DAMAGE BOOK

ఆనందాశ్రమగ్రంథరత్నమాల.

శ్రీ

[illegible] గుణాకలితానవద్య [illegible] విద్యా [illegible]

సహజపాండిత్య

బమ్మెర పోతనామాత్య ప్రణీత

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

పంచమ, షష్ఠ, సప్తమ, అష్టమ, నవమస్కంధములు

శ్రీ [illegible] - తేవప్పెరుమాళ్లయ్యగారిచే

వ్రాయఁబడిన

పాఠాంతరములతో

[illegible] - రామానుజయ్యగారిచే

[illegible]

—•••—

[illegible]

ఆనందముద్రణాలయమునందు

[illegible]

[illegible] వేంకటకృష్ణమ సెట్టి [illegible]

[illegible] ంపఁబడును [illegible]

[illegible]

ఎ. కణ్ణన్ శెట్టి అణ్డ్ కంపెనీవారిచేఁ

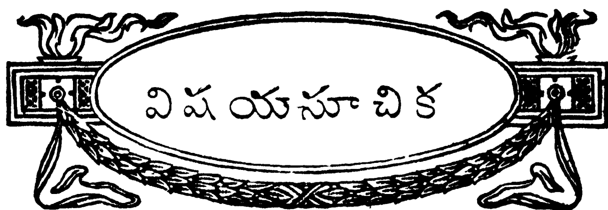
ప్రకటితము

286, [illegible]నాబజారు రోడ్డు

1925.

B

పంచమస్కంధము - ప్రథమాశ్వాసము.

విషయము.	పుట.
భగవంతుఁ డగు నారాయణుండు ఋషభావతార మెత్తుట	387
ఋషభుండు పుత్రులకు నీతి యుపదేశించుట	391
భరతోపాఖ్యానము	397
భరతుండు హరిణజన్మంబు విడిచి బ్రాహ్మణుం డయి జనియించుట	401
వృషలరాజభృత్యులు కాళికి బలియిచ్చుటకై భరతునిఁ గొనిపోవుట	403
భరతుండు రహూగణునిమాటలకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు లిచ్చుట	405

పంచమస్కంధము - ద్వితీయాశ్వాసము.

విషయము.	పుట.
శుకయోగి పరీక్షిత్తున కుపదేశరూపమునఁ దెలుపుభూగోళస్వరూపాదికము	416
ణావిషయము	429
శుకయోగి పరీక్షిత్తున కుపదేశరూపమునఁ దెలిపెడినరకలోకవర్ణనము	439

షష్ఠస్కంధము

విషయము.	పుట.
అజామిళోపాఖ్యానము	450
విష్ణుదూతయమదూతలసంవాదము	451
దక్షుఁడు స్తుతియించినహంసగుహ్యం బను స్తవరాజము	466
నారదుండు శబళాశ్వులకు నివృత్తిమార్గంబు నుపదేశించుట	472
దక్షుండు నారదుని శపియించి ప్రజాసర్గం బొనరించుట	473
దానవులు దేవతలతో యుద్ధము చేసి యోడించుట	478
శ్రీమన్నారాయణకవచప్రారంభము	481
చిత్రకేతూపాఖ్యానము	505
చిత్రకేతుండు తపం బాచరించి భగవత్ప్రసాదంబు నొందుట	510
చిత్రకేతుం డీశ్వరధిక్కారంబువలన గౌరిచే శాపంబు నొందుట	513
సవితృవంశప్రవచనాదికత	516

సప్తమస్కంధము.

విషయము.	పుట.
శ్రీహరిద్వారపాలకు లైన జయవిజయులకు సనకాదులవలన శాపంబు గలుగుట	525
బాలవేషము దాల్చినయముండు దెలిపెడుసుయజ్ఞోపాఖ్యానము	528
బ్రహ్మదేవుండు హిరణ్యకశిపునకు వరంబు లిచ్చుట	532
ప్రహ్లాదచరిత్రప్రారంభము ✓ 115 to 380	587
హిరణ్యకశిపుఁడు ప్రహ్లాదుని వివిధోపాయంబుల హింసించుట	544
శ్రీహరి నరసింహరూపంబున స్తంభంబునం దావిర్భవించుట	557
శ్రీనృసింహమూర్తి హిరణ్యకశిపునితోఁ బోరి వధించుట	559

విషయము.	పుట.
బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీనృసింహదేవుని వేలువేలుగా స్తుతించుట ...	561
ప్రహ్లాదుండు నరసింహమూర్తిని స్తుతించుట	565
త్రిపురాసురసంహారము ..	572
నారదుండు ధర్మరాజునకు వర్ణాశ్రమధర్మంబు దెలుపుట	574
ప్రహ్లాదాజగరమునులసంవాదము .	579
నారదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతము	587

అష్టమస్కంధము.

గజేంద్రమోక్షణకథ	590
క్షీరసాగరమథనకథ ..	604
కూర్మావతారకథ ..	610
పాలకడలిఁ ద్రచ్చునెడ హాలాహలము జనించుట	612
ఈశ్వరుండు దేవబృందప్రార్థితుండై హాలాహలమును బానముచేయుట .	614
పాలకడలి తరుచునెడ నైరావతాదులు జనించుట .	616
శ్రీవిష్ణుమూర్తి మోహినీస్వరూపంబు నొందుట	620
దేవాసురయుద్ధము	622
శ్రీహరి తనమోహినీరూపంబుచేత నీశ్వరుని మోహింపఁజేయుట	630
వామనచరిత్రము	636
వామనమూర్త్యావిర్భావఘట్టము ..	645
బలిచక్రవర్తికడకు వామనమూర్తి యేతెంచుట .. .	646
వామనమూర్తి విశ్వరూపము నొంది విజృంభించుట	655
మత్స్యావతారకథ	663

నవమస్కంధము.

అంబరీషోపాఖ్యానము .	679
ఇక్ష్వాకువంశానుక్రమము	685
సగరచక్రవర్తికథ	691
శ్రీపరమేశ్వరజటాజూటనిర్గతగంగానదీప్రవాహమహిమానువర్ణనము	694
శ్రీరామచరిత్రము	700
భవిష్యద్రాజేతిహాసము .	710
చంద్రవంశ్యులగురాజులయితిహాసము	712
శ్రీపరశురామునిచరిత్రము	718
యయాతిచరిత్రము .	725
దేవయాని యయాతిని వరించుట	726
శుక్రాచార్యులు యయాతికి శాపం బొసంగుట . .	728
యయాతి దేవయానికి బస్తోపాఖ్యాన మనువ్యాజంబున స్వవృత్తాంతంబుఁ దెలుపుట	730
భరతునిచరిత్రము ...	735
రంతిదేవునిచరిత్రము	737
యదువంశచరిత్రము ...	745
వసుదేవునివంశక్రమానువర్ణనము	748

ఉ. మూఁపున వామకుండలము • మోవి నొకించుక మోప్పునందముం
జూపెడునోరచూపు సొగ•సుంబొమ నొక్కుట సిక్కు గన్పడం
గ్రేపులు సొక్కఁ గల్పకము•క్రిందఁ ద్రిభంగిగ నిల్చి యంగుళీ
వ్యాపితవంశపూర్తి యయి • వర్తిలుమోహనమూర్తిఁ గొల్చెదన్.

శ్రీరస్తు.

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

పంచమస్కంధము.

ప్రథమాశ్వాసము.

కర కరుణాసాగర
ప్రాకటలక్ష్మీకళత్ర భవ్యచరిత్రా
లోకాతీతగుణాశ్రయ
గోకులవిస్తార నందగోపకుమారా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగుసమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డైనసూతుం డి ట్లనియె. 2

క. భూనాథుఁ డుత్తరాత్మజుఁ, డైనపరీక్షిన్నరేంద్రుఁ డభిమన్యుసుతుం
డానంద మంది ఘనసు, జ్ఞానుం డగుశుకునిఁ గాంచి సరసతఁ బలికెన్. 3

వ. మునీంద్రా పరమభాగవతుండు నాత్మారాముండు నైనప్రియవ్రతుండు గృహంబుననుండి యెట్లు రమించెఁ గర్మబంధంబు లయినపరాభవంబులు గలగృహంబు లయందు ముక్తసంబంధు లైనపురుషులకు సంతోషంబు గానేర దుత్తమశ్లోకుం డైనపుండరీకాక్షునిపాదచ్ఛాయం జేసి నిర్వృతచిత్తు లయినమహాత్ములు కుటుంబంబునందు నిస్పృహత సేయుదురు గాన ప్రియవ్రతునికి సంసారంబునందుఁ దగులంబు గలుగు టెట్లు దారాగారసుతాదులందుఁ దగులంబు గలవానికి నెట్లు సిద్ధి గలుగు శ్రీహరియం దస్ఖలితమతి యెట్లు గలుగు నీసంశయంబుఁ దేటపఱుపుమని పరీక్షిన్నరేంద్రుఁ డడిగిన శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె. 4

క. హరిచరణాంబుజమకరం, దరసావేశితమనఃప్రధానుం డగున

---

1 ‘శ్రీసీతానయనోత్పల, శ్రీసతిసహజన్మ త్రిదశసేవిత యాశా, వాసప్రకాశజయభా, సాసురపతిహరణ రామచంద్రనృపాలా’ 2 ‘సకలపురాణార్థజ్ఞానవిఖ్యాతుం డగుసూతుండు శౌనకాదిమహామునుల కి ట్లనియె’ వ్రా.ప్ర.

త్పురుషుఁ డొకవేళ విఘ్నముఁ,బొరసినఁ దనపూర్వమార్గ।మును విడువఁడిలన్.

క. ధరణీవల్లభ వినుమా, పరవరుఁడు ప్రియవ్రతుండు । నారదమునిస
చ్చరణోపసేవఁ జెందుచు, నరుదుగ నధ్యాత్మసత్త్ర।యాగంబందున్. 6

సీ. దీక్షితుం డై ధరి।త్రీపాలనముఁ దండ్రి, పనిచిన సుజ్ఞాన।భంగ మనుచు
నంగీకరింపమి । నంతయుఁ దెలిసి పద్మాసనుఁ డతనికి । నతులరాజ్య
మందుల మిక్కిలి।యాసక్తిఁ బుట్టింతు, ననుచును దనచిత్త।మందుఁ దలఁచి
తారకాపరివృత।తారాధిపునిమాడ్కి, శ్రుతులతోఁ గూడి య।నచ్యుతవిభూతి

తే. హంసవాహనుఁ డగుచునిం।ద్రాదులెల్లఁ,గదిసి సేవింప బ్రహ్మలో।కముననుండి
సన్మునీంద్రులు దన్నుఁ బ్ర।శంస సేయ, నల్లనల్లన యుడువీథి । నరుగుదెంచె. 7

వ. మఱియు నాయాయిమార్గంబులయందు సిద్ధసాధ్యగంధర్వచారణగరుడకింపురుషు లిరుదెసల స్తోత్రంబులు సేయు చుండ గంధమాదనద్రోణులం బ్రకాశంబు నొందించుచుఁ జనుదెంచినపద్మాసనునకు నారదుండు స్వాయంభువప్రియవ్రతులతోఁ గూడి ముకుళితకరకమలుండై యెదురు చనుదెంచి సంస్తుతిస్తబకంబులం బూజించిరి విరించి సంతసించి ప్రియవ్రతునిం జూచి నవ్వుచు ని ట్లనియె. 8

క. హరి నాముఖమున నీకును, [1]గర మెఱిఁగింపంగఁ బనిచెఁ । గావున నిదె సు
స్థిరమతి విను మంతియు శ్రీ,హరివాక్యము గా నెఱింగి । యవనీనాథా. 9

తే. కోరి వేడ్క నీవు । నారదుండును నేను, నంద ఱమును నీశ్వర।రాజ్ఞఁ బూని
యుడుగ కెపుడుఁ జేయ।నున్నవారము గాన, యతనియాజ్ఞఁ దప్ప । నలవిగాదు.

వ. మఱియు శ్రీహరియాజ్ఞను జీవుండు తపోవిద్యలను యోగజ్ఞానదానార్థధర్మంబులను దనచేత నొరులచేతం దప్పింప సమర్థుండు గాఁ డుత్పత్తిస్థితినాశంబులకు శోకమోహాభయసుఖదుఃఖంబులకు నీశ్వరాధీనుండ కాని జీవుండు స్వతంత్రుండు గాఁడు శ్రీహరి వాగ్రూపంబు లయినశ్రుతులందు గుణత్రయం బనురజ్జువున బంధింపంబడినయస్మదాదులము ముకుఁద్రాటిచేఁ బశువు మనుష్యులకు వశం బయినచందంబున నీశ్వరాజ్ఞం బ్రవర్తించు చుందుము పరుండు సుఖదుఃఖానుభవంబులకు నీశ్వరాధీనుండు నేత్రంబులు గలవానిచేతఁ దివియంబడిన యంధుండునుంబోలె నీశ్వరుం డిచ్చినసుఖదుఃఖంబు లనుభవించు చున్నవారము స్వప్నంబునం గన్నపదార్థంబు మేల్కాంచి మిథ్యగాఁ దలఁచినకరణి మోహార్థి యైనసుజ్ఞానవంతుండు ప్రాప్తసుఖదుఃఖంబు లనుభవించుచు దేహారబ్ధకర్మంబులం బాయనొల్లఁడు వనవాసి యైనను జితేంద్రియుండు గాకుండెనేని (గామాదిసహితుం డగుటంజేసి) సంసారబంధంబులు సిద్ధించు గృహస్థాశ్రమంబందు జితేంద్రియుండై యాత్మజ్ఞానంబు గలపురుషునకు మోక్షంబు సిద్ధించు శత్రువుల గెలువ నిచ్ఛయించినపురుషుండు దుర్గం బాశ్రయించి శత్రువుల జయించిన

1 'నెఱిఁగింపఁ దలంచి నాకు నెఱిఁగించెను సు' వ్రా. ప్ర.

మాడ్కిని మోక్షార్థి యగుపురుషుండు గృహాశ్రయుం డగుచు శ్రీనారాయణ
చరణారవిందంబు లనుదుర్గం బాశ్రయించి యరిషడ్వర్గంబుల జయించు నీవును
ముక్తసంగుండవై యీశ్వరకల్పితంబు లగుభోగంబుల ననుభవించి ముక్తిం
జెందు మనినఁ బ్రియవ్రతుండు త్రిభువనగురుం డయినచతురాననువాక్యంబు
లవనతమస్తకుం డై బహుమానపూర్వకంబున నంగీకరించె నంత. 11

ఆ. సరసిజాసనుండు స్వాయంభువునిచేత, నధిక మైనపూజ లంది నార
దుండు నా ప్రియవ్రతుండును జూడంగఁ, జనియెఁ దనదుపూర్వసదనమునకు.

ఆ. సత్యసంధుఁ డైనస్వాయంభువుం డను, మనువు బ్రహ్మచేత మన్ననఁ దగ
నంది యంత నారదానుమతంబునఁ, దనదుసుతుని రాజ్యమునను నిలిపె. 13

వ. ఇట్లు స్వాయంభువమనువు భూచక్రపరిపాలనంబునకుం బ్రియవ్రతునిఁ బట్టంబు
గట్టి విషమంబు లగువిషయంబులవలన విముక్తుం డై వనంబునకుం జనియె నంత.

మ. ధరణీవల్లభుఁ డా ప్రియవ్రతుఁడు మోహం బందుచుం లీల నీ
శ్వరవాక్యంబునఁ గర్మతంత్రపరుఁ డై సంగంబులం బాపు శ్రీ
హరిపాదాంబుజచింతనం దగిలి నిత్యానందముం బొంది దు
ర్భరరాగాదులఁ బాఱఁ దోలి ప్రజలం బాలించె సత్యవ్రతిన్. 15

వ. ఇట్లు ప్రియవ్రతుండు రాజ్యంబు సేయుచు విశ్వకర్మప్రజాపతిపుత్రిక యగు
బర్హిష్మతి (యనుదానిం బత్నిఁగాఁ బడసి యాసతి)వలన శీలవృత్తగుణరూపవీ
ర్యౌదార్యంబులం దనకు సమాను లైనయాగ్నీధ్రేధ్మజిహ్వయజ్ఞబాహుమహా
వీరహిరణ్యరేతోఘృతపృష్ఠసవనమేధాతిథివీతిహోత్రకవు లనునామంబులు గల
పుత్రదశకంబును నూర్జస్వతి యనునొక్కకన్యకను గాంచె నందుఁ గవిమహా
వీరసవనులు మువ్వురు బాలకు లయ్యు నూర్ధ్వరేతస్కు లై [1] బ్రహ్మవిద్యానిష్ణా
తు లై యుపశమనశీలు రగుచుం బారమహంస్యయోగం బాశ్రయించి సర్వ
జీవనికాయవాసుండు భవభీతజనశరణ్యుండు సర్వాంతర్యామియు భగవంతుండు
నగువాసుదేవునిచరణారవిందావిరతస్మరణానుగతపరమభక్తియోగానుభావంబు
న విశోధితాంతఃకరణ లగుచు నీశ్వరతాదాత్మ్యంబు నొంది రంత. 16

సీ. వసుధేశ యా ప్రియవ్రతుఁ డొండుకాంతయం, దధికుల మన్వంతరాధిపతుల
మఱియు నుత్తముఁడు తామసుఁడు రైవతుఁ డను, సుతులను బుట్టించె సుమహి [తులను
మున్న జన్మించినమువ్వురుపుత్రులు, నన్యయపదవికి నరుగుటయును
నంతఁ బ్రియవ్రతుఁ డఖిలశాత్రవకోటిఁ, దనబాహుబలముచేతను జయించి

తే. యతఁడు బర్హిష్మతీకాంతయందుఁ బ్రీతి, గలిగి యౌవనలీలావికాసహాస
హేలనాదులఁ జిత్తంబుఁ గీలుపఱిచి, గతవివేకుఁడుఁబోలె భోగములఁ బొందె.

1. ‘ బ్రహ్మవిద్యావాసనం జెంది పరమహంసయోగం బాశ్రయించి జీవాంతర్యామియగునీశ్వ
రుంబొంది రంత ’ ప్రా. ప్ర.

వ. ఇట్లు ప్రియవ్రతుం డేకాదశార్బుదపరివత్సరంబులు రాజ్యంబు సేసి యొక్క
నాఁడు మేరునగప్రదక్షిణంబు సేయుసూర్యునకు నపరభాగంబునం బ్రవర్తించు
నంధకారంబు నివర్తింపం జూచి [1]భగవదుపాసనాజనితాతిపురుషప్రభావుం డై
సవితృరథసదృక్షవేగంబు గలిగి తేజోమయం బైనరథంబు నారోహణంబు సేసి
(రాత్రుల నెల్ల దివంబు లొనర్తు నని) సప్తరాత్రంబులు ద్వితీయతపనుండునుం
బోలె నరదంబు వఱపుటయుఁ గని చతురాననుండు వారించె నారథనేమిమార్గం
బులు సప్తసముద్రంబులును నామధ్యభూసంధులు సప్తద్వీపంబులు నయ్యె నందు.

సీ. వరుస జంబూప్లక్ష వరకుశక్రౌంచముల్, శాక శాల్మలులు పుష్కరము ననఁగ
నలరునాద్వీపంబు లందు జంబూద్వీప, మొనరంగ లక్షయోజనము లయ్యె
నట యుత్తరోత్తరా యతసంఖ్యఁ దాద్వీపు,లితిమయి యొండొంటి కతిశయిల్లు
క్షారేక్షురససురా జ్యక్షీరదధ్యంబు,కంబులు గలుగుసా గరము లేడు

తే. ద్వీపపరిమాణములు గల్గి వి స్తరిల్లు, సంధిసంధిని బరిఖల చందమునను
క్రమముదప్పక యొండొంటిఁ గలయకుండు, సకలజీవుల కెల్ల నా శ్చర్యముగను.

వ. అట్టిద్వీపంబులందుఁ బరిపాలనంబునకుం బ్రియవ్రతుం డాత్మభవులు (నాత్మస
మానశీలురు) నైనయాగ్నీధ్రేధ్మజిహ్వ యజ్ఞబాహు హిరణ్యరేతో ఘృతపృష్ఠ
మేధాతిథి వీతిహోత్రుల (నొక్కొక్కని నొక్కొక్కద్వీపంబునకుం) బట్టంబు గట్టి
యూర్జస్వతి యనుకన్యకను భార్గవున కిచ్చిన నాభార్గవునకు నూర్జస్వతియందు
దేవయాని (యనుకన్యారత్నంబు జనించె) నట్టిబలపరాక్రమవంతుం డైన ప్రియ
వ్రతుండు విరక్తుం డై యొక్కనాఁడు నిజగురు వగునారదుని (చరణానుసేవా
నుపతితరాజ్యాదిప్రపంచసంసర్గంబు)ఁ దలంచి (దుఃఖించి) యి ట్లనియె. 20

సీ. అక్కట నేం నింద్రియములచేఁ గట్టంగఁ, బడి యుండి యందులఁ బాయ లేక
యజ్ఞానవిరచితం బగువిషయము లను,నంధకూపంబున నడఁగియుండి
తరుణుల కే వినోదమృగంబ నై యుండి, యవి యెల్ల నే నొల్ల ననుచు రోసి
హరికృపచే నప్పు డబ్బినయాత్మవి,ద్యను గల్గి తనవెంట నరుగు దెంచు

తే. కొడుకులకు నెల్ల రాజ్యము గుదుగుపఱిచి, తనదుపత్నుల దిగనాడి ధనమువిడిచి
హరివిహారంబు చిత్తంబునందు నిలిపి, పరఁగ నల్లన నారదపదవి కరిగె. 21

వ. ఇట్లు దనరథమార్గంబులు సప్తద్వీపసాగరంబులు గాఁ జేసి సూర్యునకుఁ బ్రతి
సూర్యుం డై సరిద్గిరివనాదిచిహ్నములచేత (భూవిర్వృతికొఱకుఁ బ్రతిద్వీపంబు
నకు నవధులు గల్పించి) ద్వీపవర్షనిర్ణయంబులం బుట్టించి పాతాళభూస్వర్గాది
సుఖంబులు నరకసమానంబులు గాఁ దలంచి విరక్తిం బొంది [2]నిరంతరభగవ
ద్ధ్యానవిమలీకృతాశయుం డగుచు హరిభక్తిప్రియుం డైన ప్రియవ్రతునిచరిత్రం
బు లీశ్వరునకుఁ దక్క నన్యుల కెఱుంగఁ దరంబు గా దతనిమహిమంబులు నేఁడునుం

1 భగవదుపాసనాప్రభావజనితవేగంబున. 2 'హరిధ్యానపరుం డైన ప్రియవ్రతునిచరిత్రంబు' ప్రా. ప్ర.

గోవిదయీడుపు రని శుకుండు మఱియు ని ట్లనియె. 22

క. హరిసేవాప్రియవృత్తిఁ, దరయఁగఁ గైవల్యపదవి నందుట యరుదే
ధరఁ జండాలుం డైనను, హరినామస్మరణఁ జెందు నవ్యయపదమున్. 23

వ. అని పలికి శుకుండు మఱియు ని ట్లనియె. 24

మ. జనకుం డిట్లు విరక్తుఁ డై [1]తనను దదాజ్ఞం జేసి యాగ్నీధ్రుఁ డే
పున ధర్మప్రతిపాలనుం డగుచు జంబూద్వీపము న్నేలుచుం
దనసత్పుత్రులమాడ్కి నెల్లప్రజలం దాత్పర్యచిత్తంబునన్
ఘనతం బ్రోచె ననేకకాల మిలఁ బ్రఖ్యాతంబు గా భూవరా. 25

వ. ఇట్లాగ్నీధ్రుండు రాజ్యంబు సేయుచు నొక్కనాఁడు పుత్రకాముం డై మంద
రాద్రిసమీపంబున నఖిలోపచారంబుల నేకాగ్రచిత్తుం డై యర్చించినం గమల
సంభవుండు సంతసిల్లి తనసమ్ముఖంబున సంగీతంబు సేయుపూర్వచిత్తి యనునప్స
రోంగనం బంపుటయు నాయప్సరోంగన సనుదెంచి [2]రమణీయవివిధనిబిడవిటపి
విటపసమాశ్లిష్టసమీపసువర్ణలతికారూఢస్థలవిహంగమమిథునోచ్చార్యమాణ
షడ్జాదిస్వరంబులచే బోధ్యమానసలిలకుక్కుటకారండవకలహంసాదివిచిత్ర
కూజితసంకులంబు లయిననిర్మలోదకకమలాకరంబులు గలతదాశ్రమునోప
వనంబునందు [3]విహరించుచు విలాసవిభ్రమగతివిశేషంబులం జలనంబు నొందు
స్వర్ణచరణాభరణస్వనం బన్నరదేవకుమారుండు నాలించి యోగసమాధిం జేసి
ముకుళితనేత్రుం డై యుండి యల్లనఁ గనువిచ్చి చూచి తనసమీపంబున మధు
కరాంగనయుం బోలెఁ బుష్పాఘ్రాణంబు సేయుచు దేవమనుష్యులమనోనయనం
బుల కాహ్లాదంబుఁ బుట్టించుచున్నగతివిహారవినయావలోకనసుస్వరావయవం
బుల మన్మథశరపరంపరల నొందించుచు [4]ముఖకమలవిగళితామృతసమానహాస
భాషణామోదమదాంధంబు లయినమధుకరమిథునంబుల వంచించి శీఘ్రగమ
నంబునం జలించుకుచకచమేఖలలు గలదేవిం గనుంగొని చిత్తచలనంబు నొంది
మన్మథపరవశుం డై జడునిచందంబున ని ట్లనియె. 26

క. సతి నీ వెవ్వతె వీపర్వతమున కేమేనిఁ గోరి వచ్చితి వనదే
వతవో శారదవో రతి,పతి పంచినమాయవో తపస్వినివో. 27

ఉ. అంగజుఁ డెక్కుడించినశరాసనముం ధరియించి యంత నా
యంగజువెంట మానవమృగావళిఁ జూమచు నున్నదానవో
రం గగునీదుచర్యల తెఱంగు నెఱుంగఁగ నాకుఁ బల్కుమా
యంగన నిన్నుఁ గన్గొనినయంత ననంగుఁడు సందడించెడున్. 28

---

1 ననతనాజ్ఞం జేసి. 2 'రమణీయవివిధశాఖానికరవిటపిసమీపసువర్ణలతారూఢస్థలవిహంగమమిథునసంచారంబును సలిలకుక్కుట...కలహంసాదిసంకులంబునుం గలనిర్మలో' వ్రా. ప్ర. 3 'మోదించుచుండ నన్నరదేవకుమా' వ్రా. ప్ర. 4 'ముఖకమల మదిరామోదమదాంధ' వ్రా. ప్ర.

క. పొలు పగు చున్న విలాసం,బులు గలయంగ జని బాణములఁ బోలెడిచం
చలసత్కటాక్షవీక్షణ,ముల నెవ్వని యింతి చిత్తముం గలఁచెదవే. 29

చ. చెదరఁగ వేదముల్ సదువు శిష్యులపైఁ దగఁ బుష్పవృష్టి స
మ్మదమున నంతలోఁ గురియుమాడ్కి ని మన్మథనామగానముల్
సదివెడుశిష్యులో యనఁగ షట్పదపంక్తులు సేరి మ్రోయఁగాఁ
బదపడి మీఁద రాలుఁ గచభారముసందుల జాజుక్రొవ్విరుల్. 30

క. [1]అందియలు డిండిమంబుల, చందమునం బాదపంకజంబులయందు
న్నందంద మ్రోయుచును నా,డెందంబుఁ దగిలి సందడించెడిఁ దరుణీ. 31

క. పాయక కదంబపుష్ప,చ్ఛాయం గలవస్త్రకాంతి సల్లెసఁ గంటే
యూయెడ నితంబరోచులు, గాయుచు నెడ తెగక తెఱమి కప్పెడుఁ దన్వీ. 32

క. నిరతము నీతనుమధ్యము, గరమరుదుగ నరసి చూడఁ గానంబడ దీ
కరికుంభంబులఁ బోలెడి,గురుకుచముల నెట్లు నిలుపు కొంటి లతాంగీ. 33

క. పొంకము లగుకుచములపైఁ, గుంకుమపంకంబు సొంపు గొని వాసనలం
గ్రాఁకక వెదచల్లెడునీ,బింకం బగుచున్నదోయి బెడఁగో సొంపో. 34

శా. ఏలోకంబుననుండి వచ్చితివి నీ విద్వేటికిన్ మున్ను నీ
వేలోకంబునఁ జెప్పఁ జూడ నెఱుఁగ న్నీనుంటి రాకారము
న్నీలాలిత్యము లీవినోదములు నీ కెల్లొప్పె నీ కామినీ
భూలోకంబున కెట్లు వచ్చితివి నా పుణ్యాంగనాభాగ్యగన్. 35

క. హాసావలోకనంబుల, భాసిల్లెడునీముఖంబు పలుమఱు నిపుడే
యాసలు పుట్టింపఁగ నే, నాసగొనెద నిన్నుఁ జూచి యంబుజనేత్రా. 36

ఆ. [2]కందులేనియిందుకళ మించి నెమ్మోము, కాంతియుక్త మగుచుఁ గానిపించెఁ
గాని విష్ణుకలయెఁ గాంబోలు నని నామ,నంబునందుఁ దోఁచె నళిననేత్ర.

మ. పటుతాటంకరథాంగయుగ్మమునకున్ బల్మాఱు భీతిల్లుచున్
నటనం బందెడుగండుమీనములతో నాసన్నలీలాలకో
త్కటభృంగావళితో ద్విజావళి లసత్కాంతిన్ విడంబించుమా
అటకాసారముఁబోలె నెమ్మొగము దా రంజిల్లు [illegible]. 38

చ. కరువలిఁ బాయువస్త్రమును గట్ట నెఱుంగవు చూడ్కి దిక్కులం
బరవుమిఁ జంచరీకముల భాతిఁ జెలంగెడుఁ గంధరంబునం
బొరిఁ బొలెడుముక్తకేశభరముం దులుమంగిఁ దలంప విప్పడి
ట్లరుదుగ రత్నకందుకవిహారము సల్పెదు సంభ్రమంబునన్. 39

---

1 అందియలు డిండిమంబులు; అందియల వెలయురత్నము, లందంబు గ లలితపదములకున్ సుభగ ముపై, యందంద మ్రోయుచును నా,డెందంబునఁ దగిలి సందడించుచు నున్నన్. 2 'కందు లేక యుండి కడుమంచి నెమ్మోవి.

వ. మఱియు నిట్లనుఁ దపోధను లగువారలతపంబులను నీరూపంబున నపహ్నవించి నదాన వీచక్కఁదనం బేమితపంబున సంపాదించితివి నాతోడం గూడి తపంబు సేయుము సంసారంబు వృద్ధిఁ బొందం జేయుము పద్మాసనుండు [1]నాకుం బ్రత్యక్షం బై నిన్ను నిచ్చినవాఁడు గావున నిన్ను విడువం [2]జాలను నీసఖీజనంబులు [3]నావాక్యంబులకు ననుకూలింతురు గాక నీవు చనుచోటికి [4]నన్నుం దోడ్కొని చను మని స్త్రీలకు ననుకూలంబుగాఁ బలుక నేర్చినయాగ్నీధ్రుండు పెక్కుభంగులం బలికిన నాపూర్వచిత్తియు నతనియనునయవాక్యంబులకు సమ్మతించి వీరశ్రేష్ఠుం డగు నారాజవర్యుని బుద్ధిరూపశీలౌదార్యవిద్యావయశ్శ్రీలచేఁ బరాధీనచిత్త యగుచు జంబూద్వీపాధిపతి యగు నారాజశ్రేష్ఠునితోడం గూడి శతసహస్రసంవత్సరంబులు భూస్వర్గభోగంబు లనుభవించి యాపూర్వచిత్తివలన నాభి కింపురుష హరివర్షేలావృత రమ్యక హిరణ్మయ కురు భద్రాశ్వ కేతుమాలసంజ్ఞలు గలకుమారులఁ (బ్రతిసంవత్సరంబు నొక్కొక్కనింగాఁ) దొమ్మండ్రం గాంచె నంత నాపూర్వచిత్తి (యాయర్భకుల గృహంబున విడిచి) యాగ్నీధ్రుం బాసి బ్రహ్మలోకంబునకుం జనిన నాయాగ్నీధ్రపుత్త్రులు మాతృసామర్థ్యంబునం జేసి [5]స్వభావంబునన శరీరబలయుక్తు లగుచుఁ దండ్రిచేత ననుజ్ఞాతులై తమతమనామంబులఁ బ్రసిద్ధంబు లయిన జంబూద్వీపవర్షంబులం బాలించుచుండి రంత నాగ్నీధ్రుండు నాపూర్వచిత్తివలనం గామోపభోగంబులం దృప్తిం బొందక పూర్వచిత్తిం దలంచుచు [6]వేదోక్తంబు లగుకర్మంబులం జేసి (తత్సలోకంబగు) బ్రహ్మలోకంబునకుం జనియె నిట్లు దండ్రి పరలోకంబునకుం జనిన నాభిప్రముఖు (లగు నాగ్నీధ్రకుమారు)లు దొమ్మండ్రును మేరుదేవియుఁ బ్రతిరూపయు నుగ్రదంష్ట్రియు లతయు రమ్యయు శ్యామయు నారియు భద్రయు దేవియు నను నామంబులు గల [7]మేరుపుత్త్రిక లగుతొమ్మండ్రుకన్యకలను వివాహం బైరంత. 40

భగవంతుం డగు నారాయణుండు ఋషభావతార మెత్తుట.

ఆ. నరవరేణ్యుఁ డైన నాభి సంతానార్థ, మంగనయును దాను నధికనియతిఁ
యజ్ఞపురుషుఁ డయిన యావాసుదేవుని, శ్రద్ధతోడఁ బూజ సరవిఁ జేసి. 41

వ. మఱియుం (బ్రవర్గ్యసంజ్ఞికంబు లగుకర్మంబులు శ్రద్ధావిశుద్ధద్రవ్య) దేశకాలమంత్ర ఋత్విగ్దక్షిణావిధానయోగంబులం బరమేశ్వరుని మెప్పించిన నెవ్వరికిం బ్రసన్నుండు గాని పుండరీకాక్షుండు భక్తవత్సలుం డై సురుచిరావయవంబులతో యజనశీలం బయిన యాతనిహృదయంబునందుఁ బాయనిరూపంబు గలిగి [8]మనోనయనానందకరావయవంబులు గలతనస్వరూపం బాతనికిఁ జూపం దలంచి. 42

---

1 'మాకుం. 2 జాలము. 3 మావాక్య. 4 మమ్ముం. 5 సారూప్యంబునం జేసి వయోబలయుక్తు' వ్రా. ప్ర. 6 'వేదోక్తంబున జన్మంబు సేసి. 7 మేరుదేవిబిడ్డల వివాహ. 8 మనోనందకరం బైన తనస్వరూపంబు' వ్రా. ప్ర.

సీ. అంత నావిష్కృత § కాంతచతుర్భుజం, బులును బీతాంబరం § బును వెలుంగ
శ్రీవత్సకౌస్తుభ § శ్రీరమాచిహ్నంబు, లురమందు రమ్యమై § యొరవుపడఁగ
శంఖచక్రగదాంబు § జాతఖడ్గాదిది, వ్యాయుధంబులు చేతు § లందు మెఱయ
నతులితనవరత్న § హాటకాంకితనూత్న, ఘనకిరీటద్యుతుల్ § గడలుకొనఁగ
తే. కర్ణకుండలకటిసూత్ర § కనకరత్న, హారకేయూరవరనూపు § రాదిభూష
ణముల భూషితుఁడైన శ్రీ § నాయకుండు, దంపతులకప్పు డెదురఁ బ్ర § త్యక్షమయ్యె.
తే. ఇట్లు ప్రత్యక్షమయినప § రమేశ్వరునిని, జెన్నిధానంబుఁ గనుఁగొన్న § పేదమాడ్కి
హర్షమొందిసపుత్త్రికు § లవనతాస్యు, లగుచు నభినుతిసేసి రి § ట్లనుచు నపుడు.
క. పరిపూర్ణుఁడవై యుండియు, మఱవక మాపూజ లెల్ల § మన్నింతువు నీ
చరణారవిందసేవయు, ధరఁ బెద్దలు వినిచినట్టులు § దగఁ జేసెద మా. 45
క. ఏ మిపుడు సేయుసంస్తుతి, నీమహిమ నెఱింగి కాదు § నిరతముఁ బెద్దల్
దా మెది యుపదేశించిరొ, యామతముఁ బ్రస్తుతింతు మయ్య § మహాత్మా. 46
వ. మఱియు నీవు సంసారాసక్తమతి [1]గలిగినవారికి వశ్యుండవుగా వీశ్వరుండవును
ప్రకృతిపురుషవ్యతిరిక్తుండవును బరమపురుషుండవును నగు నిన్నుఁ బొందని
ప్రపంచాంతర్గతంబు లయిననామరూపంబులు గలయస్మదాదులచేత నిరూపింప
నశక్యంబగు సర్వజీవులం జెందినదురితసంఘంబుల నిరసించుస్వభావంబు గల
నీయుత్తమగుణంబులయందు నేకదేశంబు గాని సర్వగుణనిరూపణంబు సేయ
నెవ్వరికి శక్యంబు గా నేరదు నీభక్తులు మిక్కిలి భక్తిం జేసి సంస్తుతించుగద్గదా
క్షరంబులను సలిలశుద్ధపల్లవతులసీదళదూర్వాంకురంబులును సంపాదించినపూ
జను సంతసిల్లెడినీకు బహువిధద్రవ్యసంపాదనంబు గలిగి విభవయుక్తంబు లయిన
యశ్వమేధాదులును దృప్తికరంబులు గానేరవు స్వభావంబున సర్వకాలంబు
లందును సాక్షాత్కరించి యతిశయంబై వర్తించుచు నశేషపురుషార్థస్వరూప
మవు పరమానందరూపమవు నైనవాఁడ వగుటం జేసి యజ్ఞాదులయందు నీకుఁ
దృప్తిలేక యున్న నస్మదాదులకోరికల నాపాదించుకొఱకు యజ్ఞాదుల నొనరిం
తు మని మఱియు ని ట్లనిరి. 47
క. బాలిశుల మగుచు మిక్కిలి, మే లెఱుఁగనిమమ్ము నీవు § మించినదయచేఁ
బాలించి యిత్తు వెప్పుడుఁ, జాలఁగ నిహపరములందు § సకలసుఖములున్. 48
ఆ. ఇపుడు మేము నీకు § నిష్టంబు లగుపూజ, లాచరింప కున్న § నైన నధిక
మయిననీకృపాక § టాక్షవీక్షణములఁ, జక్కఁజూచి తగఁ బ్ర § సన్నుఁ డగుచు. 49
క. వర మీయఁ దలఁచి మమ్ముం, గరుణించితి గాక నిన్నుఁ § గనుఁగొనుటకు నై
యరసి నుతింపఁగ మాకుం, దర మగునే వరద నీర § దశ్యామాంగా. 50

[1] గలిగి వశుండవు గాని జీవుండు నీశ్వరుండవు నైననీస్వరూపంబు నిన్ను ముట్టి నీప్రపం...
రూపంబుల నిరూపింప శక్యుండు గాఁడు.

వ. మఱియు నిస్సంగులై పరిశుద్ధజ్ఞానంబునం జేసి దోషరహితులై భగవత్స్వభావులు
నాత్మారాములు నగుమునులకు స్తుతియింపఁ దగినగుణంబులు గలవాఁడ వగుచుం
డియుఁ బ్రసన్నుండవు [1]స్ఖలనక్షుతపతనజృంభణాదిదురవస్థలందును జ్వరమరణా
దిదుర్దశలందును (వివశుల మగుమాకుఁ) గల్మషనాశకరంబు లయినభవద్దివ్య
నామంబులు మావచన[2]గోచరంబు లగుం గాక మఱియు నీరాజర్షి ప్రజాకా
ముం డై నీతోడ సమానుం డగుతనకుమారునిం గోరి కామంబుల స్వర్గాపవర్గం
బులు నీ వొసఁగినను బూజించి ధనకాముం డైనవాఁడు ధనవంతునిం జేరి తుష
మాత్రం బడిగినచందంబున మోక్షనాథుండ వైననీవలన సంతానంబు గోరుచు
న్నవాఁడు జయింపరానినీమాయచేత నెవ్వండు మోహంబు నొంది విషయాస
క్తుండు గాక యుండు నర్థకాములము మదాంధులము నగుమేము నిన్ను నా
హ్వానంబుసేసినయపరాధంబు (సర్వాత్మకుండ వగుటం జేసి సామ్యంబుచే) మ
న్నింపం దగుదువు మమ్ము నియజ్ఞాంగ మని ప్రణమిల్లిన సర్వేశ్వరుండు వర్షా
ధిపతి యగునాభిచేతను ఋత్విక్కులచేతను వంద్యమానుం డై దయాకలితుం
డగుచు నిట్లనియె. 51

క. మునులార నేఁడు వాక్యము, లను బ్రస్తుతి సేసి సర్వలక్షణముల నా
కెన యగుపుత్త్రు నిమ్మని, వినఁ బలికితి రిపుడు మిగుల వేడుకతోడన్. 52

క. [4]నాకాదిలోకములలో, నాకుఁ సరివచ్చునట్టి నందను నేనా
లోకింపను గావున, నాకుఁ సరి నేన కామఘనము నెఱుంగుఁడీ. 53

వ. అదియునుం గాక భూసురోత్తములు నాముఖం బగుటం జేసి విప్రవాక్యంబు
దప్పింపరాదు మీరు నాయంశకుమారు నడిగితిరిగావున నాభిపత్ని యగుమేరు
దేవియందు నేన పుత్త్రుండ నై జనియించెద నని పలికి పరమేశ్వరుం [5]డాగ్నీధ్రీ
యపత్ని యగుమేరుదేవి సూచుచుండ నాయజ్ఞంబున నంతర్ధానంబు నొంది
యానాభిమీఁదిదయం జేసి (దిగంబరులును దపస్వులును జ్ఞానులును నూర్ధ్వరేత
స్కులును నగునైష్ఠికులకు) యోగధర్మంబుల నెఱిఁగింపం దలంచి పుండరీకా
క్షుండు నాభిపత్ని యగుమేరుదేవిగర్భాగారంబునం బ్రవేశించె నంత. 54

ఆ. మేరుదేవియందు మేరుధీరుండగు,హరి సమస్తలక్షణాన్వితుండు
శమదమాదిగుణవిశారదుం డుదయించె, సకలజనుల కపుడు సంతసముగ. 55

ఆ. అతనికాంతియుక్తమయినదేహంబును, మహితబలపరాక్రమంబు వీర్య
మును దలంచి చూచి జనకుండు పేరిడె, సుతుని ఋషభుఁ డనుచు సొంపుతోడ.

క. ధరణీసురులును మంత్రులుఁ, బరివారము హితులుఁ బ్రజలు బాంధవులును సు
స్థిరమతి నాబాలకునిం, గర మనురాగమున రాజుగాఁ జూచి రిలన్. 57

---

1 స్వప్నాదిదురవస్థం. 2 బులకు గోచరంబులు గాకున్నను నీతోడ. 3 మునుల మగుమేము. 4 లోకాలోకములందును... నందనులను నెట్లాకాంక్షింపరు. 5 డు హోమకుండంబునందు నంతర్ధానంబు.

క. పురుహూతుఁ డతనిమహిమలు, సరగున విని చిత్తమునకు సహ్యము గామిం
బరికించి ఋషభుఁ డేలెడి, ధరణి ననావృష్టి మిగులఁ దట్టము సేసెన్. 58

ఆ. అది యెఱింగి ఋషభుఁ డంతట యోగమాయాబలంబుకతన నఖిలరాజ్య
మందుఁ గురియఁ జేసె నత్యంతసంపూర్ణ, వృష్టి దినదినంబు వృద్ధిఁ బొంద. 59

వ. ఇట్లు ఋషభుండు పురందరుండు సేయు[1]దౌష్ట్యంబునకు నవ్వి (యజనాభం బను) తనమండలంబు సుభిక్షంబుగాఁ జేసి నాభియుం దనకోరినచందంబునం బుత్త్రుండు జనియించి వర్ధిల్లుటకు సంతసిల్లి తనచేత నంగీకరింపంబడు నరలోకధర్మంబు గల పుండరీకాక్షునిమాయావిలసితంబునం జేసి బాలక నాతండ్రి యని మోహంబున నుపలాలించుచుఁ బ్రజానురాగంబున సర్వసమ్మతుం డయిన పుత్త్రుని (సమయసేతురక్షణంబునకుఁ) బూజ్యం బయిన రాజ్యంబునం దభిషిక్తుం జేసి భూసురులకుఁ బ్రధానవర్గంబునకు నప్పగించి మేరుదేవిం గూడి నరనారాయణస్థానం బయిన బదరికాశ్రమంబునకుం జని యచ్చట మహాయోగసమాధిచే [2]నరనారాయణాఖ్యుండుఁ బురుషోత్తముండు నగు వాసుదేవు నారాధించి క్షీణదేహుండై యానాభి హరితాదాత్మ్యంబు నొందె నంత. 60

చ. సరసత నేనృపాలకుని జన్మమునందును భూసురోత్తముల్
సరసిజనాభునిం దగఁ బ్రసన్నతఁ బెట్టిన నంతి మెచ్చి యీ
శ్వరుఁడు దనంత గర్భమున వచ్చి తనూభవుఁడై జనించె నా
నరపతి నాభికిన్ సరి యనం దగునే నరనాథ యన్యులన్. 61

వ. అంత. 62

సీ. భూవరుఁ డగు ఋషభుఁడు దనరాజ్యంబుఁ, గర్మభూమిఁగ నాత్మఁ గాంచి జనుల
కందఱకును బ్రియం బగునట్లు కర్మతంత్రంబెల్లఁ దెలుపంగఁ దలఁచి కర్మ
ములు సేయుటకు గురువులయొద్ద వేదంబు, సదివి వారలయనుజ్ఞను వహించి
శతమన్యుఁ డిచ్చిన సతి జయంతీకన్యఁ, బరిణయం బై యట్టి పడఁతివలన

తే. భరతుఁ డాదిగ సుతుల నూర్వురను గాంచె, నట్టిభరతుని పేరను నవనితలము
పురవరాశ్రమగిరి[3]తరుపూర్ణ మగుచు, నమరి భారతవర్ష నామమున మించె.

వ. ఆమహాభారతవర్షంబునందుఁ దమతమపేరం బరఁగుభూములకుం గుశావర్త నిలావర్త బ్రహ్మావర్త నార్యావర్త మలయకేతు భద్రసేన నిద్రస్పృగ్విదర్భ కీకటు లను తొమ్మండ్రు కుమారులను [4]దక్కం గలతొంబండ్రు పుత్త్రులకుఁ బ్రధానులం జేసె నంతం గవి హరి నంతరిక్ష ప్రబుద్ధ పిప్పలాయ నావిర్హోత్ర ద్రమీఢ చమస కరభాజను లనువారు దొమ్మండ్రును [5]భాగవతధర్మ ప్రకాశకులైరి (భగవన్మహిమోపబృంహితంబు లగు) వారలచరిత్రంబులు ముంద రెఱింగించెదఁ

1 దుర్బుద్ధికి. 2 నీశ్వరోపాస్తి సేయుచు క్షీణ. 3 కుంజపుంజ మగుచు. 4 రాజులుగాఁ జేసె.
5 భగవద్ధర్మంబు గలవారైరి.

దక్కినయెనుబదియిద్దఱుకుమారులు(పిత్రాదేశకరులు నతివినీతులు)మహాశ్రోత్రి
యులు యజ్ఞశీలురుఁ గర్మనిష్ఠులు నయినబ్రాహ్మణోత్తములైరి ఋషభుండు స్వతం
త్రుం డై సంసారధర్మంబులం బొరయక కేవలానందానుభవుం డయినయీశ్వరుం
డై యుండియుఁ బ్రాకృతుండునుంబోలెఁ (గాలానుగతంబు లగు) ధర్మంబుల నాచ
రించుచు(ధర్మప్రవర్తకులకు సముండును నుపశాంతుండును మైత్రుండును గారు
ణికుండును నై ధర్మార్థయశః ప్రజానందామృతావరోధంబుచే గృహస్థాశ్రమంబు
లం బ్రజల నియమించుచుఁ)గొంతకాలంబు నీతిమార్గంబు దప్పక ప్రజాపాలనంబు
సేయుచు (వేదరహస్యంబు లగుసకలధర్మంబులు స్వవిదితంబు లయినను)బ్రాహ్మ
ణోప[1]దేశపూర్వకంబుగా ద్రవ్యదేశకాలవయశ్శ్రద్ధర్త్విగ్వివిధోద్దేశోపచితంబులు
గ నొక్కొక్కక్రతువును శతవారంబు యథావిధిగఁ జేసి సుఖం బుండె నంత.

క. జనవర ఋషభునిరాజ్యం, బున నైహికఫలముఁ గోరుపురుషుని నొకనిం
గనుఁగొన నెఱుంగ మెన్నఁడు, నిసతేజుం డతనిమహిమ లేమని చెప్పన్. 65

ఋషభుండు పుత్రులకు నీతి యుపదేశించుట.

సీ. ఆఋషభుండు రాజ్యంబు సేయుచు నుండి, యంతట నొక్కనాఁడాత్మయందుఁ
దలపోసి భూలోకఫల మపేక్షింపక, మోహంబు దిగనాడి పుత్రులకును
దనరాజ్యమెల్ల నొప్పనచేసి వెనువెంటఁ, గొడుకులు మంత్రులుఁ గొలిచి రాఁగ
నల్లన యరిగి బ్రహ్మావర్తదేశంబు, నందుల నపుడు మహాత్ము లయిన.

తే. యట్టిమునిజనసమ్ముఖంబుఁ జేరి, తనదుపుత్రుల నందఱ దాయఁ బిలిచి
పరమపుణ్యుండుఋషభుండు ప్రణయమొప్ప, హర్షమందుచు నప్పుడిట్లనుచుఁ బ

ఆ. తనయులార వినుఁడు ధరలోనఁ బుట్టిన, పురుషులకును శునకములకు లేని[లికె.
కష్టములను దెచ్చుఁగాన కామంబుల, వలన బుద్ధి సేయ వలదు మీరు. 67

చ. నరులకు నేతపంబున ననంతసుఖంబులు గల్గు చూడు శ్రీ
కరమతి నాతపంబుఁ దగఁ గైకొని చేసిన బ్రహ్మసౌఖ్య[2]ముం
దిరముగఁ గల్గు వృద్ధులను దీనులఁ బ్రోవుఁడు దుష్టవర్తనన్
జరుగుచు నుండుకామకులసంగతిఁ బోకుఁడు మీఁద మే లగున్. 68

వ. మఱియు (సంగవాసక్తు లగుకాముకులసంగంబు నిరయరూపం బయినసంసారం
బగు మహత్సంగంబు మోక్షద్వారం బగు నట్టిమహాత్ము లెవ్వ రనిన) శత్రు
మిత్రవివేకంబు లేక సమచిత్తులును శాంతులును (క్రోధరహితులును) సకలభూ
తదయాపరులును సాధువులును నగువారలు మహాత్ము లనందగుదు రట్టిమహాత్ము
లు నాయందలిస్నేహంబె (ప్రయోజనంబుగాఁ) గలిగియుండుటం జేసి(విషయవా
ర్తాప్రవృత్తు లగుకుజనులందుఁ) దమదేహగృహమిత్రదారాత్మజాదులందుఁ బ్రీతి
లేక యుండుదురు విషయాసక్తుఁ డయినవాఁడు వ్యర్థకర్మంబులం జేయు నట్టిదు

1 దేశంబునఁ గ్రతుశతంబు చేసి సుఖం బుండె. 2 మం దిరవునఁ బొందు.

ష్కృతకర్మంబులం జేయువాఁ డెప్పుడును బాపకర్ముఁ డగుచుం (క్లేశ సంబగు దేహంబు నొందు) చుండుఁ గావునఁ బాపమూలంబు లయిన కామంబులు గోరకుండ జ్ఞానం బెంతకాలంబు లేకయుండు నంతకాలం బాత్మతత్త్వం బెఱుం గఁబడ దాతత్త్వం బెఱుంగ కుండుటం జేసి దేహికి దుఃఖం బధికం బై యుండు లింగదేహం బెంతదడ వుండు నంతదడవును మనంబు కర్మవశం బై జ్ఞానవంతంబు గాక యవిద్యం బాయ కుండు శరీరంబు గర్మమూలం బగుటవలనఁ గర్మంబులు సేయఁ జనదు (వాసుదేవుం డగు) నాయందుఁ బ్రీతి యెంతదడవు లేక యుండు నంతదడవును దేహధర్మంబులు బాధించు విద్వాంసుం డైనను దేహేంద్రి యాదులయందుఁ బ్రీతి సేసిన (మిథునీభావసుఖప్రధానం బగు) గృహస్థాశ్రమంబు నంగీకరించి (స్వరూపస్మృతిశూన్యుం డై మూఢుం డగుచు) సంవు సంసారతా పంబులఁ బొందుఁ బురుషుండు స్త్రీతోడం గూడి యేకీభావంబు నొం (దుట) ది (పకు హృదయగ్రంథి యై యుండు) నందు (జనునకు గృహక్షేత్రసుతాప్తవిత్తం బులందు నేను నాయది యనియెడి మోహంబు గలుగు నట్టి స్త్రీపురుషమిథునీ భావంబుచే) సంతానంబు గలుగు నాసంతానకారణంబున గృహక్షేత్రవిత్తా దులు సంపాదింపంబడు నంత మోహం బధికం బగుటం జేసి మోక్షమార్గంబు దవ్వగు నిట్లు సంసారంబునం దుండియు మనంబున నెప్పుడు ముక్తిచింతం జేయు నప్పుడు సంసారంబునం బాయు మోక్షోపాయంబులు పరమగురుండ నైన నాయందుల భక్తి సేయుటయు విగతతృష్ణయు ద్వంద్వతితిక్షయు [2]సర్వలో కంబులందుల జంతువ్యసనావగతియు [3]నీశ్వరవిషయజ్ఞానాపేక్షయుఁ (దపంబును) విగతేచ్ఛయు (మత్కృతికర్మంబులు) మత్కథలు వినుటయు నన్నె దైవంబుగా నెఱుంగుటయు నస్మద్గుణకీర్తనంబులును [4]నిర్వైరత్వశమోపశమంబులును దే హగేహంబులందు నాత్మబుద్ధిజిహాసయు నధ్యాత్మయోగంబును నేకాంతసేవ యుఁ [5]ప్రాణేంద్రియాత్మల గెలుచుటయుఁ గర్తవ్యాపరిత్యాగంబును సచ్ఛ్రద్ధయు బ్రహ్మచర్యంబును గర్తవ్యకృత్యంబులందుల నప్రమత్తుం డగుటయు వాఙ్నియ మనంబును సర్వంబు నన్నుగాఁ దలంచుటయు జ్ఞానంబును విజ్ఞానవిజృంభితం బైన యోగంబును (ధృత్యుద్యమంబును) సాత్త్వికంబును నాదిగాఁ గల తెఱంగులచేత లింగదేహంబు జయించి దేహి కుశలుం డగుచు నుండ వలయు. 69

ఆ. అరయఁ గర్మరూప మగునవిద్యాజన్మ, మైనహృదయబంధనాదిలతల
నప్రమత్తయోగమను [6]మహాచ్ఛురికచేఁ, ద్రెంప వలయు నంతఁ ద్రెంపుతోడ.

ఆ. ఒనర నిట్లు యోగయుక్తుండు గురుఁ డైన, భూపుఁ డైన శిష్యపుత్రవరుల

---

1 కర్మంబులం బాయకుండు. 2 సర్వజంతువ్యసననిరీక్షణంబును. 3 నీశ్వరసర్వనాపేక్షయు. 4 నిరహంకారంబును గర్మత్యాగేచ్ఛయు నధ్యాత్మ. 5 నాత్మజయంబును శ్రద్ధయు. 6 మహాసురియుచే. 7 నరప తైన శిష్యవరుల నెల్ల.

యోగయుతులఁ జేయ నొప్పుగా వలయును, గర్మపరులఁ జేయఁ గాదు కాదు.

సీ. జను లెల్ల సర్వకామ ఫలఁ జేసి యత్యంత, మూఢులై యైహికంబును మహంబు
లందును గోరుదు రల్పసౌఖ్యములకు, సన్యోన్యవైరంబు గలది దుఃఖ మెంతె
ములఁ బొందుదురు గాన మునుకొని గురుఁడైన, వాఁడు మాయామోహ వశుఁడు
జడుఁడును నైనట్టి జంతువునంపును, దయ గల్గి మిక్కిలి ధర్మబుద్ధిఁ

ఆ. గన్ను లున్నవాఁడు గాననివానికిఁ, దెరువుఁ జూపినట్లు దెలియఁ బలికి
యతులమగుచు దివ్యమైన యామోక్షమార్గంబుఁ జూపవలయు రమణతోడ.

వ. మఱియుఁ బితృగురుజననీబంధుపతిదైవతంబులలో నెవ్వరైనను (సంసారరూప) మృత్యుపరిహారం బైన మోక్షమార్గంబుఁ జూప కుండిరేని వారెవ్వరును హితులు గానేరరు నాదుశరీరంబు (దుర్విభావ్యంబు నాదుమనంబు) సత్త్వయుక్తంబును ధర్మసమేతంబును బాపరహితంబును నగుటం జేసి పెద్దలు నన్ను ఋషభుండందురు గావున (శుద్ధసత్త్వమయం బైన) నాశరీరంబునం బుట్టినకుమారు లందఱును (సోదరుండును మహాత్ముండును నగ్రజుండును) నైన భరతుని సన్నకాఁ జూచి (యక్లిష్టబుద్ధిచే భజింపుం డిదియ నాకు శుశ్రూషణంబు) ప్రజాపాలనంబు సేయుట మీకును బరమధర్మం బని మఱియు నిట్లనియె. 73

సీ. భూతజాలములందు భూజముల్ వర్యముల్, భూరుహములకంటె భోగికులము
భోగిసంతతికన్న [1]బోధవిష్ణులు బోధ, వాన్యులకన్నను మనుజవరులు
వారికన్నను సిద్ధవిబుధగంధర్వులు, వారికన్నను సురల్ వారికన్న
నింద్రాదిదేవత లిందఱికన్నను, దక్షాదిసన్మునుల్ దలఁప నెక్కు

తే. డంతకన్నను భర్గుఁ డాయభవునికన్నఁ, గమలభవుఁ డెక్కు డతనికంటె విష్ణుఁ
డధికుఁ డాతఁడు విప్రుల నాదరించు, గాన విప్రుండు దైవంబు మానవులకు.

క. భూసురులకు సరిదైవం, బీసచరాచరములందు నెఱుఁగను నాకున్
భూసురులు గుడుచునప్పటి, సంతోషంబు [2]దోఁప దగ్నులయందున్. 75

సీ. మంగళం బైన బ్రహ్మస్వరూపంబును, వేదరూపంబు సనాదిరూప
మగుచున్న నాదుదేహము బ్రాహ్మణోత్తముల్, ధరియింతు రెప్పుడుఁ దత్త్వబుద్ధి
శమదమానుగ్రహసత్యతపస్తితిక్షలు గల్గువిప్రుండు సద్గురుండు
గాన మిక్కిలిభక్తి గల్గి యకించను, లైనభూసురులదేహములవలన

తే. నందుచుండను నాదుదేహంబు గాఁగ, నెఱిఁగి [3]వరులగువిప్రుల నెల్ల భక్తిఁ
బూజసేయుట యేనన్నుఁ బూజసేయు, టనుచు వివరించి మఱియు నిట్లనుచుఁ బలికె.

క. ఈతెఱఁగు దెలిసి భూసుర, జాతిం బూజించునట్టిజనుఁడును మాయా
[4]తీతుం డై నిక్కంబుగ, భూతలమున మోక్షమార్గమును [5]బొడగాంచున్. 77

---

1 బుద్ధిమంతులు బుద్ధిమంతులకన్నను. 2 లేదు యజ్ఞములందున్. 3 యేకాంతభావిప్రవరుల నెల్ల. 4 పేతులు నై. 5 బొడగందుర్.

వ. ఇట్లు సదాచారు లగుకుమారులకు లోకప్రదర్శనార్థం బాచారంబు లుపదేశించి మహాత్ముండును బరమసుహృత్తును నగుభగవంతుండు ఋషభాపదేశంబునం గర్మత్యాగంబు సేసి (యుపశమశీలు రగు)మునులకు భక్తిజ్ఞానవైరాగ్యలక్షణంబులు గలపారమహంస్యధర్మం బుపదేశింపం గలవాం డగుచుం బుత్రశతంబునం దగ్రజుండును (బరమభాగవతుండును భగవజ్జనపరాయణుండును) నగుభరతుని (ధరణీపాలనంబునకుం) బట్టంబు గట్టి (తాను గృహమందె) దేహమాత్రావలంబనంబు సేసి దిగంబరుండై యున్మత్తాకారుం డగుచుం (బ్రకీర్ణకేశుండై) యగ్నుల నాత్మారోపణంబు సేసి బ్రహ్మావర్తదేశంబును బాసి జడాంధబధిరమూకపిశాచోన్మాదులుం బోలె నవధూతవేషంబు నొంది జనులకు మాఱు వలుకక మౌనవ్రతంబునం బుర గ్రామాకర జనపదారామ శిబిర వ్రజ ఘోష సార్థ గిరి వనాశ్రమాదులయందు వెంటం జనుదెంచు దుర్జనతర్జన తాడ నావమాన మేహన నిష్ఠీవన పాషాణ శకృ ద్రజఃప్రక్షేపణ పూతివాత దురుక్తులం బరిభూతుం డయ్యును గణనం బెట్టక వనమదేభంబు మక్షికాదికృతోపద్రవంబునుం బోలెం గైకొనక దేహాభిమానంబునం జిత్తచలనంబు నొందక యేకాకియై చరియించుచుండె నతిసుకుమారంబు లగుకరచరణోరస్స్థలంబులు విపులంబు లగుబాహ్వంసకంఠవదనాద్యవయవవిన్యాసంబులుం గలిగి ప్రకృతిసుందరం బగుచు స్వతిస్నిగ్ధదరహాసరుచిరముఖారవిందంబై నవనళినదళంబులం బోలి శిశిరకనీనికలం జెలువొంది యరుణాయతంబు లగునయన(ంబులచే నొప్పి యన్యూనాధికంబు లగు) కపోలకర్ణకంఠనాసాగండ(ంబులచేం దేజరిల్లుచు) నిగూఢస్మితవదనవిభ్రమంబులం బ్రకాశించుతనదివ్యమంగళవిగ్రహంబుచేం బురకాంతలచిత్తంబుల [1]కత్యంతమోహంబు గలుగం జేయుచు. 78

ఆ. ధూళిచేత మిగులఁ [2]ధూసరితంబు లై, జడలు గట్టి కటుం బిశంగవర్ణ
ము నగుకేశపాశమును వెలిఁగించుచు, నితరు లెనరుఁ దన్ను నెఱుఁగకుండ.

క. అవధూతవేషమున ని, ట్లవనిన్ మలినంబు లైన యవయవములతోఁ
దవిలి చరించుచు నుండును, భువి భూతాక్రాంతుఁ డయిన పురుషునిమాడ్కిన్.

ఆ. జనుల కిట్టి యోగసంచార మెల్ల వి, రుద్ధ మనుచు నాత్మ [3]బుద్ధిఁ జూచి
యజగరంబుమాడ్కి నవనిపై నుండె బీ, భత్సకర్మమునకుఁ బాలుపడుచు. 81

వ. ఇట్లు బీభత్సరూపంబున వసుంధరం బడి యుండి యన్నంబు భుజించుచు నీరుం ద్రావుచు మూత్రపురీషంబులు విడుచుచు నవి శరీరంబున నంటం బొరలుచుండు మఱియుం దత్పురీషసౌగంధ్యయుక్తం బగువాయువు దశదిశల దశయోజనపర్యంతంబు పరిమళింపం జేయుచుండె గోమృగకాకచర్యలం జరియించుచు భగవదంశం బైనఋషభుండు మహానందంబు ననుభవించుచుం దనయందు సర్వభూతాం

1 మన్మథశరపరంబులు. 2 ధూళిధూసరములతోఁ గుటిలంబు లై. 3 రోసి.

తర్యామి యగువాసుదేవునిం బ్రత్యక్షంబుగాఁ గనుంగొనుచు సిద్ధిం బొందిన వైహాయసమనోజవపరకాయప్రవేశాంతర్ధానదూరగ్రహణశ్రవణాది యోగసిద్ధులు దమంత వచ్చినం గైకొనక యుండె నని పలికిన శుకయోగీంద్రునకుం బరీక్షిన్నరేంద్రుం డి ట్లనియె. 82

క. మునివర యోగజ్ఞానం,బునఁ జెఱుపం బడ్డకర్మములు గల పెద్దల్
గని యుండెడి యైశ్వర్యం,బును ఋషభుం డేటికిఁ గోల కొనక యుండెన్.

న. అనిన శుకుం డి ట్లనియె. 84

మ. ధరణీవల్లభ నీదువాక్యములు తథ్యం బింతయుం దప్ప దె
ట్లరయన్ వన్యమృగంబు పట్టువడి తాఁ బ్రావేళ నాలుబ్ధకున్
ధర వంచించినమాడ్కి నింద్రియములన్ దండించి చిత్తంబు వి
శ్వరకామాదుల కాన నిచ్చుఁ గడు సంరంభంబుతోఁ గ్రమ్మఱన్. 85

క. చిరకాలతపము నైనను. హరియింపఁగ నోపుఁ జిత్తమని పుంశ్చలు న
మ్మరు జారులకున్ జాడిన,కరణిని నడరించు మనసు కామాదులకున్. 86

క. కామక్రోధాదికముల్, భూమీశ్వర కర్మబంధములు మఱియును జే
తోమూలము లగుటను దా, రీమహిలో మనసు నమ్మ రెప్పుడుఁ బెద్దల్. 86

సీ. అది గాన యెన్నఁడు నైశ్వర్యములను జేపట్టఁ జూడఁడు లోకప్రభువ్యులైన
వారలచే నభివందనంబులు వొంది, వెలయంగ నవధూతవేషభా
షణంబుల నెఱిఁగికొనఁగరాని భగవత్స్వరూపంబు గలిగి యా[1]రూపమందుఁ
బరమయోగధ్యానపరులకు నెల్ల దేహత్యాగసమయంబు నంతలోనఁ

తే. జూపుచుండియు దేహంబుఁ బాపనిచ్ఛ యుంచెనచ్చట దివ్యయోగీంద్రవంద్యుఁ
డతులదివ్యప్రకాశకుఁ డమరగురుఁడు, పరమపురుషుండు ఋషభుండు పార్థివేంద్ర.

న. అంత (విముక్తలింగుండును భగవంతుండును నగుఋషభుండు మనంబునం దేహాభిమానంబు విసర్జించి కులాలచక్రంబు కులాలునిచేత భ్రమియింపంబడి విస్పృష్టం బయ్యును భ్రమియించుగతిం బ్రాచీనసంస్కారవిశేషం బగునభిమానాభాసంబున దేహచలనాదికంబుల నొప్పియుండియు యోగమాయావాసనచే యుక్తుం డయ్యె మఱియు నాఋషభుం డొక్కదినంబునం గొంకణవంకపటంబు లను దక్షిణకర్ణాటకదేశంబులకు యదృచ్ఛం జని కుటకాచలోపవనంబున నిజాస్యకృతశిలాకబళుం డగుచు నున్మత్తునిచందంబున వికీర్ణకేశుండు దిగంబరుండు నై సంచరింప వాయువేగవిధూతరేణుసంఘర్షణసంజాతం బగునుగ్రదావానలంబు తద్వనంబు దహింప నందు దగ్ధుం డయ్యె నంత నతనికృత్యంబులు తద్దేశవాసు లగుజనంబులు సెప్ప నర్హన్నామకుం డగుతద్రాష్ట్రాధిపతి విని నిజధర్మంబులం బరిత్యజించి స్వదేశస్థులతోడం గూడి దానాయాచారంబుల నంగీకరించి యథ

---

1 రూఢి నంతఁ.

ర్మబహుళం బగుకలియుగంబున భవితవ్యతచే విమోహితులై మనుజుల నస
మంజసం బగుపాషండమతాభినివేశులం జేసె) మఱియును గలియుగంబునం ద
ర్వాస్మృతముల మనుజాధములు దేవమాయావిమోహితులై శాస్త్రోక్తశౌచాచారం
బులు విడిచి (నిజేచ్ఛం జేసి) దేవతానిందలు సేయుచు నస్నానానాచమనాశౌచ కే
శోల్లుంఛనాదికాపవిత్ర వ్రతంబులం జేయుచు [1]నధర్మబహుళం బగుకలియుగంబు
నం జెఱుపంబడ్డబుద్ధిధర్మంబులు గలిగి వేదబ్రాహ్మణయజ్ఞపురుషుల దూషించుచు
లోకంబులం [2]దమతమమతంబులంకుం దామె సంతసిల్లుచు (నవేదమూలం బగుస్వే
చ్ఛం జేసి ప్రవర్తించి యంధపరంపరచే విశ్వాసంబుసేసి తమంతన) యంధతమ
సంబునం బడుచునుండుదు రీఋషభునియవతారంబు [3]రజోవ్యాప్తు లగుపురుషుల
కు మోక్షమార్గంబు నుపదేశించుటకు నయ్యె నదియునుంగాక [4]న ప్తసముద్రపరి
వృతంబు లగునిభూద్వీపవర్షంబులందలిజనంబులు దివ్యావతారప్రతిపాదకంబు
శుద్ధంబు నగునెవ్వనికృత్యంబులు గీర్తింతురు మఱియు నెవ్వనియంశంబున నతి
కీర్తిమంతుం డను ప్రియవ్రతుండు గలిగె నెంను జగదాద్యుం డగుపురాణపురు
షుం డవతారంబు నొంది కర్మహేతుకంబు గానిమోక్షధర్మంబు దెలిపె వెండి
యు నెవ్వండు యోగమాయాసిద్ధుల నసద్భూతంబు లగుటం జేసి నిరసించె నట్టి
ఋషభునితోడం దత్సిద్ధికృతప్రయత్ను లగునితరయోగీశ్వరులు మనోరథంబున
నైన నెట్లు సరియగుదు రెట్లు సకలవేదలోకదేవబ్రాహ్మణులకు గోవులకుం బరమ
గురుండు భగవంతుండు నగుఋషభునిచరిత్రం బెవ్వరు వినినను దుశ్చరితంబులు
దొలంగు మంగళంబులు సిద్ధించు మిక్కిలి శ్రద్ధతో నెవ్వండువిన్నను వినిపించినను
హరిభక్తి దృఢంబగు నట్టిహరిభక్తితాత్పర్యమునం(బెద్దలు భాగవతులగుటం జేసి
సంప్రాప్తసర్వపురుషార్థులగుచు వివిధవృజినహేతుకం బగు) సంసారతాపంబును
గాసి [5]యవిరతంబుగ దద్భక్తియోగామృతస్నానంబు సేసి పరమపురుషార్థం బ
యినమోక్షంబును జెందుదు రని సప్తద్వీపంబులవారు నేడునుం గొనియాడు
చుండుదురు. 89

ఆ. మూఢవులకు మీకు నత్యంతికులగున, వైనకృష్ణుఁ [6]డెచట నైనఁ గలఁడు
కొలుచువారి కెల్ల సులభుఁ డై మోక్షంబు, నిచ్చుఁ జింతసేయ నేల నీకు. 90

1 నధర్మలక్షణంబులం గలిగి కలియుగ. 2 దంధపరంపరను దమతమ. 3 బ్రాహ్మణక్షత్రియు
లకు మోక్ష. 4 నతనియంశంబున సప్తద్వీపములందుఁ బ్రియవ్రతునియంశంబునకు పరిచెప్ప నలవి
గా దేవంశంబున శ్రీహరి యవతరించి మహాయోగధర్మప్రకాశంబు సేసె నాఋషభునిచరితంబు మ
నోరథంబుననైనఁ బొందలే రతండు యోగమాయను నిరసించి మాయాకల్పితసకలసిద్ధుల నసత్యంబు
గాఁ దలఁచె నిట్లు సర్వలోకపూజ్యులైనదేవబ్రాహ్మణులకు. 5 హరికథామృతపానంబున నిర్వృతు
లై పరమపురుషార్థంబైనమోక్షంబు నపేక్షింప గని సప్తద్వీప —ఇట 'మోక్షంబు నపేక్షింప' ర
నుటకు 'తయైవ నిర్వృత్యా పరయా హ్యపవర్గ మాత్యంతికం పరమపురుషార్థ మపి నోపాద్రియన్తే'
అని మూలము. 6 డెక్కడైనఁ.

సీ. నిత్యానుభూతి మా[1]నిజరూపలాభని,వృత్త మై తగుమహాతృష్ణ గలిగి
యతులితవిపులమాయారచితం బైన,లాభంబునకుఁ దగుఫలంబు లేని
మతి గల్గి లోకుల నతివేడ్కఁ గరుణించి, యభయదానం బిచ్చి యందఱ కిల
[2]నవ్యయం బై దివ్య మై మహానంద మై, యత్యంతసేవ్య మై యతుల మైన
తే. తనదులోకంబు స్వరూపంగఁ దగినయట్టి
మోక్షమార్గంబు నెఱిఁగించి ముక్తదేహుఁ
డగుచుఁ దాదాత్మ్య మొందెఁ బ్రత్యక్షవిష్ణు
వైనఋషభుండు జనులకు నద్భుతము గ. 91

భ ర తో పా ఖ్యా న ము

మ. భరతుం డంత ధరాతలంబుఁ గడఁకం బాలించుచున్ ధారుణీ
శ రచంద్రుం డగువిశ్వరూపునకు మున్ సంజాత యై యుండి ని
ర్భరకాంతిన్ విలసిల్లుపంచజని పేరం గల్గుకాంతామణిం
గర మర్థిన్ ధరఁ బెండ్లి యాడె శుభలగ్నంబందు భూవల్లభా. 92

వ. ఇట్లు (వివాహితుం డై) పాంచజనివలన నహంకారంబువలనం బంచతన్మాత్రలు జనించినతెఱంగున సుమతి రాష్ట్రభృత్సుదర్శనావరణ ధూమ్రకేతువు లను నేవురు పుత్త్రులం బుట్టించె నట మున్నజనాభం బనుపేరం బరఁగువర్షంబు భరతుండు పాలించుకతంబున భారతవర్షంబు నాఁ బరఁగె నంత. 93

క. భరతుఁడు పూర్వజు లేలిన కరణిని గర్మముల నెల్లఁ గైకొని ప్రజలన్
హరికృపఁ బొందుచు నేలెను, ధరణీసురవరులు పొగడ ధరణీనాథా. 94

సీ. భగవంతుఁ డగుజగద్భర్తకు [3]నల్పంబులు, నధికంబు లైనపెక్కధ్వరముల
దర్శపూర్ణిమలచేఁ దగను జాతుర్మాస్య, [4]ముల నగ్నిహోత్రముఖ్యములఁ గడఁకఁ
బశుసోమములచేతఁ బలుమాఱుఁ బూజించి, వేదోక్త మైనయావిమలకర్మ
ములఁ గల్గుధర్మంబుఁ బురుషోత్తమార్పణం,బుగఁ జేయుచును మఖంబులను మంత్ర
తే. ములను బలికెడునాదైవములను శ్రీశు
నవయవంబులు గాఁ[5]గ భూధవుఁడు ప్రేమ
ననుదినంబును బాయక ఘనతఁ దలఁచి
యఖిలరాజ్యానుసంధానుఁ డగుచు నుండె. 95

క. ఈరీతిఁ గర్మసిద్ధుల, నారయ నత్యంతశుద్ధ మగుచిత్తముతో
నారాచపట్టి భరతుఁడు, ధారుణిఁ బాలించె నధికధర్మాత్ముఁ డై. 95

వ. మఱియు నాభరతుండు శ్రీవత్సకౌస్తుభవనమాలాలంకృతుండును సుదర్శనాద్యాయుధోపలక్షితుండును నిజభక్తజనహృదయారవిందనివాసుండును బరమ

---

1 నిజరూపుచేత నివృత్త. 2 నవ్యయంబును మహానందకరంబును, దివ్యంబు నత్యంతసేవ్యమైన. 3 నిగణనాధికము లైనపెక్కుమఖములచేత. 4 లగ్నిహోత్రములచే నతిథిజనముఁ. 5 మనంబందు.

పురుషుండును నైన వాసుదేవునియందు నధికభక్తి ననుదినంబును జేయుచు నేఁబదిలక్షలవేలేండ్లు రాజ్యంబుసేసి [1]పితృపితామహాద్యాయాతం బగు ధనంబును యథార్హంబుగఁ బుత్రులకుఁ బంచి యిచ్చి బహువిధసంపదలు గలగృహంబును బాసి పులహాశ్రమంబున కరిగె నంత. 97

సీ. ఏయాశ్రమంబున నిందిరాధీశ్వరుఁ, డచ్చటివారల నాదరించి
ప్రత్యక్షమున వచ్చి పాయ కెప్పుడు నుండు, నట్టిరమ్యం బైన యాశ్రమమున
నిలిచి సాలగ్రామములు గల[2]గండకీనది యెందు నెంతయుఁ గదిసి యుండు
నచ్చోట నేకాకి యగుచును భరతుండు, బహువిధనవపుష్పపల్లవముల

తే. నతులతులసీదళంబుల నంబువులను, గందమూలాదిఫలములఁ గంజములను
ఘనత నర్పించి విచ్చలుఁ దనివి లేక, సేవ సేయుచు నుండె నా శ్రీశుఁ జేరి. 98

వ. దానం జేసి విగతవిషయాభిలాషుండై శమదమాదిగుణంబులు గలిగి యథేచ్ఛం జేసి యెడ తెగక పరమపురుషపరిచర్యాభక్తిభరంబున శిథిలీకృతహృదయగ్రంథి గలిగి సంతోషాతిశయంబునం బులకితాంగుండును నానందబాష్పనిరుద్ధావలోకనయనుండు నగుచు నిజస్వామి యైన హరి(చరణారవిందాను)ధ్యాన(పరిచిత)భక్తియోగంబునం బరమానందగంభీరహృదయం బను నమృతకాసారంబున నిమగ్నుండగుచుం దా నపుడు పూజించుపూజ నెఱుంగక యుల్ల భగవద్వ్రతంబు ధరియించి సేణాజినవాసస్త్రిషవణస్నానంబుల నార్ద్రకుటిలకపిశవర్ణజటాకలాపంబులు గలిగి సూర్యమండలాంతర్గతుం డయిన పరమేశ్వరుని హిరణ్మయపురుషునిం గాఁ దలంచుచు నిట్లనియె. 99

సీ. కర్మఫలంబులఁ [3]గడఁక నిచ్చుచు మనో, వ్యాపారమున నిట్టియఖిలలోక
ములఁ జేసి యాలోకములకు నంతర్యామి, యగుచుఁ బ్రవేశించి యంతమీఁద
నానందరూప మైనట్టిబ్రహ్మముఁ గోరు, చున్నజీవుఁ దనయం దున్న యోగ
శక్తిచేఁ దగ ననిశంబుఁ బాలనసేయుచుండి యంతటను మార్తాండమధ్య

ఆ. వర్తి యగుచు నిట్లు[4]వఱలుచు జగముల,యందు నుండి ప్రకృతిఁ బొంద కంత
నతులదివ్యమూర్తి యైనయానందరూపమును శరణ మొందె భరతవిభుఁడు.

వ. అంత నాభరతుం డొక్కనాఁ [5]డా మహానదిం గృతాభిషేకుం డయి ముహూర్తత్రయం బంతర్జలంబులందుఁ బ్రణవోచ్చారణంబు సేయుచుండు సమయంబున నిర్భరగర్భిణి యగు నొక్కహరిణి జలార్థిని యై యొంటి జలాశయసమీపంబునకు వచ్చి జలపానంబు సేయు నెడ నాసమీపంబున మృగపతి గర్జించి లోకభయంకరంబుగ నాదంబుసేయ నాహరిణి స్వభావంబున భీత యగుటం జేసి బెగ్గడిలి

---

1 సామ్రాజ్యంబు పుత్రులకుం. 2 చక్రతీర్థంబుఁ జేయును బవిత్రంబుగాఁగ' వ్రా. ప్ర.
3 గడుసమర్పణ. 4 వ్యాగ్రూపమున నరు, లందు నుండి. 5 డాచక్రతీర్థంబునం.

(హరివిలోకనవ్యాకులచిత్తయై) దగ్గఱ నుఱికి గగనంబునకు ¹నెగిరి యుపగతతృష
యగుచు నది నుల్లంఘించు నెడ నధికభయంబునం జేసి యాగర్భంబు యోనిద్వా
రంబున గళితంబై జలంబులం బడియె నాహరిణి (యుల్లంఘనాదిభయంబునం జేసి)
తత్తీరంబున (నుండు గిరిదరిం బడి) శరీరంబుం బాసె నంత నాహరిణపోతంబు జ
లంబులం దేలుచున్న భరతుండు గని వచ్చి చూచి కరుణార్ద్రచిత్తుండై (మృత
జనని యగునా)హరిణపోతంబును దన యాశ్రమంబునకుం గొనిపోయి మిక్కిలి
ప్రీతి సేసి యుపలాలనంబు సేయుచుండెఁ బోషణపాలనప్రీణనలాలనానుధ్యానంబు
ల భరతునకు నాత్మనియమంబులైన యష్టాంగయోగంబులును ²బరమపురుష
పూజాపరిచర్యాదులు నొక్కొక్కటిగఁ గ్రమక్రమంబునం గొన్నిదినంబులకు
సమస్తంబును నుత్సన్నం బయ్యె నంత. 101

క. ఘనతపము చలను మొదలుగను భరతుం డెఱుఁగ కాత్మయోగంబులఁ జ
య్యనఁ బాసి హరిణపోతముఁ, దనమదిలోఁ బ్రీతిఁ జేసి తప్పక కనియెన్. 102

ఉ. అక్కట తల్లిఁ బాసి హరిణార్భక మాపదలం దెమిఁ జేసి నే
దిక్కును లేక యున్న నిటఁ దెచ్చితి నా దయ నీమృగార్భకం
బెక్కుడు ప్రేమ సేసి చరియించుచు నున్నది నాదు సన్నిధిన్
మక్కువ చేసి దీనిఁ గడు మన్ననలం దగఁ బ్రోతు నంతయున్. 103

క. శరణని వచ్చినజంతువుఁ, గరుణం గని వచ్చి చూచి కాంచియుఁ బుణ్యం
బరయఁగ నధికం బది ము న్నెఱిఁగించిరి సన్మునీంద్రు లెల్లం బ్రేమన్. 104

వ. అని యిట్లు హరిణపోతంబుం దనయాశ్రమంబున ³నత్యాసక్తం జేసి యూఁదఁగయు
నాటనుండి స్నానసమిత్కుశకుసుమఫలపలాశమూలజలాహరణదేవపూజాజపాదుల
యెడం దనయొద్దన యునిచికొనుచు వృకసాలావృకాదిక్రూరమృగంబులవలని
భయంబున వనంబుల వెనువెంటం దిరుగుచు (నధికప్రణయభరపరీతహృదయుం
డగుచు నతిస్నేహంబునం జేసి కొంతసేపు స్కంధంబుల వహించుచు మఱి
కొంతతడవు నురంబున నుత్సంగంబున నునిచికొని లాలించుచు సంతసంబు
నొందుచు మఱియు నాభరతుండు నిత్యనైమిత్తికావశ్యకక్రియాకలాపంబు నిర్వర్తించు
నెడ నంత నంత లేచి హరిణకుణకంబుఁ జూచుచుఁ గించిత్స్వస్థహృదయుండై
దాని నాశీఃపరంపరల నభినందించుచుఁ జుంబనాదులం బ్రీతిసేయుచు) నతిమో
హంబునం బెంచుచుండు నంత. 105

చ. ⁴గురువులు వాఱి బిట్టుఱికి కొమ్ములఁ జిమ్ముచు నంత నంత డ
గ్గఱుచును గాలు ద్రవ్వుచు నఖంబుల గీఱుచు గాసి సేయుచు
న్నొఱగుచు ధారుణీశ్వరుని యూరువులన్ శయనించి యంతలో

---

1 నెగసిపడిన గర్భంబు స్రవించి జలం. 2 జలనంబు నొందె నంత' వ్రా. ప్ర. 3 కుం గొని చని స్నానసమి. 4 ఇది యచ్చుప్రతుల లేదు.

నఱకడ మెక్కుచుం బొదలి క్రుమ్మాడుచు నాహరిణంబు లీలతోన్. 106

తే. గరిమ నీగతి మెల్ల నక్కెరలు వొడిచి, చెలఁగి యాడంగ భరతుండు చిత్తమందు
సంతసిల్లుచునుండె నాశ్రమముఁ బాసి, హరిణడింభక మంతలో నుఱికి చనియె.

వ. భరతుండంతం దన్మృగశాబకంబు గానంబడమికి వ్యాకులితచిత్తుండగుచు నష్టధనుండునుంబోలె నతిదీనుండై కరుణతోడం గూడి తద్విరహవిహ్వలమతి యై దానిన తలంచుచు నతిశోకంబుతో మనంబున దుఃఖించి యిట్లనియె. 107

తే. హరిణపోతంబ యీకు వక్రనాతిమందుఁ
గ్రూరమృగబాధ లేకుండఁ గోరుచుండఁ
దలఁగి పోయితె యనుచుఁ జిత్తంబునందు
రాజవృషభుండు భరతుఁ డారాట మందె. 108

తే. తల్లిచచ్చినహరిణపోతంబు వచ్చి, పుణహీనుండ నగునన్నుఁ బొంది పాసె
నేమి సేయుదు నే నింకఁ బెట్లు గందుఁ, జేరి యే రీతిఁ గాంచి రక్షించుకొందు.

క. కట్టా యీయాశ్రమమునఁ, బుట్టినతృణవల్లి మేసి పొదలి హరిణం
బిట్టట్టుఁ దిరుగుచుండఁగఁ, బట్టి మృగేంద్రంబు గొట్టి బాధించెనొకో. 110

వ. ఇట్లు భరతుండు హరిణకుణకక్షేమంబు గోరుచు నెప్పుడు వచ్చి నన్ను సంతోషపఱచు నానాప్రకారంబులైనతనగతులచేత నన్ను నెప్పుడానందంబు నొందించు ధ్యానసమాధి నున్నప్పుడు నన్నుఁ గొమ్ముల గోఁకుచు నుండునట్టివినోదంబు లెప్పుడు గనుఁగొందు దేవపూజాద్రవ్యంబులు ద్రొక్కి మూర్కొనినం గోపించి చూచినం గుమారుండునుంబోలె దూరంబునకుం జని నిలిచి మరల నేఁ బిలిచిన వెనుక నిలిచి యుండు నిట్టిమెలఁకువలు గలుగుట యెట్లు లీభూదేవి యెంతతపంబు చేసినదియో యీహరిణపాదస్పర్శంబులం బవిత్రయై స్వర్గాపవర్గకాము లైనమునులకు యజ్ఞార్హ యగు నట్టిహరిణపోతంబు నెట్లు గనుఁగొందు నదియునుం గాక భగవంతుం డగుచంద్రుండు [1]మృగపతిభయంబున మృతజననియు స్వాశ్రమపరిభ్రష్టంబు నైనమ్మృగశాబకంబును గొనిపోయి పెంచుచున్నవాఁడో మున్ను పుత్రవియోగతాపంబునం జంద్రకిరణంబులం బాపుదు నిపుడు హరిణపోతంబు దనశరీరస్పర్శంజేసి కళానిధికిరణంబులకన్న నధికం బగుచుం బుత్రవియోగతాపంబు నివర్తింపం జేసె నను చుం బెక్కుభంగుల హరిణనిమిత్తంబులైనమనోరథంబులచేతం బూర్వకర్మవశంబున యోగభ్రష్టుం డగుభరతుండు [2]భగవదారాధనంబువలన విభ్రంశితుం డగుచు నితరజాతిం బుట్టినహరిణపోతంబుమీఁదిమోహంబు బగ్గలం బగుచుండ నుండె నని పలికి శుకయోగీంద్రుండు మఱియు నిట్లనియె. 111

సీ. జననాథ మున్ను మోక్షవిరోధ మని పాయఁ, గారానిపుత్త్రాదికంబు నెల్లఁ

---

1 'తనయాశ్రమంబునకుం గొనిపోయి. 2 హరిసేవం బాసి యితరజాతిం.

బాసి తపస్వి యై భరతుండు హరిణశాబకపోషణంబునఁ బాలనము
నటలాలన ప్రీణనానుషంగంబుల, మూషికబిల మతిరోషమునను
సర్పంబు సొచ్చినచందంబునను యోగవిఘ్నంబు మిక్కిలి విస్తరిల్లెఁ

ఆ. గాన యెంతవాని కైనను గాలంబు, గడవ రాదు నిల్లు గాక పోదు
పరమమునుల కైనఁ బాయదు కర్మంబు, లోరు లనఁగ నెంత నరవరేణ్య.

వ. ఇట్లు భరతుండు మృగవియోగతాపంబు నొందుచుండు నెడ నామృగశా
వకంబు ననుఁ డెంచిన నంతసిల్లుచుండె నంత నొక్కనాఁడు.

మ. భరతుం డుల్లస దంత్యకాలము వెసం బ్రాపింపఁగా నప్పు డా
హరిణంబుం గనుఁ ధక్తిఁ [1]బుత్రగతి నత్యాసక్తి వీక్షింప నా
హరిణంబుం దనయాత్మలో నిలిపి దేహం బంతటం బాసి తా
హరిణీగర్భమునం జనించి హరిణం బై యొప్పెఁ బూర్వస్మ

వ. ఇట్లు భరతుండు హరిణీగర్భంబునం బుట్టియు భగవదా
దనమృగత్వకారణంబుఁ దెలిసి కడుఁ దాపంబు నొందుచు ని

ఉ. రాజులు ప్రస్తుతింప సురరాజసమానుఁడ నై తనూజులన్
రాజులఁ జేసి తాపసులు రాజఋషిం బ్రస్తుఁ డటంచుఁ బల్కఁగా
దేజము నొంది యీహరిణదేహముఁ దగిలి ప్రీతిఁ జేసి నా
యోజ[2] సెడంగ నేఁ జెడితి యోగిజనంబులలోన బేల నై.

వ. ఇట్లు శ్రీహరి[3] శ్రవణమననసంకీర్తనారాధనానుసరణాభియోగంబు
శూన్యసకలయామం బగు కాలంబు గలనాకు హరిణపోతస్మరణంబు
యోగవిఘ్నంబు ప్రాప్తం బయ్యె మోక్షదూరుండ నైతి నని (విషాదింప
డగుచుఁ) దల్లిం బాసి క్రమ్మఱ (నుపశమశీల)మునిగణసేవితం బగు భ
క్షేత్రం బైన కాల (తిరునిబిడితమ) గ్రామపర్వతసమీపపుల స్వప్నులకుఁ గ్రమ
బులకుం (గాలాంజనపర్వతంబునకుఁ) జనుదెంచి యందు మృగత్వనాశంబు
గోరుచు (సంగంబు విడిచి యేకాకి యగుచు) శుష్కపర్ణతృణవీరుదాహారుండై
(మృగత్వనిమిత్తం బగునాసదీ)తీర్థంబునందు (నపవర్గంబు గోరుచుఁ దత్తీర్థోదక
క్లిన్నం బగుచు నుండు)శరీరంబు విడిచె నని శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేం
ద్రునకు వినిపించి మఱియు నిట్లనియె. 117

భరతుండు హరిణత్వంబు విడచి బ్రాహ్మణుం డై జనించుట.

సీ. హరిణదేహముఁ బాసి యంత నాంగిరసాన్వయుఁడు పవిత్రుఁడు వంశకరుఁడు
శమదమఘనతపస్స్వాధ్యాయనిరతుండు, గుణగరిష్ఠుఁడు నీతికోవిదుండు
నైన బ్రాహ్మణునకు నాత్మజుం డై పుట్టి, సంగంబువలనను జకితుఁ డగుచుఁ

1 'బుత్రునిగతి న్నాలించి వీక్షించుచున్. 2. సె డుండిలిన్ ధరను' వ్రా. ప్ర. 3 'యా
రాధనానుస్మరణయోగంబుల జేసి యుల్ల కాలంబునుం గలనాకు.

గర్మబంధంబుల ఖండింపఁ జాలు నీశ్వరుని నచ్యుతు నజు శ్రవణమనన [నిక

తే. ములను హరిచరణధ్యానములను విష్ణు, భయమునను జేసి మనమందుఁ బాయ
నిలిపి సంస్తుతి సేయుచు నిలిచియుండె, భరితయశుఁ డైన భరతుండు పార్థివేంద్ర.

వ. ఇట్లాంగిరసుండు ప్రథమభార్యయందుఁ బుత్రనవకంబును గనిష్ఠభార్యయందు స్త్రీపురుషుల నిద్దఱను గలుగంజేసిన నందుఁ బురుషుండు పరమభాగవతుండును రాజర్షిప్రవరుండును నుత్సృష్టమృగశరీరుండును జరమశరీరంబునం బ్రాప్తవిప్రశరీరుండును నగు భరతుం డయ్యె నతం డా జన్మంబున నన్యజనసంగంబు జన్మ
పరలకుఁ గారణం బని యత్యంతభయంబు నొంది కర్మబంధవిధ్వంసనశ్రవణ
మల శ్రీహరియనుగ్రహంబునం బూర్వజన్మపరంపరల సంస్మరించుచుఁ
ంబు నున్మత్తజడాంధబధిరరూపంబుల లోకులకుం జూపుచుండె నంత.

సుండు నాత్మజుని వాత్సల్యంబునం బెంచుచుం
ఝఖా గృహ్యకర్మములచేతఁ సంస్కృతుం జేసి పా
బుప నిచ్చలుం గడఁక శౌచాచారముల్ సెప్పినన్
భాగవతుం డసమ్మతిని దత్కర్మంబులం గైకొనన్. 120

ణకుమారుండు గర్మంబులయందు నిచ్చ లేక యుండియును బిత్రు
ర్బంధంబునం (బితృసన్నిధియందు యసమీచీనంబుగా వ్యాహృతిప్రణవ
తం బగునట్లు) గాయత్రీమంత్రోపదేశంబు నొంది [4]చైత్రాదిచతుర్మాసం
సవేతంబుగ వేదంబుల నధ్యయనంబు సేయుచుండె జనకుం డాత్మజుని
రంబుచే శిక్షింప వలయు ననులోకాచారంబు ననువర్తించి (యనాత్మ
ం డగునాత్మజునందు నభినివేశితచిత్తుం డగుచు శౌచాచమనాధ్యయన
వ్రతనియమగుర్వనలశుశ్రూషణాదికంబు లనభియుక్తంబు లయినం బుత్రుని
చే నొనరింపించుచు నప్రాప్తమనోరథుం డయ్యె నంత). 121

క. ఈరీతిని గొడుకున కాచారంబులు గఱపి చింత సద్గృహమున సం
సారి యగుచుండి విప్రుఁడు, బోరన దేహంబుఁ బాసి పోయిన మీఁదన్. 122

ఆ. తల్లి తండ్రితోడఁ దా నగ్నిఁ జొచ్చిన, సతిని మహిమ లెఱుఁగ కంతలోన
సవతితల్లికొడుకు లవినీతు లగుచును, శాస్త్రవిద్య లతనిఁ జదువ నీక. 123

వ. ఇట్లు బ్రాహ్మణకుమారుని సవతితల్లికొడుకులు వేదవిద్యలవలనం బాపి గృహకర్మంబుల నతని నియమించిన. 124

క. ధరణీసురోత్తముఁడు దా, నరుదుగఁ దమవారు సెప్పినవి యెల్లను నే
మఱ కందుఁ బ్రీతి సేయక, నిరతము గృహకర్మమ్ములు నెఱపుచునుండెన్. 125

వ. ఇట్లు గృహకర్మప్రవర్తనుం డగుచు నుండ మూఢు లగు ద్విపాత్పశువులచే

---

1 'డౌటను విప్రుఁ డాతనిని వాత్స. 2 గాఁ జపులాదికర్మములచేతం బ్రీతిఁ బుట్టించి. 3 డావి ప్రసుతుండు గైకొనియె సత్కర్మంబులన్ భూవరా' 4 యనుష్ఠాతయై యధ్యయ. ప్రా. ప్ర.

నున్మత్త జడ బధిర యుని (మూకాయమానుం డగునప్పుడు తదనురూపంబు
లగు సంభాషణంబుల నొనర్చుచుఁ బరేచ్ఛాయదృచ్ఛలం జేసి విష్టి వేతనయాచ్ఞా
దులవలన నియుక్తకర్మంబులం బ్రవర్తించుచు.) 126

తే. అతులమృష్టాన్న మైనఁ జుక్కాన్న మైన
నెద్ది వెట్టిన జిహ్వకు హితవు గాఁగ
దలఁచి భక్షించుఁ గా కొండుఁ దలఁచి మిగులఁ
బ్రీతి సేయఁడు రుచులందుఁ బెంపుతోడ. 127

వ. మఱియు నావిప్రుం డాత్మ నిత్యానందసుఖలాభంబు గలిగి యిహసుఖదుఃఖంబుల యందు దేహాభిమానంబు సేయక శీతోష్ణవాతవర్షాతపంబులకు నోడి పైచీర గప్పక వృషభంబునుంబోలెఁ (బీనుండును గఠినాంగుండును నగుచు) స్థండిలశాయి యై [1]రజఃపటలంబునం గప్పంబడిన దివ్యమాణిక్యంబునుంబోలె ననభివ్యక్తబ్రహ్మవర్చసుం డై మలినాంబరపరివేష్టితుండును నతిమషీలిప్తయజ్ఞోపవీతుండు నగుటం జేసి యజ్ఞజనంబు లితండు బ్రాహ్మణాభాసుండు మందుం డని పలుక సంచరించుచు(ండం గర్మమూల్యంబునం బరులవలన నాహారంబు గొనునప్పుడు) దమ నారును నియమించిన వ్యవసాయకర్మంబునందు [2]క్షేత్రవిహితసమవిషమన్యూనాధికంబుల నెఱుంగక ప్రవర్తిల్లుచు నూఁక తవుడు తెలికపిండి పొట్టు మాఁడు ద్రబ్బెడ యాదిగాఁ గల ద్రవ్యంబులయందు నరుచి సేయక యమృతసమానంబుగా భక్షించుచుం జేనికావలి యుండు నెడ నొక్కనాఁడు. 128

—❖ వృషలరాజభృత్యులు కాళిబలికి భరతునిఁ గొంపోవుట. ❖—

క. పురిలోన వృషలపతి దా, నరుదుగ సంతానకాముఁ డై వేడుకతోఁ
బురుషుం డగుపశువుఁ గాళికి, దఱుముక గొనిపోవఁ బశువు దలఁగిన భృత్యుల్.

ఆ. అరసి కాన లేక యారాత్రి వీరాసనమునఁ జేనికాపు విమలబుద్ధి
నున్న విప్రయోగి నొయ్యన పొడగాంచి, పశువు మంచి దనుచుఁ బట్టి రతని.

క. ఆరీతిని భూసురవరు, నారయ నాకాళికాగృహమునకు భృత్యుల్
బోరనఁ గొనిచని సల్పిరి. చారుతరాభ్యంజనాదిసంస్కారంబుల్. 131

వ. ఇట్లభ్యంజనాదికృత్యంబులు దీర్చి నూతనవసనంబు గట్ట నిచ్చి గంధపుష్పాభరణాక్షతాలంకృతునిం జేసి మృష్టాన్నంబులు భుజియింపం బెట్టి ధూపదీప(మాల్యలాజకిసలయాంకురఫలోపహారా)దులు సమర్పించి పంచమహావాద్యఘోషంబులతోడ నాపురుషపశువుం గాళికాదేవిసమ్ముఖంబున నాసీనుం గావించి రావృషలపతి పురుషపశురక్తంబున భద్రకాళి సంతోషపెట్టం దలంచి కాళికామం

---

1 రజోనికరంబునఁ గప్పంబడినవాణియుంబోలె బ్రహ్మవిద్య గలిగి సర్వజనంబు లితండు నష్టబ్రహ్మణ్యుండు మందుం డని పలుక. 2. వైషమ్యపక్షపాతంబు లెఱుంగక,

త్రాభిమంత్రితంబు (నతికరాళంబు) నైన ఖడ్గంబు నంది (నిజాభీష్టసిద్ధికి) హింసింపం దలంచిన. 132

సీ. సర్వభూతములకు ¹సఖుఁడును బ్రహ్మభూతాత్ముఁడు నిర్వైరుఁ డైనయట్టి బ్రహ్మ
సుతుని తేజం బంతఁ జూడ దుస్సహ మైన, భయ మంది వడఁకుచు భద్రకాళి
క్రోధంబు మున్నుగాఁ గొనఁగ హుంకారంబు, సలుపుచు నట్టహాసంబు సేసి
పాపాత్ములును దొష్టపరులును రాజస, తామసకర్మసంగతాను లగుచు

తే. విప్రవరు నిట్లు హింసించు వృషలపతిని, భృత్యవర్గంబుఁ దోఁదలల్ పృథ్విఁ గూల్చి
యపుడు వృషలాధిపుని శిరమంది లీలఁ, బాడి యాడుచు నందంద కేళిసలిపె.

క. ధరలోన నెవ్వ రేనియు, ధరణీసురవరుల కెగ్గుఁ దలఁచిర గోవిం
దరయంగఁ దార చెనకుము, హరి ధరణీసురవరే ణ్యులం దుండుటచేన్. 134

వ. మఱియును. 135

ఉ. అచ్చట విప్రసూనుఁడు భయం బొకయించుక లేక చంపఁగా
వచ్చిన ... గరవాలమును గనియుండుఁ దా
నచ్యుతధ్యాన ము ... బ్రహ్మతేజము లెంతయు
మచ్చికతోడ నిల్చి యనుమానము నొందక యుండె నొంతియున్. 136

వ. మఱియు నా విప్రనిపుణుఁడు చండికాగృహంబు వెలువడి క్రమ్మఱం జని కావలి యుండు నంత. 137

సీ. అంతటఁ గొన్నిదినంబులు సని సింధు,భూపాలనము సేయు ...
ధీరత నిక్షుమతీతీరమున నున్న, కపిలమహామునిఁ గాంచి తత్త్వ
విజ్ఞాన మెఱిఁగెడు ... వేడ్కతోడుత నేగి, కాంగోహణము చేసి యరుగు చుండ
నాలోన నాశిబిక²కావహు లాచేనఁ, గా పుష్ట విప్రునిఁ గాంచి వచ్చి

తే. శిబిక మోపింత మీతనిచేత ననుచుఁ, బట్టి మూఁపునఁ బల్లకిఁ బెట్టి మోపు
మనుచు మోపించునంత ధరామరుండు, శిబిక మూఁపున నిడి యుండు నింత లేక.

క. తానమనసుకోలఁది నప్పుడు, మునుకొని యట్లు ప్రయత్నము నడవఁగ నా
జనపతి ... నై, చనుట దెలిసి శిబిక మోచు జనులకు ...

ఆ. మీరు లిప్పుడిచటఁ జేరి మిక్కిలి ప్రయత్నంబుతోడఁ దగిలి నడచు చుండ
విషమ మగుచు గమనవేగంబు సను బాధఁ, బెట్టుచున్న దనిన బెస్త లనిరి.

వ. దేవా యీవిషమగమనంబు మావలన నైనది గాదు ³దీనితోఁటివాఁడు సుఖ
గమనంబు గా ⁴నడవ నేరండు వీనితోడ మేము నడవ నేర మనిన రహూగణుం
డనునారాజు (పాసితవృద్ధజనుం డై నను బలాత్కారంబునం బుట్టినకోపంబునం)
గోపించి విమర్శ దప్పి నీఱు గప్పినవిస్ఫులింగంబులు బోలె నెఱుంగ రాని బ్రహ్మతేజంబు

1 ‘సముఁడు నెచ్చెలియును, నా బ్రహ్మఋషిసుతుం డైనవిప్ర. 2 కాహోహకులు చేనికాపున్న.
3 దీవింతవాఁడు. 4 నడవం డనిన నారాజు’ వ్రా. ప్ర.

గలబ్రాహ్మణునికిం గంటకంబుగా నిష్ఠురవాక్యంబుల నిట్లనియె. 141

చ. అలసితి వెంతయుం ముసలి నాఁకట డస్సితి ¹వెన్ను మిక్కిలిం
బలుచని యున్న నీశిబికభారము దూరము మోచి తేగలేక
నిలిచెద వంచు భూవరుఁడు నిష్ఠురముల్ దగఁ బల్క నాయెడం
బలుకక మోచె నాశిబిక బ్రాహ్మణవర్యుఁడు పార్థివేశ్వరా. 142

వ. అప్పుడావిప్రవరుండు దనకుం గడపటిశరీరం బగుకళేబరంబునందు నహంకారమమకారంబులం బొందనీక మిథ్యాజ్ఞానరహితుండై బ్రహ్మ²భూతుండై మానవరీతంబున నాశిబిక మోచుచున్నవిషమగమనంబుఁ జూచి యతికుపితుం డగుచు నాభూవరుండు వెండియు నిట్లనియె. 143

సీ. ఓరిదుర్మద విను మోరిజీవన్మృత, నా యాజ్ఞఁ దప్పించి నడచె దీవు
నీవక్రమార్గంబు లిప్పుడు విడిపించి, నడపింతు నిన్ను సన్మార్గమందు
నని రాజగర్వాంధుఁ డగుచు గుణత్రయంబుల వృద్ధిఁ బొందిన భూవరుం డ
బద్ధప్రలాపముల్ వల్కుచుండఁ జూచి, శమదమాదులచేఁ బ్రశస్తుఁ డగుచు

తే. జగతి బ్రహ్మస్వరూపుఁ డై సకలభూతములకు నత్యంతహితుఁ డైన భూసురుండు
యోగివర్యున వెలియు రేకున్నరాజు నంత వీక్షించి యల్ల నిట్లనుచుఁ బలికె.

భరతుండు రహూగణునిమాటలకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు నిచ్చుట.

వ. నరేంద్రా నీవు సెప్పినది సత్యంబు భారంబు శరీరంబునకే కాని నాకుం గలుగ నేర దైనను స్థౌల్యకార్శ్యంబులు వ్యాధులు నాధులు క్షుత్తృష్ణలు నిచ్ఛావిరోధ భయంబులు జరామరణంబులు రోషనిద్రాజాగరణంబులు నహంకారమమకార మదశోషణాదులును దేహంబుతోడన జనియించుం గాని నాకుం గలుగ నేరవు జీవన్మృతుండ నేను కా(దాద్యంతంబులు గలుగుటం జేసి)యుండ దయ్యందును గలిగి యుండు స్వామిభృత్యసంబంధంబులు విధికృతంబు లగుచు వ్యవహారంబులం జేసి శరీరంబులకుం గలుగుం గాని జీవునికి లేకయుండు నదియునుం గాక రాజాభిమానంబున నీవు నన్నాజ్ఞాపించెద వేనిం బ్రమత్తుండ వైన నీకుం బూర్వస్వభావం బెట్లుండె నట్లు గా³క యే నేమి సేయుదు నెఱింగింపు మున్మత్త(మూకాంధ)జడులం బోలె సహజస్వభావంబునం బొందిననాయందు నీశిక్ష నేమిలాభంబుఁ బొందింప నేర్చు నదియునుం గాక స్తబ్ధుండు మత్తుండు నైననాకు నీశిక్ష వ్యర్థం బగు నని పలికి యుపశమశీలుం డైనమునివరుండు పూర్వకర్మశేషంబునం గల్గు భారవాహకత్వంబుం దలంగం ద్రోయుటకు భారంబు వహించి శిబిక మోచుచుం జనునెడ నారాజవల్లభుండు దత్త్వజ్ఞానాపేక్షితుం డై చనియెడివాఁ డగుటం దనహృదయగ్రంథివిమోచకంబులును బహుయోగగ్రంథసమ్మతంబులును నగుబ్రాహ్మణవాక్యంబులు విని యాశిబిక దిగ్గన డిగ్గ నుఱికి యావిప్రునికి

1 ‘మేను. 2 స్వరూపము గలిగి. 3 నెఱింగించెద నున్మత్త’ వ్రా. ప్ర.

సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి సర్వగర్వవర్జితుం డై ముకుళితహస్తుం
డగుచు ని ట్లనియె. 145

సీ. ధరణీసురులలోనఁ దలఁప నెవ్వఁడవు నీ, వవధూతవేషి వై యవనియందు
నేమిటికై చరియింపంగ వచ్చితి, చట నొక్కఁడవు నొంటి సనుట నేఁడు
ననుఁ గృతార్థునిఁ జేయ ననుకూలుఁ డగుచున్న, యట్టియా కపిలమహామునీంద్రుఁ
డవొ నీమహత్త్వంబు దవిలి విచారింప, నెఱుఁగక చేసితిఁ గరుణఁ జూడు

తే. తప్పు సైరింపు నే యమదండమునకు, హరునిశూలంబునకును వజ్రాయుధమున
కనలచంద్రార్కధనదశస్త్రాస్త్రములకు, వెఱవ విప్రుని కే మది వెఱచినట్లు.

వ. మఱియు నిస్సంగుండ వయి జడుండునుంబోలె నిగూఢవిజ్ఞానంబు గలిగి చరి
యించుచు నున్నవాఁడవు నీవచనంబులు యోగశాస్త్రసమానంబు లై వాఙ్మ
నసంబులకు నభేద్యంబు లయి యున్న వే (నవిష్ణుకళావతీర్ణుండు సాక్షాద్ధరియు
నగు)కపిలమహామునివలన బ్రహ్మవిద్య దెలియం గోరి చను చున్నవాఁడ నీవు
లోకనిరీక్షణార్థం బవ్యక్తలింగుండ వై చరియించు చున్నకపిలమహామునీంద్రుం
డవు గాఁ బోలుదువు మందుండ నైనగృహస్థుండు యోగీశ్వరచరిత్రం బె ట్టె
ఱుంగ నేర్చుఁ గర్మవశంబున దృష్టంబై శ్రాంతి వహించుచు (నడచుచు)నున్న
యీయాశ్రమంబు నాకు(నుంబోలె) [1]నీకు నగు నని తోఁచుచున్న దది యె ట్లనిన
ఘటంబు లేక జలంబు దేరానితెఱంగున లేనివి గలుగ నేరవు గావునం బ్రమాణ
మూలం బయినలోకవ్యవహారంబు సత్పథంబున సమ్మతం బై యుండుటం జేసి
నీ వాడువాక్యంబులు నాకు సమ్మతంబు గానేర వని సింధుదేశాధీశ్వరుండు విని
పించిన నావిప్రుండు లోకవ్యవహారంబునకు నిత్యత్వం [2]బాపాధికం బగుం గాని
నిత్యంబు గా నేర దని దృష్టాంతనిదర్శనంబు గా ని ట్లనియె. 147

సీ. పావకశిఖలచే భాండంబు దాఁ దప్త, మగుఁ దప్తఘటముచే నందు నున్న
జలము తపించు నాజలముచేఁ దండులం,బులు తప్త మొంది యప్పుడు విశిష్ట
మైనయన్నం బగు నాచందమునను దా, దేహేంద్రియంబులఁ దెలివితోడ
నాశ్రయించుక యున్నయట్టిజీవునకు దే,హంబునఁ బ్రాణేంద్రియాదికమున

ఆ. జరుగు చుండు నిట్లు సంసారఘటశిక్ష,రక్షకుండు నయినరాజు దుష్ట
కర్మములకుఁ బాసి కంజాక్షపదసేవఁ, జేసె నేని భవముఁ జెంద కుండు. 148

ఆ. అనుచు ధారుణీసురాత్మజుఁ డీరీతిఁ, బలుకుటయును రాజు పరిణమించి
వినయవాక్యములను వినుతించి క్రమ్మఱఁ, బుణ్యుఁ డైనసింధుభూవరుండు.

వ. మహాత్మా నేను రాజ ననియెడియభిమానమదాంధుండ నై మహాత్ములం దిరస్క
రించిననన్నుఁ గరుణింపుము నీ వార్తబంధుండవు నీకృపాదృష్టిం జేసి మహాత్ముల
నవమానంబు సేసినదురితంబువలన విముక్తుండ నయ్యెద విశ్వసుహృత్త వైన

1 'నీయది యని తోఁచు. 2 బారోపితం బగుం' వ్రా. ప్ర.

నీకుం గోపంబు గలుగనేర దసమర్థు లయినమాబోంటిపారలు మహాజనావ
మానంబున శీఘ్రంబ నశింతురు గావున నీవు కృపాదృష్టి వయి నన్ను మన్నింపు
మనిన నావిప్రుం డి ట్లనియె. 150

క. కడు వేడ్క నీ వవిద్వాం,సుఁడ వై యుండియును మిగులఁ (జోద్యము విద్వాం
సుఁడుఁబోలెను బలికెద వి,ప్పుడు మే లన వచ్చుఁ గొంత (పురుషులలోనన్.

ఆ. పరఁగఁ బెద్దలీప్ర (పంచ మంతయుఁ దథ్య, మనరు నీవు తథ్య (మనుచుఁ బలికి
తట్లు గాన నిన్ను (నధికుండ వని పల్క, రాదు నాకుఁ జూడ (రాజచంద్ర.152

సీ. యజ్ఞాదికములందు (నామ్నాయములయందుఁ, దలఁచుచుగాఁ దత్త్వవా (దంబు లేదు
స్వప్నంబునందుల (సౌఖ్య మాకారంబు, సందుల నిత్య మై (యంత లేని
యట్టిచందమున వే (దాంతవాక్యంబులు, తత్త్వంబు నెఱిఁగించి (తలఁగుఁ గాని
నిత్యంబు లై యుండ (నేరవు పురుషుని,చిత్తంబు గుణములఁ (జెంది యెంత

తే. కాల ముండును మఱి యంత (కాలమందు, నరయ విజ్ఞానకర్మేంద్రి (యములచేత
మరిగి ధర్మంబులను నధ (ర్మంబులట్లు, నగిలి పుట్టించుచుండు న (త్యంతమహిమ.

వ. మఱియు ధర్మాధర్మవాసనాయుక్తంబు విషయానురక్తంబు నై నచిత్తంబు గుణ
ప్రవాహంబులచేత వికారంబు నొంది దేవతిర్యఙ్మనుష్యరూపంబు లయిన దే
హంబులం బుట్టించుచుఁ గాలప్రాప్తంబు లై నసుఖదుఃఖతదుభయఫలంబుల
ననుభవించుచు ననవరతంబు జీవునికిం బ్రత్యక్షం బగుచు స్థూలసూక్ష్మరూపం
బుల నుండు నంతంబు గుణరహితం బైన ముక్తకారణం బగు ఘృతవర్తులు
గలదీపంబు సధూమశిఖలం బుట్టించు ఘృతవర్తులు నాశంబు నొందిన స్వరూపం
బుఁ బొందు నీ తెఱంగున మనంబు గుణకర్మానుబంధం బైన నిజన్మాదులం బుట్టించు
గుణకర్మంబులం బాసి నేనిం బరతత్త్వంబు నొందు జ్ఞానేంద్రియంబు లే
నును విషయంబులమీఁదఁ దోఁచు బుద్ధి యేనును నభిమానంబును ననునేకా
దశవృత్తులం గూడినమనంబు జీవునికి నసంఖ్యంబు లయినజన్మంబులఁ బొందించు
మనోవృత్తుల నతిక్రమించిన జీవుండు పరంజ్యోతి యైననారాయణస్వరూపంబు
గా నెఱుంగుము స్థావరజంగమంబు లయినవపులకుం బవనుండు ప్రాణం బై
యున్నచందంబున నీశ్వరుండు సర్వభూతాంతర్యామి యగుచు జీవాత్మస్వరూ
పంబున నుండు జీవాత్ముండు జ్ఞానోదయంబునం జేసి మాయ నెంతకాలంబు
గెలువకుండు నంతకాలంబు ముక్తసంగుండు గాఁ డరిషడ్వర్గంబును జయించి
పరతత్త్వంబు నెఱింగిన నీశ్వరుం డగుఁ జిత్తం బెంతకాలంబు విషయాసక్తం
బగు నంతదడవు సంసారచక్రంబునందు సంచరించుం గావున మహావీరుండై నను
దనకు శత్రు వైనమనంబు నప్రమత్తుం డయి యిచ్ఛావిహారంబున జరగ నీక
పరమగురుం డైన శ్రీహరిచరణోపాసనాస్త్రంబునం జిత్తంబు గెలిచినం బరత
త్త్వంబు నొందు నని విప్రుండు వలికిన నతనిమహిమకు వెఱఁ గంది బ్రాహ్మణు

నకు నమస్కారంబు సేయుచు భూవరుం డిట్లనియె. 154

ఉ. కారణవిగ్రహంబు నుపకాయము నీయవధూతవేషమున్
భూరిధరామరత్వమును బూర్వసమాగమ మాత్మభావముం
జారువిహారము న్నతులశాంతిగుణంబును గూఢవర్తనం
బారయఁ గల్గునీకు నపయంబును మ్రొక్కెదఁ బెక్కుభంగులన్. 155

మ. జ్వరితార్తుం డగురోగి కౌషధ మతిశ్రేష్ఠం బైనచందంబునన్
[1]ధరలో నాతపతప్తదేహి కతిశీతం బైనతోయంబునన్
గరిమం గోరినరీతి నెంతయు నహంకారాహిదష్టుండ నై
పరఁగన్ నాకును నీవచోమృతము దప్పన్ మందు వే యున్నదే. 156

ఆ. విప్రవర్య నేను వేడ్కతో నా సంశయంబు లెల్ల నిన్ను నడిగి తెలియఁ
దలఁచి యున్నవాఁడఁ దప్పక యెఱింగింపు, ముచితవృత్తిఁ దత్త్వయోగ మెల్ల.

వ. (అని యడిగిన యారాజునకు విప్రుం డిట్లనియె.) 158

తే. కాన వచ్చిన స్థలములు కర్మమూల, మటఁ జేసియు సంసారమునకుఁ జిత్త
మెపుడు వర్తించుచుండెఁ గాన నెఱుఁగి లేవు, తత్త్వయోగంబు మిగుల నిత్యం బటంచు.

వ. [2]మఱియు నీవను శరీరమున్న చరణంబులకు నెక్కుడు జంఘలామీఁద జానువు
లాపాదవుల నూరువు లందులకు నుపరిప్రదేశంబు మధ్యం బటమీఁద నుర
మందులకు నెక్కుడ కంఠం బటమీఁద స్కంధం బందుల దారు నాదారువుల
శిబిక శిబికయందు రాజ ననియెడి యభిమానంబు గలిగి నీవున్నవాఁడ విట్టి శోచ్యు
లయి కష్టదశం బొంది జనులదయ లేక నిగ్రహించి నీవు ప్రజాపాలనంబు సేయు
చున్నవాఁడ ననుగర్వంబున మావంటిమహాత్ములసభలలోనఁ బూజ్యుండవు గాక
యున్నవాఁడ వీస్థావరజంగమంబులకు నివాసస్థానంబు వసుంధర యైనచందంబున
సత్క్రియలచేత నెఱుఁగం [3]దగినజగత్కారణం బైనసత్త్వంబు నెఱిఁగించెదఁ
బరమాణుసముదయం బీధరిత్రి యైనచందంబున [4]నవిద్యామనంబులచేతం
గల్పితంబయినకృశస్థూలబృహదణుసదసజ్జీవాజీవద్రవ్యస్వభావాశయకాలనామ
బుద్ధిరూపం బైనమాయచే జగత్తు రెండవది యై కల్పింపంబడియె [5]బాహ్యాభ్యం
తరంబులం గలిగి స్వప్రకాశం బై భగవచ్ఛబ్దవాచ్యంబును విశుద్ధంబును బరమా
ర్థంబును జ్ఞానరూపంబును నైన బ్రహ్మం బొకటియ సత్యంబు జగ త్తసత్యం

---

1 న్నరయ న్నాతపతప్తదేహి గడుశైత్యం బైనతోయంబునన్. 2 అని యభ్యర్థించిన విప్రుం డిట్లనియె మఱియు. వ్రాతప్రతుల 158-వ వచనము లేదు. 158-వ పద్యము రహూగణుఁ జెప్పినది గాను నవ్వలివచనము విప్రునిదిగాను గానిపించుచున్నది. 3 వచ్చినవ్యవహారమూలంబు గలిగి నేని నెఱింగింపుము. 4 నవిద్యామయం బైనమనంబుచేతఁ. 5 బాహ్యాభ్యంతరపరిపూర్ణంబును శుద్ధజ్ఞానస్వరూపంబును బరమార్థంబు నేకంబును సత్యంబును బ్రత్యగ్రూపంబును భగవచ్ఛబ్దసంజ్ఞికంబు నైనశబ్దంబు వాసుదేవుం డని పెద్దలు వలుకుదు రని శూరసేనసింధుదేశాధీశుం డైనరాజున కెఱింగించి మఱియు.

బగు నని పలికి మఱియును. 160

సీ. ధరలోన బ్రహ్మంబుఁ | దపమున దానంబు,లను గృహధర్మంబు|లను జలాగ్ని
సోమసూర్యులచేత | శ్రుతులచే నైనను, బరమభాగవతుల|పాదసేవఁ
బొందినమాడ్కిని | బొందంగ రా దని, పలుకుదు రార్యులుఁ | బరమమునులు
ఘనతపోబాహ్యసౌ|ఖ్యములకు విముఖులు, నయిపట్టిపుణ్యులు | హరిగుణాను

తే. మోదితాత్ములు నగుబుధ|పాదసేవ, ననుదినంబును జేసిన | నంతమీఁద
మోక్షమార్గంబునకును బ|ద్ధాత్మునందుఁ, బట్టు[1]వడియుండు నెప్పుడుఁ|బరఁగ బుద్ధి.

వ. నరేంద్రా యేను బూర్వంబున భరతుం డనురాజను సర్వసంగపరిత్యాగంబు సేసి భగవదారాధనంబు సేయుచు మృగంబుతోడిస్నేహంబుకతన మృగంబ నై పుట్టియు నందును హరిభక్తి దప్పకుండినకతంబున నిప్పుడు మనుష్యుండ నై మనుష్యసంసర్గంబును బాసి యేకాకి నై చరియించుచున్నవాఁడ నరుండు వృద్ధసంసేవంజేసి సంసారమోహంబును బాసి హరిధ్యానకథలచే లబ్ధజ్ఞానుం డై పుండరీకాక్షునిం బూజించుచుం బరలోకంబునం బొందు నని పలికి విప్రుండు మఱియు ని ట్లనియె. 162

సీ. ధరణీశ మాయచే|తను దాఁటగా రాని పదమునఁ బెట్టంగఁ|బడ్డజపుఁ
డెలమిమై గుణకర్మ|ములఁ జేయుచును లాభ, మాశించి తిరుగు బే|హారిమాడ్కి
ఫల మపేక్షించుచుఁ | బాయక జీవుండు, సంసారగగనసం|చారి యగుచు
ననవరతము నుండు|నామహావనమందుఁ, గామలోభాదిత|స్కరులు గూడి

తే. ధరణి విజితేంద్రియుఁడుగాని|నరునిఁ బట్టి, ధర్మమనియెడియామహా|ధనము నెల్ల
నరసి కొనిపోవుచుందురు|రనుదినంబుఁ, గాన సంసారమందు నా|కాంక్ష వలదు.

క. అరయఁగ సంసారాటవిఁ, దరలక గోపుత్రమిత్ర|దారాదు లను
[2]బరఁగుచు నుండెడువృకములు,పరువడి నరబస్తములను | భక్షించు నెడిన్. 164

తరలము. మలసి సంసృతిఘోరకానన|మందిరంబుల నెల్లచోఁ
జెలఁగి గుల్మలతాతృణాదుల|చేత గహ్వర మైనని
శ్చలనికుంజములందు దుర్జన|సంజ్ఞలం గలమక్షికం
బులనిరోధము దన్ను సోఁకినఁ | బొందు దుర్దశ నెప్పుడున్. 165

ఆ. మఱియు నీగృహస్థ|మార్గంబునం దెల్ల,విషయములను బొంది | విశ్వ మెల్లఁ
గడఁకతోడ నిట్లు | గంధర్వనగరంబుఁ, గాఁ దలంచి మిగుల|మోద మందు.

ఆ. మరగి కాననమునఁ|గొఱవిదయ్యముఁగాంచి,యగ్నిఁ గోరి వెంట|నరుగుమాడ్కిఁ
గాంచనంబు గోరి | కలవారియిండ్లపం,చలను దిరుగు నరుఁడు | చలన మంది.

ఆ. బహుకుటుంబి యగుచు|బహుధన పేక్షచే, నెండమావులఁ గని|యేఁగుమృగము

1 బుద్ధి నెప్పుడు భక్తి గలిగి. 2 బరఁగాడు-గోమాయువృకములు-మాయికవృకములు-పరువడి మానవునిఁ బట్టి భక్షించు.

కరణిఁ బ్రేమఁ జేసి గురువులు నాడుచు, నొక్కచోట నిలువకుండు నెపుడు.

ఆ. మఱియు నొక్కచోట మత్తుఁడై పవనర,జోహతాత్ముఁడగుచుఁ జూపు దప్పి
దిక్కెఱుంగ కొండుదిశ కేఁగుపురుషుని,కరణిఁ దిరుగు నరుఁడు నరవరేణ్య.

వ. మఱియు నొక్కచోట నులూకఝిల్లీస్వనంబులతోడ సమానంబు లయిన శత్రు
రాజతిరస్కారంబులకు దుఃఖపడుచు నొక్కచోట క్షుధార్దితుండై యపుణ్యఫల
వృక్షంబుల నాశించుమాడ్కిఁ బాపకర్ములు ద్రవ్యహీనులు నగువారి నాశ్ర
యించుచు నొక్కయెడం బిపాసాతురుండై జలహీనం బయిన నదికిఁ జనినరీతి
నిహపరదూరుఁడైన పాషండుని సేవించుచు మఱియు నొక్కప్రదేశంబున న
గ్నిచేతం దప్తుం డయినవాఁడు దావాగ్నిం జేరి వ్యథ నొందురీతి సన్నార్థి
యగుచు దాయాదులం జేరి దుఃఖించుచు మఱియు నొక్కచోటఁ బరబాధం జేసి
మున్ను గానక రాజ్యాభిలాషం బ్రాణసఖులైన పితృపుత్రభ్రాతృజ్యేష్ఠుల నైనను
వధియించుచు మఱియు శూరులచేతం గొట్టువడి సర్వధనంబును బోనాడి చింతా
పరవశుండై దుఃఖించుచు నున్నంతి గంధర్వనగరప్రాయం బైనసంసారసుఖం
బు ననుభవించి మోదించుచు మఱియు నగారోహణంబు సేయువరుండు గంటక
పాషాణాగులవలనం బాదపీడితుం డగుచు దుఃఖించుచందంబున గృహాశ్రమో
చితమహానుష్ఠానంబునకు నుపక్రమించి వ్యసనకంటకశర్కరాపీడితుండై దుః
ఖించుచు నొక్కచోటఁ జఠరాగ్నిపీడితుండై కుటుంబంబుమీఁద నాగ్రహిం
చుచు వంగిన నజగరిదష్టుండై నిద్రితుండైనచందంబున రాత్రి గృహాటవి
యందు నిద్రాపరవశుండై యెఱుంగక వర్తించుచు మఱియును నసంగులఁ
దృఢదష్ట్రకూపపతితుం డగుచు సర్పదష్టుఁడైన తెఱంగున సంసారియై దుర్జనుల
చేత వ్యథితహృదయుం డగుచు నంధుండై యజ్ఞానాంధకూపంబునం బడుచు నొ
క్కయెడ జుంటితేనియకునై మక్షికాబాధ నత్యంతదుఃఖితుం డయినమాడ్కి ని
సంసారకాముండై పరదారద్రవ్యాభిలాషి యగుచు భూపాలకులచేత నైనను
గృహపతిచేత నైనను దాడితుం డయి నరకంబునం బడుచు యౌవనంబున
సంపాదించిన ద్రవ్యంబులు పరులచేతం బోనాడిన విధంబున శీతవాతాద్యనేక
ప్రయాసలబ్ధం బైన ధనంబు వోనాడి సంసారి యతిచింతాక్రాంతుండై యుండు
మఱియును వనంబున లుబ్ధకులు సంసృష్టం బయిన యల్పామిషంబునకు నన్యోన్య
వైషమ్యంబునం గలహించినవిధంబున సంసృష్టవ్యవహారులై యల్పద్రవ్యంబుల
కుం బోరాడుచుండు నని భూపాలునకు విప్రుండు సంసారాటవి తెఱంగెఱిం
గించి వెండియు ని ట్లనియె. 170

ఆ. అల్పధనుఁడు విశ్రమస్థానములఁ దృప్తిఁ,బొందక కోరులధనముఁ బొందఁ గోరి
యరిగి వారివలన నవమానములఁ బొంది, యధికమైనదుఃఖ మనుభవించు.

ఆ. అంతఁ గొంద ఱల్ల నన్యోన్యవిత్తాది,వినిమయమునఁ గడుఁ బ్రవృద్ధమైన

వైరములను బొంది పోరాట పొందుదు, రాత్మచింత లేక యనుదినంబు.

సీ. సంసారమార్గసంచారుఁడై యధికప్ర, యాసంబునను గూర్చు నర్థములను
విహరించుచును గొంత యిహలోకఫలములఁ, గోరుచు మోక్షంబుఁ గోర కంతఁ
జెడి పోవుచుండు రెప్పుడు గాని యందుకుఁ, గడపటి యోగంబుఁ గాంచలేరు
మానవంతులు నసమానశౌర్యులు నగు, నాప మిక్కిలి యుగ్రవైరబుద్ధి

తే. నాహవంబున మడియుదు రంతెకాని, మోక్షమార్గంబు గానరు మూఢవృత్తి
ననుచు సంసారగహనవిహార మెల్లఁ, దెలిపి క్రమ్మఱ ననియె ధాత్రీసురుండు.

వ. మఱియుఁ గాలచక్రనియంత్రితుండై చక్రాయుధునిఁ గొల్వక కాకగృధ్రబక సమానులైన పాషండులతోడ సఖ్యంబుఁ జేసి వారలచేత వంచితుండై బ్రాహ్మణ కులంబునం జేసి శ్రౌతస్మార్తకర్మానుష్ఠాన[1]పరుండై విషయసుఖంబులందుఁ దగులము నడి కాలంబుతుద నెఱుంగక వృక్షంబులుం బోలె నైహికార్థంబులయందుఁ దృష్ణ గలిగి మైథునినిమిత్తంబు సుతదారాదులయందు స్నేహంబు సేయుచుఁ బథ కుండు మాతంగంబులయందు భయంబున గీర్ఘనిమ్నరూపంబునం[2]బడిన తెఱం గున సంసారమృత్యుగజభయంబున గిరికందరప్రాయం బగు నజ్ఞానతమంబు నం బడుం గావున మాయచేత సంసారమార్గం బైన రాజభావంబు విడిచి సర్వ భూతమైత్రి గలిగి జితేంద్రియుండవై జ్ఞానాసిచే మార్గంబు కడపల గను మని పలికిన భూపాలుం డిట్లనియె. 174

క. అక్కట మానుష[3]జన్మము, పెక్కువ దైయుండు నెప్పుడు భోగమతిం బెం
పెక్కినయోగిసమాగమ, మక్కజముగఁ గలిగెనేని నఖిలాత్మలకున్. 175

క. ధరణీసురవర నీ శ్రీ, చరణాంబుజయుగళరేణుసంస్పర్శము నా
దురితంబు లడఁచె నింతట, హరిభక్తియు నంతకంత కధికం బయ్యెన్. 176

వ. మఱియు విప్రవరులయందు యోగీశ్వరు లవధూతవేషంబునం జరియించుచుం దురు గావున విప్రులు పిన్నపెద్ద లనక యందఱకు నమస్కారం బని స్తుతియిం చిన నాయోగీశ్వరుండును సింధుపతికిఁ గరుణాన్వితుం డగుచుఁ దత్త్వజ్ఞానం బు పదేశించి యారాజుచేత వందితచరణుండై పూర్ణార్ణవంబునుంబోలె సంపూర్ణ కరుణారసపూరపూరితస్వాంతుండై వసుంధరం జరియించు చుండె సింధుభూపతి

1 ‹పరత్వంబున భగవదారాధనంబు సేయక విషయ. 2 బడుచుండి తత్కూపగతలతాగ్రహణంబున నాపద్విముక్తుం డైనచందంబున సంసారమయమృత్యుగజభయంబున గిరికందరప్రాయం బైనయజ్ఞానతమంబునంబడి కర్మవల్లు లవలంబించి పునర్భవంబు నొందు సంసారప్రవర్తకుండు గావున మాయచేత-ఇట ‹కర్మవల్లీ మవలంబ్య తత ఆపదః కథం చిన్నరకాద్విముక్తః పునరప్యేవం సంసారాధ్వని వర్తమానః' అనుమూలమునకుఁ దెనుఁగు గానిపించుచున్నది. అచ్చుప్రతులందు శోధకులు దీనిని గబళించిరి కాఁబోలు. 3 జన్మం, బెక్కువ దైయుండుఁ జాలహితమతితోఁ బెం' ప్రా. ప్ర.

యును సుజనసమాగమంబున లబ్ధతత్త్వజ్ఞానుం డయి దేహాత్మభ్రమం బాసె
నని పలికిన శుకయోగీంద్రునకుం బరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె. 177

చ. అరయఁగ మక్షికంబు వినతాత్మజుఁ గూడఁగ లేనిరీతి యా
భరతునిసచ్చరిత్రములు ప్రస్తుతి సేయఁగ నీవసుంధరన్
నరపతు లెల్ల నోపరు మనంబున నైనను నెంచ నింక నా
భరతునిపుణ్యవర్తనముఁ బ్రస్తుతి సేయఁగ నాకు శక్యమే. 178

వ. నరేంద్రా భరతుండు సుతదారరాజ్యాదులను బూర్వకాలంబునంద విడిచి భగ
వత్పరుం డగుచు యజ్ఞరూపంబును ధర్మస్వరూపంబును సాంఖ్యయోగంబును
బ్రకృతిపురుషస్వరూపంబును నైననారాయణునకు నమస్కారం బనుచు మృగ
రూపంబును బాసె నట్టిభరతునిచరిత్రం బెవ్వరు సెప్పిన నెవ్వారు వినిన నట్టి
వారలఁ బుండరీకాక్షుండు రక్షించు నాయురభివృద్ధి యగు ధనధాన్యసమృద్ధియు
నగు చుండ స్వర్గోపభోగంబులం బొందుదు రని. 179

మ. [1]నరదేవాసురయక్షరాక్షసమునిప్రస్తుత్య దివ్యాంబరా
భరణాలంకృత భక్తవత్సల కృపాపారీణ వైకుంఠమం
దిర బృందావనభాసురప్రియ ధరిత్రీనాథ గోవింద శ్రీ
కర పుణ్యాకర వాసుదేవ త్రిజగత్కల్యాణ గోపాలకా. 180

క. పరమపదవాస దుష్కృతహర కరుణాకర మహాత్మ హతదితిసుత భా
సురగోపికామనోహర, సరసిజదళనేత్ర భక్తజననుతగాత్రా. 181

మాలిని. సరసహృదయవాసా చారులక్ష్మీవిలాసా
భరితశుభచరిత్రా భాస్కరాబ్జారినేత్రా
నిరుపమఘనగాత్రా నిర్మలజ్ఞానపాత్రా
గురుతరభవదూరా గోపికాచిత్తచోరా. 182

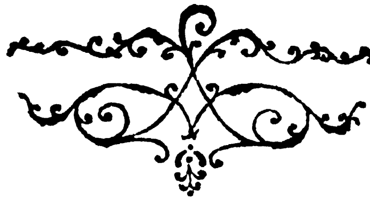
గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనానందకర బొప్పనామాత్యపుత్ర గంగనార్యప్రణీతం
బైన శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందుఁ బ్రియవ్రతునిసుజ్ఞానదీక్షయు బ్రహ్మ
దర్శనంబును నాగ్నీధ్రాదులజన్మంబును నుత్తమతామసరైవతులజన్మంబును
బ్రియవ్రతుండు వనంబునకుం జనుటయు నాగ్నీధ్రుం డప్సరసం బరిగ్రహిం
చుటయు వర్షాధిపతులజన్మంబును నాగ్నీధ్రుండు వనంబునకుం జనుటయు నాభి
ప్రముఖులరాజ్యంబును నాభియజ్ఞంబును ఋషభునిజన్మంబును ఋషభునిరాజ్యా
భిషేకంబును భరతునిజన్మంబును ఋషభుండు దపంబునకుఁ జనుచు సుతులకు

---

1 ఈయాశ్వాసాంతగద్యపద్యములు పెక్కుప్రతులను గానిపింపవు. 179 వ గద్యమున 'బొం
దుదు రని' యన్నపిదప 'సకలపురాణార్థవిజ్ఞాతుం డగుసూతుం డిట్లనియె' నని యున్నది. కాన
యీస్కంధ మేకాశ్వాసముగానే కొన్నిటఁ జూపట్టుచున్నది.

నతులజ్ఞానం బుపదేశించుటయు భరతునిపట్టాభిషేకంబును భరతుండు వనంబునకుఁ జనుటయు భరతుండు హరిణపోతంబునందలి ప్రీతిం జేసి హరిణగర్భంబున జనియించుటయు మరల విప్రసుతుండై జనియించుటయు విప్రుండు చండికాగృహంబున బ్రదికి వచ్చుటయు సింధుపతివిప్రసంవాదంబును ననుకథలు గల పంచమస్కంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము. 183

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణ మస్తు.

శ్రీరస్తు.

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

పంచమస్కంధము,

ద్వితీయాశ్వాసము.

కాంతాహృదయప్రియ
లోకాలోకప్రచారలోకేశ్వరసు
శ్లోక భవభయనివారక
గోకులమందార నందగోపకుమారా. 1

వ. సకలపురాణార్థజ్ఞానవిఖ్యాతుం డగుసూతుం డిట్లనియె. 2

క. మునులార బాదరాయణి, యనఘాత్మకుఁ డైనయుత్తరాత్మజునకు స
ద్వినయోక్తి భరతుచరితము, వినిపించుచు మఱియు నిట్లు వినిపించెఁ దగన్.

ఆ. పార్థివేంద్ర యిట్లు భరతాత్మజుం డైన, సుమతి ధర్మవర్తనమునఁ దిరుగ
నది యెఱింగి దుష్టులైనపాషండులు, దమమతంబు మిగులఁ దలఁచి పొగడి.

క. ధరణీవల్లభ విన్మను. నిరతంబును బుద్ధదేవుని గొలిచినయా
తెఱఁగునఁ గొలిచెద మని భా,సురమతి బోధించి రపుడు సుమతిం బ్రీతిన్. 5

వ. ఇట్లు పాషండబోధితుం డైనసుమతికి ధ్రువసేనయందు దేవతాజిత్తనుపుత్త్రుండు జనించె వానికి దేవద్యుమ్నుం డనుసత్పుత్త్రుం డాసురియం దుదయించె నమ్మహాత్మునకు ధేనుమతియందుఁ బరమేష్ఠి జనియించె నాసత్యసంధునికి సువర్చలయందుఁ బ్రతీహుండు జనియించె నప్పరమపురుషుండు సకలజనులకు బ్రహ్మోపదేశంబు సేసి తాను శుద్ధాత్ముం డై హరినామస్మరణంబు సేయుచు [1]యజ్ఞకరణనిపుణు లగు ప్రతిహర్తృప్రస్తోత్రోద్గాతృ లనుసత్పుత్త్రత్రయంబుం గాంచె నాప్రతిహర్తకు స్తుతియందు [2]వ్యోమభూమనామకపుత్త్రద్వయం బుత్పన్నం బయ్యె నందు

---

1 సువర్చలాదేవకుల్యావికుత్సలయందు యజ్ఞకర్తలయిన. 2 ప్రతిభూముం డనుతనయుం డయ్యె నాధైర్యవంతునకు ఋషికుల్యయం దుద్గీతి పుత్త్రుం డయ్యె నాధర్మాత్మునకు దేవకుల్యయందుఁ బ్రస్తావుండనువాఁడు జనన మందె నాప్రస్తావునకు వికుత్సయందు నతిపుణ్యుం డైనవిభుం డుగలిగె నావిభునకు జరంతియందు హయశీర్షణుం డనువాఁడు పుట్టె నాపుణ్యాత్మునకు నాకూతియందు నక్తుం డనువాఁ డవరకుమారుం డయ్యె నాకీర్తిమంతునకు ధృతి యనువాఁడు మహాధీరుం డై పుట్టె నాధృతికి గయుం డనురాజవృషభుండు పుట్టె నంత.

భూమునకు ఋషికుల్యయందు నుద్గీథుం డనుసుతుండు జనించె నతనికి దేవకుల్య యందుఁ బ్రస్తోత గలిగె నా ప్రస్తోతకు వరరుత్సయందు విభుం డనుతనయుం డుద్భవించె నతనికి భారతియందుఁ బృథుషేణుం డుదయించె నతనికి నాకూతి యందు నక్తుండు గలిగె నానక్తునకు రాజర్షిశ్రేష్ఠుం డగుగయుం డనుమహాకీర్తి సంపన్నుం డుదయించె. 6

ఆ. అట్టిగయునివలన నఖిలజీవులఁ బ్రోవఁ, గలఁచి సాత్త్వికప్రధాన మయిన
యట్టిమేను దాల్చి యాత్మానువ్రజ్ఞానుఁ, డగుచు నుండె హరి నిజాంశమునను.

వ. (ఇట్టిమహానీయసుగుణాకరుం డగుగయునిగాథానువర్ణనంబు పురావిదు లగు మహాత్ములచే నీ తెఱంగున నుతింపంబడు చున్నది సావధానమనస్కుండ వై యాల కింపు మని యి ట్లనియె.) 8

సీ. ధర్మమార్గంబునఁ ధారుణీజనులను, బ్రేమతోఁ బోషణప్రేషణోప
లాలనశాసనలక్షణాదులఁ బ్రీతిఁ, బోషించుచును యజ్ఞములను యజ్ఞ
పురుషు నీశ్వరుఁ బత్త్రమున నిల్పి సేవించి, స్వాంతమం దున్నయీశ్వరునిఁ గాంచి
యఖిలజపతతికి నానంద మొసఁగుచు, నిరభిమానతిమెయి నేల యేలె

ఆ. సత్యమందు మిగుల సత్సేవయందును, ధర్మమందు యజ్ఞకర్మమందు
గయుఁడు వసుధలోనఁ గంజాక్షుఁడే కాని, మానవుండు గాఁడు మానవేంద్ర.

వ. అట్టి(మహాపురుషగుణగణపరిపూర్ణుం డగు)గయునికి (దక్షకన్యక లగు) శ్రద్ధామైత్రీదయాదులు దమయంతిని వచ్చి కోరిక లొసంగ నతని ప్రజలకు వసుంధర కామధేను వై పిదుక వేదంబులు సకలకామంబుల నిచ్చుచుండ సంగరంబున భంగంబు నొందినరాజు లుప్పనంబు లొప్పనంబు సేయ విప్రులు ధర్మం బాఱువ పాలు పంచి యిడ నిరంతరసోమపానంబును శ్రద్ధాభక్తియోగంబులుఁ గలిగి యొనర్చుయజ్ఞంబుల నింద్రాదిదేవతలు తృప్తులై యజ్ఞఫలంబుల నొసంగ బ్రహ్మాదితృణగుల్మలతాపర్యంతంబు సకలలోకంబులవారిని తృప్తిం బొందించుచు శ్రీహరిం దృప్తిఁ బొందఁ జేయుచు గయుండు పెక్కుకాలంబు రాజ్యంబు సేసె నట్టిగయునికి జయంతియందుఁ జిత్రరథస్వాత్యవరోధను లనుముగ్గురు కొడుకులు పుట్టిరి నాచిత్రరథునికి నూర్ణయందు సామ్రాట్టను వానికి నుత్కళి యందు మరీచియు నామేటికి బిందుమతియందు బిందుమంతుండును నాబిందు మంతునకు సరఘయందు మధువును మధువునకు సుమనస యనుదానియందు వీరవ్రతుండును నావీరవ్రతునకు భోజయందు మన్యుప్రమన్యువు లనునిరువు రును నందు మన్యువునకు సత్యయందు భువనుండును నతనికి దోషయందుఁ ద్వష్టయు నాధర్మాత్మునకు విరోచనయందు విరజుం డనువాఁడును జనియించె నంత విషూచియందు. 10

క. ఆవిరజున కుదయించిరి, భూవినుత జితారిలోక పుత్రశతంబుల్
ఆవల నొకకన్యకయును, నావేళ సమస్తజనులు హర్షం బందన్. 11

క. ఘనుఁడు ప్రియవ్రతువంశం, బునకుం దుదిద్రామై విరజుఁడు భూపతి వంశం
బును దా నలంకరించెను. విను మింద్రావరజుఁ డయి విష్ణునిమాడ్కిన్. 12

క. అని పలికిన శుకయోగిం, గనుఁగొని యభిమన్యుసుతుఁడు గడు మోదముతో
వనజాక్షునిమహిమలు, విని సంతస మంది యనియె వేడుక మఱియున్. 13

వ. మునీంద్రా సూర్యరశ్మి యెందాఁకం బ్రవర్తిల్లు నక్షత్రయుక్తం బైనచంద్రకిరణంబు లెంత మేరఁ దిరుగు నంతదూరంబు ప్రియవ్రతునిరథనేమిఘట్టనలచేత సప్తద్వీపంబులును సప్తసముద్రంబులు నయ్యె నని పలికితివి నాద్వీపసముద్రంబుల పరిమాణంబులు సవిస్తరంబుగా నెఱింగింపుము గుణమయంబును స్థూలరూపంబును నయిన శ్రీహరిశరీరం బగునీలోకంబునందు నిలిపినచిత్తం బగుణంబును సూక్ష్మంబును నాత్మజ్యోతియు బ్రహ్మంబును నైనవాసుదేవునియందు నిల్చుం గావున ద్వీపవర్షాదివిస్తారంబు వినిపింపు మనిన శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె. 14

క. ధరణీవల్లభ విను శ్రీ, హరిమాయాగుణవిభూతు లగుజలనిధులం
బరఁగినదీవులు వర్షము, లరయంగాఁ గొలఁదిపెట్ట నలవియె జగతిన్. 15

ఆ. తెలిసినంత నేను దెలిపెద సంక్షేప, మునను జిత్తగించి వినుము దెలియ
ననుచుఁ జెప్పఁదొడఁగె నభిమన్యుసుతునకు, [1]నింపుగాను శుకమునీంద్రుఁ డిట్లు.

శుకయోగి యుపదేశరూపమునఁ జెప్పు భూగోళంబునిర్ణయము.

వ. నరేంద్రా జంబూద్వీపంబు భూపద్మంబునకు మధ్యప్రదేశంబున లక్షయోజనంబులవెడల్పు నంతియ నిడుపునుం గలిగి కమలపత్త్రంబునంబోలె వర్తులాకారం బయి (నవసహస్రయోజనపరిమితాయామంబు గల)నవవర్షంబులు నష్టమర్యాదాగిరులునుం గలిగి విభక్తం బయి యుండు నందు మధ్యవర్షం బిలావృతవర్షం బగు నందు మధ్యమప్రదేశంబున సువర్ణమయం బయి. 17

క. భూపద్మమునకు మేరువు, దీపించుచుఁ గర్ణికాకృతిని బెం పగుచుం
బ్రాపై [2]కులగిరిరాజు గఁ, జూపట్టును సురగణాళి చోద్యం బందన్. 18

సీ. మఱియును నామేరుగిరి లక్షయోజనో, న్నత మగు చుండి [3]యానడిమిదిశము
విదిత మై పదియాఱువేలయోజనములు, నంతియ పాఁతు నై యతిశయిల్లు
నామీఁద విస్తార మరయ ముప్పదిరెండు, వేలయోజనముల వెలసి యుండు
నాగిరి కుత్తరంబందు నీలశ్వేత, శృంగపర్వతములు నింగి ముట్టి

ఆ. యుండు రెండువేలయోజనంబులదాఁకఁ, బఱపు గలిగి పూర్వపశ్చిమాయ
తంబు దక్షిణోత్తరంబును విస్తార, మగుచు మిగులరమ్య మై నరేంద్ర. 19

1 రమణతోడ బాదరాయణుండు. 2 యత్యున్నత మై. 3 యానడిమియిమ్ము.

వ. ఇట్లు పూర్వపశ్చిమంబులు లవణసాగరాంతంబు లై యున్నసీమాపర్వతంబుల యందు [1]నీలశ్వేతశృంగవత్పర్వతంబులు నిడివిని యథాక్రమంబుగ దశమాంశ న్యూనప్రమాణయోజనంబులు గలవిగా నుండు వీనిమధ్యప్రదేశంబున రమ్యక హిరణ్మయకురువర్షంబు లనునామంబులు గలవర్షంబు లుండు వానివిస్తారం బులు నవసహస్రయోజనంబులు గలిగి లవణసముద్రాంతంబు లై క్రమంబున నీలాదిపర్వతదీర్ఘపరిమాణంబుల నుండు నిలావృతవర్షంబునకు దక్షిణంబున నిషధహేమకూటహిమవత్పర్వతంబు లనుసీమాపర్వతంబులును బూర్వపశ్చిమం బులు నిడుపును దక్షిణోత్తరంబులు విశాలంబును నగుచు నానీలాదిపర్వతంబుల తీరున నుండు నాగిరులమధ్యప్రదేశంబున హరివర్ష కింపురుషవర్ష భారతవర్షంబు లనునామంబులు గలవర్షంబు లుండు నాయిలావృతవర్షంబునకుఁ బశ్చిమంబున మాల్యవత్పర్వతంబును బూర్వభాగంబున గంధమాదనంబును సీమాపర్వతం బులు పూర్వపశ్చిమంబులు నిడుపును దక్షిణోత్తరంబులు విశాలంబులు నగుచు నీలపర్వతనిషధపర్వతంబులం గదిసి ద్విసహస్రయోజనంబులవిస్తారంబు లై యుండు మాల్యవత్పర్వతంబు పశ్చిమసముద్రాంతం బై కేతుమాలవర్షంబును గంధమా దనపర్వతంబునకుఁ బూర్వభాగంబున సముద్రాంతం బగుచు భద్రాశ్వవర్షంబును మేరువునకుం దూర్పున మందరపర్వతంబును దక్షిణంబున మేరుమందరపర్వతం బులును బడమటిపార్శ్వంబుల నుత్తరమునం గుముదపర్వతంబులు ననునామం బులు గలిగి యయుతయోజనోన్నతంబు లయి మేరువునకుం బనుమధ్యోన్నతమే ధిస్తంభంబునకుం జతుర్ముఖంబుల హ్రస్వస్తంభములుం బోలె నుండు నాచతు స్స్తంభంబులయందును బర్వతశిఖరంబుల వెలుఁగొందు కేతువులునుం బోలెఁ జూతజంబూకదంబన్యగ్రోధంబు లనువృక్షరాజంబులు క్రమంబున నొండొంటికి నేకాదశశతయోజనాయతంబును శతయోజనవిస్తారంబును గలిగి యుండు మఱి యు నాపర్వతశిఖరంబులం గ్రమంబునం బయోమధ్విక్షురసమృష్టజలంబులు గలిగి శతయోజనవిస్తారంబు లయినసరోవరంబులు దేజరిల్లు నందు సుస్నాతు లగువారలకు యోగైశ్వర్యంబులు స్వభావంబునం గలుగు మఱియు నందన చైత్రరథ వైభ్రాజిక సర్వతోభద్రంబు లనునామంబులు గలదేవోద్యానంబు లాపర్వతశిఖరంబుల వెలుఁగొందుచుండు నందు దేవతాగణంబులు దేవాంగ నలం గూడి గంధర్వులగీతనృత్యంబులు గనుంగొనుచు విహరింతు రంత. 20

ఉ. మందరపర్వతంబుతుది * మామిడిపం డ్లమృతోపమాన మై
మందరశైలశృంగసుస*మానము లై గిరిమీఁద వ్రాలు మా
కందఫలామృతంబు గలఁ*గంబడి జాఱి మహాప్రవాహ మై

---

1 నీలపర్వతంబు పొడవులోఁతు తొంబదివేలయోజనంబులు శ్వేతపర్వతం బెనుబదివేలు శృంగ పర్వతంబు డెబ్బదివేలు వీనిమధ్య.

యం[1]దరుణోదనామమున నద్భుత మై విలసిల్లు నెంతయున్. 21

చ. కడుమధురంబునై సురభిగంధముచే నరుణప్రకాశతన్
వడిగొని మందరాచలము వ్రంతలచెంతల జాఱి యంతలోఁ
దొడిఁబడి నాయిలావృతముఁ దోఁచుచు వింతగఁ బూర్వవాహి నై
యడరుతరంగసంతతుల నందఱి నచ్చటఁ జేయు ధన్యులన్. 22

ఆ. ఆనదీజలంబు లాడిన [2]యచ్చటి,యంబికానుచరులయంగగంధ
మంది పవనుఁ డంత మనుజేశ పదియోజ,నములు సుట్టుఁ బరిమళముల నింపు.

ఆ. మేరుమందరములమీఁద జంబూఫలం,బులు మహాగజోపమములు గ వ్రాలి
యవిసి యంతఁ దద్రసామృతం బల్లన, యమ్మహానగంబునందుఁ బొడమి.24

క. అనుపమ మగుజంబూనది, యనుపేరను వెలసి లీల నఱుగుచు నంతన్
ఘనత నిలావృతవర్షముఁ,బనుపడఁ దడుపుచును ధరణిఁ బ్రవహించుఁ దగన్.

ఉ. ఆనదిసీటఁ దోఁగి పడ [3]నై యటు మృత్తనిలార్కసంగతిం
బూని కరంబు విపాకమునఁ బొందుచు శుద్ధసువర్ణజాతి జాం
బూనదనామ మొంది సురముఖ్యుల కెల్లను భూషణార్హ మై
పూనుగ వన్నె మించి కడు మంచిది యై విలసిల్లు నెంతయున్. 26

వ. మఱియు సుపార్శ్వనగాగ్రంబు[4]నందుఁ బంచవ్యామపరీణాహబంధురంబు లగు
నైదుమధుధారాప్రవాహంబులు పంచముఖంబుల వెడలి సుపార్శ్వనగశృంగం
బులం బడి యిలావృతవర్షంబు పశ్చిమభాగంబుఁ దడుపుచుం బ్రవహించు నా
తేనియ ననుభవించువారలముఖమారుతసుగంధంబు శతయోజనపర్యంతంబు
పరిమళించు. 27

సీ. కుముదపర్వతశిఖాగ్రమున నుత్పన్న మై, కనుపట్టువటతరుస్కంధమునను
నుదయించునట్టిపయోదధిఘృతమధు,గుడవిశిష్టాన్నంబు లాదిక మైన
యంబరశయ్యాసనాభరణాదిన, స్తుప్రులఁ గోరికలు దీర్చుచును గుముద
పర్వతాగ్రంబునఁ బడి యిలావృతివర్ష,మున జనులకు నెల్లభోగ్యములను

ఆ. వదల కొసఁగు నారి వలిపలితంబులు, దలఁగు దుష్టగంధములును బాయు
మరణభయము ముదిమిపోరయు దెస్సఁగును శీ,తోష్ణబాధ సెందకుండు నధిప.

ఆ. దేవదానవులును దివ్యమునీంద్రగం,ధర్వు లాది గాఁగఁ దగిలి యాశ్ర
యించి యుందు రాగిరీంద్రమూలమునందు, హర్ష మంది ఘనవిహారలీల.29

వ. నరేంద్రా! [5]కురంగ కురర కుసుంభ వైకంకత త్రికూట శిశిర పతంగ రుచక నిషధ

---

1 'దు రసోదనామమున. 2 వారలు, సుఖులు చటులపుణ్యశుభము వృద్ధిఁ, బొంది దివ్యగంధ మందిందు శతయోజనముల్ పరిమళించు రమణతోడ.' ప్రా. ప్ర. 3 నందిన మేదిని యర్కదీప్తమై. 4 లలఁ గదంబకోటరంబుల వెడలిన మధుప్రవాహంబు లేనును సుపార్శ్వ. ఇట 'మహాకదంబ స్సుపార్శ్వనిరూఢ స్తస్యకోటరే వినిస్సృతాః పంచమధుధారాః' అని మూలము. 5 ఇట 'కురంగ కురర

శితివాస కపిల శంఖాదు లయినపర్వతంబులు మేరుపర్వతకర్ణికకుఁ గేసరంబులై
పరివేష్టించి యుండు నామహామేరునగంబునకుఁ బూర్వభాగంబున జఠరదేవ
కూటంబులును బశ్చిమంబునం బవనపారియాత్రంబులు నను పర్వతంబులు నాలు
గు నొండొంటికి దక్షిణోత్తరంబుల నష్టాదశసహస్రయోజనంబులనిడుపును
బూర్వపశ్చిమంబులు ద్విసహస్రయోజనంబులవెడల్పు నగుచును దక్షిణంబునఁ
గైలాసకరవీరంబులు నుత్తరంబునఁ ద్రిశృంగమకరంబు లనుపర్వతంబులు నా
లుగును బూర్వపశ్చిమంబుల నష్టాదశసహస్రయోజనంబులనిడుపును దక్షిణో
త్తరంబుల ద్విసహస్రయోజనంబులవెడల్పు నగుచును నగ్నిపురుషునకుం బరిద
క్షిణం బగు చున్నపరిస్తరణంబులచందంబున మేరువునకుం బ్రదక్షిణంబుగా
నష్టనగంబులు నిలిచి యుండు మేరుశిఖరంబున దశసహస్రయోజనంబులనిడుపు
నంతియ విస్తారంబు నగుచు సువర్ణమయం బైనబ్రహ్మపురంబు దేజరిల్లుచుండు
నాపట్టణంబునకు నష్టదిక్కులయందును లోకపాలురపురంబు లుండు. 30

క. పరమేష్ఠిపట్టణంబున, హరి మున్ను త్రివిక్రమణము లందన్ సర్వే
శ్వరచరణాగ్రనఖాహతిఁ, బరువడి నూర్ధ్వాండ మంతఁ బగిలెన్ నగేంద్రా. 31

వ. ఇట్లు చరణనఖస్పర్శం జేసి భేదింపంబడ్డయూర్ధ్వకటాహవివరంబువలన నంతః
ప్రవేశంబు సేయు చున్నబాహ్యజలధార శ్రీహరిపాదస్పర్శం జేయుచుఁ జను
దెంచి సకలలోకజనంబులదురితంబులు నాపుచు భగవత్పాది యను పేరం బరఁ
గి దీర్ఘకాలంబు స్వర్గంబున [1]విహరించుచు విష్ణుపదంబున నుత్తానపాదపుత్త్రుం
డును బరమభాగవతోత్తముండును నైనధ్రువుండు సనకులదేవత యైనశ్రీహరిపాదో
దకప్రభావంబుఁ బ్రతిదినంబును భక్తి నిలిపి యోగంబున నిమీలితనేత్రుం డై
యానందబాష్పంబులన్ రోమాంచితగాత్రుం డై యత్యాదరంబున నేఁడును
శిరంబున ధరియించు చున్నవాఁ డతనికి నధోభాగంబున నుండుమండలాధి
పతు లైనసప్తర్షులును హరిపాదోదకప్రభావంబు నెఱింగి తాము పొందుతప
స్సిద్ధి యాకాశగంగాజలంబుల స్నాతు లగుటయే యని సర్వభూతాంతర్యామి
యగునీశ్వరునియందు భక్తి సలిపి యితరపదార్థాపేక్ష సేయక మోక్షార్థి ముక్తి
మార్గంబు బహుమానంబు సేయు తెఱంగున (బహుమానయుక్తంబు గాఁ) దమ
జటాజూటంబులయందు నేఁడును ధరియించు చుందురు. 32

సీ. అంత నసంఖ్యంబులై నదివ్యవిమాన,సంకులంబుల సువిశాల మైన
దేవమార్గంబునఁ దిగి వచ్చి చంద్రమం,డలముఁ దోఁచుచు మేరునగశిఖాగ్ర

కుసుంభ వైకంకత త్రికూట శిశిర పతంగ రుచక నిషధ శితివాస కపిల శంఖ వైదూర్య .. నారదా
దయో మేరోః కర్ణికాయాః ఇవ 'కేసరాః' అని మూలము. దీని తెనుఁ గచ్చుప్రతులం గానిపింపదు.

1. విహరింప నాకాశంబు విష్ణుపదం బనఁ బరఁగె నట్టివిష్ణుపదంబున.

మునను నా బ్రహ్మదేవునిపట్టణమునకు, వచ్చి యందులఁ జతుర్ద్వారములను
వరుసతో దీర్ఘప్రవాహంబు లగుచును, బ్రవహించి యమలప్రభావములను
ఆ. నగుగు లవణసాగరాంతంబులు గ నాల్గు, మోములందు నాల్గునామములను
జన్నుఁ గన్నవారిఁ దనవారిఁ దోఁగిన, వారి కెల్ల నమృతవారి యగుచు. 33

వ. [1]ఇట్లు సీత యను పేర వినుతి నొందిన యమ్మహానదీప్రవాహంబు బ్రహ్మసదనపూర్వద్వారంబున వెడలి కేసరావలయంబుఁ దడుపుచు గంధమాదనాద్రికిం జని భద్రాశ్వవర్షంబుం బావనంబు సేయుచుఁ బూర్వలవణసాగరంబునం బ్రవేశించుఁ జక్షు వను పేరం దేజరిల్లెడు దీర్ఘప్రవాహంబు పశ్చిమద్వారంబున వెడలి మాల్యవత్పర్వతంబు నుత్తరించి కేతుమాలవర్షంబుం బవిత్రంబు సేయుచుఁ బశ్చిమలవణార్ణవంబునం గలయు భద్ర యను పేర వెలుఁ గొందిన యతులప్రవాహంబుత్తరద్వారంబున వెడలి కుముద నీల శ్వేతాఖ్యపర్వతశిఖరంబులం గ్రమంబునఁ బ్రవహించుచు శృంగనగరంబునకుం జని మానసోత్తరంబు లగు నుత్తరకురుభూములఁ బవిత్రంబు సేయుచు నుత్తరలవణసాగరంబుఁ జేయు నలకనంద యనం (బ్రఖ్యాతి గాంచిన) యమ్మహానదీప్రవాహంబు బ్రహ్మసదనదక్షిణద్వారంబున వెడలి యత్యంతదుర్గమంబు లైన పర్వతభూధరంబులఁ గడచి హేమకూట హిమకూటనగంబుల నుత్తరించి యతివేగంబునఁ గర్మక్షేత్రంబగు భారతవర్షంబుఁ బావనంబు సేయుచు దక్షిణలవణాంబుధిం గలయు నంత. 34

సీ. జగతిలో మేరు నాఁదగఁ బర్వతములకుఁ, బుత్రిక లైనట్టి పుణ్యతీర్థ
ములు వేలసంఖ్యలు గలవు జంబూద్వీప, మందు భారతవర్ష మరయఁ గర్మ
భూమి దక్కినవర్షముల దివంబునుండి, భువికి వచ్చినవారు పుణ్యశేష
ములు భుజించుచు నుండు భూస్వర్గ మనఁ దగు, నావర్షముల నుండునట్టివార
ఆ. లయుతసంఖ్యవత్సరాయువు లయుతమా, తంగబలులు దేవతాసమాను
లతులవజ్రదేహు లధికప్రమోదితు, లప్రమత్తు లార్యు లనఘు లధిప. 35

వ. మఱియు సురతసుఖానందంబున మోక్షంబు నైనం గైకొనక సకృత్ప్రసూతు లగుచు ననవరతంబును త్రేతాయుగకాలంబు గలిగి ప్రవర్తింతు రీయష్టవర్షంబులయందు దేవతాగణంబులు సమభృత్యవర్గంబు లత్యుపచారంబులు సేయుచుండ నెల్ల ఋతువులయందుం గిసలయకుసుమఫలభరితంబు లైన లతాదుల శోభితంబు లగు వనంబులు గలవర్షనిధిగిరిద్రోణులయందును జలకుక్కుటకారండవసారసవినోదంబులు గలిగి మత్తాళిఝంకృతిమనోహరంబు లై నానావిధంబు లయిన కొలంకులయందును దేవాంగనలకామోద్రేకజంబు లయినవిలాసహాసలీలావలోకనంబులం దవియంబడిన మనోదృష్టులు గలిగి విచిత్రవినోదంబులం

1 'ఇట్లమ్మహానదీప్రవాహంబువలన బ్రహ్మసదనంబు పూర్వద్వారంబున వెడలుసీతానది కేసరావలయంబు' వ్రా. ప్ర.

దగిలి యిచ్ఛావిహారంబులు సలుపు చుండుదురు. 36

క. ఈనవవర్షంబులయం, దానారాయణుఁడు వచ్చి యనవరతము లో
కానుగ్రహమునకై సుజ్ఞానం బీఁ దలఁచి లీలఁ జరియించుఁ దగన్. 37

సీ. వసుధ నిలావృతవర్షాధిపతి యైన, పురహరుం డావర్షమున వసంబు
నందు నుండుటకు నా యంబికాశాపవ,శంబున నావనస్థలములందు
నెవ్వరు వచ్చిన నింతు లై యుందు రా,వనమందుఁ బార్వతి యనుదినంబు
నంగనాజనసహస్రార్బుదంబులతోడ. నసమలోచనుఁ గొల్చు నతులభక్తి

ఆ. నట్టిశివునిఁ గోరి యాయిలావృతవర్ష,మునఁ జరించుజనులు మోదమునను
గదిసి తత్ప్రకాశకము లైనమంత్రతం,త్రములఁ బూజ సేసి తలఁతు రెపుడు.

క. భద్రాశ్వవర్షమందుల, భద్రశ్రవుఁ డనెడిపేరఁ బరఁగుచుఁ దనసీ
యాద్రిసమస్థైర్యుఁ డగుచు స,ముద్రాంతం బైనజగతిఁ బొలుపుగ నేలున్.

క. అనవరతమునకుఁ బ్రియతముఁ, డైనహయగ్రీవమూర్తి ననవరతంబుఁ
ధ్యానస్తోత్రజపానుష్ఠానాదులఁ బూజ సేసి సజ్జను లంతన్. 40

ఆ. తత్ప్రకాశకృత్ప్రధానమంత్రార్థసం,సిద్ధిఁ జేసి ముక్తిఁ జెంది రప్పు
డట్టివర్షమందు నాహయగ్రీవునిఁ, దలఁచి కొలిచి మిగులధన్యు లగుచు. 41

సీ. హరివర్షపతి యైననరహరి ననిశంబు, నం దున్నజనులు మహాత్ము లయిన
దైత్యదానవకులోత్తములు ప్రహ్లాదాది, వృద్ధులఁ గూడి సుప్రీతితోడ
సుస్నాతులై భక్తిఁ జూచుచు నుందురు, రమ్యదుకూలాంబరములు దాల్చి
తత్ప్రకాశకమంత్రతంత్రజపస్తోత్ర పరమసుధ్యానతత్పర ప్రధాన

తే. మైనసత్పూజలను జేసి యచలబుద్ధి, శ్రీనృసింహునిఁ జేరి పూజించి యతని
కరుణఁ బొందుచు నతులప్రకాశు లగుచు, భుక్తిముక్తులఁ గైకొందురు భూపవర్య.

వ. మఱియుఁ గేతుమాలవర్షంబునందు భగవంతుండు శ్రీదేవికి సంతోషంబు నొసం
గుటకుఁ గామదేవరూపంబున [1]నుండు నమ్మహాపురుషునియస్త్రతేజఃప్రకాశం
బునఁ బ్రజాపతిదుహిత లగురాత్ర్యధిదేవతలగర్భంబులు సంవత్సరాంతంబున
నిర్జీవంబు లై స్రవించు నాకామదేవుండును దనగతివిలాసలీలావిలోకనసుందర
భ్రూమండలసుభగవదనారవిందకాంతులం జేసి శ్రీరమాదేవిని రమింపం జేయు
[2]భగవన్మాయారూపిణి యగు శ్రీదేవియుఁ బ్రజాపతిపుత్రికలును బుత్రులు నైన
రాత్రులం బగళ్లం గూడి కామదేవుని స్తోత్రపరనపూజాధ్యానాదులం బూజిం
చు చుండు మఱియును. 43

---

1 'నుండుటయు నమ్మహాపురుషునిసుదర్శనప్రకాశతం జేసి ప్రజాపతిదుహితలును బుత్రులు నను
నహోరాత్రాద్యధిపతులగర్భంబులు. 2 భగవంతునిమాయారూపం బగు శ్రీదేవియుఁ బ్రజాపతిపుత్రి
కలం గూడి'. వ్రా. ప్ర.

క. విమలమతిఁ జిత్తగింపుము, రమణీయం బైన విమల రమ్యక మనువ
ర్షమునకు నధిదేవత దా, నమరంగా మత్స్యరూపుఁ డగుహరి దలఁపన్. 44

ఆ. అట్టివర్షమునకు నధిపతి యగుచున్న, మనువు పుత్ర పౌత్ర మంత్రి వరులఁ
గూడి మత్స్యమైన కుంభినీధరుఁ జిత్త, మతులభక్తియుక్తి మహత్తఁ గొలుచు. 45

ఆ. తత్ప్రకాశకృత్ప్రధానమంత్ర స్తోత్ర, ములను ధర్మకర్మములను హోమ
ములను జనులు సేసి పుణ్యులై భుక్తిము, క్తులను బొందుచుందు రెలమితోడ.

క. వినుము హిరణ్మయవర్షం, బున శ్రీకూర్మావతారమును దాల్చినయా
వనజోదరుఁ డధిదేవత, యనఘుండు పితృపతి మహాత్ముఁ డర్యముఁడు నృపా.

క. ఆవర్షమందు నర్యముఁ, డావర్షజనంబు గూడి హరిఁ జిత్తములో
భావించి సంస్తవంబులు, [1]గావించుచు భుక్తి ముక్తిఁ గాంతురు గడఁకన్. 48

క. ఉత్తరకురుభూములఁ దను, హత్తుకొని వరాహదేవుఁ డధిపతి యైనన్
సత్తుగ భూపతి యతనిం, జిత్తములో నిలిపి పూజ సేయుచు నుండున్. 49

క. ఆవర్షమందులను బ్రజ, లావిపులవరాహమూర్తి ననవరతంబున్
సేవించి కొలిచి సంస్తుతిఁ, గావించుచుఁ గాంతు రంతఁ గైవల్యంబున్. 50

క. అరయఁగ సీతాలక్ష్మణ, పరివృతుఁడై వచ్చి రామభద్రుఁడు గడిమిం
బరఁగు నధిదేవతగఁ గిం, పురుషమహావర్షమునకు భూపవరేణ్యా. 51

ఆ. అట్టి రామభద్రు నంజనీసుతుఁడు గిం, పురుషగణముఁ గూడి పూజ సేసి
తత్ప్రకాశకప్రధానమంత్రస్తోత్ర, పఠనములను దగ నుపాస్తి సేయు. 52

సీ. భారతవర్షాధిపతి యైనబదరికా, శ్రమమున నున్ననారాయణుండు
భూనాథ యామహాత్ముని నారదాదులు, భారతవర్షంబు ప్రజలఁ బ్రేమఁ
బాయక చేరి యుపాస్తి సేయుచు సాంఖ్య, యోగంబు నుపదేశ ముచితవృత్తి
నంది యందఱును గృతార్థులై యట్టినా, రాయణదేవు నారాధనంబు

ఆ. సేసి యాత్మఁ జాలఁ జింతించి తత్ప్రకా, శకము లయినమంత్రసంస్తవములఁ
బూజ సేసి ముక్తిఁ బొందుచు నుండుదు, రచలమైనభక్తి ననుదినంబు. 53

క. భారతవర్షమునందుల, సారాంశము లైనపుణ్యశైలంబులు గం
భీరప్రవాహములు గల, వారయ నెఱిఁగింతు వాని నవనీనాథా. 54

వ. మలయపర్వతంబును మంగళప్రస్థంబును మైనాకంబును ద్రికూటంబును ఋష
భపర్వతంబును గూటరంబును గొల్లంబును సహ్యపర్వతంబును వేదగిరియును
ఋష్యమూకపర్వతంబును శ్రీశైలంబును వేంకటాద్రియును మహేంద్రంబును
వారిధరంబును వింధ్యపర్వతంబును శుక్తిమత్పర్వతంబును ఋక్షగిరియును బారి

---

1 ఇట 48-వ పద్యమున 'గావించుచు' మొదలుకొని 50-వ పద్యమున 'సంస్తుతి' అను వఱకుఁ గలపాఠ మచ్చుప్రతులందుఁ గానిపింపదు. ఇందులకు 'ఉత్తరేషు కురుషు భగవాన్ యజ్ఞపురుషః కృతవరాహరూపః...' అని మూల మున్నది.

యాత్రంబును ద్రోణపర్వతంబును జిత్రకూటంబును గోవర్ధనాద్రియును రైవత
కంబును గకుంభంబును నీలగిరియును గాకముఖంబును నింద్రకీలంబును రామ
గిరియును నాదిగాఁ గలపుణ్యపర్వతంబు లనేకంబులు గల వాపర్వతపుత్రిక
లైనచంద్రవటయుఁ దామ్రపర్ణియు నవటోదయుఁ గృతిమాలయు వైహాయసి
యుఁ గావేరియు వేణియుఁ బయస్వినియుఁ బయోదయు శర్కరావర్తయుఁ దుం
గభద్రయుఁ గృష్ణవేణియు భీమరథియు గోదావరియు నిర్వింధ్యయుఁ బయోష్ణి
యుఁ దాపియు రేవానదియు శిలానదియు సురసయుఁ జర్మణ్వతియు వేదస్మృతి
యు ఋషికుల్యయుఁ ద్రిసమయుఁ గౌశికియు మందాకినియు యమునయు సర
స్వతియుఁ దృషద్వతియు గోమతియు సరయువును భోగవతియు సుషమయు శత
ద్రువును జంద్రభాగయు మరుద్వృధయు వితస్థయు నసిక్నియు విశ్వయు నను
నీమహానదులును సింధుశోణంబు లనునదంబులు నిట్టిమహాప్రవాహంబు లీభార
తవర్షంబునఁ గల వందు సుస్నాతు లైనమానవులు ముక్తిం జెందుదురు మఱి
యు నీభారతవర్షంబున జన్మించినపురుషులు [1]శుక్లలోహితకృష్ణవర్ణరూపంబులగు
త్రివిధకర్మంబులం జేసి క్రమంబుగ దేవమనుష్యనరకగతు లను(త్రివిధగతులం)
బొందుదురు వినుము [2]రాగద్వేషాదిశూన్యుండు నవాఙ్మనసగోచరుండు ననాధా
రుండు నగుశ్రీవాసుదేవమూర్తియందుఁ జిత్తంబు నిలిపి భక్తియోగంబున నా
రాధించెడుమహాత్ములవిద్యాగ్రంథి దహనంబు గావించుటం జేసి పరమభాగవతో
త్తములు పొందెడునుత్తమగతిం జెందుదురు గావున భారతవర్షంబు మిగుల
నుత్తమం బని మహాపురుషు లిట్లు స్తుతించుచుందుదురు. 55

ఉ. భారతవర్షజంతువులభాగ్యము లే మని చెప్ప వచ్చు నీ
భారతవర్షమందు హరి పల్మఱుఁ బుట్టుచు జీవకోటికిన్
ధీరతతోడఁ దత్త్వ ముపదేశము సేయుచుఁ జెల్మి సేయుచు
న్నారయ బాంధవాకృతిఁ గృతార్థులఁ జేయుచు నుండు నెంతయున్. 56

క. తనజన్మ[3]కర్మములనుం, గొనియాడెడివారి కెల్లఁ గోరిన [4]వెల్లం
దనియఁగ నొసఁగుచు మోక్షం, బనయముఁ గృపసేయుఁ గృష్ణుఁ డవనీనాథా.

వ. ఇట్లు భారతవర్షంబునందులజనంబులకు నెద్దియు నసాధ్యంబు లేదు నారాయణ
స్మరణంబు సకలదురితంబుల నడంచుఁ దన్నామస్మరణరహితంబు లైనయజ్ఞతపో
దానాదులు దురితంబుల నడంపలేవు బ్రహ్మకల్పాంతంబు ప్రతి కెడియితరస్థానం

---

1 సాత్త్వికరాజసతామసకర్మంబులం జేసి. 2 బ్రహ్మవిద్యానిరతు లైనపురుషులు సాయుజ్యంబు నొందుదురు సర్వభూతాంతర్యామియు బ్రహ్మస్వరూపము నైనవాసుదేవునియందుల నిరతిశయభక్తి యోగంబున నవిద్యను గెలిచి విష్ణులోకంబుఁ జెందుదురు. కావున నాభారతవర్షం బుత్తమం బగు. 3 కర్మఫలమును. 4 వరముల్. 5 గాని హరివిరహితంబు లయినయజ్ఞ.

బునం [1]బునర్జన్మభయంబున భీతిల్లుచు నుండుటకన్న భారతవర్షంబునందు క్షణ
మాత్రంబు మనంబున సర్వసంగపరిత్యాగంబు సేసినపురుషశ్రేష్ఠునకు శ్రీమ
న్నారాయణపదప్రాప్తి యతిసులభంబుగ సంభవించుం గావున నట్టియుత్తమం
బగునీభారతవర్షంబె కోరుచుండుదురు మఱియు నెక్కడ వైకుంఠునికథావాస
న లేకుండు నేదేశంబున సత్పురుషులైనపరమభాగవతులు లేకుండుదు రేభూ
మిని యజ్ఞేశ్వరునిమహోత్సవంబులు లేక యుండు నది సురేంద్రలోకంబైన
నుండం దగదు జ్ఞానానుష్ఠానద్రవ్యకలాపంబులచేత మనుష్యజాతిం బొంది
తపంబున ముక్తిం బొందకుండెనేని మృగంబులమాడ్కి నతండు దనకుం దానె
బంధనంబు నొందు భారతవర్షంబునందుఁ బ్రజలచేత [2]శ్రద్ధాయుక్తంబుగా సను
ష్ఠింపంబడినయజ్ఞంబులయందు వేల్వంబడుహవిస్సులను బెక్కునామంబులం బుం
డరీకాక్షుం డందితనమీఁదిభక్తి యధికంబుగాఁ జేయు నట్టిభారతవర్షంబునందలి
ప్రజలమీఁదం గరుణించి సర్వేశ్వరుం డిహపరసౌఖ్యంబుల నొసంగుచుండు జం
బూద్వీపంబున సగరాత్మజు లశ్వమేధాశ్వంబు నన్వేషింపం బూని భూఖననంబు
సేయుటంజేసి స్వర్ణప్రస్థ చంద్రశుక్లావర్తన రమణక మందేహారుణ పాంచజన్య
సింహళ లంకాద్వీపంబు లన నెనిమిదియుపద్వీపంబులు గలిగె. 58

సీ. లక్షయోజనముల । లవణాబ్ధిపరివృతి, మగుచు జంబూద్వీప । మతిశయిల్లు
విను రెండులక్షల । విస్తృతము గను ప్లక్షద్వీప [3]ముండు నాక్షారసాగ
రముఁ జుట్టి యందుల । రమ్యమై యొప్పెడు, వృక్షంబు ప్లక్షంబు । విదితముగను
దనరు నాద్వీపంబు । దరునామమహిమచే, మిగులఁ బ్లక్షంబు నన । మించి రహిని
ఆ. నందు సంచరించు । నట్టివారల కగ్ని, దేవుఁ [4]డమరు నాది । దేవతయుఁ గ
నందులోన నా ప్రి । యవ్రతపుత్త్రుండు. నిధ్మజిహ్వుఁ డగుమ । హీవరుండు. 59

వ. నరేంద్రా! యాయిధ్మజిహ్వుండా ప్లక్షద్వీపంబు [5]నేడువర్షంబులుగ విభజించి
యందు నావర్షనామధారులుగా నుండుతనపుత్త్రులగు శివ యశస్య సుభద్ర శాం
త క్షేమామృతాభయా లనియెడు నేడుగుర నేడువర్షంబుల కధిపతులం గావించి
తపంబునకుం జనియె నావర్షంబులయందు మణికూట వజ్రకూట నింద్రసేన జ్యోతి

1 వారలుజనులు పునర్జన్మభయంబున భీతిల్లుచుందురు. భారతవర్షంబునందు క్షణమాత్రంబేని మనంబునఁ గర్మరహితుండైనవానికి మనోధైర్యంబున నామస్మరణ సేసిన ముక్తి లభించు నని భారతవర్షంబె కోరుచుందురు.

2 శ్రద్ధాయుక్తంబులైనయజ్ఞంబులందు వేల్వంబడుహవిస్సులను బెక్కురూపంబులను బుండరీకాక్షునకు సమర్పణంబు సేయుపురుషు నిహపరంబు లొసంగుచుఁ దనమీఁదిభక్తి. 3 మిక్షుసాగరముఁ జుట్టి, యందుల రమ్యమై యమరు నేకాదశ,శతయోజనములయున్నతి వహించి, యాతరునామాంక మగుచు నవ్వలిది ప్లక్షద్వీప మనఁగఁ బ్రశస్త మయ్యె. 4 దతుల మైనదైవ మయ్యె. 5 నందుఁ దనపుత్త్రుల నామంబులు గల శివ యశస్య.

ష్మ ధూమ్రవర్ణ హిరణ్యగ్రీవ మేఘమాల లనునామంబులు గలసప్తకులపర్వతంబులును నరుణయు నృమణయు నాంగిరసయు సావిత్రియు సుప్రభాతయు ఋతంభరయు సత్యంభరయు నన సప్తమహానదులును నానదులయందు సుస్నాతు లగుచు గతపాపులై సహంసపతంగోర్ధ్వాయనసత్యాంగు లనునామంబులు గల చాతుర్వర్ణ్యంబును గలిగి యుండు నందుఁ బురుషులు సహస్రవత్సరజీవులును దేవతాసములును దృష్టమాత్రంబున [1]గ్లమస్వేదాదిరహితం బగుసంతత్యోత్పాదనంబు గలవారు లగుచు వేదత్రయాత్మకుండును [2]స్వర్గద్వారభూతుండును భగవత్స్వరూపియు నగుసూర్యుని వేదత్రయమ్మున సేవింపుదురు ప్లక్షద్వీపం బాదిగా మీఁదటిద్వీపపంచకంబునందలిపురుషులకు నాయురింద్రియపటుత్వంబులును దేజోబలంబులు దోడనె జనియించుచుండు. 58

క. ప్లక్షద్వీపము [3]ద్విగుణితలక్షేక్షురసాబ్ధి సుట్టిరా విలసిల్లు
న్నిక్షురసోదద్విగుణం, బక్షయము గ శాల్మలీమహాద్వీప మిలన్. 59

వ. అందు [4]శాల్మలీవృక్షంబు ప్లక్షాయామం బై తేజరిల్లు నావృక్షరాజంబునకు నధోభాగంబునం బతత్రిరాజుగా నుండుగరుత్మంతుండు నిలుకడగా వసించు నాశాల్మలీవృక్షంబుపేర నాద్వీపంబు శాల్మలీద్వీపం బన విలసిల్లు నాద్వీపపతి యైన (ప్రియవ్రతాత్మజుం డగు)యజ్ఞబాహువు దనపుత్రు లగుసురోచన సౌమనస్య రమణక దేవబర్హ పారిబర్హాప్యాయ నాభిజ్ఞాతు లనియెడువారిపేర నేడువర్షంబుల నేర్పఱిచి యావర్షంబులయం దేడ్వురఁ గుమారుల నభిషిక్తులం జేసె నావర్షంబులయందు స్వరస శతశృంగ వామదేవ కుముద ముకుంద పుష్పవర్ష శతశ్రుతు లనుపర్వతసప్తకంబును ననుమతియు సినీవాలియు సరస్వతియుఁ గుహువును రజనియు నందయు రాకయు ననుసప్తమహానదులును గల వందు శ్రుతధర విద్యాధర వసుంధ రేధ్మధరసంజ్ఞు లగునావర్షపురుషులు భగవత్స్వరూపుండు వేదమయుండు నాత్మస్వరూపుండు నగుసోముని వేదమంత్రంబులచే నారాధింపుదు రాద్వీపంబు లక్షచతుష్టయపరిమితయోజనవిస్తృతం బయినసురాసముద్రంబుచే నావృతం బై తేజరిల్లు నందు. 60

సీ. భూనాథ యాసురాంభోధికిఁ జుట్టుగా, నుండుకుశద్వీప మురివిమీఁదఁ
దోర మై తా ద్విచతుర్లక్షయోజనం,బులను విస్తార మై పోలుపు మిగుల
నందుఁ గుశస్తంభ మనిశంబు దేవతా,కల్పితం బై నట్టికాంతిచేత

---

1 గర్భోత్పత్తు లగుచు. 2 స్వర్గద్వారంబు నైనసూర్యభగవానుల వేదత్రయమ్మున. 3 దా ద్విర్లక్షే. 4 అట్టిశాల్మలీవృక్షం బేకాదశశతయోజనోన్నతంబున నుండు నాశాల్మలీవృక్షంబుపేర. 5 వేదమయుం డైనసోముని వేదాధ్వరంబులఁ గొలుచు శ్రుతధర... ధర్ము లనునామంబులు గలచాతుర్వర్ణ్యులు గలిగి యుండు రాద్వీపంబుఁ దిరిగి ద్విచతుర్లక్షయోజనవిస్తారం బై సురాసముద్రం బుండు.

దిక్కులు వెలిఁగించు దీపంబునకుఁ దన, పేరను సత్కీర్తి పెంపు సేయు
తే. నట్టిదీవికి నధిపతి యగుప్రియవ్ర, [1]తతనయుండు హిరణ్యరేతసుఁ డనం ద
నరెడిభూపతి తనసుత నామములను, వర్షములు సేసె నత్యంత హర్షమునను.

వ. ఇట్లు [2]హిరణ్యరేతసుండు వసుదాన దృఢరుచి నాభిగుప్త సత్యవ్రత విప్ర వామదేవు లనునామంబులు గలపుత్రులనామంబుల సప్తవర్షంబులం గావించి యాకుమారుల నందు నిలిపి తాను దపంబునకుం జనియె నావర్షంబులందు బభ్రు చతుశ్శృంగ కపిల చిత్రకూట దేవానీ కోర్ధ్వరోమ ద్రవిణంబు లనునామంబులు గల సప్తగిరులును రసకుల్యయు మధుకుల్యయు శ్రుతవిందయు మిత్రవిందయు దేవగర్భయు ఘృతచ్యుతయు మంత్రమాలయు ననుసప్తమహానదులును గల వానిజలంబులఁ గృతమజ్జను లగుచు భగవంతుం డగుయజ్ఞపురుషునిఁ [3]గుశలకోవిదాభియుక్తు లనుకులంబులు గలవర్షపురుషు లారాధించు చుందురు.

సీ. ఆకుశద్వీపంబు నరికట్టుకొని యుండు, నెనిమిదిలక్షల ఘన ఘృతాబ్ధి
యాఘృతనాగరం బవ్వల షోడశ, లక్షయోజనముల లలిత మగుచు
నుండుఁ గ్రౌంచద్వీప మూర్వీశ యందు మ, ధ్యప్రదేశంబున నట్టిదీవి
పేరుగాఁ దనపేరఁ బెద్దగాఁ జేసిన, క్రౌంచాద్రి గల దా నగంబు మున్ను
ఆ. షణ్ముఖుండు దివ్యశరమున ఘననితం, బంబు దూయ నేయఁ బాలవెల్లి
గరిమఁ దడుపుచుండు వరుణుండు రక్షింప, నందు మిగులభయము నొందకుండె.

వ. నరేంద్రా యాక్రౌంచద్వీపపతి యగుఘృతపృష్ఠుండు దనకుమారుల నాపేళ్లం గల యామోద మధువహ మేఘపృష్ఠ సుదామ ఋషిజ్య లోహితార్ణ వనస్పతు లను వర్షంబుల కభిషిక్తులం జేసి పరమకల్యాణగుణయుక్తుం డయిన శ్రీహరిచరణారవిందంబుల సేవించుచుం దపంబునకుం జనియె నావర్షంబులయందు శుక్ల వర్ధమాన భోజ నోపబర్హ ణానంద నందన సర్వతోభద్రంబు లనుసప్తసీమాపర్వతంబులును నభయయు నమృతౌఘయు నార్యకయుఁ దీర్థవతియుఁ దృప్తిరూపయుఁ బవిత్రవతియు శుక్లయు ననుసప్తనదులును గల వందులఁ బవిత్రోదకంబు లనుభవించుచు గురు ఋషభ ద్రవిణక దేవక సంజ్ఞలు గలిగి వరుణదేవుని నుదకాంజలులం బూజించుచున్నచాతుర్వర్ణ్యులు గలిగి యుండును. 64

సీ. జగతీశ వినుము క్రౌంచద్వీపమును జుట్టి, యుండు షోడశలక్ష యోజనముల
విస్తారమై పాలవెల్లి యందునను శాకద్వీప మతులప్రకాశ మొందు
దండిమై ముప్పదిరెండులక్షలయోజ, నములవిస్తారమై యమరి యుండు
నందులశాకవృక్ష మామోద మాద్వీప, మును సుగంధంబునఁ బెనఁగఁ జేసి

---

1 'తాత్మజుండును బుణ్యుండు నగహిరణ్యరోముఁ డనువాఁడు పుత్రుల నామములను.
2 హిరణ్యరోముండు కుశద్వీపమునందు. 3 సేవించుకుశలకోవిదాభియుక్తకులక సంజ్ఞలు గలచాతుర్వర్ణ్యంబులు గలిగియుందురు. ప్రా. ప్ర.

తే. [1]యంతఁ దనపేర దీవి ప్రఖ్యాత మగుటఁ, జేసి యందుల మిగులఁ బ్రసిద్ధి కెక్కె
నందు మేధాతిథియుఁ గర్తయగుచునుండెఁ, దవిలి వేడుకఁ దనదు నందనులఁ జూచి.

వ. మఱియు నా ప్రియవ్రతపుత్త్రుం డగు మేధాతిథి దనపుత్త్రుల పేరం గల పురోజవ
మనోజవ వేపమాన ధూమ్రానీక చిత్రరథ బహురూప విశ్వాచారంబు లను సం
జ్ఞలు గల సప్తవర్షంబులయందు వారలకుఁ బట్టంబు గట్టి శ్రీహరిపాదసేవ సేయు
చుఁ దపోవనంబునకుం జనియె నా శాకద్వీపంబునందు నీశానోరుశృంగ బలభ
ద్ర శతకేసర సహస్రస్రోతో దేవపాల మహానస నామంబులు గల సీమాగిరులును
నన ఘాయుర్నోభయ స్మృష్ట్యపరాజిత పంచపదీ సహస్రస్రుతి నిజధృతు లను సప్త
నదులును గల వానదీజలంబు లుపయోగించి [2]యచ్చటివారలు ప్రాణాయామం
బు సేసి విధ్వస్తరజస్తమోగుణు లయి పరమసమాధిని వాయురూపం బైన భగ
వంతుని సేవింతురు ఋతవ్రత సత్యవ్రత దానవ్రత సువ్రత నామంబులు గల
చాతుర్వర్ణ్యం బందుఁ గలిగి యుండు. 66

సీ. అట్టి శాకద్వీప మరికట్టి తత్ప్రమాణంబున దధిసముద్రంబు వెలుఁగు
నందుకుఁ బరివృతం బై యు పుష్కరద్వీప, మిలఁ జతుష్షష్టిలక్షలవిశాల
[3]మమ్మహాద్వీపమం దయుతకాంచనపత్త్రములు గల్గి కమలగర్భునకు వాస
నం బగు పంకేరుహం బుండు నాద్వీపమధ్యంబునను నొక్క మానసోత్త

ఆ. రం బనంగఁ బర్వతం బుండుఁ దనకుఁ బూర్వాపరముల నుండునట్టి వర్ష
ములకు రెంటి కెల్ల నిలిచినమర్యాద, నగ మనంగఁ జాలఁ బొగడ నెగడు. 67

వ. ఇట్లు దనకు లోపలి వెలుపలి వర్షంబులు రెంటికి మర్యాదాచలంబునుం బోలె
నున్న మానసోత్తరపర్వతం బయుతయోజనవిస్తారంబును నంతియ యౌన్నత్యంబు
నుం గలిగియుండు నా నగంబునకు నలుదిక్కులయందు నాలుగు లోకపాలుర పు
రంబు లుండు నా మానసోత్తరపర్వతంబుమీఁద సూర్యరథచక్రంబు సంవత్సరా
త్మకం బయి యహోరాత్రంబులయందు మేరుప్రదక్షిణంబు సేయు నందు నా పు
ష్కరద్వీపాధిపతి యగు వీతిహోత్రుండు రమణక ధాతకి నామంబులు గల పుత్త్రుల
నిరువుర వర్షద్వయంబునం దభిషిక్తులం జేసి తాను బూర్వజు లేఁగిన తెఱంగున
భగవత్కర్మశీలుం డగుచుఁ దపంబునకుం జనియె నంత. 68

క. మనుజేశ్వర యావర్షంబున నప్పుడు సంచరించు పురుషులు పద్మా
సనునిం దగఁ గర్మకారాధన సేయుదు రచలబుద్ధి తాత్పర్యమునన్. 69

క. ధరణీవల్లభ విను పు[4]ష్కర మనుద్వీపమున లేరు చాతుర్వర్ణ్యుల్

---

1 'మిగుల సొంపొందియుండుఁ బ్రఖ్యాత. 2 వాయురూపుఁ డైనభగవంతుని సేవించుచుం బ్రాణాయామంబునం జేసి విధ్వస్తరజస్తమోగుణంబులం గలిగి ఋతవ్రత ..చాతుర్వర్ణ్యులు గలిగియుందురు. 3 మమ్మహోదధియందు. 4 ష్కరదీవిం దలఁప లేరు ♦ చాతు.' వ్రా. ప్ర.

పరఁగఁగ [1]భేదము లేకే, సరసత సము లగుదు రందు సకలజనములున్. 70

వ. మఱియుఁ [2]బుష్కరద్వీపంబు చతుష్షష్టిలక్షయోజనవిస్తారం బైన శుద్ధోదకసముద్రముద్రితం బగు చుండు నవ్వల లోకాలోకపర్వతం బుండు శుద్ధోదకసముద్రలోకాలోకపర్వతంబులనడుమ రెండుకోట్లయోజనవిస్తారం బయిననిర్జనభూమి దర్పణోదరసమానం బై (దేవతావాసయోగ్యంబుగా) నుండు(నాభూమిం జేరిన పదార్థంబు మరలఁ బొంద నశక్యంబుగా నుండు) నటమీఁద లోకాలోకపర్వతం బెనిమిదికోట్లయోజనంబులు సువర్ణభూమియు [3]సూర్యాదిధ్రువాంతంబు లగు జ్యోతిర్గణంబులమధ్యంబున నుండుటం జేసి లోకాలోకపర్వతం బనం దగి యుండుఁ బంచాశత్కోటి(యోజనవిస్తృతం బగు) భూమండల(మాన)ంబునకుఁ [4]దురీయాంశ ప్రమాణంబు గలయాలోకాలోకపర్వతంబుమీఁద నఖిలజగద్గురు వగు బ్రహ్మచేతఁ జతుర్దిశలయందే బుషభపుష్కరచూడవామనాపరాజితసంజ్ఞలు గలదిగ్గజంబులు నాలుగును లోకరక్షణార్థంబు నిర్మితం బై యుండు మఱియును.

సీ. తనదువిభూతు లై తనరిన యాదేవ,బృందతేజశ్శ్వైర్యకబృంహణార్థ
మై భగవంతుండు నాదిదేవుండును, నైనజగద్గురుం డచ్యుతుండు
సరి లేనిధర్మవిజ్ఞానవైరాగ్యాదు, లయినవిభూతుల నలరి యున్న
యట్టివిష్వక్సేనుఁ డాది గాఁ గలుగుపార్షదులతోఁ గూడి ప్రశస్త మైన

తే. నిజవరాయుధదోర్దండనిత్యసత్త్వుఁ, డగుచు నాపర్వతంబుపై నఖిలలోక
రక్షణార్థంబు కల్పపర్యంత మైన, యోగమాయావిరచితుఁడై యొప్పుచుండు. 72

వ. ఇట్లు వివిధమంత్రగోపనార్థం బాసగాగ్రంబున నున్నభగవంతుండు దక్క లోకాలోకపర్వతంబునకు నవ్వల నొరులకు సంచరింప నశక్యం బయి యుండు బ్రహ్మాండంబునకు సూర్యుండు మధ్యగతుం డై యుండు నాసూర్యునకు నుభయ పక్షంబులయందు నిరువదేనుకోట్లయోజనపరిమాణంబున నండకటాహం బుండు నట్టిసూర్యునిచేత నాకాశదిక్స్వర్గాపవర్గంబులును నరకంబులును నిర్ణయింపం బడు దేవతిర్యఙ్మనుష్యనాగపక్షితృణగుల్మలతాదిసర్వజీవులకును సూర్యుం డాత్మయగుచు నుండు. 73

క. కర మనురాగంబున నీ,ధరణీమండలముసంవిధానం బెల్ల
[5]న్నెఱిఁగించితి నింతియ కా, [6]దెఱిఁగించెద సర్గమాన మెల్ల నరేంద్రా. 74

---

1 'నెక్కువతక్కువ, లెఱుఁగరు సము లగుచు నుందు రెల్లజనంబుల్. 2 మఱియు నందలి జనంబులు సంకల్పసిద్ధులు నయుతాయుష్కులు నిత్యసత్యులగుచు దేవతలతోడ సంభాషణంబులు సలుపుచుండు రట్టిపుష్కరద్వీపంబు. 3 గలిగియుండు సూర్యాదిగ్రహతేజోంధతమోమధ్యంబున నుండుటంజేసి లోకాలోక. 4 చతుర్థభాగం బై యుండు నాపర్వతంబుమీఁద నఖిలజగద్గురు వగుబ్రహ్మచేత నిర్మితం బై బుషభపుష్కర... లోకరక్షణార్థం బుండు మఱియును. 5 నరవర యెఱుఁగం జెప్పితి, మఱి వినిచెద వినుము దివ్యమానం బెల్లన్. 6 నెఱుఁగుము సర్గప్రమాణ మెల్ల.' వ్రా. ప్ర.

భగణవిషయము.

ఆ. కమలజాండమధ్యగతుఁ డైనసూర్యుండు, భరిత మైనయాతపంబుచేత
మూఁడులోకములను ముంచి తపింపంగఁ, జేసి కాంతి నొందఁజేయుచుండు. 75

వ. అట్టిభాస్కరుం డుత్తరాయణ దక్షిణాయన విషువు లనునామంబులు గల మాంద్యతీవ్రసమానగతుల నారోహణావరోహణస్థానంబులయందు దీర్ఘహ్రస్వసమానంబులు గాఁ జేయుచుండు. 76

ఆ. మేషతులలయందు మిహిరుం డహోరాత్ర,మందుఁ దిరుగు సమవిహారములను
బరఁగఁగ వృషభాది పంచ[1]మాసముల నొ,క్కొక్కగడియ రాత్రి దక్కి నడచు.

ఆ. మించి వృశ్చికాది పంచ[2]మాసముల నొ,క్కొక్కగడియ రాత్రి నిక్కి నడచు
దివములందు నెల్ల దిగజాఱు నొక్కొ,క్కగడియ నెలకుఁ దత్ప్రకారమునను. 78

వ. మఱియు నివ్విధంబున దివసంబు లుత్తరాయణదక్షిణాయనంబుల వృద్ధిక్షయంబుల నొంద నొక్కయహోరాత్రంబున [3]నేకపంచాశదుత్తర నవకోటియోజనంబులపరిమాణంబు గలమానసోత్తరపర్వతంబున సూర్యరథంబు దిరుగుచుండు నామానసోత్తరపర్వతంబునందుఁ దూర్పున దేవధాని యనునింద్రపురంబును దక్షిణంబున సంయమని యనుయమనగరంబును బశ్చిమంబున నిమ్లోచని యనువరుణపట్టణంబును నుత్తరంబున విభావరి యనుసోమునిపుటభేదనంబును దేజరిల్లుచుండు నాపట్టణంబులయందు నుదయమధ్యాహ్నాస్తమయనిశీథంబు లనియెడు కాలభేదంబులను భూతప్రవృత్తినివృత్తినిమిత్తం బచ్చట జనులకుఁ బుట్టించుచుండు సూర్యుం డెప్పు డింద్రనగరంబుననుండి గమనించు నది యాదిగాఁ బదియేనుగడియలను రెండుకోట్లముప్పదియేడులక్షలడెబ్బదియైదువేలయోజనంబులు నడచు నివ్విధంబున నింద్రయమవరుణపురంబులమీఁదఁ జంద్రాదిగ్రహనక్షత్రంబులం గూడి సంచరించుచుఁ బండ్రెండంచులు నాఱు[4]గమ్ములును మూఁడు [5]దూలులుం గలిగి సంవత్సరాత్మకం బయి యేకచక్రం బయినసూర్యునిరథంబు ముహూర్తమాత్రంబున ముప్పదినాలుగులక్షలు నెనమన్నూఱుయోజనంబులు సంచరించు. 79

సీ. ఇనురథంబున కున్నయిరుసొక్కటియు మేరు, శిఖరంబునందును జేర్చియుండు
నొనరఁ జక్రము మానసోత్తరపర్వతం,బందులఁ దిరిగెడునారథంబు
[6]నిరుసున నున్నరెం డిరుసులు దగులంగఁ, బవనపాశంబుల బద్ధ మగుచు
ధ్రువమండలంబునందుల నంటి యుండఁగా, సంచరించుచు నుండు సంతతంబు

తే. నట్టియరదంబు ముప్పదియాఱులక్ష, లందు నంటినకాఁడియు నన్నియోజ
నములవిస్తారమైతురంగములకంధ,రములఁ[7] దగులుచు వెలుఁగొందు రమణతోడ.

---

1 రాసులకు. 2 రాసులకు. 3 దొంబదికోట్లయేనుబదియొక్కలక్షలయోజనంబుల. 4 నెమ్ములును. 5 నాభులుం. 6 ‘నిరుసునందున నున్నయిరుసులు. 7 దగిలుండు మిగులంగ రమణ’ వ్రా. ప్ర.

వ. ఆరథంబునకు గాయత్రీచ్ఛందం బాదిగా సప్తచ్ఛందంబులు నశ్వంబులై సంచరిం
చు భాస్కరునకు నగ్రభాగంబున నరుణుండు నియుక్తుండై రథంబు గడపుచుం
డు వెండియు నంగుష్ఠపర్వమాత్రశరీరంబులు గలయఱువదివేలవాలఖిల్యాఖ్యు ల
గుఋషివరులు సూర్యునిముందట సౌరసూక్తంబుల స్తుతియింప మఱియు ననేక
మునులును గంధర్వకిన్నరకింపురుషనాగాప్సరఃపతంగాదులును నెలనెల వరుసక్రి
మంబున సేవింపం దొమ్మిదికోట్లునేఁబదియొకలక్ష యోజనంబులపరిమాణంబు గల
భూమండలంబునం (దొకక్షణంబున సూర్యుండు రెండువేలరెండుయోజనంబు
లు సంచరించుచు) నొకయహోరాత్రంబునందె యీభూమండలం బంతయు
సంచరించు ననిన శుకయోగీంద్రునకుఁ బరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె. 81

క. మునివర మేరుధ్రువులకుఁ, జొనరఁ బ్రదక్షిణము దిరుగు చుండెడు[1]నజుఁ డా
యినుఁ డభిముఖుఁడై రాసుల, కనుకూలత నేఁగు నంటి వది యెట్లొప్పున్.

క. అని పలికినభూవరునిం, గనుఁగొని శుకయోగి మిగుల గౌరవాన్వితుఁడై
మనమున శ్రీహరిఁ దలఁచుచు, విను మని క్రమ్మఱఁగ నిట్లు వివరించెఁ దగన్.

వ. నరేంద్రా [2]యతివేగంబునఁ దిరుగు చుండుకులాలచక్రంబునందుఁ జక్రభ్రమణం
బునకు వేఱై నగతి నొంది బంతి సాగి తిరిగెడుపిపీలికాదులచందమున నక్షత్ర
రాసులతోడం గూడినకాలచక్రంబు ధ్రువమేరువులం బ్రదక్షిణంబు దిరుగునప్పు
డాకాలచక్రంబువెంట సంచరించుసూర్యాదిగ్రహంబులకు నక్షత్రాంతరంబుల
యందును రాశ్యంతరంబులయందును నునికి [3]గలుగుటం జేసి సూర్యాదిగ్రహం
బులకుఁ జక్రగతిస్వగతులవలన గతిద్వయంబు గలుగుచుండు మఱియు నాసూ
ర్యుం డాదినారాయణమూర్తి యగుచు లోకంబులయోగక్షేమంబులకు వేదత్ర
యాత్మకుండై కర్మసిద్ధినిమిత్తుండై [4]దేవర్షిగణంబులచేత వేదాంతార్థంబుల
ననవరతంబు వితర్క్యమాణుం డగుచున్నతనస్వరూపంబును ద్వాదశవిధంబులుగ
విభజించి వసంతాదిఋతువుల [5]నాయాకాలవిశేషంబులయందుఁ గలుగఁజేయు
చుండు (నట్టిపరమపురుషునిమహిమ నీలోకంబున మహాత్ములగుపురుషులు దమ
తమవర్ణాశ్రమాచారములచొప్పున వేదోక్తప్రకారంబుగా భక్త్యతిశయంబున
నారాధించుచు క్షేమంబు నొందుచుందు రట్టియాదినారాయణమూర్తి జ్యోతిశ్చ
క్రాంతర్వర్తియై స్వకీయతేజఃపుంజదీపితాఖిలజ్యోతిర్గణంబులు గలవాఁడై ద్వా

1 నాసూర్యునకును రాసుల కెదురు రయ్యినుచందముఁ దేటపడఁగ ♦ నెఱింగింపు తగన్.
2 కులాలచక్రంబుతోడఁ దిరుగుపిపీలికాదులకు భ్రమణవేగంబున స్థానాంతరంబునం దునికి దోఁపనిచందంబున నక్షత్రరాసులతోడం గూడిన. 3 గోచరం గాని రాసికి నెదురు నడచుట లేదట్టిసూర్యుం డాదినారాయణ. 4 న తనస్వరూపంబు దేవర్షిగణంబులచేత ధ్యానంబు సేయంబడ్డ దగుచుండుఁ దనస్వరూపంబును ద్వాదశవిధంబులఁ బుట్టించు వసం. 5 నాకాశగతుండై ద్వాదశమాసంబుల ద్వాదశరాసుల ననుభవించు చుండు.

దశరాసులయందు నొకసంవత్సరంబున సంచరించుచుండు నట్టియాదిపురుషుని
గమనవిశేషకాలంబును లోకు లయనఋతుమాసపక్షతిథ్యాదులచే వ్యవహరిం
చుచుండుదురు మఱియు నప్పరమపురుషుండు రాసులయందు షష్ఠాంశసంచారంబు
నొందినసమయంబును ఋతు వని వ్యవహరింపుదు రారాసులయందు నర్ధాంశ
సంచారమ్మున రాశిషట్కభోగం బొందినతఱి యయనం బని చెప్పుదురు సమ
గ్రంబుగా రాసులయందు సంచార మొందినయెడల నట్టికాలంబును సంవత్సరం
బని నిర్ణయింపుదు రిట్టిసమగ్రరాశిసంచారంబునందు శీఘ్రగతి మందగతి
సమగతు లనియెడు త్రివిధగతివిశేషంబులవలన వేఱుపడెడునావత్సరంబును సంవ
త్సరంబు పరివత్సరం బిడావత్సరం బనువత్సరం బిద్వత్సరం బని పంచవిధంబులఁ
జెప్పుదురు చంద్రుండు నీతెఱంగున నాసూర్యమండలంబుమీఁద లక్షయోజనం
బులనుండి సంవత్సరపక్షరాశినక్షత్ర[1]భుక్తులు గ్రహించుచు నగ్రచారియై శీఘ్ర
గతిం జరించుచునంత వృద్ధిక్షయరూపంబున పితృగణంబులకుఁ బూర్వాపర
పక్షంబులచేత నహోరాత్రంబులఁ గలుగఁజేయుచు సకలజీవప్రాణం బై యొక్క
నక్షత్రంబున త్రింశన్ముహూర్తంబు లనుభవించుచు షోడశకళలు గలిగి మనో
మయాన్నమయామృతమయదేహుం డై దేవపితృమనుష్యభూతపశుపక్షిసరీసృప
వీరుత్ప్రభృతు లకుఁ బ్రాణాప్యాయనశీలుం డగుటం జేసి సర్వమయుం డనం బడు.

క. చందురునకు మీఁదై యూ, నందంబుగ లక్షయోజనంబులఁ దారల్
గ్రందుకొని మేరుశైలం, బందిఁ బ్రదక్షిణము దిరుగు [2]నభిజద్యుతోన్. 85

సీ. అటమీఁదఁ దారల కన్నిటికిని పై, రెండులక్షల శుక్రుఁ డుండి భాస్క
రునిముందఱ వెంబడిఁ గదను సామ్యమృదుశీఘ్ర, సంచారములను భాస్కరునిమాడ్కి
జరియించుచుండును జనులకు ననుకూలుఁ, డై వృష్టి నొసఁగుచు నంతనంతఁ
జతురత వృష్టివిష్కంభకగ్రహశాంతి, నొనరించువారల కొసఁగు శుభము

తే. లుండు నామీఁద బుధుఁడు రెండులక్ష, లనుజరించుచు రవిమండలంబుఁ బాసి
కానఁబడెనను జనులకు క్షామడంబ, రాదిభయములఁ బుట్టించు నతిబలమహిమ.

సీ. ధరణీతనూజుఁ డంతటిమీఁద రెండులక్షలనుండి మూఁడుపక్షముల నొక్క
రాశి దాఁటుచునుండుఁ గ్రమమున ద్వాదశ, రాసులు భుజియించు రాజసమున
వక్రించి యైన నవక్రతి నైనను, దఱచుగాఁ బీడలు నరుల కొసఁగు
నంగారకునకును నటమీఁద రెండులక్షలయోజనంబులఁ ఘనత మించి

తే. యొక్కరాశినుండి యొక్కొక్కవత్సరం, బనుభవించుచుండు నమరగురుఁడు
వక్రమందు నైన వసుధామరులకును, శుభము నొసఁగు నెపుడు నభినవముగ.

---

2 ఋతువులు పుచ్చుకొనుచు నగ్ర..పితృదేవగణంబులకు భుక్తి నిచ్చుచు సకలజీవప్రాణుం డై......పశుపక్షిసస్యవనలతాగుల్మాదులకు. 2 నభిజిత్సహితమ్. 3 ష్కంభగ్రహోపశాం, తొనరించుచును జను లుశనుఁ డనఁగ.

ఆ. సురగురునకు మీఁదై భాస్కరసుతుఁ [1]డిరులక్షలను జగములకుఁ బైడల్
జరపుచుఁ ద్రింశన్మాసము, లరుదుగ నొక్కొక్కరాశియందు వసించున్. 88

క. ప్రాకటముగ రవిసుతునకు, నేకాదశలక్షలను మహీసురులకు నీ
లోకులకు మేలు గోరుచుఁ, జోకగ మునిసప్తకంబు సొంపు వహించున్. 89

క. మునిసప్తకమున [2]కెగువం, దనరుచు నామీఁదఁ ద్రియుతదశలక్షలఁ బెం
పున శింశుమారచక్రం, బనఁగా నిన్నిటికి నుపరి యగుచుండు నృపా. 90

సీ. [3]ఆశింశుమారాఖ్యమగుచక్రమున భాగవతుఁడై నధ్రువుఁ డింద్రవరుణకశ్య
ప ప్రజాపతియమప్రముఖులతోఁ గూడి, బహుమానముగ విష్ణుపదముఁ జేరి
కణఁకనిచ్చలుఁ బ్రదక్షిణముగాఁ దిరుగుచుఁ, జెలఁగియుండును గల్పజీవియగుచు
ననఘుఁ డుత్తానపాదాత్మజుఁ డార్యుఁడు, నయినయాధ్రువునిమహత్త్వ మెల్లఁ

తే. దెలిసి వర్ణింప బ్రహ్మకు నలవి గాదు, నే నెఱింగినయంతయు నీకు మున్న
తెలియఁబలికితిఁ గ్రమ్మఱఁ దలఁచికొనుము, జితరిపువ్రాత శ్రీపరీక్షిన్నరేంద్ర.

వ. మఱియు నాధ్రువుండు కాలంబుచేత నిమిషమాత్రం బెడ లేక సంచరించుచు జ్యోతిర్గ్రహనక్షత్రంబులకు నీశ్వరునిచేత (ధాన్యాక్రమణంబునఁ బశువులకై నేర్పఱిచిన మేధిస్తంభంబుతెఱంగున) మేటి గాఁ గల్పింపంబడి ప్రకాశించుచుండు గగనంబునందు మేఘంబులును శ్యేనాదిపక్షులును వాయువశంబునం గర్మసారథులై చరించుతెఱంగున జ్యోతిర్గణంబులును బ్రకృతిపురుషయోగగృహీతాశులై కర్మనిమిత్తగతి గలిగి వసుంధరం బడ కుండురు. 92

క. పొందుగ జ్యోతిర్గణముల, సందఱ నాశింశుమారమందుల నుండం
గొందఱు దఱచుగఁ జెప్పుచు, నుందురు నెఱుఁగంగ విను మహోన్నతచరితా.

క. తలక్రిందై వక్రువయై, సలలిత మగుశింశుమారచక్రమునందున్
నెలకొని పుచ్ఛాగ్రంబున, నిలిచి ధ్రువుం డుండు నెపుడు నిర్మలచరితా. 94

వ. మఱియు నాశింశుమారచక్రపుచ్ఛంబునఁ బ్రజాపతియు నగ్నీంద్రధర్ములును బుచ్ఛమూలంబున ధాతృవిధాతలును గటిప్రదేశంబున ఋషిసప్తకంబును దక్షిణావర్తకుండలీభూతభూతశరీరంబునకు నుదగయననక్షత్రంబులును దక్షిణపార్శ్వంబున దక్షిణాయననక్షత్రంబులును బృష్ఠంబున దేవమార్గంబును నాకాశగంగయు నుత్తరభాగంబునఁ బునర్వసుపుష్యంబులును దక్షిణభాగంబున నార్ద్రాశ్లేషలును దక్షిణవామపాదంబుల నభిజిదుత్తరాషాఢలును దక్షిణవామనాసారంధ్రంబుల శ్రవణపూర్వాషాఢలును దక్షిణవామలోచనంబుల ధనిష్ఠామూలలును దక్షిణవామకర్ణంబుల మఘాద్యష్టనక్షత్రంబులును వామపార్శ్వంబునదక్షిణాయనంబును దక్షిణపార్శ్వంబునఁ గృత్తికాదినక్షత్రత్రయంబును నుత్తరాయణంబు

---

1 డిరులక్ష నుండి జగతికిఁ బైడల్. 2 కెక్కువఁ, దనరుచు శ్రీవిష్ణుపదము దశలక్షల. 3 ఆ శింశుమారాఖ్యమందుండి శ్రీభాగ.

ను వామదక్షిణస్కంధంబుల శతభిషగ్జ్యేష్ఠలును నుత్తరహనువున నగస్త్యుండును
నపరహనువున యముండును (ముఖంబున నంగారకుండును గుహ్యంబున శనై
శ్చరుండును మేఢ్రంబున బృహస్పతియును వక్షంబున నాదిత్యుండును నాభిని
శుక్రుండును మనంబునఁ జంద్రుండును స్తనంబుల నాశ్వినులును ప్రాణాపానం
బుల బుధుండును) గళంబున రాహువును సర్వాంగంబులఁ గేతుగ్రహంబును
రోమంబులఁ దారలును నుండు [1]నది సర్వదేవతామయం బైన పుండరీకాక్షుని
దివ్యదేహంబు ధ్రువునిం గా నెఱుంగుము. 95

సీ. ఇట్టిదివ్యశరీర మొనర్పఁడు ప్రతిదినంబందు సంధ్యాకాల [2]మతులభక్తి
మనమందు నిలిపి మౌనమటక మిక్కిలి ప్రయత్నంబున నియతుఁడై తత్త్వబుద్ధి
మౌనవ్రతంబునఁ బూని వీక్షించుచు, నీసంస్తవంబు దా నెంతొ ప్రేమ [గు
జపియించి కడుఁ బ్రశస్తమును [3]మునీంద్రసేవ్యమునుజ్యోతిస్స్వరూపమున వెలుఁ

ఆ. విపులశింశుమారవిగ్రహంబునకు వందనము వందనంబు లనుచు నిలిచి
సన్నుతించె నేని సకలార్థసిద్ధులఁ బొందు మీఁద ముక్తిఁ జెందు నధిప. 96

క. ఇనమండలంబునకుఁ గ్రిందను దశసాహస్రయోజనంబుల స్వర్భా
నునిమండలంబు గ్రహమై, ఘనముగ నపసవ్యమార్గగతి నుండు నృపా. 97

క. అసురాధముఁ డగురాహువు, బిసరుహసంభవునివరముపెంపున నెంతో
పస యగునమరత్వంబున, ననమానం బైనగ్రహవిహారముఁ బొందెన్. 98

సీ. జననాథ రాహువుజన్మకర్మంబులు, వినిపింతు మున్పె విస్తరించి
యయుతయోజనవిస్తృతార్కమండలము ద్విషట్సహస్రవిశాలచంద్రమండ
లముఁ బర్వకాలంబులను ద్రయోదశసహస్రవిశాలమై [4]మీఁద రాహుగప్పు
నది సూచి యుపరాగమనుచును బలుకుదు, రెల్లవారును స్వధర్మేచ్ఛ లగుచు

ఆ. నంతలోన నినశశాంకమండలములఁ, గరుణఁ బ్రోవఁ దలఁచి హరి సుదర్శ
నంబుఁ బుచ్చు ననుభయంబున నైదాఱు, గడియలకును రాహు [5]నడఁకితొలఁగు.

క. నరవర యారాహువునకు, నరసతి నా క్రింద సిద్ధచారణవిద్యా
ధరు లయుతయోజనంబులఁ, దిరముగ వసియించి లీల [6]దిరుగుదు రచటన్.

క. పరికింప సిద్ధవిద్యాధరులకుఁ బదివేలు క్రిందఁ దరలక యక్షుల్
మఱియును భూతప్రేతులుఁ, జరియింతురు రాక్షసులు పిశాచులు గొలువన్.

ఆ. వారి క్రిందఁ దగిలి వాయువశంబున, మలయు చుండు మేఘమండలంబు
మేఘమండలంబు మీఁ దగుచుండు భూమండలంబు క్రింద నుండు నధిప.

వ. అట్టిభూమండలంబు క్రింద [5]యోజనాయుతాంతరంబున నండకటాహోయామంబు

---

1 నిది...ధ్రువంబుగా నెఱుంగుము. 2 బుతులభక్తి. 3 జ్యోతిస్స్వరూపంబును నై పరబ్రహ్మమైన, విపుల...విగ్రహంబునకును,నధికవందనంబు లాచరించి, సన్నుతించెనేని. 4 రాహు జరిగి కప్పు, నది...మనుచుఁ బల్కుదు రెల్ల,వారును సద్ధర్మవర్తు లగుచు. 5 విడిచి తలఁగు. 6 దిరుగు చునుందుర్. 5 లక్షయోజనంబులవిస్తారంబు గలిగి క్రమంబున.

గలిగి క్రమంబున నొండొంటికిం గ్రిందగుచు నతల వితల సుతల రసాతల
తలాతల మహాతల పాతాళలోకంబు లుండు నట్టిబిలస్వర్గంబులయందు నుపరి
స్వర్గంబున కధికం బైనకామోపభోగంబుల నైశ్వర్యానందంబులను సుసమృద్ధ
వనోద్యానక్రీడావిహారస్థానంబుల (ననుభవించుచు) దైత్యదానవకాద్రవే
యాదిదేవయోనులు నిత్యప్రముదితానురక్తులగుచుఁ గళత్రాపత్యసుహృ[1]ద్బంధు
దాసీదాసపరిజనులతోఁ జేరుకొని మణిగణఖచితంబు లగునతిరమణీయగృహం
బులయందు నీశ్వరునివలనం జేటు లేనికాయంబులు గలిగి వివిధమాయావిశేష
వినిర్మితనూతనకేళీసదనవిహారణమండపవిచిత్రోద్యానాదులయందుఁ గేళీవినోదం
బులు సలుపుచుఁ జరియింతు రంత. 103

సీ. అట్టిపాతాళంబులందును మయకల్పి,తము లగుపుటభేదనములయందు
బహురత్ననిర్మితప్రాకారభవనగో,పురసభాచైత్యచత్వరవిశేష
ములయందు [2]నాసురాదులమిథునములచే, శుకపికశారికానికరసంకు
లముల శోభిల్లుకృత్రిమభూములనుగల,గృహములచే నలంకృతము లగుచుఁ

ఆ. కుసుమచయసుగంధికిసలయస్తబకసం,తతులచేత [3]ఫలవితతులచేత
నతులరుచిరనవలతాంగనాలింగిత, విటపములను గలుగు విభవములను. 104

వ. మఱియు మానసేంద్రియంబుల కానందకరంబు లైననానావిధజలవిహంగమ
మిథునంబులు గలిగి నిర్మలజలపూరితంబు లై మత్స్యకులసంచారక్షుభితంబు లైన
కుముదకువలయకహ్లారలోహితశతపత్త్రాదికంబులఁ (దేజరిల్లెడుసరోవరంబులు
గలయుద్యానవనంబులయందుఁ) గృతనికేతను లై [4]స్వర్గభూముల నతిశయిం
చినవివిధవిహారంబులు గలిగి యహోరాత్రాదికాలవిభాగభయంబులు లేక మ
హాహిప్రవరు లయినశేషాదులశిరోమణిరోచులచే [5]నంధకారోపద్రవంబు లేక
యెల్లప్పుడు దివసాయమానంబుగా నుండు నాలోకంబునందు నఖిలజనులు
దివ్యౌషధిరసరసాయనంబుల ననవరతంబు నన్నపానంబులుగా సేవించుటం జేసి
యచ్చటివారలకు నాధివ్యాధులును వలితపలితంబులును జరారోగంబులును
శరీరవైవర్ణ్యంబులును స్వేదదౌర్గంధ్యంబులును గలుగక పరమకల్యాణమూర్తు
లగుచు హరిచక్రభయంబు దక్క నన్యం బగుమృత్యుభయంబు నొందక యుందు
రదియునుం గాక. 105

1 దనుచరులం గలిగి గృహపతు లై. .గలిగి మాయావినోదు లగుచుఁ జరియిం. 2 నాగాసు
రులమిథునములచే. 3 నవనతంబు లైన,పాదపముల నొప్పు♦బహువనావళులచేఁ, బుణ్యానదులచేతఁ బొ
లుపు మిగిలి. 4 యనేకవిహారంబులు గలిగి నిర్మలజలపూరితంబు లగుచు మధుకరనికరవివిధస్వనం
బుల రమణీయంబు లయినస్వర్గభూముల నతిశయించి యహోరాత్రాది. 5 సర్వతోధికం బైనతమం
బు చెఱుపంబడుచుండు నందులపురుషులకు దివ్యౌషధంబులు రసాయనంబులుగా నాధివ్యాధులు...
కల్యాణమూర్తు లగుచుందురు పాతాళపురవాసులకు హరిచక్రభయంబు దక్క నేవెంట నన్యభయం
బు లేకుండు.

తే. అట్టిపాతాళలోకంబులందు విష్ణు, చక్ర మెప్పు డేనియుఁ బ్రవేశంబు నొందు
నప్పుడెల్లను దైత్యకులాంగనలకు, గర్భసంపద లందంద కరఁగుచుండు. 106

చ. అతలమునందు నమ్మయునియాత్మజుఁ డైనబలాసురుండు స
మ్మతిఁ జరియించు షణ్ణవతిమాయలఁ గూడి వినోద మందుచుం
గుతలములందు నేఁడు నొకకొందఱు నచ్చటివాయుఁ జెంది సం
తతముఁ జరించుచుండుదురు దప్పక మోహనిబద్ధచిత్తులై. 107

వ. అట్టిబలునియావలింతలను స్వైరిణులు కామినులు పుంశ్చలు లనుస్త్రీగణంబులు
జనియించి రాకామినీజనంబులు పాతాళంబుఁ బ్రవేశించిన[1]పురుషునికి హాటక
రసం బనియెడుసిద్ధరసఘుటిక నిచ్చి రససిద్ధునిం గావించి యతనియందు స్వవిలా
సావలోకనానురాగస్మితసల్లాపోపగూహనాదుల నిచ్ఛావిహారంబులు సలుపు
చుండ [2]నాపురుషుండు మదాంధుం డై తానె సిద్ధుండ ననియును నాగాయుత
బలుండ ననియును దలంచి నానావిధరతిక్రీడలఁ బరమానందంబు నొందు
చుండు. 108

సీ. హాటకేశ్వరుఁ డైనయంబికాధీశుండు, వితలంబునందుల వేడ్క నిలిచి
తనదుపార్షదభూతతతులతో [3]బ్రహ్మసర్గోపబృంహణమున నొక్కచోటఁ
బార్వతీసంభోగపరుఁ డగుచుండఁగా, వారలవీర్యంబువలనఁ బుట్టి
[4]నట్టిది హాటకి యనియెడినది యని,లాగ్నులు భక్షించి యందు నుమియ

తే. నదియు హాటక మనుపేర నతిశయిల్లి, వన్నె మీఱుచు శుద్ధసువర్ణ మయ్యె
నాసువర్ణంబు నాలోకమందు నున్న, జనుల కెల్లను వినుతభూషణము లయ్యె.

సీ. ఆక్రింద సుతలంబునందు మహాపుణ్యుఁ, డగువిరోచనపుత్త్రుఁ డైనయట్టి
బలిచక్రవర్తి యాపాకశాసనునకు, ముద మొసంగఁగఁ గోరి యదితిగర్భ
మున వామనాకృతిఁ బుట్టి యంతటఁ ద్రివిక్రమరూపమునను లోకత్రయంబు
నాక్రమించినదానవారాతిచేత ముం, దటన యాఁచబడినయింద్రత్వ మిట్లు

ఆ. గలుగువాఁడు పుణ్యకీర్తసంధానుండు, [5]హరిపదాంబుజార్చనాభిలాషుఁ
డగుచు శ్రీరమేశునారాధనము సేయు, చుండు నెపుడు నతిమహోత్సవమున.

వ. నరేంద్రా సకలభూతాంతర్యామియుఁ దీర్ఘభూతుండును నయినవాసుదేవునియం
దుఁ జిత్తంబు గలిగి యిచ్చినభూదానంబునకు సాక్షాత్కరించిన మోక్షంబు ఫ
లం బగుం గాని పాతాళస్వర్గరాజ్యంబులు ఫలంబులు గా నేర వయిన నెవ్వరికిని
మోక్షంబు సాక్షాత్కృతంబు గా కుండుటం జేసి లోకప్రదర్శనార్థంబు పా

---

1 పురుషులందు స్వవిలాసావలోకన. 2 నాపురుషులు తామే యీశ్వరు లనియు సిద్ధు లనియు నాగాయుతబలు లనియుఁ దలంచి గర్వించి మదాంధులై యుందురు. 3 భూతసర్గోపబృంహణముకై. 4 హాటకి యనియెడునది యనిలాగ్నులు, భక్షించి యెంతయుఁ బాఱనుమియు. 5 హరిపదార్చనాభి లాషుఁ డగుచు, శ్రీరమేశుఁ బూజసేయుచు నుండును, నొనర నెపుడు.

తాళస్వర్గరాజ్యంబుల నిచ్చె క్షుతపతనప్రస్ఖలనాదులందును వివశుం డైనయెడల హరినామ స్మరణంబు సేయుపురుషుండు కర్మబంధంబువలన విముక్తుం డగుచు సుజ్ఞానంబునం బొందు నట్టివాసుదేవుం డాత్మజ్ఞానప్రమోహణంబు సేయు మాయామయంబు లైనభోగైశ్వర్యంబుల నెల్ల నెట్లొసంగు నన వలవదు భగవంతుండు యాచనసేసి సకలసంపదలం జేకొని శరీరమాత్రావశిష్టునిం జేసి వారుణపాశంబులం గట్టి విడిచినప్పుడు బలీంద్రుం డి ట్లనియె. 111

సీ. పరమేశ్వరునకు నెప్పటిపదార్థములందుఁ, దృష్ణ లేకుండుట § దెలిసినాఁడ
నింద్రాదు లెల్ల నుపేంద్రునిఁ బ్రార్థించి, యడిగిరి గాని శ్రీహరికిఁ గోరి
కలు లేవు మిక్కిలి § గంభీర మగుమహా, కాలస్వభావంబు § గలుగు చుండు
నరయంగ మన్వంతరాధిపత్యమును లోక, త్రయంబును నెంత § గాన తలఁప

ఆ. మత్పితామహుండు § మానవంతుండు ప్రహ్లాదవిభునిఁ జూచి § హర్ష మంది
యెద్ది యైనఁ గోరు § మిచ్చెద ననుటకు, నంతలోన నీశ్వరాజ్ఞఁ దెలిసి. 112

వ. ఇట్లు [1]కృతార్థుం డై పిత్ర్యం బయినరాజ్యంబు నొల్లక పరమేశ్వరదాస్యంబ కోరె నఁట యా ప్రహ్లాదచరిత్ర[2]కథనావసరమ్మున నితండ్రికిని నీకును విశేషంబుగా నేపురుషుండు భగవదనుగ్రహంబుఁ బొంద నోపు నని పుండరీకాక్షుం డానతిచ్చిన వాక్యంబులు [3]వక్ష్యమాణగ్రంథంబున విస్తరించెద నా బలిచక్రవర్తిగృహద్వారంబున నఖిలలోకగురుం డయిన శ్రీమన్నారాయణుండు గదాపాణియును నిజజనానుకంపితుండును శంఖచక్రాద్యాయుధధరుండును నగుచు నేఁడు నున్నవాఁడట్టిబలిద్వారంబున నున్నగరుడధ్వజుండు లోకంబుల గెలువ నిశ్చయించిన దశగ్రీవుం (డుల్లంఘితశాసనుం డై ప్రవేశంబు గావింపఁ) డనపాదాంగుష్ఠంబున యోజనాయుతాయుతంబులం బాఱం జిమ్మె వినుము. 113

క. ఆసుతలమునకుఁ గ్రిం దై, భాసిల్లుఁ దలాతలంబు § ప్రభు [4]వందు మయుం
డసురపురనిర్మాతగ, వాసిగఁ బొగ డొంది యేలు § వసుధాధీశా. 114

చ. పురహరుచే రమేశ్వరుఁడు § భూతహితార్థముగాఁ బురత్రయం
బరుదుగ నీఱు సేసె శరణాగతు నామయుఁ గాచి యెంతయుం
గరుణఁ దలాతలంబునకుఁ § గర్తగ నిల్పిన నున్నవాఁడు శ్రీ
ధరునిసుదర్శనంబునకుఁ § దప్పి విముక్తభయుండు గాఁ దగన్. 115

క. తలఁపఁగ నా క్రింద మహా, తలమునఁ గద్రూవధూటి § తనయులు సర్పం
బులు గలవు పెక్కుశిరములు, నలరంగాఁ గ్రోధవశగ § ణావళి యనఁగన్. 116

వ. మఱియును గుహక తక్షక కాళియ సుషేణాది ప్రధాను లయినవార లతులశరీ

---

1 సర్వతోభయం బై సకలసంపదలు గలరాజ్యంబు. 2 ంబు ననుసరించి తమతండ్రి నాతని కన్నభగవదనుగ్రహంబు నెప్పుడు పొందనోపు నని. 3 ఉత్తరోత్తరంబుగా వినిపింతు. 4 వందులను న్నాసురపురత్రయంబును, వాసిగ నిర్మించె మయుఁడు ♦ వసుధాధీశా.

రంబులు గలిగి యాదిపురుషునివాహనం బైనపతగరాజభయంబున [1]ననవరతం బు నుద్వేజితు లగుచు స్వకళత్రాపత్యసుహృద్బాంధవసమేతు లయి యుండుదు రాక్రింద రసాతలంబున దైత్యులు దానవులు నగునివాతకవచకాలకేయు లను హిరణ్యపురనివాసు లగుదేవతాశత్రువులు మహాసాహసులును దేజోధికులును నగుచు సకలలోకాధీశ్వరుం డైనశ్రీహరితేజంబునం బ్రతిహతు లై వల్మీకంబు నందు నడంగి యున్నసర్పంబులచందంబున నింద్రదూత యగుసరమచేఁ జెప్పఁ బడెడుమంత్రాత్మకవాక్యంబులకు భయంబు నొందు చుండుదురు. 117

క. ఇందుకులోద్భవ వినుమా, క్రిందటిపాతాళమునను | గ్రీడించుచు నా
నందము నొందుచు నుండును, సందడిఁ బడి నాగకులము | చతురతతోడన్. 118

వ. ఇట్లు వాసుకిప్రముఖు లైనశంఖ కుళిక మహాశంఖ శ్వేత ధనంజయ ధృతరాష్ట్ర శంఖచూడ కంబ ళాశ్వతర దేవదత్తాదు లయినమహానాగపుంగవులు దీర్ఘమర్షణంబున నైదు నేడు పది నూఱు వేయి శిరంబులు గలిగి ఫణామణికాంతులం జేసి పాతాళతిమిరంబును బాపు చుండుదురు. 119

సీ. పాతాళలోకంబు|పాతున శేషుండు, వెలయంగి ముప్పది|వేలయోజ
నంబులవెడలుపు|సను గోకఁ జుట్టగాఁ, జుట్టుక యుండు వి|ష్ణుని మహోగ్ర
మైనతాను శరీర | మైనయనంతాఖ్య,సంకర్షణుం డుండు | సంతతంబు
నట్టియనంతనా|మాభిధానునిమస్త,కమున సిద్ధార్థంబు|కరణి ధరణి

ఆ. [2]యంత నావిభుండు | సఖిలలోకంబుల, సంహరింపఁ గోరి | చండకోప
వశత సృజనఁ జేయు | వరుస నేకాదశ,రుద్రమూర్తు లనెడు|రౌద్రమతుల. 120

ఆ. అట్టిరుద్రమూర్తు | లసులత్రినేత్రులు, సఖిలశూలహస్తు | లగుచు నుందు
రందు నున్నఫణికు|లాధిపుల్ శేషుని,పాదపంకజముల | భక్తిఁ జేరి. 121

ఆ. నమ్రు లగుచు ననుది|నంబును పూజించి.తన్నములచేతఁ గడుము|దంబు నొంది
కోరికలు దలిర్ప | నీరాజనంబుల, నిచ్చుచుందు రెపుడు | మచ్చికలను. 122

వ. మఱియు నాసంకర్షణమూర్తిం జేరి నాగకన్యకలు కోరికలు గలవారి లగుచు నొప్పెడిశరీరవిలాసంబులం జేసి యగరుచందనకుంకుమపంకంబు లనులేపనంబులు సేయుచు సంకర్షణమూర్తిదర్శనస్పర్శనాదుల నుద్బోధితమకరధ్వజావేశితచిత్తంబులు గలిగి చిఱునవ్వు లోలయ నధికాభిలాషం జేసి [3]స్మితావలోకనంబుల సవ్రీడిత లై యవలోకించు చుండ ననంతగుణంబులు గలయనంతదేవుం డుపసంహరింపంబడినక్రోధంబు గలిగి లోకంబులకు క్షేమంబు గోరుచు సురాసురసిద్ధ గంధర్వవిద్యాధరమునిగణంబు లనవరతంబు ధ్యానంబు సేయ సంతతసంతో

---

1 జకితు లై | స్వకళత్రభృత్యసుహృత్కుటుంబసమేతు లై 2 దేవియుండుబ్రహ్మదేవునిఁ జెందిన, నందుఁ బ్రళయ మైన|నాగవిభుని,వలన నుదయ మైన|వార లేకాదశ, రుద్రమూర్తు. 3 మపిముదిత విఘూర్ణితారుణకరుణావలోకననయనవదనారవిందంబులను సంప్రీతిఁ జేయుచుండ ననంతగుణంబులు.

పాతి[1]శయంబున మ్రాఁగన్ను వెట్టుచు సలలితగీతవాద్యంబుల నానందంబు నొందుచుఁ దనపరిజనంబుల నతిస్నేహంబున నవలోకించుచు నవతులసీగంధ పుష్పరసామోదితమధురవ్రతమధురగీతంబులు గలవైజయంతీవనమాలికల ధరియించుచు నీలాంబరధరుండును హాలధరుండును నగుచు నితండు (మహేంద్రుండో) హరుండో యనుచు జనంబులు పలుకుచుండఁ గాంచనాంబరధరుండై ముముక్షువులు ధ్యానంబులు సేయ [2]నధ్యాత్మవిద్యాయుక్తం బయినయానంద హృదయగ్రంథిని భేదించునట్టి శేషుని స్వాయంభువుం డగునారదుండు తుంబురు ప్రభృతు లగుఋషిశ్రేష్ఠులతోఁ జేరుకొని కమలాసనునిసభాస్థానంబునందు నిట్లు స్తుతియించు చుండు. 123

సీ. ఓలిమై నెవ్వని । లీలావినోదముల్, జన్మసంరక్షణ । క్షయములకును
హేతువు లగు చుండు । నెవ్వనిచూపుల, జనియించె సత్త్వర । జస్తమంబు
లెవ్వనిరూపంబు । లేక మై బహువిధం,బులను జగత్తులఁ । బ్రోచు చుండు
నెవ్వనినామంబు । లెఱుఁగక తలఁచిన,యంతన దురితంబు । లడఁగు చుండు
తే. నట్టిసంకర్షణాఖ్యుండు । నవ్యయుండు, నైన శేషుని వినుతి సే । యంగఁ దరమె
తలఁప నెప్పుడు వాఙ్మనం । బులకు నింక, మూఁడులోకంబులందును । భూతతతికి.
ఆ. మఱియుఁ బెక్కుగతుల । మాఁటిమాటి వారలఁ, బ్రోవఁ దలఁచి శేష । మూర్తి సాత్త్వి
కస్వభావ మొందెఁ । గడఁకతో నట్టిశే,షునకు మ్రొక్కు చుందు । ననుదినంబు.

వ. మఱియు నాశేషుని నెవ్వం డని నాకస్మికంబుగ నయినను నార్తుం డగుచు నయినను స్మరించినమాత్రన యఖిలపాపంబులం బాసి సకలశ్రేయస్సులం బొందునట్టి శేషునినే ముముక్షువు [3]లాశ్రయించి ధ్యానం బొనర్చి భవబంధనిర్ముక్తు లగుదు రతనిఫణంబులయందు భూగోళం బణుమాత్రం బగుచు నుండు నతనిమహామహిమలు గణుతింప సహస్రజిహ్వలు గలపురుషుండైన నోపం డని [4]పలుకుచుందు రాయనంతుండు పాతాళంబున నుండి సకలలోకహితార్థంబు భూమిని ధరియించు నని లోకతిర్యఙ్మనుష్యగతులను లోకస్థితియును శుకయోగీంద్రుండు వినిపించి యింక నేమి విన వలతు వెఱింగింపు మనినం బరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె. 126

క. మునివర లోకచరిత్రం, బనుపమము మహావిచిత్ర । మగునట్లుగ నా
కును వినిపించితి వంతయుఁ, బనుపడి నాచిత్తమందుఁ । బాయక నిలిచెన్. 127

వ. అనిన శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె. 128

ఆ. జంతుజాలములకు । శ్రద్ధలు త్రిగుణాత్మ,కమ్ములు గాన వారి । కర్మగతుల

---

1 శయవిలోకంబునఁ గ్రేఁగన్ను వెట్టుచు. 2 విద్యామయం బయిన హృదయగ్రంథిని భేదించునట్టి శేషభగవంతుని బ్రహ్మదేవుండు తుంబురునారదాదులం గూడి బ్రహ్మలోకంబునందుండి యిట్లని స్తుతియించుచుండు. 3 లాశ్రయింతు రతనిఫణ. 4 యజుండు వలుకు నాయనంతుండు.

తారతమ్యములును దగిలి యున్నియు [1]వివిధంబు లగుచు సంతతంబు నుండు.

వ. నరేంద్రా ప్రతిషిద్ధలక్షణం బగునధర్మం (బాచరించుపురుని శ్రద్ధ విపరీతంబుగాఁ బ్రవర్తిల్లు నట్టివానికిఁ గలిగెడికర్మఫలంబును విపరీతంబుగానె యుండుం గావున ననాద్యవిద్యాకామప్రవర్తనలవలనఁ బెక్కుతెఱంగులఁ గలిగెడుకర్మగతుల సంగ్రహంబుగ) నెఱింగించెద ననిన (శుకునితోఁ బరీక్షి)న్నరేంద్రుం డి ట్లనియె.

ఆ. మునివరేణ్య నరకములు ముజ్జగంబుల యందో యంతరాళమందో వెలినో
యదియుఁగాక [2]దేశమం దుండుభూవిశేషములయందో తెలుపు సంతసమున.

వ. అనిన శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె. 132

శుకయోగి పరీక్షిత్తునకుఁ దెలిపెడినరకలోకవర్ణనము.

క. ఎడతెగక ముజ్జగంబుల, కడపల నయ్యామ్యదిశను గదలక [3]నిలుచుం
గడుఘోరములుగ నరకము, లడరంగా నంతరాళమందుల నధిపా. 133

వ. మఱియును దక్షిణంబున నగ్నిష్వాత్తాదిపితరులు దమతమగోత్రజులకు (మేలు గలుగుటకొఱకు సత్యంబు లగు)నాశీర్వాదంబుల నొసంగు చుండుదు రచ్చటి పితృపతి యగుశమనుండు దనలోకంబునకుం జనుదెంచుజంతువులకర్మంబులకుం దగినఫలంబుల నిచ్చి శిక్షించుచునుండు నందుఁ దామిస్రంబును నంధతామిస్రంబును రౌరవంబును మహారౌరవంబును గుంభీపాకంబును గాలసూత్రంబును నసిపత్త్రవనంబును సూకరముఖంబును నంధకూపంబును గ్రిమిభోజనంబును సందంశంబును దప్తోర్మియు వజ్రకంటకశాల్మలియు వైతరణియుఁ బూయోదంబును బ్రాణరోధంబును విశసనంబును లాలాభక్షంబును సారమేయాదనంబును నవీచిరయంబును రేతఃపానంబును ననునేకవింశతిమహానరకంబులును మఱియును క్షారకర్దమంబును రక్షోగణభోజనంబును శూలప్రోతంబును దందశూకంబును నవటనిరోధనంబును బర్యావర్తనంబును సూచీముఖంబును ననుసప్తవిధనరకంబులతోడం గూడి యష్టావింశతినరకంబులు గల వని కొందఱు నొడువుదు రందు.

క. పరపుత్త్రకళత్త్రంబులఁ, బరికింపక యపహరించుపాపాత్ముఁడు దు
ష్కరపాశబద్ధుఁడై యమ, పురుషులచే నధికబాధఁ బొందుచు నుండున్. 135

వ. మఱియు నివ్విధంబున బాధితుం డగుచుఁ దామిస్రనరకంబునం బడి యనశనాద్రిపాతనదండతాడనతర్జనాదిబాధలం జెంది కడుభయంబున మూర్ఛలం బొందు చుండు. 136

క. పరకాంత నెవ్వఁడేనియుఁ, [4]బురుషుం డుండంగ మోఱఁగి పొందిన యమకిం
కరు లతనిఁ బట్టి వడిఁ ద, త్తఱమునఁ బడవైతు రంధతామిస్రమునన్. 137

వ. నరేంద్రా యెవ్వఁడేనిం గుటుంబపోషణార్థంబు పరులకు ద్రోహంబు సేయు నాన

1 ద్రివిధంబు. 2 మఱియు నందులభూవిశేషములఁ దెలియఁ బలుకు. 3 నిలిచెప్పుడుఁ బాయ కుండునరకము. 4 బురుషుఁడు దగ మోహమునను బొందిన... వడిగాఁ, దఱుముచుఁ బడవైతు.

రుండు రౌరవనరకంబునం బడు నెవ్వం (డిహలోకంబునందు స్వేచ్ఛావిహారం
బున సంచరించుచుం బరోపద్రవపరాఙ్ముఖంబు లయి యుండు) పశుపక్షిమృగా
దుల బాధించు నాయామృగంబులు రురురూపంబులం దాల్చి [1]యట్టిపాపజనుల
నానావిధయాతనల బాధించుటం జేసి రౌరవమహారౌరవనరకంబు లనంబడు
నెవ్వం డేని [2]దేహపోషణార్థంబు మూషికాదుల బిలనిరోధంబు సేసి వధించు
నానిష్కరుణుం డైనపురుషునిం గుంభీపాకనరకంబులయందుం గలతప్తతైలం
బులం బెక్కుబాధల నలయింతురు. 138

సీ. తల్లిదండ్రులకును ధరణీసురులకును, నహితంబు సేసిన యట్టివాఁడు
కాలసూత్రం బను కడుందీవ్రనరకంబు, నందును నందంద యయుతయోజ
[3]నాయతపాత్రాదు లందుల సూర్యుఁడా,మీఁదఁ గ్రిందను వహ్ని మిగుల మండ
నత్యంతక్షుత్పిపాసాదులచేతను, బాధితుం డగు చుండుఁ బాయ కెపుడుఁ

ఆ. బరువు వెట్టుచున్నఁ బడి యున్న నిలిచినఁ, గదల కున్నఁ జాల నొదిఁగియున్న
బాధఁబొందుచుండుఁ [4]బశురోమములలెక్క, వరుస నపరిమేయవత్సరములు.

వ. మఱియు వేదమార్గంబు విడిచి పాషండమార్గంబు లాదరించుపురుషుని నసిపత్ర
వనంబునందు యమకింకరు[5]లు తఱట్లు సడుచుచుఁ బరిహసించుచుం దోలు నెడ
నాయసిపత్రంబు లిరుగెలంకుల శరీరంబు ద్రెంచుచుండ నడుగడుగునకు బిట్టు
మొఱవెట్టు చుండ బాధించు చుండుదురు. 140

క. దండింపఁ దగనివారల, దండించిన విప్రవరుల తనువులు ముట్టన్
దండించిన దుర్గతుల, న్దండింతురు కాలసూత్ర నరకములందున్. 141

ఆ. మఱియు నట్టిదుష్టమానవుఁ గింకరుల్, విఱిచి చెఱకుఁగోల విఱిచినట్లు
బాధపెట్టుచుండఁ బడి మూర్ఛఁ జెందుచు, మొఱలువెట్టుచుండె భూపవర్య.

వ. నరేంద్రా యెవ్వండేని నీశ్వరకల్పితవృత్తి గలజంతువుల హింసించు [6]నట్టివాని
నంధకూపం బనునరకంబునం బడవైచిన నందు నతండు దొల్లి తాను జేసినభూత
ద్రోహంబున నచ్చట వివిధక్రూరపక్షిమృగపశుసర్పమశకమత్కుణమక్షికాదుల
చేత హింసం బొందుచు మహాంధకారంబునందు నిద్రానుభవసుఖలేశంబును
లేక కుశరీరంబునందులజీవుండునుంబోలె మృతప్రాయుం డై యుండునంత. 143

క. తనకలిమి నెవ్వఁడేనిం, దనబాంధవవరులఁ గూడి తగఁ గుడువక తా
నును వాయసంబు భక్షిం,చినమాడ్కిం దిన్నవాని శీఘ్రమె యచటన్. 144

క. క్రిమిభోజన మనియెడినర,కమునం బడి క్రిములె కూడుగాఁ గుడుచుచుఁ దాఁ
గ్రిమి యగుచు లక్షపరిమా,ణముఁగల క్రిమిగుండమందు నాటుక యుండున్.

---

1 యట్టివాని బాధించుట. 2 పశు మృగాదులఁ బ్రాణనిరోధంబు సేసి 2 నాయసిపత్రాదు. 4 బశువురోమము లెన్ని, వరుస నన్ని వేలవత్సరములు. 5 లదరంట నడుచుచు. 6 సెడ వానికిం దన బుద్ధిబలంబునఁ బ్రతిహింస చితించు.

వ. మఱియు నీభూలోకంబున నెవ్వఁ డేని [1]నవిపన్నుం డై చౌర్యవృత్తిచే బ్రాహ్మణాదులహిరణ్యరత్నాదిద్రవ్యంబు లపహరించినను బ్రాహ్మణుం డితరజాతివారల హిరణ్యద్రవ్యంబపహరించినను నట్టిపురుషుని నగ్నివర్ణంబు లగు[2]నయఃపిండంబుల నగ్నితప్తంబు లగుశూలంబుల నతనిశరీరంబులం దివియుచుండుదురు మఱియును మదనాతురు లగుచు స్త్రీపురుషు లగమ్యాగమనంబు సేసి రేని నట్టివారిని యమలోకంబున [3]నతితీక్ష్ణకశాతాడితులం జేసి యగ్నిమయంబు లయినయుక్కుప్రతిమల నాలింగనము సేయింతురు. 146

ఆ. [4]సర్వజంతుజాలసంగమ మొందెడు, వానిఁ బట్టి కట్టి వజ్రదంష్ట్రి
కములు గలుగునట్టిఘనతరశాల్మలీ,[5]తరువులందుఁ జేర్చి దంతు రెపుడు. 147

ఆ. పార్థివేంద్ర నరుఁడు పాషండదర్శనుఁ, డగుచు ధర్మమార్గ మడఁచె నేని
వాఁడు నరకమందు వైతరణీనది, నుడుగ కెపుడుఁ బొరలిపడుచు నుండు. 148

వ. మఱియు నట్టివైతరణీనదియందు జలగ్రాహంబులు దిగిచి భక్షింపం బ్రాణంబులు నిర్గమింపఁ దనపాపంబు లుచ్చరించుచు విణ్మూత్రపూయశోణితకేశనఖాస్థిమేదోమాంసవసాదులం దప్తుం డగుచు నుండు విప్రుండు శూద్రకామినులం బొంది శౌచాచారంబులం బాసి గతలజ్జుం డై పశువుంబోలెఁ జరియించె నేని నతండు నరకంబునం బొంది యందుఁ బూయవిణ్మూత్రలాలాశ్లేష్మపూర్ణార్ణవమందు (ద్రొబ్బం)బడి యతిబీభత్సిత(ంబు లగునా)ద్రవ్యంబుల భుజియించు చుండు.

క. శునకములఁ బెంచి యెవ్వం, డనయంబును వేఁట సలిపి యాత్మార్థముగా
వనమృగములఁ జంపును నా,మనుజాధము నస్త్రములను మర్దింతు రొగిన్. 150

ఆ. జృంభణమున నరుఁడు డింభార్థ మై పశు,వులను జంపి జన్నములను జేయు
వానిఁ బట్టి యమునివారలు గోయుచు, నుందు రెపుడు మిగుల సందడిలుచు.

వ. కామమోహితుం డై యెవ్వం డేనిఁ దనభార్యచేతఁ గోశపానంబు సేయించు నాపాపాత్ముని రేతోహ్రదంబునం ద్రోచి యారేతంబునె పానంబు సేయింపుదురు రాజపుత్రు లైనను జోరు లైనను ధనికులగ్రామంబుపైఁ బడి యందు గృహదాహంబు సేయువారలను విషాదులవలన నన్యులఁ జంపెడువారలను వజ్రదంష్ట్రిలు గలవింశత్యుత్తరసప్తశతశునకంబు లెడతెగక తిగిచి భక్షించుచుండు.

సీ. లంచంబుఁ గొని సాక్షి వంచించి యనృతంబు, పలికెడుపాపాత్ముఁ బట్టి కట్టి
యంతో మానక వీచి యనునరకమునందు, శతయోజనోన్నతశైలశిఖర
మునఁ దలక్రిందుగా నునిచి యధోముఖంబుగఁ బడద్రొబ్బిన బొబ్బలిడుచుఁ
గల్లోలములు లేనికమలాకరముఁబోలెఁ, జగర మై యున్నపాషాణమందుఁ

---

1 స్నేహబలోద్బద్ధుల ధరామరుల హిరణ్యాది. 2 నినుపపిండసంబుల శరీరంబుఁ బొలియచుందురు. 3 నతితిగ్మంబులై తప్తంబు లయినయుక్కుప్రతిమల. 4 పర్వకాలమందుఁ బడఁతులఁ గిన, వానిఁ బట్టి కట్టి వజ్రకంటకములు. 5 దారువులను జేర్చి తర్తు రెపుడు.

తే. బడినయంతన దేహంబు పగిలి పెక్కు, తునుకలై పాసి యది గూడి కొనుచునుండ
దండియూకులతను బొందుచుండుఁగాని, చావు లేకుండు నాదుష్టజంతువునకు. 153

ఆ. సోమయాజిభార్యఁ గామించి పొందిన, వానిఁ గపటమద్యపానసోమ
పాన మనుదినంబుఁ బానంబు సేయువి,ట్క్షత్త్రియులను బట్టి సంభ్రమమున.

ఆ. ఱొమ్ముఁ ద్రొక్కి మోము ఱిమ్మవట్టఁగ మోఁది, యనలముఖమునందు నగ్నివర్ణ
ముగను గాఁచి వక్త్రమున నిండఁగా నుక్కు, నీరు వోసి రేచి నిష్ఠురముగ.

వ. మఱియు నీచవర్ణుండు నిష్ఠ సలుపుచుఁ దపోదానవిద్యాచారంబులఁ బెద్దల కవమానంబు సేయువాఁడు క్షారకర్దమం బను నరకంబునందు నధోముఖుం డగుచు బాధలం బొందు స్త్రీపురుషు లెవ్వరేని శరీరరక్షణార్థంబు పశువుల మానవుల బలి యిచ్చిరేని వారల నిరయంబునందు యమకింకరులు సురియలం దునిమి తద్రక్తంబు పానంబు సేయుచుం బాటాడుచుందురు గ్రామారణ్యంబులయందు జంతువుల శూలప్రోతంబులం గావించి (హింసించుచు హర్షించుచున్న) వారలను శూలసూత్రం బను నరకంబునందు శూలప్రోతులం జేసిన క్షుత్పిపాసాపరవశు లగుచుండఁ గంకగృధ్రాదులు (తీక్ష్ణతుండాగ్రంబులం) దిగిచి భక్షించుచుండు మఱియు ధూర్తస్వభావంబున జంతుపీడనంబుఁ గావించెడుపాపాత్ములు దందశూకం బను నరకంబునందు వైవ నైదునేడుముఖంబులసర్పంబులు గఱచుచుండు. 156

ఆ. [1]ఏనయ దొడ్డిలోన నిండ్లలో నైనను, బశుపతంగహరిణపంక్తి నెల్లఁ
బట్టి హింస సేయుపాపాత్ము విషవహ్ని, ధూమశిఖల ద్రొబ్బుదురు నృపాల. 157

క. తనయింటికి వచ్చినమను, జుని నతిథిం గ్రోధదృష్టిఁ జూచినవానిం
గనుఁగవల వజ్రదంష్ట్రలఁ, దనరినయాకంకగృధ్రతతి భక్షించున్. 158

మ. ధనవంతుం డగుమానవుండు గడఁకన్ ధర్మోపకారంబులన్
ఘనతం జేయక యుండెనేని యమలోకంబందు సూచీముఖం
బనునాదుర్గతిఁ బట్టి త్రోచి యిది గాఁ పై యున్నభూతం బట
న్నును పాశంబులఁ బట్టి కట్టి వడితో నొప్పింతు రత్యుగ్రులై. 159

ఆ. నరవరేణ్య యిట్టినరకముల్ యమలోక, మందుఁ గలవు మఱి సహస్రసంఖ్య
లందు శమనదూత లనిశంబు బాధింతు, రవని ధర్మదూరు లయిననరుల. 160

ఆ. ధర్మవంతు లెల్లఁ దప్పక స్వర్గంబు, నందు భోగసమితిఁ బొందుచుందు
రెలమిఁ బుణ్యపాపములశేషములవల్లఁ, బుట్టుచుందు రవనిఁ బుణ్యచరిత. 161

వ. నరేంద్రా మోక్షమార్గంబు మున్నె వినిపించితి నిప్పుడు నీ కెఱిగించిన వెల్లను బ్రహ్మాండకోశంబునం జతుర్దశకోశంబులు గల వని పురాణంబులు పలుకుచుండు నట్టి బ్రహ్మాండంబు శ్రీమన్నారాయణునిస్థూలశరీరం బగుటం జేసి బ్రహ్మాండం బెవ్వ

1 దొడ్లలోన నైనఁ దొడి నిండ్లలో నైన.

రు వర్ణింతు రెవ్వరు విందురు వారలకు సకలశ్రేయస్సులుం గలుగు నీశ్వరస్థూల
శరీరంబుఁ దెలిసినవారికి శ్రద్ధాభక్తులం జేసి స్థూలదేహంబు నెఱుంగవచ్చు భూ
ద్వీపవర్ష సరిదద్రినభస్సముద్రపాతాళదిఙ్నరకతారాగణలోకసంస్థితంబయినసకల
జీవనికాయంబై యద్భుతంబైన శ్రీహరిస్థూలశరీరప్రకారంబు వినిపించితి [1]నని.

చ. జలజభవాదిదేవమునిసన్నుత తీర్థపదాంబుజాత ని
ర్మలనవరత్ననూపురవిరాజిత కౌస్తుభభూషణాంగ యు
జ్జ్వలతులసీ[2]కురంగమదవాసనవాసితదివ్యదేహ [3] శ్రీ
నిలయశరీర కృష్ణ ధరణీధర భానుశశాంకలోచనా. 163

క. శ్రీతరుణీహృదయస్థిత, పాతకహర సర్వలోకపావన భువనా
తీతగుణాశ్రయ యతివి, ఖ్యాతసురార్చితపదాబ్జ కంసవిదారీ. 164

మత్తకోకిలము. ఖండితారిసమూహ భక్తినిధాన దానవిహార [4]మా
ర్తాండమండలమధ్యసంస్థితతత్త్వరూప గదాసికో
దండశంఖసుదర్శనాంక సుధాకరార్కసునేత్ర [5]భూ
మండలోద్ధరణార్తిపోషణ మత్తదైత్యనివారణా, 165

గద్యము. ఇది శ్రీసకలసుకవిజనానందకర బొప్పనామాత్యపుత్ర గంగనార్యప్రణీతం
బైన శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణంబునందు భరతాత్మజుండైన సుమతికి రాజ్యాభి
షేకంబును బాషండదర్శనంబును సుమతిపుత్రజన్మవిస్తారంబును గయునిచరిత్రం
బును గయునిసంస్తుతియు భూద్వీపవర్ష సరిదద్రినభస్సముద్రపాతాళదిఙ్నరక
తారాగణసంస్థితియు ననుకథలుగలపంచమస్కంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు.

---

1 సర్వంబును విష్ణుమయం బని తెలియుచు శ్రీహరిపాదారవిందంబులు నిరంతరంబును ధ్యానంబు సేయువారలు విష్ణుపదంబునం జెందంగలవారలు గావున నీవు పరమభాగవతుండవును నారాయణపారాయణుండవును గావున నీకు వినిపించితి నీపరమపావనం బైనకథాప్రపంచంబు వినునతండు విగతపాపుం డై వైకుంఠంబున వసియించు నని శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకుం జెప్పె నని సూతుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నిట్లు' వ్రా. ప్ర. 2 మరంవముడ. 3 'శ్రీనిలయ నిశాచరేంద్రఘననీరదమారుత రాఘవేశ్వరా' అనియు, 4 'మార్తాండవంశసుధాబ్ధిపూరసుధామయూఖ సదాసి' అనియు, 5 'భూమండలేశ నతార్తిపోషణ' అనియు నీయాశ్వాసమునంత్యపద్యములును ఆదిపద్యముంబోలె రామాంకితముగాఁ జూపట్టెడి. మఱియు నీస్కంధపురెండాశ్వాసములగద్యములును నేకగద్యముగాఁ గానిపించుచున్నవి.

శ్రీరస్తు.

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

షష్ఠస్కంధము.

[1]వత్సాంకితకౌస్తుభస్ఫురితలక్ష్మీచారువక్షస్స్థల
శ్రీవిభ్రాజితు నీలవర్ణు శుభరాజీవాక్షు గంజాతభూ
దేవేంద్రాదిసమస్తదేవమకుటోద్దీప్తోరురత్నప్రభా
న్యావిద్ధాంఘ్రిసరోజు నచ్యుతుఁ గృపావాసుం బ్రశంసించెదన్. 1

ఉ. నిందుమతిం దలంతుఁ గమనీయభుజంగమరాజమండలీ
మండనుఁ జంద్రఖండపరిమండితమస్తకుఁ దారమల్లికా
పాండురవర్ణుఁ జండతరభండను హేమగిరీంద్రచారుకో
దండు మహేశు గంధగజదానవభంజను భక్తరంజనున్. 2

ఉ. హంసతురంగముం బరమహంసము నంచితదేవతాశిరో
త్తంసము నాగమాంతవిదితధ్రువపుణ్యరమావతంసముం
గంసజిఘాంసునంశమును గర్బురసూత్రసమావృతాంసముం
హింస నడంచు[2] బ్రహ్మము నహీనశుభంబులకై భజించెదన్. 3

ఉ. మోదకహస్తునిన్ సమదమూషకవాహను నేకదంతు లం
బోదరు నంబికాతనయు నూర్జితపుణ్యు గణేశు దేవతా
హ్లాదగరిష్ఠు దంతిముఖు నంచితభక్తఫలప్రదాయకున్
మోదముతోడ హస్తములు మోడ్చి భజించెద నిష్టసిద్ధికిన్. 4

ఉ. కల్లతనంబు గాక పొడగట్టినపూర్వపురీతి నేఁడు నా
యుల్లమునందు నుండుము సముజ్జ్వలతేజముతోడ భక్తిరం
జిల్లినచూపు గూడ విధిఁ జెందినప్రోడ బుధాళినీడ మా
తల్లి దయామతల్లి ప్రణతద్రుమకల్పకవల్లి భారతీ. 5

---

1 కొన్ని ప్రతుల నీపద్యమునకు మాఱుగా 'క. భూతదయాహృదయస్థిత, పాతకహర సర్వలోకపావన భువనా, తీతగుణాశ్రయ యతివి, ఖ్యాత సురార్చితపదాబ్జ కరుణానిలయా' అని యున్నది.

2 'నబ్జభవు నెల్లశుభం' వ్రా. ప్ర.

క. విలసత్కంకణరవరవ, కలితం బగునభయవరద కరముల బెరయం
జెలరేఁగి భక్తులకు నల, కలుషముల నయము సేయుజలధికన్యకఁ గొలఁతున్. 6

క. కాళికి బహుసన్నుతలోఁ, కాళికిఁ గమనీయవలయ కరకీలితకం
కాళికిఁ దాపసమానస, కేళికి వందనము సేసి కీర్తింతు మదిన్. 7

వ. అని యిష్టదేవతా ప్రార్థనంబు సేసి. 8

చ. పరమసమాధిధుర్యుఁ బాపపావనకర్మవిధేయు దేవతా
వరనరవంద్యు సద్విమలవాక్యు జనార్దనకీర్తనక్రియా
భరణసమర్థు వేదచయపారగు భవ్యుఁ ద్రికాలవేది భా
సురమతిఁ గొల్తు నొప్ప బుధశోభితుఁ బుణ్యుఁ బరాశరాత్మజున్. 9

క. వ్యాసుని భగవత్పదనం, వాసుని నాగమపురాణవరవిష్ణుకథా
వాసుని నిర్మలకవితా, భ్యాసునిపదపద్మయుగము భావింతు మదిన్. 10

సీ. వరకవిత్వోద్రేకి వాల్మీకిఁ గొనియాడి, భాగవతార్థవైభవముఁ బలుకు
శుకమంజులాలాపు శుకయోగిఁ బ్రార్థించి, బాణమయూరుల ప్రతిభ నొడివి
భాససౌమిల్లికభారవిమాఘుల, ఘనసుధామధురవాక్యములఁ దలఁచి
కాళిదాసుఁ గవీంద్రకల్పవృక్షముఁ గొల్చి, నన్నపాచార్యు వర్ణనలఁ బొగడి
తే. వెలయఁ దిక్కనసోమయాజుల భజించి, యెఱ్ఱనామాత్యుభాస్కరునిచ్చఁ గొల్చి
సుకవిసోముని నాచనసోము నెఱిఁగి, కవిమనోనాథు శ్రీనాథు ఘనత మెచ్చి.

ఉ. ఎమ్మెలు సెప్ప నేల జగ మెన్నఁగఁ బన్నగరాజశాయికిన్
సొమ్ముగ వాక్యసంపదలు సూఱలు సేసినవాఁడు భక్తిలోన్
సమ్మిననాని భాగవతనైష్ఠికుఁ డై తగువానిఁ బేర్మితోన్
బమ్మెరపోతరాజుఁ గవిపట్టపురాజుఁ దలంచి మ్రొక్కెదన్. 12

వ. అని సకలసుకవినికరంబులకు ముకుళితకరకమలుండ నై. 13

ఉ. ఎయ్యది కర్మబంధముల నెల్ల హరించు విభూతికారణం
బెయ్యది సన్మునీంద్రులకు నెల్లఁ గవిత్వసమాశ్రయంబు మ
న్నెయ్యది సర్వమంత్రముల నేలిన దెయ్యది మోక్షలక్ష్మిరూ
పెయ్యది దానిఁ బల్కెద సుహృద్యము భాగవతాఖ్యమంత్రమున్. 14

వ. అని శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందు షష్ఠస్కంధం బాంధ్రభాష రచియిం
పం బూని యాకృతికిం బతిగా నద్దేవుండు గలం డని వితర్కించి నాకుం గవిత్వ
మహత్త్వంబు సంప్రాప్తం బగుకాలంబు దలంచి నారాయణుండె దైవం బని
యెఱింగి మనోరథంబు సఫలం బయ్యె నని యాకృతిఁ గృష్ణార్పణంబు చేసితి
నది యెట్లనిన నేను విద్యాభ్యాసంబునం దగిలి కొండుక నై యుండ నొక్క
నాఁడు దివంబున. 15

చ. కలితవిశేషవస్త్రములు గట్టి హిమాంబుసుగంధచందనం

బలఁది వినూత్నభూషణము । లారఁగఁ దాల్చి వినోదలీల నిం
పులమృదుశయ్య నిద్రఁ దగఁ । బొందినచోఁ గనుపట్టెఁ బల్మఱుం
దలమునఁ గ్రమ్ము క్రొమ్మెఱుఁగు । తండము రూపున నిల్చుపోలికన్. 16

సీ. ఉరవడిఁ బ్రాగ్వీథి । నుదయించుమార్తాండ, కోటిబింబచ్ఛాయ । గూడినట్లు
హరిహరబ్రహ్మల । యాత్మలలో నుబ్బి, కరుణ యొక్కట మూర్తి । బెరసినట్లు
ఖరకరకరతీవ్ర । గతిని గరంగుచు, హేమాద్రి[1] చెంతఁ బె । ల్లెగసినట్లు
ఫణిరాజఫణరాజి । మణిగణవిస్ఫూర్తి, సుషిరంపువెలిఁ దల । చూపినట్లు

తే. లుట్టిపడ్డట్లు కట్టెట్ట । నూఁదినట్లు, తేజ మెసఁగంగ నామ్రోల । దివ్యవాణి
పూని సాక్షాత్కరించి సం । పూర్ణదృష్టిఁ, జూచి యిట్లనిపలికె మం । జులముగాను.

ఉ. ఆటలుఁ బాటలుం జదువు । లద్భుతముల్ విన నొప్పునాద్యముల్
సాటి దలంప రానిబలు । సాములు మున్నగువిద్య లెల్ల నీ
కాటలుఁ బాట లయ్యె విను । మన్నిటికిన్ మెఱుఁ గిడ్డభంగి నా
చాటువఁ జాటుకారపద । సాధుకవిత్వముఁ జెప్పు మింపుగన్. 18

వ. అని యాన తిచ్చుజగన్మాతృకృపావలోకనసుశ్లోకుండ నైనే నొక్కశ్లోకంబు నాక్షణంబ నుడివితి నది యెట్టి దనిన. 19

శ్లో. హంసాయ సత్త్వనిలయాయ [2]సదాశ్రయాయ
నారాయణాయ నిఖిలాయ నిరాశ్రయాయ
సత్సంగ్రహాయ సగుణాయ సదీశ్వరాయ
సంపూర్ణపుణ్యపతయే హరయే నమస్తే. 20

వ. ఈశ్లోకం బద్దేవి యంగీకరించె నంత మేలుకాంచి యానందభరితుండ నై నాఁట నుండి చంద్రానుగత యగుచంద్రికయుంబోలె నారాయణాంకితం బయినకవిత్వతత్త్వజ్ఞానంబు గోచరం బయ్యె దానికి ఫలంబుగా గోపికావల్లభుని నుల్లంబున నిడుకొని. 21

ఆ. పలుకఁ గలిగె మొదల । భాగవతార్థంబు, భర్త గృష్ణుఁ డయ్యె । భాగ్యమొదవె
నమృతరసముఁ గోర । నలరుచింతామణి, పాత్ర సంభవించు । భంగి నిపుడు. 22

ఆ. (భాగవతము దేట । పఱుప నెవ్వఁడు సాలు, శుకుఁడుదక్క నరుని । సఖుఁడుదక్క
బుద్ధిఁ దోఁచినంత । బుధులచే విన్నంత, భక్తి నిగిడినంత । పలుకువాఁడ.) 23

ఉ. పుట్టిననాఁటనుండియును । బుట్టఁగ యెట్టియ దట్టు నైనఁ జే
పట్టి నుతింపఁ జిత్తము శు । భం బగు మద్వరవాక్యసీమకుం
బట్టము గట్టినాఁడ హరిఁ । బాయక తత్కథనామృతంబు నే
నుట్టిపడంగఁ జెప్పెదు బు । ధోత్తము లానుఁడు శ్రోత్రపద్ధతిన్. 24

వ. అని. 25

---

1 భాగ పె ల్లెగసి. 2 యనీశ్వరాయ.

సీ. శ్రీవత్సగోత్రుండు శివభక్తియుక్తుఁ డాపస్తంబసూత్రుఁ డపారగుణుఁడు
నేర్చూరిశాసనుం డెఱ్ఱనప్రెగ్గడ, పుత్త్రుండు వీరన పుణ్యమూర్తి
కాత్మజుండగు నాదయామాత్యునకుఁ బోల, మాంబకు నందను లమితయశులు
కసువనామాత్యుండు ఘనుఁడు వీరనమంత్రి, సింగధీమణియు సంచితగుణాఢ్యు
తే. లుద్భవించిరి తేజంబు లూర్జితముగ, సారిది మూర్తిత్రయం బన శుభకీర్తి
బరఁగి రందులఁ గసువనప్రభువునకును, ముమ్మడమ్మను సాధ్వియిమ్ములను వెలసె.

ఉ. ఆడదు భర్తమాట కెదు రాడదు వచ్చినవారి వీడఁగా
నాడదు పెక్కుభాష లెడ నాడదు సాకిలి వెళ్లి కల్లమా
టాడదు మిన్నకేని సుగుణావళి కందర గాక నాటి యే
చేడియ లేదు సూరికులశేఖరుకసువయముమ్మడమ్మకున్. 27

క. ఆకసువయమంత్రికిఁ బుణ్యాకల్పశుభాంగి ముమ్మడమ్మ మము స్న
న్యాకులచిత్తుల నిరువుర, శ్రీకరగుణగణులఁ బుణ్యశీలురఁ గాంచెన్. 28

క. అంగజసమలావణ్యశు, భాంగులు హరిదివ్యపదయుగాంబుజవిలస
ద్భృంగాయమానచిత్తులు, సింగయతెలగయలు మంత్రిశేఖరు లనఁగన్. 29

క. అందగ్రజుండ శివపూ, జం దనరినవాఁడ విష్ణుచరితామృతని
ష్యందిపటువాగ్విలాసా, నందోచితమానసుండ నయకోవిదుఁడన్. 30

వ. కావునం గృష్ణపాదారవిందసందర్శనాదర్శతలాయమానచిత్తుండ నయి. 31

—❀ షష్ఠ్యంతములు. ❀—

క. శ్రీపతికి మత్పతికి నుత, గోపతికిఁ ద్రిలోకపతికి గురుజనబుధసం
తాపనివారణమతికిని, బ్రాపితసనకాదితతికి బహుతరధృతికిన్. 32

క. హరికి గురుకలుషకుంజర, హరికి బలాభీలహరికి సంగస్థితగ
హ్వరికి నరహరికి రక్షిత, కరికిఁ గరాగ్రస్థగిరికిఁ ఘనతరకరికిన్. 33

క. గుణికి సమాశ్రితచింతా, మణికి మహేంద్రాదిదివిజమండలచూడా
మణికిఁ బ్రకల్పితశయ్యా, ఫణికి నురోభాగకౌస్తుభప్రియమణికిన్. 34

క. కంసాసురసంహారున, కంసాంచితకర్ణకుండలాభరణునకున్
హింసాపరవరమస్తక, మాంసకరాళితగదాభిరమితహస్తునకున్. 35

క. వరయోగిమానసాంతః, కరణసుధాంభోధిభావకల్లోలలస
త్పరతత్త్వశేషశాయికిఁ, జరదాయికి సకలభక్తచింతామణికిన్. 36

వ. సమర్పితంబుగా నాయొనర్పం బూనిన షష్ఠస్కంధంబునకుఁ గథాప్రారంభక్రమం
బెట్టి దనిన హరిచరణస్మరణపరిణామవినోదు లయిన శౌనకాదులకు నిఖిలపురాణేతి
హాసనిర్ణయవిఖ్యాతుం డైన సూతుం డి ట్లనియె. 37

క. శ్రీరమణీరమణకథా, పారాయణచిత్తుఁ డగుచుఁ బలికెఁ బరీక్షి
ద్భూరమణుఁ డాదరంబున, సూరిజనానందసాంద్రు శుకయోగీంద్రున్. 38

సీ. షడ్గుణైశ్వర్యశా శ్వతమూర్తి వయినట్టి, మునినాథ దయతోడ ముక్తిపదము
మున్నుగా నేమార్గ మున వినిపించితి, వారయ నపవర్గ భూరిమహిమఁ
గ్రమయోగసంభవ బ్రహ్మంబుతోఁ గూడ, ననువొంద నగు నని వినుతికెక్క
మఱియు సత్త్వరజస్తమః ప్రభావంబులఁ గడిఁది యై యున్నట్టి కర్మచయము
తే. నప్పటప్పటి కడఁగని యట్టి ప్రకృతి, గలుగుపురుషునిభోగార్థ ఘటన దేహ
కారణారంభరూపమా ర్గంబు మొదలు, మాటిమాటికి నన్నియుఁ దేటపడఁగ.
వ. మఱియు ననేకపాపలక్షణంబు లగునానావిధనరకంబులును వాని కాద్యంతంబులును స్వాయంభువసంబంధి యగుమన్వంతరంబును బ్రియవ్రతోత్తానపాదుల వంశంబును దచ్చరిత్రంబును ద్వీపవర్షసముద్రాదినద్యుద్యానవనస్పతులును భూమండలసంస్థాపనంబును వానిపరిమాణంబును జ్యోతిశ్చక్రచలనప్రకారంబును విభుం డయినపరమేశ్వరుం డెవ్విధంబున నిర్మించె నావిధం బంతయు నెఱింగించినాఁడ విప్పుడు. 40
ఆ. కడిఁదివేదనలకుఁ గారణం బై యుండు, గుఱుతు లేనినరక కూపరాశి
పాలు గాక నరుఁడు బ్రదికెడుమార్గంబు, పరమపుణ్య తెలియఁ బలుకవయ్య. 41
వ. అనినం బరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 42
క. కట్టా త్రికరణ [1]మెఱుఁగక, పుట్టినదురితముల నపుడ పొలియింపనియా
కట్టిఁడి దేహం బుడిగిన, గొట్టాడును బిట్టు నరక కూపంబులలోన్. 43
ఉ. కావునఁ గాలకింకరవికారము గానకమున్న మృత్యువు
[2]ర్భావనఁ జిత్తముఁ వెడఁగు పాటును జెందకమున్న మేనిలో
జీవము వెల్గుచుండఁ దన చెల్వము దప్పకమున్న పన్నుగాఁ
బావనచిత్తుఁ డై యఘముఁ బాయుతెఱం గొనరింపఁగాఁ దగున్. 44
క. కాలం బెడ గని పాపము, మూలముఁ జెఱుపంగ వలయు మును [3]రోగములం
దేలినదోషము నెఱుఁగుచు, వాలాయము దాని నడఁచు వైద్యునిభంగిన్. 45
సీ. అనవుడు నాతని కనియె భూకాంతుండు, కనుకలి వినుకలి గలిగినట్టి
పాపము దనకు నొ ప్పని దని కని చాలఁ, బరితప్తుఁ డయ్యుఁ గ్ర మ్మఱ నొనర్చు
మూఢాత్మునకు దోష మోచనం బెయ్యది, యారయ నెఱిఁగింపు మదియుఁ గాక
కలుష మొక్కొకచోటఁ గావించు నొకచోటఁ, గావింపకుండుఁ ద త్కర్మ మెఱిఁగి
ఆ. యిట్టిజనుఁడు పుణ్య మేరీతిఁ జేసిన, నది ఫలింప నేర దని తలంతు
సలిలమందు మేని మలినంబు వో కుండ, గజము గ్రుంకువెట్టు గతియుఁ బోలె.
వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 47
క. కర్మము గర్మముచేతను, నిర్మూలము గాదు తెలియ నేరక తానే

---

1 'ములచేఁ బుట్టిన. 2 ర్భావన చిత్తముఁ బెగడుపాటుఁ జేయకమున్న. 3 దేహములం దేలినరోగము నెఱుఁగుచు' వ్రా. ప్ర.

కర్మము సేసినఁ దత్ప్రతి,కర్మం బొనరింప వలయుఁ § గలుషవిదూరా. 48

క. హితవు గలకుడుపు మఱి రు,గ్వితతులఁ బొడమంగ నీని § విధమున నతిస
ద్వ్రతుఁడైనవాఁడు [1]నిర్మల,మతిచే నఘరాశి నెల్ల § మట్టము సేయున్. 49

చ. తపమున బ్రహ్మచర్యమున § దానమునన్ శమసద్గమంబులన్
జపమున సత్యశౌచముల § సన్నియమాదియమంబులం గృపా
నిపుణులు ధర్మవర్తనులు § నిక్కము హృత్తనువాక్యజంపుపా
పపుగుది ద్రుంతు రగ్ని శితి § పర్వవనంబుల నేర్చుకై వడిన్. 50

వ. అదియునుం గాక. 51

ఉ. కొందఱు పుణ్యవర్తనులు § గోపకుమారపదారవిందజా
సందమరందపానకల § నారతషట్పదచిత్తు లౌచు గో
విందపరాయణుల్ విమల § వేషులు దోష మడంతు రాత్మలం
జెందినభక్తిచేత రవి § చేకొని మంచు నడంచుకైవడిన్. 52

క. హరిభక్తిచేతఁ గొందఱు, పరిమార్తురు మొదలు ముట్టఁ § బాపంబుల ని
ష్ఠురతరకరముల సూర్యుం, డురుదుగఁ బెనుమంచుఁ బించ § మడఁచినభంగిన్. 53

క. దంతిపురనాథ విను మొక,మంతన మెఱిఁగింతు శమద § మంబులు నంహో
వంతు శుభవంతుఁ జేయవు, కంతునిగురుభక్తి ముక్తిఁ § గలిగించుగతిన్. 54

సీ. హరికి సర్వముఁ బ్రాణ § మర్పితంబుగఁ జేయు,వానికై వల్య మె § వ్వానికి లేదు
వనజలోచనుభక్త § వరుల సేవించిన, వానికైవల్య మె § వ్వానికి లేదు
వైకుంఠనిర్మల § వ్రతపరుం డైనట్టి, వానికైవల్య మె § వ్వానికి లేదు
సరసిజోదరుకథా § శ్రవణలోలుం డైన, వానికైవల్య మె § వ్వానికి లేదు

తే. లేదు తపముల బ్రహ్మచ § ర్యాదినియతి,శమదమాదుల సత్యశౌ § చముల దాన
ధర్మముఖముల సుస్థిర § స్థాన మైన, వైష్ణవజ్ఞానజనితని § ర్వాణపదము. 55

తే. అరయ నెన్నఁడుఁ జేటు లే § నట్టిముక్తి,వర్త్మ మీలోకమందు నె § వ్వరికిఁ గలదు
సాధులును బుణ్యశీలురు § సజ్జనులును, హరిపరాయణతత్పరు § లయినఁ గాక.

క. అరుదుగ పరహరిభక్తిం, బొరయనియాపురుషుసుకృత § పుంజంబులు వే
మఱుఁ బుణ్యుఁ జేయ నేరవు, నరవర మధుఘటముఁ బెక్కు § నదులుం బోలెన్.

చ. సతతముఁ గృష్ణపాదజల § జంబులయందు మనంబు నిల్పున
వ్రతులుఁ దదీయశుద్ధగుణ § రాగులుఁ గాలునియుగ్రపాశసం
హతుల ధరించుతత్సుభట § కౌఘములం గలలోనఁ గాన రే
గతులను దుష్టకర్మములు § గైకొని వారలఁ జెంద నేర్చునే. 58

వ. కావున నీయర్థంబునకుం బురాతనం బగునొక్కయితిహాసంబు గల దది విష్ణుదూ
తయమదూతసంవాదం బనంబడు దాని నెఱింగింతు నాకర్ణింపుము. 59

---

1 తాలిమి, కతమునఁ దత్త్వంబులొఱకుఁ ♦ గల్పింపఁ జూమీ.

—— అజామిళోపాఖ్యానము. ——

సీ. నరనాథ వినుము కన్యాకుబ్జపురమునఁ, గలఁడు బ్రాహ్మణుఁ డజామిళుఁ డనంగఁ
బాతకుం డతులనిర్భాగ్యుం డవజ్ఞుండు, నష్టసదాచారి కష్టరతుఁడు
జూదంబులందు దుర్వాదంబులందును, శౌర్యంబునందు మత్సరము గలిగి
తొత్తాత్మపత్నిగా మత్తుఁడై వరియించి, కొడుకులఁ బదుగురఁ బడసి చాల
ఆ. మోహజలధిలోన మునిఁగి ముచ్చట దీఱ, బాలలాలనాదిలీలఁ దగిలి
పెద్దకాల మతఁడు పెంపార సుఖియించి, [1]ఫలిత మెల్ల వదలి పతితుఁ డయ్యె.
సీ. నిర్మలంబునఁ జాల నెఱయుచిత్తం బన, నల్లని వెండ్రుకల్ దెల్ల నయ్యెఁ
దగుమోహపాశబంధంబు జాఱినమాడ్కిఁ, బొదలినయంగముల్ వదలి వ్రేలె
నింద్రియంబులకోర్కు లింకి నొల్లనుభంగి, నుడుగకతలచాల వడఁకఁ జొచ్చెఁ
దమకంబు ప్రాయంబుఁ దగిలిపోయినమాడ్కి, లోచనంబులచూడ్కి నీచమయ్యె
ఆ. వగరు పుట్టినంత బిగలె దంతంబులు, నుక్కిసయును దగ్గుఁ బిక్కటిల్లె
శిరసు నొవ్వఁ దొడఁగెఁ జెదరె మనం బంతఁ, గడిఁది యైనముప్పుకాలమందు.
ఆ. ఎనయ నతని కెనుబదెనిమిదివర్షంబు, లంత నరుగుటయును భ్రాంతుఁడగుచుఁ
గోరి పిన్నకొడుకు నారాయణాఖ్యుండు, బాలుఁ డగుట మిగుల భక్తిఁ జేసి.
క. తనసతియుఁ దానుఁ గూరిమి, మనమునఁ బెనఁగొనఁగ నక్కుమారుని ననిశం
బును ముద్దుసేయుచుండెను, జనవర వాత్సల్య మాత్మ సందడిగొనఁగన్. 63
క. బాలుని [2]ముగ్ధవచోబుజు, ఫాలుని నిజజనకబంధుపరిణామకళా
శీలుని లోలతఁ గనుఁగొని, యాలరి బ్రాహ్మణుఁడు నందితాత్ముం డగుచున్. 64
క. అత్యంతపానభోజన, కృత్యంబులఁ బొత్తు [3]గలిగి క్రీడలఁ దత్సాం
గత్యంబు వదల కాగత, మృత్యువుఁ గన నేరఁ డయ్యె మిక్కిలిజడుఁడై. 65
తే. తెలియ కీరీతి నతఁడు వర్తించుచుండ, భయదమగుమృత్యుకాలంబు ప్రాప్తమైన
భూరివాత్సల్యవృత్తి నప్పుత్త్రుఁ [4]దలఁచి, యార్తఁ బ్రలపించె నారాయణా యటంచు.
వ. అప్పుడు. 67
క. కింకరుల ధర్మరాజవ, శంకరుల దురంతపంకసమధికజననా
శంకరుల సకలలోకభ, యంకరులం గనియె నింద్రియాకులుఁ డగుచున్. 68
క. ఘాతుకుల దండదండిత, పాతకుల మహోగ్రకర్మభరనిష్కరుణా
జాతకులఁ బ్రేతనాయక, దూతకసంతతుల నతఁడు దూరమునందున్. 69
మ. కనియెన్ బ్రాహ్మణుఁ డంత్యకాలమున వీఁకన్ రోషనిష్ఠ్యూతులన్
ఘనపీనోష్ఠవికారవక్త్రవిలసద్గర్వేక్షణోపేతులన్
జనసంత్రాసకరోద్యతాయతసుపాశశ్రేణికాహేతులన్

1 'బలిత మెల్ల వదలి పలితుఁ డయ్యె. 2 సర్ధవచోబుజా. 3 గలసి. 4 గూర్చి, యడరి పలవించు నారాయణాహ్వయునిని' వ్రా. ప్ర.

హననవ్యాప్తివిభీతులఁ మువ్వుర నాత్మనేతలఁ దూతలన్. 70

వ. [1]ఇట్లతివికృతతుండగండాభోగవిభాగవిషమవివృత్తనేత్రులు నతిపుష్టనిష్ఠురతను యష్టిసంవేష్టితమహోర్ధ్వరోములు నభ్యస్తసమస్తజీవాపహరణకరణప్రశస్త హస్తవిన్యస్తపాశధారులు నగుయమభటుల ముగ్గురం గనుంగొని యజామిళుండు వికలేంద్రియుండును వికంపితప్రాణుండును వికృతిలోచనుండును విహ్వలాత్మకుండును నై. 71

క. దూరమున నాడుబాలుఁడు, బోరనఁ దనచిత్తసీమఁ బొడగట్టిన నో
నారాయణ నారాయణ, నారాయణ యనుచు నాత్మనందను నొడివెన్. 72

చ. మరణపువేళ నద్దనుజమర్దనుసంస్మరణంబు సేయఁ ద
త్పరిసరవర్తు లాత్మపరిపాలకునామము నాలకించి ని
ష్ఠురగతి నేఁగుదెంచి పొడసూపి యదల్చిరి కాలుదాసులఁ
ఖరతరభాషులఁ వికటకల్పితవేషుల దీర్ఘరోషులన్. 73

క. దాసీభర్త నజామిళ, భూసురుఁ దత్తనువువలన బోరన వెలికిం
దీసినయమభటులను బోఁ, ద్రోసిరి శ్రీవాసునికూర్మిదూతలు కడిమిన్. 74

విష్ణుదూతయమదూతలసంవాదము.

వ. ఇట్లు విష్ణుదూతలవలన నిర్ధూతప్రయత్నులై యమదూత లి ట్లనిరి. 75

క. ఎవ్వరివారలు మీరో, జవ్వకుఁ గతి మేమి యిట్లు చిక్కినవానిం
గ్రొవ్వున విడిపించితి రిఁక, నవ్వులకో జమునిశాసనంబులు జగతిన్. 76

వ. అదియునుం గాక. 77

సీ. ఎవ్వరు మీ రయ్య యీభవ్యరూపములఁ, గన్నుల కద్భుతక్రమ మొనర్చె
[2]దివిజులో భువిజులో దేవతాప్రవరులో, సిద్ధులో సాధ్యులో చెప్పరయ్య
దళితపాండురపద్మదళదీర్ఘనేత్రులు, పరపీతకౌశేయవాసు లరయ
గండమండలనటత్కుండలద్వయులును, బటుకిరీటప్రభాభాసితులును

తే. భూరిపుష్కరమాలికాచారువక్షు, లమితకోమలనవయౌవనాధికులును
బాహుకేయూరమణిగణభ్రాజమాన, ఘనచతుర్భుజు లభ్రసంకాశరుచులు. 78

క. ధనువులు నిషంగచయములుఁ, గనదంబుజశంఖచక్రఖడ్గగదాసా
ధనములు ధరియించినమీ, తనువులు లోకముల కద్భుతం బొనరించెన్. 79

క. శాంతంబు లయినమీతను, కాంతులు జగములను దిశలఁ గలిగినబహుళ
ధ్వాంతములఁ బాఱఁ దోలుచు, సంతస మొనరించె నిపుడు సర్వంకషమై.

వ. ఇట్లఖిలలోకానందకరకమ్రాకారులు నఖిలవిభ్రాజమానతేజోదుర్నిరీక్ష్యమానులును నిఖిలధర్మపాలురును నగుమీరు ధర్మపాలపరిచారుల మమ్ము నడ్డపెట్టం గతం బేమి యనిన (వారు ధర్మరాజానుచరులు గా రనుతలంపున) మందస్మిత

---

1 ఇట్లతివికృతాకారులఁ గాలకింకరులం గనుంగొని. 2 దివ్యోపదివ్యులో.

కందళితముఖారవిందులై గోవిందునికందువమందిరంబు(కావలి)వారలు వారి వాహాగంభీరనిర్ఘోషపరిపోషణంబులైనవిశేషభాషణంబుల నిట్లనిరి. 81

ఉ. మీరు పరేతనాయకుని మేలిమిదూతలటే నిఁ బల్కఁ డా
తోరపుఁ బుణ్యలక్షణము దుష్కృతభావము దండకృత్యముం
బేరముతోడ నీతని కభీష్టనివాసముఁ బూని దండ్యులె
వ్వారలొ సర్వభూతములొ [1]వారక కొందఱు పాపకర్ములో. 82

వ. అనిన యమభటు లిట్లనిరి. 83

క. వేదప్రణిహితమే యను, మోదంబుగ ధర్మ మయ్యె మున్ను తదన్యం
బేది యగు నది యధర్మం, బాదియు హరిరూపు వేద మని వినుకతనన్. 84

సీ. ఎవ్వనిచేఁ దన యిరవొందు త్రిగుణస్వ, భావమైనట్టియా ప్రాణిచయము
లనుగుణనామ క్రియారూపములచేత, నేర్పడుగతిఁ దాన యెఱుఁగఁబడును
సర్యముం డనలంబు నాకాశమును బ్రభం, జనుఁడు గోచయమును శశధరుండు
సంధ్యలు దినములు శర్వరీచయములుఁ, గాలంబు వసుమతీ జాలములును

తే. దేహధారికి సాక్షులై తెలుపుచుండు, దండనస్థానవిధము సద్ధర్మగతియుఁ
దగులుమీఱి క్రమానురోధనము సేసి, యఖిలకర్ములు దండార్హు లరయ నెపుడు.

తే. కోరికర్మంబు నెడపెడు వారి కెల్లఁ, గలితశుభములు నశుభముల్ గలుగుచుండు
నరయఁగా దేహి గుణసంగి యైనయపుడె, పూని కర్మంబు సేయక మానరాదు.

క. ప్రకృతిమునఁ దా నొనర్చిన, సుకృతము దుష్కృతము నెంత చూడఁగ నంతే
[2]వికృతి గని యనుభవించును, నకృతమతిం దత్ఫలంబు నతినిపుణుం డై. 87

వ. మఱియు వినుండు జన్మంబు శాంతఘోరమూఢగుణంబులచేత నైనను (సుఖదుఃఖగుణంబులచేతనైనను) ధార్మికాదిగుణంబులచేత నైనను సకలభూతంబులుఁ ద్వైవిధ్యంబు నేప్రకారంబునం బొందు నాప్రకారంబున జన్మాంతరంబునం బొందుచుండు దేవుండైనయముండు సర్వజీవాంతర్యామియై ధర్మాధర్మయుక్తంబైనపూర్వరూపంబుల [3]విశేషరూపంబులచేతం జూచుచుండి వాని కనురూపంబులఁ జింతించుచుండు నవిద్యోపాధి జీవుండు తమోగుణయుక్తుండై ప్రాచీన కర్మంబులచేత నేర్పడినవర్తమానదేహంబు నేనని తలంచుచుండి నష్టజన్మస్మృతి గలవాఁడై పూర్వాపరంబు లెఱుంగం జాలకుండు మఱియుఁ గర్మేంద్రియంబులచేతఁ గర్మంబులం జేయుచుండి జ్ఞానేంద్రియంబులచేతఁ దమోవిషయంబులైన శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబుల నెఱుంగుచుండి పదియాఱవది యైనమనంబుతోఁ గూడి పదియేడవవాఁ డగుచుండి షోడశోపాధ్యంతర్గతుండై యొక్కరుండైన జీవుండు సర్వేంద్రియవిషయప్రతిసంధానంబుకొఱకు జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియ మనోవిషయంబులఁ బొందుచుండి షోడశకళలు గలిగి లింగశరీరం బనం బరఁగి

1 వారక కొందఱు. 2 వికృతగతి ననుభ. 3 మనస్సుచేతం జూచుచుండి.

గుణత్రయకార్యంబగునిమిత్తంబున హర్షశోకభయంబుల నిచ్చుచున్నసంసా
రంబు ధరియించుచుండు విజితషడ్వర్గుం డైనదేహి కర్మంబు లొల్లనిబుద్ధి నెఱిం
గియు వినియుఁ గర్మంబులు సేయుచుండి తనసంచారకర్మంబునం జుట్టుకొన్న
పసిరికాయపురువునుంబోలె నిర్గమోపాయం బెఱుంగక నాశంబు నొందుచుండు
వర్తమానవసంతాదికాలంబు భూతభావివసంతాదికాలయోగ్యం బైనపుష్ప
ఫలాదులు తత్కాలజ్ఞాపకంబు లెట్లు సేయు నట్లు భూతభావిజన్మంబులకు ధర్మా
ధర్మంబులు నిదర్శనంబులు సేయుచుండు నొక్కనియందు నొకక్షణంబును గర్మం
బు సేయకుండువాఁడు లేఁడు పూర్వసంస్కారంబులం గలగుణంబులచేతఁ బు
రుషుం డవశుండు గావున బలిమిఁ గర్మంబు సేయింపంబడుచుండు నవ్యక్త
నిమిత్తంబు నొంది తదనురూపంబు లైనస్థూలసూక్ష్మశరీరంబులు మాతాపితృ
సదృశంబు లగుచుండు నిట్టివిపర్యయంబు పురుషునికిఁ బ్రకృతిసంగమంబునం
గలుగుచుండు నాప్రకృతి పురాణపురుషుం డైనయప్పరమేశ్వరుని సేవించినం
దలంగుచుండు. 88

సీ. కావున నితఁడు సత్కర్మవర్తనమున, భూదేవకులమునఁ బుట్టినాఁడు
దాంతుఁ డై శాంతుఁ డై ధర్మసంశీలుఁ డై, సకలవేదంబులఁ జదివినాఁడు
వినయంబు గురువుల నతిథులఁ బెద్దలఁ, జేరి శుశ్రూషలఁ జేసినాఁడు
సర్వభూతములకు సమబుద్ధి యై చాల, బహుమంత్రసిద్ధులఁ బడసినాఁడు
తే. సత్యభాషణనియమంబు జరపినాఁడు, నిత్యనైమిత్తికాదుల నెరపినాఁడు
దండిలోభాదిగుణములఁ దరపినాఁడు, మంచిగుణములుదనయందు మరపినాఁడు.

క. సతతాచారసమంచిత, మతి యై సుజ్ఞానమునకు మరగెడుతఱి నా
యతిగిరి నాతని కంగజ, మత మైనయౌవనాగమం బెడసొచ్చెన్. 90

సీ. కడకంటు యౌవనగర్వంబు వాడగట్టె, మదిలోని నుద్రేకమదము గొట్టెఁ
గడు మేనఁ గామవికారంబు దిలచూపె, ముఖమునఁ జిఱునవ్వు మొలకలెత్తె
నతిపుష్టి నిష్ఠురం బయ్యె దేహం బెల్లఁ, గచభారమున నెఱకప్పు మెఱసెఁ
గటిభారమున నూరుకాండముల్ జిగి మీఱె, బాహుశాఖలు దీర్ఘభంగిఁ దోఁచె
ఆ. నురము విపుల మయ్యె నుల్లసద్వరకాంతి, పూరమంగకమునఁ బొందుపడియె
భూరితేజుఁ డయినభూసురాన్వయునకు, నభినవైకయౌవనాగమమున. 91

క. హృదయమునఁ బొడమయౌవన, మదము వెలిం దోఁచుభంగి మానితరుచిఁ ద
ద్వదనమున నూఁగుమీసలు, వొదలుచుఁ గప్పడరి చూడఁ బొంకం బయ్యెన్.

వ. మఱియును. 93

క. తమ్మివిరిమీఁద వ్రాలిన, తుమ్మెదపంక్తియునుబోలెఁ దొరిపులీలం
గ్రమ్ముకొని విప్రతనయుని, నెమ్మొగమునఁ గానఁబడియె నెఱిమీసంబుల్.

వ. అంత ననంగబ్రహ్మతంత్రంబునకు వసంతుం డొనర్చునంకురార్పణారంభంబునుం

బోతెలలితకిసలయవిసరప్రసారభాసురబహుపాదపాదిపురోపవనపవనజవనప్రభావపరికంపితవిటవిటీజనహృదయప్రఫుల్లపల్లవభల్లంబును ననూనప్రసూననిర్భరగర్భావిర్భూతసురభిపరాగపటలపటఘటితనభోమండలంబును నమందనిష్యందమరందబిందుసందోహకందళితచిత్తమత్తమధుపసంకులఝంకారముఖరితసకలదిశావలయంబును నిరంతరధారాళరసభరితపరిపక్వఫలానుభవప్రభవసమ్మోదవాదశుకప్రముఖపతంగకోలాహలంబును నై మధుమాసంబు సర్వజనమనోహరంబును నై నిఖిలవనపాదపంబుల నలంకరించె నయ్యవసరంబున నజామిళుండు పితృనిర్దేశంబునం గుశసమిత్పుష్పఫలార్థంబు వనంబున కరిగి తిరిగి వచ్చుసమయంబున నొక్కలతాభవనంబున. 95

క. బద్ధానురాగ యై స్మర, యుద్ధంబున కలరుబుద్ధి నురుకామకళా
సిద్ధ యగువృషలితోఁ బ్రియ, వృద్ధిం దగఁ గూడి యున్నవిటు నొరుఁ గాంచెన్.

క. భటునిఁ రతిశాస్త్రకళా, ర్భటునిఁ వరయౌవనానుభవమదవిభవో
ద్భటునిఁ సురతేచ్ఛానం, ఘటునిఁ వికటాంబరోరుకటునిఁ విటునిన్. 97

శా. హాలాఘూర్ణితనేత్రతో మదనతంత్రారంభసంరంభతో
[1]ఖేలాపాలనయోగ్యభూవిభవతోఁ గీర్ణాలకాజాలతో
హేలాలింగనభంగివేపవతితో నిచ్ఛావతీ[2]మూర్తితోఁ
గేళిం దేలుచు నున్నవానిఁ గనెఁ బుంఖీభూతరోమాంచుఁ డై. 98

క. [3]కలికి వరుమదనకదనపుఁ, బలుకులకలకలము బెడఁగుపడుమేఖలము
వ్వలరవళిఁ దగిలి [4]గతిగొనఁ, గలకంఠి రతంబు సలుపుగమకముఁ గనియెన్

క. [5]కవకవ నై పదనూపుర, రవరవ లాగుబ్బుకొన్న రతిపతిగతులం
జివచివ నై విటుచెయ్వుల, రవళిఁ రతిసల్పురతులరవరవ గనియెన్. 100

చ. కురు లళికంబుపై నెగయఁ గ్రొమ్ముడి వీడఁగ గుబ్బదోయిపై
సరములు చౌకళింపఁ గటిసంగతి మేఖల తాళగింప స
త్కరవరకంకణావళులు గర్జిలఁ గౌ నసియాడ మీఁదు గా
మరునివినోదముల్ సలిపె మానిని యౌవనగర్వరేఖతోన్. 101

క. మవ్వపుసుకుమారాంగిని, జవ్వని నుపగూహనాదిసముచితరతులన్
నివ్వటిలుదానిఁ గని మది, నువ్విళ్లూరంగ మన్మథోద్దీపనుఁ డై. 102

తరలము. బహుళదృక్పరిపాకమోహనిబద్ధుఁ డౌచు మనంబులో
సహజకర్మము వేదశాస్త్రము సాత్త్వికంబుఁ దలంచి త
న్నిహితచిత్తము పట్టి పట్టఁగ నేరఁ డయ్యె సదా మనో
గహనమందు మరుండు పావకుకైవడిం జరియింపఁగాన్. 103

---

1 ఖేలాపాటవకోటరీవిభవతో. 2 మూర్ఛితతో. 3 కలికివగమదన. 4 గరిగొన; రతిగొన.
4 కకకవలై ...రవరవలై గుబ్బుగొన్న.

శా. ఆలీలావతిగండపాళికలపై హాసప్రసాదంబుపై
నాలోలాలకపంక్తిపై నళికపై నాకర్ణదృగ్భాతిపై
హేలాపాదికుచద్వయోరుకటిపై నిచ్చల్ పిసాళింపఁగా
జాలిం బొందుచు నాత్మఁ గుందుచు మనోజాతానలోపేతుఁడై. 104

తే. మఱి కులాచారవర్తన [1]మాలుచేసి, పరఁగు పితృధనములు దానిపాలు చేసి
సాధులక్షణగుణవృత్తిఁ జాలుచేసి, లోలలోచనపసఁ జెంది లోలుఁడయ్యె.

క. శ్యామఁ గుసుమాస్త్రఖేలన, కామఁ గులస్త్రీలలామఁ గమనీయగుణ
స్తోమ నిజభామ నొల్లక, [2]ధామమున నటించెఁ గ్రించుఁదన మెదఁ బొడమన్.

ఉ. బంధులఁ దిట్టి సజ్జనుల బాధలఁ బెట్టి యనాథకోటిఁ బెం
బందెలు సుట్టి యీరములు వట్టి పథంబులు గొట్టి దిట్టయై
నిందల కోర్చి సాధులకు నిందితుఁడై గడియించువిత్తమా
సుందరి కిచ్చి మచ్చికలు సొంపెదఁ గూర్చి వసించెఁ దత్కృపన్. 107

సీ. సముచితశ్రుతిచర్చఁ జర్చింప నొల్లక, సతికుచద్వయచర్చఁ జర్చసేయుఁ
దర్కకర్కశపారతర్కంబు గాదని, కలికితోఁ బ్రణయతర్కంబు సేయు
స్మృతిపదవాక్యసంగతి గాక తత్సతి,పదవాక్యసంగతి పరఁగఁ జేయు
నాటకాలంకారనైపుణం బుడిగి త,న్నాటకాలంకారపాటిఁ దిరుగుఁ

తే. బరఁగఁ జిరకాల మీరీతిఁ బాపనియతి, రమణ దాసీకుటుంబభారము వహించి
యదికుటుంబినిగాఁగఁ బాపాత్ముఁడగుచు. నశుచియును దుష్టవర్తనుఁడై మెలంగె.

క. అటు గాన పాపకర్ముని, గుటిలుని సుజనార్తి ధూర్తుఁ గ్రూరుని నే మా
పటమునఁ గొని పోఁగెద మం,తట దండమువలన నితఁడు ధన్యత నొందున్.

వ. ఇట్లు వలుకుచున్న యమదూతల వారించి నయకోవిదులైన భగవద్దూత లిట్లనిరి.

క. అవురా [3]ధర్మవివేక, ప్రవరులపస గానఁబడియెఁ బాపము పుణ్యో
ద్భవుల యదండ్యులదండన, వివరం బొనరింపఁబడియె [4]విధి యెఱుఁగమిచేన్.

చ. సములును సాధులుఁ విహితశాసనులుఁ సుదయాళురుఁ శుభో
త్తములును నైనయట్టితలిదండ్రులు బిడ్డల కెగ్గు సేయుచోఁ
గ్రమ మఱి వార లెవ్వరికిఁ గైకొని కుయ్యిడఁ జాలువారు సం
భ్రమమతి మీమనంబులఁ దిరంబుగఁ జర్చ యొనర్చి చూడుఁడా. 112

ఆ. ఎఱుక గలుగునాతఁ డేది యొనర్చిన, నది యొనర్తు రితరులైనవార
లతఁడు సత్య మిట్టిదనె నేని లోకంబుఁ, దత్ప్రవర్తనమునఁ దగిలియుండు. 113

ఆ. నెమ్మిఁ దొడలమీఁద నిద్రించుచెలికాని, నమ్మఁదగినవాఁడు నయము విడిచి
ద్రోహబుద్ధిఁ జంపఁ దొడరునే యెందైనఁ, బ్రీతి లేక ధర్మదూతలార. 114

---

1 'మాటుసేసి' అ. ప్ర. 2 ధామంబు నడంచు క్రించు. 3 ధర్మవిలోకప్రవరులసభఁ గానఁ. 4 వృథ యగుసేఁతన్.

ఆ. చిత్త మెల్ల నిచ్చి । చెలితనంబున వచ్చి, నచ్చి కలయ మెచ్చి । నమ్మువానిఁ
గరుణ గలుగువాఁడు । కడుసౌమ్యుఁ డగువాఁడు, చింతసేయ కెట్లు । సెఱుప నేర్చు.

వ. అదియునుం గాక. 116

ఉ. ఈతఁడు కోటిసంఖ్యలకు । నెక్కు డుపుట్టువులందుఁ జెంది యా
యాతము లైనపాపనివ । హంబుల నిప్పటిఁ బాఱఁ దోలి ప్ర
[1]ఖ్యాతమతిన్ మహామరణ । కాలమునన్ హరిపుణ్యనామసం
భూతసుధామయాద్భుతవి । భూతికరాక్షరసంగ్రహంబునన్. 117

సీ. బ్రహ్మహత్యానేక । పాపాటవుల కగ్ని, కీలలు హరినామ । కీర్తనములు
గురుతల్పకల్మష । క్రూరసర్పములకుఁ, గేకులు హరినామ । కీర్తనములు
తపనీయచౌర్యాఘ । తమసంబునకు సూర్య,కిరణముల్ హరినామ । కీర్తనములు
మధుపానకిల్బిష । మదనాగసమితికిఁ, గేసరుల్ హరినామ । కీర్తనములు

తే. మహితయోగోగ్రనిత్యస । మాధివిధుల, నలరు బ్రహ్మాదిసురులకు । నందరాని
భూరినిర్వాణసామ్రాజ్య । భోగభాగ్య, ఫలనంబులు హరినామ । కీర్తనములు. 118

సీ. ముక్తికాంతైకాంత । మోహనకృత్యముల్, గేలిమై హరినామ । కీర్తనములు
సత్యలోకానంద । సౌభాగ్యయుక్తముల్, గేలిమై హరినామ । కీర్తనములు
మహితనిర్వాణసా । మ్రాజ్యాభిషిక్తముల్, గేలిమై హరినామ । కీర్తనములు
బహుకాలజనితత । పఃఫలసారముల్, గేలిమై హరినామ । కీర్తనములు

తే. పుణ్యమూలంబు లనపాయ । పోషకంబు, లభిమతార్థంబు లజ్ఞాన । హరణకరము
లాగమాంతోపలబ్ధంబు । లమృతసేవ,లార్తశుభములు హరినామ । కీర్తనములు.

క. కామంబు పుణ్యమార్గ,స్థేమంబు మునీంద్రసాంద్ర । చేతస్సరసీ
ధామంబు విష్ణునిర్మల,నామంబుఁ దలంచువాఁడు । నాథుఁడు కాఁడే. 120

క. డెందంబు పుత్త్రవలనం, జెందిన దని తలఁప వలదు । శ్రీపతిపే రే
చందములఁ బలుకఁ గలిగిన, నందకధరుఁ డందుఁ గలఁడు । నాథుం డగుచున్.

ఆ. బిడ్డపేరు వెట్టి పిలుచుట విశ్రామ, కేలినైన మిగులఁ । గేలి నయినఁ
బద్యగద్యగీత । భావార్థములనైనఁ, గమలనయనుఁ దలఁపఁ । గలుషహరము. 122

ఉ. కూలినచోటఁ గొట్టుపడి । కుందినచోట మహాజ్వరాదులం
బ్రేలినచోట సర్పముఖ । పీడల నందిన । చోట నార్తులై
తూలినచోట విష్ణు భవ । దూరునిఁ బేర్కొని రేని మీఁద న
క్కాలుని [2]యాతనావితతిఁ । గానరు పూనరు దుఃఖభారముల్. 123

సీ. అతిపాపములకుఁ బ్ర । యత్నపూర్వకముగఁ, దనుపాపముల కమి । తంబు గాఁగ
సన్మునివరులచే । [3]సంపాద్య మై యుండు, నిర్మలం బగుపాప । నిష్కృతములు
క్రమరూపమున నుప । శమనంబు లగుఁ గాని, [4]తత్పాపచయములు । దలఁప లేవు

---

1 ఖ్యాతమునన్. 2 యాతనంబులను. 3 సంపాద్య; సంప్రోక్త. 4 తత్క్షణంబున నవి తరుపలేవు.

సర్వకర్మంబుల సంహార మొనరించి, చిత్తంబునకుఁ దత్త్వసిద్ధి నొసఁగు

ఆ. నొనర నీశుసేవ యోగిమానససరో, వాసుసేవ హేమవాసుసేవ
వేదవేద్యుసేవ వేదాంతవిభుసేవ, పరమపురుషుపాదపద్మసేవ. 124

క. హరి నెఱుఁగనియాబాలుఁడు, హరిభక్తులతోడఁ గూడి హరి యనువాఁడున్
పరియై దోషము లడఁచును, గరువలితో నగ్ని దృణముఁ గాల్చినభంగిన్. 125

ఉ. ఆరయ వీర్యవంత మగు నౌషధ మెట్లు యదృచ్ఛఁ గొన్నఁ ద
చ్చారుగుణంబు రోగములఁ జయ్యనఁ బాపుమాడ్కిఁ బుణ్యవి
స్తారుని నంబుజోదరునిఁ బామరుఁ డెఱ్ఱుఁ డవజ్ఞఁ బల్కినన్
నారక తత్ప్రభావము ధ్రువంబుగ నాత్మగుణంబుఁ జూపదే. 126

క. ధృతి దప్పినతఱి బుధా, కృతమునఁ గా కెట్లు దోఁచుఁ గేశవుఁడు మదిన్
మితి లేనిజగముఁ దాల్చిన, యతఁ డొక్కనిమనములోన నడఁగెడువాఁడే. 127

మ. నిరతంబై నిరవద్యమై నిఖిలచిన్నిర్మాణమై నిత్యమై
నిరహంకారగుణాఢ్యమై నియమమై నిర్దోషమై నట్టి శ్రీ
హరినామస్మరణామృతం బితఁడు ప్రత్యక్షంబు సేవించె దా
మరణాంతంబున నిట్టిసజ్జనునిధర్మం బేల వ్యర్థం బగున్. 128

వ. అని యిట్లు శ్రీమద్భగవద్దూతలు భాగవతధర్మంబు నిర్ణయించి [2]బ్రాహ్మణుని నతిఘోరం బయినయామ్యపాశబంధనిర్ముక్తునిం గావించి [3]యమభటులవలని యుదుటు వాపి రంత నా యమదూత (లు భగవద్దూతలసంభాషణప్రభావంబునఁ దమ మనంబుల శాంతి నొంది భగవత్తత్త్వజిజ్ఞాసు లయి) చేయునది లేక (నిరాకృతు లై) యమలోకంబునకుం జని పితృపతికి సర్వంబును నెఱింగించి రంత. 129

క. అతఁడును పాశచ్యుతుఁడై, గతభయుఁడై ప్రకృతి నొంది కడునుత్సవసం
గతిఁ జూచి మ్రొక్కి మదిలో, సతులితముద మొదవి పొదలి హరిదాసులకున్.

ఆ. నిలిచి కేలు మొగిచి పలుక నుద్యోగించి, చెలఁగుచున్నలోనితలఁపు దెలిసి
చక్రధరునికూర్మిసహచరు లరిగి రదృశ్యు లగుచు దేవదేవుకడకు. 131

క. వేదత్రయసంపాద్యము, మోదంబు గుణాశ్రయంబు మొగి భగవద్ధ
ర్మాదేశం బగుతద్భట, వాదంబు నజామిళుండు వదలక వినుచున్. 132

క. శ్రీమన్నారాయణపద, తామరసధ్యానసలిలధౌతమహౌఘ
స్తోముం డై సద్భక్తికి, ధామం బగుచుండెఁ దెలిసి తత్క్షణమాత్రన్. 133

క. బరవసమున నరికట్టిన, దురితంబులఁ దలఁచి తలఁచి [4]తుదిఁ దాపమునన్
హరి నీశు నాశ్రయించుచుఁ, బరితాపము నొంది పలికె బ్రాహ్మణుఁ డంతన్.

సీ. వృషలియం దనురాగవృద్ధి బిడ్డలఁ గని, కులము గోదావరిఁ గూలఁ ద్రోచి

---

1 హరిభక్తుఁడు భక్తితోడ హరియన రెండున్. 2 యీయర్థంబున మీకు సంశయంబు గలదేని మీరాజు నడుగఁ బొం డని పలికి బ్రాహ్మ. 3 మృత్యువువలనియెడరు వాపి. 4 దురు పెల్లొదవన్.

రచ్చల కెక్కి పెక్కురజ్జులచేతల సరి, వారిలోపలఁ దలవంపు చేసి
కట్టిఁడిముదుకనై కర్మబంధంబుల, పుట్టనై నిందలప్రోవ నగుచుఁ
తరుణులరోఁతలఁ ద్రవ్వి భోగించిన. కడిఁదినాజన్మంబు గాలి పోయెఁ
ఆ. జదువు చట్టువడియె శాస్త్రంబు మన్నయ్యె, బుద్ధి పురువుమేసెఁ బుణ్యమడఁగె
నీతి మట్టువడియె నిర్మలజ్ఞానంబు. [1]ముట్ట నుడిగె బోధ మూరిఁ బోయె.
క. చిక్కనిచక్కనిచన్నుల, మక్కువయిల్లాలి విడిచి మాయలు గలయీ
వెక్కసపుమద్యపానపు, డొక్కపసం దగిలి దుర్విటుండనై చెడితిన్. 136
ఉ. అక్కట ఘోరదుష్కృతమహానలకీలలు నన్ను ముట్టి పే
రుక్కడఁగింప కిట్లు ధృతి నుండఁగ నిచ్చె నహో దురాత్మునిన్
గ్రక్కునఁ దల్లిదండ్రుల నకల్మషచిత్తులఁ బెద్దలన్ మఱే
దిక్కును లేనివారిఁ బలు[2]ద్రిక్కులఁ బెట్టుచుఁ బాఱఁ దోలితిన్. 137
క. అకృతజ్ఞుఁడనై విడిచితిఁ, బ్రకృతిం గలబంధువులను బాల్యమునను దు
ర్వికృతిఁ బడకుండఁ బెంచిన, సుకృతుల మజ్జనకవరుల శోభనకరులన్. 138
వ. అప్పుడు. 139
ఆ. పెక్కుపాతకముల భృశదారుణాంబైన, దొడ్డనరకమందుఁ బడ్డ నన్ను
నాపదలకుఁ బాపి యరికట్టి రక్షించి, రిట్టిధర్మపురుషు లెందువారొ. 140
శా. చోద్యంబై కలవోలె నీక్షణమునం జూడంగఁ బ్రత్యక్షమై
వేద్యంబయ్యెను నన్ను నీడ్చినమహావీరుల్ భృశోదగ్రులా
యుద్యోగంబులవారు పాశధరు లీయుత్సాహముల్ మాని సం
పాద్యానేకవికారరూపకుటిలప్రఖ్యాతు లెం దేఁగిరో. 141
ఉ. దారుణపాశబంధనవిధానములన్ నరకార్ణవంబులోఁ
గూరినవాని నన్నుఁ జెడకుండ నొనర్చినపుణ్యమూర్తు లం
భోరుహనేత్రు లుజ్జ్వలనభోమణితేజులు లోచనోత్సవుల్
చారుదయాసమంచితవిచారులు నల్వురు నెందుఁ బోయిరో. 142
మ. నను రక్షించినపుణ్యవంతులు కనన్నాళీకపత్త్రాక్షు లం
జనసంకాశులు శంఖచక్రధరు లాజానూరుబాహుల్ స్మితా
ననులాలంబితకర్ణవేష్టనసువర్ణచ్ఛాయదివ్యాంబరుల్
ఘనకారుణ్యరసైకపూర్ణులు సమగ్రస్ఫూర్తి నెం దేఁగిరో. 143
వ. పాతకుండ నగునాకు నవ్విబుధోత్తమదర్శనంబు పురాకృతంబు లగుపుణ్యవిశే
షంబులం గాని దొరక నేరదు తత్సందర్శనం బాత్మకు నతిసుప్రసన్నం బయి
యొప్పె నట్లు గాకుండె నేనిఁ గలుషవర్తనంబున వృషలీభర్తనై యుండి మృ

1 ముట్టసురిఁగె. 2 దిశలఁ.

తిఁ బొందుచున్న నాదుజిహ్వకు శ్రీమన్నారాయణనామగ్రహణంబు సంభవింప నేరదు మఱియును. 144

ఆ. పాతకుండ జముఁడ బ్రహ్మఘాతుకుఁడను, మానలోభమోహమత్సరుండ
నాకు నెట్లు దొరకు నారాయణాదిదివ్య,నామవిమలకీర్తనంబు మదికి. 145

సీ. దారుణమోహాంధకారపూరితుఁడను, హరివిస్మయస్మరణార్హమతినె
పంచమహాతీవ్రపాతకోపేతుఁడ, హరివిస్మయస్మరణార్హమతినె
కౌటిల్యకితవవికారపారీణుండ, హరివిస్మయస్మరణార్హమతినె
యఖిలదుఃఖైకఘోరార్ణవమగ్నుండ, హరివిస్మయస్మరణార్హమతినె

తే. నిందలకు నెల్ల నెలవైననిగ్గుణుండ, మందభాగ్యుండ నే నేడ మధువిదారి
దివ్యగుణనామకీర్తనఁ దెలియఁగ నేడఁ, బూర్వసుకృతంబుగాకెట్లు పొందఁగలుగు.

వ. అని వితర్కించి. 147

మ. యతచిత్తేంద్రియమారుతుండగుచుఁ [illegible] యత్నం[illegible] హరి
వ్రతసంపత్తికిఁ బుణ్యావృత్తికిఁ బదావాప్త్యున్ముఖాసక్తికిన్
యుతనిర్వాణపదానురక్తికి సుఖాయోగ్యక్రియాశక్తికిన్
ధృతిలబ్ధోత్తమముక్తికిన్ సకలధాత్రీధుర్యసక్తికిన్. 148

క. విడిచితి భవబంధంబుల, [1]సడిచితి మాయావిమోహసంతమసంబు
న్నడిచితి నరివర్గంబులఁ, గడచితి నాజన్మదుఃఖకర్మార్ణవమున్. 149

క. యోషిద్రూపంబున నను, [2]నేషణముఖగహ్వరమున నెగమ్రింగి కడున్
ద్వేషమున గోతి సేసిన, దోషదయగు నాత్మమాయఁ దొలఁగం గంటిన్. 150

వ. అని యిట్లు వైష్ణవజ్ఞానదీపంబాత్మస్నేహంబునం దోఁచిన నాబ్రాహ్మణుండు.

మ. భగవద్ధర్మపరాయణోత్తములసంభాషైకమంత్రంబులన్
మిగులన్ జ్ఞానము పుట్ట మోహభవసమ్మిశ్రాత్మబంధంబులం
దెగ ఖండించి సబంధుమిత్రసుతపత్నీమోహవిశ్రాంతుఁడై
జగతీనాథు రమేశు కృష్ణునిదయైశ్వర్యంబులం గోరుచున్. 152

క. హరిభక్తులతో మాటలు, ధర నెన్నఁడుఁ జెడనిపుణ్యధనములమూటల్
వరముక్తికాంతతేటలు, నరిషడ్వర్గంబు చొరనియరు దగుకోటల్. 153

సీ. అనుచు నాబ్రాహ్మణుండతితత్త్వవేదియై, భవబంధముల నెల్లఁ బాఱఁద్రోచి
మొనసి గంగాద్వారమున కేఁగి యచ్చటఁ, [3]బ్రబ్బిన దేవతాభవనమందు
నాసీనుఁడై యోగమాశ్రయించి చెలంగు, దేహేంద్రియాదుల దెరువువలనఁ
దనుఁ బాపుకొని పరతత్త్వంబుతోఁ గూర్చి, మానుగా యోగసమాధిచేత

ఆ. గుణగణంబుఁ బాసి [4]కొమరొప్పినభగవ,దనుభవాత్మయందు నాత్మఁ గలిపి

---

1 'జడిసితి మాయావిమోహసంతమసంబున్' వ్రా. ప్ర. 2 నేషణ...మ్రింగుచు బల్వేషమున.
3 పంచినదేవాలయంబునందు. 4 కొనుచును భగవంతుఁ డైనయాత్మ' వ్రా. ప్ర.

రమణిఁ దన్ను మొదల రక్షించినట్టియా, పురుషవరులఁ గాంచి హాసఁ గ్రమ్ముక్కె.

వ. అట్లజామిళుండు యోగమార్గంబున దేహంబు విడిచి పుణ్యశరీరుండై యగ్రభాగంబునం బ్రాగుపలబ్ధులైన మహాపురుషకింకరులం గాంచి సముచిత[1]రోమాంచితచలచ్ఛటాపింజరితస్వేదబిందుసందోహమిషనిష్యందమహానందవల్లికామతల్లికాంకురసంకులపరిశోభితతనుండును హర్షనికర్షమాణమానసోద్యోగయోగప్రభావోత్సాహవిస్మయమందస్మితకందళితముఖారవిందకందళితుండును [2]నిఖిలజగజ్జేగీయమానాఖండశుభప్రదశుభాకారసందర్శనసమాసాదితకుతూహలమానసుండును నై ప్రణామంబు లాచరించుచు భాగీరథీతీరంబునఁ గళేబరంబు విడిచెం గావునఁ దత్క్షణంబ హరిపార్శ్వవర్తులైన దాసవరులస్వరూపంబుఁ దాల్చి యావిష్ణుసేవకులతోడం గూడి (దివ్యమణిగణఖచితంబై) సువర్ణ(మయంబైనయసమాన)విమానం బెక్కి సకలమహానందభోగభాగ్యానుభవాకుంఠితంబైన వైకుంఠనగరంబునకు శ్రీమన్నారాయణపదారవిందసేవాచరణపరిణామస్థితికిం జనియె నిట్లు విప్లావితసర్వధర్ముండై దాసీపతి గర్హితకర్మంబులచేతం బతితుండును హతవ్రతుండును నై నరకంబునం గూలుచుండి భగవన్నామగ్రహణంబున సద్యోముక్తుం డయ్యెఁ గావున. 155

క. కర్మంబు లెల్లఁ బాయును, మర్మము దెలుపంగ లేరు మధురిపుపేరే
పేర్మిఁ బఠించుటకంటెను, దుర్మదమునఁ జిత్త మెన్ని త్రోవలఁ జన్నన్. 156

ఉ. పాండవవంశపావన నృపాలక యీయితిహాస మెవ్వఁడే
నొండొకభక్తి లేక విను నోర్పుమెయిం బఠియించు నాతఁ డు
ద్దండితముక్తికామినికి దాసకుఁడై దనుజారిలోకమం
దుండు మహావిభూతి యమదూతలచూడ్కి కగోచరాకృతిన్. 157

తే. అరయఁ బుత్రోపచారితమైన విష్ణు, నామ మవసానకాలంబునను భజించి
శార్ఙ్గనిలయంబుఁ జేరె నజామిళుండు, నిట్లు సద్భక్తిఁ బలికిన నేమి సెప్ప. 158

క. కోరినవారల కెల్లను, జేరువ కైవల్యపదము శ్రీవరుని మదిం
గోరనివారల కెల్లను, దూరము మోక్షాప్తి యెన్ని త్రోవల నైనన్. 159

వ. అనినం బరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె మునీంద్రా యాజ్ఞాభ్రష్టుండై యమధర్మరాజు శ్రీవిష్ణునిర్దేశకులచే విహతులైన భటులచేత వర్ణింపంబడిన నారాయణదేవుని మహానుభావం బాకర్ణించి వారల కేమనియె మఱియు నెన్నఁ డేని యమదండంబు విఫలంబై పోయిన తెఱంగు గల దేని వినవలయు నీసందేహంబుఁ బాప (మహాత్మా) నీవు దక్కఁ దక్కినవారలు చాలరని తలంచుచున్నవాఁడఁ జిత్తం

1 'రోమాంచచ్ఛటాజనితస్వేదకణసందోహ. 2 దలితలోచనోత్సవకరాకారసందర్శమానస్థారేయుండును నై ప్రణా' వ్రా. ప్ర.

బును బ్రసాదాయత్తంబుగా భవదీయవచనసుధాధారలం బ్రసాదింప వలయు
ననిన శుకుం డి ట్లనియె. 160

క. శ్రీకృష్ణభటులచేత ని,రాకృతులై యామ్యభటులు యమునకు నాత్మ
స్వీకృతవిప్రకథాక్రమ, మాక్రియ మఱి దెలిపి రదియు నెఱిఁగింతుఁ దగన్.

తే. చేరి [1]త్రైవిధ్యమున మించుజీవతతికిఁ, గర్మఫలములఁ దెలిపెడుకారణంబు
లగుచు శిక్షించువార లిల యవనిమీఁద, దేవ యెందఱు గలరయ్య తెలియవలయు.

క. దక్షిణదిశాధినాయక, శిక్ష దగం జేయువారు క్షితిఁ బెక్కండ్రే
నిక్షయమును సక్షయమును. సాక్షాత్తు[2]గ నెందు రెండు సంపన్నమగున్. 163

తే. దట్టమైనట్టికర్మబంధముల నెల్ల, నాజ్ఞ వెట్టెడువారు పెక్కైనచోట
సకల శాస్తృత్వముపచారమయ్యెఁగాదె, శూరులైనట్టిమండలేశులకుఁ బోలె.

ఉ. కావున నీవ యొక్కఁడవ కర్తవు మూఁడుజగంబులందు సం
భావితభూతకోటిఁ బరిపాకవశంబున శిక్ష సేయఁగా
నీవరశాసనం బ్బలనిర్ణయమై తనరారుచుండె నేఁ
డీవలఁ గ్రమ్మఱింప మఱి యెవ్వఁడు శక్తుఁడు ధర్మపాలనా. 165

క. చండకిరణతనయ యొరులకు, దండధరత్వంబు గలదె తగ జగమున ను
ద్దండధరవృత్తి నొప్పిలి, దండింతువు నిన్ను దండధరుఁ డని పొగడన్. 166

సీ. ఇట్టినీదండంబ యీమూఁడుజగములఁ, దగువమై నేఁడు వర్తిల్లుచుండ
మనుజలోకంబున మహితాద్భుతాకారు, సిద్ధుల మిగులఁ బ్రసిద్ధులైన
వారు నల్వురు వేగ వచ్చి నిదేశంబు, భంగించి మమ్మంత చెంగఁ ద్రోలి
నీశాసనంబున నే మీడ్చికొని వచ్చు, క్రూరచిత్తునిఁ బుచ్చికొని యదల్చి
తే. పాశబంధంబు లీసునఁ బట్టి త్రెంచి, బలిమి మిగులంగ మమ్మును బాఱఁదోలి
యిచ్చఁ జనినారు వారు దా మెచటివార,లాదరమ్మున మాకు నేఁ డానతిమ్ము.

వ. అని రని మఱియు శుకుం డి ట్లనియె నట్లు దూతలు పరితాపసమేతులై పలికిన
దండధరుండు పుండరీకాక్షునిచరణకమలంబులు దనమానసంబున సన్నిహితంబు
లుగఁ జేసికొని వందనం బాచరించి పరమభక్తిపరుండై వారల కి ట్లనియె. 168

సీ. కలఁడు మహనీయుండు ఘనుఁడొక్కఁ[3]డతఁడెందు, వెలికిఁ గానఁగరాక విశ్వ మెల్ల
నతిలీలమై మహాద్భుతసమగ్రస్ఫూర్తి, నుండును లోక నూలున్న భంగి
దామెనఁ బశువులు దగిలి యుండెడుమాడ్కి, నామసంకీర్తనస్థేమగతుల
విహరించు నెవ్వఁడు విలసితమత్స్వామి, యెవ్వనిపదముల నివ్వటిల్లుఁ
ఆ. గనుట మనుట చనుట గల్గు నెవ్వనిలీల,లందు లోక మెవనియందుఁ బొందు
నెన్నఁబడుచుఁ బుడమి నెవ్వనినామముల్, గర్మబంధనములఁ బేర్మి నడఁచు.

తరలము. వినుఁడు నేను మహేంద్రుఁ డప్పతి వీతిహోత్రుఁడు రాక్షసుం

---

1 త్రైవిధ్య మొనరించు. 2 సాక్షాత్తు మఱెవ్వ రందు. 3 డతనందు.

డనిలుఁ డర్కుఁడు చంద్రుఁడుం గమలాసనుండు మరుద్గణం
బును మహేశుఁడు రుద్రవర్గము భూరిసంయమిసిద్ధులున్
మొనసి కన్గొనఁ జాల రెవ్వనిమూర్తి విశ్రుతకీర్తిమై. 170

క. సత్త్వేతరగుణపాశవ,శత్త్వంబునఁ బొంద వీరు జలజాక్షుసద్దై
కత్త్వంబు గాన నోపరు, సత్త్వప్రాధాన్యు లితరజనములతరమే. 171

చ. అభవు నమేయు నవ్యయు ననంతు ననారతుఁ బూని మేనిలో
నుభయము నై వెలుంగుపురుషోత్తముఁ గానరు చిత్తకర్మవా
గ్విభవగరిష్ఠు లై వెదకి వీటిఁడి ప్రాణులు సర్వవస్తువుల్
శుభగతిఁ జూడ నేర్చి తనుఁ జూడఁగ నేరనికంటిపోలికన్. 172

చ. పరముని భక్తలోకపరిపాలనశీలుని దుష్టలోకసం
హారుని పతంగపుంగవవిహారునికింకరిమిదూత లామనో
హరులు సురేంద్రవందితులు నా హరిరూపగుణస్వభావు లై
తిరుగుచు నుందు రెల్లెడల దిక్కులఁ దేజము పిక్కటిల్లఁగన్. 173

ఉ. లెక్కకు [1]నెక్కు వై కసటు లేనిమహాద్భుతతేజ మెల్లెడం
బిక్కటిలం జరింతు రతిభీమబలాఢ్యులు విష్ణుదూత లా
చక్కనిధర్మశాంతు లతిసాహసవంతులు దేవపూజితుల్
గ్రిక్కటి నీజగంబునను గేశవసేవకరక్షణార్థ మై. 174

క. నావలనను మీవలనను, దేవాసురగణమువలనఁ ద్రిజగంబులలో
సేవగలఁ బొంది కుండఁగఁ, గావం గలవారు పుడమిఁ గలవైష్ణవులన్. 175

క. భగవత్ప్రణీతధర్మం, బగపడ దెవ్వారిమతికి ననిమిషగరుడో
రగసిద్ధసాధ్యనరసుర,ఖగతాపసయక్షదివిజఖచరుల కైనన్. 176

క. ఎన్నఁడుఁ దెలియఁగ నేరరు, పన్నగపతిశాయితత్త్వభావము మేనం
గన్నులవేల్పును డాపలఁ, జన్నమరినవేల్పు ముదుకచదువులవేల్పున్. 177

సీ. వరమహాద్భుత మైనవైష్ణవజ్ఞానంబుఁ, దిరముగా నెవ్వరు దెలియఁ గలరు
దేవాదిదేవుండు త్రిపురసంహరుఁ డొండెఁ, గమలసంభవుఁ డొండెఁ గార్తికేయ
కపిలనారదు లొండెఁ గంగాత్మజుం డొండె, మనువొండె బలియొండె జనకుఁ డొండెఁ
బ్రహ్లాదుఁ డొండె నేర్పాటుగా శుకుఁ డొండె, భాసురతరమతి వ్యాసుఁ డొండెఁ

తే. గాక యన్యులతరమె యీలోకమందు, నీసుబోధంబు సద్బోధ మీపదార్థ
మీ సదానందచిన్మయ మీయగమ్య, మీవిశుద్ధంబు గుహ్యంబు నీశుభంబు.

క. ఈపన్నిద్దఱు దక్కఁగ, నోపరు తక్కొరులు దెలియ నుపనిషదుచిత
[2]శ్రీపతినామమహాద్భుత, దీపితభాగవతధర్మదివ్యక్రమమున్. 179

తే. ఏది జపియింప నమృతమై యెసఁగుచుండు, నేది సద్ధర్మపథమని [3]యెఱుఁగఁదగిన

---

1 మిక్కు టై. 2 శ్రీపరిణామమహా. 3 యన్నఁబడును.

దదియె సద్భక్తియోగంబు ♦ నలవరించు,మూర్తిమంతంబు దా హరికీర్తనంబు.

తే. కంటిరే మీరు సుతులార ♦ కమలనేత్రు, భవ్య మగు నామకీర్తన♦ఫలము నేఁడు
దవిలి మృత్యుపాశబంధములవలన, జాణతనమున వీడె న♦జామిళుండు. 181

ఉ. ఏటికి జాలిఁ బొంద నరు ♦ లీ క్రియ గృష్ణునికీర్తనంబు పా
పాటవులన్ దహింపఁ గల ♦ దాటకు సందియ మేల యిప్పు డీ
తూఁటరి దోసకారి పెను♦దోషి యజామిళుఁ డంత మొందుచుం
బాటిగ విష్ణునామనుతుఁ ♦ బల్కుచుఁ గేవలముక్తిఁ గేఁగఁడే. 182

క. ఇంతయును దథ్య మని మది, నింతయుఁ దెలియంగ లేరు ♦ హీనాత్ములు దు
ర్దాంతతరఘటితమాయా,క్రాంతాత్యంతప్రకాశ♦గౌరవజడులై. 183

మంగళమహాశ్రీవృత్తము.

[1]ఈవిధమునన్ విబుధు ♦ లేకతమచిత్తముల ♦ నేకతము లేక హరి నీశున్
భావమున నిల్పి తగు♦భాగవతయోగపరి♦పాకమున నొందుదురు వారిం
దే వలదు దండనగ♦తిం జనదు మాకు గుఱి♦తింప నఘముల్ దలఁగు మీఁదన్
శ్రీవరునిచక్రము వి♦శేషగతిఁ గాచు సుర♦సేవితులు ముక్తిఁ గడుఁ బెద్దల్.

ఉ. ఎవ్వరు సిద్ధసాధ్యఖచ♦రేశలసత్పరిగీతగాథలం
దెవ్వరు ముక్తిభాగతల♦హేమమనోహరచంద్రశాలలం
దెవ్వరు శంఖచక్రగురు♦హేతిగదారుచిరోగ్రపాణు లా
మవ్వపురూపవంతు లస♦మానులు వో ధరలోన వైష్ణవుల్. 185

సీ. శ్రుత్యంతవిశ్రాంత♦మత్యనుక్రమణీయ,భగవత్ప్రసంగతుల్ ♦ భాగవతులు
సనకాదిమునియోగి♦జనసదానందైక,పరమభాగ్యోదయుల్ ♦ భాగవతులు
కృష్ణపదధ్యాన♦కేవలామృతపాన,పరిణామయుతులు శ్రీ♦భాగవతులు
బహుపాతకానీక♦పరిభవప్రక్రియా,పరుషోగ్రమూర్తులు ♦ భాగవతులు

తే. భావతత్త్వార్థవేదులు ♦ భాగవతులు, బ్రహ్మవాదానువాదులు ♦ భాగవతులు
సిరులు గొలఁకంగ నెన్నఁడుఁ♦జేటులేని,పదవి నొప్పారువారు వో ♦ భాగవతులు.

క. అది గాన విష్ణుభక్తులఁ, గదియఁగఁ జన వలదు మీరు ♦ కరివరదుల స
త్పదపద్మవినతివిముఖులఁ, దుది నంటఁగఁ గట్టి తెండు ♦ ధూర్తులు వారల్.

సీ. ఎకసక్కెమునకైన ♦ నిందిరారమణునిఁ, బలుకంగ లేనిదు♦ర్భాషితులను
కలలోన నైన శ్రీ♦కాంతునిసత్పాద,కమలముల్ సూడని♦కర్మదృశుల

---

1 ఇది 'ఈవిధమునన్ విబుధు♦లేచి తమచిత్తముల♦నేకతము లేక పర♦మేశు హరి నీశున్, భావమున నిల్చి తగు♦భాగవతయోగపరి♦పక్వమున నొందుదురు♦పోలుపడి వారిం. దే వలదు దండనగ♦తిం జనదు మాకు గణు♦తింప నఘముల్ దొలఁగుఁ♦జెల్లమఱి మీఁదన్, శ్రీవరునిచక్రము వి♦శేషగతిఁ గాచు సుర♦సేవితులను ముక్తిఁ గడుఁ♦జెందుదురు పెద్దల్' అని వ్రాఁతప్రతుల యందు గాహిగా నున్నది.

నవ్వుచు నైనఁ గృష్ణప్రశంసకుఁ జెవిఁ, [1]దార్ప నేరనిదుష్కథాప్రవణుల
యాత్రోత్సవంబుల నైన నీశునిగుడి, త్రోవఁ ద్రొక్కఁగ లేనిదుష్పదులను

ఆ. బరమభాగవతుల పాదధూళిసమస్త, తీర్థసార మనుచుఁ దెలియ లేని
వారి వారివారి వారిఁ జేరినవారిఁ, దోలుతఁ గట్టి తెండు దూతలార. 188

ఆ. ఎల్లపాపములకు నిల్లైనయింటిలో, బద్ధతృష్ణు లగుచు బుద్ధి దలఁగి
పరమహంసకులము గుఱి దప్పి వర్తించు, ధూర్తజనులఁ దెండు దూతలార.

ఆ. అరయఁ దనదుజిహ్వ హరిపేరు నుడువదు, చిత్త మతనిపాదచింతఁ జనదు
తలఁపఁ దమకు ముక్తి తంగేటిజున్నకో, సకలవిష్ణుభక్తులకును బోలె. 190

ఆ. పద్మనయనుమీఁదిభక్తియోగంబెల్ల, ముక్తియోగమనుచు మొదలెఱుంగు
వారి వారివారి వారిఁ జేరినవారి, త్రోవఁ దలఁప వలదు దూతలార. 191

వ. అని పలికె నని చెప్పి మఱియు శుకుం డిట్లనియె శ్రీకృష్ణనామకీర్తనంబు జగ
న్మంగళం బనియును [2](జగన్మోహనం బనియును) జగజ్జేగీయమానం బనియును
నిఖిలపాపైకనిష్కృతి యనియును నిఖిలదుఃఖనివారణం బనియును నిఖిలదారిద్ర్య
నిర్మూలనం బనియును నిఖిలమాయాగుణవిచ్ఛేదకం బనియును నుద్దామంబు లగు
హరివీర్యంబుల నాకర్ణించువారలచిత్తంబు లతినిర్మలంబు లగుభంగిం దక్కిన
వ్రతాచరణంబులం గా వనియును శ్రీకృష్ణపదపద్మంబులు హృత్పద్మంబుల
నిలుపువార లన్యపాపకర్మంబు లగునవిద్యావ్యసనంబులం గొరయ నేర రనియును
నిజస్వామి యైన(యమ)ధర్మరాజుచేతఁ గీర్తింపంబడినభగవన్మాహాత్మ్యంబు నాక
ర్ణించి విస్మితులై కాలకింకరులు నాఁటనుండియు వైష్ణవజనంబులం దేఱి చూడ
వెఱతురు నరేంద్రా పరమగుహ్యం బగునీయితిహాసంబును బూర్వకాలంబున
సకలవిజ్ఞానగోచరుం డైనకుంభసంభవుండు సకలదుఃఖవిలయంబును (సకలపుణ్య
నిలయంబును) నైనమలయంబునఁ బురాణపురుషుం డైనపురుషోత్తము నారాధ
నంబు సేయుచుండి నా కెఱింగించె నని చెప్పిన విని విస్మయానందహృదయుం
డై పరీక్షిజ్జనపాలుం డిట్లనియె. 192

క. స్వాయంభువమనువేళల, నోయయ్య సురాసురాండజోరగనర[3]వ
ర్గాయతసర్గము దెలిపితి, వాయక వినవలయుఁ దెలియఁ బలుకం గదవే. 193

క. ఉత్తరకోడు కిట్లడిగిన, నుత్తరమును నమ్మునీంద్రుఁ డుత్తమచేతో
వృత్తి ముద మంది పలికెను, దత్తఱపాటుడిగి వినుఁడు తాపసవర్యా. 194

సీ. పూని ప్రచేతసుపుత్త్రులు పదుగురు, ప్రాచీనబర్హిషుప్రాఖ్యఁ గలుగు
వారు మహాంభోధివలన వెల్వడి వచ్చి, తగ వృక్షవృత మైనధరణిఁ జూచి
మేదినీజములపై మిక్కిలి కోపించి, మదిలోన దీపితమన్యు లగుచు

---

1 జాలవేయనిదుష్కథాభిరతుల. 2 'జగజ్జయం బనియు జగచ్ఛరణ్యం బనియు జగచ్ఛాశ్వతం బనియు నిఖిలపాపై. 3 సర్గాయతము గలిగె నంటివి.

వక్త్రంబులను మహావాయుసంయుతమైన, యనలంబుఁ గల్పించి యవనిజములఁ
తే. ²బెల్లు వడఁ గాల్పఁ దొడఁగినఁ దల్లడిల్లి, వారికోపంబు వారించువాఁడపోలెఁ
బలికెఁ జందురుఁ డో మహాభాగులార, దీనమగు వృక్షములమీఁద దెగుట దగునె.
తే. మొదల వర్ధిష్ణు లగు మిమ్ము సదయహృదయు
లగు ప్రజాపతు లనుచు సర్వాత్ముఁ డనియె
నట్టి మీరు ప్రజాసృష్టి కైనవార
లీ వనస్పతీతతుల దహింపఁ దగునె. 196
సీ. ఆదికాలంబున నా ప్రజాపతి²పతి, యైన లోకేశ్వరుం డచ్యుతుండు
పద్మనేత్రుఁడు వన³స్పతుల నోషధిముఖ్య, జాతంబు మిషము నూర్జంబుఁ గోరి
కల్పించె నందు ముఖ్యం బైన యన్నంబు, సచరంబు, లైనట్టి యపద మెల్లఁ
బాదచారులకును బాల్వట్టి యురుగాళ్లు, చేతులు గలిగిన జీవతతికి
తే. ⁴పాణు లొగి లేని యాచతుష్పాత్తు లెల్ల, నన్నముగఁ బూని కావించె నదియుఁగాక
నా మహాభాగుఁ డచ్యుతుఁ డాదరమున, మీకు ననఘాఖ్యవిఖ్యాతిఁ జొకపఱిచె.
క. నిజముగ దేవాధీశ్వరుఁ, డజుఁడు ప్రజాసర్గమునకు ననఘుల మిమ్మున్
సృజియించె నిట్టివారికిఁ, గుజదహనము సేయ నెట్లు గోరిక వొడమెన్. 198
చ. సతత మహత్త్వసత్త్వగుణసత్పురుషస్మృతిఁ బొందరయ్య మీ
పితరులునుం బితామహులుఁ బెద్దలు నెన్నఁడుఁ బొందనట్టిదు
ష్కృతమతి యైన కోపమునఁ గిల్బిషభావము మానరయ్య సం
భృతకరుణావలోకమున భీతతరుప్రకరంబుఁ జూచుచున్. 199
ఉ. తప్పక ⁵యర్భకావళికిఁ దల్లియుఁ దండ్రియు నేత్రపంక్తికిన్
ఱెప్పలు నాతికిం ⁶బతియు ఱేఁడు ప్రజావలి కెల్ల నర్థికిం
బొప్ప గృహస్థు మూఢులకు నుత్తము లెన్న సమస్తబాంధవుల్
ముప్పునఁ గావ లేనికడు మూర్ఖులు గారు నిజాలచుట్టముల్ 200
సీ. అఖిలభూతముల దేహాంతస్థమగు నాత్మ, యీశుఁ డచ్యుతుఁ డని యెఱుఁగవలయు
నెఱిఁగి సర్వం బైన యిందిరారమణు లోచూపులఁ దనివిగాఁ జూడవలయుఁ
జూచిన చిద్రూపశుద్ధాత్ము లగు మిమ్ము, నెనసిన వేడ్కతో నిచ్చ మెచ్చు
మెచ్చిన సర్వాత్ము మీ రెఱింగినచోటఁ, గోపగుణంబులఁ బాపవలయుఁ
ఆ. బాపి దగ్ధశేషపాదపజాలంబు, దియ్య మెసఁగ బ్రదుక నియ్యవలయు
ననఘులార మీర లస్మదీయప్రార్థ, నంబు పరఁగఁ జేకొనంగవలయు. 201
క. ఇదె వృక్షసముద్భవ యగు, మదిరేక్షణ ⁷నాప్సరసిఁ గుమారిక నిత్తున్
వదలక పత్నిఁగఁ జేకొని, ముద మందుఁడు పాదపముల మోసము వాయన్.

---

1 'పొల్లు సెడ. 2 తండ్రి యైన. 3 స్పతులను నోషధీజాతంబు. 4 బాహువులు లేని యాచతుష్పదుల నెల్ల. 5 యెల్లవారలకు. 6 బతి ♦ విరించి ప్రజాళికి భిక్షుకోటికిం. 7 నాప్సరీకుమారిక' వ్రా. ప్ర.

వ. అని యిట్లామంత్రణంబు సేసి మారిష యనుకన్యకను వారల కిచ్చి చంద్రుం డు సనియె నప్పుడు. 203

క. వారలు పర్యాయంబున, నీరేజముఖిన్ వరించి నెఱి రమియింపన్
ధీరుఁడు ప్రాచేతసుఁడై, వారక దక్షుండు పుట్టె వనజజసముఁడై. 204

క. ఎవ్వనిసంతానంబులు, నివ్వటిలెన్ వసుధ నెల్ల నెఱి నాకంబుం
దివ్వలన జగము లన్నిటఁ, బ్రవ్వ జలము నిలిపినట్లు ప్రజఁ బుట్టించెన్. 205

ఉ. వారని వేడ్కతో దుహితృవత్సలదక్షుఁడు దక్షుఁ డాత్మలోఁ
గోరి సృజించెఁ గొన్నిటి నకుంఠితవీర్యముచేతఁ గొన్నిటిన్
జోరన ఖేచరంబులను భూచరముఖ్యవనేచరంబులన్
నీరచర వ్రజంబు రజనీచరజాలదివాచరంబులన్. 206

క. నరసురగరుడోరగకి,న్నరదానవయక్షపక్షినగవృక్షములం
దర మిడి సృష్టి యొనర్చెను, దిరముగ దక్షప్రజాపతి వితతకీర్తిన్. 207

క. బహువిధముల బహుముఖముల,బహురూపములైన ప్రజల బహులోకములన్
బహుళముగఁ జేసి మదిలో, బహుమానము నొందఁడయ్యెఁ బ్రఖ్యాతముగన్.

తే. [1]ఆప్రజాసర్గబృంహితం బయినజగము
దక్షుఁ డీక్షించి మదిలోనఁ దాప మొంది
మఱియు జననంబు నొందించుమతము రోసి
పరమపురుషుని నాశ్రయింపంగఁ దలఁచె. 209

వ. ఇట్లు దక్షప్రజాపతి ప్రజాసర్గంబు సాలక చింతించి మంతనంబున లక్ష్మీకాంతుని సంతుష్టస్వాంతుం జేయువాఁడై. 210

క. మోదంబై పరిదూషిత,ఖేదంబై శాబరీగ్ధకిలికించితదృ
గ్భేదంబై బహుసౌఖ్యా,పాదంబై యొప్పువింధ్యపాదంబునకున్. 211

వ. ఇట్లు వింధ్యపాదంబున కరిగి యం దఘమర్షణం బనుతీర్థంబు సర్వదురితహారం బయి యొప్పుదాని ననుసవనంబు సేవించి యతిఘోరం బైనతపంబు సేయుచు హరిం బ్రసన్నుం జేసి హంసగుహ్యం బను స్తవరాజంబున నిట్లని స్తుతియించె.

—— దక్షుఁడు స్తుతియించినహంసగుహ్యం బను స్తవరాజము. ——

తే. పరమునికి వందనము సేతుఁ బరిఢవించి
మున్న వితథానుభూతికి మ్రొక్కికొందు
మఱియు గుణములఁ [2]దెలునిమిత్తమాత్ర
బంధువైనట్టివానికిఁ బ్రణతి సేతు. 213

ఆ. తవిలి గుణులచేతఁ దత్త్వబుద్ధులచేత, నిగిడి కాన రానినెలవువాని
మొదలఁ దాన కలిగి ముక్తిమానావధి,రూపుఁ జెందువానిఁ బ్రాపుఁ గందు. 214

---

1 అంత సర్గంబు బృంహిత ♦ మైనఁ జూచి, దక్షుఁ డెంతయు మదిలోన. 2 తెలుప నిమిత్త.

ఆ. ఎల్లతనువులందు ✽ నిరవొందితనతోడఁ, బొందుసేసినట్టి ✽ పొందుకాని
పొందువొందలేఁడు ✽ పురుషుండు [1]గుణము నా, గుణినిబోలునట్టి ✽ గుణి భజింతు.

ఉ. పూని మనంబునుం దనువు ✽ భూతములున్ మఱి యింద్రియంబులుం
బ్రాణములున్ వివేకగతిఁ ✽ బాయక యన్యముఁ దమ్ము నెమ్మియిం
గానఁగనేర వాగుణని ✽ కాయములం బరికించునట్టిస
ర్వానుగతున్ సమస్తహితు ✽ నాదిమపూరుషు నాశ్రయించెదన్. 216

వ. మఱియు [2]ననేకవిధనామరూపనిరూప్యం బగుమనంబునకు దృష్టస్మృతులనాశం
బువలనఁ గలిగెడు నుపరామం బగుసమాధియందుఁ గేవలజ్ఞానస్వరూపంబునఁ
దోఁచునిర్మలప్రతీతిస్థానం బైనహంసస్వరూపికి నమస్కరింతుఁ దారువందు నతి
గూఢం బైనవీతిహోత్రుని బుద్ధిచేతం బ్రకాశంబు నొందించుభంగి బుద్ధి
మంతులు హృదంతరంబున సన్నివేశుం డయినపరమపురుషుని [3]నాత్మశక్తిత్ర
యంబుచేతం దేజరిల్లఁ జేయుదు రట్టిదేవుండు సకలమాయావిచ్ఛేదకం బయిన
నిర్వాణసుఖానుభవంబునం గూడి యుచ్చరింపం గొలంది గానిశక్తి గలవిశ్వ
రూపుండు నాకుం బ్రసన్నుం డగుం గాక వాగ్బుద్ధీంద్రియమానసంబులచేతం
జెప్పను నిట్టిదని నిరూపింపను నలవి గాక యెవ్వనిగుణాభాసంబులు వర్తించు
నెవ్వండు నిర్గుణుండు సర్వంబు నెవ్వనివలన నుత్పన్నం బగు నెవ్వనివలన స్థితిం
బొందు నెవ్వనివలన లయం బగు నట్టిపరాపరంబులకుం బరమం బై యనన్యం
బై (ప్రా)క్ప్రసిద్ధం బై యదియ బ్రహ్మం బై యాదికారణం బై యున్నతత్త్వంబు
నాశ్రయింతు నెవ్వని ప్రభావంబు మాటలాడెడువారలకు వాదంబు సేయువార
లకు వివాదస్థలంబు లగుచు నప్పటప్పటికి మోహంబు నొందించుచుండు నట్టి
యనంతగుణంబులు గలమహాత్మునకు నతిభక్తిం బ్రణామంబు సేయుదు నస్తి
నాస్తి యనువస్తుద్వయనిష్ఠలం గలిగి యొక్కటన యుండి విరుద్ధధర్మంబులుగఁ
గనంబడునుపాసనాశాస్త్రసాంఖ్యశాస్త్రంబులకు సమంబై వీక్షింపఁదగినపరమం
బు నాకు ననుకూలం బగుం గాక యెవ్వఁడు జగదనుగ్రహంబుకొఱకు జన్మ
కర్మంబులచేతి నామరూపంబు లెఱుంగంబడ కుండియు నామరూపంబులు గలిగి
తేజరిల్లు నట్టియనంతుం డయినభగవంతుండు ప్రసన్నుం డగుం గాక యెవ్వండు
జనులకుఁ బురాకృతిజ్ఞానపదంబులచేత నంతర్గతుం డై మేదినిం గలుగుగంధాది
గుణంబుల నాశ్రయించినవాయువుభంగి మెలంగుచుండు నాపరమేశ్వరుండు
మదీయమనోరథంబు సఫలంబు సేయుం గాక యనుచు భక్తిపరవశుం డయి

---

1 'గుణకర్త, గుణముఁ బోలునట్టి. 2 నామరూపంబుల రూపవిభవంబునకు దృష్టిస్మృతిసం
ప్రమోషంబువలన నేప్రకారంబునఁ బొందరాక తమందులం గలసుజ్ఞానంబుచేత నేని యెఱుంగంబ
డుచుండు నట్టితేజోధామం బైనపరమహంసంబునకు నమస్కరింతు. 3 నాత్మశక్తు లైన నపద్ర
వ్యంబులచేత నశక్తిత్రయంబులచేతను దేజరిల్లు' వ్రా. ప్ర.

యుక్తివిశేషంబున స్తుతియించుచున్నదక్షునికి భక్తవత్సలుం డైన శ్రీవత్సలాంఛనుండు ప్రాదుర్భావంబు నొందె నప్పుడు. 217

సీ. భర్మాచలేంద్ర ప్రపాతద్వయంబునఁ, గలిగిననీలంపు గను లనంగ
మొనసి తార్క్ష్యునియురుమూఁపుపై నిడినట్టి, పదములకాంతులు పరిఢవింపఁ
జండదిఙ్మండలశుండాలకరముల, కైవడి నెనిమిది కరము లమరఁ
జక్రకోదండాసి శంఖనందకపాశ, చర్మగదాదుల సరవిఁ బూని

ఆ. నల్లమేను మెఱయ నగుమొగం బలరంగఁ, జల్లచూపు విబుధసమితిఁ బ్రోవ
బసిఁడికాసెఁ బూని బహుభూషణకిరీట, కుండలములకాంతి మెండుకొనఁగ.

సీ. కుండలమణిదీప్తగండస్థలంబులు, పూర్ణేందురాగంబుఁ బొనుఁగుపఱుప
దివ్యకిరీటాంతదీప్తు లంబరరమా, సతికిఁ గౌసుంభవస్త్రంబు గాఁగ
వక్షస్స్థలంబుపై వనమాలమాలిక, శ్రీవత్సకౌస్తుభశ్రీల నొఱయ
నీలాద్రిఁ బెనఁగొని నిలిచినవిద్యుల్ల, తలభాతిఁ గనకాంగదములు మెఱయ

ఆ. నఖిలలోకమోహనాకారయుక్తుఁ డై, నారదాదిమునులు సేరి పొగడఁ
గదిసి సురలు గొలువ గంధర్వకిన్నర, సిద్ధగానరవము సెవుల నలర. 219

క. సర్వేశుఁడు సర్వాత్ముఁడు, సర్వగతుం డచ్యుతుండు సర్వమయుం డై
సర్వంబుఁ జేరి కొలువఁగ, సర్వగుఁ డై దక్షునకుఁ బ్రసన్నుం డయ్యెన్. 220

వ. ఇట్లు ప్రసన్నుం డయినసర్వేశ్వరుని సర్వంకషంబును మహైశ్వర్యధుర్యంబును నగు తేజరిల్లుదివ్యరూపంబుఁ గాంచి భయంబును హర్షంబును విస్మయంబును జిత్తంబున ముప్పిరిగొని చొప్పు దప్పింపం దెప్పిఱి కప్పరపాటునం బుడమిపై నిడుసాఁగిలం బడి దండప్రణామంబు లాచరించి కరకమలంబులు మొగిడ్చి నెలవేఁటులం ద్రొట్టునఁ గొట్టువడి యిట్టట్టుఁ బట్టుచాలక నిట్టవొడిచి మున్నీరు దన్ని నిలిచినపెన్నీరునుంబోలె సర్వాంగంబులుం దొంగలింపఁ జిత్తంబు నాత్మాయత్తంబు సేసి పిక్కటిల్లినసంతోషంబుచేత భగవంతుం బలుకను నత్యంతమంగళసందోహోపాదకంబు లైనతన్నామంబు లుగ్గడింపను నతినిర్మలంబు లయినతదీయకర్మంబులు దడవను విబుధహర్షకరంబు లైనతత్పౌరుషంబులు వొగడను నాత్మీయమనోరథంబు వాక్రువ్వను నోపక ప్రజాకాముం డై యూరకున్నప్రజాపతిం జూచి సర్వజీవదయాపరుండును సర్వసత్త్వహృదంతరస్థుండును సర్వజ్ఞుండునుం గావున నతనిభావంబు దెలిసి జగన్నాథుం డార్తపోషణంబు లైనభాషణంబుల ని ట్లనియె. 221

క. మెచ్చితిఁ బ్రాచేతస తప, మిచ్చట ఫలసిద్ధి యయ్యె ని ట్లతిభక్తిన్
హెచ్చగుమద్భవవిభవము, నచ్చుపడం బొంద నెవ్వఁ డర్హుఁడు జగతిన్. 222

ఆ. తపము సాలు నింకఁ దగ భూతతతికి వి, భూతు లొనరుఁ గాక పొందుపడఁగ
నిదియ సుమ్ము మాకు నిచ్చలోఁ గలకోర్కి, పొసఁగ నీదువలనఁ బొందుపడియె.

వ. వినుము బ్రహ్మయు భర్గుండును బ్రజాపతులును మనువులును నింద్రులును నిఖిల భూతంబులకు భూతిహేతువు లయినమద్విభూతివిభవంబులు మఱియు నాకు (యమనియమాదిసహితసంధ్యావందనాదిరూపం బగు)తపంబు [1]హృదయంబు సాంగజపధ్యానరూపం బగువిద్య శరీరంబు ధ్యానాదివిషయపుంవ్యాపారంబు గా నుండుభావనాదిశబ్దవాచ్యం బగుక్రియ యాకృతి క్రతుజాతంబు లంగంబులు ధర్మం బాత్మ దేవతలు ప్రాణంబులు నిగమంబు మత్స్వరూపంబు (జగదుత్పత్తికి నాదియందు నే నొక్కండన తేజరిల్లుచుంటి) బహిరంతరంబుల (వే ఱొక్కటి) లేక (సుషుప్త్యవస్థయందు) సర్వంబు [2]లీనం బగుటం జేసి సంజ్ఞామాత్రుండును నవ్యక్తుండునుగా నుండుజీవునిభంగి నొక్కండన యుండుదు ననంతుండ నై యనంతగుణంబులు గలమాయాగుణంబువలన గుణవిగ్రహం బగుబ్రహ్మాండంబును నయోనిజుండు స్వయంభువునగు బ్రహ్మయును నుదయించిరి మఱియు మద్వీర్యోపబృంహితుం డయి మహాదేవుం డగునా బ్రహ్మ యసమర్థుండునుం బోలె నకృతార్థమ్మన్యమానమనస్కుం డయి సృజింప నుద్యమించుతఱిం దపం బాచరింపు మని నాచేత బోధితుం డై ఘోరం బైనతపం బాచరించి తొలుత సృష్టికర్తృత్వంబు వహించినమిమ్ము సృజియించె నంతఁ బంచజన ప్రజాపతితనూజ యగునసిక్ని యనుపేరిట వినుతి నొందియున్నయిక్కన్యకను నీ కచ్చితి దీనిం బత్నిఁగాఁ గైకొని మిథునవ్యవాయధర్మంబు గలవాఁడ వై మిథునవ్యవాయధర్మంబు గలయీనాతియందుఁ బ్రజాసర్గంబు నతివిపులంబుగఁ గావింపం గలవాఁడవు మఱియు నీకుఁ బిదప నిక్రమంబున నిఖిలప్రజలును మన్మాయామోహితు లయి మిథునవ్యవాయధర్మంబునఁ బ్రజావృద్ధి నొందించి మదారాధనపరు లై యుండఁ గలవా రని పలికి విశ్వభావనుం డైనహరి స్వప్నోపలబ్ధార్థంబునుంబోలె నంతర్ధానంబు నొందె నప్పుడు దక్షుండు విష్ణుమాయోపబృంహితుం డై (పాంచజనియగు)నసిక్నియందు హర్యశ్వసంజ్ఞల (వినుతిఁ జెంది యున్నయయుతసంఖ్యాపరి

---

1. బ్రహ్మంబు శరీరంబు క్రియ యాకృతి. 2 'నేన నై యుండుదు నవ్యక్తంబు సంజ్ఞామాత్రంబు గలిగి యొక సాలక నిద్రించువానిభంగి విశ్వంబువలన నేమియు బహిరంతరంబులు లేక యుండుదు ననంతుండ నై యనంతగుణంబులు గలనాగుణంబువలన గుణవిగ్రహంబుపుట్టె నావిగ్రహంబువలన నాథ్యుం డై స్వయంభు వైనయజుం డయ్యె మదీయవీర్యోపబృంహితుం డై మహాదేవుం డైక్యసర్గకర్మంబులయం దుశ్యుక్తుం డై యఖిలంబును నశ్నుఁగాఁ దలంచె దారుణం బైనతపంబువలన నాకభిమతంబుగాఁ జేసి నవబ్రహ్మలై నమమ్ము నేవిధిఁ బ్రభువై సృజించెనట్టిపంచజనప్రజాపతికిదుహితయైన యసిక్ని యనంబడునిక్కన్యక నిచ్చితి దీనిం బత్నిగాఁ గైకొని మిథునవ్యవాయకర్మంబు గలిగి ప్రజాసర్గంబు గావింపుము మిథునవ్యవాయధర్మిణియందు భూతసంఘంబులు గలిగింప నిశ్చయించిననీవలన నుత్పన్నం బైనప్రజ లెల్లను మిథునీభూయంబు లై మదీయమాయచేతం బుట్టుచు మత్సేవాపరు లగుదురు గాక యని పలికి విశ్వభావనుం డైనహరి' ప్రా.ప్ర.

గణితు లైనపుత్రులం దశసహస్రంబులఁ బుట్టించె నప్పు డాధర్మశీలు రైన
దాక్షాయణులు పితృనిర్దేశంబునం బ్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ దపంబు సేయువా
రై పశ్చిమదిశకుం జని యచ్చట నారాయణసరస్సనం బరఁగుతీర్థరాజం బై సిం
ధుసముద్రసంగమంబున నొప్పుచుండి సమస్తదేవమునిసిద్ధగణసేవితం బై దర్శన
స్పర్శనాలోకనమాత్రంబున నిర్ధూతకల్మషులను నిశ్చలధర్మపరులను నిర్మలచిత్తు
లనుం జేయు చున్నయప్పుణ్యతీర్థంబున నవగాహనంబు సేసి నిర్మలాంతరంగు లై
పరమహంసధర్మంబునందు నుత్పన్నమతు లై ప్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ దండ్రి యను
మతంబున నుగ్రతపంబు సేయుచుండ వారికడకు నారదుండు వచ్చి యిట్లనియె.

సీ. మీ రతిమూఢులు § మీఁదటిగతి గాన, రెన్నంగఁ బసిబిడ్డ § లన్నలార
పుడమి దా నిం తని § కడఁ బరికింపరు, ప్రజలఁ బుట్టింప నే § ప్రతిభ గలదు
అట్లైన నొక్క మ § హాత్ముఁడు పురుషుండు, బహురూపములు గల § భామ యొక తె
[1]పుంశ్చలి గర్తంబుఁ § బురణింప నుభయప్రవాహంబు గలనది § వఱలఁ గడల
ఆ. నంచ యొకటి యిరువ § దైదింటిమహిమలఁ, గలిగి యుండు తెరువు § గాన రాక
వజ్రనిబిడ మగుచు § వరుసఁ దనంతన, తిరుగుఁ [2]గాష్ఠబిలము § చేటపడఁగ.
క. వినుఁ డందుల ననురూపము, నను వొందఁగ నెఱుఁగ కాత్మ § నాత్మగురూక్తిం
గొనసాగించెద మను మి, మ్మన నేమియు లేదు మూఢు § లని తెలిసి తగన్. 226
వ. అని నారదుండు బోధించిన హర్యశ్వులు సహజబుద్ధిచేత నారదవాక్యంబులఁ
దమలో ని ట్లని వితర్కించిరి. 227
తే. సారిది క్షేత్రజ్ఞుఁ డన నతి § సూక్ష్మబుద్ధి, నరయ నజ్ఞానబంధనం § బగుచు లింగ
దేహ మన నెద్ది గల దది § దెలియకున్నఁ, గల దె మోక్షంబు దుష్కర్మ § గతులచేత.
తే. కలఁడు జగ దేకసన్నుత § కారణుండు, స్వామి భగవంతుఁ డభవుండు § స్వాశ్రయుండు
పరముఁ డాతనిఁ జూడక § బ్రహ్మ కైనఁ, గలుగు నే ముక్తిపదము దు § ష్కర్మగతుల.
ఆ. పురుషుఁ డెట్టు లేనిఁ § బూని బిలస్వర్గ, గతుఁడుఁ బోలె వర్త § కంబు మాను
నట్టిబ్రహ్మ మెఱుఁగ § నయ్యుకు స్వర్భోగ, కర్మగతుల నేమి § గానఁబడును. 230
శా. తన్నిష్ఠాగతి లేనివానికి నస § త్కర్మప్రచారంబుచే
ము న్నే మయ్యెడి నాత్మబుద్ధిగుణస § మ్మోహంబునం దోఁచుచుఁ
వన్నెల్ వెట్టుక వింతబాగులతఱిన్ § వర్తించు దౌర్గుణ్యసం
పన్న శ్రీయును బోలె నెల్లగతులం § బ్రఖ్యాత మై యుండఁగన్. 231
సీ. అను వొంద సృష్టి న § వ్యయముగఁ జేయుచుఁ, బ్రచురప్రవాహసం § పతిత మైన
నెఱయఁ గూలం బను § నిర్గమస్థానంబు, నందు వేగము గల § క్రందు మాయఁ
[3]గదలి యహంకార § గతివశంబునఁ జాల, వివశుఁ డై బోధకు § విపరి యైన
వానికి నీరీతి § వలవంత కర్మప్ర, చారంబులను మీఁదఁ § జక్క నైన

1. పుంశ్చలీభర్తయు...వఱలుగడల. 2. రాష్ట్రబిలము. 3 గడఁగి......విముఖుఁ డైనవానికి.

ఆ. జన్మమరణముఖ్య జాడ్యంబుతోఁ బాసి, నిఖిలసౌఖ్యపదవి నెఱసి కర్మ
మార్గ మైనయట్టి మహనీయధామంబుఁ, జిత్తమార నెట్లు సేరఁ గలఁడు.

తే. దానిసంసర్గగుణములు దప్పి నడచు,కుచ్ఛితపుభార్యఁ జేకొన్న కుమతివోలెఁ
దివిరి సుఖదుఃఖములఁ గూడి తిరిగి జీవ,రూప మెఱుఁగనివారికిఁ బ్రాపు గలదె.

మత్తకోకిలము. పంచవింశతితత్త్వరాశి క పారదర్శణ మయ్యుఁ దాఁ
గొంచె మై పురుషుండు తత్త్వముఁ గోరి పట్టఁగ నేరకే
మంచుఁ గించుఁ దలంచు[1]వార మ మార్గకర్మము సేయఁగా
మంచిలోకము వారి కేటికి మానుగా సమకూరెడిన్. 234

క. బంధానుమోక్షణక్రమ, సంధానైశ్వర్యధుర్య శాస్త్రసమగ్ర
గ్రంథంబు మాను చిద్రూ,పాంధునకును గర్మగతుల నగునే శుభముల్.

మత్తకోకిలము. చూడ నీజగ మంతయుఁ వెసఁ జుట్టి పట్టుక లీల నే
జోడు లేక రయంబునం [2]గుడి సుట్టునట్టిస్వతంత్రముం
గూడి యుండినకాలచక్రముఁ గోరి చూడనివారి కే
జాడఁ గల్గును గర్మసంగతిఁ జారుమోక్షపదం బిలన్. 236

ఆ. జన్మహేతు వైన జనకుని క్లేశంబు, తనకుఁ జేయ రాని దనుచుఁ దెలిసి
గుణమయప్రవృత్తి ఘోరాధ్వనిశ్వాస,నిరతుఁ డగుచుఁ జేయ నేరఁ డతఁడు.

వ. అని తమలో విచారించి యాకుమారు లప్పుడు. 238

సీ. వినవయ్య భూపాల మునివరేణ్యునిమాట, లనుమోందఁ దలపోసి వినయ మలర
వలగొని యతనికి వందనంబు లొనర్చి, తిరిగి యెన్నఁడు రాని తెరువు పట్టి
చయ్యన నేఁగిరి [3]సహజసత్త్వబ్రహ్మ, మయ మైనపంకజ నయనుపాద
పద్మమరందంబు పానంబు సేయుచు, మత్తిల్లి నిలిచిన మానసాళి

ఆ. పరిణమింప విష్ణుఁ బాడుచుఁ దత్కీర్తి, సరణి మ్రోయుమహతి సంఘటించి
నారదుండు గుణవిశారదుం డెందేనిఁ, జనియెఁ దన్ను జగము సన్నుతింప.

క. అప్పుడు దక్షుఁడు దనయులు, దప్పక మహాపథము గనుటఁ దగ నారదుఁడే
చెప్పినఁ గప్పినశోకము, ముప్పిరిగొని చిత్తవృత్తి మూరింబోవన్. 240

చ. అడలుచు నున్న వచ్చి కమలాసనుఁ డూఱడిలంగఁ బల్కె మున్
వడసినలీలఁ బుత్త్రుల నపారగుణాఢ్యులఁ గాంచు చున్న నా
[4]పడఁతుకయందుఁ బల్వురను బన్నుగఁ దా శబళాశ్వసంజ్ఞులన్
బెడఁ గగువారిఁ బుణ్యములఁ బేర్చినవారి సహస్రసంఖ్యులన్. 241

క. పుట్టించిన జనకునిమదిఁ, బుట్టినతలఁ పెఱిఁగి వారు పూనికఁ బ్రజలం
బుట్టించువ్రతముఁ గైకొని, గట్టిగఁ దప మాచరింపఁగాఁ జనిరి వెసన్. 242

---

1 'వాఁడు కదధ్వకర్మము' అ.ప్ర. 2 'సుడిసుట్టు. 3 'సహజస్వరబ్రహ్మ, భాసితకాశేయ వాసు పాద. 4 'పడఁతుకవల్లఁ గ్రమ్మఱను బల్వురఁ దా శబళాశ్వసంజ్ఞులన్' వా.ప్ర.

వ. ఇట్లు శబళాశ్వులు ప్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ దండ్రిపంపునం దపంబు సేయువారై యేతీర్థంబు తీర్థరాజం బై సకలతీర్థఫలంబుల నాలోకనమాత్రంబున ననుగ్రహించుచు సకలపాపంబుల నిగ్రహించు నేతీర్థప్రభావంబున నగ్రజన్ములు ఫలసిద్ధిం బొందుదు రట్టినారాయణసరస్సనుపుణ్యతీర్థంబునకుం జని యందుపస్పర్శమాత్రంబున విధూత[1]మలాశయు లై. 243

శా. బ్రహ్మేంద్రాదులు సంద నేరనిపర బ్రహ్మంబుఁ జింతించుచున్
బ్రహ్మానందముఁ బొంది జిహ్వికలపై బ్రహ్మణ్యమంత్రంబులన్
బ్రహ్మలోకనవాంఛతో నిలుపుచున్ బ్రహ్మం బితం డంచు మున్
బ్రహ్మజ్ఞానగురున్ హరిం [2]దపమునం బాటించి రబ్బాలకుల్. 244

సీ. ఏకపాదాంగుష్ఠ మిలమీఁద సవరించి, నిశ్చలకాయు లై నిక్కి నిలిచి
కరములు గీలించి సరవి మీఁదికి నెత్తి, గుఱుతుగాఁ బెనుబయల్ గుట్టి పట్టి
నిడివిగాఁ గ్రూర మై నిగిడినచూడ్కులఁ, గడుఁదీవ్రభానునిఁ బొడిచి పట్టి
వడిఁగొంతకాలంబు వాయువు భక్షించి, యంతినుండియు నిరాహారు లగుచు

ఆ. సకలలోకములకు సంహారకరమును, బేర్చి దేవతలకు భీతికరముఁ
గాఁగ ఘోరతపముఁ గావింపఁ దొడఁగిరి, మహితచిత్తు లక్కుమారవరులు.

— నారదుఁడు శబళాశ్వులకు నివృత్తిమార్గంబు నుపదేశించుట. —

వ. ఇట్లతిభయంకరం బైనతపంబు సేయుచు నెడతెగక భగవన్మంత్రంబులు నొడువుచుఁ బ్రజాసర్గకాము లై యున్నయచ్చిన్నిబాలురకడకు నారదుండు సనుదెంచి పూర్వవిధంబునఁ బలుకుచు ని ట్లనియె భ్రాతృవత్సలులై యున్నమీరలు వేదాంతసారం బొలుకుచున్ననావచనంబు లాదరించి తోఁబుట్టువులు సనినమార్గంబునఁ జనుం డెవ్వఁ డేని దనయగ్రజులు సన్నమార్గంబునం దానునుం దప్పక వర్తించె నేని యట్టివానిని విశేషధర్మం బెఱింగినవాఁ డండ్రు సతతంబును బుణ్యబంధువు లైన దేవతలం గూడి సుఖం బుండుఁ డని పల్కి నారదుండు సనియె వారలును సర్వకర్మంబులయందు నిర్మోహితు లై పరమపదంబునకు నాస్పదంబు లయిన దేవర్షి వాక్యంబుల నాశ్రయించి. 246

ఉ. అప్పుడు లజ్జతోడ శబళాశ్వులు పూర్వజు లేఁగినట్టియా
చొప్పున నెన్నఁడుం దిరిగి చూడనిత్రోవ విశేషపద్ధతిం
దప్పక పోయి రయ్య గుణధాములు నేఁడును మళ్ల రేమి నేఁ
జెప్పెదఁ గాక రాక కడసేరినరాత్రులఁ బోలి భూవరా. 247

క. దక్షున కాకాలంబున, లక్షిత మై యుండెఁ బెక్కులాగుల నుత్పా
తక్షోభంబులు వానికి, రూక్షవ్యథ నొంది యాపురుషనాశంబున్. 248

---

1 కల్మషు లై. 2 దలఁపులం. 3 బొందుగా భానుని. 4. బంధుం డై దేవతలం గూడి సుఖం బుండు నని పల్కి.

క. నారదకృత మని యెఱిఁగి మహారోషముతోడ నేఁగి యాతనిఁ గని దుః
ఖారూఢచిత్తుఁ డై మది, నూఱడిలం దెరువు లేక యుగ్రుం డగుచున్. 249

ఆ. మోము జేవుఱింప ముడివడ బొమ్మలు, చూపువెంట మంట సుడి గొనంగఁ
బెదవు లదరఁ బండ్లు పెటపెటఁ గొఱుకుచు, దక్షుఁ డాగ్రహించి తపసిఁ బలికె.

చ. నెఱయఁగ సాధురూపమున నీ వతిబాలుర కాత్మజాలికిం
గఱకుస భిక్షుమార్గ మగుకందువ సెప్పితి వేల ధూర్త వై
మఱుఁగక యుండ వచ్చునె కుమారుల [1]సిదురితంబు వొంద ని
న్నొఱలఁగఁ ద్రోతు నాదుసమదోగ్రమహోగ్రహశాపవహ్నులన్. 251

దక్షుండు నారదుని శపియించి ప్రజాసర్గం బొనరించుట.

వ. అది యెట్లం టేని దేవర్షిపితృఋణంబులు దీర్పక [2]మీమాంసితకర్మంబులు గల బాలురకు బుద్ధిఁ జెఱిచి వారలకు నుభయలోకంబుల శ్రేయోహాని నొనర్చితి విట్టిపాపంబున భాగవతోత్తములలో లజ్జాహీనుండ వై యశోహానిఁ బొంది చరింతువు గాక సకలభూతంబులును గ్రహంబులును దారకంబులును నిన్నుం దఱిపట్టునఁ గలహంకారి వని తలంపుదురు గాక యతికుతూహలంబున నీచేత స్నేహపాశనికృంతనం బైనమిత్రభేదంబె కాని తదుపశమనంబు గాకుండెడు నింతి నుండియుఁ బురుషుండు విషయతీక్ష్ణత్వంబు లనుభవింపక కాని తెలియకుండెడు జ్ఞానంబు తనంతనె కాని యొరులచే బోధింపంబడి తెలియరాకుండెడి నిరంతరంబును జరియించు నీకు నేలోకంబునను నునికిపట్టు లేకుండుం గాక యని నిర్దయుండై శాపం బిచ్చె నంత నారదుండును తదుక్తవిధవాక్యంబుల కలుగక యట్ల కాకని

1 కీ దురితంబు నేఁడు నిన్నురులఁగఁ ద్రోతు. ఇందులకు 'మీమాంసితకర్మణాం। విఘాతః శ్రేయసః పాపలోకయో రుభయోః కృతః॥ ఏవం త్వం నిరనుక్రోశో బాలానాంమతిభిద్ధరేః। పార్షదమధ్యే చరసి యశోహాని రపత్రపః॥ ననుభాగవతానిత్యం భూతానుగ్రహకాతరాః। ఋతేత్వాం సౌహృదఘ్నం వై వైరంకర మవైరిణామ్॥ నేత్థంపుంసో విరాగస్స్యాత్త్వయా కేవలినా మృషా। మన్యసే యద్యుపశమం స్నేహపాశనికృంతనం॥ నానుభూయ నజానాతి పుమాన్ విషయతీక్ష్ణతాం। నిర్విద్యతే స్వయంతస్మాన్నతథాభిన్నధీః పరైః॥ అని మూలము. ఇందు 'ననుభాగవతా నిత్యంభూతానుగ్రహకాతరాః' అనుటకు 'నను...భూతానిగ్రహతారకాః' అని పాఠము గ్రహించి కవి తెనిఁగించియుండునని తోఁచెడిని. ఇది యట్లుండ నచ్చుప్రతులందు కర్మవిచారంబు సేయనిబాలురమనంబులకు నైహికేచ్ఛలయందు నైరాశ్యంబు గలుగం జేసి నివృత్తిమార్గం బుపదేశించి వారలకు నుభయలోకములయందుఁ జెందఁగల శ్రేయోహాని నొనర్చితి విట్టిపాతకంబున భాగవతోత్తములతో లజ్జాహీనుండ వై యశోహానిం బొంది చరింపుదు గాక నిరపరాధులై వైరంబు లేని నాపుత్రులపట్ల ద్రోహకృత్యం బొనర్చిననీవు దప్పఁ దక్కన భాగవతోత్తములు సకలభూతానుగ్రహపరవశులు గావున నిరంతరంబును లోకసంచారి వైననీకు' అని యున్నది. ఈపాఠమున 'భూతానుగ్రహతారకాః' అనుదానినిసరిగాఁ దెనిఁగించుటయొకటితప్ప మూలములోఁ దక్కిన 'మన్యసేయద్యుపశమమ్' ఇత్యాదిపాఠమునకుఁ దెనుఁగు గానిపింపదు. వ్రాఁతప్రతులం దిందులకుఁ దెనుఁగు గానిపించెడిని గాన యదియే గ్రంథమునఁ జేర్పఁబడియె.

సమ్మతించి చనియె నిట్టిశాంతభావం బెవ్వనివలనం గలుగు నతండు సర్వాతీతుం
డయినసర్వేశ్వరుం డనంబడు మఱియు దక్షుండు దనమనోరథంబు విఫలం బగు
టం జేసి యతిదుఃఖితమనస్కుం డై పొగులు చున్నఁ బితామహుండు సనుదెంచి
మఱియుఁ బ్రజాసర్గోపాయం బెఱింగించిన నాప్రజాపతి ప్రియభామ యైనయసిక్ని
యందుఁ బితృవత్సల లైనకూఁతుల నఱువదుండ్రం బుట్టించి వారిలో ధర్మునకుం
బదువురను గశ్యపునకుం బదుమువ్వురను జంద్రునకు నిరువదేడ్వురను భూతున
కు నాంగిరసునకుఁ గృశాశ్వునకు నిద్దఱేసిచొప్పున నార్వురను దార్క్ష్యుం డను
నామాంతరంబుఁ దాల్చినకశ్యపునకు (మరలఁ గడమ)నలువురను నీక్రమం
బున నిచ్చె వారినామంబు లాకర్ణింపుము. 252

ఆ. ఎట్టిపుణ్యవతులొకో యీచేడియలు సెప్ప, సవతు లేనియట్టిసవతు లయ్యుఁ
గడుపు వడసి రెట్టికడుపునఁ బుట్టిరో, కడిఁది త్రిజగ మెల్లఁగడుపు గాఁగ. 253

వ. వార లెవ్వరనిన భానువు లంబయుఁ గకుప్పు జామియు విశ్వయు సాధ్యయు మరుత్వ
తియు వసువు ముహూర్తయు సంకల్పయు ననంబడుగురు ధర్మునకుఁ బత్నులై కొడు
కులం బడసిరి వార లెవ్వరం టేని భానువునకు [1]వేదఋషభుండు పుట్టె నతనికి నింద్రసే
నుం డుదయించె లంబకు విద్యోతుండు గలిగె నతనికి స్తనయిత్నువు లనువారు పుట్టిరి
కకుబ్దేవికి సంకటుండు పుట్టె సంకటునకుం గీటకుండు పుట్టెఁ గీటకునకు దుర్గాభి
మానిను లయిన దేవతలు జన్మించిరి జామిదేవికి [2]దుర్గభూముల కధిష్ఠానదేవ
తలు జనియించిరి వారికి స్వర్గుండును నందియు జన్మించిరి విశ్వ యనుదానికి విశ్వే
దేవగణంబు జనియించె వార లపుత్రకు లనంబరఁగిరి సాధ్య యనుదానికి సాధ్య
గణంబులు పుట్టె వానికి నర్థసిద్ధి యనువాఁడు పుట్టె మరుత్వతి యనుదానికి మరు
త్వంతుండును జయంతుం డనువార లుదయించి రందు జయంతుండు వాసుదేవాం
శజుం డైనయుపేంద్రుం డనం బడి వినుతి నొందె ముహూర్త యనుదానికి సకల
భూతంబులకు నాయాకాలంబులం గలిగెడు నాయాఫలాఫలంబుల నిచ్చుమౌ
హూర్తికు లనియెడు దేవగణంబులు పుట్టిరి సంకల్ప యనుదానికి సంకల్పుం డుద
యించె నాసంకల్పునకుఁ గాముండు జనియించె వసు వనుదానికి ద్రోణుండును
బ్రాణుండును ధ్రువుండును నర్కుండును నగ్నియు దోషుండును వస్తువును విభా
వసువును నను నెనమండ్రు వసువు లుదయంబు నొంది రందు ద్రోణునకు నభి
మతి యనుభార్యయందు హర్షశోకభయాదులు పుట్టిరి ప్రాణునకు భార్య యైన
యూర్జస్వతియందు సహుండును నాయువును బురోజవుండును ననువారు గలిగిరి

---

1 వేదుండును ఋషభుండును నింద్రసేనుండు ననుమువ్వురు పుట్టిరి. ఇందులకు 'భానోస్తు వేద ఋషభ ఇంద్రసేనస్తతో నృప' అనుమూలమును 'భానోస్తు వేదో ఋషభ, ఇంద్రసేనస్తతో నృప' అని గ్రహించి కవి తెనిఁగించె నని తోఁచుచున్నది. 2 దుర్గంబులు పుట్టె.

ధ్రువునకు భార్య యగుధరణియందు [1]వివిధంబు లగుపురంబులుపుట్టె నర్కునికి భార్య యగువాసనయందుఁ దర్షాదు లుదయించి రగ్నికి భార్య యైనవసుధార యందు ద్రవిణకాదులు వుట్టిరి మఱియుఁ గృత్తికలకు స్కందుండు (గలిగె నా స్కందునకు) విశాఖాదు లుదయించిరి దోషునకు శర్వరి యనుభార్యయందు హరి కళ శింశుమారుం డుదయించె వస్తువునకు నాంగిరసయందు విశ్వకర్మ యనుశిల్పాచార్యుం డుదయం బందె నావిశ్వకర్మకు నాకృతి యనుసతియందుఁ జాక్షుషుం డనుమనువు జనియించె నామనువువలన విశ్వేలు సాధ్యు లనువారలు వుట్టిరి విభావసునకు నుష యనుభార్యయందు వ్యుష్టియు రోచియు నాతపుండును జనించి రందు నాతపునికిఁ బంచయామముం డనుదివసాభిమాన దేవత జనియించె శంకరాంశజుం డయినభూతునకు సురూప యనుభార్యయందుఁ గోట్లసంఖ్య లైనరుద్రగణంబు లుదయించిరి మఱియు రైవతుండు నజుండు భవుండు భీముండు వాముండు నుగ్రుండువృషాకపియు నజైకపాత్తు నహిర్బుధ్న్యుండు బహురూపుండు మహాంతుండు ననువారలును రుద్రపారిషదులును నతిభయంకరు లయినప్రేతులును వినాయకులును బుట్టి రంగిరసుం డను ప్రజాపతికి స్వధ యనుభార్యయందుఁ బితృగణంబులు వుట్టిరి సతి యనుభార్యకు నథర్వవేదాభిమాని దేవతలు వుట్టిరి కృశాశ్వునకు నర్చి యనుభార్యయందు ధూమ్రకేశుం డనుపుత్రుం డుదయించె వేదశిరునకు ధిషణ యనుభార్యయందు దేవలుండును వయునుండును మనువునుం బుట్టిరి తార్క్ష్యునకు వినత కద్రువ పతంగి యామిని యన నలువురు భార్య లందుఁ బతంగికిఁ బక్షులు వుట్టె యామినికి శలభంబులు వుట్టె వినతకు సాక్షాత్కరించిన యజ్ఞాధిపతికి వాహనం బయినగరుడుండును సూర్యునకు సారథి యైనయనూరుండును జనియించిరి కద్రువకుఁ బెక్కు తెఱంగు లగుభుజంగమంబులు వుట్టెఁ జంద్రునకుఁ గృత్తికాదినక్షత్రంబులుభార్య లైనను వారలయందుఁ జంద్రుండు రోహిణి యందు మాత్రము మోహితుం డగుటం జేసి దక్షశాపంబున క్షయరోగగ్రస్తుం డై సంతానంబు వడయ నేరఁ డయ్యె నంత దక్షప్రసాదంబున క్షయపీడితంబు లగుషోడశకళల మరలం బొందె మఱియును. 254

సీ. కామితప్రదుఁ డైన కశ్యపుకౌఁగిట, ముచ్చట దీర్తు రేముద్దరాండ్రు
రఖిలలోకములకు నవ్వ లై జగ మెల్లఁ, బూజింప నుందు రేపువ్వుఁబోండ్లు
బలియు రై పుత్రులు పౌత్రులు త్రిజగంబు, లేలంగఁ జూతు రేయిందుముఖులు
ముంగొంగుపసిఁడి యై మూల్గుపుణ్యాంబుల, విఱ్ఱవీఁగుదు రెట్టివింతరాండ్రు
తే. వారి కలగంపకడుపుల [2]నేరుపఱుప, నరిది బిడ్డలఁ బడసిన విరుదుసతుల
నామములు నన్వయంబులు నీమనంబు, పూనఁ జెప్పుదు వినవయ్య మానవేంద్ర.

---

1 'ఇందులకు 'ధరణీహ్యసూతవివిధాః పురాః' అని మూలము. 'పురాః = పురాణి' అనివ్యాఖ్యానము. దీనికి 'వివిధులగు పురుషు లనువారు జనించిరి' అని ఆ.ప్ర. 2 'ఏరుపఱచు' అని యీకవిప్రయోగము.

తరలము. [1]అదితియున్ దితి గాష్ఠయున్ దను వయ్యరిష్టయుఁ దామ్రయు
న్నదనఁ గ్రోధవశాఖ్యయున్ సురసాఖ్యయున్ సురభిన్ మునిన్
మొదలుగాఁ దిమియు న్నిళాఖ్య సుముఖ్య యాసర మాదిగా
ముదిత లెన్నఁగఁ గన్న సంతతి ముజ్జగంబుల భూవరా. 256

సీ. చాలంగఁ దిమికిని జలచరంబులు పుట్టె, [2]శ్వాపదంబులు పుట్టె సరమయందు
సురభికి మహిషాదిసురభులు జనియించెఁ, దామ్రకు శ్యేనగృధ్రములు గలిగె
మునికి నప్సరసలమూఁకలు జనియించె, నిళ గనె భూరుహములను గ్రోధ
[3]వశ కుద్భవిల్లె దుర్వారసర్పంబులు, సరి యాతుధానులు సురస కరయ

తే. నుప్పతిల్లిరి గంధర్వులొక్కమొగి న,రిష్టకు సుతుల్ దనువునకుఁ ద్రిదశరిపులు
పదియునెనమండ్రు నైనట్టి విదితబలులు, వారినామాన్వయంబులఁ గోరివినుము.

వ. ద్విమూర్ధుండును శంబరుండును నరిష్టుండును హయగ్రీవుండును విభావసుండును నయోముఖుండును శంకుశిరుండును స్వర్భానుండును గపిలుండును నరుణియుఁ బులోముండును వృషపర్వుండును నేకచక్రుండును ననుతాపకుండును ధూమ్రకేశుండును విరూపాక్షుండును దుర్జయుం డగువిప్రచిత్తియు నను వారలు వీరలలోన స్వర్భానునకు సుప్రభ యనుకన్యక పుట్టె దాని నముచి వివాహంబయ్యె వృషపర్వునకు శర్మిష్ఠ యనుకూఁతురు పుట్టె దాని నహుషపుత్త్రుం డైనయయాతి పెండ్లి యయ్యె వైశ్వానరునకు నుపదానవి హయశిరస పులోమ కాలక యను నలువురుపుత్త్రిక లుదయించి రందు నుపదానవి హిరణ్యాక్షునకుం బత్ని యయ్యె హయశిరసను గ్రతువు వివాహం బయ్యె పులోమకాలక లనునిరువురను గశ్యపప్రజాపతి చతుర్ముఖునివాక్యంబునఁ గైకొనియె నాయిరువురకును సమరకోవిదులయినదానవులు పౌలోమకాలకేయు లనం బుట్టిరి మఱియు నాయిరువురకు నఱువదివేలరాక్షసులు జన్మించిరి వారు యజ్ఞకర్మంబులకు విఘాతుకులై వర్తింప వారి నింద్రునకుం బ్రియంబుగా నీపితామహుం డగునర్జునుండు వధించె మఱియు విప్రచిత్తి సింహిక యనుదానియందు రాహుప్రముఖంబుగాఁ గలకేతుశతంబును బడసె వారలు గ్రహత్వంబుఁ గైకొనిరి మఱియుం బురాణపురుషుం డైన శ్రీమన్నారాయణుండు దనయంశంబునఁ బరమభాగ్యవతి యయినయదితిగర్భంబున నుదయించె నాయదితివంశంబునువిదితంబుగా వినిపించెద సావధానుం

---

1 ఈతరలమునకు మాఱుగా ‘అదితియు దితియుఁ గాష్ఠయు నరిష్ఠయు సారసయు నిళయు మునియుఁ గ్రోధవశయుఁ దామ్రయు సురభియు సరమయునన బదుమువ్వురు గల రందు’అని వచనమే వ్రాఁతప్రతులఁ గానిపించెడి. 2 ‘మఱి శ్వాపదులు సరమకును బ్రజలు’ అ.ప్ర. 3 ‘వశకు సర్పములు దుర్వారాసురులు సార,సకును గంధర్వులు సతి కరిష్ట, కలరుఁ గాష్టకుఁ బంచశఫాదు లుద్భవించెఁ ద్రిదశారివర్గ మావిర్భవించె, దనువు కఱువదియొక్కరుదారబలులు’ వ్రా.ప్ర. ఇందు ‘అఱువదియొక్కరు’ అనుటకు ‘సుతా దనో రేకషష్టిః’ అని మూలము.

డ వయి వినుము వివస్వంతుండును నర్యముండును బూషుండును ద్వష్టయు సవిత
యు భగుండును ధాతయు విధాతయు వరుణుండును మిత్రుండును శక్రుండును
నురుక్రముండును ననుమనువులు జన్మించి రందు వివస్వంతునకు శ్రాద్ధదేవుం
డనుమనువు సంజ్ఞాదేవియందు నుదయించె మఱియు యముండు యమియు నను
నిసువులు మిథునంబుగా నుదయంబు నొందిరి వెండియు నాసంజ్ఞాదేవి బడబాస్వ
రూపంబు నొంది యశ్విదేవతలం గనియె ఛాయాదేవియందు శనైశ్చరుండును
సావర్ణి యనుమనువును దపతి యనుకన్యయుం బుట్టి రాతపతిని సంవరుణుండు
వరియించె నర్యమునకు మాతృక యనుపత్నియందుఁ జర్షణు లుదయించిరి వారి
మూలంబున మనుష్యజాతి యీలోకంబున స్థిరంబుగా నుండునట్లు బ్రహ్మదేవుని
చేఁ గల్పింపంబడెఁ బూషుండు భర్గునిఁ జూచి దంతంబులు వివృతంబులుగా నగిన
నతండు క్రోధించి దంతంబు లూడ నడిచిన నాఁటనుండియు భగ్నదంతుం డయి
యనపత్యుం డయి పిష్టాదులు భక్షించుచుండెఁ ద్వష్టకు దైత్యానుజ యైనరచన
యనుకన్యకకు నధికబలాఢ్యుం డగువిశ్వరూపుండు పుట్టె నంత నాదేవతలు బృ
హస్పతి గోపించి తొలంగి పోయినం దమకు నావిశ్వరూపుని నాచార్యునింగా వరి
యించి రని చెప్పిన విని శుకయోగీంద్రునకుం బరీక్షిన్నరేంద్రుం డి ట్లనియె.

సీ. అరయంగ యోగీంద్ర యద్భుతం బయ్యెడు, సురలపై నేటికి సురగురుండు
గోపించె నెందు గురుభావమున దేవ,తల కేమియాపదఁ దలఁగఁ జేసె
నెఱిఁగింపు మనవుడు నింద్రుండు త్రిభువనై,శ్వర్యమదంబున సత్పథంబు
గానక వసురుద్రగణములు నాదిత్య,[1]మరుదశ్విదేవాదిమండలములు

తే. సిద్ధచారణగంధర్వజిహ్మగాది,సురులు మునులును రంభాదిసుందరాంగు
లాడఁ బాడంగ వినుతి సేయంగఁ గొలువ, మొక్క భద్రాసనంబున నుక్కుమీఱి.

సీ. నిండుపున్నమనాఁడు గండరించినచంద్ర,మండల శ్రీతోడ మాఱుమలయు
భద్రవిద్యోతాతపత్రంబు గ్రాలంగ, మిన్నేటితెరఁగల మేలుకొలుపఁ
గలితదివ్యాంగనాకరతలచాతుర్య, చామరశ్రేణులు జాడపడఁగఁ
జింతామణిస్ఫుటకాంతిరత్నానేక, ఘటితసింహాసనాగ్రంబునందు

తే. నూరుపీఠంబుపై శచి యుండ నుండి, వరుస దిక్పాలకాదిదేవతలు గొలువ
సాటి సెప్పంగరానిరాజసముతోడ, నింద్రుఁ డొప్పారె వైభవసాంద్రుఁ డగుచు.

వ. అప్పుడు. 261

క. గురుతరధర్మక్రియ నయ,గురుఁడు మరున్మంత్రవిషయగురుఁడు వచశ్శ్రీ
గురుఁడు సమస్తసురావలి,గురుఁడు గురుం డరుగుదెంచెఁ గొల్వునకు నృపా.

చ. అమితతపఃప్రభావుఁ గరుణాత్ముని గీష్పతిఁ జూచి రాజ్యదు
ర్దమమదరేఖ నింద్రుఁడు వృథా తనగద్దియ లేవ కుండె నె

1. మరుదశ్వినీఋషిమండలములు.

య్యమున నెఱుఁగ్రొక్కనం జనక యాసన మీయక గౌరవోపచా
రములఁ బ్రసన్నుఁ జేయక నిరంబుగ దివ్యసభాంతరంబునన్. 263

క. అప్పుడు మహేంద్రుకన్నులఁ, గప్పినసురరాజ్యపదవికారంబునకుం
జప్పుడు సేయక గృహమున, కప్పుఁగ్రుడు దిరిగి పోయె నతిఖిన్నుం డై. 264

చ. ఎఱుఁగమిఁ జేసినట్టిగురుహేళన మంత నెఱింగి యింద్రుఁ డ
చ్చెరువడి భీతి నొంది యతిచింతితుఁ డై తలపోసి పల్కె న
ప్పరమపవిత్రు లోకనుతభవ్యచరిత్రు విశేషపాదపం
కరుహముఁ బూజ సేయక యకర్మముఁ జేసితి నప్రబుద్ధి నై. 265

క. త్రిభువనవిభవమదంబున, సభలో మద్గురువునకుఁ బ్రసన్నునకు లస
త్ప్రభువునకు నెగ్గు సేసితి, శుభములు దొలఁగంగ నే నసురభావమునన్. 266

ఆ. [1]పారమేష్ఠ్య మయినపదవి నొందినభూపు, లెట్టివారి కైన లేవ వలదు
విబుధు లిట్లు సెప్పువిధ మెన్న వారలు, ధర్మవేత్త లనుచుఁ దలఁపఁబడరు.

ఆ. కుపథవర్తు లగుచుఁ గుత్సితదుర్వాచో, నిపుణు లయినవారు [2]నియతి విడిచి
తొలఁగ లేక తా రధోగతిఁ బడుదురు, తప్పు లేక రాతితెప్పభంగి. 268

ఉ. కావున లోకవందితుని కార్యవిచారునియింటి కేఁగి త
త్పావనపాదపద్మములపై మకుటంబు ఘటిల్ల మ్రొక్కి త
త్సేవ యొనర్చి చిత్తము [3]వశించి ప్రసన్నునిఁ జేతు నంచు న
ద్దేవవిభుండు వోయె నతితీవ్రగతిన్ గురుధామసీమకున్. 269

సీ. ఈరీతిఁ దనయింటి కేతెంచు దేవతా,పతిరాక యాబృహస్పతి యెఱింగి
యధ్యాత్మమాయచే నడఁగి యదృశ్యుఁ డై, పోయె నప్పుడు దేవపుంగవుండు
సకలంబుఁ బరికించి జాడఁ గానక గురుఁ, జింతించి తలపోసి చిన్నఁబోయెఁ
బోయినవిధ మెల్ల దాయలు రాక్షస,వీరులు వేగులవారివలనఁ

తే. దెలిసి మిక్కిలితమలోనఁ దెలివినొంది, యందఱునుగూడి భార్గవునాశ్రయించి
తత్కృపాదృష్టిఁ దమశక్తి దట్ట మైన, దేవతలమీఁదిదాడికిఁ దెరువువెట్టి. 270

దానవులు దేవతలతో యుద్ధము సేసి దేవతల నోడించుట.

క. ధూర్తులు సమస్తకిల్బిష,మూర్తులు వరధర్మకర్మ[4]ముంచితమార్గా
వర్తులు దుర్ణయనిర్మిత, కీర్తులు దానవులు సనిరి గీర్వాణులపై. 271

స్రగ్ధర. దండిం గోదండకాండోద్ధతరథహయవేదండతండంబులోఁ డ్ర
దం డెత్తెన్ మెండుగా నద్దనుజనికరముల్ [5]దైవవర్గంబుమీఁదం

1 'పారమేష్ఠ్య మైన♦పదవి నొందినవారు, లెస్స వారి కెదురు♦లేవ రనుచు, విబుధజనులవలన ♦వినఁబడె నేనియు, నదియ పరమధర్మ♦మంద్రు మొదల' వ్రా. ప్ర. 2 'నిడివి దెలిసి' అ. ప్ర. 3 'వశించు' 'చేతును' అని కవిప్రయోగములు. 4 'మోచిత' కు 'ముంచిత' అని కవి ప్రయోగించినాఁడు. 5 'దైవతాకోటిమీఁదన్' వ్రా. ప్ర.

జండబ్రహ్మాండభేదోగ్రచ్ఛ్రియజయరవముల్ సర్వదిక్క్షోభగా ను
ద్దండప్రఖ్యాతలీలం దలపడిరి సురల్ దర్పులై వారితోడన్. 272

చ. మదమున దేవదానవులు మచ్చరులై కడుఁ బిచ్చలించి సం
పదలకుఁ గోరి పోరునెడ భార్గవమంత్రకళావిశేషులై
[1]యదరులు వాఱుచ నస్త్రముల నార్చి మహాసురు లేర్చి యేసి పెం
గుదులుగఁ గ్రువ్వ దేవతలు గోల్తల కోర్వక పాఱి రయ్యెడన్. 273

ఆ. దనుజవీరు లేయు దారుణదివ్యాస్త్ర, దళితదేహు లగుచుఁ దలలు వీడ
నోడి పాఱి రద్భుతోపేతబలులైన, త్రిదశవరులు బిట్టు దిట్టినట్లు. 274

క. ఒకమొగము గాక దివిజులు, తికమక గొని వైరులెల్ల దీకొని తమ్ముం
[2]బకపక నగ నకనక లై, లుకలుకఁ బరువెత్తి రోడి లోఁగొనుభీతిన్. 275

చ. దనుజులగర్వరేఖయును దానవవీరులయంపజోకయుం
మనుజవిశేషభోజనుల మచ్చరికంబు నిశాటకోటియే
చినబలశౌర్యముం దమకు సిగ్గును హాని మహాభయంబు ని
ర్గుణతను జేయునమ్ములికిఁ గోల్తల కోర్వక పాఱి రార్తులై. 276

క. అమరులు విసృష్టదారుణ, సమరులు శరభిన్నదేహసంతాపగుణ
భ్రమరులు దైత్యకిరాతక, చమరులు కమలజునికడకుఁ జనిరి భయార్తిన్. 277

ఉ. ధాతకు దేవతావిభవధాతకుఁ బుణ్యజనానురాగసం
ధాతకు సర్వలోకహితదాతకు వైదికధర్మమార్గని
ర్ణేతకు నుల్లసద్విభవనేతకు సర్వజగజ్జయాంగజ
భ్రాతకుఁ బుణ్యయోగిజనభావవిజేతకు మ్రొక్కి రయ్యెడన్. 278

క. అఖండలుండు మొదలుగ, లేఖానీకముల బ్రహ్మ లేనగవున ని
త్యాఖండసత్కృపారస, శేఖరవాక్యముల వారి సేదలు దేర్చెన్. 279

వ. ఇట్లు బ్రహ్మదేవుండు దేవేంద్రప్రముఖు లయిన దేవతల కనుకంపాతిశయవిభ
వంబున నభయం బొసంగి యిట్లనియె. 280

ఉ. నెట్టన పాపకర్మమున నేరమిఁ జేసితి రేమి సెప్ప మీ
పుట్టిననాఁటనుండియును బుద్ధులు సెప్పి జగంబు లేలఁగాఁ
బట్టముఁ గట్టి పెంచినకృపానిధి బ్రహ్మకళావిధిజ్ఞుఁ జే
పట్టక గుట్టు జాఱి సిరిపట్టునఁ దొట్టినపొట్టక్రొవ్వునన్. 281

వ. బ్రహ్మిష్ఠుం డైన బ్రాహ్మణు నాచార్యుం గా గొనక గురుద్రోహంబు సేసితిరి తద్దో
షం బిప్పుడు మీకుఁ జేసేత శత్రుకృతం బై యనుభవింపం జేసె నతిబలవంతు
లయిన మిమ్ము [3]నతితీక్ష్ణు లయిన రాక్షసులు జయించుట దమయాచార్యుం డైన శు

1 'యెదురులు... నేయ మహాసురు లేచియేసి... కోర్వక వీఁగి రయ్యెడన్' అ. ప్ర. 2 బికపిక
లై నకనక లై' అ. ప్ర. 3 నతితీక్ష్ణబలు లయిన రాక్షసులు.

త్రు నారాధించి తన్మంత్రప్రభావంబునఁ బునర్లబ్ధవీర్యు లై యిప్పుడు మదీయం బయిననిలయంబు నాక్రమింపం గలవారై మదోద్రేకంబున నెదురులేక వర్తిల్లుచున్నరక్షోనాయకులకుం ద్రిదివంబుఁ గొనుట తృణప్రాయం బభేద్యమంత్రబలంబు గలభార్గవునకు వారు శిష్యు లగుటంజేసి విప్రగోవిందగవేశ్వరానుగ్రహంబు గలవారలకుఁ దక్కం దక్కినరాజుల కరిష్టం బగుం గావున మీ రిప్పుడు త్వష్ట యనుమనుపుత్త్రుం డగువిశ్వరూపుం డనుముని నిశ్చలతపోమహత్త్వసత్త్వస్వభావుం డతని నారాధించిన మీకు నభీష్టార్థంబుల నతండు సంఘటించు నెట్టి దుర్దశల నైన నడంచు నని చెప్పిన దిక్పాలకాదులు డెందంబులు డిందుపడి కమలగర్భుని వీడ్కొని విశ్వరూపుకడకుం జని యి ట్లనిరి. 282

తే. అన్న మే లగు నీకు నిన్నడుగఁ గోరి
వచ్చినారము భవదీయభవనమునకును
దండ్రులకు నేఁడు సమయోచితంబు లైన
కోర్కు లొడఁగూడఁ జేసి చేకొమ్ము యశము. 283

క. సుతులకుఁ బితృశుశ్రూషణ, మతిపుణ్యము సేయుచుండు నాత్మజులు గుణో
న్నతి బ్రహ్మచారు లేనియు మతిలో గురుసేవకన్న మఱియుం గలదే. 284

వ. అదియునుం గాక. 285

సీ. అరయ నాచార్యుండు పరతత్త్వరూపంబు, దండ్రి దలంపఁగ ధాతరూపు
రూపింప భ్రాత మరుత్పతిరూపంబు, దెలియంగఁ దల్లి భూదేవిరూపు
భగిని [1]కరుణారూపు భావంబు ధర్మస్వ, రూపంబు దా నర్థిరూపు మొదల
నభ్యాగతుఁడు మున్న యగ్నిదేవునిరూపు, సర్వభూతములుఁ గేశవునిరూపు

ఆ. గాన తండ్రి వేగ కడు నార్తు లగుపితృ,జనుల మైనమమ్ముఁ జల్లఁ జూచి
పరభయంబు వాపి నిరుపమం బగుతపో,మహిమచేత మెఱసి మనుపవయ్య.

వ. ఇట్టి బ్రహ్మిష్ఠుండ వైనని న్నాచార్యునింగా వరియించి భవదీయతేజోవిశేషంబుచేత వైరివీరులం బరిమార్చెద మాత్మీయార్థం బయినయవిష్ఠపాదాభివందనంబు నిందితంబు గా దని వేదవాక్యంబు గలదు గావున నీకు నమస్కరించుచున్న దేవవరులం గైకొని పౌరోహిత్యంబు సేయు మనినం బ్రహసితవదనుం డై యమ్మునీశ్వరుం డి ట్లనియె. 287

తే. బ్రహ్మతేజంబు వోయెడి ప్రార్థనంబు, ధర్మగుణగర్హితం బని తా నెఱింగి
సొరిదినను బోఁటితపసి యీసురలచేతఁ, బ్రకటమధురోక్తి నేటికిఁ బలుకఁబడియె.

వ. విశేషించియు. 289

క. గురుధనముఁ గూర్ప నేటికి, గురుశిక్షం దగిలి మంత్రకోవిదు లై స
ద్గురుధర్మనిరతు లేనియు, గురువులకును శిష్యవరులె కూర్చినధనముల్. 290

సీ. అరయ నకించను లైనట్టివారికిఁ, బంబినట్టిశిలోంఛనంబె ధనము

దానిచే నిర్వర్తితప్రియసాధుసత్క్రియ గలవారలై ప్రీతి నుందు
రది గాన సద్ధర్మితాచార మైనయాచార్యత్వ మిపుడు మీశాసనమునఁ
గైకొంటి గురువులకామంబు ప్రాణార్థవంచనములు లేక వడి నొనర్తు
ఆ. ననుచు విశ్వరూపుఁ డనియెడిముని ప్రతిజ్ఞోక్తిఁ బలికి వారి నూఱడించి
మహితమైనతత్సమాధిచే గురుభావ, మమరఁ జేసె దేవసమితి కపుడు.
క. భార్గవవిద్యాగుప్త,స్వర్గశ్రీద్విగుణదనుజసమధికసంప
ద్వర్గముల విష్ణుమాయా,నర్గళగతిఁ దెచ్చి యింద్రునకు నిచ్చె నృపా. 292
క. ఏవిద్యచేత రక్షితుఁ, డై వజ్రి దురంబులోన నసురులఁ ద్రుంచెన్
భావింప నట్టివిద్యను, శ్రీవరమాయామతంబుఁ జెప్పెను హరికిన్. 293
ఉ. నావుడుఁ బాండవాన్వయుఁడు నమ్మినభక్తి జగన్నివాసు రా
జీవదళాక్షుఁ గృష్ణుఁ దనచిత్తమునన్ భజియించి పల్కె నో
దేవగణార్చితాంఘ్రియుగ దివ్యమునీశ్వర విశ్వరూపుఁ డ
ప్పావన మైనవిద్య సురపాలున కేక్రియ నిచ్చెఁ జెప్పవే. 294
ఉ. ఎందును రక్షితుం డగుచు నింద్రుఁడు లీలయుఁబోలె వైరిసే
నం దునుమాడి దేవతలు నమ్మి సుఖింపఁగ నిష్టసంపదం
జెంది సమస్తలోకములఁ జేకొని యేలె మునీంద్ర దాని నే
విందు సుఖంబుఁ గందు నిఁక వీనులు సంతసమందఁ బల్కవే. 295

—✿ శ్రీమన్నారాయణకవచప్రారంభము. ✿—

క. వరనారాయణకవచము, పరిభీకరవజ్రకవచ మాశ్రితసంప
త్పరిణామకరస్సువచము, పురుహూతున కిట్లు మౌని బోధించెఁ దగన్. 296
వ. అనినం బరీక్షిజ్జనపాలునకు మునినాథుం డిట్లనియె. 297
సీ. వినవయ్య నరనాథ మునినాథుఁ డింద్రున, కను వొంద నారాయణాఖ్యమైన
కవచంబు విజయసంకల్పంబు నక్రమే,యస్వరూపంబు మహాఫలంబు
మంత్రగోప్యము హరిమాయావిశేషంబు, సాంగతతోడ నెఱుంగఁ జేసె
దాని నే వినిపింతుఁ బూని తదేకాగ్ర,చిత్తంబుతోడుతఁ జిత్తగింపు
తే. మొనర ధౌతాంఘ్రిపాణియై యుత్తరంబు,ముఖముగా నుత్తమాసనమున వసించి
కృతనిజాంగకరన్యాస మతిశయిల్ల, మహితనారాయణాఖ్యవర్మము నొనర్చె.
వ. ఇట్లు నారాయణకవచంబు ఘటియించి పాదంబులను జానువులను నూరువులను నుదరంబునను హృదయంబునను నురంబునను ముఖంబునను శిరంబునను ని ట్లష్టాంగంబులం బ్రణవపూర్వకం బైనయష్టాక్షరీమంత్రరాజంబు న్యాసంబు సేసి (ద్వాదశాక్షరవిద్యలచేతం గరన్యాసంబు సేసి)మంత్రమూర్తియై[2] భగవచ్ఛబ్దవా

1 'భగవచ్ఛబ్దవాచ్యం బగుషట్ఛక్తిసంయుతుండగుచు విద్యామూర్తియునైనసర్వేశ్వరునందు భావించి, శ్రీనారాయణకవచాఖ్య' వ్రా.ప్ర.

చ్యంబైన (ప్రణవాదియకారాంత మగుమహామంత్రంబుచేత నంగుళ్యంగుష్ఠపర్వ
సంధులయం దుపన్యసించి మఱియు హృదయంబున నోంకారంబు వికారంబు
మూర్ధంబున షకారంబు భ్రూమధ్యంబునందు ణకారంబు శిఖయందు వేకారంబు
నేత్రంబులయందు నకారంబు సర్వసంధులయందు మఱియు నస్త్రము నుద్దేశించి
మకారంబు నుపన్యసించెనేని మంత్రమూర్తి యగు మఱియును నస్త్రాయఫ
ట్టనుమంత్రంబున దిగ్బంధనంబు సేసి పరమేశ్వరునిం దనభావంబున నిల్పి
విద్యామూర్తియుఁ దపోమూర్తియు నగు)షట్ఛక్తిసంయుతం బయిననారాయణ
కవచాఖ్య మైనమంత్రరాజంబు నిట్లని పఠియించె. 299

చ. గరుడునిమూఁపుపైఁ బదయుగంబు ఘటిల్లఁగ శంఖచక్రవ
ర్తరుచిరశార్ఙ్గఖడ్గశరరాజితపాశగదాదిసాధనో
త్కరనికరంబు లాత్మకరకంజములన్ ధరియించి భూతిసం
భరితమహాష్టబాహుఁడు కృపామతితో ననుఁ గాచుఁ గావుతన్. 300

ఆ. [1]ప్రకటమకరవరుణపాశంబులందుల, జలములందు నెందుఁ బొలియ కుండఁ
గాచుఁ గాకి నన్ను ఘనుఁ డొక్కఁడై నట్టి, మత్స్యమూర్తి విద్యమానకీర్తి.

క. వటుఁడు సమాశ్రితమాయా, నటుఁడు బలిప్రబలశోభన ప్రతిఘటనో
ద్భటుఁడు త్రివిక్రమదేవుఁడు, [2]చటులస్థలమందు నన్ను సంరక్షించున్. 302

చ. అడవుల సంకటస్థలుల నాజముఖంబుల నగ్నికీలలం
దెడరుల నెల్ల నాకు నుతి కెక్కఁగ దిక్కగుఁ గాక శ్రీనృసిం
హుఁడు [3]సురశత్రుయూథపవధోగ్రుఁడు విస్ఫురితాట్టహాసవ
క్త్రుఁడు ఘనదంష్ట్రపావకవిధూతదిగంతరుఁ డప్రమేయుఁడై. 303

చ. అరయఁగ నెల్లలోకములు నంకిలి నొంద మహార్ణవంబులో
[4]నారగి నిమగ్న మైనధర నుద్ధతిఁ గొమ్ముల నెత్తినట్టియా
కిరిపతి [5]యగ్నికల్పుఁ డురుఖేలుఁడు నూర్జితమేదినీమనో
హరుఁడు కృపావిధేయుఁడు పదాధ్వములన్ ననుఁ గాచుఁ గావుతన్. 304

క. రాముఁడు రాజకులైకవి, రాముఁడు భృగుసత్కులాభిరాముఁడు [6]సుగుణ
స్తోముఁడు నను రక్షించును, [7]శ్రీమహితోన్నతుఁడు నద్రిశిఖరములందున్.

సీ. తాటక మర్దించి తపసిజన్నముఁ గాచి, హరువిల్లు విఱిచి ధైర్యమున మెఱసి
ప్రబలు లైనట్టివిరాధకబంధోగ్ర, ఖరదూషణాదిరాక్షసులఁ దునిమి
వానరవిభు నేలి వాలిఁ గూలఁగ నేసి, జలరాశిగర్వంబుఁ జక్కఁ జేసి
సేతువు బంధించి చేరి రావణకుంభ, కర్ణాదిసిరులఁ గడిమిఁ ద్రుంచి

తే. యలవిభీషణు లంకకు నధిపుఁ జేసి

---

1 'వరుస జలధికూప♦వరుణపాశములందు. 2 'చటులస్థలివలన. 3 కనకాక్షరాక్షసవధో. 4 నురుత
రమగ్న మైనధర. 5 యజ్ఞకర్ముఁ డురుఖేలనుఁ డూర్జిత. 6 శాంతి. 7 శ్రీమహితోన్నతుల నద్రి'. ప్రా. ప్ర.

భూమిసుతఁ గూడి సాకేతపురమునందు
రాజ్యసుఖములు గైకొన్న రామవిభుఁడు
వరుస నన్నుఁ బ్రోచుచుండుఁ బ్రవాసగతుల. 306

వ. మఱియు నఖిలప్రమాదంబు లైనయభిచారకర్మంబులవలన నారాయణుండును గర్వంబువలన నరుండును యోగభ్రంశంబువలన యోగనాథుం డయినదత్తాత్రేయుండును గర్మబంధంబులవలన గణేశుం డైనకపిలుండును గామదేవునివలన సనత్కుమారుండును మార్గంబుల (దేవహేళనంబు సేయుట)వలన శ్రీహయగ్రీవమూర్తియును దేవతానమస్కారతిరస్కారదేవపూజాచ్ఛిద్రంబులవలన నారదుండును నశేషనిరయంబులవలనఁ గూర్మంబును నపథ్యంబువలన భగవంతుం డైనధన్వంతరియును ద్వంద్వంబువలన నిర్జితాత్ముం డైనఋషభుండును జనాపవాదంబువలన నగ్నిదేవుండును [1]జననమరణాదులం గలుగఁజేయుకర్మంబులవలన బలభద్రుండును గాలంబువలన యముండును సర్పగణంబులవలన శేషుండును నప్రబోధంబువలన ద్వైపాయనుండును బాషండసమూహంబులవలన బుద్ధదేవుండును [2]శనైశ్చరునివలనఁ గల్కియు నై ధర్మరక్షణపరుం డయినమహావతారుండు నన్ను రక్షించుం గాతఁ బ్రాహ్ణమధ్యాహ్నపరాహ్ణసాయంకాలంబులను బ్రదోషార్ధరాత్రాపరరాత్రప్రత్యూషానుసంధ్యాప్రభాతంబులను గదాద్యాయుధంబుల ధరియించి కేశవ నారాయణ గోవింద విష్ణు మధుసంహార త్రివిక్రమ వామన హృషీకేశ పద్మనాభ శ్రీవత్సధామ సర్వేశ్వ రేశ జనార్దన విశ్వేశ్వర కాలమూర్తులనునామరూపంబులుగలదేవుండు నన్నురక్షించుంగాక ప్రళయకాలానలాతితీక్ష్ణసంభ్రమభ్రమణనిర్వక్రవిక్రమవశీకృతదనుజచక్రం బైనసుదర్శనపుణ్యానామచక్రంబ మహావాయుప్రేరితుం డై హుతాశనుండు నీరసతృణాటవుల భస్మీభూతంబు సేయుభంగి భగవత్ప్రియుక్తంబ వై మద్వైరిసైన్యంబుల దగ్ధంబు గావింపుము జగత్సంహారకాలపటుఘటితచటులమహోత్పాతగర్జారవతర్జనదశదిశాభివర్జితఘనఘనాంతరనిష్ఠ్యూతనిష్ఠుర కోటిశతకోటిసంస్పర్శస్ఫురద్విస్ఫులింగనిర్గమానర్గళభుగభుగాయమానమూర్తివిస్ఫూర్తి నారాయణకరకమలవర్తిగదాయుధోత్తమ మదీయవైరితండోపతండంబుల భండనంబునం జండగతిం బిండిగాఁ జండికాకూశ్మాండవైనాయకరక్షోభూతగ్రహంబులు చూర్ణంబులు గాఁ గొండొకవినోదంబు సలుపుము [3]దరేంద్రంబ వైనపాంచజన్యంబ సర్వలోకజిష్ణుం డైనశ్రీకృష్ణుని నిఖిలపుణ్యైకసదనవదననిష్ఠ్యూతనిశ్శ్వాసా[4]ధరవేణుపరిపూరితంబ వై యున్మత్తభూతప్రేతపిశాచవిప్రగ్రహాదిక్రూర[5]దుర్గ్రహంబులు విద్రావణంబులుగా నస్మత్పరవీరమండలంబులగుండియలతోఁ దదీయమానినీదుర్భర

1 నంతకాకృతిం జేయుభూతంబులవలన బలభద్రుండును. 2 కలివలన. 3 దరేంద్రుండ. 4 ధర్వణపూరితం. 5 దృగ్గణంబులు.

గర్భంబులు గర్భస్థార్భకనిర్భేదంబులుగా నవియ బ్రహ్మాండభాండభీకరం బయిన భూరినాదంబున మోదింపు మఱితీవ్రధారాదళితనిశాటకోటికఠోరకంఠకరాళరక్తధారాధౌతమలీమసవిసరంబ వైననందకమహాసిశేఖరంబ జగదీశప్రేరితంబ వై మద్విద్వేషివిషమవ్యూహంబుల మెండుగడికండలుగఁ జెండి చెండాడుము నిష్కళంకనిరాతంకనిశ్శంకసాంద్ర చంద్రమండలపరిమండితసర్వాంగరక్షణవిచక్షణధర్మనిరతంబ వయిన[1]చర్మంబ దుర్మదమద్వైరిలోకభీకరాలోకంబులను సమాకులనిబిడనీరంధ్రనిష్ఠురతమఃపటలపటుఘటనం (బులం) గుటిలపఱుపుము నిఖిలపాపగ్రహంబులవలనను సకలనరమృగసర్పక్రోడభూతాదులవలనను నగుభయంబులు భగవన్నామరూపయానదివ్యాస్త్రంబులవలనం బొంద కుండుఁగాక బృహద్రథంతరాదిసామంబులచేత స్తోత్రంబు సేయంబడుచున్నఖగేంద్రుండు (రక్షణదక్షుం డై) నన్ను రక్షించుఁ (గాక) శ్రీహరినామరూపవాహనదివ్యాయుధపారిషదోత్తమప్రముఖంబు లస్మదీయబుద్ధీంద్రియమనఃప్రాణంబుల సంరక్షించు భగవంతుం డయినశేషుండు సర్వోపద్రవంబుల నాశంబు సేయు జగదైక్యభావం బయినధ్యానంబు గలవానికి వికల్పరహితుం [2]డై భూషణాయుధలింగాఖ్య లగుశక్తులం దనమాయచేత ధరియించి [3]తేజరిల్లు చుండులక్ష్మీకాంతుండు వికల్పవిగ్రహంబులవలన నన్ను రక్షించుఁగాక లోకభయంకరాట్టహాసభాసురవదనగహ్వరుం డగుచు సమస్తతేజోహరణధురీణతేజఃపుంజసంజాతదివ్యనృసింహావతారుం డగునప్పరమేశ్వరుండు సర్వదిగ్భాగంబులవలన సమస్తబహిరంతరంబులవలన నన్ను రక్షించు చుండుఁ(గాత) మని నారాయణాత్మకకవచప్రభావం బితిహాసరూపంబున [4]నింద్రుండు దెలిసికొని ధ్యానంబు సేసి తద్విద్యాధారణమహిమవలన నరాతుల నిర్జించెం గావున నెవ్వ రేని నిర్మలాత్ము లగువారలేతద్విద్యాధారణు లై యనుదినంబును బఠియించిన నతిఘోరరణంబుల నత్యుత్కటసంకటంబులను సర్వగ్రహనిగ్రహకర్మమారణకర్మాది[5]దుష్కర్మజన్యక్లేశంబులను వదలి యవ్యాకులమనస్కు లై విజయంబు నొందుదురు మఱియును సర్వరోగంబులకు నగమ్యశరీరు లై సుఖంబు నొందుదు రదియునుం గాక. 307

సీ. అతిభక్తిఁ గౌశికుం డను బ్రాహ్మణుఁడు దొల్లి, యీవిద్య ధరియించి యెలమి మించి
మరుభూమియందు నిర్మలచిత్తుఁ డై యోగ,ధారణంబున బిట్టు తనువు విడిచె
దానిపై నొకఁడు గంధర్వవరేణ్యుండు, చిత్రరథాఖ్యుఁ డజేయుఁ డొంటి
చదలఁ జనఁగఁ దచ్ఛాయ తదస్థిపైఁ, గదిసిన నాతఁడు గళవళించి

ఆ. యువిదపిండుతోడ నవవిమానముతోడఁ, దనదువిద్యతోడ ధరణిఁ ద్రెళ్లి

---

1 'ధర్మంబ. 2 డయ్యు నప్పరమేశ్వరుండు భూషణాయుధచిహ్నిత మైనశక్తిం. 3 విశేషవిగ్రహంబు గలలక్ష్మీకాంతుండు నన్ను రక్షించు. 4 మునీంద్రుండు వ్యాఖ్యానంబుసేసి యింద్రున కుపదేశించిన నతండు తద్విద్యా. 5 దుష్కర్మంబులకు నతిభయంకరు లై విజయంబు. గ్రా. ప్ర.

తివిచి లేవలేక § తికమక గుడువంగ, వాలఖిల్యమాని § వానిఁ జూచి. 308

క. నారాయణకవచసమా,ధారణపుణ్యాప్తి దీని § దగ్గఱ నీకుం
గూరెడిని విష్ణుభక్తుల, నారక చేరంగ నెట్టి§నారికిఁ దరమే. 309

ఇంద్రవజ్రము. సంధించి నీయంగక§సంధు లెల్లన్, బంధించి తన్మంత్ర§బలంబు పేర్మి
న్నందంబు మాన్పింపఁ ద§దన్యమేదీ, సింధుప్రవాహోన్నతి§[1]చేతఁ దీరున్. 310

వ. కావున నీ విప్రుఁ డీపుణ్యాశల్యంబులు భక్తియుక్తుండవై కొనిపోయి ప్రాఙ్ముఖంబునఁ బ్రవహించెడుసరస్వతీజలంబుల [2]నిక్షేపణంబు సేసి కృతస్నానుండవై యాచమనంబు సేసిన నీసర్వాంగబంధనంబు లుడుగు ననిన నతం డట్లు చేసి తనవిమానం బెక్కి నిజస్థానంబున కరిగెం గావున. 311

క. అనుదినము దీని నెవ్వరు, విని రేనిఁ బఠించి రేని § విస్మయ మొదవన్
ఘనభూతజాల మెల్లను, మునుకొని వారలను గాంచి § మ్రొక్కుచు నుండున్.

ఆ. విశ్వరూపువలన § నైశ్వర్యకర మైన, యిట్టివిద్యఁ దాల్చి § యింద్రుఁ డపుడు
మూఁడులోకములకు § మూఁడి లైనట్టి శ్రీ, ననుభవించి మించె § నధికమహిమ.

సీ. భూపాల యావిశ్వ§రూపున కరుదైన, తలలు మూఁడను వొందఁ § గలిగియుండు
సొరిది సురాపాన§సోమపానంబులు, [3]నన్నాద మనఁగను § నమరవరుల
తోఁ గూడి భుజియించి § తూకొని వారితో, యజ్ఞభాగంబు ప్ర§త్యక్ష మొంది
కైకొను చుండి మ§తప్కర్ముఁ డై యాయజ్ఞ, భాగంబు రాక్షస§ప్రవరులకును

ఆ. దల్లిమీఁదఁ గలుగు§తాత్పర్యవశమున, దివిజవరుల మొఱఁగి § తెచ్చి యిచ్చు
నది యెఱింగి యింద్రుఁ § డతిభీతచిత్తుఁ డై, తనకుఁ గానియతని§తలలు ద్రుంచె.

క. భూసురుఁ డనక మహాత్మా,గ్రేసరుఁ డన కతఁడు పూర్వ§కృతకర్మగతిన్
వేసరఁ డనక మహేంద్రుఁడు, భూసురుతల లపుడు రోష§మునఁ దెగ నడిచెన్.

వ. ఇట్లయ్యింద్రుండు క్రోధంబు సహింపం జాలక విశ్వరూపుతలలు ఖడ్గంబునం దెగ నడిచిన సోమపానంబు సేయుశిరంబు గపింజలం బయ్యె సురాపానంబు సేయుశిరంబు గలవింకం బయ్యె నన్నంబు భక్షించుశిరంబు తిత్తిరి యయ్యె నిట్లు త్రివిధపక్షిస్వరూపంబు దాల్చి బ్రహ్మహత్య యేతెంచి యింద్రునిఁ జుట్టుకొని తమ్ముఁ బరిగ్రహింపు మని నిర్బంధింప నపు డింద్రుం డతిభీతచిత్తుండై త్రిలోకనాయకుం డైనన్ దానిం దప్పించుకొనం జాలక యంజలి యొగ్గి యమ్మహాదోషంబుఁ గైకొని తద్దోషం బొక్కసంవత్సరం బనుభవించి యంతం బాపుకొనువాఁడై భూజలవృక్షస్త్రీలం బ్రార్థించి మద్దురితంబు చతుర్విధంబులం బుచ్చికొనుండనిన భూమి తనయందుఁ జేయంబడినఖాతంబు తనంతన పూఁడునట్టివరంబును జలంబు సర్వంబు దనయందుఁ బ్రక్షాళితం బైనం బావనం బగునట్టివరంబును వృక్షంబులు భేదింపంబడి పునఃప్రరోహంబు గలుగువరంబును స్త్రీ లెల్లపుడుం

1 జేర్పఁ దీరున్. 2 వైచి కృత. 3 నన్నంబు మొదలుగా.

దమకుఁ గామసుఖంబు గలుగునట్టివరంబును గోరిన నతం డట్ల కా నొసంగిన నత
నిదుష్కృతంబు ధరణి [1]యూరిణవిధంబునను నుదకంబు బుద్బుదఫేనరూపంబు
నను మహీరుహంబులు నిర్యాసభావంబునను నింతులు రజోవికారంబునను
నిట్లు చతుర్భాగంబులం బంచికొని రంత. 316

మ. హతపుత్రుం డగువిశ్వరూపజనకుం డాత్వష్ట దుఃఖాయతో
ద్ధతరోషానలదహ్యమానుఁ డగుచుం దా నింద్రుపై మారణ
క్రతుహోమం బొనరింప నందుఁ బొడమెం గల్పాంతకాలాకరవి
శ్రుతకీలానలనిష్ఠురేక్షణగుణక్షుభ్యత్త్రిలోకోగ్రుఁ డై. [చుఁ

సీ. యుగముద్రుంగెడునాఁడు జగములువొలియించు,నంతకుమూర్తిపై నింతయగు
బఱపునుబొడవును బ్రతిదినంబును నొక్క, శరపాత మంగంబు విరివిగొనుచుఁ
గడునగ్ధశైలసంకాశ దేహమునందుఁ, గరము సంధ్యారాగ కాంతి బెరయ
మునుగాఁకరాగిచేఁ గనుమించుమించులఁ, గఱకుమీసలు కచాగ్రములు మెఱయఁ
తే. చండమధ్యాహ్నమార్తాండమండలోగ్ర, చటులనిష్ఠురలోచనాంచలవిధూత
దశదిశాభాగుఁ డుజ్జ్వలతరకరాళ, భిదురసునిశితదంష్ట్రోరువదనగుహుఁడు. 318

ఉ. నింగికి నేలకుం బొడవు నిచ్చలమై శిఖలందుఁ బర్వను
త్తుంగతరాగ్నిజాలములఁ దొట్రిలుచున్ గ్రహపంక్తి జాఱ ని
స్సంగకరాళశాతఘనసద్ఘృణిమండలచండశూల ము
ప్పొంగుచుఁ గేల లీలఁ గొని భూమి చలింపఁగ సోలి యాడుచున్. 319

సీ. వదలక విరివిగా వదనంబుఁ దెఱచుచు, నాకాశ మంతయు నప్పళించుఁ
గడనాల్క నిగిడించి గ్రహతారకంబుల, నయ మెల్ల దిగజాఱ నాకి విడుచు
నలవోకయునుబోలె నట్టహాసము సేసి, మెఱసి లోకము లెల్ల మ్రింగఁ జూచుఁ
దనరుదిగ్దంతిదంతములు సెక్కలు వాఱ, నుగ్రదంష్ట్రలు ద్రిప్ప నుక్కుమిగిలి
తే. త్వష్టబలితంపుదపమునఁ బుట్టినొంది,యఖిలలోకంబు లెల్లఁ దా నాక్రమించి
వృత్రనామాఖ్య దేవతాశత్రుఁ డగుచు, దారుణాకారుఁ డఖిలదుర్ధముఁడు మెఱసె.

మత్తకోకిలము. అట్టివృత్రునిమీఁద దేవత లల్కతోఁ బెనుమూఁకలై
చుట్టి ముట్టి మహాస్త్రవిద్యలు సూపి యేపున నేయ నా
గొట్టువీరుఁడు వార లేసిన క్రూరశస్త్రము లన్నియుం
జుట్టి పట్టుక మ్రింగి శూరత జోక నార్చె మహోగ్రుఁ డై. 321

క. భక్షితదివ్యాస్త్రుం డగు,రక్షోనాయకుని నమర రాజప్రముఖుల్
వీక్షింప వెఱచి పఱచిరి, రక్షకుఁ జింతించికొనుచు రయ మొప్పారన్. 322

వ. ఇట్లు సర్వసాధనంబుల(తోడ సాధుజనంబుల) వృత్రాసురుండు మ్రింగిన నచ్చెరు
వడి చేయునది లేక తత్తేజోవిశేషవిభవంబునకు భయంబు నొంది కందినడెం

1 'నెఱియ లూషరక్షేత్రంబులవిధంబున' అ. ప్ర.

దంబునం గుందుచుం బురందరప్రముఖులార్తరక్షకుం డగుపుండరీకాక్షునకుం
గుయ్యిడువారలై. 323

లయగ్రాహి. వీఁడు కడుదుర్దముఁడు - వాఁడిమసకైదువులు
- వోఁడి చెడఁగా మెసవి - యీఁడు గనకున్నాఁ
డేఁడ బ్రదుకింకఁ బెనుఁ-గీఁడు వొడమెన్ మనకుఁ
- దోడుపడ నొక్కరుఁడు -లేఁడు హరి దక్కన్
వేఁడుదము శ్రీధరునిఁ - గూడుదము సద్భటులఁ
- బాడుదము గీతముల - జోడుపడ సంతన్
వీఁడు చెడుత్రోవ దయ-తోడ నెఱిఁగించు ఘనుఁ
- డోడక సురాలయము - పాడువడ దాకన్. 324

క. అని తలపోయుచుఁ దమలో,మునుకుచుఁ దికమకలు గొనుచు - మురరిపుసభకున్
గునుకుచుఁ గునుకుచు నేఁగిరి, ఘనరాక్షసుఁ గన్నకన్నుఁ-గవ బెగ్గిలఁగన్. 325

వ. ఇట్లు భయార్తులై యమర్త్యవ్రాతంబు సని చని ముందట నభంగభంగ రంగదుత్తుంగడిండీరమండలసముద్దండాడంబరవిడంబితనారాయణనిరంతరకీర్తిలతా కుసుమగుచ్ఛస్వచ్ఛంబును ననవరతగోవిందచరణారవిందసేవాసమాకులకలిత ఫలితమహాపుణ్యఫలాయమానసముద్దీపితావర్తవర్తితదక్షిణావర్తరుచిరశంఖమం డలమండితంబును నతినిష్ఠురకరినపారీనపృథురోమరాజీవశకులతిమితిమింగిలకర్క టకఘురకచ్ఛపమకరనక్రవక్రగ్రాహగ్రహణ ఘుమఘుమాయమానదారుణ గమనవిషమితవిషమతరంగఘట్టనఘట్టితసముద్ధూతశీకరనికరనీరంధ్రతారకితతా రాపథంబును మహోచ్ఛ్రాయశిలోచ్చయశిఖరాగ్రప్రవహితదుగ్ధనిర్ఝరసమ్మా ర్జితపురాణపురుషవిశుద్ధశుద్ధాంతవిహారణధురీణనవసుధాధౌతధావళ్యధగద్ధగాయ మానరమ్యహర్మ్యనిర్మాణకర్మంబును నతిపవిత్రగుణవిచిత్రనిజకళత్రప్రేమా నందసందర్శితముకుందపరిస్రవదంతరంగకరుణారసపరిమిళితభావబంధురవిద్రు మవల్లీమతల్లికాంకురశోభితంబును బ్రసిద్ధసిద్ధరసాంబువాహసంగమసముత్థితగంభీ రఘోషపరిపూరితసకలరోదోంతరాళంబును సముద్రమేఖలాఖిలప్రదేశ విలసిత నవీనదుకూలాయమానంబును హరిహరప్రముఖ దేవతానిచయపరిలబ్ధామృత మహైశ్వర్యదానధౌరేయమహానిధానంబును వైకుంఠపురపౌరవార మనోహర కామ్యఫలఫలితమందార పారిజాత సంతాన కల్పవృక్ష హరిచందన ఘనవనాను కూలకూలంబును నై యొప్పుచుఁగుబేరుభాండాగారంబునుంబోలెఁ బద్మమహాపద్మ శంఖమకరకచ్ఛపముకుందకుందనీలవరసమగ్రంబై విష్ణుకరకమలంబునుంబోలె సుదర్శనావర్తప్రగల్భంబై కైలాసమహీధరంబునుంబోలె నమృతకళాస్థాన శేఖరపదార్పణంబై యింద్రవైభవంబునుంబోలెఁ గల్పవృక్షకామధేనుచిం తామణిజనితవిశేషంబై సుగ్రీవసైన్యంబునుంబోలె నపరిమితనిబిడహరిసంచా

రం బై నారాయణోదరంబునుంబోలె నిఖిలభువనభారభరణసమర్థం బై శంకరు
జటాజూటంబునుంబోలె గంగాతరంగిణీసమాశ్రయం బై బ్రహ్మలోకంబునుంబో
లెఁ బరమహంసకులసేవ్యం బై పాతాళలోకంబునుంబోలె ననంతభోగిభోగయో
గ్యం బై నందనవనంబునుంబోలె నైరావతమాధవీరంభాదిసంజననకారణం బై
సౌదామినీనికరంబునుంబోలె నభ్రంకషం బై విష్ణునామకీర్తనంబునుంబోలె ని
ర్మలస్వభావం బై క్రతుశతగతుండునుంబోలె హరిపదభాజనం బై యొప్పుచున్న
దుగ్ధవారాశి జూసి శ్వేతద్వీపంబు దర్శించి యందు సకలదిక్పాలకాదిదేవతలు
దేవదేవు నాశ్రయించి యిట్లని స్తుతియించి రంత. 326

సీ. పంచమహాభూతపరినిర్మితం బైన, ముజ్జగంబుల కెల్ల నొజ్జ యైన
బ్రహ్మయు నేమును బరఁగ [1]నంపిఱుఁ గూడి, యెవ్వని కై పూజ లిత్తు మెపుడు
నట్టిసర్వేశ్వరుం డాగమవినుతుండు, సర్వాత్మకుఁడు [2]మాకు శరణ మగును
అతిపూర్ణకాము నహంకారదూరుని, సముని శాంతునిఁ గృపాస్పదుని గురుని
తే. మాని యన్యుని సేవింపఁ బూనునట్టి, కపటశీలుని నతిపాపకర్మబుద్ధి
శునకవాలంబు పట్టుక ఘనతరాబ్ధిఁ, దరియఁ జూచుటగాదె తాఁ దామసమున.

చ. ఉదకమయంబునన్ వసుధ నోడగఁ జేసి తనర్చుకొమ్మునన్
వదలక యంటఁ గట్టి మనువల్లభుఁ గాచినమత్స్యమూర్తి స
మ్మదమున మమ్ముఁ బ్రోచు నను మానసము మానఁగ వృత్రుచేతియా
పద దొలఁగించి నేఁడు సురపాలురపాలిటిభాగ్యదైవ మై. 328

మత్తకోకిలము. రంతు సేయుచు వాతధూతకరాళభంగురభంగదు
ర్దాంతసంతతసాగరోదకతల్ప మొంది వసించు ధా
తెంతవానిని బొడ్డుఁదమ్మిన యాఁచి కాచిననేర్పరిం
తంతనాఁ డనరానియొంటరి యాదరించు మముం గృపన్. 329

తే. దేవతల మైనమే మిట్టి దేవదేవు, సర్వలోకశరణ్యుని శరణు చొచ్చి
బలితి మైనట్టివీనియాపదలఁ బాసి, మీఁటి శుభములఁ జేకొను వార మిపుడు.

వ. ఇట్లు స్తుతియించుచున్న దేవతలకు భక్తవత్సలుం డైన వైకుంఠుండు ప్రసన్నుం
డయ్యె నప్పుడు. 331

సీ. తగుశంఖచక్రగదాధరుం డగువాని, శ్రీవత్సకౌస్తుభశ్రీలవానిఁ
గమనీయమాణిక్యఘనకిరీటమువాని, దివ్యవిభూషణదీప్తివాని
మండితకోటీరకుండలంబులవాని, సిరి యురఃస్థలమునఁ జెలఁగువానిఁ
దనుఁ బోలుసేవకతండంబు గలవాని, జిలుఁగైనపచ్చనివలువవానిఁ
ఆ. దెల్లదమ్మివిరులఁ దెగడుకన్నులవాని, నవసుధాద్రవంపునవ్వువానిఁ
గనియె వేల్పుపిండు కప్పరపాటుతోఁ, గన్నులందు నున్నకఱవు దీఱ. 332

1 తక్కినవారు. 2 మమ్ముఁ జాలఁ బ్రోచు.

సీ. తనసేవకులలోనఁ ǂ దడఁబడురూపంబు, శ్రీవత్సకౌస్తుభ ǂ శ్రీలఁ దెలుప
వికచాబ్జములతోడ ǂ వీడ్వడుకన్నుల, కడలుదైవాఱెడు ǂ కరుణఁ దెలుప
నెల్లలోకములకు ǂ నిల్లైనభాగ్యంబుఁ, గాఁపురం బుండెడు ǂ కమల దెలుప
మూఁడుమూర్తులకును ǂ మొదలైనతేజంబు, తాఁతఁ బుట్టించిన ǂ తమ్మి దెలుప
ఆ. బుద్ధిఁ బోల్పరాని ǂ పుణ్యంబుఁ దత్పాద, కమలజనితయైన ǂ గంగ దెలుప
నప్రమేయుఁ డభవుఁ ǂ డవ్యక్తుఁ డవ్యయుఁ, డాదిపురుషుఁ డఖిల ǂ మోది యొప్పె.

వ. ఇట్లు జగన్మోహనాకారుం డయిననారాయణునికృపావలోకనాహ్లాదచకితస్వభావ చరితులై సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి ఫాలభాగపరికీలితకరకమలులై యిట్లనిరి. 334

ఆ. దుర్గమంబు లయిన ǂ స్వర్గాదిఫలములఁ, బుట్టఁ జేయఁ జాలు ǂ నట్టిగుణము
గలిగి మెలఁగు చున్న ǂ ఘనుఁడవై నట్టినీ, కరయ మ్రొక్కువార ǂ మాదిపురుష.

సీ. దండంబు యోగీంద్ర ǂ మండలనుతునకు, దండంబు శార్ఙ్గకో ǂ దండునకును
దండంబు మండిత ǂ కుండలద్వయునకు, దండంబు నిష్ఠుర ǂ భండనునకు
దండంబు మత్తవే ǂ దండరక్షకునకు, దండంబు రాక్షస ǂ ఖండనునకు
దండంబు పూర్ణేందు ǂ మండలముఖునకు, దండంబు తేజఃప్ర ǂ చండునకును
తే. దండ మద్భుతపుణ్యప్ర ǂ ధానునకును, దండ ముత్తమవైకుంఠ ǂ ధామునకును
దండ మాశ్రితరక్షణ ǂ తత్పరునకు, దండ మురుభోగినాయక ǂ తల్పునకును. 336

ఉ. చిక్కిరి దేవతావరులు ǂ చిందఱవందఱ లైరి ఖేచరుల్
స్రుక్కిరి సాధ్యసంఘములు ǂ సోలిరి పన్నగు లాజిభూమిలో
స్రుక్కిరి దివ్యకోటి గడు ǂ స్రగ్గిరి యక్షులు వృత్రుచేత నీ
చిక్కినవారి నైన దయ ǂ సేయుము నొవ్వక యుండ నోహరీ. 337

క. మొదలాఁటినరక్కసులకు, మొదలై మా కాపదలకు ǂ మూలం బగుచుం
దుద మొదలు లేనిరక్కసు, తుదిఁ జూపఁ గదయ్య తుదకుఁ ǂ దుది యైనహరీ.

తే. అకట దిక్కుల కెల్ల ది ǂ క్కైన మాకు, నొక్కదిక్కును లేదు కా ǂ లూఁద నైన
దిక్కు గావయ్య నేఁడు మా ǂ దిక్కుఁ జూచి, దిక్కు లేకున్నవారల ǂ దిక్కు నీవ.

క. నీదిక్కు గానివారికి, నేదిక్కును లేదు వెదక ǂ యిహపరములకున్
మోదింపఁ దలఁచువారికి, నీదిక్కే దిక్కు సుమ్ము ǂ నీరజనాభా. 340

తే. అరయ మాతేజములతోడ ǂ నాయుధములు
మ్రింగి భువనత్రయంబును ǂ మ్రింగు చున్న
భీకరాకారు వృత్రునిఁ ǂ బీఁచ మడఁచి
యెల్లభంగుల మాబన్న ǂ మీఁగు మభవ. 341

ఆ. పరమపురుష దుఃఖ ǂ భంజన పరమేశ, భక్తవరద కృష్ణ ǂ భవవిదూర
జలరుహాక్ష నిన్ను ǂ శరణంబు వేఁడెద, మభయ మిచ్చి కావ ǂ వయ్య మమ్ము.

వ. [1]నమస్తే భగవన్నారాయణ వాసుదేవ యాదిపురుష మహానుభావ పరమమంగళ పరమకల్యాణ దేవ పరమకారుణికు లయినపరమహంస లగుపరివ్రాజకులచేత నాచరితంబు లగుపరమసమాధిభేదంబులఁ బరిభావితపరిస్ఫుటం బయినపరమహంసధర్మంబుచేత నుద్ఘాటితం బగుతమఃకవాటద్వారంబున నపావృతం బయిన యాత్మలోకంబున నుపలబ్ధమాత్రుండ వై నిజసుఖానుభవుండ వై యున్ననీ వాత్మసమవేతంబు లై యుపేక్షింపఁబడనియీశరీరంబులకు నుత్పత్తిస్థితిలయకారణుండ వై యుండుదువు గుణసర్గపతితుండ వై యపరిమితగుణగణంబును గల నీవు దేవదత్తునిమాడ్కిఁ బారతంత్ర్యంబున స్వకృతంబు లైనకుశలాకుశలఫలంబుల ననుభవింతువు షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుండ వై ననీ వాత్మారామస్వభావుండవయి యపరిమితగుణగణంబులు గలిగి యీశ్వరాహ్వయానవగాహ్యమాహాత్మ్యంబందు నర్వాచీనవికల్పవితర్కవిచారప్రమాణాభాసంబు లగుతర్కశాస్త్రంబులఁ గర్కశంబు లయినప్రజ్ఞలు గలిగి దురవగ్రహవాదు లైనవిద్వాంసులవివాదావసరంబులయందు నుపరతంబు లగున స్తినాస్తీత్యాదివాక్యంబుల సమస్తమాయామయుండ వై నిజమాయచేతఁ గానంబడక యుక్తిగోచరుండ వై సమవిషమరూపంబులఁ బ్రవర్తింతువు దేవా రజ్జుఖండంబునందు సర్పభ్రాంతి గలుగున ట్లొండు ద్రవ్యంబున ద్రవ్యాంతరభ్రాంతి గలుగుచుండు సర్వేశ్వర సర్వజగత్కారణరూపంబ వై ననీవు సర్వభూతప్రత్యగాత్మ వగుటం జేసి సర్వగుణావభాసోపలక్షితుండ వై కానంబడుచుందువు లోకేశ్వరా భవన్మహిమను మహామృతసముద్రవిప్రుడసకృత్పానమాత్రంబున సంతుష్టచిత్తు లై నిరంతరసుఖంబున విస్మారితదృష్టశ్రుతవిషయసుఖలేశాభాసు లైనపరమభాగవతులు భవచ్చరణకమలసేవా

1 ఇందులకు 'పఱియును భగవన్నారాయణ... భేదంబులఁ బరిస్ఫుటం బయినపరమహంసధర్మంబుచేత ననువాదితం బగుపటు కవాటద్వారంబున నావృతం బయినయాత్మలోకంబున... సమవేతంబు లై యుపేక్షింపంబడనిశరీరంబులకు... గుణసర్గభావితుండ వై .. పారతంత్ర్యంబున నచ్చినకుశలఫలంబులు ననుభవించి చింతింతువు షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుండ వై ననీ వాత్మారాముండ వయి యుందువు గుణసర్గభావితుండ వయి యపరిమితగుణగణంబు లర్వాచీనవితర్కవిచారప్రమాణభావంబు లగు తర్కశాస్త్రంబులఁ గర్కశంబు లైనప్రజ్ఞ గలిగి దురాగ్రహవాదు లైనవిద్వాంసుల వివాదానుసరణంబులయందు... గోచరుండ వై సమస్తవిషయరూపంబులఁ బ్రవర్తింతువు. దేవా రజ్జువునందు సర్పభ్రాంతిగలుగునట్లు ద్రవ్యాంతరంబులచేత బ్రహ్మంబయిననీయందుఁ బ్రపంచభ్రాంతిగలిగెడి ననియిట్లతిమనోహరచతురవచనంబులు' అచ్చుప్రతి. ఈపాఠము 'ఓంనమస్తే అస్తుభగవన్నారాయణాయ...' అనుమూలమునకు అనుగుణముకామిచేతను వ్రాఁతప్రతులపాఠ మనుగుణ మగుటంబట్టియు, రెండవపాఠమే గ్రంథమునఁ గూర్పంబడియె మఱియు మూలమునందు 'సఏవహి పున స్సర్వవస్తుషు వస్తుస్వరూప స్సర్వేశ్వర స్సకలజగత్కారణ...' మొదలుకొని 'గ్రస్తానియేనన కృష్ణతేజాంస్యస్త్రాణ్యుధానిచ' అనువఱకుఁ గలగొప్పగ్రంథమునకు వ్రాఁతప్రతులందే తెనుఁగు గానిపించుచున్నది కాని యచ్చుప్రతులఁ గానిపింపదు.

ధర్మంబు విడువరు త్రిభువనాత్మభవన త్రివిక్రమ త్రినయన త్రిలోకమనోహ
రానుభావ భవదీయవైభవవిభూతిభేదంబు లైనదనుజాదులకు ననుపక్రమస
మయం బెఱింగి నిజమాయాబలంబున సురనరమృగజలచరాదిరూపంబులు ధరి
యించి తదీయావతారంబుల ననురూపం బైనవిధంబున శిక్షింతువు భక్తవత్స
లా భవన్ముఖకమలనిర్గతమధురవచనామృతకళావిశేషంబుల నిజదాసుల మైన
మాహృదయతాపం బడంగింపుము జగదుత్పత్తిస్థితిలయకారణ ప్రధానదివ్య
మాయావినోదవర్తి వై సర్వజీవనికాయంబులకు బాహ్యాభ్యంతరంబులయందు
బ్రహ్మప్రత్యగాత్మస్వరూపప్రధానరూపంబుల దేశకాలదేహావస్థానవిశేషంబులం
దదుపాదానానుభవంబులు గలిగి సర్వప్రత్యయసాక్షి వై సాక్షాత్పరబ్రహ్మస్వరూ
పుండవై యుండెడినీకు నేమని విన్నవించువారము జగదాశ్రయం బై వివిధవృజిన
సంసారపరిశ్రమోపశమనం బైనభవదీయదివ్యచరణశతపలాశచ్ఛాయ నాశ్ర
యించెద మని పెక్కువిధంబుల వినుతించి యి ట్లనిరి. 343

క. తేజంబు నాయువును వి, భ్రాజితదివ్యాయుధములుఁ § బరువడి వృత్రుం
డాజిముఖంబున మ్రింగెను, మాజయ మిం కెందుఁ జెప్పుమా జగదీశా. 344

వ. అని యి ట్లతిమనోహరంబు లైనవచనంబుల భక్తిపరవశు లయి వినుతిసేయు
చున్నదేవతలం జూచి యప్పరమేశ్వరుం డమృతప్రాయంబు లగుగంభీరభాషణం
బుల ని ట్లనియె. 345

క. మదుపస్థానం బగుమీ, సదమలసుజ్ఞానమునకు § సంతోషమునం
బొదలె మదిఁ బ్రీతి నొందితి, వదలక నాభక్తి వాడిమి § వ్యర్థం బగునే. 346

వ. మఱియును బ్రీతుండ నైననాయందు భక్తులకుం బొందరానియర్థంబు లేదు
విశేషించి నాయందు నేకాంతమతి యైనతత్త్వవిదుం డన్యంబులం గోర కుండు
గుణంబులయందుఁ దత్త్వజ్ఞానగోచరుం డైనవాఁడు విషయనివృత్తచిత్తుం డై
సంసారమార్గంబు నిచ్ఛింపండు కావున మీకు శుభం బయ్యెడు దధీచి యను
ఋషిసత్తముండు గలం డతనిశరీరంబు[1]మద్విద్యాతిశయమహత్త్వంబునను దే
జోవిశేషంబునను సారవంతం బై యున్న యది యతని నడిగి తచ్ఛరీరంబుఁ బుచ్చి
కొనుం డతండు పూర్వకాలంబున నశ్వి దేవతలకు నశ్వశిరోనామం[2]బను బ్రహ్మస్వ
రూపం బగునిష్కళంకం బయినవిద్య యుపదేశించిన వారలు జీవన్ముక్తత్వంబు
నొందిరి మఱియుఁ ద్వష్టృపుత్త్రుం డయినవిశ్వరూపునకు మదాత్మకం బయినయ
భేద్యకవచంబు నిచ్చెఁ గావున నతం డతివదాన్యుం డశ్వి దేవతలచేత యాచింపం
బడి దేహంబు వంచింపక మీ కిచ్చు నతనిశల్యంబులు విశ్వకర్మనిర్మితంబు లై
శతధారలు గలయాయుధశ్రేష్ఠం బయి మత్తేజోపబృంహితం బయి వృత్రాసుర

1. మద్విద్యాతిశయంబునను సద్వ్రతాతిశయంబునను దేజోమహత్త్వంబునను సారం బై
యున్నయది. 2 బను నిష్కళంకం బైనబ్రహ్మవిద్య.

శిరోహరణకారణం బయి యుండు దానం జేసి మీరు పునర్లబ్ధతేజోస్త్రాయుధసంపదలు గలిగి వెలిం గెదరు విశేషించియు మద్భక్తవరు లయినవార లేలోకంబుల నెవ్వరికి నజయ్యులు కావున మీకు భద్రం బయ్యెడు మని యాదేశించి భూతిభావనుం డైన భగవంతుండు వారల కదృశ్యుం డయ్యె నప్పుడు దేవతలు దధీచిమునికడకుం జని యశ్వులం బురస్కరించుకొని యి ట్లనిరి. 347

ఆ. దేహి సుఖము గోరి § దేహంబు ఘటియించు, దేహి విడువలేఁడు § దేహ మెపుడు
దేహి యస్మదీయ § దేహంబుకొఱకునై, దేహ మీఁ గదయ్య § దేవతలకు. 348

ఉ. ఎక్కడ నెల్లలోకముల § నెవ్వరుఁ గోరనికోర్కి నేఁడు మా
కెక్కలిపాటు కై తివిరి § దేహము వేఁడఁగ వచ్చినార మే
మెక్కడఁ దీవ్రకర్మగతి § యెక్కడ దైవకృతంబు గాక యీ
[1]రొక్కపుదాన మీవరుస § గోయక వేఁడుదురే జగంబులన్. 349

క. నీచగతి యెల్లభంగుల, యాచన యని తెలిసి తగని § దడుగుదు రేనిన్
యాచకవర్గములోపల, [2]నీచకు లనఁబడరె యెంత § నేర్పరు లైనన్. 350

క. అడుగంగ రానివస్తువు, లడుగరు బతిమాలి యెట్టి § యర్థులు నిను నే
మడిగితిమి దేహ మెల్లను, గడు నడిగెడువారి కేడ § కరుణ మహాత్మా. 351

ఉ. నావుడు నాదధీచియు మ § నంబున సంతస మంది నవ్వి సం
భావితవాక్యపద్ధతులఁ § బల్కుచు ని ట్లనెఁ బేర్మితోడ నో
దేవతలార ప్రాణులకుఁ § దెక్కలిమృత్యుభయంబు పూను టే
భావములం దలంపరు కృ § పామతి నెన్నఁడు మీమనంబులన్. 352

ఆ. ఎలమిఁ బ్రదుక నిచ్ఛ § యించినవారికి, దేహ మెల్లభంగిఁ § దీపు గాదె
యచ్యుతుండు వచ్చి § యర్థించె నేనియుఁ, దన్ను నిచ్చునట్టి § దాత గలఁడె. 353

వ. అదియునుం గాక. 354

సీ. అర్థంబు వేఁడెడు § నర్థులు గలరు గా, కంగంబు వేఁడెడి § యర్థి గలఁడె
తగుకోరికల నిచ్చు § దానశీలుఁడు గాక, దనదేహ మీనేర్చు § దాత గలఁడె
యీ నేర్చువాఁడు ద § న్నిచ్చిన రోయక, చంపెడునట్టియా § చకుఁడు గలఁడె
చంపియుఁ బోవక § శల్యంబు లన్నియు, నేటి పంచుకపోవు § వారు గలరె

ఆ. రమణ లోక మెల్ల § రక్షించువారికి, హింస సేయుబుద్ధి § యెట్టు వొడమె
బ్రాఁతి యైనయట్టి § ప్రాణంబుపైఁ దీపు, తమకుఁబోలె నెదిరిఁ § దలఁప వలదె.

వ. అనిన దేవత లి ట్లనిరి. 356

తే. సర్వభూతదయాపర § స్వాంతులకును, బుణ్యవర్తను లగుమిమ్ముఁ § బోఁటివారి
కమితసత్కీర్తికాముల § కలఘుమతుల, కియ్యరానిపదార్థంబు § లెవ్వి గలవు.

ఆ. అడుగరానిసొమ్ము § నడుగ రా దని మానఁ, డడుగువానిమాట § లడుగ నేల

1 చక్కనిదాన 'మీ' నొకఁడు చాలునె. 2 నీచక యాచకము గాదె నిర్ణయమతికిన్.

భ్రాంతి నడుగుచోటఁ § బ్రాణంబు లేనియు, నిచ్చువాఁడు దాఁపఁ § డిచ్చుఁగాని.

వ. అని పరసంకటంబు దలంపక నిలింపులు (గార్యపరతర్క సవినయ) వాక్యపరంపరలఁ
బ్రార్థించిన నతండు దరహసితభాసితవదనుం డై యఖిలలోకధర్మం బెఱింగియు
నొక్కింతకాలంబు ప్రతివాక్యం బిచ్చితి దీని సహింపం దగుదురు మీయట్టివార
లకుం బ్రియం బగునేని నెప్పుడైన విడువం దగినశరీరంబు విడుచుట యేమిదుర్ల
భం బధ్రువం బైనయీశరీరంబుచేతం గీర్తిసుకృతంబుల నెవ్వం డార్జింప
కుండు నతండు పాషాణాదులకంటె నతికష్టుండు మీయట్టిపుణ్యశ్లోకులచేత
నాశింపంబడినయీశరీరం బప్రమేయధర్మార్జితం బేదేహంబుచేత నేనియు సకల
భూతంబులు శోకానుభవంబున శోకించు హర్షానుభవంబున హర్షించు నట్టి
మహాకష్టదైన్యాకరం బైనయీశరీరంబు కాకశునకసృగాలాదులపాలు గాకుండ
మే లయ్యెఁ గని నిశ్చితాత్ముండయి దధీచి దిత్వావలోకనంబుచేత నిరసితబంధనుం
డై బుద్ధీంద్రియమానసంబులతోఁ గూడినక్షేత్రజ్ఞుని బరబ్రహ్మస్వరూపం బైన
భగవంతునందు నేకీభూతంబు సేసి యోగజ్ఞానంబున శరీరంబువిడిచె నప్పు డింద్రుం
డతనిశల్యంబుల విశ్వకర్మనిర్మితం బై నిశితశతధారాసమావృతం బై వెలుంగు
వజ్రాయుధంబుఁ గైకొని భగవత్తేజోపబృంహితుం డయి యైరావతారూఢుం
డై సకల దేవోత్తమగరుడగంధర్వఖచరకిన్నరకింపురుషసిద్ధవిద్యాధరపరిసేవితుం
డై సకలమునిజనంబులు వినుతింపఁ ద్రిలోకహర్షకారి యై (భగవదనుగ్రహసం
ప్రాప్తమహోత్సాహవికసితవదనారవిందుం డై) వృత్రానురుపై నడచె నప్పుడు.

ఉ. వృత్రుఁడు మానవాన్వయపవిత్రుఁడు లోకజిఘాంసకక్రియా
సూత్రుఁడు విగ్రహగ్రహణ§సుస్థిరవాక్యవివేకమానచా
రిత్రుఁడు దేవతోరగద§రీకృతవక్త్రుఁడు రోషదూషితా
మిత్రుఁడు శత్రురాకఁ గని § మిక్కిలి యైనయుగాంతకాకృతిన్. 360

క. మెండు గలదనుజనాయక,మండలములు గొల్వ నడచె § మహితోద్ధతి వే
దండములనడుమఁ జనునడ,గొండయునుంబోలె నిబిడ§కోపోద్ధతుఁ డై. 361

క. కాలగళుఁ డడరి కదువడిఁ, గాలునిపైఁ గవయుమాడ్కి § ఖరతరరవసం
[1]చాలితపూర్వదిగంతరుఁ, డై లీల మహేంద్రుమీఁద § నతఁ డరిగె నృపా. 362

వ. ఇట్లు రుద్రగణంబులు మరుద్గణంబులు నాదిత్యగణంబులు నశ్విదేవతలుఁ బితృ
దేవతలు విశ్వేదేవులు నగ్ని యమ నైరృతి వరుణ వాయు కుబేరేశానాదులు
సిద్ధసాధ్యకిన్నరకింపురుషగరుడగంధర్వఖేచరప్రముఖంబు లగునింద్రసైన్యంబుల
తోడ నముచియు శంబరుండును ననర్వుండును ద్విమూర్ధుండును వృషభుండును
నంబరుండును హయగ్రీవుండును శంకుశిరుండును విప్రచిత్తియు నయోముఖుం
డును బులోముండును వృషపర్వుండును హేతియుఁ బ్రహేతియు నుత్కటుండు

1. చారిత సర్వదిగం... నడరె నృపాలా.

ను ధూమ్రకేశుండును విరూపాక్షుండును గపిలుండును విభావసుండును నిల్వ
లుండును బల్వలుండును దందశూకుండును వృషధ్వజుండును గాలనాభుండును
మహానాభుండును భూతసంతాపనుండును వృకుండును సుమాలియు మాలియు
ము న్నగు దైతేయదానవయక్షరాక్షసా ద్యసంఖ్యాంబు లగువృత్రాసురబలంబు
లంతంతం దలపడి సమరంబు సేసి రప్పుడు. 363

చ. అసురులకున్ సురావలికి నయ్యె మహారణ మప్పు డొండొరుల్
ముసల గదాసి కుంత శర ముద్గర తోమర భిందిపాల ప
ట్టిసపటుశూలచక్రముల రేవలు సూపి యదల్చి యార్చుచున్
మసలక కప్పి రస్త్రముల మార్కొని మంటలు మింట నంటఁగన్. 364

క. ఒండొరులఁ గడవ నేసిన, కాండము లాకాశపథముఁ గప్పి మహోల్కా
[1]దండంబు లోలసి నిష్ఠుర, భండనముఖ మొప్పెఁ జూడఁ బ్రళయోచిత మై.

చ. సురవరు లేయుబాణములు సూడ్కి కగోచర మై నభస్స్థలం
బఱిమిఱిఁ గప్పి [2]రేసి దివసాంతముఁ జేసినలీల నాసురే
శ్వరబల[3]యూధవీరులును సాయకపంక్తులచేత నాని రూ
పఱ [4]శతధూళిఁ జేసి పఱ పై నతమం బొనరించి యార్చుచున్. 366

చ. సమరమదాంధు లై సురనిశాచరవీరులు సైనికాంఘ్రిసం
క్రమితమహీపరాగములు గ్రమ్మిన నమ్మలికంపుఁజీఁకటుల్
దమకనుదోయి కడ్డముగఁ దార్కొనినం జల మూఁది పోరి రా
క్రమితనిజాంతరంగపరిఘట్టితరోషమహాగ్ని పెంపునన్. 367

క. అతిగళితరక్తధారా,క్షతములతోఁ గానఁబడిరి సైనికులు మహో
ద్ధతరోషవహ్నికీలలు, వితతం బై పిక్కటిల్లి వెడలెడిభంగిన్. 368

సీ. రవణించుశింజినీటంకారరవములు, భటసింహనాదంబుఁ బరిఢవింప
భీషణోత్తమహయహేషావిఘోషంబు, కరిబృంహితస్ఫూర్తిఁ గ్రందుకొలుప
సమర[5]నిశ్శంకాంకశంఖనినాదంబు, నేమిస్వనంబుల నిహ్నవింపఁ
దుముల మై చెలఁగెడుదుందుభిధ్వానంబు, లట్టహాసంబుల నాక్రమింప

తే. ఘటితశస్త్రాస్త్రనిష్ఠురఘట్ట[6]నోత్థ,ఖరకరోరువిస్ఫులింగంబు లడరి
దివ్యకోటీరమణిఘృణి ధిక్కరింప, సమర మొనరించి రసురులు నమరవరులు.

వ. ఇట్లు ప్రళయసంరంభవిజృంభితసముత్తుంగరంగత్తరంగితభైరవారావనిష్ఠ్యూతని
ష్ఠురమహార్ణవంబునుంబోలె యుగాంతసంక్రాంతఝంఝాపవనపరికంపితదీర్ఘ
నిర్ఘాతనిబిడనిష్ఠురనీరదంబులుంబోలె నుభయసైన్యంబులుం గలసి సంకులసమ
రంబుసలుపుసమయంబున యుగాంతకృతాంతసకలప్రాణిసంహారకారణలీలయుం

---

1. దండములువోనినిష్ఠుర. 2 లేని. 3 యోధవీరులును. 4 శరధూళితోడఁ బఱపైన. 5 నిస్సా
ణాంక. 6 నోగ్ర, ఖరకరకరోరు.

బోలెం బడాతిరాహుత్తగజారోహకరథికమహారథికవీరు లొండొరులు చండగతిం
గాండంబులు పఱపుచు గదలం జదుపుచుం గత్తులం గత్తళంబులం జినుఁగం బొడు
చుచు నడిదంబుల నడుచుచుం గుంతంబులం గ్రుచ్చుచుం గుఠారంబుల వ్రచ్చుచు
ముసలంబుల మోఁదుచు ముద్గరంబులం బాఁదుచుం జక్రంబులం ద్రుంచుచు
సబళంబుల నొంచుచు సురియల మెఱుముచు శూలంబులం దుఱుముచు వాజుల
కుఱికియు వాలంబుల నఱికియుఁ దొడలు తుండించియుం దొండంబులు ఖండిం
చియు మెడ లెడయించియు మెదళ్లు గెడయించియు నడుములు ద్రుంచియు నా
సికలు ద్రెంచియుఁ బదంబుల విఱిచియుఁ బార్శ్వంబులం జఱిచియు గజంబులం
బఱపియు గాత్రంబుల నుఱిపియుఁ గుంభంబులం బగిలించియుం గొమ్ములం బెక
లించియు హస్తంబులం దుండించియు నంగంబులం జించియు రథంబుల నలియిం
చియు రథికులం బొలియించియు సారథులం జంపియు సైంధవంబుల దంపియు
శిరంబుల నొగిలించియు సీసకంబు లగిలించియు ఛత్త్రంబుల నుఱుమాడియుం జామ
రంబులం దుఱుమాడియు సైన్యంబులం జదిపియు సాహసుల మెదిపియు (నడు
ములు ద్రుంచియు మఱియును) బరస్పరగుణవిచ్ఛేదనంబును నన్యోన్యకోదండఖం
డనపటుత్వంబును నుభయసైంధవధ్వజసారథిరథికరథవికలనంబును నొండొరుల
పాదజానుజంఘాహస్తమస్తకనిర్దళనంబును రక్తమాంసమేదఃపంకసంకలితసమ
రాంగణంబును నై యతిఘోరభంగిం బెనంగి రప్పుడు. 370

చ. సముజయమ్ముఁ సమాహజయసామ్యపరిశ్రమమ్ముఁ సహావవి
క్రమము సమాస్త్రశస్త్రబలగర్వము నైకడుఘోరభంగి నా
నముచిహారాగ్రసైన్యగణనాథులతోడ నిశాచరేశ్వరో
త్తములు సురంబు సేసి రొగిఁ దార్కొని వృత్రుబలంబు ప్రాపునన్. 371

వ. అప్పుడు. 372

లయగ్రాహి.

మొత్తముగఁ బాఱుపెను నెత్తురుమహానదులఁ దత్తఱముతో నుఱికి కుత్తుకలు మోవం
జిత్తముల నుబ్బి వెస నెత్తుకొను భూతముల సత్తుగని శాకినులు జొత్తిలెడిమాంసం
బుత్తిలముతో మెసఁగి నృత్తములు సేయుమద మత్తఘనడాకినులు నృత్తగతిఁ బ్రేవుల్
బిత్తరములందిగిచి మొత్తమెదడుల్గొనసి గుత్తిగొనుచుండ భయవృత్తిఁ గలనొప్పెన్.

వ. ఇట్లు దేవదానవులు నర్మదాతీరంబునఁ గృతయుగంబునం దలపడి త్రేతాయు
గంబు సొచ్చునంతకాలంబుఁ బోరు దారుణంబుగాఁ జేయుచుండ నంత వృత్రా
సురుభుజబలంబు పెంపునఁ దెంపుసేసి కంపింపక నిలింపులపై రక్కసులగుంపులు
సొంపు పెంపు చూపి మహావృక్షపాషాణగిరిశిఖరంబులు వర్షించిన. 374

మ. గిరపాషాణమహీజముల్ గురియఁగా గీర్వాణు లన్నింటి ని

ష్ఠురనారాచపరంపరల్ వఱపుచుం జూర్ణంబుఁ [1]గావింప ని
ర్భరలీలం దమచేయుసత్త్వములు దోర్భంగంబులై పోవఁగాఁ
దెరలన్ రాక్షసయోధవీరులు మదోద్రేకంబు సంఛిన్నమై. 375

క. ప్రచురముగ రాక్షసావళి, ఖచరులపై నేయునిబిడకాండావళి దు
ర్వచనుఁ డెడనాడుమాటలు, సుచరిత్రునియందుఁబోలెఁ జొరవయ్యె నృపా.

వ. అప్పుడు. 377

వనమయూరము.

అంత సురలేయునిబిడాస్త్రములపాలై, పంతములుదక్కి హతపౌరుషముతో ని
శ్చింతగతి రక్కసులుసిగ్గడిగిభూమిన్, గంతుగొని పాఱి రపకారపరులార్వన్.

క. కొండలఁ బోలెడురక్కసు, లొండొరులం గడవఁ బాఱి [2]రుక్కఱి పటుకో
దండముఖసాధనంబులు, భండనమున వైచి దివిజపతు లార్వంగన్. 379

వ. ఇట్లు సమరతలంబు నాసి తినప్రాపు దూసి తీసి పఱచు చుండుపండనాయకులం జూచి యకుటిలమతిం బకపక నగి వృత్రాసురుం డిట్లనియె. 380

ఉ. తుల్లకవృత్తి మీ కగునె శూరుల కిమ్మొయిఁ గీర్తిభోగముల్
గొల్లగఁ జేయుచావు మదిఁ గోరినవారల [3]కేను గల్గ నీ
తల్లడ మంది యీసమరధర్మము మాని తలంగఁ బాడియే
మల్లుఁడు దుర్దమప్రధనమత్తుఁడు వృత్రునిప్రాపెఱుంగరే. 381

క. చావు ధ్రువమైనప్రాణికిఁ, జావులు రెం డరసికొనుఁడు సమరమునందున్
భావింప యోగమందును, జావంగా లేనిచెడుగుచావుం జావే. 382

వ. అని వాసుదేవతేజోవిశేషవిశేషితుఁడై దవానలకీలలంబోలె వెలుఁగుచు వెఱచి వెన్నిచ్చి పఱచునసురుల వెనుకొని తఱుముసురవీరులం జూచి హుంకరించి స్వర్గానుభవంబున నిచ్చ లేకుండెనేని మదవలోకనస్పర్శనమాత్రంబు ముందర నిలుతురు గాక యని యేచి కల్పాంతానల్పఘనఘనాటోపంబునుంబోలెఁ గఠోర కంఠహుంకారభర్జనంబులన్ గర్జిల్లుచుఁ బ్రళయకాలపవనపరిభాసితమహాశిఖిశిఖావళులఁ దృణీకరించుకుటిలావలోకనంబుల నాలోకించుచుం గాలపరిపక్వలీలాలోలుం డయినశూలిపోలిక నాభీలమూర్తియై సకలజీవభారభరణదుర్భరభగ్న బ్రహ్మాండభాండమహాధ్వానంబుగా నాస్ఫోటించిన. 383

ఉ. కూడె జగంబు లన్నియును గ్రుంకిరి సూర్యసుధాంశు లద్రు లూ
టాడె నభస్స్థలం బగిలె సంబుధు లింకె నుడుగ్రహాళిఫ
ట్టూడె వడిన్ దిశల్ వగిలె నుర్వర క్రుంగె నజాండభాండ మ
ల్లాడె విధాత బెగ్గడిలె నార్చుచు వృత్రుఁడు బొబ్బ వెట్టినన్. 384

1. గావించి నిర్భర... సత్త్వములతో భంగంబులై ... దెరలన్ 2 రుక్కఱిపటు. 3 కైనఁ గల్గునే.

లయగ్రాహి.

కూలిరి వియచ్చరులు ♦ సోలిరి దిశాధిపులు ♦ వ్రాలి రమరవ్రజము ♦ దూలి రురగేంద్రుల్
[1]ప్రేలిరి మరుత్తులెద ♦ జాలిఁ గొని రాశ్వినులు ♦ కాలుడిగి రుద్రులవ ♦ లీలఁ బడి రార్తిన్
వ్రేలిరి దినేశ్వరులు ♦ కీ లెడలినట్లు సుర ♦ జాలములు పెన్నిదుర ♦ పాలగుచు ధారా
భీలగతితోడఁ దమ ♦ కేలిధనువుల్ విడిచి ♦ నేలఁ బడి మూర్ఛలను ♦ దేలిరి మహాత్మా.

వ. ఇట్లు కఠోరకంఠనాదం బొనర్చిన నశనిపాతంబునం గూలు ప్రాణిచయంబుభంగి
సంగంబు లెఱుంగక రణరంగంబునం బడి బిట్టు మూర్ఛిల్లిన దివిజరాజసైన్యం
బుల వృత్రాసురుండు సంగరరంగదుర్దముండై మహీవలయంబు పదాహతుల గజ
గజ వడంక నిశితశూలంబు గేల నంకించుచు మదించినభద్రమాతంగంబు కమ
లవనంబు చొచ్చి మట్టి మల్లాడువిధంబున నిమీలితాక్షుం డయి తనపదతలం
బుల రూపంబులు మాయం జమురుచు వెక్కసంబుగఁ గ్రీడించువానిం గని వ
జ్రి వజ్ర(శతోపమ)నిష్ఠురగదాదండం బాభీలభంగిఁ బ్రళయకాలమార్తాండ
చండపరివేషఘోరంబుగాఁ ద్రిప్పి వైచిన. 386

మ. అది మింటం బెనుమంట లంటఁ బఱపై ♦ యాభీలవేగంబునం
గదియన్ వచ్చిన లీల వామకరసం ♦ క్రాంతంబు గావించి బె
ట్టిదుఁడై చేరి సురారి దానిఁ గొని ♦ కాఠిన్యోగ్రపాతంబులం
జదియన్ మోఁదె గజేంద్రమస్తకము ను ♦ త్సాహైకసాహాయ్యుఁడై. 387

ఆ. అగ్గజంబు గులిశ ♦ హతిఁ గూలుకులమహీ, ధ్రంబుఁ బోలె ర ♦ క్తధార లురుల
మస్తకంబు వగిలి ♦ మద మఱి జిఱజిఱఁ, దిరిగి భీతితోడఁ ♦ దెరలి పఱచె. 388

ఉత్సాహము. గజము దెరలి దాని కొఱలి ♦ కంప మొంది పాఱఁగా
భజన నింద్రుఁ డంకుశమునఁ ♦ బట్టి బిట్టు నిల్పుచుం
నిజసుధా[2]రసైకపాన ♦ నిర్ణయార్ద్రకరమునన్
ఋజుత మీఱ నిమిరె సదియు ♦ [3]రీతి మెఱసి క్రమ్మఱన్. 389

వ. ఇవ్విధంబున నైరావతంబును సేద దేర్చుచు నెదుర నిలుచున్న భిదురపాణిం గని
తోఁబుట్టువుఁ జంపిన తెంపుఁ దలంచి మోహశోకంబుల విపర్యాసంబుగా నవ్వు
చు నాహవకామ్యార్థి యై వృత్రుం డిట్లనియె. 390

శా. నాకుం బెద్దన నీకు సద్గురువు దీ ♦ న త్రాతరక్షున్ శుభా
లోకుం జంపితి విప్రు పాపమతివై ♦ లోభంబుతో నియ్యెడన్
లోకుల్ నవ్వఁగ మద్భుజాపటిమకున్ ♦ లో నైతి వీశూలమం
దాకంపింపఁగ నిన్ను గ్రుచ్చి ఋణము ♦ క్తాత్ముండ నై పేర్చెదన్. 391

---

1 ప్రేలిరి దివౌకసులు ♦ కాలుడిగి రుగ్రులవ ♦ లీలఁ బడి రశ్వినులు ♦ జాలిఁ గొని రార్తిన్. 2 గసార్ద్రహస్తనిభృతమైనకరమునన్ 3. రూఢిఁ జెలిసి క్రమ్మఱన్,

క. ఎట్టితులు వయినఁ గానీ, నెట్టన తన బ్రదుకుకొఱకు నీవలె గురువుం
జుట్టమును బుణ్యు బ్రాహ్మణుఁ, బట్టి వధింపంగఁ గలఁడె పశువుం బోలెన్. 392

చ. దయయును సత్యముఁ విడిచి ధర్మము మాని యశంబుఁ బాసి శ్రీ
జయములఁ బాఱఁ దోలి పురుషత్వము గానక లోకనిందితా
హ్వాయుఁ డగువానిచావునకు నార్యులు గుందుదురే సృగాలముల్
ప్రియమున నంటునే శవముఁ [1]బ్రేలక చేరునె కంకగృధ్రముల్. 393

క. నిక్క మగుపాపములచేఁ, జిక్కితివి నిశాతశూలశిఖరాగ్రమునం
మ్రుక్కించి నీదుమాంసము, గుక్కలు నక్కలును బెఱికికొని తినఁజేతున్. 394

ఉ. దీకొని నీకు నేఁ డిచట దిక్కని వచ్చినవారు గల్గిరే
నేకమతిం బిశాచముల గెల్లను దృప్తిగ మన్నిశాతశూ
లైకమహాగ్నికీలల ననేకవిధంబుల సోమయాజి నై
మేఁకలఁ జేసి వేల్చెద నమేయమగోద్ధతి వ్రాలి యియ్యనిన్. 395

క. కాక ననుఁ గులిశధారల, దీకొని నిర్జింపఁ గలిగితేనియు భూతో
ద్రేకంబు సేసి శూరుల, ప్రాకటపదపద్మధూళి [2]భాగం బగుదున్. 396

వ. అని మఱియు వాసుదేవకృపాలబ్ధదుర్నిరీక్ష్యుం డై నవజ్రహస్తునిం గని యిట్లనియె.

సీ. సందియం బేటికి జంభారి వేవేగ, భిదురంబు వ్రేయు మా భీలభంగి
నతిలోభి నడిగినయర్థరాశియుఁ బోలెఁ, గడపకు మిది వృథ గాదు సుమ్ము
మురమర్దనుని తేజమున నాదధీచి వి, ద్యాతిశయంబున నధిక మయిన
యది గాన హరిచే నియంత్రితోన్నతుఁడ వై, గెలువుము శత్రుని గీటడంచి

ఆ. యెందుఁ గలఁడు విష్ణుఁ డందు జయశ్రీలు, నొందుగాఁగ వచ్చి పొందుచుండుఁ
గాన భక్తవరదుఁ గమలాక్షు సర్వేశు, పదములందు మనముఁ బదిలపఱుతు.

వ. ఇపుడు వజ్రధారలం ద్రెంపంబడినవిషయభోగంబులు గలవాఁడ నయి శరీరంబు విడిచి భగవద్ధామంబు నొందెద నారాయణునిదాసుండ నైననాకు స్వర్గమర్త్య పాతాళంబులం గలసంపద్భోగంబులు [3]నిచ్చగింపంబడవు త్రైవర్గికాయాసరహితం బయినమహైశ్వర్యంబు ప్రసాదించుం గావున ననుపమేయం బయిన భగవత్ప్రసాదం బన్యుల కగోచరం బద్దేవునిపాదైకమూలంబుగా నుండుదాసులకు దాసానుదాసుండ నగు చున్నవాఁడ నని యప్పరమేశ్వరు నుద్దేశించి. 399

చ. అరయఁగ భక్తపాలనము లైన [4]భవద్గుణజాల మాత్మసం
స్మరణము సేయ వాక్కు నిను సన్నుతి సేయ శరీర మెల్లఁ గిం
కరపరివృత్తి సేయ మదిఁ గాంక్ష యొనర్చెదఁ గాని యొల్ల నే
నరిది ధ్రువోన్నతస్థలము [5]నబ్జజుపట్టణ మింద్రభోగమున్. 400

---

1. ప్రేలఁగ; వ్రేలఁగ 2. భరియింతుఁ దలన్. 3. నిచ్ఛయింపఁబడు 4. భవచ్చరితంబు లాత్మ.
5. నబ్జజుపట్టము నింద్ర.

ఉ. ఆఁకలి గొన్న క్రేవులు రయంబున నీఁకలు రానిపక్షులున్
దీకొని తల్లికిన్ మఱి వియద్దేశగతుం డగుభర్త కంగజ
వ్యాకులచిత్త యైనజవరాలును దత్తఱ మందుభంగి నో
శ్రీకర పంకజాక్ష నినుఁ జేరఁగ నామది గోరెడుం గదే. 401

క. [1]నాకును సఖ్యము పుణ్య,శ్లోకులతోఁ గాని తత్త్వశూన్యులు సంసా
[2]రైకవిమోహులతోడం, గాకుండ నొనర్పు మయ్య కంజదళాక్షా. 402

వ. అని పలుకుచు. 403

మహాస్రగ్ధర. హరిపై సర్వాత్ముపై సత్యగణితగుణుపై నంతరంగంబు పర్వన్
సరిమే నుప్పొంగఁ జావున్ జయమును సరిగా సంతసం బందుచున్ భీ
కరుఁడై కాలాగ్నిపోలెం గనలుచుఁ గవిసెన్ గర్వదుర్వారుఁడై దు
ర్భరలీలన్ భూమి గంపింపఁగ దిశ లదురన్ భండనోద్దండవృత్తిన్. 404

క. దొరఁకొని ప్రళయోదకమున, హరిపైఁ గైటభుఁడు గవియుహంకారమునన్
సురనాథుమీఁద వృత్రా, సురుఁడు మహోద్వృత్తి నడచె శూలాయుధుఁడై.

శా. కల్పాంతాగ్నియుఁ బోలె నుల్క లెగయం గాఁ ద్రిప్పుచున్ దీన [3]నో
యల్పా చావు మటంచు శూలము రయం బారంగఁ బైవైచినం
బోల్పం గోటిరవిప్రకాశత దివిం బోవంగ వీక్షించి యా
[4]వేల్పుల్ వాంగఁగ వజ్రధారఁ దునిమెన్ విన్నాణ మొప్పారఁగన్. 406

ఆ. శూల మప్పు డతఁడు స్రుక్కక ఖండించి, పూని తోనకదిసి భుజముఁ ద్రుంచె
నసుర గనలి యేకహస్తుఁడై పరిఘంబు, గొని మహేంద్రుఁ గిట్టి హనువులడిచె.

వ. ఇట్లు ప్రళయకాలభీషణపరివేషవేష్టంబుగా రోషంబునం బరిఘంబుఁ ద్రిప్పి కుప్పించి గజకుంభస్థలంబు భగ్నంబుసేసి యింద్రుహనుప్రదేశంబును నిష్ఠురాహతి నొంచిన. 408

క. గజము మద ముడిగి తిరుగుచు, గుజగుజనై గీఁకవెట్టఁ గులిశము నేలన్
భజన చెడి విడిచె నింద్రుఁడు, గజిబిజితో బెగడె నసురకడిమి జగంబుల్. 409

క. గరుడుఁడు పొదివినసర్పము, కరణిన్ వృత్రాసురేంద్రుకడిమికి లోనై
తిరుగుడు వడ్డహరిం గని, పురపుర నాహా యటంచుఁ బొగిలిరి దివిజుల్. 410

వ. అప్పుడు. 411

ఆ. గజముపాటు సూచి కడుదీనగతిఁ జూచి, పవి కరంబు జాఱి పడుటఁ జూచి
యుద్ధధర్మ మెఱిఁగి యున్నవృత్రునిఁ జూచి, సిగ్గుతోడ వజ్రి శిరము వాంచె.

వ. ఇట్లు యుద్ధరంగంబున శత్రుసన్నిధిం గరంబు జాఱిపడినవజ్రంబుఁ బుచ్చికొనక నివ్వెఱపడి లజ్జించి యున్నపాకశాసనుం జూచి వృత్రుం డిట్లనియె. 413

క. దురమునఁ గైదువు వైచిన, శరణన్నను వైరిజనులఁ జంపము మది ని

1. మాకీసఖ్యము. 2. రైకసమూహులతోడను. 3. నోరల్పా. 4. వేల్పుప్పొంగుచు.

వ్రేయఁ గంద నేల కులిశము, కర మరుదుగఁ బుచ్చికొనుము § కాచితి నింద్రా.

సీ. వజ్రంబుఁ గైకొని § వైరి నిర్జింపు మి, ట్లడలంగ వేళ గా § దమరనాథ.
యెనయ దేహాధీను § లైన[1]మూర్తుల కెల్ల, నీశు లక్ష్మీశు సర్వేశుఁ బాసి
కడతేఱ జయములు § గల్గునె యెందైనఁ, దలపోసి చూడుమా § తత్త్వబుద్ధి
[2] నీలోకపాలకు § లెవ్వానివశగతి, వలఁ బడ్డపక్షుల§వర్తనమునఁ

తే. జిక్కి చేష్టలు సేయుచుఁ § [3]జింత గాంతు, రట్టిమృత్యుబలంబుల § నాత్మజయము
తమది గాఁ గోరి యజ్ఞాన§తంత్రు లగుచుఁ, గమలలోచనులీలావి§కారములను.

తే. మెఱయ యంత్రమయం బైన§మృగముభంగి, దారునిర్మిత మైనట్టి§తరణిపోల్కి
శక్ర యెఱుఁగుమ యీభూత§జాలమెల్ల, ధవళపంకేరుహాక్షుతం§త్రములుగాఁగ.

వ. మఱియు భూతంబులచేతను నింద్రియంబులచేతను నవశుం డైనపురుషుండు ప్రకృతిచేత వేఱు సేయంబడినయాత్మ పరమేశ్వరానుగ్రహంబు వాసి సుఖయించుచుండు నవిద్వాంసుం డైనవాఁ డనవరతంబుఁ దన్ను స్వతంత్రుంగాఁ దలంచుచుండు భూతంబులవలన భూతంబులు వుట్టుచుండు నాభూతంబులు భూతంబులచేత భక్షింపంబడుచుండుఁ బురుషున కాయువు శ్రీయును గీర్తియు నైశ్వర్యంబును మొదలయినవి యనుభవింప నెంతగాలంబు ప్రాప్తం బంతగాలంబు నివసించు నాప్రాప్తంబు దీఱినఁ బురుషుండు జాలిం బొందిన నవి యుండకపోవుచుండుంగావున (గుణంబును నవగుణంబునుఁ) గీర్త్యపకీర్తులును జయాపజయంబులును సుఖదుఃఖంబులును [5]జావు బ్రదుకులును సమంబు లయి కలుగుచుండు నజ్ఞాని యైనవానికి సత్త్వరజస్తమోగుణంబులు గలిగి యుండు నట్టివానికి గుణమయంబు లైనయింద్రియాదులె యాత్మ యని తోఁచుచుండుం గావున వాఁ డాగుణంబులచేత బద్ధుం డగు నాగుణంబులకు సాక్షిమాత్రం బగుశరీరంబు వే అని యెవ్వఁ డెఱుంగనోపు వాఁ డాగుణంబులచేత బద్ధుండు గాఁడు గావున గుణంబులును గుణియును భోక్తయును భోగ్యంబును జయంబును నపజయంబును హర్తయును హార్యంబును నుత్పత్తిస్థితిలయకర్త యై సర్వోత్కృష్టుం డైనయప్పరమేశ్వరుండె కాని యన్యంబు లే దిప్పు డొక్కహస్తంబు నాయుధం

---

1. 'ధూర్తుల కెల్ల 2. నీలోకచయమెల్ల నెవ్వని 3. జింత సేతు, [4]మృతిమర్త్యబలంబును నాత్మ.
6. భూతేంద్రియాంతఃకరణంబులును బ్రకృతి పురుషుండు నైనభగవంతునియనుగ్రహంబు లేమి స్వర్గాదులయందు సమర్థంబులు గావు ప్రకృతిచేత వశుం డైనపురుషుండు సుఖదుఃఖంబుల ననవరతం బనుభవించుచునుండి తన్ను స్వతంత్రునిగాఁ దలఁచుచుండుఁ గాని స్వతంత్రుండు గాఁడు స్వతంత్రుం డైనయీశ్వరుండు భూతంబులవలన భూతంబులఁ బుట్టించుచుండు నాభూతంబులు భూతంబుల భక్షించుచుండుఁ బురుషునకు' వ్రా. ప్ర. 5'మృత్యుజీవితంబులును ననుద్వంద్వంబులకు సముండు గావలయు సత్త్వరజస్తమంబులు ప్రకృతిగుణంబు లాగుణంబులకు సాక్షిమాత్రం బైనయాత్మ నెవ్వఁ డెఱుంగనోపు వాఁ డాగుణంబులచేత' అని కొన్నిప్రతులు.

బునుం బోయినను భవత్పాపహరణ(ంబునకు) సమర్థుండ నగు చున్న నన్నుం జూడు మని (వృత్రాసురుండు) మఱియు ని ట్లనియె. 417

తే. వాహనంబులు సారెలు ♦ వాఁడిశరము, లూర్జితాంకుశము లసువులె ♦ యొడ్డనములు గాఁగఁ బోరెడు నీద్యూత ♦ కర్మమందు. నెనఁగు జయముఁ బరాజయ ♦ మెవ్వఁ డెఱుఁగు.

చ. అనవుడు వృత్రు మాటలకు ♦ నద్భుత మంది సురేంద్రుఁ డెంతయుం
దనమదిఁ గుత్సితం బుడిగి ♦ దైవముగా నతనిం దలంచి కై
కొనియెఁ గరంబునన్ దిగువఁ ♦ గూలినవజ్రము నప్పు డాత్మలోఁ
దనరె జగంబు లన్నియు ము ♦ దంబునఁ బొందిరి ఖేచరావళుల్. 419

క. రాహుగ్రహవక్త్రగుహా, గేహాంతము వాసి వచ్చి ♦ కిరణావళి స
ద్బాహుళ్య మొప్ప వెలిఁగెడు, నాహరిదశ్వుండుఁబోలె ♦ హరి యొప్పె నృపా.

వ. ఇట్లు కరకలితవజ్రాయుధరుగ్మండలమండితదిఙ్మండలుం డయి జంభారి గంభీరవాక్యంబుల విస్మయమందస్మితముఖారవిందుం డయి వృత్రున కిట్లనియె. 421

క. ఓదానవేంద్ర నీమతి, వేదాంతముఁబోలెఁ దత్త్వ ♦ విజ్ఞానకళా
మోదము ని వతిభక్తుఁడ, వాదిమపురుషునకుఁ బతికి ♦ నబ్జాక్షునకున్. 422

ఉ. లోకము లెల్ల నిండి తన ♦ లోనుగ సర్వముఁ జేసి ప్రాణులన్
గీకులఁ బెట్టి యెల్లెడలఁ ♦ గీపులు సూపెడివిష్ణుమాయ నేఁ
డేకమతిం గలంచి తుది ♦ నేల మహాసురరూపు మాని సు
శ్లోకుఁ బురాణపూరుషుని ♦ శోభనమూర్తి ధరింపు మింపునన్. 423

ఉ. ఏనియమంబు సల్పితివొ ♦ యెట్టిమహాతప మాచరించితో
పూని రజోగుణాభిరతిఁ ♦ బొందినసీమతి శాంతదాంతస
న్మానసమానసానుభవ ♦ మత్త¹మరాళుని లోకభావన
మ్మానున నమేయు నాదనుజ ♦ మర్దనుభక్తి పొసంగ నెంతయున్. 424

క. నారాయణరూపామృత, పారావారమునఁ ²దేలు ♦ భక్తుఁడు దా భూ
దారకరఖాతకోదక, పూరంబుల నేల తృప్తిఁ ♦ బొందు మహాత్మా. 425

వ. అని పలుకుసురేంద్రు నుపలక్షించి వృత్రాసురుం డాయోధనదుర్నిర్గమసంఘర్షమాణమానసుం డై వైరిం బురికొల్పుకొని వామహస్తంబునం బరిఘంబుఁ ద్రిప్పుచు నుప్పరంబునకుం గుప్పించుచు బ్రహ్మాండకర్పరంబు నిష్ఠురభైరవారావంబునం బగిలించుచు సముత్తుంగమత్తమాతంగ(పుంగవ)ంబు ³వృషభంబుపైఁ గవియుభంగి సురవృషభుపేరురం బుపలక్షించి భీషణాశనినిపాతవేగంబునం గొట్టిననింద్రుండు కులిశధార నప్పరిఘంబుఁ దునిమి తోడన శేషఫణావిశేషభాసురం

1 'మరాళుఁ డశేషభావన, మ్మానుఁ డమేయుఁ డాదనుజ.' ఇ. ప్ర. 2 'నోలాడు పటుభక్తి ముఖే, యూరిత్తఖాదకోదక.' 3 సింగంబుపై.

బయినబాహుదండంబు ఖండించె నప్పుడు వృత్రుండు భిన్నబాహుద్వయమూ
లుండై రక్తధారావలిం దొఁగుచు వజ్రిచేతఁ బక్షహతం బై దివంబుననుండి
జాఱుచున్నకులపర్వతంబునుంబోలెఁ జూపట్టి ప్రళయకాలసంహారనిటలచ్ఛట
చ్ఛటార్భటకఠోరకీలాభీలాగ్నిసమానక్రూరకుటిలనిరీక్షణదుర్నిరీక్ష్యుం డయి భూ
మిం గ్రిందిదౌడను నాకాశంబు మీఁదిదౌడను హత్తించి నభోమండలంబు
నుంబోలెఁ దుదిమొదలెఱుంగరాక వికృతంబుగా వక్త్రంబు దెఱచి మంద
రమథనమథ్యమానవిషధరజనితవిషవిషమజిహ్వాభీలం బగునాలుక నభంబు
నాకుచుఁ గాలసంహారకారణుం డయినకాలునిభుజాదండమండితం బగుకాల
దండంబునుం బోనిదంష్ట్రలచేత జగత్త్రయంబును మ్రింగెడువాఁడునుంబోలె
నతిమాత్రమహాకాయుం డయి పర్వతంబులం దలంగ మీటుచు నడగొండ
యుంబోలె నభోభాగభూభాగంబుల నాక్రమించి యప్పుడు. 426

ఉ. కాలమునాఁటిమృత్యువుముఖంబునఁబోలెను విస్ఫులింగముల్
గ్రాలఁగ దేవసంఘములు గంపము నొంద జగంబు లెల్ల నా
హాలులితారవం బెసఁగ నభ్రగజంబును నాయుధంబుతో
నాలుకఁ జుట్టిపట్టి సురనాథుని మ్రింగె మహాద్భుతాకృతిన్. 427

ఆ. లోకమెల్ల నపుడు చీకాకుపడెఁ దమం, బడరె నుడుగణంబు లవనిఁబడియె
[1]సోనవాన గురిసె సూర్యచంద్రాగ్నుల,రశ్ము లడఁగె దిశలు రభస మయ్యె.

వ. అప్పుడు. 429

ఉ. కందఁడు భీతిఁ గుందఁడు ప్రకంపము నొందఁడు పెద్దనిద్దురం
జెందఁడు తత్తఱింపఁడు విశేషముఁ దప్పఁడు వైష్ణవీజయా
నందపరైకవిద్యను మనంబునఁ దాల్చుచు నుండెఁ గాని సం
క్రందనుఁ డానిశాచరునిగర్భములో హరిరక్షితాంగుఁ డై. 430

వ. ఇట్లు కవచరూపశ్రీనారాయణకృపా[2]పాలితుం డై యోగబలంబున బలభేది య
తనియుదరంబు వజ్రాయుధంబున భేదించి యైరావణసహితుం డై వెడలి యతని
కంధరంబు తెగ నడువ వజ్రంబుఁ బ్రయోగించిన నతినిష్ఠురవేగంబున వృత్ర
హరణార్థంబుగం దిరుగుచు సూర్యాదిగ్రహనక్షత్రంబులకు దక్షిణోత్తరగతి
రూపంబయినసంవత్సరసంధియందు నహోరాత్రమధ్యంబున వృత్రుశిరంబు ప
ర్వతశిఖరంబునుంబోలెఁ ద్రుంచి కూలం ద్రోచె నప్పుడు. 431

మ. మొరసెన్ దుందుభు లంబరంబునఁ గడున్ మోదించి గంధర్వులున్
సురలున్ సాధ్యులు సిద్ధులున్ మునివరుల్ సొంపార వృత్రఘ్ను భీ
కరతేజోవిభవప్రకాశకరవిఖ్యాతైకమంత్రంబులం

---

1 'రక్తవృష్టి గురిసె రవిచంద్రవహ్నుల, ప్రభలు మాసె దిశలు భస్మ మయ్యె' వ్రా. ప్ర.
2 దంశితుం డై,

దిర మొప్పం బఱియించుచుం గురిసి రెం§తేఁ గ్రొత్తపూసోనలన్ 432

ఆ. ఏమి సెప్ప నప్పు§డింద్రారితనువున, నొక్కదివ్యతేజ§ముబ్బి వెడలి
లోక మెల్లఁ జూడ§[1]లోకులు సూడ నీ,లోక మరసి విష్ణు§లోను సొచ్చె. 433

వ. ఇట్లు లోకభీకరుం డైన వృత్రాసురుండు గూలిన నఖిలలోకంబులుఁ [2]బరితాపంబు లుడిగి సుస్థితిం బొందె దేవర్షి పితృగణంబులు (దానవులతోడం) గూడి యింద్రునకుం జెప్పక తమతమస్థానంబునకుం జని రనిన విని పరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె. 434

ఆ. ఏమి కారణమున§నింద్రుతోఁ బలుకక, సురలు వోయి రట్టి§సురగణంబు
లెందుచేత సుఖముఁ§జెందిరి వజ్రికిఁ, జేటు గలుగు టెట్లు§సెప్పవయ్య. 435

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె వృత్రపరాక్రమచకితు లయిననిఖిలదేవతలును మహర్షిగణంబులును మున్ను వృత్రవధార్థం బింద్రునిం బ్రార్థించిన నతండు బ్రహ్మహత్యకుం జాలక తొల్లి విశ్వరూపునిం జంపినపాపంబు స్త్రీలయందును భూమియందును జలంబులందును ద్రుమంబులందును విభజించి పెట్టితి నిపు డీహత్య యేమిటం బాపుకొనువాఁడ నా కశక్యం బనిన మహర్షు లశ్వమేధయజ్ఞంబు సేయించి యజ్ఞపురుషుం డయిన శ్రీనారాయణదేవుని సంతుష్టునిం జేసి యీహత్యం బాపం గలవారము స్వభావంబున బ్రాహ్మణపితృగోమాతృసజ్జనహంత లైనవార లేదేవునిం గీర్తించి శుద్ధాత్ము లగుదు రద్దేవుని నశ్వమేధమహామఖంబున శ్రద్ధాన్వితుండ వై మాచేత ననుష్ఠితుం డై సేవించిన నీకు ఖలుం డైనయిద్దురాత్ముని హింసించినహత్య యేమి సేయం గల దని యొడంబఱిచిన నింద్రుండు వల్లె యని యవ్విధంబున మార్తునిం బరిమార్చి బ్రహ్మహత్యం బొంది యప్పాపంబు భరియింప నోపక దుర్దశం బొందె నప్పుడు. 436

సీ. పాపంపుఁజండాల§రూపంబు గలదాని, ముదిమిచే నొడ లెల్లఁ§గదలుదాని
క్షయకుష్ఠరోగసం§చయకృతం బగుదాని, నురురక్తపూరంబు§దొరఁగుదాని
నరసినవెండ్రుకల్§బెరసినతలదాని, నటఁ బోకు పో కుండు§మనెడుదానిఁ
గదురుకంపునఁ బ్రేవు§లదరఁ జేసెడుదానిఁ, దా నెందుఁ బాఱినఁ§దఱుముదాని

ఆ. నాగుణంబు లెల్ల§భోగింప కేరీతి, నరుగ నెంతవాఁడ§వనెడుదాని
బిట్టు దిరిగి చూచి§భీతిల్లి సిగ్గుతో, దేవనాయకుండు§దెగచి పఱచె. 437

వ. ఇట్లతివికృతత్వంబుతో బ్రహ్మహత్య వెనుతగుల నింద్రుండు నభోభాగభూభాగదిగ్భాగంబు లెల్లం దిరిగి చొరం దెరువు లేక దీర్ఘనిర్ఘా[3]తాటోపనిశ్వాసదూషితుం డై యీశాన్యభాగంబునకుం బఱచి యద్దెస నమేయపుణ్యాగణ్యం బయిన మానససరస్సునం బ్రవేశించి యం దొక్కకమలనాళంబు సొచ్చి యందుఁ దంతువులం గలసి రూపంబు లేక యలబ్ధభోగుం డై బ్రహ్మహత్యావిమోచనంబుఁ

1. లోకంబు నూడని, లోక మరిగి విష్ణు. 2. బరితోషంబు నొందె. 3. తోపమనిశ్వాస.

జింతించికొనుచు సహస్రవర్షంబు లుండె నాచండాలియు నది పరమేశ్వరదిగ్భాగం
బగుటం జేసి యందుం జొరరాక కాచి యుండె నంతకాలంబునఁ ద్రిదివంబున న
హుషుండు విద్యాబలతపోబలయోగబలంబులం బాలించుచుండి సంపదైశ్వర్య
మదాంధుం డై యింద్రపత్నిం గోరి యింద్రుండు వచ్చునందాఁక నాకుం బత్నివి
గమ్మనిన నాశచీదేవి బృహస్పతిప్రేరితయై బ్రహ్మర్షివాహ్యశిబిక నెక్కి వచ్చి నన్ను
భోగింపు మనిన నతం డట్లచేసి కుంభసంభవశాపహతుం డై యజగరయోనియం
దుఁ బుట్టె నంత నింద్రుండు బ్రహ్మర్షిగణోపహూతుం డై త్రిదివంబునకు వచ్చె
నంతగాలంబు నారాయణచరణారవిందధ్యానపరుం డై చింతించుచుఁ దద్దిశాధి
నాయకుం డైన శంకరుచేత రక్షితుం డై యుండుటం జేసి తద్దోషబలంబు
దఱిఁగి సహస్రాక్షుం బీడింప లే దయ్యె నప్పు డింద్రుండు నిజైశ్వర్యంబునుం
బొంది బ్రహ్మర్షిపరివృతుం డై మహాపురుషారాధనంబు సేసి హయమేధాధ్వ
రంబునకు దీక్షఁ గైకొని బ్రహ్మవాదులచేత యజింపఁబడుచున్నవాఁ డయి సర్వ
దేవతామయుం డైన నారాయణుం బరితృప్తుం జేసి మంచు విరియించుమార్తాం
డునిచందంబునఁ ద్వాష్ట్రవధరూపపాపంబు నాశంబు నొందించి సకలదివిజయక్ష
గంధర్వసిద్ధమునిజనసంస్తూయమానుం డయి త్రిభువనైశ్వర్యభోగభాగ్యంబులం
గయికొనియె నప్పుడు. 438

చ. సతతమరీచిముఖ్యముని § సంఘముచేత యథోచితంబుగాఁ
గృతఘనవాజిమేధమునఁ § [1]గేశవు నీశుఁ బురాణపూరుషున్
హితు జగదీశు యజ్ఞపతి § [2]నిష్టఫలప్రదు నంతరంగసం
గతు భజియించి వజ్రి గత § కల్మషుఁ డై నెగడెన్ మహీశ్వరా. 439

సీ. మఱియుఁ బుట్టింపంగ § మనసు వెట్టినయట్టి, క్రూరకర్మాంభోధి § కుంభజుండు
అంగారములు సేయ § నాహుతిఁ గన నోపు, బహుపాపకానన § పావకుండు
కందక దిగ మ్రింగి § గఱ్ఱునఁ ద్రేఁపంగఁ, గల్మషగరళకం § గాధరుండు.
ఘనగుహాంతరములఁ § గాలూన నియ్యని, కలుషదుస్తరతమో § గ్రహవిధుండు

ఆ. సకలముక్తిలోక § సామ్రాజ్యసమధిక, సహజభోగభాగ్య § సంగ్రహైక
కారణాప్రమేయ, కంజాక్షసర్వేశ, కేశవాదినామ § కీర్తనంబు. 440

సీ. అఖిలదుఃఖైకసం § హారకారణమును, నఖిలార్థసంచయా § హ్లాదకరము
విమలభక్త్యుద్రేక § విభవసందర్శనం, బనుపమభక్తవ § ర్ణనరతంబు
విబుధర్షభానేక § విజయసంయుక్తంబు, గ్రస్తామరేంద్రమో § క్షక్రమంబు
బ్రహ్మహత్యానేక § [3]పాపాబ్ధితారణ, కారణసజ్జన § కాంక్షితంబు

తే. నైనయీయితిహాసంబు § నధికభక్తి, వినినఁ జదివిన [4]వాఁడికి § ననుదినంబు

1. 'గీర్తితుఁ డైనపురాణ. 2. నీశు గమేశు నిజాంతరంగ' వ్రా. ప్ర. 3. 'పాపనిస్తరణంబు, గమనీయసజ్జనకాంక్షితంబు. 2 వ్రాసిన... నాయురారోగ్యభాగ్యభోగాభివృద్ధి... గల్గునఘ' అ. ప్ర.

నాయురారోగ్యకరము జయాభివృద్ధి,కర్మనాశము సుగతియుఁ § గల్గుచుండు.

సీ. నావుడు యోగీంద్ర § నామనం బీవృత్ర-వివరంబు నీచేత § విన్నమొదలు
కడు నద్భుతంబునఁ § గళవళం బందెడుఁ, గొఱలు రజస్తమో § గుణములందు
వర్తించునీపాప § వర్గికి నేరీతి, మాధవపదభక్తి § మది వసించె
సత్త్వస్వభావులై § సమబుద్ధులై తపో. నియమప్రయత్నులై § నిష్ఠచేత
తే. నిర్మలాత్మకులైనట్టి § ధర్మపరుల, కమరులకుఁ బుణ్యమునులకు § నంబుజాక్షు
భూరికైవల్యసంప్రాప్తి § మూలమైన, భక్తి వీనికిఁ బోలె నే § ర్పాటు గాదు. 441

సీ. [1]భూస్థలిఁ గల రేణు § వులకన్న దట్టమై, కడు నొప్పు జీవసం § ఘములు గలవు
ఆజీవములలోన § నరయ ధర్మాయత్త-మతి వసించినవారు § మనుజజాతి
యామనుష్యులలోన § గాముంబుఁ బెడఁ బాసి, మోక్షార్థులగువారు § మొదల నరిది
మోక్షమార్గం బాత్మ § మూలంబుగా నుండు, నారిలో ముక్తులు § లేరు తలచు
తే. ముక్తులైనట్టివారిలో § యుక్తిఁ దలఁపఁ, జాలదుర్లభుఁ డమితప్ర § శాంతిపరుఁడు
పరమసుజ్ఞాననిరతుండు § భద్రగుణుఁడు, రమణ శ్రీవాసుదేవప § రాయణుండు.
తే. సకలలోకాపకారి దు § స్సంగతుండు, వృత్రుఁ డే క్రియ సుజ్ఞాన § వేది యయ్యె
సమరమునఁ బౌరుషంబుచే § నమరవిభుని. నెట్లు మెప్పించె నీవి నా § కెఱుఁగఁ జెపుమ.

చిత్రకేతూపాఖ్యానము.

వ. అని పరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రు నడిగె నని సూతుండు శౌనకాదిమును లకుం జెప్పి మఱియు నిట్లనియె నట్లు గజపురవల్లభుండు సంప్రశ్నంబు సేసిన బాదరాయణి హరిస్మరణశ్రద్ధాపరుం డయి యిట్లనియెఁ దొల్లి కృష్ణద్వైపాయన నారద దేవల మహర్షులు నాకెఱింగించినయితిహాసంబు గలదు దాని నెఱింగిం చెద సావధానుండవై యాకర్ణింపుము. 444

చ. అమితవిభూతిఁ జాల నమ § రాధిపుఁ బోలుచు శూరసేనదే
శములకు భర్తయై ప్రజలు § సంతస మందఁగ సార్వభౌముఁడై
క్షమ దన కెల్లకాలమును § గామదుహంబు గఁ జిత్రకేతునా
మమునఁ బ్రసిద్ధి కెక్కె గుణ § మండనుఁ డంచితకీర్తికాముఁడై. 445

సీ. మానితతారుణ్య § మద[2]నతురంగులు, కందర్పవిజయైక § ఖడ్గలతలు
మదనసమ్మోహన § మంత్రాధిదేవతల్, పంచశిలీముఖు § బందెకత్తె
లసమాస్త్రుఁ డఖిలంబు § నడకించుబొమ్మలు, నాత్మసంభవునిక § ట్టాయితములు
పుండ్రేక్షుకోదండు § భూరితేజంబులు, శంబరవిద్వేషి § సాహసములు
తే. నాఁగఁ గొలుపారు నొక కోటి § నలినముఖులు, దనకుఁ బత్నులు గాఁగ న § త్యంతవిమల
కీర్తివైభవసార్గ § వర్తి యగుచు, జగతిఁ బాలించుచుండె నా § జనవిభుండు. 446
తే. కడిమి వేవేలుభార్యలు § గలిగి యుండి, పరఁగ సంతతి యొకరందుఁ § బడయలేక

1 'ఉర్వరఁ గలరేణువుల' 2 మదనాంగులు' వ్రా. ప్ర.

చిత్తమునం జాలం బాయని చింత వొడమి, బడలం జొచ్చెను వేసవి మడువుం బోలె.

ఉ. రూపము సత్ప్రతాపము మరుత్పతిభోగము యౌవనంబు సం
దీపితచారువర్తనము దిగ్విజయంబును సత్యమున్ జగ
ద్వ్యాపితకీర్తియున్ సతులు వైభవముఖ్యము లెల్ల మాన్పఁగా
నోపక యుండె నానృపతి నొందినసంతతి లేనిదుఃఖమున్. 448

వ. ఇట్లు సంతతి లేక యతిదుఃఖమానసుం డయిన యానరేంద్రునిమందిరంబున కంగిరసమహాముని వచ్చి యతనిచేత నతిథిసత్కారంబులు నడసి కుశలం బడిగి రాజ్యంబు భవదధీనంబ కదా పృథివ్యప్తేజోవాయ్వాకాశమహదహంకారంబు లనియెడియేడింటిచేత రక్షింపంబడ్డజీవుండునుంబోలె నమాత్యజనపదదుర్గద్రవిణసంచయదండమిత్రంబు లనెడిసప్తప్రకృతులచేత రక్షితుండ వై ప్రకృతిపురుషులయందు భారంబు వెట్టి రాజ్యసుఖంబు లనుభవింతువు గదా మఱియు దారప్రజామాత్యభృత్యమంత్రిపౌరజానపదభూపాలురు నీకు వశవర్తులుగదా సర్వాంగంబునుం గలిగి సార్వభౌముండ వైననీవదనంబు విన్నఁదనంబు గలిగి యున్నయది కతం బేమి యనిన నామునిప్రవరునకు నతం డిట్లనియె మీతపోబలంబున మీకు నెఱుంగరాకయున్నయదియుం గలదే యని తల వంచి యూరకున్న నతని యభిప్రాయం బెఱింగి యాభగవంతుం [1]డైన యంగిరసుండు దయాళుండై పుత్రకామేష్టి వేల్చి యజ్ఞశేషం బాలియగ్రమహిషియైనకృతద్యుతి కిచ్చి నీకుం బుత్త్రుండు గలిగెడి నతనివలన సుఖదుఃఖంబు లనుభవింపంగల వని చెప్పి యమ్మహాత్ముండు సనియె నాకృతద్యుతి యనుదేవి గర్భంబు ధరియించి నవమాసావసానంబునం గుమారునిం గనియె నాకాలంబున రాజును సమస్తభృత్యామాత్యజనంబులుం బరమానందంబుం బొంది రపుడు చిత్రకేతుండు కృతస్నానుండై సకలభూషణభూషితుండై సుతునకు జాతకర్మంబు నిర్వర్తించి బ్రాహ్మణులకు నపరిమితహిరణ్యరజతదానంబులు వస్త్రాభరణంబులును గ్రామంబులును గజంబులును వాహనంబులును ధేనువులును నాఱేసియర్బుదంబుల(ద్రవ్యంబును) దానంబు సేసి ప్రాణిసముదయంబునకుం బర్జన్యుండునుంబోలెం దక్కినవారలకు నిష్టకామంబులు వర్షించి పరమానందహృదయుం డై యుండెం గుమారుండును మాతృపితృబంధుజనంబులకు సంతోషంబు సేయుచు దినదినప్రవర్ధమానుం డై పెరుఁగుచుండె నంతం బుత్రమోహంబునం గృతద్యుతియందు బద్ధానురాగుం డై మహీధవుండు వర్తించుచుండం దక్కినభార్యలు సంతానసంతోషవికల లై యీమోహంబునకుం గారణంబు పుత్త్రుండ యని యీర్ష్యం జేసి దారుణచిత్త లై కుమారునకు విషంబుం బెట్టించిన సుఖనిద్రితుండునుంబోలె బాలుండు మృతిం బొందె నప్పుడు వేగుటయు దాది బోధింపం జని యాకుమారునివికృతాకారం

1 డైన బ్రహ్మపుత్రుండు.

బుఁ జూచి విస్మయశోకభయార్తయై పుడమిం బడి యాక్రందించె నప్పుడు.

తరలము. పుడమి నిట్టకనిల్వనం బడి * పొక్కుచుం గడుదీనయై
యడఁకు వేమియు లేనివాక్కుల * నావు రంచు విలాపమం
[1]దెడరు దోఁప భృశాతురోన్నతి * నేడ్చినన్ విని భీతితోఁ
గడుపు బిట్టవియంగ భూపతి * కాంత గ్రక్కున నేఁగుచున్. 450

ఆ. బాలుఁ డొక్కరుండు * పరిణామశీలుండు, వంశకర్త తపసి * వరమువలనఁ
బుట్టి మిన్న కట్లు * వాలిసి యున్నట్టియా, కొడుకుఁ జూచి తల్లి * యడలఁ జొచ్చె.

ఉ. కుంకుమరాగరమ్యకుచ * కుంభములం గడుఁ గజ్జలంబుతోఁ
బంకిలమైన బాష్పముల * పాల్పడ మజ్జన మాచరించుచుం
గంకణపాణిపల్లవయు * గంబున వక్షము మోఁదికొంచు నా
పంకరుహాక్షి యేడ్చెఁ బరి * భావితపంచమసుస్వరంబునన్. 452

క. ఆయార్తరవమునకు భూ,నాయకుఁడు భయంబు నొంది * నయ ముడిగి సుతోన్
డాయఁగ వేగంబునఁ జని, పాయనిమోహంబుతోడ * బాలునిమీఁదన్. 453

స్రగ్విణి. వ్రాలి యోపుత్ర నీ * వార్త దంభోళియై, కూలఁగా వ్రేయ కీ * కొద్దిసన్నేటికిన్
జాలి నొందించె నా * జాడ యిం కెట్టిదో, తాలుమీతల్లికిన్ * దుఃఖ మెట్లాఱునో.

వ. అని తల మొల యెఱుంగక పలవించుచు భృత్యామాత్యబంధుజనంబులం గూడి యడలుచు నున్నయారాజుదుఃఖం బెఱింగి యంగిరసుండు నారదునితోడం గూడి చనుదెంచి మృతుం డైనపుత్త్రునిపదతలంబున మృతుండునుంబోలెఁ బడియున్నయారాజుం గనుంగొని యి ట్లనియె. 455

సీ. నికు వీఁ డెవ్వఁడు * ని వెవ్వనిక శోక,సంతాప మందదు * సార్వభౌమ
పుత్త్రమిత్త్రాదులు * పూర్వజన్మంబున, నెవ్వనివారలో * యెఱుఁగఁ గలవె
మొదల నదీవేగ * మున నాడ కాడకు, సికతంబు గూడుచుఁ * జెదరు చుండు
నారీతిఁ బ్రాణుల * కతికాలగతిచేతఁ, బుట్టుట చచ్చుట * పొసఁగు చుండుఁ

ఆ. గాన భూతములకుఁ * గలుగు భూతంబులు, మమతతోడ విష్ణు * మాయఁ జేసి
దీని కడల నేల * ధృతిఁ దూలఁగా నేల, బుద్ధిఁ దలఁప వలదె * భూతసృష్టి. 456

వ. మఱియు నేము నీవును దక్కినవారలును బ్రవర్తమానకాలంబునం గలిగినజన్మంబు నొంది మృత్యువువలన విరామంబు నొందం గలవార మై యిపుడ లేక పోవుదుము చావుపుట్టువులకు నిక్కువంబు లే దీశ్వరుండు దనమాయచేత భూతజాలంబులవలన భూతంబులం బుట్టించు వాని నాభూతంబులచేతన రక్షించు వాని నాభూతంబులచేతన హరించు స్వతంత్రంబు లేనితనసృష్టిచేత బాలుండునుం బోలె నపేక్ష లేక యుండు దేహి యైనపితృదేహంబుచేత దేహి యైనపుత్త్రదేహంబు మాతృదేహంబువలనం గలుగు చుండు నాప్రకారంబున బీజంబువలన

1 దెడఁదఁ దోఁప-దెడము లేక.

బీజంబు పుట్టుచుండ దేహికి నివి శాశ్వతంబై జరుగుచునుండుఁ బూర్వకాలంబున [1]సామాన్యవిశేషంబులు సన్మాత్రంబైన వస్తువులం దేవిధంబునం గల్పింపంబడియె నా ప్రకారంబున దేహంబునకు జీవునకు నన్యోన్యవిభాగంబు (పూర్వకాలంబున) నజ్ఞానకల్పితం బయ్యె [2]జన్మఫలంబులను జూచుచున్నవారికి దహనక్రియల నగ్ని పెక్కురూపంబులం గానంబడుభంగి నొక్కండైనజీవుండు పెక్కుభంగుల వెలుంగుచుండు నివి యన్నియు నాత్మజ్ఞానంబు సాలక దేహి దేహసంయోగంబు స్వప్నంబునందు భయావహంబైన ప్రయోజనంబు నడపుచుండి మేల్కాంచి యాస్వప్నార్థంబైన ప్రయోజనంబు తనది గాదని యెఱుంగుభంగి జీవుండే తానని జ్ఞానగోచరుండైనవాఁ డెఱుంగుం గావున నన్నియును మనోమాత్రం బని తెలిసి మోహతిమంబు వాసి భగవంతుండైనవాసుదేవునియందుఁ జిత్తంబు నెట్టి నిర్మలాత్మకుండ వగు మని బోధించినఁ జిత్రకేతుండు లేచి వారల కిట్లనియె.

సీ. యతివేషములు పూని ◊ యతిగూఢగతి నిందు, నేతెంచినట్టిమీ ◊ రెవ్వరయ్య
కడఁగి [3]నన్ బోలిన ◊ గ్రామ్యబుద్ధుల నెల్ల, బోధింప వచ్చిన ◊ పుణ్యమతులొ
రమణఁ గుమార నా ◊ రద [4]ఋషభాదులో, దేవలాసితు లను ◊ ధీరమతులొ
వ్యాస వసిష్ఠ [5]దు ◊ ర్వాసో మృకండుజ, గౌతమ శుక రామ ◊ కపిలమునులొ

తే. యాజ్ఞవల్క్యుండుఁ దరణియు ◊ నారుణియును, జ్యవనరోమశు లాసురి ◊ జాతుకర్ణ
దత్తమైత్రేయ వరభర ◊ ద్వాజబోధ్య, పంచశిఖులొ పరాశర ◊ ప్రభృతిమునులొ.

క. వీరలలో నెవ్వరు సుర,చారణగంధర్వసిద్ధ ◊ సంఘంబులలో
వారలొ యీసుజ్ఞానము, కారణమై యెవరియందుఁ ◊ గలదు తలంపన్. 459

క. పొందుగ గ్రామ్యపశుత్వముఁ, బొంది మహాశోకతమత ◊ బ్రుంగిననాకున్
ముందఱ దివ్యజ్ఞానముఁ, జెందించినవారి మిమ్ముఁ ◊ జెప్పుఁడు తెలియన్. 460

వ. అనిన నంగిరసుం డిట్లనియె నేను బుత్రకాంక్షివైన నీకుఁ బుత్రుం బ్రసాదించినయంగిరసుండ నితండు బ్రహ్మపుత్రుండయిననారదభగవంతుండు దుస్తరంబైనపుత్రశోకంబున మగ్నుండవైననిను ననుగ్రహించి పరమజ్ఞానం బుపదేశింప వచ్చితిమి నీదుఃఖం బెఱింగి పుత్రు నిచ్చితిమేని బుత్రవంతులైననారితాపంబు నీచేత ననుభవింపంబడు నీప్రకారంబున లోకంబున సతులును గృహంబులును సంపదలును శబ్దాదు లయినవిషయంబులును రాజ్యవైభవంబును జంచలంబులు మఱియు రాజ్యంబును భూమియును బలంబును ధనంబును భృత్యామాత్యసుహృజ్జనంబులును మొదలైనవి శోకమోహభయపీడితులం జేయుచుండుఁగాని సుఖంబుల నీనేరవు గంధర్వనగరంబునుంబోలె స్వప్నలబ్ధమనోరథంబు

---

1 'జాతివ్యక్తివిభాగంబులఁ దన్మాత్రంబులైన. 2 దారువికారంబులైన దీర్ఘత్వవక్రత్వాదులగ్నియందుఁ గానంబడుభంగి నసద్ధర్మంబు లయిననానాత్వంబును క్షయవృద్ధులును గ్రియాఫలంబుం జూచుచున్నయాత్మయందుఁ గానంబడు. 3 నన్బోఁటులైన. 4 శివాంగీరసదేవలా. 5 దుర్వాసమార్కండేయ.

నుంబోలె నర్థంబును బాసి కానంబడుచు మనోభవంబు లయినయర్థంబులంగూడి స్వార్థంబు లై కానంబడనేరవు కర్మంబులచేత ధ్యానంబులు సేయుచుండు [1]మనంబులు నానాకర్మంబు లగుచు నుండు నీదేహి దేహంబు ద్రవ్యజ్ఞానక్రియాత్మకంబై దేహికి వివిధక్లేశసంతాపంబులం జేయుచుండుం గావున నీవు నిర్మలం బయినమనంబుచేత నాత్మగతి [2]వెదకి ధ్రువం బయినపదవి నొందు మనియె నప్పుడు నారదుం డిట్లనియె నుపనిషద్గోప్యం బగు నేనిచ్చుమంత్రం బెవ్వండేని సప్తరాత్రంబులు పఠియించు నతండు సంకర్షణుం డైనభగవంతునిం జూచు నెవ్వనిపాదమూలంబు సర్వాశ్రయం బై యుండు నట్టి శ్రీమన్నారాయణునిపాదంబులు సేవించి యీమోహంబు వదలి యతిశీఘ్రంబున నుత్తమపదంబు నొందు మిప్పు డిక్కుమారునకును నీకును బ్రయోజనంబు గల దేనిం జూడు మని నారదుండు మృతబాలకునికళేబరంబుఁ జూచి యోజీవుండ నీకు శుభం బయ్యెడు మిందుఁ బ్రవేశించి మీతల్లిదండ్రుల బంధుజనులం జూచి వీరలదుఃఖంబు లార్చి యీకళేబరంబునందుఁ బ్రవేశించి యాయుశ్శేషంబు ననుభవించి పిత్రధీనం బైనరాజ్యాసనంబునఁ గూర్చుండు మనిన నబ్బాలుం డిట్లనియె. 461

తే. కర్మవశమున నెందు సుఖంబు లేక, దేవతిర్యఙ్నృయోనులఁ § దిరుగునాకు
వెలయ నేజన్మమందునో § వీరు తల్లిదండ్రు లయినారు చెప్పవే § తాపసేంద్ర.

తే. బాంధవజ్ఞాతిసుతులును § బగతు రాప్తవరు లుదాసీనమధ్యస్థ § వర్గములును
సరవి[3]గనుచుందు రొక్కొక్క § జన్మమునను, నెఱయఁ బ్రాణికి నొకవావి § నిజము గలదె.

తే. రత్నములు హేమములు నను § రాగలీల
నమ్మకంబుల నీవల § నావల నగు
భంగి నరులందు జీవుండు § ప్రాప్తుఁ డగుచు
నెలమిఁ దిరుగుచు నుండుఁ దా § నెందుఁ జెడఁడు. 464

సీ. ఒక్కఁడై నిత్యుఁడై § యెక్కుడుఁ గడలేక, పొరిది జన్మాదుల § శూన్యుఁ డగుచు
సర్వంబునం దుండి § సర్వంబుఁ దనయందు, నుండంగ సర్వాశ్ర § యుం డనంగ
సూక్ష్మమై స్థూలమై § సూక్ష్మాధికములకు, సామ్యమై స్వప్రకా § శమున వెలిఁగి
యఖిలంబుఁ జూచుచు § నఖిలప్రభావుఁడై, యఖిలంబు దనయంద § యడఁచికొనుచు

తే. నాత్మమాయాగుణంబుల § నాత్మమయము
గాఁగ విశ్వంబుఁ దనసృష్టి § [4]ఘనతఁ జెందఁ
జేయుచుండును సర్వసం § జీవనుండు
రమణ విశ్వాత్ముఁ డయిననా § రాయణుండు. 465

క. సతు లెవ్వరు సుతు లెవ్వరు, పతు లెవ్వరు మిత్రశత్రు § బంధుప్రియసం

---

1 మనంబునను-నానాకర్మంబులు గలుగుచుండు-నాకరంబులగుచుండు. 2 వెదకి ద్వైతభ్రాంతి విడిచి ధ్రువం బయిన. 3 నగుచుంగు-దగుచుందు. 4 ఘటననొంద.

గతు లెవ్వరు సర్వాత్మక, గతుఁడై గుణసాక్షి యైన ఘనుఁ డొక్కనికిన్. 466

చిత్రకేతుండు తపం బాచరించి భగవత్ప్రసాదంబు నొందుట.

వ. మఱియు సుఖదుఃఖంబులం బొందక సర్వోదాసీనుం డై పరమాత్మ యై యుండు నప్పరమేశ్వరరూపుండు నయిననాకును మీకు నెక్కడిసంబంధంబు మీకు దుఃఖంబునకుం బని లేదని పలికి యాజీవుండు వోయినం జిత్రకేతుండును బంధువులు నతివిస్మితచిత్తులై శోకంబులు విడిచి మోహంబులం బాసి యమునానదియందు నక్కుమారునకు నుత్తరకర్మంబులు[1] నిర్వర్తించిరి చిత్రకేతుండు గాఢపంకంబునం బడి వెడలినయేనుంగునుంబోలె గృహాంధకూపంబునందుండి వెడలి కాళిందీనదికిం బోయి యందు విధిపూర్వంబుగఁ గృతస్నానుండై మౌనంబుతోడ నారదునకు నమస్కరించిన నతండు ప్రసన్నుండై భగవన్మంత్రంబు విధిపూర్వకంబుగా నతనికి నుపదేశించి యంగిరసుతోడం గూడి బ్రహ్మలోకంబునకుం జనియెఁ జిత్రకేతుండును నారదోపదేశమార్గంబున నిరాహారుండై సమాధినియతుండై నారాయణరూపం బయినయావిద్య నారాధించి సప్తరాత్రాంతంబున నప్రతిహతం బయినవిద్యాధరాధిపత్యంబును భాస్వద్రత్నదివ్యవిమానంబునుం బడసి నారాయణానుగ్రహంబునుం బొంది మనోగమనంబునం ద్రిజగంబులం జరియించుచుండఁ గొన్నిదినంబులకు నొక్కచోట. 467

సీ. తారహారపటీర ధవళదేహమువాని, రమణీయనీలాంబరంబువాని
మణికిరీటస్ఫురన్మస్తకంబులవానిఁ, గంకణకేయూర కరమువానిఁ
గప్పురమయదీప్త కటిసూత్రములవానిఁ, దరళయజ్ఞోపవీతములవానిఁ
నతిసుప్రసన్నవక్త్రాంబుజంబులవానిఁ, దగుణవివృత్తనేత్రములవాని

ఆ. సిద్ధమండలంబు సేవింపఁ బుణ్యప్ర,సిద్ధి వెలసినట్టి యిద్ధచరితుఁ
బద్మలోచనునకుఁ బాదపీఠం బైన, ఘనునిఁ బన్నగేంద్రుఁ గాంచె నతఁడు.

ఆ. కన్నమాత్ర నతఁడు కల్మషంబులఁ బాసి, విమలచిత్తుఁ డగుచు విశదభక్తి
నిట్టరోమములకుఁ బట్టగు చానంద, బాష్పనేత్రుఁ డగుచుఁ బ్రణుతి సేసె.

క. సంతోషాశ్రులచేత స,నంతునిఁ బరిషిక్తుఁ జేసి యతఁడు ప్రమోదం
బెంతయు నరికట్టిన నొక,కొంతయుఁ బలుకంగ లేక కొండొకవడికిన్. 470

చ. మది నొకయింతమాత్రము సమంబుగఁ జేయుచు బాహ్యవర్తనం
గదిసినయింద్రియంబుల [2]నొకంతకుఁ దెచ్చి వచోవిలాసముల్
గుదురుగఁ ద్రోచి తత్త్వమునఁ గూర్చుచు [3]శాశ్వతవిగ్రహంబు నా
సదయుఁ బ్రశాంతు లోకగురు సన్నుతి సేయఁ దొడంగె నిమ్ములన్. 471

---

1 నిర్వర్తించి రాభూపాలుభార్యలు బాలహత్యాదోషంబు బ్రాహ్మణోత్తమనిరూపితవ్రతంబున నివర్తించి రంత. 2 వికారము మాన్చి. 3 సాత్వతవిగ్రహంబు.

క. అజితుఁడ వై భక్తులచే, విజితుఁడ [1]వైనాఁడ విపుడు వేడుక వారల్
విజితులు నీచేఁ గోర్కులు, భజియింపనివారు నిన్నుఁ బడయుదురె హరీ. 472

ఉ. నీవిభవంబు లీజగము నిండుట యుండుట నాశ మొందుటల్
నీవిమలాంశజాతములు నెమ్మి జగంబు సృజించువార లో
దేవ భవద్గుణాంబుధుల తీరముఁ గానక యీశబుద్ధితో
వావిరిఁ జర్చ సేయుదురు వారికి వారలు దొడ్డవార లై. 473

క. పరమాణువు మొదలు గఁ గొని, పరమము దుది గాఁగ మధ్యపరికీర్తనచే
స్థిరుఁడవు త్రయీవిదుఁడ వై, సరి సత్త్వాద్యంతమధ్యసద్భావగతి వై. 474

తే. ఉర్వి మొదలైనయేడు నొండొకటికంటె, దశగుణాధికమై యుండు దాని నండ
కోశమందురజాండంబు కోటులెవ్వ, నందు నణుమాత్రమగునన నంతాఖ్యుఁడతఁడు.

వ. మఱియు నొక్కచోట విషయతృష్ణాపరు లైననరపశువులు పరతత్త్వంబ వైన నిన్ను మాని యైశ్వర్యకాము లై తక్కినదేవతల భజియింపుదురు వా రిచ్చుసంపదలు రాజకులంబునుంబోలె వారలం గూడి నాశంబునం బొందు చుండువిషయకాము లేని నిన్ను సేవించి రేని వేఁచినవిత్తనంబునుంబోలె దేహాంతరోత్పత్తి నొందకుండుదురు నిర్గుణుండ వై (జ్ఞానవిజ్ఞానరూపంబు నొందియున్ననిన్ను గుణసమేతునింగా జ్ఞానులు భావింపుదురు) నీభజనం బేరూపున నయిన మోక్షంబు ప్రసాదించు జితిమతి వైననీవు భాగవతధర్మంబే ప్రకారంబున నిర్ణయించితి వా ప్రకారంబున సర్వోత్కృష్టుండ వయిననిన్ను సనత్కుమారాదులు మోక్షంబు కొఱకు సేవించు చున్నా రీభాగవతధర్మంబునందు జ్ఞానహీనుం డొక్కండును లేఁడన్యకామ్యధర్మంబులందు విషమబుద్ధిచేత నేను నీవు నాకు నీకు నని [2]నచియించు చున్నవాఁ డధర్మనిరతుండై క్షయించు చుండు స్థావరజంగమప్రాణిసమూహంబునందు సమం బైనభాగవతధర్మంబుల వర్తించు చున్నమనుజునికి భవద్దర్శనంబువలనఁ బాపంబు క్షయించుట యేమిచిత్రం బిపుడు భవత్పాదావలోకనంబున నిరస్తాశయమలుండ నైతి మూఢుండ నయిననాకుఁ బూర్వకాలంబున నారదుం డనుగ్రహించి భగవద్ధర్మంబు దయసేసె నది నేఁడు నాకు వరదుండ వైననీకతంబున దృష్టం బయ్యె ఖద్యోతంబులచేత సూర్యుండు గోచరుండు గాని మాడ్కి జగదాత్మకుండ వైననీమహత్త్వంబు మనుజులచేత నాచరింపంబడి ప్రసిద్ధం బైనది గా దుత్పత్తిస్థితిలయకారణుండ వై భగవంతుండ వైననీకు నమస్కరించెద నని మఱియును. 476

తే. అరయ బ్రహ్మాదులెవ్వని ననుసరించి, భక్తియుక్తుల భయమునఁ బ్రస్తుతింతు
రవని యెవ్వనితలమీఁద నావగింజఁ, బోలు నావేయుశిరముల భోగిఁ గొల్తు.

---

1 'వై యుంటి విపుడు వేడుకతోడన్, విజితాత్ములగుచుఁ గోర్కులు. భజియింపనివారు నిన్నుఁ బడయుదురు హరీ. 2 రచియింపఁబడుచున్న.

క. ఈవిధమున వినుతింపఁగ, నావిద్యాధరులభర్త § కనియె ననంతుం
డో విమలబుద్ధి నీదగు, ధీవిభవంబునకు మెచ్చి§తిం బ్రియ మారన్. 478

ఆ. అరయ నారదుండు § నంగిరసుండును, దత్త్వ మొసఁగినారు § దానికతన
నన్నుఁ జూడఁ గల్గె § నాభక్తిమదిఁ గల్గె, నాపథంబు నీకు § నమ్మఁ గలిగె. 479

సీ. పూని నారూపంబు § భూతజాలంబులు, భూతభావనుఁడ నేఁ § బొందువడఁగ
బ్రహ్మంబు మఱియు శ§బ్దబ్రహ్మమును శాశ్వ, తంబైనతనువులు § దగిలె నాకు
నఖిలలోకములందు § ననుగతంబై యుండు, లోకంబు నాయందు § జోకఁజెందు
నుభయంబు నాయందు§నభిగతంబై యుండు, నఖిలీనమగుదుని§య్యుభయమందు

తే. వెలయనిద్రించువాఁడాత్మ§విశ్వమెల్లఁ, జూచి మేల్కాంచితాఁ నొక్క§చోటివానిఁ
గా వివేకించుమాడ్కి నీ§[1]జీవితేశ, మాయ దిగనాడి పరమధ§ర్మంబుఁ దెలియు.

ఆ. నిద్ర పోవువేళ § నిరతుఁడై దేహి దా, నెట్టిగుణముచేత § నింద్రియములఁ
గడచినట్టిసుఖముఁ§గను నట్టిబ్రహ్మంబుఁ, గడిమి మెఱయ నన్నుఁ§గా నెఱుంగు.

ఆ. స్వప్నమందు నొల్లు § సంచారమొనరించు, మేలుకాంచి [2]దృష్ట§మోలి నెఱుఁగు
నుభయ మెఱుఁగునట్టి§యుత్తమజ్ఞానంబు, తత్త్వ మట్టిదైన§తలఁపు నేను.

సీ. అరయంగ నెవ్వని § కలవి గానట్టియీ, సలలితమానుష§జాతిఁ బుట్టి
యాత్మతత్త్వజ్ఞాన§హేతుఁడైనవానికిఁ, గలుగునె యెందు సు§ఖం బొకింత
వెలయఁ బ్రవృత్తినివృ§త్తిమార్గంబుల, సుఖములు దుఃఖంబు § సొరిదిఁ దెలిసి
పనిచెడిసంకల్ప§ఫలమూలమునఁ బాఱు, కడు సుఖదుఃఖమో§క్షములకొఱకు

ఆ. దంపతిక్రియామ§తంబు వర్తింతురు, దాన మోక్ష మేల § దక్కి యుండు
నఖిలదుఃఖహేతు § వయినయీకర్మంబు, నెఱిఁగి నన్నుఁ దలఁప§రిచ్ఛలోన.

వ. మఱియు విజ్ఞానాభిమాను లయినమనుష్యులకు నతిసూక్ష్మం బయినయాత్మగతి నిజస్థానత్రయలక్షణంబునఁ జతుర్థాంశంబు నెఱింగి యైహికాముష్మికవిషయంబులచేతను [3]వివేకబలంబులచేతను నియుక్తుం డై జ్ఞానవిజ్ఞానసంతృప్తుం డై నపురుషుండు నాకు భక్తుం డగు నీవిధంబులు గలవారలు యోగనైపుణబుద్ధి గలవారలు నైస్వార్థం బయినయాత్మచేతం బరమాత్మను దెలియుచుందురు నీవు నీక్రమంబున మద్భక్తిశ్రద్ధాపరుండవై విజ్ఞానసంపన్నంబు లైనవాక్కులచేత నన్ను స్తోత్రంబు సేసి ముక్తుండ వైతి వని యాశేషభగవంతుండు విద్యాధరపతి యైన చిత్రకేతుం బలికి యతని కదృశ్యుం డై పోయె నేదిక్కున సర్వాత్మకుం డైనయనంతుం డంతర్ధానంబు నొందె నాదిక్కునకు విద్యాధరభర్త నమస్కరించి గగనచరుం డై చని లక్షలసంఖ్య లైనదివ్యవర్షంబు లవ్యాహతబలేంద్రియుం డై పరమయోగిపురుషులును దివ్యమునీంద్రులును సిద్ధచారణగంధర్వులును వినుతి సేయం గులద్రోణాదిశైలంబులను రమ్యప్రదేశంబులను సంకల్పసిద్ధప్రదేశంబు

---

1 జీవదేశ. 2 దృష్ట మెల్ల. 3 నిర్ముక్తు లై జ్ఞానవిజ్ఞాన.

లను వినోదించుచు శ్రీనారాయణదత్తం బగుదివ్యవిమానంబునందుఁ జరియించుచు నుండి. 484

శా. ఆడించున్ హరిదివ్యనాటకగుణవ్యాపారనృత్యంబులం
బాడించున్ జలజాతనేత్రబిరుదప్రఖ్యాతగీతంబులం
గూడించున్ సతతంబు జిహ్వలతుదిన్ గోవిందనామావళుల్
[1]క్రీడం గిన్నరయక్షకామినులచేఁ గృష్ణార్పితస్వాంతుఁడై. 485

సీ. వాసించు నాత్మఁ బో వైష్ణవజ్ఞానంబు, నాశించు భాగవతార్చనంబు
భూషించు నేప్రొద్దుఁ బుండరీకాక్షుని, భాషించు హరికథాప్రౌఢి మెఱసి
ఘోషించు హరినామగుణనికాయంబులు, పోషించుఁ బరతత్త్వబోధ మరసి
సేవించు శ్రీకృష్ణసేవకానీకంబు, సుఖమునఁ జేయు నీశునకు బలులు
తే. పాడుఁ బాడించు వైకుంఠభర్తనటన,రూపవర్తనగుణనామదీపితోరు
గీతజాతప్రబంధసంగీతవిధులఁ, గేశవప్రీతి గాఁ జిత్రకేతుఁ డపుడు. 486

చిత్రకేతుం డీశ్వరధిక్కారంబున గౌరిచే శాప మొందుట.

మ. హరిఁ గీర్తించుచు నల్లనల్ల మదిలో నబ్జాక్షు [2]సేవించుచుం
బరమానందము నొందుచున్ జగములం బ్రఖ్యాతి వర్తించుచున్
సురరాజోపమమూర్తి యక్షగణముల్ సొంపార విద్యాధరా
ప్సరసల్ గొల్వఁగఁ బాడఁగా సితగిరిప్రాంతంబున న్నేఁగుచున్. 487

శా. ఆవిద్యాధరభర్త గాంచె హరనీహారామృతాహాసమున్
శ్రీవిభ్రాజితమున్ నిరస్తగిరిజాసేవాగతాయాసమున్
దేవానీకవికాసమున్ శుభమహాదేవాంఘ్రిసంవాసమున్
భూవిఖ్యాతవిలాసముం ద్రిభువనీపూతంబుఁ గైలాసమున్. 488

క. ఆరజతభూధరంబున, నీరేజభవామరాదినికరము గొల్వం
బేరోలగమున నుండిన, గౌరీయుతుఁ డయినహరునిఁ గనియె నరేంద్రా. 489

సీ. తననిజరూప [3]మింతయు నున్కి దెలియక, వాదంబు సేసెడువేదరవముఁ
గరుణావలోకనాకాంక్షితులై యున్న, బ్రహ్మాదిసనకసంప్రణుతిరవము
సారశివానందసల్లాపముల నొప్పు, ప్రమథగణాళియార్భటరవంబు
డమరుమృదంగాదిథమథమధ్వనితోడి, పటుభృంగినాట్యవిస్ఫారరవము
తే. మానుగాఁ జామరలు వీచుమాతృకాది, కామినీజనమహితకంకణరవంబు
మెండుఁ జెలఁగంగఁ గన్నులపండువయ్యెఁ, గొండరాచూలిపెనిమిటినిండుకొల్వు.

వ. ఇట్లు బ్రహ్మాదిసురనికరసేవితుం డై యూరుపీఠంబున నున్నభవానిం గౌఁగిటం జేర్చికొని యొడ్డోలగంబున నున్నపరమేశ్వరుం జూచి చిత్రకేతుండు పకపక నగి యద్దేవి విను చుండ ని ట్లనియె. 491

---

1 క్రీడించున్ నరయక్ష. 2 వీక్షించుచుం. 3 మింతింత ని.

సీ. కొమరొప్పఁగా లోకǂగురుఁడును గడలేని,ధర్మస్వరూపంబుఁ ǂ దాన యగుచు
జడలు ధరించియు ǂ సరిలేనితపమునఁ, బొడవైనయా యోగిǂపుంగవులును
బ్రహ్మవాదులుఁ గొల్వ ǂ భాసిల్లుకొల్వులో, మిథునరూపంబున ǂమెలఁతతోడఁ
బ్రాకృతుండును బోలె ǂ బద్ధానురాగుఁడై, లాలితుం డయ్యె నిǂర్లజ్జత నిట
ఆ. సకలప్రకృతిపురుషుఁ ǂ [1]డైనఁ దా నేకాంత,మందు సతులతోడ ǂ నలరుఁ గాని
యిట్లు ధర్మసభల ǂ నింతులతోఁ గూడి, పరిభవింపలేఁడు ǂ భ్రాంతి నొంది.492
క. అని విని సర్వేశ్వరుఁ డా,తని నేమియు ననక నవ్వి ǂ తత్సభవారల్
గనుఁగొన నూరక యుండెను, మనుజేశ్వర యీశుధైర్యǂమహి మెట్టిదియో.
వ. ఇట్లు దనపూర్వకర్మశేషంబున నింద్రియజయుండ నని పుట్టినయహంకారంబున జగద్గురువుం బెక్కుప్రల్లదంబు లాడుచున్న చిత్రకేతుం జూచి భవాని యిట్లనియె.
క. మముబోఁటిలజ్జ లుడిగిన,కుమతులకుం గర్త యగుచుఁ ǂ గోపింపంగా
నమితాజ్ఞానిపుణుం డగు,శమనుండా వీఁడు నేఁడు ǂ జగముల కెల్లన్. 495
క. భృగునారదకపిలాదులు, నిగమాంతజ్ఞులును యోగǂనిర్ణయనిపుణుల్
త్రిగుణాతీతు మహేశ్వరు, నగ రెన్నఁడు వారు ధర్మǂనయ మెఱుఁగ రొకో.
సీ. ఎవ్వనిపదపద్మ ǂ మింద్రాదిదివిబుధుల,చూడాగ్రపంక్తులǂనీడఁ జూచు
నెవ్వనితత్త్వం బ ǂ దెనయంగ బ్రహ్మాది,యోగిమానసపంక్తి ǂ నోల లాడు
నెవ్వనిరూపంబు ǂ నేర్పాటు గానక, వేదంబు లందంద ǂ వాద మడుచు
నెవ్వనికారుణ్య ǂ మీలోకముల నెల్లఁ, దనిపి యెంతయు ధన్యǂతములఁ జేయు
తే. నట్టిసర్వేశుఁ బాపసంǂహారు ధీరు, శాశ్వతైశ్వర్యు నాత్మసంǂసారు నీశు
నెగ్గు వల్కినపాపాత్ముఁ ǂ డెల్లభంగి, దండనార్హుండు గాకెట్లుǂదలఁగఁగలఁడు.
తే. నిఖిలలోకాశ్రయంబు సǂన్నిహితసుఖము, సకలభద్రైకమూలంబుǂసాధుసేవ్య
మైనకంజాక్షుపాదపǂద్మార్చనంబు, ననుచరింపంగ ఖలుఁడు వీఁ ǂ డర్హుఁ డగునె.
వ. కావున నోరిదురాత్మక యీపాపంబునం బాపస్వరూపం బైనరాక్షసయోనిం బుట్టు మని శపియించి యింతనుండి మహాత్ములకు నవజ్ఞ సేయ కుండు మని పలికినఁ జిత్రకేతుండు విమానంబు డిగ్గి వచ్చి యద్దేవికి దండప్రణామంబు లాచరించి కరకమలంబులు దోయిలించి యి ట్లనియె నోజగన్మాతా భవచ్ఛాపవాక్యంబు లట్ల కైకొంటిఁ బ్రాచీనకర్మంబులం బ్రాప్తంబైనసంసారచక్రంబుచేత నజ్ఞానమోహితు లై తిరుగుచున్నజంతువులకు సుఖదుఃఖంబులు నైజంబు లై ప్రవర్తిల్లుచుండు నిందులకుఁ బరతంత్రు లైనవా రాత్మపరసుఖదుఃఖంబులకు నెవ్వరు కర్తలీగుణంబులనిమిత్త మైన శాపానుగ్రహంబులును స్వర్గనరకంబులును సుఖదుఃఖంబులును సమంబులు భగవంతుం డొక్కండ తనమాయచేత జగంబు సృజియించుచుండు వారివారికి బంధాదిరాగంబులు గలుగంజేయుచుఁ దాను వానికి లోను

1 డైనను నేకాంతసీమ సతులతోడఁ జెలఁగుగాని.

గాక నిష్కళంకుం డై యుండు నీవిధంబునం బుట్టు చున్ననరునకుం బత్నీబంధుశ
త్రుమిత్రోదాసీనత్వంబు లెక్కడివి వారివారికర్మవశంబునం బరమేశ్వరుండు గ
ల్పించుచు సర్వంబునందు సర్వసముం డై యుండునప్పరమేశ్వరునకు సుఖదుఃఖం
బులచేత రాగంబు లేదు రాగానుబంధం బై నరోషంబును లేదతనిమాయాగుణ
విసర్గంబు జంతువులకు సుఖదుఃఖంబులను బంధమోక్షంబులను గల్పించుచుండుం
గావున నీకు నమస్కరించుచున్నన న్ననుగ్రహింపుము శాపభయశంకితుండం
గాను జగన్మాత వై ననిన్నుఁ బలికినదోషంబునకు శంకించుచున్నవాఁడ నని దండ
ప్రణామంబు లాచరించి పార్వతీపరమేశ్వరులం బ్రసన్నులం జేసి తనవిమానం
బెక్కి చనియె నప్పుడు పరమేశ్వరుండు బ్రహ్మాదిదేవర్షిదైత్యదానవప్రమథ
గణంబులు వినుచుండఁ బార్వతికి నిట్లనియె నీకు నిప్పుడు దృష్టం బయ్యెఁ గదా
నారాయణదాసదాసానుచరులనిస్స్పృహాభావంబు హరితుల్యార్థదర్శను లై
నిస్స్పృహు లైనభాగవతులకు స్వర్గాపవర్గనరకభేదభావంబులు లేవు ప్రాణులకు
దేహసంయోగంబువలన నారాయణలీలం జేసి యుండి ద్వంద్వాదిసుఖదుఃఖంబు
లాత్మయందు నజ్ఞానంబున భేదంబుసేయంబడియె నిట్టివిపర్యయంబులు భగవం
తుండయిన వాసుదేవునిభక్తి గలవారిం జెందవు మఱియును. 499

ఉ. నేనుఁ గుమారనారదులు నీరజగర్భుఁడు దేవసంఘ
మానితయోగివర్యమునిమండలి మున్నగువా
దానవవిద్వడంశజనితంబుల మయ్యుఁ దదీయ
గానఁగ నేర మీశు ఘనగర్వమునం దలపో

క. ఆతనికిం బ్రియుఁ డప్రియుఁ, డేతెరువున లేఁ
భూతముల కాత్మ యగుటయు, భూతప్రియుఁ

ఆ. అరయఁ జిత్రకేతుఁ డతిశాంతుఁ డతిలోక
నితని నేమి సెప్ప నీశుండ నగు నేను, నువి

క. కావున భగవద్భక్తుల, భావమునకు విస్మయ
ధీవిభవశాంతచిత్తులు, పావనపరతత్త్వనిపు

వ. అనిన విని యద్రినందన విస్మయంబు మాని
గవతుం డయినచిత్రకేతుం డద్దేవికిం బ్ర
మరల శపింపక యతిశాంతరూపంబునఁ ద
సాధులక్షణంబులు నారాయణపరాయణు
గలుగనేర్చునే యట్లు శాపహతుం డయిః
దక్షిణాగ్నియందు దానవయోనిం బుట్టి
భగవజ్జ్ఞానపరిణతుం డయ్యెం గావున.

సీ. నరనాథ యీవృత్ర నకు రాక్షసాకృతి, కలిగినయీపూర్వ కారణంబు
చిరపుణ్యుఁ డయినట్టి చిత్రకేతుమహాను,భావంబు భక్తితోఁ బరఁగ విన్న
చదివినవారికి సకలదుష్కర్మముల్, శిథిలంబు లై కడుఁ జెదరి పోవు
సకలవైభవములు సమకూరుఁ దమయంతఁ, గోర్కులతోడఁ గూడి
ఆ. నిర్మలాత్ము లగుచు నిత్యసత్యజ్ఞాన, నిరతు లగుచు విగత దురితు లగుచు
బంధుమిత్రపుత్ర పౌత్రాదులను గూడి, యనుభవించు చుందు రధికసుఖము.

—❖ సవితృవంశప్రవచనాదికథ. ❖—

సీ. వినవయ్య నరనాథ విశదంబుగాఁ ద్వష్ట్ర,వంశంబు సెప్పితి వానివెనుక
సవితృండు పృశ్నియు సావిత్రి వ్యాహృతి, యనుభార్యలందు నిం పారు వేడ్క
నగ్నిహోత్రంబుల నరయంగఁ బశుసోమ,పంచయజ్ఞంబులఁ బరఁగఁ గనియె
భగుఁడు సిద్ధిక యను భార్యకుమహిమాను,భవులవిభవులఁ దాఁ బడసె మువురఁ
ఆ. దనయ నొకతెఁ గాంచెఁ దదనంతరమున నా,తరళనేత్ర [1]సద్వ్రతస్వధామ
పుణ్యశీల సుగుణ పూరితచారిత్ర, యఖిలలోకపూజ్య యాశిషాఖ్య. 506

వ. మఱియు ధాతకుఁ గల కుహూ సినీవాలీ రాకానుమతు లనియెడునలువురుభార్య
లలోఁ గుహూదేవి సాయ మనునొకనిం గాంచె సినీవాలి దర్శాఖ్యునిం బడసె
[illegible] నిఁ గాంచె ననుమతి పూర్ణిమాఖ్యునిఁ గనె విధాత క్రియ యను
[illegible]లం గనియె వరుణునకుఁ జర్షి యనుభార్యయందుఁ
[illegible] డయినభృగువును వల్మీకంబునం జనియించిన
[illegible]వరుణులకు నూర్వసియందు రేత ఉగ్గమం బైన
[illegible] జేయ నందు నగస్త్యుండును వసిష్ఠుండును జని
[illegible] రేవతియందు నుత్సర్గసంభవు లైనయరిష్టయుఁ
[illegible]యించిరి శక్రునకుఁ బౌలోమియందు జయంతఋ
[illegible]వామనుం డయినయురుక్రమదేవునకుఁ గీర్తియ
[illegible]షపుట్టె నాబృహచ్ఛ్లోకునకు సౌభగాదులు వుట్టిరి
[illegible]నకశ్యపప్రజాపతికి నదితియందు శ్రీమన్నారా
[illegible] వెనుక వివరించెద దితిసుతు లైనదైతేయుల
[illegible]శంబునం దైనను ప్రహ్లాదబలులు పరమభాగవ
[illegible]లసిరి దితికొడుకులు హిరణ్యకశిపుహిరణ్యాక్షు
[illegible]కశిపునకు జంభాసురతనయ యైనదత్తకుఁ బ్ర
[illegible]లుగురుగొడుకులును సింహిక యనుకన్యకయు
[illegible]నియించె నారాహువుశిరం బమృతపానంబు సే
[illegible] సంహ్లాదునకు గతి యనుభార్యయందుఁ బంచ

[illegible]గారిత్రను, దనర శగ్నియ నెడు దాని నతఁడు' వ్రా. ప్ర.

జనుండు పుట్టె హ్లాదునకు ధమని యనుభార్యయందు వాతాపిల్వలులు పుట్టిరి వా
రల నగస్త్యుండు భక్షించె ననుహ్లాదునకు సూర్మి యనుభార్యయందు బాష్క
లమహిషులు గలిగిరి ప్రహ్లాదునకు దేవి యనుభార్యయందు విరోచనుండు పుట్టె
నతనికి బలి జన్మించె నాబలికి నశన యనుభార్యయందు బాణుండు జ్యేష్ఠుండు
గా నూర్వురు గొడుకులు పుట్టి రాబలిప్రభావంబు వెనుక వివరించెద బాణాసు
రుండు పరమేశ్వరు నారాధించి ప్రమథగణంబులకు ముఖ్యుం డయ్యె మఱియు
నాదితిసంతానంబు లగుమరుత్తు లేకోనపంచాశత్సంఖ్య గలవార లందఱు ననప
త్యు లై యింద్రునితోఁ గూడి దేవత్వంబు నొందిరనిన విని పరీక్షిన్నరేంద్రుండు
శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె. 507

ఆ. ఏమికారణమున నింద్రునికిని మరు, చ్ఛయము నాప్త మగుచు శాంతి నొంది
యరయఁ దత్సమానమగుచు వర్తించెను, దీని వినఁగ వలయుఁ దెలుపవయ్య.

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 509

సీ. నరనాథ విను తననందను లందఱు, సమరేంద్రుచే హతు లగుచు నుండఁ
గోపశోకంబులఁ గ్రుళ్లుచుఁ దనలోన, మండుచు దితి సాల మఱుఁగఁ దొడఁగె
భ్రాతృహంతకుఁ డతిపాతకుం డీయింద్రుఁ, డంపక నాకేల సొంపు గలుగు
వీని భస్మము సేయువానిఁ గా నొకసుతుఁ, బడసెద నని చాల భర్తఁ గోరి

ఆ. ప్రియము సేయఁ దొడఁగెఁ బెక్కుభావంబుల, భాషణముల నధికపోషణములఁ
భక్తియుక్తిచేతఁ బరిచర్యగతిచేత, నుతులచేత నతులరతులచేత. 510

చ. కలికికటాక్షవీక్షణవికారములన్ హృదయానురాగసం
కలితవిశేషవాఙ్మధురగర్జనలన్ లలితాననేందుమం
డలపరిశోభితామృతవిడంబితసస్మితసుప్రసన్నతా
ఫలరుచిరప్రధానముల భామిని భర్తమనంబు లోఁగొనెన్. 511

తే. అఖిల మెఱిఁగినకశ్యపుఁ డంతవాని, హితవు తల కెక్కురతులసంగతులచేత
నవశుఁ గావించె ప్రేల్మిడి నబ్జవదన, పతుల భ్రమియింప నేరనిసతులుఁ గలరె.

క. ఏతలఁ బెఱుఁగక నిలిచిన, భూతంబులఁ జూచి ధాత పురుషులమనముల్
భీతి గొలుపంగ యువతి,వ్రాతంబు సృజించెఁ బతులు వారల కరుదే. 513

వ. ఇట్లు నిజసతిచేత నుపలాలితుం డై కశ్యపప్రజాపతి యాసతికిం బరమప్రీతుం డై
యి ట్లనియె నోతన్వీ నీకుఁ బ్రసన్నుండ నైతి వరంబు గోరు మిచ్చెద నాథుండు
ప్రసన్నుం డైన స్త్రీలకుం గోరిక సంభవించుట కేమి గొఱంత సతికిం బతియె
దైవంబు సర్వభూతంబులమానసంబులకు వాసుదేవుం డె భర్త నామరూపకల్పితు
లైనసకలదేవతామూర్తులచేతను బురుషులచేతను భర్తృరూపధరుం డయినభగ
వంతుండు సేవింపంబడుచుండు విశేషించి స్త్రీలచేతఁ బతిరూపంబున భజియింపం
బడుఁగావునం బతివ్రతలైనసుందరులు శ్రేయస్కామలై యేకచిత్తంబుననాత్మేశ్వ

రుం డయినయప్పరమేశ్వరుని భర్తృభావంబున సేవించుచుండుదు నేనును సికీ భావంబున వరదుండ వైతి దుశ్శీల లయినవనితలకుం బొందరా నివరంబు నీ కిచ్చెద వేఁడు మనిన నాకశ్యపునకు దితి యి ట్లనియె. 514

ఆ. వరము గోర నాకు వరదుండ వేనియు, నింద్రుఁ ద్రుంచునట్టి యిద్ధబలుని
నమితతేజుఁ దనయు నమరత్వసంప్రాప్తు, నందఁ జేడని వాని నిమ్ము నాథ.

వ. అనవుడు. 516

క. ఉట్టిపడునట్టివర మీ, కట్టిఁడి సన్నట్టు వేఁడెఁ గటకట యనుచున్
మిట్టిపడి యతఁడు మదిలోఁ, బుట్టినతల్లడముతోడఁ బొక్కుచు నాత్మన్. 517

చ. ప్రకృతిని గర్మపాశముల బద్ధుఁడ నైతిఁ గదయ్య నేఁడు నే
వికటసతీస్వరూపమున వేదుఱు గొల్చినమాయ నింద్రియా
ధికమతి యైనవాఁడు దన తెంపునఁ జిత్తము వెచ్చపెట్టి పా
తకములఁ గూల కున్నె నను దైవము నవ్వదె లోలితాత్మునిన్. 518

సీ. ఖండశర్కరతోడఁ గలహించుపలుకులుఁ, బద్మవిలాస మేర్పఱచుమోముఁ
దుహినాంశుకళలతోఁ దులఁదూఁగుచెయ్యులుఁ, జెమటఁ గ్రొన్నెత్తురు సేయుమేను
నిలు వెల్లఁ గరఁగించు నేర్పుల యింపులు, పువ్వుల కరుదైన ప్రోది సేఁత
తిమకంబు రెట్టించు తరితీపుతలఁపులు, నెనసినమదిలోని యిచ్చగింత

ఆ. గలిగి కలవ నున్న కాలాహిపోలికిఁ, జెలఁగుచున్న సతుల చిత్తవృత్తిఁ
దెలియ వశమె యెంత ధృతి గలవారికి, నాక కాదు నిఖిల లోకములకు. 519

ఆ. కోరి సతుల కెల్లఁ గూర్చువా రెవ్వరు, పతుల నైన సుతుల హితుల నైన
బలిమిఁ జేసి యైనఁ బరహస్తమున నైన, హింస సేతు రాత్మహితముకొఱకు.

వ. అని చింతించి దీనికి నేమని ప్రతివాక్యం బిచ్చువాఁడ మద్వచనం బెందు నమోఘంబు త్రిలోకపరిపాలనశీలుం డయినభిదురపాణి వధార్హుం డె యేను దీనికి నైనది యొకటి గల్పించెద నని దితిం జూచి యోతనుమధ్య నీకు నట్ల దేవబాంధవుం డయిన యింద్రహంత యగుపుత్త్రుండు గలిగెడు నొక్కసంవత్సరం బీ వ్రతంబు నాచరింపుము దాని ప్రకారం బెల్ల నేను జెప్పెద విను మెల్లజీవుల వలన హింసాభావంబు లేక యతిధ్వనివాక్యంబు లుడిగి కోపంబు మాని యనృతంబులు వలుకక నఖరోమచ్ఛేదనంబు సేయక యస్థికపాలాదు లయినయమంగళంబుల నంటక జలంబులు సొచ్చి కాని ఘటోదకకూపోదకంబుల స్నానంబు సేయక దుర్జనసంభాషణంబు వర్జించి కట్టినకోకను ముడిచినపువ్వులను గ్రమ్మఱ ధరియింపక భోజనంబులయందు నుచ్ఛిష్టాన్నంబును జండికాని వేదితాన్నంబును (గోశునకమార్జారకంకక్రిమి)పిపీలికాదివిదూషితాన్నంబును సామిషాన్నంబును వృషలాహితాన్నంబును ననునీపంచవిధనిషిద్ధాన్నంబులు వర్జించి దోయిట నీళ్లు ద్రావక సంధ్యాకాలంబుల ముక్తకేశి గాక మితభాషిణి యై

యలంకారవిహీనగాక వెలుపలందిరుగక పాదప్రక్షాళనంబు సేసికొని కాని శయనింపక యార్ద్రపాదయై పవ్వళింపక పశ్చిమశిరస్కయయ్యును నగ్నయయ్యును సంధ్యాకాలంబుల నిద్రింపక నిత్యంబును ధౌతవస్త్రంబులు గట్టి శుచియై సర్వమంగళసంయుక్తయై ప్రాతఃకాలంబునఁ దూర్పుమొగంబై లక్ష్మీనారాయణుల నారాధించి యావాహనార్ఘ్యపాద్యోపస్పర్శనసుస్నానవాసఉపవీతభూషణపుష్పధూపదీపోపహారాద్యుపచారంబులనర్చించిహవిశ్శేషంబుద్వాదశాహుతులవేల్పించి దండప్రణామంబు లాచరించి భగవన్మంత్రంబును దశవారంబు లనుసంధించి స్తోత్రంబు సేసి గంధపుష్పాక్షతంబుల ముత్తైదువలం బూజించి పతిని సేవించి పుత్త్రుం గుక్షిగతుంగా భావించి యివ్విధంబున మార్గశీర్షశుద్ధప్రతిపదారంభంబుగా నొక్క సంవత్సరంబు సలిపి యాద్వాదశమాసాంత్యదివసంబున విధ్యుక్తంబుగా నుద్యాపనంబు సేయ వలయు నీ వీపుంసవనం బనియెడివ్రతంబు ద్వాదశమాసపర్యంతం బేమఱక సల్పిన నీవు గోరినకుమారుండు గలిగెడు ననిన దితి యావ్రతంబుతోడనె గర్భంబు ధరియించి వ్రతంబు సలుపుచు నుండ నింద్రుండు మాత్రభిప్రాయం బెఱింగి యాయమ్మ నహరహంబును రహస్యంబున సేవించుచు వ్రతంబునకుం దగినపుష్పఫలసమిత్కుశపత్త్రాంకురంబులు మొదలుగాఁ గలవస్తువితతిం ద్రికాలంబులం దెచ్చియిచ్చుచుఁ బుండరీకంబు హరిణికిం బొంచి యున్న భంగిఁదద్ఛిద్రభంగంబునకై కాచి శుశ్రూషసేయుచు నాయమ్మగర్భంబు ధరియించిన తేజోవిశేషంబునకు దిగులుగుడుచుచుఁ గృశించుచు నుండె నొక్కనాఁడు.

సీ. వామాక్షి యనుదినవ్రతధారణోన్నత, పరిచర్యవిధులచే బడలి యలసి
యొంటి సంధ్యావేళ నుచ్ఛిష్టయై పద, ప్రక్షాళనాదులఁ బాసి మఱచి
తనకర్మమోహంబుఁదవిలి నిద్రింపంగ, నింద్రుండు నయ్యెన నెడరు గాంచి
యోగమాయాబలోద్యుక్తుఁడై యమ్మయింతి,యుదరంబుఁజొరబడియుగ్రుఁడగుచు

తే. దివిరి దేదీప్యమానమై తేజరిల్లు
నర్భకుని వజ్రధారల నడిచె నేడు
దునుకలుగ వాఁడు దునిసియుఁ దునుక దునుక
చెడక యొక్కొక్క బాలుఁడై చెలఁగు చున్న. 522

క. వా రేడ్వ రగుచుఁ గుయ్యిడ, నో రేడ్వకుఁ డనుచుఁ ద్రుంచెనొక్కొక్కని నా
శూరుం డేడేసి దునుక, గా రయమున వారు సెడకఖండితు లయ్యున్. 523

క. ఖండము లన్నియు నందఱుఁ, జండాంశుసమప్రకాశశాశ్వతు లగుచున్
మెండుకొని నిల్చి యని రా,ఖండలునకుఁ గరుణ వుట్టగతి మతిఁ దోఁపన్. 524

వ. అందఱు ముకుళితకరకమలులై నీకుం దోడంబుట్టువులము మమ్ము హింసింపం బనిలేదు నీకుం బారిషదులమై మరుద్గణములమై నిన్ను సేవించెదము మమ్ము రక్షింపు మనిన నారాయణప్రసాదంబునం జెడనిమరుద్గణంబులపలుకులకుం గృపా

ళుండై యింద్రుండు వారల సహోదరులం గాఁ గైకొని మఱి హింసింపకమానె నశ్వత్థామశరాగ్నివలన నారాయణరక్షితుండ వయిననీవునుంబోలెఁ గులిశధారలశకలంబు లయినకుమారుం డన్నిరూపంబు లై సంవత్సరంబునకు నొక్కింతకడమగా హరిం బూజించిన నుద్భవించినవారు గావున నింద్రుతోడం గూడ నేకోనపంచాశద్దేవత లయినమరుద్గణంబులు దితిగర్భంబు వెలువడి రంత దితి మేల్కాంచి యనల్పప్రకాశులై యింద్రుతోడంగూడి వెలుంగుచున్నకుమారులం జూచి సంతోషింపక యింద్రుం జూచి నీకు మృత్యురూపం బయినపుత్రుం గోరి దుస్తరం బయినవ్రతంబు సలిపితి సంకల్పించినపుత్రుం డొక్కరుం డీసప్తసప్తసంఖ్య గల కుమారు లగుట కేమి కతంబు నీ వెఱింగినభంగిన తథ్యంబు వలుకు మనిన నింద్రుం డి ట్లనియెఁ దల్లీ భవద్వ్రతంబుఁ జింతించి సమయవిచ్ఛేదనంబున గర్భంబుఁ జొచ్చి పాపచిత్తుండ నై వజ్రధారల గర్భంబు విదళనంబు సేసిన నాశకలంబులు సెడక మహాశ్చర్యంబు గా నివ్విధంబునం గుమారకు లైరి మహాపురుషపూజాసంసిద్ధి కార్యానుషంగి గా కుండునే భగవదారాధనంబు గోరికలఁ బాపి యెవ్వరు గావింతురు వా రిహపరంబుల స్వార్థకుశలు లగుదు రమ్మహాపురుషవ్రతసముత్పన్నతేజంబు నడంప నెవ్వం డోపుఁ గావున దుర్మదంబున బాలిశస్వభావుండ నై దోషంబు సేసిననాదౌర్జన్యకర్మంబు సహింపఁ దల్లికన్న నెవ్వరు సమర్థులు పాపాత్ముండ నగునన్నుం గావుము నేను వీరలతోడివాఁడ నని నిష్కపటంబుగాఁ బ్రార్థించిన నద్దేవి యట్ల కాక యని శాంతచిత్త యయ్యె నింద్రుండును వారలం గూడి త్రిదివంబునకుం బోయి సోమపానహవిర్భాగంబులు వారలకుం బంచి పెట్టి కూడి సుఖం బుండె నని చెప్పి పరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుండు వెండియు ని ట్లనియె. 525

క. హరి వరదుఁ డయినవ్రత మఁట, హరియంశజు లగుచు నెగడు నమరులజన్మ
స్ఫురణం బఁట పరియించిన, నరయఁగ నురుదీర్ఘకర్మహర మగు టరుదే. 526

వ. అని విష్ణుకథాశ్రవణకుతూహలాయమానమానసులైన శౌనకాదిమహామునులకు సూతుండు సెప్పె నని శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకుఁ జెప్పెననుటయు.

క. రాజీవరాజపూజ్య, శ్రీజిత గోపీకటాక్షసేవాంతరవి
భ్రాజితమూర్తి మదోద్ధత, రాజకులోత్సాహ [1]రామరాజాఖ్యనిధీ. 528

తరలము. మురవిదారణ ముఖ్యకారణ మూలతత్త్వవిచారణా
దురితతారణ దుఃఖవారణ దుర్మదాసురమారణా
గిరివిహారణ కీర్తిపూరణ కీర్తనీయమహారణా
ధరణిధారణ ధర్మతారణ తాపసస్తుతిపారణా. 529

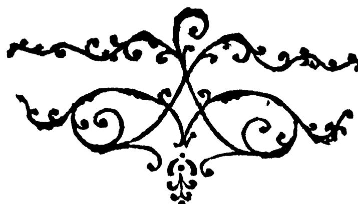
1 గుణవిరామాఖ్యనిధీ; సుగుణరామాఖ్యహారీ

తోటకము. కరుణాకర శ్రీకర కంబుకరా, శరణాగతసంగతజాడ్యహరా
పరిరక్షితశిక్షితభక్తమురా, కరిరాజశుభప్రదకాంతిధరా. 530

గద్యము. ఇది శ్రీసకలసుకవిజనమిత్ర శ్రీవత్సగోత్రపవిత్ర కసువయామాత్యపు
త్ర బుధజనప్రసంగానుషంగ సింగయనామధేయప్రణీతం బైన శ్రీమహాభాగవత
పురాణంబునందు నజామిళోపాఖ్యానంబును బ్రచేతసులఁ జంద్రుం డామంత్రణం
బుసేయుటయు దక్షోత్పత్తియుఁ బ్రజాసర్గంబును దక్షుండు శ్రీహరింగూర్చి తపం
బు సేయుటయు నతనికి నప్పరమేశ్వరుండు ప్రత్యక్షం బగుటయు హర్యశ్వశబళా
శ్వులజన్మంబును వారలకు నారదుండు బోధించుటయు నారదువచనప్రకారం
బున వారు మోక్షంబు నొందుటయుఁ దద్వృత్తాంతంబు నారదువలన విని
దక్షుండు దుఃఖాక్రాంతుం డగుటయుఁ దదనంతరంబ బ్రహ్మావరంబున దక్షుండు
శబళాశ్వసంజ్ఞుల సహస్రసంఖ్యాకు లగుపుత్రులం గాంచుటయును సృష్టినిర్మాణే
చ్ఛానిమిత్తంబున దక్షుపంపున వార లగ్రజన్ములు సిద్ధిం బొందినతీర్థరాజం బైన
నారాయణసరస్సునకుం జనుటయు వారికి నారదభగవంతుండు బ్రహ్మజ్ఞానం
బు నుపదేశించుటయు వారు పూర్వజు లేఁగినప్రకారంబున మోక్షంబు నొం
దుటయుఁ దద్వృత్తాంతంబును దక్షుండు దివ్యజ్ఞానంబున నెఱింగి నారదోపదిష్టం
బని తెలిసి నారదుని శపియించుటయు నారదుండు దక్షుశాపంబు ప్రతిగ్రహిం
చుటయు దక్షునకు మరల బ్రహ్మవరంబున సృష్టివిస్తారంబుకొఱకుఁ గూఁతు
లఱువండ్రు జనియించుటయు నందుఁ గశ్యపునకు నిచ్చినపదుమువ్వురవలన సక
లలోకంబులు నిండుటయు దేవాసుర నర తిర్యఙ్మృగ ఖగాదులజన్మంబులును
దేవేంద్రతిరస్కారంబున బృహస్పతి యధ్యాత్మమాయచేతం గానరాకుండుట
యుఁ దద్వృత్తాంతంబు రాక్షసులు విని శుక్రోపదిష్టులై దేవతలపై నెత్తి
వచ్చుటయు దేవాసురయుద్ధంబును నాచార్యతిరస్కారంబున దివిజరాజపలాయ
నంబును బలాయమానులైనదేవతలు బ్రహ్మసన్నిధికిం జనుటయును బ్రహ్మవా
క్యంబునఁ ద్వష్టృకుమారుం డయినవిశ్వరూపు నాచార్యునిం గా దేవతలు
వరించుటయును విశ్వరూపుప్రసాదంబున నింద్రుండు నారాయణవర్మం బను
మంత్రకవచంబు ధరియించి రాక్షసుల జయించుటయుఁ బరోక్షంబున రాక్ష
సులకు ననుకూలుం డయినవిశ్వరూపు నింద్రుండు వధించుటయు విశ్వరూపవ
ధానంతరంబున నింద్రునకు బ్రహ్మహత్య సంప్రాప్తం బయిన నింద్రుండు స్త్రీ
భూజలద్రుమంబులయందుఁ బంచి పెట్టుటయు విశ్వరూపుండు హతుం డగుట
కుఁ ద్వష్ట కోపించి యింద్రవధార్థంబు మారణహోమంబు సేయ వృత్రాసు
రుండు జనించుటయు వృత్రాసురయుద్ధంబునఁ బరాజితులై యింద్రసహితు
లయినదేవతలు శ్వేతద్వీపంబునకుం జనుటయు నందు శ్రీహరి ప్రసన్నుం డయి
దధీచివలన భిదురంబు గైకొన నుపదేశించుటయు నింద్రుండు వజ్రాయుధంబున

వృత్రుని సంహరించుటయు నింద్రుండు బ్రహ్మహత్యాపీడితుం డయి మానస
సరస్సు ప్రవేశించుటయును నహుషుండు శతాశ్వమేధంబులం జేసి యింద్రాధి
పత్యంబు వడయుటయు నహుషుం డగస్త్యశాపంబున సురరాజ్యచ్యుతుం డై
యజగరయోనిం బుట్టుటయు నింద్రాగమనంబును నశ్వమేధంబును నింద్రుం
డు మరలం ద్రిలోకాధిపత్యంబు వడయుటయును జిత్రకేతూపాఖ్యానంబును
మరుద్గణంబులజన్మప్రకారంబును ననుకథలం గలషష్ఠస్కంధము.

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణ మస్తు.

శ్రీరస్తు.

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

సప్తమస్కంధము.

మద్విఖ్యాతిలతా
క్రామితగోత్రాంతరాళ కమనీయమహా
జీమూతతులితదేహా
శ్యామలరుచిజాల రామచంద్రనృపాలా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డయినసూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డయినపరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రు నవలోకించి. 2

సీ. సర్వభూతములకు సముఁడు నెచ్చెలి ప్రియుం డైనవైకుంఠుఁ డెంతయుఁ బాద్యుఁ
డింద్రునికొఱకు దైత్యేంద్రుల నేఁటికి, విషమునికైవడి వెదకి చంపె
నసురులఁ జంపంగ నమరులచేఁ దన, కయ్యెడిలాభ మింతైనఁ గలదె
నిర్వాణనాథుండు నిర్గుణుం డగుతన, కసురులవలనిభయంబుఁ బగయుఁ

ఆ. గలుగనేర వట్టిఘనుఁడు దైత్యులఁ జంపి, సురలఁ గాచుచునికి చోద్య మనుచు
సంశయంబు నాకు జనియించె మునినాథ. ప్రజ్ఞ మెఱసి తెలియఁ బలుకవయ్యా.

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 4

శా. నీసంప్రశ్నము వర్ణనీయము గదా నిక్కంబు రాజేంద్ర ల
క్ష్మీసంభావ్యునిసచ్చరిత్రము మహాచిత్రంబు చింతింపఁ ద
ద్దాసాఖ్యానము లొప్పు విష్ణుచరణధ్యానప్రధానంబులై
శ్రీసంధానములై మునీశ్వరవచోజేగీయమానంబులై. 5

క. చిత్రంబులు త్రైలోక్యప,విత్రంబులు భవలతాలవిత్రంబులు స
న్మిత్రంబులు మునిజనవన,చైత్రంబులు విష్ణుదేవుచారిత్రంబుల్. 6

వ. నరేంద్రా కృష్ణద్వైపాయనునకు నమస్కరించి హరికథనంబులు సెప్పెద వినుము వ్యక్తుండు గాక గుణంబులు లేక ప్రకృతిం జెందక భవంబుల నొందక పరమేశ్వరుండు దనమాయవలన నయినగుణంబుల నావేశించి బాధ్యబాధకత్వం

బుల నొందు నతండు గుణరహితుండు సత్త్వరజస్తమంబులు ప్రకృతిగుణంబు
లాగుణంబులకు నొక్కొక్కకాలంబున హానివృద్ధులు గల వాయీశ్వరుండు
సత్త్వంబున దేవఋషులను రజోగుణంబున నసురులను దమోగుణంబున
యక్షరక్షోగణంబులను విభజించె సూర్యుండు పెక్కెడలం గానంబడియు నొ
క్కరుం డయిన తెఱంగున నద్విభుండును సర్వగతుం డయ్యును భిన్నుండు
గాఁడు తత్త్వవిదు లయినపెద్దలు దమలోనం బరమాత్మస్వరూపంబున నున్న
యీశ్వరు నివ్విధంబున నెఱుంగుదురు జీవాత్మకుం బరుం డైనసర్వమయుండు
దనమాయచేత రజంబును విశ్వంబు సృజియింపం గోరి సత్త్వంబును గ్రీడింపం
గోరి తమంబును నిద్రింపం గోరి యుత్పాదించి చరమైనకాలంబును సృజియించు
నాకాలంబున సర్వదర్శనుం డయినయీశ్వరుండును గాలాహ్వయుండును నై
హరి సత్త్వగుణం బయినదేవానీకంబునకు వృద్ధియు రజస్తమోగుణు లయిన
రాక్షసులకు హానియుం జేయు చుండు. 7

క. జననాయక యీయర్థము, ఘనయశుఁ డగుధర్మజునకుఁ గ్రతుకాలమునన్
మును నారదుండు సెప్పెను, వినిపించెద వినుము చెవులు విమలత నొందన్.

వ. మున్ను ధర్మరాజు సేయురాజసూయయాగంబున బాలుం డైనశిశుపాలుండు
హరిని నిందించి నిశితనిర్వక్రచక్రధారాదళితమస్తకుం డయి తేజోరూపంబున
వచ్చి హరిదేహంబు సొచ్చినం జూచి వెఱఁగుపడి ధర్మజుండు సభలో నున్న
నారదునిం జూచి యి ట్లనియె. 9

ఆ. ఎట్టివారి కైన నేకాంతులకు నైన, వచ్చి చొరఁగ రాని వాసుదేవు
తత్త్వమందుఁ జేదిధరణీశుఁ డహితుఁ డై, యెట్లు సొచ్చె మునివరేణ్య నేఁడు.

ఉ. వేనుఁడు మాధవుం దెగడి విప్రులు దిట్టిన భగ్నుఁ డై తమో
లీనుఁడు గాఁడె తొల్లి మదలిప్తుఁడు చైద్యుఁడు పిన్ననాఁటనుం
డేనియు మాధవున్ విన సహింపఁడు భక్తి వహింపఁ డట్టివాఁ
డేనిబిడప్రభావమున నీపరమేశ్వరునందుఁ జొచ్చెనో. 11

మ. హరి సాధింతు హరిన్ గ్రసింతు హరిఁ బ్రాణాంతంబు నొందింతుఁ దా
హరికిన్ వైరి నటంచు వీఁడు పటురోషాయత్తుఁ డై యెప్పుడుం
దిరుగుం బ్రువ్వదు నోరు ప్రేలి పడదున్ దేహంబు దాహంబుతో
నరకప్రాప్తియు నొందఁ డేక్రియ జగన్నాథుం బ్రవేశించెనో. 12

వ. అదియునుం గాక దంతవక్రుండును వీఁడును నిరంతరంబు గోవిందు నింద సేయు
దురు నిఖిలజనులు సందర్శింప నేఁడు వీనికి విష్ణుసాయుజ్యంబు గలుగుట కేమి
హేతువు వినిపింపుము పవనచలితదీపశిఖయునుంబోలె నాహృదయంబు సంచ
లించు చున్న దనిన ధర్మనందనునకు నారదుం డి ట్లనియె దూషణభూషణతిర
స్కారంబులు శరీరంబునకుం గాని పరమాత్మకు లేవు శరీరాభిమానంబునం జేసి

దండవాక్పారుష్యంబులు హింస లై తోఁచు తెఱంగున నేను నా యది యని యెడు వైషమ్యంబును భూతంబులకు శరీరంబునంద సంభవించు నభిమానంబు బంధంబు నిరభిమానుం డై వధించినను వధంబు గాదు కర్తృత్వ మొల్లని వానికి హింసయు సిద్ధింపదు సర్వభూతాత్మకుం డైనయీశ్వరునికి వైషమ్యంబు లేదు గావున. 13

ఆ. అలుక నైనఁ జెలిమి నైనఁ గామంబున, నైన బాంధవమున నైన భీతి
నైనఁ దగిలి తలఁప నఖిలాత్ముఁ డగుహరిఁ, జేర వచ్చు వేఱు సేయఁ డతఁడు.

క. వైరానుబంధనంబునఁ, జేరినచందమున విష్ణుఁ జిరతరభక్తిం
జేరఁగ రా దని తోఁచును, నారాయణభక్తియుక్తి నా చిత్తమునన్. 15

క. కీటకముఁ దెచ్చి భ్రమరము, పాటవమున బంభ్రమింపఁ భ్రాంతం బై త
త్కీటకము భ్రమరరూపముఁ, బాటించి వహించుఁ గాదె భయయోగమునన్.

వ. ఇవ్విధంబున. 17

శా. కామోత్కంఠత గోపికల్ భయమునం గంసుండు వైరక్రియా
సామగ్రిన్ శిశుపాలముఖ్యనృపతుల్ సంబంధు లై వృష్ణులుం
బ్రేమన్ మీరలు భక్తి నేము నిదె చక్రిం గంటి మెట్లైన ను
ద్దామధ్యానగరిష్ఠుఁ డైనహరిఁ జెందన్ వచ్చు ధాత్రీశ్వరా. 18

శ్రీహరిద్వారపాలకులకు సనకాదులవలన శాపంబు గల్గుట.

వ. మఱియుం బెక్కండ్రు కామద్వేషభయస్నేహసేవాతిరేకంబులఁ జిత్తంబు హరిపరాయత్తంబుగాఁ జేసి తద్గతిం జెందిరి హరి నుద్దేశించి క్రోధాదు లైనయేనింటి లోపల నొక్కటి యైన వెన్నునికి లేనినిమిత్తంబున నతండు వ్యర్థుం డయ్యె మీ తల్లిచెలియలికొడుకు లయినశిశుపాలదంతవక్త్రులు దొల్లి విష్ణుమందిరద్వారపాలకులు విప్రశాపంబునఁ బదభ్రష్టు లై భూతలంబునన్ జన్మించి రనిన విని యుధిష్ఠిరుండు నారదున కిట్లనియె. 19

మ. అలుగం గారణ మేమి విప్రులకు మున్నా విప్రు లెవ్వారు ని
శ్చలు లేకాంతులు నిర్జితేంద్రియులు నిస్సంసారు లీశానువ
ర్తులు వైకుంఠపురీనివాసు లసు విందుర్ వారి కెబ్భంగి నీ
ఖలజన్మంబుబు వచ్చె నారద వినం గౌతూహలం బయ్యెడిన్. 20

వ. అనిన నారదుం డి ట్లనియె నొక్కనాఁడు బ్రహ్మమానసపుత్రు లైనసనకసనందనాదులు దైవయోగంబున భువనత్రయంబునందును సంచరించుచు నైదాఱేండ్లప్రాయంపుబాలకులభావంబున దిగంబరు లయి హరిమందిరంబునకు వచ్చి చొచ్చునెడ మొగసాల నున్నపురుషు లిరువురు వారలం జూచి. 21

క. డింభకుల ననర్గళవి,స్రంభకుల రమాధినాథసల్లాపసుఖా

రంభకుల ముక్తమానస,దంభకులం జేరఁగ నీక తఱిమి రధీశా. 22

క. వారించినతమకంబున, వారించుక నిలువ లేక వడిఁ దిట్టిరి దౌ
వారికుల నసురయోని న, వారితులై పుట్టుఁ డనుచు వసుధాధీశా. 23

వ. మఱియు నాపిన్నపెద్దలు వారలం జూచి మీర లీయెడ నుండ నర్హులు గారు నారాయణచరణమూలంబు విడిచి రజస్తమోగుణులై రాక్షసయోనిం బుట్టుం డని శపియించిన వారు నాశాపవశంబునఁ బదభ్రష్టులై కూలుచు మొఱలిడిన నమ్మహాత్ములు దయాళువులై క్రమ్మఱం గరుణించి మూఁడుజన్మంబులకు వైరంబున భగవత్సన్నిధానంబు గలిగెదరు మని నిర్దేశించి చని రివ్విధంబున శాపహతులై హరిపార్శ్వచరులైనపురుషు లిరువురు హిరణ్యకశిపు హిరణ్యాక్షు లన దితికి జన్మించి రందుఁ గనిష్ఠుం డైనహిరణ్యాక్షుని హరి వరాహరూపంబున సంహరించె నగ్రజుం డయినహిరణ్యకశిపుండు నరసింహమూర్తి యయినశ్రీహరిచేత విదళితుం డయ్యె నతనికొడుకు ప్రహ్లాదుండు దండ్రిచేత హింసితుం డయ్యును నారాయణపరాయణుండై శాశ్వతుం డయ్యె రెండవ భవంబునఁ గైకేశి యనురాక్షసికి రావణకుంభకర్ణు లయి సంభవించిన విశ్వంభరుండు రఘుకులంబున రాఘవుం డయి యవతరించి వారల వధియించె నమ్మహాత్మునిపరాక్రమంబులు మార్కండేయమునివలన నెఱింగెదవు తృతీయజన్మంబున మీతల్లిచెలియలికి శిశుపాలదంతవక్త్రు లన నుద్భవించి. 24

శా. వక్రం బింతయు లేక పాయనిమహావైరంబునన్ నిత్యజా
తక్రోధస్మరణంబులన్ విదళితోద్యత్పాపసంఘాతులై
చక్రచ్ఛిన్నశిరస్కులై మునివచశ్శాపావధిప్రాప్తులై
చక్రిం జెందిరి వారు పార్శ్వచరులై సారూప్యభావంబునన్. 25

వ. అనిన విని ధర్మనందనుం డి ట్లనియె. 26

క. బాలున్ హరిపదచింతా, శీలున్ సుగుణాలవాలు శ్రీమన్మేధా
జాలున్ సంతోషింపక, యేలా శిక్షించె రాక్షసేంద్రుం డనఘా. 27

క. పరిభూతవ్యధనంబులు, నిరుపమసంసారజలధినిర్మథనంబుల్
నరకేసరికథనంబులు, పరిరక్షితదేవయక్షఫణిమిథునంబుల్. 28

వ. మునీంద్రా వినిపింపు మనిన నారదుం డి ట్లనియెఁ గమలోదరుచేతం దన సహోదరుండు హతుం డయ్యె నని విని హిరణ్యకశిపుండు రోషశోకదందహ్యమానమానసుం డయి ఘూర్ణిల్లుచు నాభీలదావదహనజ్వాలాకరాళంబు లయినవిలోకనజాలంబుల గగనంబునం బొగ లెగయ నిరీక్షించుచుఁ దటిల్లతాంకురసంకాశధగద్ధగితదంతసందష్టదశనచ్ఛదుండును నదభ్రభయంకరభ్రుకుటితఫాలభాగుండును నిరంతరాశాంతదురంతవైరవేగుండును నై మహాప్రభాజాలజటాలం బగుశూలంబుఁ గేల నందుకొని సభామండపంబున నిలువంబడి

త్రిమస్తక త్రిలోచన శకుని శంబర శతబాహు నముచి హయగ్రీవ పులోమ విప్రచిత్తిప్రముఖు లైనదైత్యదానవుల నాలోకించి యిట్లనియె. 29

శా. నాకుం దమ్ముఁడు మీకు నెచ్చెలి రణన్యాయైకదక్షుండు బా
హాకుంఠీకృతదేవయక్షుఁడు హిరణ్యాక్షుండు వానిన్ మహా
సౌకర్యాంగము దాల్చి దానవవధూసౌకర్యముల్ నీఱు గా
వైకుంఠుండు వధించి పోయె నట యీవార్తాస్థితిన్ వింటిరే. 30

చ. వనముల నుండుఁ జొచ్చు మునివర్గములోపల ఘోణి గాఁడు సం
జనన మెఱుంగ రెవ్వరును జాడ యొకింతయు లేదు తన్ను డా
సిన మఱి డాయు [1]వెంటఁ బడి చిక్కక చిక్కఁడు వీని నొక్కకీ
లున మన మెల్ల లోఁబడక లోఁబడఁ బట్టఁగొనంగ వచ్చునే. 31

సీ. భుజశక్తి నాతోడఁ బోరాడ శంకించి, మున్నీట మునిఁగిన మునుఁగుఁ గాక
యలయించి పెనఁగునా యచలసంభ్రమమున, [2]కెఱఁగి వెన్నిచ్చిన నిచ్చుఁ గాక
జగడంబు సైఁపక సౌకర్యకాంక్షియై, యిల క్రింద నీఁగిన నీఁగుఁ గాక
క్రోధించి యటు గాక కొంత పౌరుషమున, హరిభంగి నడరిన నడరుఁ గాక

ఆ. కఠినశూలధారఁ గంఠంబు విదళించి, వానిశోణితమున వాఁడి మెఱసి
మత్సహోదరునకు మహిఁ దర్పణము సేసి, మెఱసి వత్తు మీకు మేలు దెత్తు.

క. ఖండితమూలద్రుమముల, యొండినవిటపములభంగి నితఁడు పడిన నా
ఖండలముఖ్యులు వడుదురు, ఖండనమున నితఁడు దమకుఁ బ్రాణము లగుటన్.

సీ. పొండు దానవులార భూసురక్షేత్రసం,గత యైనభూమికి గములు గట్టి
మఖతపస్స్వాధ్యాయ మౌనవ్రతస్థుల, వెదకి ఖండింపుఁడు విష్ణుఁ డనఁగ
నన్యుఁ డొక్కఁడు లేఁడు యజ్ఞంబు వేదంబు, నతఁడె భూదేవ క్రియాదిమూల
మతఁడె దేవర్షిపిత్రాదిలోకములకు, ధర్మాదులకు మహాధార మతఁడె

తే. యేస్థలంబుల గోభూసురేంద్ర వేద, వర్ణధర్మాశ్రమంబులు వరుస నుండు
నాస్థలంబుల కెల్ల మీ రరిగి చెఱిచి, దగ్ధములు సేసి రండు మీదర్ప మొప్ప.

వ. అని యిట్లు నిర్దేశించిన దివిజమర్దననిర్దేశంబులు శిరంబుల ధరియించి రక్కసులు పెక్కండ్రు భూతలంబునకుం జని. 35

సీ. గ్రామ పుర క్షేత్ర ఖర్వట ఖేట ఘో,షారామ నగ రాశ్రమాదికములు
గాలిచి కొలఁకులు గలఁచి ప్రాకారగో,పుర సేతువులు ద్రవ్వి పుణ్యభూజ
చయములు ఖండించి సౌధ ప్రపా గేహ, పర్ణశాలాదులు పాడు చేసి
సాధుగోబ్రాహ్మణసంఘంబులకు హింస, గావించి వేదమార్గములు సెఱచి

ఆ. కుతల మెల్ల నిట్లు కోలాహలంబుగా, దైత్యు లాచరింపఁ దల్లడించి
నష్టమూర్తు లగుచు నాకలోకము మాని, యడవులందుఁ జొచ్చి రమరవరులు.

---

1 వెంటఁబడఁ జిక్కఁడు స్రుక్కఁడు. 2 కెడలి.

వ. అంత హిరణ్యకశిపుండు దుఃఖితుం డై మృతుం డయినసోదరునకు నుదకప్రదానాదికార్యంబు లాచరించి యతనిబిడ్డల శకుని శంబర కాలనాభ మహోత్కచ ప్రముఖుల నూఱడించి వారలతల్లితోఁ గూడ హిరణ్యాక్షునిభార్యల నందఱ రావించి తమతల్లి యైనదితి నవలోకించి యి ట్లనియె. 37

శా. నీరాగారనివిష్టపాంథులక్రియన్ నిక్కంబు సంసారసం
చారుల్ వత్తురు గూడి విత్తురు సదా సంగంబు లే దొక్కచో
శూరుల్ వోయెడిత్రోవఁ బోయెను భవత్సూనుండు దల్లీ మహా
శూరుం డాతఁడు తద్వియోగమునకున్ శోకింప నీ కేటికిన్. 38

సీ. సర్వజ్ఞుఁ డీశుండు సర్వాత్ముఁ డవ్యయుం, డమలుండు సత్యుఁ డనంతుఁ డాఢ్యుఁ
డాత్మరూపంబున నశ్రాంతమును దన, మాయాప్రవర్తనమహిమవలన
గుణములఁ గల్పించి గుణసంగమంబున, లింగశరీరంబు లీలఁ దాల్చి
కంపితజలములోఁ గదలెడిక్రియఁ దోఁచు, పాదపంబులభంగి భ్రామ్యమాణ

ఆ. చక్షువుల ధరిత్రి చలిత యై కానంగఁ, బడినభంగి వికలభావరహితుఁ
డాత్మమయుఁడు గంపితాంతరంగంబునఁ గదలినట్లు తోఁచుఁ గదల కుండు.

బాలవేషము దాల్చినయముండు దెలిపెడుసుయజ్ఞోపాఖ్యానము.

వ. అవ్వా యివ్విధంబున లక్షణవంతుండు గానియీశ్వరుండు లక్షితుం డై కర్మసంసరణంబున యోగవియోగంబుల నొందించు సంభవవినాశశోకవివేకావివేకచింతాస్మరణంబులు వివిధంబు లీయర్థంబునకుఁ బెద్దలు ప్రేతబంధుయమసంవాదం బనునితిహాసంబు నుదాహరింతురు వినుండు చెప్పెద నుశీనరదేశంబునందు సుయజ్ఞుం డనురాజు గలం డతండు శత్రువులచేత యుద్ధంబున నిహతుం డయి యున్న యెడ. 40

సీ. చిరిఁగినబహురత్నచిత్రవర్మముతోడ, రాలినభూషణరాజితోడ
భీకరబాణనిర్భిన్నవక్షముతోడఁ, దఱచు గాఱెడుశోణితంబుతోడఁ
గీర్ణ మై జాఱినకేశబంధముతోడ, రయరోషదష్టాధరంబుతోడ
నిమిషహీనంబైననేత్రయుగ్మముతోడ, భూరజోయుతముఖాంబుజముతోడఁ

ఆ. దునిసి పడినదీర్ఘదోర్దండములతోడ, జీవరహితుఁ డగునుశీనరేంద్రుఁ
జుట్టి బంధుజనులు సొరిది నుండఁగ భయాక్రాంత లగుచు నతనికాంత లెల్ల.

శా. స్రస్తాకంపితకేశబంధములతో సంఛిన్నహారాళితో
హస్తాబ్జంబులు సాఁచి మోఁదికొనుచున్ హా నాథ యంచున్ బహు
ప్రస్తావోక్తులతోడ నేడ్చిరి వగం బ్రాణేశుపాదంబుపై
నస్తోకస్తనకుంకుమారుణవికీర్ణాస్రంబు వర్షించుచున్. 42

మ. అనఘా నిన్ను నుశీనరప్రజల కత్యానందసంధాయిఁ గా

మును నిర్మించినబ్రహ్మ నిర్దయత ¹నున్మూలించెనే వీరికిం
దనయశ్రేణికి మాకు దిక్కు గలదే ధాత్రీశ నీబోఁటికిం
జనునే పాసి చనంగ ²భ్రాతృజనులన్ సన్మిత్రులం ³బుత్రులన్. 43

మ. జనలోకేశ్వర నిన్నుఁ బాసిననిమేషంబుల్ మహాబ్దంబు లై
చను లోకాంతరగామి వై మరల కేచ్ఛందంబునన్ నీవు పో
యిన మే మెట్లు చరింతు మొల్లము గదా యీలోకవృత్తంబు నేఁ
డనలజ్వాలలఁ జొచ్చి వచ్చెదము నీయంఘ్రిద్వయిం జూడఁగన్. 44

వ. అని యిట్లు రాజభార్య లారాజశవంబు డగ్గఱి విలపింపం బ్రొద్దు గ్రుంకెడుసమయంబున వారలవిలాపంబులు విని బ్రాహ్మణబాలకుండై యముండు సనుదెంచి ప్రేతబంధువులం జూచి యిట్లనియె. 45

ఉ. మచ్చిగ వీరి కెల్ల బహుమాత్రముఁ జోద్యము దేహి పుట్టుచుం
జచ్చుచు నుంటఁ జూచెదరు చావక మానెడువారిభంగి ని
చ్చచ్చినవాని కేడ్చెదరు చావున కొల్లక యేఁగ వచ్చునే
యెచ్చటఁ బుట్టె ⁴నచ్చటికి నేఁగుట నైజము ప్రాణికోటికిన్. 46

క. జననీజనకులఁ బాసియు, ఘనవృకములబాధ పడక గడుఁబిన్నల మై
మనియెద మెవ్వఁడు గర్భంబున ⁵మును పోషించె వాఁడె పోషకుఁ డడవిన్.

క. ఎవ్వఁడు సృజించుఁ బ్రాణుల, నెవ్వఁడు రక్షించుఁ ద్రుంచు నెవ్వఁ డనంతుం
డెవ్వఁడు విభుఁ డెవ్వఁడు నాఁ, డివ్విధమున ⁶మనుచుఁ బెనుచు హేలారతుఁడై.

ఆ. ధనము వీథిఁ బడిన దైవవశంబున, నుండుఁ బోవు మూల నున్న నైన
నడవి రక్ష లేని యబలుండు వర్ధిల్లు, రక్షితుండు మందిరమునఁ జచ్చు. 49

క. కలుగును మఱి లేకుండును, గలభూతము లెల్లఁ గాలకర్మవశము లై
నిలువఁబడుఁ బ్రకృతిఁ దద్గుణ,కలితుఁడు గాఁ డాత్మ మయుఁ డగమ్యుఁడు దలఁపన్.

సీ. పాంచభౌతిక మైన భవనంబు దేహంబు, పురుషుండు దీనిలోఁ బూర్వకర్మ
వశమున నొకవేళ వర్తించు దీపించుఁ, దఱి యైన నొకవేళఁ దలఁగి పోవుఁ
జెడెనేని దేహంబు సెడుఁ గాని పురుషుండు, సెడఁ డాతనికి నింత సేటు లేదు
పురుషునికిని దేహపుజంబునకు వేఱు, గాని యేకత్వంబు గానరాదు

ఆ. దారువుల వెలుంగు దహనుని కైవడిఁ, గాయములఁ జరించు గాలిభంగి
నాళలీన మైన నభముచాడ్పున వేఱు, దెలియవలయు దేహిదేహములకు. 51

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 52

సీ. భూపాలకుఁడు నిద్రవోయెడి ⁷నొం డేమి, విలపింప నేటికి వెఱ్ఱులార
యెవ్వఁడు భాషించు నెవ్వఁ డాకర్ణించు, నట్టివాఁ డెన్నఁడో యరిగినాఁడు

---

1 'నున్మూలింప నీవీటికిం. 2 భ్రాతజనులన్ - నాత్మజనులన్. 3 భృత్యులన్. 4 నయ్యెడల కేఁగుట. 5 మముఁ బోషించు. 6 మనుపుఁ - బెనుపు - ఒనుపు. 7 నో యేమి' వ్రా. ప్ర.

ప్రాణభూతుం డై శ్వసనుఁ డాకర్ణింప, భాషింప నేరఁడు ♦ ప్రాణి దేహ
ములకు వేఱై తాన ♦ ముఖ్యుఁ డై యింద్రియవంతుఁ డై జీవుండు ♦ వలను మెఱయఁ

ఆ. ప్రాభవమున భూత♦పంచ కేంద్రియమనో, లింగ దేహములను ♦ లీలఁ గూడు
విడుచు నన్యుఁ డొకఁడు ♦ విభుఁడు దీనికి మీరు, వగుల నేల వగలఁ ♦ బొరల నేల.

క. ఎందాఁక నాత్మ దేహము, నొందెడు నందాఁకఁ గర్మ♦యోగము లట్లైఁ
జెందవు మాయాయోగ, స్పందితులై రిత్త జాలిఁ ♦ బడ నేమిటికిన్. 54

మ. చెలులుం దల్లులు దండ్రు లాత్మజులు సం♦సేవ్యుల్ సతుల్ చారుని
ర్మలగేహంబు లటంచుఁ గూర్తురు మహా♦మాయాగుణభ్రాంతు లై
కలలోఁ గోఁచినయోగముల్ నిజము లే ♦ కర్మానుబంధంబులం
గలుగున్ సంగము లేక మానుఁ బదపం ♦ గర్మాంతకాలంబునన్. 55

వ. మఱియు మాయాగుణప్రపంచంబు నెఱింగెడుతత్త్వజ్ఞులు నిత్యానిత్యంబులం గూర్చి సుఖదుఃఖంబులం జెంద రజ్ఞులు గొందఱు యోగవియోగంబులకు సుఖదుఃఖంబుల నొందుదురు తొల్లి యొక్క మహాగహనంబున విహంగంబులకు నంతకభూతుం డైన యెఱుకు గలఁ డతం డొక్కనాఁడు ప్రభాతంబున లేచి వాటం బైన వేఁటతమకంబున. 56

క. వల లురులు జిగురుఁగండెలుఁ, జలిదియుఁ జిక్కంబు ధనువు♦శరములుఁ గొనుచుం
బులుఁగులఁ బట్టెడు వేడుక, యలుఁగులు వెడలంగఁ గదలి ♦ యడవికిఁ జనియెన్.

వ. ఇట్లడవికిం జని తత్ప్రదేశంబునందు. 58

క. కట్టలుకఁ దడుకుచాటునఁ, బిట్టల నురిగోలఁ దిగిచి ♦ బిఱుసున ఱెక్కల్
ఒట్టి విఱిచి చిక్కములోఁ, బెట్టుచు విహరించె లోక♦భీకరలీలన్. 59

వ. మఱియు నానావిధంబు లగుశకుంతంబుల నంతంబు నొందించుచు సకలపక్షిసంహార[1]సంరబ్ధకుం డై నలుబ్ధకుండు దినముందటఁ గాలచోదితుం డై సంచరించుచున్నకుళింగపక్షిమిథునంబు గనుంగొని యందుఁ గుళింగి నురిం దిగిచి నొక్క చిక్కంబులో వైచినం జూచి దుఃఖించి కుళింగపక్షి యిట్లనియె. 60

చ. అడవులమేఁత మేసి మన ♦ మన్న్యుల కెన్నఁడు నెగ్గు సేయ కి
క్కడ విహరింప నేఁ డకట ♦ కట్టిఁడి బ్రహ్మ కిరాతుచేతిలోఁ
బడు మని వ్రాసెనే నుదుటఁ ♦ బాపపుదైవము కంటి కింత యె
క్కుడు బరువయ్యెనే బ్రదుకు ♦ గోమలి యే మన నేర్తుఁ జెల్లరే. 61

క. ఒకమాటు మనల నందఱఁ, బ్రకటించి కిరాతువలలఁ ♦ బడఁ జేయక ని
న్నొకతిన్ వలఁ బడఁ జేసిన, [2]వికటీకృతదక్షు మైన♦విధి నే మందున్. 62

ఉ. ఱెక్కలు రావు పిల్లలకు ♦ ఱేపటనుండియు మేఁత గానమిం
బొక్కెడుఁ గూఁటిలో నెగసి ♦ పోవఁగ నేరవు మున్ను తల్లి యీ

---

1 లబ్ధకుం డైన. 2 వికలీకృతపక్షుఁ డైన.

దిక్కున నుండి వచ్చునని త్రిప్పుచు చూడ్కుల నిక్కి నిక్కి న
ల్దిక్కులుఁ జూచుచున్న వతిదీనత నెట్లు భరింతు నక్కటా. 63

వ. అని యివ్విధంబున. 64

క. కుంఠితనాదముతోడను, గంఠము శోషింప వగచుఖగమును హననో
త్కంఠుండై నకిరాతుఁడ, కుంఠితగతి నేసె నొక్కకోలం గూలన్. 65

క. కాలము వచ్చిన శబరుని, కోలను ధరఁ గూలె ఖగము ఘోషముతోడం
గాలము డాసిన నేలం, గూలక పో వశమె యెట్టిగుణవంతులకున్. 66

ఉ. కావున మీరు చచ్చుతఱిఁ గానరు చచ్చి ధరిత్రిఁ బద్ధధా
త్రీవిభుదేహముం గదిసి దీనత నేడువ నేల పొందు చిం
తావతులార వత్సరశతంబుల కైన నిజేశుచక్కికిం
బోవుట దుర్లభంబు మృతిఁ బొందినవారలు సేర వత్తురే. 67

వ. అని యిట్లు కపటబాలకుండై క్రీడించుచున్న యమునియుపలాలనాలాపంబులు విని సుయజ్ఞునిబంధువులెల్ల వెఱఁగుపడి సర్వప్రపంచంబు నిత్యంబు గాదని తలంచి శోకింపక సుయజ్ఞునికి సాంపరాయికకృత్యంబులు సేసి చని రంత నంతకుం డంతర్హితుం డయ్యె నని చెప్పి హిరణ్యకశిపుండు దనతల్లిని దమ్మునిభార్యలం జూచి యి ట్లనియె. 68

క. పరు లెవ్వరు దా మెవ్వరు, పరికింపఁగ నేక మగుట భావింపఁగ త
త్త్వరమజ్ఞానము లేమిని, బరులును దా మనుచుఁ గోఁచుఁ బ్రాణుల కెల్లన్.

వ. అని తెలియం బలికిన హిరణ్యకశిపునివచనంబులు విని దితి గోడండ్రునుం దానును శోకంబు మాని తత్త్వవిలోకనంబు గలిగి లోకాంతరగతుం డైనకొడుకునకు వగవక చనియె నని చెప్పి నారదుండు ధర్మనందనున కిట్లనియె. 70

క. అజరామరభావంబును, ద్రిజగద్రాజ్యంబు నప్రతిద్వంద్వము గో
ర్విజితాఖిలశాత్రవమును, గజరిపుబలమును హిరణ్యకశిపుఁడు గోరెన్. 71

వ. ఇట్లు గోరి మందరాచలద్రోణికిం జని యందుఁ గాలిపెనువ్రేల నేల నిలువంబడి యూర్ధ్వబాహుం డయి మిన్ను చూచుచు నాఁడిమయూఖంబులతోడి ప్రళయకాలభానుండునుంబోలె దీర్ఘజటాగణప్రభాజాలంబులతోడ నెవ్వరికిం దేఱి చూడ రాక పరమదారుణం బైనతపంబు సేయుచుండె నిర్జరులు నిజస్థానంబుల నుండి రంత. 72

మ. అదరెం గుంభిని సాద్రియై కలఁగె నేడంభోనిధుల్ దారకల్
సెదరెన్ సగ్రహసంఘలై దిశలు విచ్ఛిన్నాంతలై మండెఁ బె
ల్లదరెన్ గుండెలు జంతుసంహతికి నుగ్రాచారదైత్యేంద్రమూ
ర్ధదిశోద్భూతసధూమహేతిపటలోదంచత్తపోవహ్నిచేన్. 73

వ. ఇట్లు త్రైలోక్యసంతాపకరం బైనదైత్యరాజతపోవిజృంభణంబు సైరింపక నిలిం

పులు నాకంబు విడిచి బ్రహ్మలోకంబునకుం జని లోకేశ్వరుం డయిన బ్రహ్మకు
వినతు లయి యిట్లని విన్నవించిరి. 74

క. దితికొడుకుతపము వేఁడిమి, నతితప్తుల మైతి మింక § నలజడి నమరా
వతి నుండ వెఱతు మెయ్యది, గతి మాకును దేవదేవ § కారుణ్యనిధీ. 75

మ. శంకాలేశము లేదు దేవ త్రిజగత్సంహారమున్ దేవతా
సంకోచంబును వేదశాస్త్రపదవీసంక్షేపమున్ [1]లేక యే
శంకన్ లేవ నటంచు దుస్సహతపోవ్యావృత్తి చిత్తంబులో
సంకల్పించె నిశాచరుండు ప్రతిసంస్కారంబు చింతింపవే. 76

శా. నీ వేరీతిఁ దపోబలంబున జగన్నిర్మాణముం జేసి యీ
[2]దేవాధీశులకంటె నెక్కుడుసిరిం § దీపించి తిబ్బంగిఁ దా
నీవిశ్వంబుఁ దపస్సమాధిమహిమన్ § హింసించి వేఱొక్క వి
శ్వావిర్భావకరత్వశక్తి మదిలో § నర్థించినాఁ డీశ్వరా. 77

వ. అదియునుం గాక కాలాత్మకు లగుజీవాత్మల కనిత్యత్వంబు గలుగుటంజేసి తపోయోగసమాధిబలంబునం దనకు నిత్యత్వంబు సంపాదింతు నని తలంచినాఁ డని
మఱియు నిట్లనిరి. 78

మ. భవదీయం బగునున్నతోన్నతమహాబ్రహ్మైకపీఠంబు సం
స్తవనీయం బగుభూతియున్ విజయమున్ § సౌఖ్యంబు సంతోషమున్
భువనశ్రీశికి నిచ్చు దైత్యునితపస్స్ఫూర్తిన్ నివారించి యో
భువనాధీశ్వర కావవే భువనముల్ § పూర్ణప్రసాదంబునన్. 79

బ్రహ్మదేవుండు హిరణ్యకశిపునకు వరంబు లిచ్చుట.

వ. అని దేవతలు విన్నవించిన స్వయంభూతుండును భగవంతుండును నైన నలుమొగంబులప్రోడ భృగుదక్షాదులతోడ మందరపర్వతంబునకు వచ్చి యందు నియమయుక్తుండును పిపీలికాహృతమేదోమాంసచర్మరక్తుండును వల్మీకతృణవేణుపటలపరిచ్ఛన్నుండును మహాతపఃప్రభావసంపన్నుండును నై నీరంధ్రనిబిడనీరదనికరనివిష్టనీరజబంధుండునుంబోలె నివసించి యున్న నిర్జరారాతిం జూచి వెఱఁగుపడి నగుచు నిట్లనియె. 80

మత్తకోకిలము. ఓసురారికులేంద్ర నీక్రియ § నుగ్రమైనతపంబు మున్
చేసి చూపినవారు లేరిఁకఁ § జేయువారును లేరు నే
నీసమాధికి మెచ్చితిన్ విను § నీయభీష్టము లిత్తు నా
యాస మేటికి లెమ్ము లెమ్ము మహాత్మ కోరుము కోరికల్. 81

శా. దంశవ్రాతములుం బిపీలికలు మేదఃక్రవ్యరక్తంబులన్
సంశీర్ణంబులు సేసి పట్టి తినఁగా § శల్యావశిష్టుండ వై

1 గాక. 2 దేవానీకముకంటె.

ధ్వంశచ్ఛన్నతృణావళీయుతమహావల్మీకమం దింద్రియ
భ్రంశం బింతయు లేక నీకు నిలువం బ్రాణంబు [1]లెట్లుండెనో. 82

ఉ. ఉత్సుకతన్ జలాన్నముల నొల్లక యీక్రియ నూఱుదివ్యసం
వత్సరముల్ శరీరమున వాయువులన్ నిలుపంగ వచ్చునే
యుత్సవ మయ్యెఁ జూచి మము నుగ్రతపంబున గెల్చి తీవు నే
వత్సలతన్ నినుం గదియ వచ్చితిఁ గోరిక లెల్ల నిచ్చెదన్. 83

వ. అని పలికి వనమక్షికాపిపీలికాభక్షితం బైన రక్షోవిభునిదేహంబుమీఁదం గమం
డలుజలంబులు ప్రోక్షించిన నద్దానవేంద్రుండు గమలాసనకరకమలకమనీయకనక
మయదివ్యామోఘకమండలునిర్గతనిర్మలనీరధారాబిందుసందోహసంసిక్తసకలాం
గుం డయి తపంబు సాలించి సాంద్రకీచకసంఘాతసంఛాదితవామలూరు
మధ్యంబు వెలువడి మహాప్రభావబలసౌందర్యతారుణ్యసహితుండును వజ్ర
సంకాశదేహుండును దప్తసువర్ణవర్ణుండును నై నీరసేంధననికరనిర్గతవహ్నియు
నుం బోలె వెలుంగుచుం జనుదెంచి. 84

మ. దివిజానీకవిరోధి మ్రొక్కెఁ గని వాగ్దేవీమనోనేతకున్
సవిశేషోత్సవసంవిధాతకు సమస్తత్రాతకున్ సత్తపో
నివహాభీష్టవరప్రదాతకు జగన్నిర్మాతకున్ ధాతకున్
వివిధప్రాణిలలాటలేఖనమహావిద్యానుసంధాతకున్. 85

వ. ఇట్లు దైత్యేశ్వరుండు దివి నున్నహంసవాహనునకు ధరణీతలంబున దండప్రణా
మంబు లాచరించి సంతోషబాష్పసలిలసంవర్ధితపులకాంకురుం డై యంజలి సేసి
కంజగర్భునిమీఁద దృష్టి యిడి గద్గదస్వరంబున నిట్లని వినుతించె. 86

సీ. కల్పాంతమున నంధకారసంవృత మైన, జగము నెవ్వఁడు దనసంప్రకాశ
మున వెలిఁగించుచు మూఁడుభంగుల రజ,స్సత్త్వతమోగుణసహితుఁ డగుచుఁ
గల్పించు రక్షించుఁ గడపటఁ బరిహరించు, నెవ్వఁ డాద్యుఁడు సర్వహేతు వగుచు
శోభితుం డై స్వయంజ్యోతి యై యొక్కఁట, విలసిల్లు నెవ్వఁడు విభుత మెఱసి
ఆ. సమయ మయిన మానసప్రాణబుద్ధీంద్రి,యములతోడ నెవ్వఁ డలఘుమహిమ
నడరు నట్టిసచ్చిదానందమయునకు, మహితభక్తి నే నమస్కరింతు. 87

వ. దేవా నీవు ముఖ్యప్రాణం బగుటం జేసి ప్రజాపతివి మనోబుద్ధిచిత్తేంద్రియంబు
లకు నధీశ్వరుండవు మహాభూతగణంబులకు నాధారభూతుండవు త్రయీతను
వునం గ్రతువులు విస్తరింతువు సకలవిద్యలు నీతనువు సర్వార్థసాధకులకు
సాధనీయుండ వాత్మనిష్ఠాగరిష్ఠులకు ధ్యేయం బగునాత్మవు కాలమయుండ వై
జనులకు నాయుర్నాశంబు సేయుదువు జ్ఞానవిజ్ఞానమూర్తి వాద్యంతరహి
తుండ వంతరాత్మవు మూఁడుమూర్తులకు మూలం బగుపరమాత్మవు జీవలో

1 లెట్లోర్చెనో.

కంబునకు జీవాత్మవు సర్వంబును నీవ నీవు గానిది లేశంబును లేదు వ్యక్తుం
డవు గాక పరమాత్మవై పురాణపురుషుండవై యనంతుండవై ననీవు ప్రాణేం
ద్రియమనోబుద్ధిగుణంబుల నంగీకరించి పరమేష్ఠిపదవిశేషంబున నిలిచి స్థూల
శరీరంబునం జేసి యింతయుం బ్రపంచింతువు భగవంతుండవై ననీకు మ్రొక్కెద
నని మఱియు నిట్లనియె. 88

క. కోరినవారలకోర్కులు, నేరుపుతో నిచ్చి మనుప నీక్రియ నన్యుల్
నేరరు కరుణాకర నేఁ, గోరెద నీ విచ్చెదేనిఁ గోరిక లభవా. 89

శా. గాలిం గుంభిని నగ్ని నంబువుల నాకాశస్థలిన్ దిక్కులన్
రేలన్ ఘస్రములం దమఃప్రభల భూరిగ్రాహరక్షోమృగ
వ్యాళాదిత్యనరాదిజంతుకలహావ్యాప్తిన్ సమస్తాస్త్రశ
స్త్రాళిన్ మృత్యువు లేనిజీవనము లోకాధీశ యిప్పింపవే. 90

వ. అని మఱియు రణంబులందుఁ దన కెదురు లేనిశౌర్యంబును లోకపాలుర నతిక్ర
మించుమహిమయును భువనత్రయజయంబును హిరణ్యకశిపుండు గోరిన నతని
తపంబునకు సంతోషించి దుర్లభంబు లయినవరంబు లన్నియు నిచ్చి కరుణించి
విరించి యిట్లనియె. 91

శా. అన్నా కశ్యపపుత్త్ర దుర్లభము లీయర్థంబు లెవ్వారికిన్
మున్నెవ్వారలుఁ గోర రీవరములన్ మోదించితిన్ నీయెడన్
నన్నుం గోరిన వెల్ల నిచ్చితిఁ బ్రవీణత్వంబుతో బుద్ధిసం
పన్నత్వంబున నుండుమీ సుమతివై భద్రైకశీలుండవై. 92

వ. అని యిట్లమోఘంబు లయినవరంబు లిచ్చి దితినందనుచేతం బూజితుండై
యరవిందసంభవుండు బృందారకసందోహవంద్యమానుం డగుచు నిజమందిరం
బునకుం జనియె నివ్విధమ్మున నిలింపారాతి వరపరంపరలు సంపాదించుకొని. 93

క. సోదరుఁ జంపినపగకై, యాదర మించుకయు లేక యసురేంద్రుఁడు గం
జోదరుపై వైరము దు, ర్మాదరతుం డగుచుఁ జేసె మనుజాధీశా. 94

సీ. ఒకనాఁడు గంధర్వయూథంబుఁ బరిమార్చు. దివిజుల నొకనాఁడు దెరలఁ దోలు
భుజగుల నొకనాఁడు భోగంబులకుఁ బాపు, గ్రహముల నొకనాఁడు గట్టివైచు
నొకనాఁడు యక్షుల నుగ్రత దండించు, నొకనాఁడు విహగుల నొడిసిపట్టు
నొకనాఁడు సిద్ధుల నోడించి బంధించు, మనుజుల నొకనాఁడు మద మడంచుఁ

తే. గడిమి నొకనాఁడు కిన్నరఖచరసాధ్య, చారణప్రేతభూతపిశాచవన్య
సత్త్వవిద్యాధరాదులసంహరించు, దితితనూజుండు దుస్సహతేజుఁ డగుచు. 95

క. అట్టళ్లతోడఁ గోటలఁ, గట్టలుకం గూలఁ ద్రోచి క్రవ్యాదులతోఁ
జుట్టు విడిసి దిక్పాలుర, పట్టణములు గొనియె నతఁడు బలమున నధిపా. 96

క. కృశులై సంప్రాపితదు,ర్దశులై సర్వంకషోగ్రదైతేయాజ్ఞా

వశలై నిశలును దివములు, దిశ లెల్లను గట్టువడియె దీనత ననఘా. 97

వ. మఱియు నద్దానవేంద్రుండు విద్రుమసోపానంబులును మరకతమణిమయప్రదేశంబులును వైడూర్యరత్నస్తంభసముదయంబులును జంద్రకాంతసన్నిభస్ఫటికసంఘటితకుడ్యంబులును బద్మరాగపీఠకనకకవాటగేహాళీవిటంకవాతాయనంబులును విలంబమానముక్తాఫలదామవితానశోభితధవళపర్యంకంబులును వివిధవిచిత్రవిమాసంబులును నిరంతరసురభికుసుమఫలభరితపాదపమహోద్యానంబులును హేమారవిందసౌగంధికబంధురసరోవరంబులును రమణీయరత్నప్రాసాదవిశేషంబులును మనోహరపరిమళశీతలమందమారుతంబులును మృదుమధురనినదకీరకోకిలకులకోలాహలంబులును గలిగి విశ్వకర్మనిర్మితంబై త్రైలోక్యరాజ్యలక్ష్మీశోభితంబైన మహేంద్రభవనంబు సొచ్చి. 98

మ. దితిపుత్త్రుండు జగత్త్రయైకవిభుఁడై దేవేంద్రసింహాసనో
ద్ధతుఁడై యుండ హరాచ్యుతాంబుజభవుల్ దప్పించి భీతిన్ సమా
గతులై తక్కినయక్షకిన్నరమరుద్గంధర్వసిద్ధాదు లా
నతులై కానిక లిచ్చి కొల్తు రతనిన్ నానాప్రకారంబులన్. 99

శా. ఏదిక్పాలురఁ జూచి నేఁ డలుగునో యేదేవు బంధించునో
యేదిగ్భాగముమీఁద దాడి చనునో యేప్రాణులం జంపునో
యీదైత్యేశ్వరుఁ డంచు నొండొరులు దా రింద్రాదు లాస్థానభూ
వేదిన్ మెల్లన నిక్కి చూతురు భయావిర్భూతరోమాంచులై. 100

సీ. కోలాహలము మాని కొలువుండుఁడీ సురలార, తలఁగి దీవింపుఁడీ తపసులార
ఫణ లెత్తకుఁడు నిక్కి పన్నగేంద్రములార, ప్రణతులై సనుఁడి దిక్పాలురార
గానంబు సేయుఁడీ గంధర్వవరులార, సందడిఁ బడకుఁడీ సాధ్యులార
యాడుఁడీ నృత్యంబు లప్సరోజనులార, చేరిక మ్రొక్కుఁడీ సిద్ధులార

తే. శుద్ధకర్పూరవాసితసురభిమధుర, భవ్యనూతనమైరేయపానజనిత
సుఖవిలీనత నమరారి సొక్కినాఁడు, శాంతి లే దంద్రు నిచ్చలుఁ జారు లధిప.

శా. లీలోద్యానలతానివాసములలో లీలావతీయుక్తుఁడై
హాలాపానవివర్ధమానమదలోలావృత్తతామ్రాక్షుఁడై
కేళిం దేలఁగ నేనుఁ దుంబురుఁడు సంగీతప్రసంగంబులన్
[1]వాలాయంబుఁ గరంగఁ జేయుదుము దేవద్వేషి నుర్వీశ్వరా. 102

క. యాగములు బుధులు ధరణీ, భాగములం జేయుచుండఁ బఱతెంచి హవి
ర్భాగములు దాన కైకొనుఁ, జాగింపఁడు దైత్యుఁ డమరసంఘంబునకున్. 103

సీ. సకలమహాద్వీపసహితవిశ్వంభరా, స్థలిని దున్నక పండు సస్యచయము
గామధేన్వాదులకరణి నర్థులు గోరు, కోర్కులు గగనంబు గురియుచుండు

1 వాలాయించి.

వననిధు లేడును వాహినీసంభూత, మును వీచులను రత్నములు వహించు
నుర్వీరుహంబులు నఖిలలతాజాలంబు, నఖిలర్తుగుణముల నతిశయిల్లు
తే. నంబుసంపూరితద్రోణు లగుచు నొప్పఁ, బర్వతంబులు సర్వదిక్పాలవివిధ
గుణములెల్లను దానకై కొనుచు దైత్య,విభుఁడు త్రైలోక్యరాజ్యసంవృద్ధినుండ.

వ. ఇట్లు సకలదిక్కులు నిర్జించి లోకైకనాయకుం డై తనయిచ్ఛాప్రకారంబున
నింద్రియసుఖంబు లనుభవించుచుం దనియక శాస్త్రమార్గంబు నతిక్రమించి
విరించివరజనితదుర్వారగర్వాతిరేకంబున సుపర్వారాతి యైశ్వర్యవంతుం డై
పెద్దకాలంబు రాజ్యంబు సేయునెడ. 105

ఉ. ఎన్నఁడు మాకు దిక్కు గల దెన్నఁడు దైత్యునిబాధ మాను మే
మెన్నఁడు వృద్ధిఁ బొందఁ గల మెవ్వరు రక్షకు లంచు దేవతా
కిన్నరసిద్ధసాధ్యమునిఖేచరనాయకు లాశ్రయించి రా
పన్నగతల్పు భూరిభవబంధవిమోచను బద్మలోచనున్. 106

వ. ఇట్లు దానవేంద్రునియుగ్రదండంబునకు వెఱచి యనన్యశరణ్యు లై రహస్యంబున
నందఱుం గూడికొని. 107

ఉ. ఎక్కడ నున్నవాఁడు జగదీశ్వరుఁ డాత్మమయుండు మాధవుం
డెక్కడఁ గేఁగి శాంతులు మునీశులు భిక్షులు రారు క్రమ్మఱం
దిక్కుల నెల్ల నెక్కుడుతుదిం బొర దిక్కగు నట్టిదిక్కుకై
మ్రొక్కెద మేము హస్తయుగముల్ ముకుళించి మదీయరక్షకున్. 108

వ. అని మఱియు నాహారనిద్రలు మాని చిత్తంబులు పరాయత్తంబులు గా నీక స
మాహితబుద్ధు లై భగవంతుండును మహాపురుషుండును మహాత్ముండును విశుద్ధ
జ్ఞానానంతమయుండును నైన హృషీకేశునకు నమస్కరించు చున్నయెడ మేఘ
రవసమానగంభీరనినదంబున దిశలు మ్రోయించుచు సాధులకు నభయంబు
గావించుచు దృశ్యమానుండు గాక పరమేశ్వరుం డైన హరి యిట్లనియె. 109

మ. భయముం జెందకుఁ డయ్య నిర్జరవరుల్ భద్రంబు మీ కయ్యెడున్
జయముల్ లాభము భూతసంతతికి మత్సందర్శనప్రాప్తి న
వ్యయ మై చేరు నెఱుంగుఁడున్ దితిసుతవ్యాపారభాషావిప
ర్యయముల్ గాలము గూడఁ జంపెదఁ జనుం డందాఁక మీ త్రోవలన్. 110

ఆ. శుద్ధసాధులందు సురలందు శ్రుతులందు, గోవులందు విప్రకోటియందు
ధర్మపదవియందుఁ దగిలి నాయందు వాఁ, డెన్నఁడలుగు నాఁడె హింసనొందు.

క. కన్నకొడుకు శమదమసం,పన్నుఁడు నిర్వైరుఁ డనఁగ ప్రహ్లాదుని వాఁ
డెన్నఁడు రోషంబున నా,పన్నత నొందించు నాఁడె పట్టి వధింతున్. 112

శా. వేధోదత్తవరప్రసాదగరిమన్ వీఁ డింతవాఁ డై మిమున్
బాధం బెట్టుచు నున్నవాఁ డని మదిన్ భావింతు భావించి నే

సాధింపం దఱి గాదు గావునఁ గడున్ సైరించితిన్ మీఁదటన్
సాధింతున్ సురలార నేఁడు సనుఁడా శంకింప మీ కేటికిన్. 113

వ. అని యిట్లు దనుజమర్దనుండు నిర్దేశించిన నిలింపులు గుంపులు గొని మ్రొక్కి రక్కసుండు మ్రక్కుట నిక్కం బని తమతమదిక్కులకుం జనిరి హిరణ్యకశిపునకు విచిత్రచరిత్రులు నలువురు పుత్రు లుద్భవించి రందు. 114

ప్రహ్లాదచరిత్రము.

సీ. తనయందు నఖిలభూతములందు నొకభంగి, సమహితత్వంబున జరగువాఁడు
పెద్దలఁ బొడగన్న భృత్యునికైవడిఁ, జేరి నమస్కృతుల్ సేయువాఁడు
కన్నుదోయికి నన్యకాంత లడ్డంబైన, మాతృభావన సేసి మరలువాఁడు
తల్లిదండ్రులభంగి ధర్మవత్సలతను, దీనులఁ గావఁ జింతించువాఁడు
తే. సములయెడ సోదరస్థితి జరపువాఁడు, దైవతము లంచు గురువులఁ దలఁచువాఁడు
లీలలందును బొంకులు లేనివాఁడు, లలితమర్యాదుఁ డైన ప్రహ్లాదుఁ డధిప. 11

వ. మఱియును. 116

సీ. ఆకారజన్మవిద్యాఢ్యవరిష్ఠుఁడై, గర్వసంస్తంభసంగతుఁడు గాఁడు
వివిధమహానేకవిషయసంపన్నుఁడై, పంచేంద్రియములచేఁ బట్టువడఁడు
భవ్యవయోబలప్రాభవోపేతుఁడై, కామరోషాదులఁ గ్రందుకొనఁడు
కామినీప్రముఖభోగము లెన్ని గలిగిన, వ్యసనసంసక్తి నావంకఁ బోఁడు
ఆ. విశ్వమందుఁ గన్నవిన్నయర్థములందు, వస్తుదృష్టిఁ జేసి వాంఛ యుడఁడు
ధరణినాథ దైత్యతనయుండు హరిపరతంత్రుఁ డై హతాన్యతంత్రుఁ డగుచు.

ఆ. సద్గుణంబు లెల్ల సంఘంబులై వచ్చి, యసురరాజతనయునందు నిలిచి
పాసి చనవు విష్ణుఁ బాయనివిధమున, నేఁడుఁ దగిలియుండు నిర్మలాత్మ.

మ. పగవారైన సురేంద్రులున్ సభలలోఁ బ్రహ్లాదసంకాశులన్
సుగుణోపేతుల నెందు నే మెఱుఁగ మంచున్ వృత్తబంధంబులం
బొగడం జొత్తురు సత్కవీంద్రులక్రియన్ భూనాథ మీఁబోఁటిస
ద్భగవద్భక్తులు దైత్యరాజతనయుం బాటించి కీర్తింపరే. 119

క. గుణనిధి యగుప్రహ్లాదుని, గుణము లనేకములు గలవు గురుకాలమునన్
గణుతింప నశక్యంబులు, ఫణిపతికి బృహస్పతికిని భాషాపతికిన్. 120

వ. ఇట్లు సద్గుణగరిష్ఠుం డయినప్రహ్లాదుని భగవంతుం డయినవాసుదేవునియందు సహజసంవర్ధమాననిరంతరధ్యానరతుం డై. 121

సీ. శ్రీవల్లభుఁడు దన్నుఁ జేరినయట్లైనఁ, జెలికాండ్ర నెవ్వరిఁ జేర మఱచు
నసురారి దనమ్రోల నాడినయట్లైన, నసురబాలురతోడ నాడ మఱచు

భక్తవత్సలుఁడు సంభాషించినట్లైనఁ, బరభాషలకు మాఱు పలుక మఱచు
సురవంద్యుఁ దనలోనఁ జూచినయట్లైనఁ, జొక్కి సమస్తంబుఁ జూడ మఱచు
తే. హరిపదాంభోజయుగచింతనామృతమున, నంతరంగంబు నిండినట్లైన నతఁడు
నిత్యపరిపూర్ణుఁడగుచు నన్నియును మఱచి, జడతలేకయునుండును జడువిభంగి.

శా. పానీయంబులు ద్రావుచుం గుడుచుచున్ భాషించుచున్ హాసలీ
లానిద్రాదులు సేయుచుం దిరుగుచున్ లక్షించుచున్ సంతత
శ్రీనారాయణ పాదపద్మయుగళీచింతామృ[1]తాస్వాదసం
ధానుండై మఱచెన్ సురారిసుతుఁ డేతద్విశ్వమున్ భూవరా. 123

సీ. వైకుంఠచింతావివర్జితచేష్టుఁడై, యొక్కఁడు నేడుచు నొక్కచోట
నశ్రాంతహరిభావనారూఢచిత్తుఁడై, యుద్ధతుఁడై పాడు నొక్కచోట
విష్ణుఁ [2]డింతియకాని వేఱొండు లే దని, యొత్తిలి నగుచుండు నొక్కచోట
నలినాక్షుఁ డనునిధానముఁ గంటి నే నని, యుబ్బిగంతులువైచు నొక్కచోటఁ
ఆ. బలుకు నొక్కచోటఁ బరమేశు గేశవుఁ, బ్రణయహర్షజనితబాష్పసలిల
మిళితపులకుఁడై నిమీలితనేత్రుఁడై, యొక్కచోట నిలిచి యూరకుండు.

వ. ఇట్లు పూర్వజన్మపరమభాగవతసంసర్గసమాగతం బైనముకుందచరణారవిందసే
వాతిరేకంబున నఖర్వనిర్వాణభావంబు విస్తరించుచు నప్పటప్పటికి దుర్జనసంసర్గ
నిమిత్తంబునం దనచిత్తం బన్యాయత్తంబు గాసీక నిజాయత్తంబు సేయుచు
నప్రమత్తుండును సంసారనివృత్తుండును బుధజనవిధేయుండును మహాభాగధే
యుండును సుగుణమణిగణగరిష్ఠుండును బరమభాగవతశ్రేష్ఠుండును గర్మబంధ
లతాలవిత్రుండును (బవిత్రుండును) నైనపుత్రునియందు విరోధించి సురవిరోధి
యనుకంప లేక చంపం బంపె నని పలికిన నారదునకు ధర్మజుం డిట్లనియె. 125

శా. పుత్రుల్ నేర్చిన నేర కున్న జనకుల్ పోషింతు రెల్లప్పుడున్
మిత్రత్వంబున బుద్ధి సెప్పి దురితోన్మేషంబు వారింతు రే
శత్రుత్వంబుఁ దలంప రెట్టియెడ నాసౌజన్యరత్నాకరుం
బుత్రున్ లోకపవిత్రుఁ దండ్రి నెగులుం బొందింప నెట్లోర్చెనో. 126

ఉ. బాలుఁ బ్రభావిశాలు హరిపాదపయోరుహచింతనక్రియా
లోలుఁ గృపాళు సాధుగురులోకపదానతఫాలు నిర్మల
శ్రీలు సమస్తసభ్యనుతశీలు విఖండితమోహవల్లికా
జాలు నదేల తండ్రి వడిఁ జంపఁగఁ బంపె మునీంద్ర చెప్పవే. 127

వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె. 128

---

1 తానూన-తద్ధ్యాన-సం. 2 డింతయుఁగాని.

శా. లభ్యం [1]బైనసురాధిరాజపదముం § లక్షింపఁ డశ్రాంతముం
సభ్యత్వంబున నున్నవాఁ డబలుఁడై § జాడ్యంబుతో వీఁడు వి
ద్యాభ్యాసంబునఁ గాని తీవ్రమతి గాఁ § డంచున్ విచారించి దై
త్యేభ్యుం డొక్కదినంబునం బ్రియసుతున్ § వీక్షించి సోత్కంఠుఁడై. 129

క. చదువనివాఁ డజ్ఞుం డగుఁ, జదివిన సదసద్వివేక§చతురత గలుగుం
జదువఁగ వలయును జనులకుఁ, జదివించెద నార్యులొద్దఁ § జదువుము తండ్రీ.

వ. అని పలికి యసురలోకపురోహితుండును (భగవంతుండును) నయిన శుక్రాచార్యు కొడుకులఁ బ్రచండవితర్కులఁ జండామర్కుల రావించి సత్కరించి యిట్లనియె.

శా. అంధప్రక్రియ [2]నున్నవాఁడు పలుకం § డస్మత్ప్రతాపక్రియా
గంధం బించుక లేదు మీరు గురువుల్ § కారుణ్యచిత్తుల్ మనో
బంధుల్ మాన్యులు మాకుఁ బెద్దలు మముం § బాటించి యీబాలకున్
గ్రంథంబుల్ సదివించి నీతికుశలుం § గావించి రక్షింపరే. 132

వ. అని పలికి వారలకుఁ బ్రహ్లాదు నప్పగించి తోడ్కొని పొం డనిన వారును దనుజరాజకుమారునిం గొనిపోయి యతనికి సవయస్కు లగుసహశ్రోతల నసురకుమారులం గొందఱం గూర్చి. 133

ఉ. అంచితభక్తితోడ దనుజా§ధిపగేహసమీపముం బ్రవే
శించి సురారిరాజసుతుఁ § జేకొని శుక్రకుమారకుల్ పఠిం
పించిరి పాఠయోగ్యములు § పెక్కులు శాస్త్రము లాకుమారుఁ డా
లించి పఠించె నన్నియుఁ జ§లింపని వైష్ణవభక్తిపూర్ణుఁడై. 134

క. ఏపగిది వారు సెప్పిన, నాపగిదిం జదువుఁ గాని § యట్టిట్టని యా
క్షేపింపఁడు దా నన్నియు, రూపించిన మిథ్య లని ని§రూఢమనీషన్. 135

శా. అంతం గొన్నిదినంబు లేఁగిన సురేం§ద్రారాతి శంకాన్విత
స్వాంతుండై నిజనందనున్ గురువు లే§జాడం బఠింపించిరో
భ్రాంతుం డేమి పఠించెనో పిలిచి సం§భాషించి విద్యాపరి
శ్రాంతిం జూచెదఁ గాక నేఁ డని మహా§సౌధాంతరాసీనుఁడై. 136

ఉ. మోదముతోడ దైత్యకుల§ముఖ్యుఁడు రమ్మని చీరఁ బంచెఁ బ్ర
హ్లాదకుమారకున్ భవమ§హార్ణవతారకుఁ గామరోషలో
భాదివిరోధివర్గపరి§హారకుఁ గేశవచింతనామృతా
స్వాద[3]కరోరకుం గలుష§జాలమహోగ్రవనీకుఠారకున్. 137

వ. ఇట్లు చారులచేత నాహూయమానుం డై ప్రహ్లాదుండు సనుదెంచిన. 138

శా. ఉత్సాహప్రభుమంత్రశక్తియుతమై § యుద్యోగ మార్గార్థసం
విత్సంపన్నుఁడ వైతివే చదివితే § వేదంబులున్ శాస్త్రముల్

1 బైనసురారిరాజ్యపదముం. 2 నుండువాఁడు; నుండుఁగాని. 3 చకోరకుం.

వత్సా రమ్మని చేరఁ జీరి కొడుకున్ వాత్సల్యసంపూర్ణుఁ డై
యుత్సంగాగ్రముఁ జేర్చి దానవవిభుం డుత్కంఠ దీపింపఁగన్. 139

క. అనుదినసంతోషణములు, జనితశ్రమతాపదుఃఖసంశోషణముల్
తనయులసంభాషణములు, జనకులకుం గర్ణయుగళసద్భూషణముల్. 140

వ. అని మఱియుఁ బుత్రా నీ కెయ్యది భద్రం బై యున్నది సెప్పు మనినఁ గన్న
తండ్రికిఁ బ్రియనందనుం డి ట్లనియె. 141

ఉ. ఎల్లశరీరధారులకు నిల్లనుచీఁకటినూతిలోపలం
ద్రెళ్లక మీరు మే మనుమతిభ్రమణంబున భిన్నులై ప్రవ
ర్తిల్లక సర్వమున్ నతనిదివ్యకళామయ మంచు విష్ణునం
దుల్లముఁ జేర్చి తా రడవి నుండుట మేలు నిశాచరాగ్రణీ. 142

వ. అని కుమారకుం డాడినప్రతిపక్షానురూపంబు లయినసల్లాపంబులు విని దాన
వేంద్రుండు నగుచు ని ట్లనియె. 143

క. ఎట్టాడిన నట్టాడుదు, [1]రిట్టిట్టని పలుక నెఱుఁగ రితరుల శిశువుల్
దట్టించి యెవ్వ రే మని. పట్టించిరొ బాలకునకుఁ బరపక్షంబుల్. 144

శా. నాకుం జూడఁగఁ జోద్య మయ్యెడిఁ గదా నాతండ్రి యీబుద్ధి దా
నీకున్ లోపలఁ దోఁచెనో పరులు దుర్నీతుల్ పఠింపించిరో
యేకాంతంబున భార్గవుల్ వలికిరో యీదానవశ్రేణికిన్
వైకుంఠుండు కృతాపరాధుఁ డతనిన్ వర్ణింప నీ కేటికిన్. 145

మ. సురలం దోలుటయో సురాధిపతులన్ స్రుక్కించుటో సిద్ధులం
బరివేధించుటయో మునిప్రవరులన్ బాధించుటో యక్షకి
న్నరగంధర్వవిహంగనాగపతులన్ నాశంబు నొందించుటో
హరి యంచున్ గిరి యంచు నేల చెడ మోహాంధుండ వై పుత్రకా. 146

వ. అనినఁ దండ్రిమాటలకుఁ బురోహితులు నిరీక్షించి ప్రహ్లాదుం డి ట్లనియె మోహ
నిర్మూలనంబు సేసి యెవ్వనియందుఁ దత్పరు లయి యెఱుక గలపురుషులకుం
బరులు దా రనియెడుమాయాకృతం బయినయసద్గ్రహంబు గానంబడ దట్టిపర
మేశ్వరునకు నమస్కరించెద. 147

శా. అజ్ఞుల్ గొందఱు నేము దా రనుచు మాయం జెంది సర్వాత్మకుం
[2]బ్రజ్ఞాలభ్యు దురన్వయక్రమములన్ భాషింపఁగా నేర రా
జిజ్ఞాసాపథమందు మూఢులు గదా చింతింప బ్రహ్మాదివే
దజ్ఞుల్ తత్పరమాత్ము విష్ణు నితరుల్ దర్శింపఁగా నేర్తు రే. 148

తే. ఇను మయస్కాంతసన్నిధి నెట్లుభ్రాంత,మగు హృషీకేశుసన్నిధి నావిధమునఁ

---

1 రిట్టి ట్టని మాఱు పలుక నెఱుఁగరు - రిట్టిట్టని పలుక నెఱుఁగ రెల్ల-శిశువు. 2 బ్రజ్ఞాలబ్ధ దురన్వయక్రమములన్.

గరఁగుచున్నదిదైవయోగమునఁ జేసి, బ్రాహ్మణోత్తమచిత్తంబు భ్రాంతమగుచు.

సీ. మందారమకరందమాధుర్యమునఁ దేలు, మధుపంబు వోవునే మదనములకు
నిర్మలమందాకినీవీచికలఁ దూఁగు, రాయంచ సనునె తరంగిణులకు
లలితరసాలపల్లవఖాదియై చొక్కు, కోయిల సేరునే కుటజములకుఁ
బూర్ణేందుచంద్రికాస్ఫురితచకోరక, మరుగునే సాంద్రనీహారములకు

తే. నంబుజోదరదివ్యపాదారవింద, చింతనామృతపానవిశేషమత్త
చిత్త మేరీతి నితరంబుఁ జేర నేర్చు, వినుతగుణశీల మాటలు వేయు నేల.

వ. అనిన విని రోషించి రాజసేవకుం డైన పురోహితుండు ప్రహ్లాదుం జూచి తిరస్కరించి యిట్లనియె. 151

ఉ. పంచశరద్వయస్కుఁడవు బాలుఁడ వించుక గాని లేవు భా
షించెదు తర్కవాక్యములు సెప్పినశాస్త్రములోనియర్థ మొ
క్కించుక యైనఁ జెప్ప వసురేంద్రునిముందట మాకు నొడలల్
వంచుకొనంగఁ జేసితివి వైరివిభీషణ వంశదూషణా. 152

చ. తనయుఁడు గాఁడు శాత్రవుఁడు దానవభర్తకు వీఁడు దైత్యచం
దనవనమందుఁ గంటకయుతక్షితిజాతముభంగిఁ బుట్టినాఁ
డనవరతంబు రాక్షసకులాంతకుఁ బ్రస్తుతి సేయుచుండు దం
డనమునఁ గాని శిక్షలకు డాయఁడు వట్టిఁడు కొట్టుఁ డుద్ధతిన్. 153

క. ఈపాపనిఁ జదివింతుము, నీపాదము లాన యుంక నిపుణతతోడం
గోపింతుము దండింతుము, కోపింపకు మయ్య దనుజకుంజర వింటే. 154

వ. అని మఱియు నారాచపాపనికి వివిధోపాయంబులం బురోహితుండు వెఱపుఁ జూపుచు రాజసన్నిధిం బాపి తోడుకొని పోయి యేకాంతంబున. 155

క. భార్గవనందనుఁ డతనికి, మార్గము సెడకుండఁ నొక్కుమాఱులు నిచ్చల్
వర్గత్రితయము సెప్పె న,నర్గళ మగుమతివిశేష మమర నరేంద్రా. 156

వ. మఱియు గురుండు శిష్యునకు సామదానభేదదండోపాయంబు లన్నియు నెఱింగించి నీతికోవిదుం డయ్యె నని నమ్మి నిశ్చయించి తల్లికి నెఱింగించి తల్లిచేత నలంకృతుం డయినకులదీపకు నవలోకించి. 157

ఉ. త్రిప్పకు మన్న మామతము దీర్ఘము లైనత్రివర్గపారముల్
దప్పకు మన్న నేఁడు మనదైత్యవరేణ్యునిమ్రోల నేము మున్
చెప్పిననీతిఁ గాని మఱి సెప్పకు మన్న [1]విరోధినీతులన్
విప్పకు మన్న దుష్ట మగువిష్ణుచరిత్రకథార్థజాలముల్. 158

వ. అని బుజ్జగించి దానవేశ్వరునిసన్నిధికిం దోడి తెచ్చిన.

సీ. అడుగడ్గునకు మాధవానుచింతనసుధా, మాధుర్యమున మేను మఱ

1 'విరోధిశాస్త్రముల్' అ. ప్ర.

సంభోజగర్భాదు ♦ లభ్యసింపఁగ లేని, హరిభక్తిపుంభావ ♦ మైనవాని
మాతృగర్భము సొచ్చి ♦ మన్నది మొదలుగాఁ, జిత్తమచ్యుతుమీఁదఁ ♦ జేర్చువాని
సంకించి తనలోన ♦ నఖిలప్రపంచంబు, శ్రీవిష్ణుమయ మని ♦ చెలఁగువాని
తే. వినయకారుణ్యబుద్ధివి ♦ వేకలక్ష, ణాదిగుణముల కాటప ♦ ట్టయినవాని [మనుచు,
శిష్యు బుధలోకసంభావ్యుఁ ♦ జేరి గురుఁడు, ముందటికిఁ ద్రోచ్చి తండ్రికి ♦ మ్రొక్క-

క. శిక్షించితి మన్నయము లగు, పక్షంబులు మాని నీతిపారగుఁ డయ్యెన్
రక్షోవంశాధీశ్వర, వీక్షింపుము నీకుమారు విద్యాబలమున్. 161

వ. అని పలికిన శుక్రకుమారకువచనంబు లాకర్ణించి దానవేంద్రుండు దనకు దండప్రణామంబు చేసి నిలుచున్న కొడుకును దీవించి బాహుదండంబు సాఁచి దిగ్గనన్ డగ్గఱం దిగిచి గాఢాలింగనంబు సేసి తనతొడలమీఁద నిడుకొని చుంచు దువ్వి చిబుకంబుఁ బుడికి చెక్కిలి ముద్దుగొని శిరంబు మూర్కొని ప్రేమాతిరేకసంజనితబాష్పసలిలబిందుసందోహంబుల నతనివదనారవిందంబు దడుపుచు మందమధురాలాపంబుల ని ట్లనియె. 162

శా. చోద్యం బయ్యెడి నింతకాల మరిగెన్ ♦ శోధించి యే మేమి సం
[1]వేద్యాంశంబులు చెప్పిరో గురువు లే ♦ వెంటం [2]బఠింపించిరో
విద్యాసార మెఱుంగఁ గోరెద భవ ♦ ద్విజ్ఞాతశాస్త్రంబులోఁ
బద్యం బొక్కటి చెప్పి సార్థముగ దా ♦ త్పర్యంబు భాషింపుమా. 163

శా. నిన్నున్ మెచ్చరు నీతిపారమహిమన్ ♦ నీతోడి దైత్యార్భకుల్
గన్నా రెన్నియుఁ జెప్పనేర్తురు గదా ♦ గ్రంథార్థముల్ దక్షులై
యన్నా యెన్నఁడు నిన్ను నీతివిదుఁ డీ ♦ డంచున్ మహానందితో
నున్నాఁడన్ నినుఁ గన్నతండ్రి భవదీ ♦ యోత్కర్షముం జూపవే. 164

వ. అనినం (గన్న)తండ్రికిఁ (బ్రియనందనుం డయిన) ప్రహ్లాదుం డి ట్లనియె. 165

క. చదివించిరి నను గురువులు, చదివితి ధర్మార్థముఖరశాస్త్రంబులు నేఁ
జదివినవి గలవు పెక్కులు, చదువులలో మర్మ మెల్లఁ ♦ జదివితిఁ దండ్రీ. 166

మ. తనుహృద్భాషల సఖ్యమున్ శ్రవణమున్ ♦ దాసత్వమున్ వందనా
ర్చనముల్ సేవయు నాత్మలో నెఱుకయున్ ♦ సంకీర్తనల్ చింతనం
బను నీ తొమ్మిదిభక్తిమార్గముల స ♦ ర్వాత్మున్ హరిన్ నమ్మి స
జ్జనుఁడై యుండుట భద్ర మంచుఁ దలఁతున్ ♦ సత్యంబు దైత్యోత్తమా. 167

శా. అంధేందూదయముల్ మహాబధిరశం ♦ ఖారావముల్ మూకస
ద్గ్రంథాఖ్యాపనముల్ నపుంసకవధూ ♦ కాంక్షల్ గృతఘ్నావలీ
తే. ఇనుత్వంబులు భస్మహవ్యములు లు ♦ బ్ధద్రవ్యముల్ క్రోడస
ద్గంధాల్ హరిభక్తివర్జితులరి ♦ క్తవ్యర్థసంసారముల్. 168

1 రిట్టిట్ట దురన్వయక్రమములుములు. 2 వితర్కించిరో.

సీ. కమలాక్షు నర్చించు కరములు కరములు, శ్రీనాథు వర్ణించు జిహ్వ జిహ్వ
సురరక్షకునిఁ జూచు చూడ్కులు చూడ్కులు, శేషశాయికి మ్రొక్కు శిరము [శిరము
విష్ణు నాకర్ణించు వీనులు వీనులు, మధువైరిఁ దవిలిన మనము మనము
భగవంతు వలగొను పదములు పదములు, పురుషోత్తముని మీఁది బుద్ధి బుద్ధి
తే. దేవదేవునిఁ జింతించు దినము దినము, చక్రహస్తునిఁ బ్రకటించు చదువు చదువు
కుంభినీధవుఁ జెప్పెడి గురుఁడు గురుఁడు, తండ్రి హరిఁ జేరుమనియెడి తండ్రి తండ్రి.

సీ. కంజాక్షునకుఁ గాని కాయంబు కాయమే, పవనకుంభితచర్మభస్త్రి గాక
వైకుంఠుఁ బొగడని వక్త్రంబు వక్త్రమే, ఢమఢమధ్వనితోడి ఢక్క గాక
హరిపూజనము లేని హస్తంబు హస్తమే, తరుశాఖనిర్మిత దర్వి గాక
కమలేశుఁ జూడని కన్నులు కన్నులే, తనుకుడ్యజాలరంధ్రములు గాక
ఆ. చక్రిచింత లేని జన్మంబు జన్మమే, తరళసలిలబుద్బుదంబు గాక
విష్ణుభక్తి లేని విబుధుండు విబుధుఁడే, పాదయుగముతోడి పశువు గాక. 170

సీ. సంసారజీమూతసంఘంబు విచ్చునే, చక్రిదాస్యప్రభంజనము లేక
తాపత్రయాభీలదావాగ్ని లాఱునే, విష్ణుసేవామృతవృష్టి లేక
సర్వంకషాఘౌఘజలరాసు లింకునే, హరిమనీషాబడబాగ్ని లేక
ఘనవిపద్గాఢాంధకారంబు లడఁగునే, పద్మాక్షునుతిరవిప్రభలు లేక
తే. నిరుపమాపునరావృత్తినిష్కళంక, ముక్తినిధిఁ గాన వచ్చునే ముఖ్యమైన
శార్ఙ్గకోదండచింతనాంజనము లేక, తామరసగర్భునకు నైన దానవేంద్ర. 171

వ. అని యివ్విధంబున వెఱపు మఱపు నెఱుంగక యులుకు సెడి పలికెడి కొడుకునుడువులు సెవులకు ములుకులక్రియ నాఁటవినఁ బెంపు లడరం గముచు నుదరిపడి గురుసుతునిం గనుంగొని విమతకథనంబులు గఱపెనాఁడ వని దానవేంద్రుం డిట్లనియె. 172

చ. పటుతరనీతిశాస్త్రచయపారగుఁ జేసెద నంచు వాలు నీ
వటు గొనిపోయి వానికి నసత్త్వము లైన విరోధిశాస్త్రముల్
కుటిలతఁ జెప్పినాఁడవు భృగుప్రవరుండ వటంచు నమ్మితిం
గటకట బ్రాహ్మణాకృతివి గాక యథార్థపు బ్రాహ్మణుండవే. 173

క. [1]ధర్మేతరవర్తనులును, దుర్మైత్రులు నైనజనుల దురితము లొందున్
మర్మములు గలఁచి కల్మష, కర్మల రోగములు వొందు కైవడి విప్రా. 174

వ. అనిన రాజునకుఁ బురోహితుం డిట్లనియె. 175

ఉ. తప్పులు లేవు మావలన దానవనాథ విరోధిశాస్త్రముల్
సెప్పము క్రూరులై పరులుఁ జెప్పరు మీచరణంబులాన సు

1 ధర్మేతరులు నధర్ములు.

మ్మెప్పుడు మీకుమారునకు నింతయు నైజమనీష యెవ్వరుం
జెప్పెడిపాటి గాదు ప్రతిచింతఁ దలంపుము నేర్పుకైవడిన్. 176

క. మిత్రులము పురోహితులము, పాత్రుల మే మదియుఁ గాక భార్గవులము నీ
పుత్రుని నిటువలెఁ జేయఁగ, శత్రులమే దైత్యజలధిచంద్రమ వింటే. 177

వ. అనిన గురునందనుం గోపింపక దైత్యవల్లభుండు గొడుకు నవలోకించి యి ట్లనియె.

క. ఒజ్జలు సెప్పనియీమతి, మజ్జాతుఁడ వైననీకు మఱి యెవ్వరిచే
నుజ్జాత మయ్యె బాలక, తజ్జనులం బేరుకొనుము తగ నామ్రోలన్. 179

వ. అనినఁ దండ్రికిఁ బ్రహ్లాదుం డి ట్లనియె. 180

ఉ. అచ్చపుఁజీఁకటిం బడి గృహవ్రతులై విషయప్రవిష్టులై
చచ్చుచుఁ బుట్టుచున్ మరలఁ జర్వితచర్వణు లైనవారికిం
జెచ్చెరఁ బుట్టునే పరులు సెప్పిన నైన నిజేచ్ఛ నైన నే
మిచ్చిన నైనఁ గానలకు నేగిన నైన హరిప్రబోధముల్. 181

ఉ. కాననివాని నూఁతగొని కాననివాఁడు విశిష్టవస్తువుల్
గాననిభంగిఁ గర్మములు గైకొని కొందఱు కర్మబద్ధులై
కానరు విష్ణుఁ గొందఱటఁ గంటు రకించనవైష్ణవాంఘ్రిసం
స్థానరజోభిషిక్తు లగుసంహృతకర్ములు దానవేశ్వరా. 182

శా. శోధింపం బడె సర్వశాస్త్రములు రక్షోనాథ వేదోక్తికిన్
గాధల్ మాధవశేముషీతరణిసాంగత్యంబునం గాక దు
ర్మేధన్ దాఁటఁగ వచ్చునే సుతవధూమీనోగ్రవాంఛామద
క్రోధోల్లోలవిశాలసంసృతిమహాఘోరామితాంభోనిధిన్. 183

వ. అని పలికినకొడుకును ధిక్కరించి మక్కువ సేయక రక్కసులఱేఁడు దనతొడల
పై నుండనీక గొబ్బున దిగ ద్రొబ్బి నిబ్బరంబు లగుకోపతాపంబులు దీపింప
వేఁడిచూపుల మింట మంట లెగయ మంత్రులం జూచి యి ట్లనియె. 184

శా. క్రోడంబై పినతండ్రిఁ జంపె నని తాఁ గ్రోధించి చిత్తంబులోఁ
[1]పీడం జేయఁడు బంటుభంగి హరికిన్ విద్వేషికిన్ భక్తుఁడై
యోడం డక్కట ప్రాణవాయువులు వీఁ డొప్పించుచున్నాఁడు నా
తోడన్ వైరము వట్టె నిట్టిజనకద్రోహిన్ మహిం గంటిరే. 185

వ. అని రాక్షసవీరుల నీక్షించి యి ట్లనియె. 186

—✿ హిరణ్యకశిపుండు ప్రహ్లాదుని వివిధోపాయంబుల హింసించుట. ✿—

శా. పంచాబ్దంబులవాఁడు తండ్రి నగునాపక్షంబు నిందించి య
త్కించిద్భీతియు లేక విష్ణు నహితుం గీర్తించుచున్నాఁడు వ
ద్దించుం జెప్పిన మానఁ డంగమునఁ బుత్రాకారతన్ వ్యాధి జ

---

1 వ్రీడం. 2 గనుంగొంటిరే.

న్నించెన్ వీని వధించి రండు దనుజుల్ మీమీపటుత్వంబులన్. 187

శా. అంగవ్రాతములోఁ జికిత్సకుఁడు దుష్టాంగంబు ఖండించి శే
షాంగశ్రేణికి రక్ష సేయుక్రియ నీయజ్ఞుం గులద్రోహి దు
స్సంగుం గేశవపక్షపాతి నధముం జంపించి వీరవ్రతో
త్తుంగఖ్యాతిఁ జరించెదన్ గులము నిర్దోషంబు గావించెదన్. 188

క. హంతవ్యుఁడు రక్షింపను, మంతవ్యుఁడు గాఁడు యమునిమందిరమునకున్
గంతవ్యుఁడు వధమున కుప,రంతవ్యుం డనక చంపి రం డీపడుచున్. 189

వ. అని దానవేంద్రుం డానతిచ్చిన వాఁడికోఱలు గలరక్కసులు పెక్కండ్రు శూల హస్తులై వక్త్రంబులు దెఱచికొని యుబ్బి బొబ్బ లిడుచు ధూమసహితదావ దహనంబునుంబోలెఁ దామ్రసంకాశంబు లయిన కేశంబులు మెఱయ భేదన వాదనచ్ఛేదనంబులు సేయుచు. 190

ఉ. బాలుఁడు రాచబిడ్డఁడు కృపాళుఁడు సాధుఁడు లోకమాన్యసం
శీలుఁడు వీఁ డవధ్యుఁ డని చిక్కక స్రుక్కక క్రూరచిత్తులై
శూలములం దదంగముల సుస్థిరులై ప్రహరించి రుగ్రవా
చాలత నందఱున్ దివిజశత్రుఁడు వద్దనఁ డయ్యె భూవరా. 191

చ. పలువురు దానవుల్ వొడువ బాలునిదేహము లేశమాత్రము
[1]న్నొలియదు లోపలన్ రుధిర ముబ్బదు కందదు శల్యసంఘముల్
నలియదు దృష్టివైభవము నష్టము గాదు ముఖేందుకాంతియుం
బొలియదు నూతనశ్రమము వుట్టదు [2]పట్టదు దీనభావమున్. 192

ఉ. తిన్న నిశాచరుల్ వొడువ దైత్యకుమారుఁడు మాటిమాటికిం
బన్నగశాయి యో దనుజభంజన యో జగదీశ యో మహా
పన్నశరణ్య యో నిఖిల[3]పావన యంచు నుతించుఁ గాని తాఁ
గన్నుల నీరు దేఁడు భయకంపసమేతుఁడు గాఁడు భూవరా. 193

ఉ. పాఱఁడు లేచి దిక్కులకు బాహువు లొడ్డఁడు బంధురాజిలోఁ
దూఱఁడు ఘోరకృత్య మని దూఱఁడు తండ్రిని మిత్రవర్గముం
జీరఁడు మాతృసంఘము వసించుసువర్ణగృహంబులోనికిం
దాఱఁడు కావరే యనఁడు తాపము నొందఁడు కంటగింపఁడున్. 194

వ. ఇట్లు సర్వాత్మకం బై యిట్టి దట్టి దని నిర్దేశింప రానిపరబ్రహ్మంబు దాన యై యమ్మహావిష్ణునియందుఁ జిత్తంబుఁ జేర్చి తన్మయుం డయి పరమానందంబునం బొంది యున్నప్రహ్లాదునియందు రాక్షసేంద్రుండు దనకింకరులచేతం జేయించు చున్నమారణకర్మంబులు పాపకర్మునియందుఁ బ్రయుక్తంబు లైనసత్కారంబు లుంబోలె విఫలంబు లగుటం జూచి. 195

1 న్నులియదు. 2 మోఁచున దీనభావమున్. 3 భావన.

ఉ. శూలములన్ నిశాచరులు । స్రుక్కక దేహము నిగ్రహింపఁగా
బాలుఁడు నేలపైఁ బడఁడు । పాఱఁడు చావఁడు తండ్రి నైన నా
పాలికి వచ్చి చక్రధరు । పక్షము మానితి నంచుఁ బాదముల్
ఫాలము సోఁక మ్రొక్కఁ డన । పాయత నొందుట కేమి హేతువో. 196

వ. అని శంకించుచు. 197

సీ. ఒకమాటు దిక్కుంభి । యూథంబుఁ దెప్పించి, కెరలి డింభకునిఁ ద్రొ । క్కింపఁబంపు
నొకమాటు విషభీక । రోరగశ్రేణులఁ, గడువడి నర్భకుఁ । గఱవఁ బంపు
నొకమాటు హేతిసం । ఘోగ్రానలములోన, విసరి కుమారుని । వ్రేయఁ బంపు
నొకమాటు కూలంక । షోల్లోలజలధిలో, మొత్తించి శాబకు । ముంపఁ బంపు

ఆ. విషముఁ బెట్టఁ బంపు । విదళింపఁగాఁ బంపు, దొడ్డకొండచఱులఁ । ద్రోయఁబంపుఁ
బట్టి కట్టఁ బంపు । బాధింపఁగాఁ బంపు, బాలుఁ గినిసి దనుజ । పాలుఁ డధిప.

సీ. ఒకవేళ నభిచార । హోమంబు సేయించు, నొకవేళ నెండల । నుండఁ బంచు
నొకవేళ వానల । నుపహతి నొందించు, నొకవేళ రంధ్రంబు । లుక్కఁబట్టు
నొకవేళఁ దనమాయ । నొదవించి బెగడించు, నొకవేళ మంచున । నొంటి నిలుపు
నొకవేళఁ బెనుగాలి । కున్ముఖుఁ గావించు, నొకవేళఁ బాఁతించు । నుర్వియందు

తే. నీరు నన్నంబు నిడ నీక । నిగ్రహించుఁ
గశల నడిపించు ఉవ్వించు । గండశిలల
గదల వ్రేయించు సేయించు । ఘనశరములఁ
గొడుకు నొకవేళ నమరారి । క్రోధి యగుచు. 199

వ. మఱియు ననేకమారణోపాయంబులఁ బాపరహితుం డైనపాపనిరూపు మాప లేక యేకాంతంబున దురంతచింతాపరిశ్రాంతుం డయి రాక్షసేంద్రుండు దన మనంబున. 200

ఉ. ముంచితి వార్ధులన్ గదల । మొత్తితి శైలతటంబులందు ద్రొ
బ్బించితి శస్త్రరాజిఁ బొడి । పించితి మీఁద నిభేంద్రపంక్తి ద్రొ
ప్పించితి ధిక్కరించితి శ । పించితి ఘోరదవాగ్ను లందుఁ ద్రో
యించితిఁ బెక్కుపాట్ల నల । యించితిఁ జావఁ డి దేమి చిత్రమో. 201

చ. ఎఱుఁగఁడు జీవనౌషధము । లెవ్వరు భర్తలు లేరు బాధలం
దరలఁడు నైజతేజమునఁ । దథ్యము జాడ్యము లేదు మిక్కిలిన్
మెఱయుచు నున్నవాఁ డొకని । మేషము దైన్యము నొందఁ డింక నే
తెఱఁగున ద్రుంతు వేసరితి । దివ్యము వీనిప్రభావ మెట్టిదో. 202

వ. అదియునుం గాక తొల్లి శునశ్శేఫుం డనుమునికుమారుండు దండ్రిచేత యాగపశుత్వంబునకు దత్తుం డయి తండ్రి తనకు నపకారి యని తలంపక బ్రదికిన చందంబున. 203

క. ఆగ్రహమున నేఁ జేసిన, నిగ్రహములు పరులతోడ నెఱి నొకనాఁడున్
విగ్రహము లనుచుఁ బలుకఁడ, ననుగ్రహములుగా స్మరించు నొవ్వఁడు మదిలోన్.

వ. కావున వీఁడు మహాప్రభావసంపన్నుండు వీని కెందును భయంబు లేదు వీనితోడివిరోధంబునం దనకు మృత్యువు సిద్ధించు నని నిర్ణయించి చిన్నఁబోయి ఖిన్నుండై ప్రసన్నుండు గాక క్రిందు సూచుచు విషణ్ణుండై చింతనంబు సేయుచున్న రాజునకు మంతనంబునఁ జండామర్కు లి ట్లనిరి. 205

శా. శుభ్రఖ్యాతివి నీప్రతాపము మహాచోద్యంబు దైత్యేంద్ర! గో
పభ్రూయుగ్మవిజృంభణంబున దిగీశవ్రాతముం బోరులన్
విభ్రాంతంబుగఁ జేసి యేలితి గదా విశ్వంబు వీఁ డెంత యీ
దభ్రోక్తుల్ గుణదోషహేతువులు చింతింపం బొంద నీ కేటికిన్. 206

శా. వక్రుం డైనజనుండు వృద్ధగురుసేవం జేసి మేధావయో
పక్రాంతిన్ విలసిల్లు మీఁదట నయఃపాకంబుతో బాలకున్
శక్రద్వేషణబద్ధుఁ జేయుము మదిం జాలింపు మీరోషమున్
శుక్రాచార్యులు వచ్చునంత కితఁడున్ సుశ్రీయుతుం డయ్యెడున్. 207

వ. అని గురుపుత్త్రులు పలికిన రాక్షసేశ్వరుండు గృహస్థులైనరాజులకు నుపదేశింపఁదగినధర్మార్థకామంబులు ప్రహ్లాదునకు నుపదేశింపుం డని యనుజ్ఞ సేసిన వారు నతనికిఁ ద్రివర్గంబు నుపదేశించిన నతండు రాగద్వేషంబులచేత విషయాసక్తులైనవారలకు గ్రాహ్యంబు లైనధర్మార్థకామంబులుఁ దనకు నగ్రాహ్యంబు లనియును వ్యవహారప్రసిద్ధికొఱ కైనభేదంబు గాని యాత్మభేదంబు లే దనియును ననర్థంబులయం దర్థకల్పన సేయుట దిగ్భ్రమం బనియును నిశ్చయించి గురూపదిష్టశాస్త్రంబులు మంచి వని తలంపక గురువులు దమగృహస్థకర్మానుష్ఠానంబులకుం బోయినసమయంబున. 208

క. ఆటలకుఁ దన్ను రమ్మని, పాటించి నిశాటసుతులు భాషించిన దో
పాటకులేంద్రకుమారుఁడు, పాటవమున వారిఁ [1]జేరి ప్రజ్ఞాన్వితుఁ డై. 209

క. చెప్పఁ డొకచదువు మంచిది, చెప్పెడిఁ దగులములు సెవులు సిందఱగొనఁగాఁ
జెప్పెడు మనయెడ నొజ్జలు, సెప్పెద నొకచదువు వినుఁడు చిత్తము లలరన్.

వ. అని రాజకుమారుండు గావునఁ గరుణించి సంగడికాండ్రతోడ నగియెడిచందంబునఁ గ్రీడలాడుచు సమానవయస్కులైనదైత్యకుమారుల కెల్ల నేకాంతంబున ని ట్లనియె. 211

ఉ. బాలకులార రండు మనప్రాయపుబాలురు కొంద ఱుర్విపైఁ
గూలుట గంటిరే గురుఁడు క్రూరుఁ డనర్థచయంబునందు దు
శ్శీలత నర్థకల్పనముఁ [2]జేసెడి గ్రాహ్యము గాదు శాస్త్రముల్

1. జేరి. 2 జెప్పెడి.

మే లెఱిఁగించెదఁ । వినిన మీకు నిరంతరభద్ర మయ్యెడిన్. 212

వ. వినుండు సకలజన్మంబులందును ధర్మార్థాచరణకారణం బయినమానుషజన్మంబు దుర్లభం బందుఁ బురుషత్వంబు దుర్గమం బదియు శతవర్షపరిమితం బైనజీవితకాలంబున నియతం బై యుండు నందు సగ మంధకారబంధురం బయి రాత్రిరూపంబున నిద్రాదివ్యవహారంబుల నిరర్థకం బయి చనుఁ జిక్కినపంచాశద్వత్సరంబులందును బాల్య కైశోర కౌమారాదివయోవిశేషంబుల వింశతిహాయనంబులు గడచుఁ గడమముప్పదియబ్దంబులు నింద్రియంబులచేతఁ బట్టువడి దురవగాహంబు లయినకామక్రోధలోభమోహమదమత్సరంబు లనుపాశంబులం గట్టువడి విడివడ సమర్థుండు గాక ప్రాణంబులకంటె మధురాయమాణ యైనతృష్ణకు లో నై భృత్యతస్కరవణిక్కర్మంబులఁ బ్రాణహాని యైన నంగీకరించి పరార్థంబుల నర్థించుచు రహస్యసంభోగచాతుర్యసౌందర్యవిశేషంబుల ధైర్యవల్లికాలవిత్రంబు లయినకళత్రంబులను మహనీయమంజులమధురాలాపంబులు గలిగి వశు లయినశిశువులను శీలవయోరూపధన్య లగుకన్యలను వినయవివేకవిద్యాలంకారు లయినకుమారులను గామితఫలప్రదాత లగుభ్రాతలను మమత్వప్రేమదైన్యజనకు లయినజననీజనకులను సకలసౌజన్యసింధువు లయినబంధువులను ధనకనకవస్తువాహనసుందరంబు లయినమందిరంబులను సుకరంబు లైనపశుభృత్యనికరంబులను వంశపరంపరాయత్తంబు లయినవిత్తంబులను వర్జింప లేక సంసారంబు నిర్జించునుపాయంబుఁ గానక తంతువర్గంబున నిర్గమద్వారశూన్యం బయినమందిరంబుఁ జేరి చుట్టువడి వెడలెడిపాటవంబు సాలక తగులువడుకీటకంబుచందంబున గృహస్థుండు స్వయంకృతకర్మబద్ధుం డై శిశ్నోదరాదిసుఖంబులఁ బ్రమత్తుం డయి నిజకుటుంబపోషణపారవశ్యంబున విరక్తిమార్గంబుఁ దెలియ నేరక స్వకీయపరకీయభిన్నభావంబున నంధకారంబునం బ్రవేశించుం గావునఁ గౌమారసమయంబున మనీషాగరిష్ఠుం డై పరమభాగవతధర్మంబు ననుష్ఠింప వలయు దుఃఖంబులు వాంఛితంబులు గాక చేకుఱుభంగి సుఖంబులును గాలానుసారంబు లై లబ్ధంబు లగుం గావున వృథాప్రయాసంబున నాయుర్వ్యయంబు సేయం జనదు హరిభజనంబున మోక్షంబు సిద్ధించు విష్ణుండు సర్వభూతంబులకు నాత్మేశ్వరుండు ప్రియుండు ముముక్షు వైనదేహికి దేహావసానపర్యంతంబు నారాయణచరణారవిందసేవనంబు గర్తవ్యంబు. 213

సీ. కంటిరే మనవారు । ఘనులు గృహస్థులై, విఫలు లై కైకొన్న । వెట్టితనము
భద్రాఢ్యు లై యుండి । పాయరు సంసార, పద్ధతి నూరక । పట్టువడిరి
కలయోనులం దెల్ల । గర్భాద్యవస్థలఁ, బురుషుండు దేహి యై । పుట్టుచుండుఁ
దన్నెఱుంగఁడు కర్మ । తంత్రుఁ డై కడపట, ముట్టఁడు భవశత । ములకు నయిన

ఆ. దీన శుభము లేదు । దివ్యకీర్తియు లేదు, జగతిఁ బుట్టి పుట్టి । చచ్చి చచ్చి

పోరల నేల మనకుఁ ✽ బుట్టని చావని, త్రోవ వెదకికొనుట ✽ దొడ్డబుద్ధి. 214

శా. హాలాపానవిజృంభమాణమదగర్వాతీతదేహోల్లస
ద్బాలాలోకనశృంఖలానిచయసంబద్ధాత్ముఁడై లేశముల్
వేలానిస్సరణంబు గానక మహావిద్వాంసుఁడుం గామినీ
హేలాకృష్టకురంగశాబక మగున్ హీనస్థితిన్ వింటిరే. 215

ఆ. విషయసక్తులైన విబుధాహితులతోడి, మనికి వలదు ముక్తిమార్గవాంఛ
నాదిదేవు విష్ణు నాశ్రయింపుఁడు ముక్త, సంగజనులఁ గూడి శైశవమున.

వ. కావున విషయంబులఁ జిక్కువడినరక్కసులకు హరిభజనంబు శక్యంబు గాదు రమ్య మయ్యును బహుతరప్రయాసగమ్య మని తలంచితి రేనిఁ జెప్పెద సర్వభూతాత్మకుం డై సర్వదిక్కాలసిద్ధుం డై బ్రహ్మ కడపలగాఁ గలచరాచరస్థూలసూక్ష్మజీవసంఘంబులందును నభోవాయుకుంభినీసలిలతేజంబు లనియెడుమహాభూతంబులయందును భూతవికారంబు లయినఘటపటాదులయందును గుణసామ్యం బయినప్రధానమందును గుణవ్యతికరం బైనమహత్తత్త్వాదియందును రజస్సత్త్వతమోగుణంబులయందును భగవంతుం డవ్యయుం డీశ్వరుండు పరమాత్మ పరబ్రహ్మ మనియెడువాచకశబ్దంబులు గల్గి కేవలానుభవానందస్వరూపకుండు నవికల్పితుండు ననిర్దేశ్యుండు నయినపరమేశ్వరుండు త్రిగుణాత్మకం బైనతనదివ్యమాయచేత నంతర్హితైశ్వర్యుం డై వ్యాప్యవ్యాపకరూపంబులం జేసి దృశ్యుండును ద్రష్టయు భోగ్యుండును భోక్తయు నయి నిర్దేశింపం దగి వికల్పితుం డై యుండుఁ దత్కారణంబున నాసురభావంబు విడిచి సర్వభూతంబులందును దయాసుహృద్భావంబులు గర్తవ్యంబులు దయా(సుహృద్భావంబులు) గల్గిన నధోక్షజుండు సంతసించు ననంతుం డాద్యుండు హరి సంతసించిన నలభ్యం బెయ్యదియు లేదు జనార్దనచరణసరసీరుహయుగళస్మరణసుధారసపానపరవశుల మైతిమేని మనకు దైవవశంబున నకాంక్షితంబు లై సిద్ధించుధర్మార్థకామంబులుఁ గాంక్షితం బై సిద్ధించుమోక్షంబును నేల త్రివర్గంబును నాత్మవిద్యయుం దర్కదండనీతిజీవికాదు లన్నియుఁ ద్రైగుణ్యవిషయంబు లైనవేదంబులవలనం బ్రతిపాద్యంబులు నిస్త్రైగుణ్యలక్షణంబునం బరమపురుషుం డైనహరికి నాత్మసమర్పణఁ సేయుట మేలు పరమాత్మతత్త్వజ్ఞానోదయంబునం జేసి స్వపరభా[illegible] పురుషుండు యోగావధూతత్వంబున నాత్మవికల్పభేదంబునం గలలో[illegible] షంబులభంగిం దథ్యం బనక మిథ్య యని తలంచు నని మఱియుఁ [illegible]డి ట్లనియె.

మ. నరుఁడుం దానును మైత్రితో మెలఁగుచున్ నారాయణుం డింతయు
వరుసన్ నారదసంయమీశ్వరునకున్ వ్యాఖ్యానముం జేసె మా
హరిభక్తాంఘ్రిపరాగశుద్ధతను లేకాంతుల్ మహాకించనుల్

పరతత్త్వజ్ఞులు గాని నేరరు మదిన్ ♦ భావింప [1]సజ్జ్ఞానమున్. 218

వ. తొల్లి నేను దివ్యదృష్టి గలనారదమహామునివలన సవిశేషం బయినయాజ్ఞానం బును బరమభాగవతధర్మంబును వింటి ననిన వెఱఁగుపడి దైత్యబాలకు లద్దనుజ రాజకుమారున కి ట్లనిరి. 219

ఉ. మంటిమి గూడి భార్గవకుమారకులొద్ద ననేకశాస్త్రముల్
వింటిమి లేఁడు సద్గురుఁడు ♦ వేఱొకఁ డెన్నఁడు రాజశాల ము
క్కంటికి నైన రాదు సొరఁ ♦ గా వెలికిం జన రాదు నీకు ని
ష్కంటకవృత్తి నెవ్వఁడు ప్రగల్భుఁడు సెప్పె గుణాఢ్య చెప్పుమా. 220

క. సేవింతుము ని న్నెప్పుడు, భావింతుము రాజ వనుచు ♦ బహుమానములం
గావింతుము చెలియము నీ, కీవింతమతిప్రకాశ ♦ మే క్రియఁ గలిగెన్. 221

వ. అని యిట్లు దైత్యనందనులు ద న్నడిగినఁ బరమభాగవతకులాలంకారుం డైన ప్రహ్లాదుండు నగి తనకుఁ బూర్వంబునందు వినంబడిననారదుమాటలు దలంచి యి ట్లనియె. 222

శా. అక్షీణోగ్రతపంబు మందరముపై ♦ నర్థించి మాతండ్రి శు
ద్ధక్షాంతిం జని యుండఁ జీమగమిచేతన్ భోగిచండంబునన్
భక్షింపంబడెఁ బూర్వపాపములచేఁ ♦ బాపాత్ముఁ డంచు ముర్
రక్షస్సంఘముమీఁద నిర్జరులు సంరంభించి యుద్ధాగ్రులై. 223

శా. ప్రస్థానోచితభేరిభాంకృతులతోఁ ♦ బాకారియుం దారు శౌ
ర్యస్థైర్యంబుల నేఁగుదెంచినఁ దదీయాటోపవిభ్రాంతులై
స్వస్థేమల్ దిగ నాడి పుత్రధనయోషామిత్రసంపత్కళా
ప్రస్థానంబులు డించి పాఱి రసురుల్ ♦ ప్రాణావనోద్యుక్తులై. 224

మత్తకోకిలము. ప్రల్లదంబున వేల్పు లుద్ధతిఁ ♦ బాఱి రాజనివాసముం
గొల్లవెట్టి సమస్తవిత్తముఁ ♦ గ్రూరతం గొని పోనఁగా
నిల్లు సొచ్చి విశంకుఁ డై యమరేశ్వరుం డదలించి మా
తల్లిఁ దాఁ జెఱపట్టె సిగ్గునఁ ♦ దప్త యై విలపింపఁగాన్. 225

సురేంద్రుండు మాతల్లిం జెఱగొని పోవు చుండ నమ్ముగుద కురరి యను గుక్రియ మొఱ లిడినఁ దెరువున దైవయోగంబున నారదుండు పొడగని నియె. 226

వాధినాధ సురసత్తమ వేల్పులలోన మిక్కిలిన్
మూర్తివి సునీతివి మానినిఁ బట్ట నేల యీ
పరన్ విడువు కల్మషమానసురాలు గాదు నీ

దుర్భరరోషముల్ నిలుపు దుర్జయుఁ డైననిలింపవైరిపై. 227

వ. అనిన వేల్పుఁదపసికి వేయిగన్నులు గలగుఱువ యిట్లనియె. 228

ఉ. అంతనిధాన మైనదివిజాధిపువీర్యము దీనికుక్షి స
త్యంతసమృద్ధి నొందెడి మహాత్మక కావునఁ దత్ప్రసూతిప
ర్యంతము బద్ధఁ జేసి జనితార్భకు వజ్రముధారఁ ద్రుంచి ని
శ్చింతుఁడ నై తుదిన్ విడుతు సిద్ధము దానవరాజవల్లభన్. 229

వ. అని పలికిన వేల్పుఱేనికిం దపసి యిట్లనియె. 230

శా. నిర్భీకుండు ప్రశస్తభాగవతుఁ డున్నిద్రుండు జన్మాంతరా
విర్భూతాచ్యుతపాదభక్తిమహిమావిష్టుండు దైత్యాంగనా
గర్భస్థుం డగుబాలకుండు బహుసంగ్రామాద్యుపాయంబులన్
దుర్భావంబునఁ బొంది చావఁడు భవద్దోర్దండవిభ్రాంతుఁ డై. 231

వ. అని దేవముని నిర్దేశించిన నతనివచనంబులు మన్నించి తానును హరిభక్తుండు గావున దేవేంద్రుండు భక్తిభావంబున మాయవ్వను విడిచి వలగొని సురలోకంబునకుం జనియె మునీంద్రుండును మజ్జననియందుఁ బుత్రికాభావంబు సేసి యూఱడించి నిజాశ్రమంబునకుం గొనిపోయి నీవు పతివ్రతవు నియుదరంబునఁ బరమభాగవతుం డయినప్రాణి యున్నవాఁడు తపోమహత్త్వంబునం గృతార్థుం డై నీపెనిమిటి రాఁ గలం డందాఁక నీ విక్కడ నుండు మనిన సమ్మతించి.

శా. యోషారత్నము నాథదైవత విశాలోద్యోగ మాతల్లి ని
ర్వైషమ్యంబున నాథురాక మదిలో వాంఛించి నిర్దోష యై
యాపద్భీతియు లేక గర్భపరిరక్షేచ్ఛన్ విచారించి శు
శ్రూషల్ సేయుచు నుండె నారదునకున్ సువ్యక్తశీలంబునన్. 233

వ. ఇట్లు దనకుఁ బరిచర్య సేయుచున్నదైత్యరాజకుటుంబినికి నాశ్రితరక్షావిశారదుం డైననారదుండు నిజసామర్థ్యంబున నభయం బిచ్చి గర్భస్థుండ నైననన్ను నుద్దేశించి ధర్మతత్త్వంబును నిర్మలజ్ఞానంబును నుపదేశించిన నమ్ముద్దియ దద్దయుం బెద్దకాలంబునాఁటివినికి గావున నాఁడుది యగుటంజేసి పరిపాటి దప్పి సూటి లేక మఱచె నారదుండు నాయెడఁ గృప గలనిమిత్తంబున. 234

క. వెల్లిగొని నాఁటనుండియు, నుల్లసితం బైనదైవయోగంబున శో
భిల్లెడు మునిమత మంతయు, నుల్లంబున మఱవు పుట్ట దొకనాఁ డైనన్. 235

ఆ. వినుఁడు నాదుపలుకు విశ్వసించితి రేని, సతుల కయిన బాలజనుల కయినఁ
దెలియ వచ్చు మేలు దేహాద్యహంకార,దళననిపుణ మైనతపసిమతము. 236

వ. అని నారదోక్తప్రకారంబున బాలకులకుఁ బ్రహ్లాదుం డిట్లనియె నీశ్వరమూర్తి యైనకాలంబునంజేసి వృక్షంబు గలుగుచుండ ఫలంబునకు జన్మసంస్థానవర్ధనాపక్షీణత్వపరిపాకనాశంబులు ప్రాప్తంబు లయినతెఱంగున దేహంబులకుం గాని

షడ్భావవికారంబు లాత్మకు లే వాత్మ నిత్యుండు క్షయరహితుండు శుద్ధుండు
క్షేత్రజ్ఞుండు గగనాదులకు నాశ్రయుండుఁ గ్రియాశూన్యుండు స్వప్రకాశుండు
సృష్టిహేతువు వ్యాపకుండు నిస్సంగుండుఁ బరిపూర్ణుండు నొక్కఁడు నని వివేక
సమర్థంబు లగునాత్మలక్షణంబులు పండ్రెండు నెఱుంగుచు దేహాదులందు
మోహజనకంబు లగునహంకారమమకారంబులు విడిచి పసిండిగనులు గలనేల
వున విభ్రాజమానకనకలేశంబు లైనపాషాణాదులందుఁ బుటంబు వెట్టి వహ్ని
యోగంబునఁ గరఁగ నూఁది హేమకారకుండు పాటవంబున హాటకంబుఁ
బడయుభంగి నాత్మకృతకార్యకారణంబుల నెఱింగెడి నేర్పరి దేహంబునం దాత్మ
సిద్ధిఁగోఱకు నయినయుపాయంబునం జేసి బ్రహ్మభావంబుఁ బడయు మూలప్రకృతి
యు మహదహంకారంబులును బంచతన్మాత్రంబులు నివి యెనిమిదియుం బ్రకృ
తు లనియును రజస్సత్త్వతమంబులు మూఁడును బ్రకృతిగుణంబు లనియును
గర్మేంద్రియంబు లయినవాక్పాణిపాదపాయూపస్థంబులును జ్ఞానేంద్రియంబు
లైనశ్రవణనయనరసనాత్వగ్ఘ్రాణంబులును మనంబును మహీసలిలతేజోవాయు
గగనంబులును నివి పదాఱును వికారంబు లనియును గపిలాదిపూర్వాచార్యుల
చేతఁ జెప్పంబడియె సాక్షిత్వంబున నీయిరువదేడింటిని నాత్మ గూడి యుండుఁ
బెక్కింటికూటువ దేహ మదియు జంగమస్థావరరూపంబుల రెండువిధంబు
లయ్యె మూలప్రకృతి మొదలయినవర్గంబునకు వే ఱై మణిగణంబులం జొచ్చి
యున్నసూత్రంబుచందంబున నాత్మ యిన్నింటియందునుం జొచ్చి దీపించు
నాత్మకు జన్మస్థితిలయంబులు గల వంచు మిథ్యాతత్పరులు గాక వివేకశుద్ధ మైన
మనంబునం జేసి విచారించి దేహంబునం దాత్మ వెదక వలయు నాత్మకు నవస్థలు
గలయట్లుండుఁ గాని యవస్థలు లేవు జాగరణస్వప్నసుషుప్తులనువృత్తు లెవ్వని
చేత నెఱుంగంబడు నతం డాత్మ యంద్రు కుసుమధర్మంబు లయినగంధంబుల
చేత గంధాశ్రయుం డయినవాయువు నెఱింగెడుభంగిం ద్రిగుణాత్మకంబు లయి
కర్మజన్యంబు లయినబుద్ధిభేదంబుల నాత్మ నెఱుంగం దగు నని చెప్పి. 237

సీ. సంసార మిది బుద్ధి § సాధ్యము గుణకర్మ, గణబద్ధ మజ్ఞాన § కారణంబు
గలవంటి దింతియ § కాని నిక్కము గాదు, సర్వార్థములు మన § స్సంభవములు
స్వప్నజాగరములు § సమములు గుణశూన్యుఁ, డగుపరమునికి గు § ణాశ్రయమున
భవవినాశంబులు § వాటిల్లినట్లుండుఁ, బట్టి చూచిన లేవు § బాలురార

తే. కడఁగి త్రిగుణాత్మకము లైన § కర్మములకు, జనక మైవచ్చునజ్ఞాన § సముదయమును
ఘనతరజ్ఞానవహ్నిచేఁ § గాల్చి పుచ్చి, కర్మవిరహితు లై హరిఁ § గనుట మేలు.

వ. అది గావున గురుశుశ్రూషయు సర్వలాభసమర్పణంబును సాధుజనసంగమంబు
ను నీశ్వరప్రతిమాసమారాధనంబును హరికథాతత్పరత్వంబును వాసుదేవునియం

దలిపేర్మియు నారాయణగుణకర్మకథానామకీర్తనంబును వైకుంఠచరణకమల ధ్యానంబును విశ్వంభరమూర్తివిలోకనపూజనంబును మొద లయినవిజ్ఞానవైరాగ్యలాభసాధనంబు లైనభాగవతధర్మంబులపై రతి గలిగి సర్వభూతంబుల యందు నీశ్వరుండు భగవంతుం డాత్మ గలం డని సమ్మానంబు సేయుచుం గామక్రోధలోభమోహమదమత్సరంబులం గెలిచి యింద్రియవర్గంబును బంధించి భక్తి సేయుచుండ నీశ్వరుం డయినవిష్ణుదేవునియందలిగతి సిద్ధించు. 239

సీ. దనుజారిలీలావతారంబులందలి, శౌర్యకర్మంబులు సద్గుణములు
విని భక్తుఁ డగువాఁడు వేడ్కతోఁ బులకించి, కన్నుల హర్షాశ్రుకణములొలుక
గద్గదస్వరముతోఁ గమలాక్ష వైకుంఠ, వరద నారాయణ వాసుదేవ
యనుచుఁ గ్రాలిపాడు నాడు నాక్రోశించు, నగుఁ జింతనము సేయు నతియొనర్చు
తే. మరులుకొనియుండుఁ దనలోన మాటలాడు, వేల్పుసోఁకినపురుషునివృత్తిఁ దిరుగు
బంధములఁ బాసి యజ్ఞానపటలిఁ గాల్చి, విష్ణుఁ బ్రాపించుఁ దుది భక్తివివశుఁ డగుచు.

వ. కావున రాగాదియుక్తమనస్కుం డయినశరీరికి సంసారచక్రనివర్తకం బయిన హరిచింతనంబు బ్రహ్మమందలినిర్వాణసుఖం బెట్టి దట్టి దని బుధులు దెలియుదురు హరిభజనంబు దుర్గమంబు గాదు హరి సకలప్రాణిహృదయంబులయందు నంతర్యామి యై యాకాశంబుభంగి నుండు విషయార్జనంబుల నయ్యెడిది లేదు నిమిషభంగురప్రాణు లయినమర్త్యులకు మమతాస్పదంబులును జంచలంబులును నైనపుత్రమిత్రకళత్ర పశుభృత్యబలబంధురాజ్యకోశమణిమందిరమంత్రిమాతంగమహీప్రముఖవిభవంబులు నిరర్థకంబులు యాగప్రముఖపుణ్యలబ్ధంబు లైనస్వర్గాదిలోకభోగంబులు పుణ్యానుభవక్షీణంబులు గాని నిత్యంబులు గావు నరుండు విద్వాంసుండ నని యభిమానించి కర్మంబు లాచరించి యమోఘంబు లగునవిపరీతఫలంబుల నొందుఁ గర్మంబులు గోరక చేయ వలయుఁ గోరి చేసిన దుఃఖంబులు ప్రాప్తించుఁ బురుషుండు దేహంబుకొఱకు భోగంబుల నపేక్షించు దేహంబు నిత్యంబు గాదు తోడ రాదు మృతం బయిన దేహమును శునకాదులు భక్షించు దేహి గర్మంబు లాచరించి కర్మబద్ధుం డై క్రమ్మఱం గర్మానుకూలం బయినదేహంబుఁ దాల్చు నజ్ఞానంబునం జేసి పురుషుండు గర్మదేహంబుల విస్తరించు నజ్ఞానతంత్రంబులు ధర్మార్థకామంబులు జ్ఞానలభ్యంబు మోక్షంబు మోక్షప్రదాత యగుహరి సకలభూతంబులకు నాత్మేశ్వరుండు ప్రియుండు దన చేత నయినమహాభూతంబులతోడ జీవసంజ్ఞితుం డయి యుండు నిష్కాము లై హృదయగతుం డయినహరిని నిజభక్తిని భజింప వలయు. 241

క. దానవదైత్యభుజంగమ, మానవగంధర్వసురసమాజములో ల
క్ష్మీనాథుచరణకమల, ధ్యానంబున నెవ్వఁ డయిన ధన్యత నొందున్. 242

క. చిక్కఁడు వ్రతములఁ గ్రతువులఁ, జిక్కఁడు దానముల శౌచశీలతపములం

జిక్కఁడు యుక్తిని భక్తిని, జిక్కిన క్రియ నచ్యుతుండు సిద్ధము సుండీ. 243

క. చాలదు భూదేవత్వము, చాలదు దేవత్వ మధిక శాంతత్వంబుం
జాలదు హరి మెప్పింప వి, శాలోద్యములార భక్తి సాలినభంగిన్. 244

ఆ. దనుజభుజగయక్షదైత్యమృగాభీర, సుందరీవిహంగశూద్రశబరు
లైనఁ బాపజీవులైన ముక్తికిఁ బోదు, రఖిలజగము విష్ణుఁ డనుచుఁ దలఁచి.

క. గురువులు దమకును లోఁబడ, తెరువులు సెప్పెదరు విష్ణు[1]దివ్యపదవికిం
దెరువులు సెప్పరు చీఁకటిఁ, బరువులు వెట్టంగ నేల బాలకులారా. 246

క. తెం డెల్లపుస్తకంబులు, నిం డాచార్యునకు మరల నేకతమునకున్
రండు విశేషము సెప్పెదఁ, బొం డొల్లనివారు కర్మపుంజముపాలై. 247

క. ఆడుదము మనము హరిరతిఁ, బాడుదమే ప్రొద్దు విష్ణుభద్రయశంబుల్
వీడుదము దనుజసంగతిఁ, గూడుదము ముకుందభక్తకోటిన్ సూటిన్. 248

క. విత్తము సంసృతిపటలము, వృత్తము కామాదివైరివర్గంబుల నేఁ
డిత్తము చిత్తము హరికిని, నొత్తము నిర్వాణపదము శుభ మగు మనకున్.

వ. అని యిట్లు ప్రహ్లాదుండు రహస్యంబున నవ్యావేళల రాక్షసకుమారులకు నపవర్గమార్గం బెఱింగించిన వారును గురుశిక్షితంబులైన చదువులు సాలించి నారాయణభక్తిచిత్తంబులం గీలించి యుండుటం జూచి వారల నేకాంతభావంబు దెలిసి వెఱచి వచ్చి శుక్రనందనుండు శక్రవైరి కిట్లనియె. 250

శా. రక్షోబాలుర నెల్ల నీకొడుకు చేరం జీరి లోలోన నా
శిక్షామార్గము లెల్లఁ గల్ల లని యాక్షేపించి తా నంతటన్
మోక్షాయత్తులఁ జేసినాఁడు మనకున్ మోసంబు వాటిల్లె నీ
దక్షత్వంబునఁ జక్కఁ జేయ వలయున్ దైతేయవంశాగ్రణీ. 251

క. ఉల్లసితవిష్ణుకథనము, లెల్లప్పుడు మాకుఁ జెప్పఁ డీగురుఁ డని న
న్నుల్లంఘించి కుమారకు, లొల్లరు చదువంగ దానవోత్తమ వింటే. 252

క. ఉడుగఁడు మధురిపుకథనము, విడివడి జడుపగిదిఁ దిరుగు వికసనమున నే
నొడివిననొడువులు నొడువఁడు, దుడుకనిఁ జదివింప మాకు దుర్లభ మధిపా.

క. చొక్కపురక్కసికులమున, వెక్కఁగు జన్మించినాఁడు [2]విష్ణునియందున్
నిక్కపుమక్కువ విడువం, డెక్కడిసుతుఁ గంటి రాక్షసేశ్వర వెట్టిన్. 254

వ. అని యిట్లు గురుసుతుండు సెప్పినఁ గొడుకువలనివిరోధవ్యవహారంబులు గర్ణరంధ్రంబుల ఖడ్గప్రహారంబు లయి సోఁకిన బిట్టు మిట్టిపడి పాదాహతం బైనభుజంగంబుభంగిఁ బవనప్రేరితం బైనదవానలంబుచందంబున దండతాడితం బయినకంఠీరవంబుకైవడి భీషణరోషరసావేశజాజ్వల్యమానచిత్తుండును బుత్ర[3]సంహారోద్యోగాయత్తుండును గంపమానగాత్రుండును నరుణీకృతనేత్రుండును నై

1 విష్ణుదివ్యపదము నత్తెరువులు సెప్పరు. 2 విష్ణునితోడన్. 3 మరణాయత్తుండు,

కొడుకును రప్పించి సమ్మానకృత్యంబులు దప్పించి నిర్దయుండై యశనిసంకాశ భాషణంబుల నదల్చుచు. 255

శా. సూనున్ శాంతగుణప్రధాను నతిసంశుద్ధాంచితజ్ఞాను స
జ్జ్ఞానారణ్యకృశాను నంజలిపుటీసంభ్రాజమానున్ సదా
శ్రీనారాయణపాదపద్మయుగళీచింతామృతాస్వాదనా
ధీనున్ ధిక్కరణంబు సేసి పలికెన్ దేవాహితుం డుగ్రతన్. 256

సీ. అస్మదీయం బగు నాదేశమునఁ గాని, మిక్కిలి రవి మింట మెఱయ వెఱచు
నన్నికాలములందు ననుకూలుఁ డై కాని, విద్వేషి యై గాలి వీవ వెఱచు
మత్ప్రతాపానలమందీకృతార్చి యై, విచ్చలవిడి నగ్ని వెలుఁగ వెఱచు
నతిశాత యైననాయాజ్ఞ నుల్లంఘించి, శమనుండు ప్రాణులఁ జంప వెఱచు
తే. నింద్రుఁ డాదల నామ్రోల నెత్త వెఱచు, నమరకిన్నరగంధర్వయక్షవిహగ
నాగవిద్యాధరావలి నాకు వెఱచు, నేల వెఱవవు పలువ నీ కేది దిక్కు.

శా. ప్రజ్ఞావంతులు లోకపాలకులు శుంభద్ద్వేషు లయ్యున్ మదీ
యాజ్ఞాభంగము సేయ నోడుదురు రోషాపాంగదృష్టిన్ వివే
కజ్ఞానచ్యుతి మై జగత్త్రితయముం గంపించు ని విట్టిచో
నాజ్ఞోల్లంఘన మెట్లు సేసితివి సాహంకారతన్ దుర్మతీ. 258

శా. కంఠక్షోభము గాఁగ నొత్తిలి మహాగాఢంబుగా డింభ వై
కుంఠుం జెప్పెదు దుర్జయుం డనుచు వైకుంఠుండు వీరవ్రతో
త్కంఠాబంధురుఁ డేని నే నమరులన్ ఖండింప దండింపఁగాఁ
గుంఠీభూతుఁడు గాక రా వలదె మద్ఘోరాహవక్షోణికిన్. 259

శా. ఆచార్యోక్తము గాక శాలురకు మోక్షాసక్తిఁ బుట్టించి ని
ర్వాచాలత్వముఁ జూపి విష్ణు నహితున్ వర్ణించి మద్దైత్యవం
శాచారంబులు నీఱు సేసితివి మూర్ఖాత్ముం గులద్రోహి నిన్
నీచుం జంపుట మేలు చంపి కులమున్ నిర్దోషముం జేసెదన్. 260

క. దిక్కులు గెలిచితి నన్నియు, దిక్కెవ్వఁడు నీకు దేవేంద్రాదుల్
దిక్కులరాజులు వేఱొక, దిక్కెఱుఁగక కొలుతు రితఁడె దిక్కని నన్నున్.

క. బలవంతుఁడ నే జగముల, బలములతోఁ జనక వీరభావమున మహా
బలుల జయించితి నెవ్వని,బలమున నాడెదవు నాకుఁ బ్రతివీరుఁడ వై. 262

వ. అనినఁ దండ్రికి మెల్లన వినయంబునఁ గొడుకి ట్లనియె. 263

క. బలయుతులకు దుర్బలులకు, బల మెవ్వఁడు నీకు నాకు బ్రహ్మాదులకున్
బల మెవ్వఁడు ప్రాణులకును, బల మెవ్వం డట్టివిభుఁడు బల మసురేంద్రా.

క. దిక్కులు గాలముతో నే, దిక్కున లే కుండఁ గలుగుఁ దిక్కుల మొదలై
దిక్కు గలలేనివారికి, [1]దిక్కెయ్యెడువాఁడు నాకు దిక్కు మహాత్మా. 265

సీ. కాలరూపంబులఁ గ్రమవిశేషంబుల, నలఘుగుణాశ్రయుం డయినవిభుఁడు
సత్త్వబలేంద్రియసహజప్రభావాత్ముఁ, డై వినోదంబున నఖిలజగము
గల్పించు రక్షించు ఖండించు నవ్యయుం, డన్నిరూపములందు నతఁడు గలఁడు
చిత్తంబు సమముగాఁ జేయుము మార్గంబుఁ, దప్పి వర్తించుచిత్తంబుకంటె

తే. వైరు లెవ్వరు చిత్తంబు వైరి గాక, చిత్తమును నీకు వశముగాఁ జేయవయ్య
మదయుతాసురభావంబు మానవయ్య, యయ్యనిమోక్షలమేలాడరయ్య జనులు.

ఉ. లోకము లన్నియుం గడియలోన జయించినవాఁడ వింద్రియా
నీకముఁ జిత్తముం గెలువ నేరవు నిన్ను నిబద్ధుఁ జేయు నీ
భీకరశత్రు లార్వురఁ బ్రభిన్నులఁ జేసినఁ బ్రాణికోటిలో
నీకు విరోధి లేఁ డొకఁడు నేర్పునఁ జూడుము దానవేశ్వరా. 267

క. పాలింపుము శేముషి ను,న్మూలింపుము కర్మబంధముల సమదృష్టిం
జాలింపుము సంసారముఁ, గీలింపుము హృదయమందుఁ గేశవభక్తిన్. 268

వ. అనినఁ బరమభాగవతశేఖరునకు దోషాచరశేఖరుం డిట్లనియె. 269

క. చంపినఁ జచ్చెద ననుచును, గంపింపక యోరిపలుచ కఠినోక్తుల నన్
గుంపించెదు చావునకుం. దెంపరి వై వదరువాని దెఱఁగునఁ గుమతీ. 270

శా. నాతోడం బ్రతిభాష లాడెదు జగన్నాథుండ నాకంటె నీ
భూతశ్రేణికి రాజు లేఁ డొకఁడు సంపూర్ణప్రభావుం డమ
ద్భ్రాతం జంపిన మున్న నే వెదకితిం బల్మాఱు నారాయణుం
డేతద్విశ్వములోన లేఁడు మఱి వాఁ డెం దుండురా దుర్మతీ. 271

క. ఎక్కడఁ గలఁ డే చక్రియ నే.చక్కటి వర్తించు నెట్టి జాడను వచ్చుం
జక్కడుతు నిన్ను విష్ణునిఁ, బెక్కులు ప్రేలెదవు వాని భృత్యుని పగిదిన్. 272

వ. అనిన హరికింకరుండు శంకింపక హర్షపులకాంకురసంకలితవిగ్రహుం డై యాగ్రహంబు లేక హృదయంబున హరిం దలంచి నమస్కరించి బాలవర్తనంబున నర్తనంబు సేయుచు నిట్లనియె. 273

మ. కలఁ డంభోధిఁ గలండు గాలిఁ గలఁ డాకాశంబునం గుంభినిం
గలఁ డగ్నిన్ దిశలం బగళ్ల నిశలన్ ఖద్యోతచంద్రాత్మలం
గలఁ డోంకారమునం ద్రిమూర్తులఁ ద్రిలింగవ్యక్తులం దంతటం
గలఁ డీశుండు గలండు తండ్రి వెదకం గా నేల యీయాయెడన్. 274

క. ఇందుఁ గలఁ డందు లేఁ డని, సందేహము వలదు చక్రి సర్వోపగతుం
డెం దెందు వెదకి చూచిన, నందందే కలఁడు దానవాగ్రణి వింటే. 275

1 దిక్కెవ్వఁడది యుదియు నాకు దిక్కు. 2 పనుసందేహము లేదు.

వ. అని యివ్విధంబున. 276

మ. హరి సర్వాకృతులం గలం డనుచుఁ బ్రహ్లాదుండు భాషింప స
త్వరుఁడై యెందును లేఁడు లేఁ డని సుతున్ దైత్యుండు దర్జింప శ్రీ
నరసింహాకృతి నుండె నచ్యుతుఁడు నానాజంగమస్థావరో
త్కరగర్భంబుల నన్నిదేశముల నుద్దండప్రభావంబునన్. 277

వ. అయ్యవసరంబున దానవేంద్రుండు. 278

క. డింభక సర్వస్థలముల, నంభోరుహనేత్రుఁ డుండు ననుచు మిగుల సం
రంభంబునఁ బలికెద వీ, స్తంభంబునఁ జూపఁ గలవె చక్రిన్ గ్రక్కన్. 279

క. స్తంభమునఁ జూప వేనిం, గుంభిని నిశిరముఁ ద్రుంచి కూల్పఁగ రక్షా
రంభమున వచ్చి హరి వి, స్రంభంబున నడ్డపడఁగ శక్తుం డగునే. 280

వ. అనిన భక్తవత్సలునిభక్తుం డిట్లనియె. 281

శా. అంభోజాసనుఁ డాది గాఁగఁ దృణపర్యంతంబు విశ్వాత్ముఁడై
సంభావంబున నుండు బ్రోడ విపుల స్తంభంబునం దుండఁడే
స్తంభాంతర్గతుఁ డయ్యు నుండుటకు నేసందేహముల్ లేదు ని
ర్దంభత్వంబున నేఁడు గానఁబడుఁ బ్రత్యక్షస్వరూపంబునన్. 282

వ. అనిన విని కరాళించి గ్రద్దన లేచి గద్దియ డిగ్గ నుఱికి (యొఱఁ బెట్టిన) ఖడ్గంబు (వెఱి
కి) కేలనమర్చి జళిపించుచు మహాభాగవతశిఖామణి యైన ప్రహ్లాదుని ధిక్కరించుచు.

మ. వినరా డింభక మూఢచిత్త గరిమన్ విష్ణుండు విశ్వాత్మకుం
డని భాషించెద వైన నిందుఁ గలఁడే యంచున్ మహోద్రేకియై
దనుజేంద్రుం డఱచేత వ్రేసెను మహోదగ్రప్రభాశుంభమున్
జనదృగ్భీషణదంభమున్ హరిజనుస్సంరంభమున్ స్తంభమున్. 284

—శ్రీహరి నరసింహరూపంబున స్తంభంబునం దావిర్భవించుట.—

వ. ఇట్లు దానవేంద్రుండు పరిగృహ్యమాణవైరుండును వైరానుబంధజాజ్వల్యమాన
రోషానలుండును రోషానలజంఘన్యమానవిజ్ఞానవినయుండును వినయగాంభీర్యధై
ర్యజేగీయమానహృదయుండును హృదయచాంచల్యమానతామసుండును దామ
సగుణచంక్రమ్యమాణసేర్ష్యుండును నై విస్రంభంబున హుంకరించి బాలుని ధిక్క
రించి హరి నిందుఁ జూపు మని కనత్కనకమణిమయకంకణక్రేంకారశబ్దపూర్వకం
బుగా దిగ్దంతిదంతభేదనపాటవప్రశస్తంబగు హస్తంబున సభామండపస్తంభంబు
వ్రేసిన వ్రేటుతోడన దశదిశలను మిడుంగురులు సెదరం జిటిలి పెటిలి పడి బం
భజ్యమానంబగునమ్మహాస్తంభంబువలనఁ బ్రళయవేళాసంభూతసప్తస్కంధబంధుర
సమీరణసంఘటిత ఘోరరజోఘుష్యమాణ మహావలాహకవర్గనిర్గత నిబిడనిష్ఠుర

దుస్సహనిర్ఘాతసంఘనిర్ఘోషనికాశంబు లైనఛటచ్ఛటస్ఫుటస్ఫుటధ్వనిప్రముఖభయంకరారావపుంజంబులు జంజన్యమానంబు లయి యెగసి యాకాశకుహరాంతరాళంబు నిరవకాశంబు సేసి నిండినం బట్టు సాలక దోధూయమానహృదయంబు లయి పరవశంబు లైనపితామహమహేంద్రవరుణవాయుశిఖిముఖరచరాచరజంతుజాలంబులతోడ బ్రహ్మాండకటాహంబు వగిలి పరిస్ఫోటితంబుగాఁ బ్రఫుల్లపద్మయుగళసంకాశ భాస్వర చక్ర చాప హల కులిశ జలచర రేఖాంకితచారుచరణతలుండును జరణచంక్రమణఘనవినమితవిశ్వవిశ్వంభరాభారధౌరేయ దిక్కుంభి కుంభీనస కుంభినీధర కూర్మకుల శేఖరుండును జలరాశిజాతశుండాలశుండాదండమండిత (ప్రకాండప్రచండ) మహోరుస్తంభయుగళుండును ఘణఘణాయమానమణి(కింకిణీగణముఖరిత) మేఖలావలయవలయిత పీతాంబరశోభితకటిప్రదేశుండును నిర్జరనిమ్నగావర్తవర్తులకమలాకరగంభీరనాభివివరుండును (ముష్టిపరిమేయవినుత)తనుతరస్నిగ్ధమధ్యుండును కులాచలసానుభాగసదృశకర్కశవిశాలవక్షుండును దుర్జనదనుజభటధైర్యలతికాలవిత్రాయమాణరక్షోరాజ వక్షోభాగవిశంకట క్షేత్రవిలేఖనచంగ లాంగలాయమాన ప్రతాపజ్వలనజ్వాలాయమానశరణాగతనయనచకోరచంద్రరేఖాయమాణవజ్రాయుధప్రతిమాన భాసమాననిశాత(ఖరతరముఖ)నఖరుండును శంఖచక్రగదాఖడ్గకుంతతోమర ప్రముఖ నానాయుధ మహిత మహోత్తుంగ మహీధరశృంగసన్నిభ వీరసాగర వేలాయమాన మాలికావిరాజమాన నిరర్గళానేకశతభుజార్గళుండును మంజుమంజరమణిపుంజరంజితమంజులహార కేయూర కంకణకిరీటమకరకుండలాదిభూషణభూషితుండును త్రివళీయుతశిఖరిశిఖరాభపరిణద్ధబంధురకంధరుండును బ్రకంపనకంపితపారిజాతపాదపల్లవప్రతీకాశకోపావేశసంచలితాధరుండును శరత్కాలమేఘజాలమధ్యధగద్ధగాయమానతటిల్లతాసమాన దేదీప్యమాన దంష్ట్రాంకురుండును గల్పాంతకాలసకలభువనగ్రసనవిలసనవిజృంభమాణసప్తజిహ్వాజిహ్వాతులితతరలతరాయమాణవిభ్రాజమానజిహ్వుండును మేరుమందరమహాగుహాంతరాళవిస్తారవిపులవక్త్రనాసికారంధ్రుండును నాసికారంధ్రనిస్సరన్నిబిడనిశ్వాసనికరసంఘట్టనసంక్షోభితసంతప్యమానసప్తసాగరుండును బూర్వపర్వతవిద్యోతమానఖద్యోతమండలసదృక్షసమంచితలోచనుండును లోచనాంచలసముత్కీర్యమాణవిలోలకీలాభీలవిస్ఫులింగవితానరోరుధ్యమాన తారకాగ్రహమండలుండును శక్రచాపసురుచిరాదభ్రమహాభ్రూలతాబంధబంధురభయంకరవదనుండును ఘనతరగండశైలతుల్యకమనీయగండభాగుండును సంధ్యారాగరక్తధారాధరమాలికాప్రతిమమహాభ్రంకషతంతన్యమానపటుతరసటాజాలుండును సటాజాలసంచాలనసంజాతవాతడోలాయమానవైమానికవిమానుండును నిష్కంపితశంఖవరమహోర్ధ్వకర్ణుండును మంథదండాయమానమందరవసుంధరాధరపరి

భ్రమణ వేగసముత్పద్యమాన వియన్మండలమండితసుధారాశికల్లోల శీకరాకార భాసురకేసరుండును బర్వాఖర్వశశిశిరకిరణమయూఖగౌరతనూరుహుండును నిజగర్జానినదనిర్దళిత కుముద సుప్రతీక వామ నైరావణ సార్వభౌమ ప్రముఖదిగిభరాజకర్ణకోటరుండును ధవళధరాధరదీర్ఘదురవలోకనీయదేహుండును దేహప్రభాపటలనిర్మథ్యమానపరిపంథియాతుధాననికురుంబగర్వాంధకారుండును బ్రహ్లాదహిరణ్యకశిపురంజనభంజననిమిత్తాంతరంగబహిరంగజేగీయమానకరుణావీరరససంయుతుండును మహాప్రభావుండును నగు నృసింహదేవుం డావిర్భవించినం గనుంగొని. 285

క. నరమూర్తి [1]గాదు కేవల,హరిమూర్తియుఁ [2]గాదు మానవాకారము కే
సరియాకారము నున్నది, హరిమాయారచిత మగు యథార్థము సూడన్.

ఉ. తెంపున గాలుఁ [3]ద్రాడిననుధీరత సర్వగతత్వముం బ్రతి
ష్ఠింపఁ దలంచి యిందు నరసింహశరీరముఁ దాల్చి చక్రి శి
క్షింపఁగ వచ్చినాఁడు హరిచే మృతి యంచుఁ దలంతు నైన నా
సొంపును బెంపు నంతయును జూడఁ జరింతు హరింతు శత్రువున్. 287

నృసింహమూర్తి హిరణ్యకశిపుతోఁ బోరి వధించుట.

వ. అని మెత్తంబడినచిత్తంబున గద యెత్తికొని తత్తఱంబున నార్చుచు నకుంఠితకంఠీరవంబు డగ్గఱుగంధసింధురంబుచందంబున నక్తంచరకుంజరుండు నరసింహదేవున కెదురు నడచి తగియదివ్యతేజోజాలసన్నికర్షంబునం జేసి దవానలంబు డగ్గఱినఖద్యోతంబునుంబోలెఁ (గర్తవ్యాకర్తవ్యంబులు దెలియక) నిర్గతప్రభుండయి యుండె నప్పుడు. 288

మ. ప్రకటంబై ప్రళయావసానమున మున్ బ్రహ్మాండభాండావళీ
ధకమై యున్నతమిస్రముం జగము నుత్పాదించుచోఁ ద్రావి సా
త్త్వికతేజోనిధియైనవిష్ణునెడ నుద్దీపించునే నష్టమై
వికలంబై చెడుఁ గాక తామసులప్రావీణ్యంబు రాజోత్తమా. 289

వ. అంత నద్దానవేంద్రుండు మహోగ్రదండం బగుగదాదండంబు గిరగిరం ద్రిప్పి నరమృగేంద్రుని వ్రేసిన నతండు దర్పంబున సర్పంబు నొడిసిపట్టుసర్పపరిపంథినేర్పున దితిపట్టిం బట్టికొనిన మిట్టిపడి దట్టించి బిట్టుకట్టలుక నయ్యసురవరుండు దృఢబలంబున నిట్టట్టు జడిసి పట్టు దప్పించుకొని విడివడి దిటవు దప్పక కుప్పించి యుప్పరం బెగసి విహంగకులరాజచరణనిర్గళితభుజంగంబు తెఱంగునం దలంగ నుఱికి తనభుజాటోపంబున నరకంఠీరవుండు గుంఠితుం డయ్యెడి నని తలంచి కలంగక చెలంగుచుఁ దన్ను నిబిడనీరదనికరంబులమాటున నిలింపులు గుంపులు గొని డాఁగి మూఁగి క్రమ్మఱ నాత్మీయజీవనశంకాకళంకితులై మంత

1 గాఁడు, 2 గాఁడు, 3 'ద్రాడినసుధీరత' అ. ప్ర.

నంబులఁ జింతనంబులు సేయుచు నిరీక్షింప నక్షీణసమరదక్షతావిశేషం బుప
లక్షించి ఖడ్గచర్మంబులు ధరియించి భూనభోభాగంబుల వివిధవిచిత్రలంఘన
లాఘవంబులం బరిభ్రమణభేదంబులం గరాళవదనుండయి యంతరాళంబునఁ
దిరుగు సాళువపు డేగ చందంబున సంచరించిన సహింపక. 290

సీ. పంచాననోద్ధూతపావకజ్వాలలు, భూనభోంతర మెల్లఁ బూరితముగ
దంష్ట్రాంకురాభీలధగధగాయితదీప్తి, నసురేంద్రు నేత్రము లంధములుగఁ
గంటకసన్నిభోత్కటకేసరాహతి, నభ్రసంఘము భిన్నమై చలింపఁ
బ్రళయాభ్రచంచలాప్రతిమభాస్వరములై, ఖరనఖరోచులు గ్రమ్ముదేర
తే. సటలు జళిపించి గర్జించి సంభ్రమించి, దృష్టి సారించి బొమలు బంధించి కెరలి
జిహ్వ యాడించి లంఘించి చేత నొడిసి, పట్టె నరసింహుఁ డాదితిపట్టి నధిప.

క. సరకుగొనక లీలాగతి, నురగేంద్రుఁడు మూషికంబు నొడసినపగిదిన్
నరకేసరి దను నొడిసిన, సురవిమతుఁడు ప్రాణభీతి సుడివడియె నృపా. 292

క. సురరాజవైరి లోఁబడెఁ, బరిభావితసాధుభక్తపటలాంహునకున్
నరసింహునకు నుదంచ, త్ఖరతరజిహ్వున కుదగ్రఘనరంహునకున్. 293

వ. అంత. 294

మ. విహగేంద్రుం డహి వ్రచ్చుకైవడి మహోద్వృత్తిన్ నృసింహుండు సా
గ్రహుఁడై యూరువులందుఁ జేర్చి నఖసంఘాతంబులన్ వ్రచ్చె దు
స్సహు దంభోళికఠోరదేహు నచలోత్సాహున్ మహాసాహసు నిం
ద్రహితాశాంతికభీకరున్ ఘనకరున్ దైత్యాన్వయశ్రీకరున్. 295

శా. చించున్ హృత్కమలంబు శోణితము వర్షించున్ ధరామండలిం
ద్రెంచుం గర్కశనాడికావళులు భేదించున్ మహావక్షముం
ద్రుంచున్ మాంసము సూక్ష్మఖండములుగా దుష్టాసురున్ వ్రచ్చి ద
ర్పించుం బ్రేవులు కంఠమాలికలు గల్పించు నఖోద్భాసియై. 296

సీ. వక్షఃకవాటంబు వ్రక్కలు సేయుచో, ఘనకుఠారంబుల కరణి నొప్పు
గంభీరహృదయపంకజము భేదించుచోఁ, గుద్దాలములభంగిఁ గొమరు మిగులు
ధమనీవితానంబు దవిలి ఖండించుచోఁ, బటులవిత్రంబుల పగిది మెఱయు
జఠరవిశాలాంత్రజాలంబుఁ ద్రెంచుచోఁ, గ్రకచసంఘంబుల గరిమఁ జూపు
తే. నంకగతుఁడైన దైత్యుని నాగ్రహమున, శస్త్రచయముల నొంపక సంహరించి
యమరు నరసింహు నఖరంబు లతివిచిత్ర, సమరముఖరంబులై యుండె జనవరేణ్య.

క. స్ఫురితవిబుధజనముఖములు, పరివిదళితదనుజనివహపతితనుముఖముల్
గురురుచిజితశిఖిశిఖములు, నరహరిఖరనఖము లమరు నతజనసఖముల్. 298

వ. ఇట్లు కేవలపురుషరూపంబును మృగరూపంబునుం గానినరసింహరూపంబున
రేయునుం బవలునుం గానిసంధ్యాసమయంబున నంతరంగంబును బహిరంగం

బునుం గానిసభాద్వారంబున గగనంబును భూమియునుం గానియూరుమధ్యం
బునఁ బ్రాణసహితంబులును బ్రాణరహితంబులునుం గానినఖంబులం ద్రైలోక్య
జనహృదయభల్లుం డయినదైత్యమల్లుని వధియించి మహాదహనకీలాభీలదర్శనుం
డును గరాళవదనుండును లేలిహానభీషణజిహ్వుండును శోణితపంకాంకితకేసరుం
డును నై ప్రేవులు కంఠమాలికలుగ ధరించి కుంభికుంభవిదళనంబు సేసి చను
దెంచుపంచాననంబునుంబోలె దనుజకుంజరహృదయకమలవిదళనంబు సేసి తదీ
యరక్తసిక్తంబు లైననఖంబులు సంధ్యారాగరక్తచంద్రరేఖలచెలువు వహింప
సహింపక లేచి తనకట్టెదుర నాయుధంబు లెత్తుకొని తత్తఱంబున రణంబు
నకు నురవణించురక్కసులం బెక్కుసహస్రంబులం జక్రాదినిర్వక్రసాధనం
బుల నొక్కనిం జిక్క కుండం జక్కడిచె నివ్విధంబున. 299

శా. రక్షోవీరుల నెల్లఁ ద్రుంచి రణసంరంభంబు పాలించి దృ
ష్టిక్షేపంబు భయంకరంబు గ సభాసింహాసనారూఢుఁ డై
యక్షీణాగ్రహుఁ డై నృసింహుఁడు కరాళాస్యంబుతో నొప్పఁ ద
ద్వీక్షింపం బలికింప నోడి యితరుల్ విభ్రాంతు లై రంగనన్. 300

క. సురచారణవిద్యాధర, గరుడోరగయక్షసిద్ధగణములలో నొ
క్కరుఁ డైన డాయ వెఱచును, నరహరి నయ్యవసరమున నరలోకేశా. 301

క. తర్గంబుల నరసింహుని, హర్షంబులఁ జూచి నిర్జరాంగనలు మహో
త్కర్షంబులఁ గుసుమంబుల, వర్షంబులు గురిసి రుత్సవంబుల నధిపా. 302

వ. మఱియు నయ్యవసరంబున మింట ననేకదేవతావిమానంబులును గంధర్వ
గానంబులును నప్సరోగణనర్తనసంవిధానంబులును దివ్యకాహళభేరీపటహమురజ
జాదిధ్వానంబులును బ్రకాశమానంబు లయ్యె సునందకుముదాదు లయినహరి
పార్శ్వచరులును విరించి మహేశ్వర మహేంద్రపురస్సరు లగుత్రిదశ కిన్నర కిం
పురుష పన్నగ సిద్ధ గరుడ గంధర్వ చారణ విద్యాధరాదులును బ్రజాపతు
లును నరకంఠీరవదర్శనోత్కంఠు లయి చనుదెంచి. 303

—ꕥ బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీనృసింహదేవుని వేఱువేఱ స్తుతించుట. ꕥ—

క. కరకమలయుగళకీలిత,శిరు లై డగ్గఱక భక్తిఁ జేసిరి బహుసం
సరణాబ్ధితరికి నఖరికి, నరభోజనహస్తిహరికి నరకేసరికిన్. 304

వ. ఆసమయంబున దేవత లందఱు వేఱువేఱ వినుతించి రందుఁ గమలాసనుం డి
ట్లనియె. 305

మ. ఘనలీలాగుణచాతురిఁ భువనముల్ గల్పించి రక్షించి భే
దనముం జేయుదురంతశక్తికి ననంతజ్యోతికిం జిత్రవీ
ర్యునికిఁ నిత్యపవిత్రకర్మునికి నే నుత్కంఠతో నవ్యయా

త్మునికిన్ వందన మాచరించెదఁ గృపాముఖ్యప్రసాదార్థి నై. 306

వ. రుద్రుం డిట్లనియె. 307

చ. అమరవరేణ్య మీఁదట సహస్రయుగాంతమునాఁడు గాని కో
పమునకు వేళ గాదు సురబాధకుఁ డైనతమస్వినీచరున్
సమరమునన్ వధించితివి చాలుఁ దదాత్మజుఁ డైనవీఁడు స
ద్విమలుఁడు నీకు భక్తుఁడు పవిత్రుఁడు గావుము భక్తవత్సలా. 308

వ. ఇంద్రుం డిట్లనియె. 309

సీ. ప్రాణిసంఘములహృత్పద్మమధ్యంబుల, నివసించి భాసిల్లునీవ యెఱుఁగు
దింతకాలము దానవేశ్వరుచే బాధ, పడి చిక్కి యున్నయాపన్నజనుల
రక్షించితివి మము రాక్షసుఁ జంపితి, క్రతుహవ్యములు మాకుఁ గలిగె మరల
మంటిమి నీసేవ మరగినవారలు, కైవల్యవిభవంబు కాంక్ష సేయ

ఆ. రితరసుఖము లెల్ల నిచ్ఛయింపఁగ నేల, యస్థిరంబు లివి యనంతభక్తిఁ
గొలువ నిమ్ము నిన్ను ఘోరదైత్యానీక,చిత్తభయదరంహ శ్రీనృసింహ.

వ. ఋషు లిట్లనిరి. 311

మ. భవదీయాదరలీల లోకముల నుత్పాదించి రక్షింప నేఁ
డవి దైత్యేశునిచేత భేదితము లై హ్రస్వంబు లై యుండ నీ
యవినీతున్ నరసింహరూపమున సంహారంబు నొందించి వే
దవిధిం గ్రమ్మఱ నుద్ధరించితి గదా ధర్మానుసంధాయి వై. 312

వ. పితృదేవత లిట్లనిరి. 313

శా. చండక్రోధముతో దైత్యుఁడు వడిన్ శ్రాద్ధంబులన్ మత్సుతుల్
పిండంబుల్ సతిలోదకంబులు గ నర్పింపంగ మా కీక యు
ద్దండత్వంబునఁ దాన కైకొను మహోదగ్రుండు వీఁ డిక్కడన్
ఖండింపంబడె నీనఖంబుల నుతుల్ గావింతు మాత్మేశ్వరా. 314

వ. సిద్ధు లిట్లనిరి. 315

క. క్రుద్ధుం డై యణిమాదిక,సిద్ధులు గైకొనినదైత్యుఁ జీరితివి మహా
యోద్ధవు నీకృప మాకును, సిద్ధులు మరలంగఁ గలిగె శ్రీనరసింహా. 316

వ. విద్యాధరు లిట్లనిరి. 317

క. దానవునిఁ జంపి యంత,ర్ధానాదికవిద్య లెల్ల దయతో మరలం
గా నిచ్చితివి విచిత్రము, నీనిరుపమవైభవంబు నిజము నృసింహా. 318

వ. భుజంగు లిట్లనిరి. 319

క. రత్నములను మత్కాంతా,రత్నంబులఁ బుచ్చికొన్నరక్కసునురమున్
యత్నమున వ్రచ్చివైచితి, పత్నులు రత్నములుఁ గలిగె బ్రదికితి మీశా. 320

వ. మనువు లి ట్లనిరి. 321

క. దుర్ణయుని దైత్యుఁ బొరిగొని, వర్ణాశ్రమధర్మ[1]సేతు వర్గము మరలం
బూర్ణము సేసితి వే మని, వర్ణింతుము గొలిచి బ్రదుకువారము దేవా. 322

వ. ప్రజాపతు లి ట్లనిరి. 323

మ. ప్రజలం జేయుటకై సృజించితి మముం బాటించి దైత్యాజ్ఞచేఁ
బ్రజలం జేయక యింతకాలము మహాభారంబుతో నుంటి మీ
కుజనుం డక్షముఁ జీరి చంపితివి సంకోచంబు లే కెల్లచోఁ
బ్రజలం జేయుచు నుండువారము జగద్భద్రాయమాణోదయా. 324

వ. గంధర్వు లి ట్లనిరి. 325

క. ఆడుదుము రేయుఁ బగలుం, బాడుదుము నిశాటునొద్ద బాధించు దయం
జూడఁడు నీచే జమునిం, గూడె మహాపాతకునకుఁ గుశలము గలదే. 326

వ. చారణు లి ట్లనిరి. 327

క. భువనజనహృదయభల్లుఁడు, దివిజేంద్రవిరోధి నేఁడు దెగ నీచేతం
భవరోగనివర్తక మగు, భవదంఘ్రియుగంబుఁ జేరి బ్రదికెద మీశా. 328

వ. యక్షు లి ట్లనిరి. 329

ఉ. భ్రంశము లేనినీభటుల భంగవిముక్తుల మమ్ము నెక్కి ని
స్సంశయవృత్తి దిక్కులఁ బ్రచారము సేయుచు నుండు వీఁడు ని
స్త్రింశముతోడ వీనిఁ గడ తేర్చితి వాదయు మా నె నోచతు
ర్వింశతితత్త్వశాసక త్రివిష్టపముఖ్యజగన్నివాసకా. 330

వ. కింపురుషు లి ట్లనిరి. 331

క. పురుషోత్తమ నేరము కిం,పురుషుల మల్పులము నిన్ను భూషింపంగ దు
ష్పురుషుం సకలసుజనహృ,త్పురుషుం జంపితివి జగము బ్రదికె నధీశా. 332

వ. వైతాళికు లి ట్లనిరి. 333

క. త్రిభువనశత్రుఁడు వడిఁ జెను, సభలందును మఖములందు జగదీశ్వర నీ
శుభగీతములు పఠించుచు, నభయుల మై సంచరింతు మార్తశరణ్యా. 334

వ. కిన్నరు లి ట్లనిరి. 335

క. ధర్మము దలఁపఁడు లఘుతర,కర్మము సేయించు మమ్ముఁ గలుపాత్మకు దు
ష్కర్ముని జంపితి వున్నత,శర్ముల మై నీదుభక్తి సలిపెదము హరీ. 336

వ. విష్ణుసేవకు లి ట్లనిరి. 337

ఉ. సంచితవిప్రశాపమునఁ జండనిశాచరుఁ డైనవీని శి
క్షించుట కీడు గాదు కృప సేసితి వీశ్వర భక్తితోడ సే
వించుటకంటె వైరమున వేగమ చేరఁగ వచ్చు నిన్ను నీ

---

1 మెల్ల ఫలముగ మరలం.

యంచితనారసింహతను నద్భుత మూపదఁ బాసి రందఱున్. 338

వ. ఇట్లు బ్రహ్మరుద్రేంద్రసిద్ధసాధ్యపురస్సరు లైనదేవముఖ్యు లందఱు నెడ గలిగి యనేకప్రకారంబుల వినుతించి రోషసంరంభవిజృంభమాణుం డయిననరసింహదేవునిడగ్గఱఁ జేర వెఱచి లక్ష్మీదేవిం బిలిచి యి ట్లనిరి. 339

క. హరికిం బట్టపుదేవివి, హరిసేవానిపుణమతివి హరిగతివి సదా
హరిరతివి నీవు నని నర,హరిరోషము డింపవమ్మ హరివరమధ్యా. 340

వ. అనిన నియ్యకొని మహోత్కంఠతోడ నాకలకంఠకంఠి నరకంఠీరవునియుపకంఠంబునకుం జని. 341

సీ. ప్రళయార్కబింబంబుపగిది నున్నదిగాని, నెమ్మోము పూర్ణేందునిభము గాదు
శిఖిశిఖాసంఘంబుచెలువు సూపెడుఁ గాని, చూడ్కి ప్రసాదభాసురము గాదు
వీరరౌద్రాద్భుతావేశ మొప్పెడుఁ గాని, భూరికృపారసస్ఫూర్తి గాదు
భయదదంష్ట్రాంకురప్రభలు గప్పెడుఁ గాని, దరహసితాంబుజాతంబు గాదు

తే. కఠిననఖరనృసింహవిగ్రహము గాని, కామినీజనసులభవిగ్రహము గాదు
విన్నదియుఁగాదు తొల్లి నే విష్ణువలనఁ, గన్నదియుఁగాదు భీషణాకారమనుచు.

క. పలికెద నని గమకము గొనుఁ, బలికినఁ గడు నలుగు విభుఁడు ప్రతివచనములం
బలుకఁ డనినిలుచు శశిముఖి,బలువిడి హృదయమునఁ జనవు భయమునుగదురన్.

వ. ఇట్లు నరహరిరూపంబు వారిజనివాసిని వీక్షించి శంకించి శాంతుం డైన వెనుక డగ్గఱెద నని చింతించుచున్న వారిజసంభవుం డద్దేవునిరోషంబు నివారింప నితరుల కలవి గా దని ప్రహ్లాదుం జీరి యి ట్లనియె. 344

క. తీండ్ర మగురోషమున మీ, తండ్రి నిమిత్తమునఁ జక్రి దారుణమూర్తిఁ
వేండ్రము విడువఁడు మెల్లన, తండ్రీ శీతలునిఁ జేసి దయసేయఁగదే. 345

వ. అనిన నోఁగాక యని మహాభాగవతశేఖరుం డయినబాలకుండు గరకమలంబులు ముకుళించి మందగమనంబున నమందవినయవివేకంబుల నరసింహదేవునిసన్నిధికిం జని సాష్టాంగదండప్రణామంబు సేసిన భక్తపరాధీనుం డగునయ్యీశ్వరుం డాలోకించి కరుణాయత్తచిత్తుం డై. 346

ఉ. ప్రాభవ మొప్ప నుత్కటకృపామతి యై కదియంగఁ జీరి సం
శోభితదృష్టిసంఘములఁ జూచుచు బాలునిమౌళియందు లో
కాభినుతుండు వెట్టె నసురాంతకుఁ డుద్భటకాలసర్పభీ
తాభయదానశస్తము ననర్గళమంగళహేతుహస్తమున్. 347

వ. ఇట్లు హరికరస్పర్శనంబున భయవిరహితుండును బ్రహ్మజ్ఞానసహితుండును బులకితదేహుండును సముత్పన్నసంతోషబాష్పసలిలధారాసమూహుండును బ్రేమాతిశయగద్గదభాషణుండును వినయవివేకభూషణుండును నేకాగ్రచిత్తుండును

భక్తిపరాయత్తుండును నయి యద్దేవునిచరణకమలంబులు దనహృదయంబున నిలిపికొని కరకమలంబులు ముకుళించి యిట్లని వినుతించె. 348

—❖ ప్రహ్లాదుఁడు నరసింహమూర్తిని స్తుతించుట. ❖—

మ. అమరుల్ సిద్ధులు సంయమీశ్వరులు బ్రహ్మాదుల్ సతాత్పర్యచి
త్తములన్ నిన్ను బహుప్రకారముల నిత్యంబున్ విచారించి పా
రము ముట్టన్ నుతి సేయ నోపరఁట నే రక్షస్తనూజుండ గ
ర్వమదోద్రిక్తుఁడ బాలుఁడన్ జడమతిన్ వర్ణింప శక్తుండనే. 349

మ. తపమున్ వంశముఁ దేజమున్ శ్రుతము సౌందర్యంబు నుద్యోగమున్
నిపుణత్వంబుఁ బ్రతాపపౌరుషములున్ నిష్ఠాబలప్రజ్ఞలున్
జపయోగంబులుఁ జాల వీశ్వర భవత్సంతుష్టికై దంతియూ
థపుఁ జందంబున భక్తి సేయ వలయుం దాత్పర్యసంయుక్తుఁడై. 350

మ. అమలజ్ఞానత దానధర్మరతి సత్యక్షాంతినిర్మత్సర
త్వములన్ యజ్ఞతపోనసూయలఁ గడున్ దర్పించుధాత్రీసురో
త్తముకంటెన్ శ్వపచుండు ముఖ్యుఁడు మనోర్థప్రాణవాక్కర్మముల్
సమతన్ నిన్ను నయించె నేని నిజవంశశ్రీకరుం డౌఁ దుదిన్. 351

సీ. అజ్ఞుండు సేసినయపరాధములను జే, పట్టఁ డీశ్వరుఁడు కృపాళుఁ డగుటఁ
జేపట్టు నొకచోట సిద్ధమీశ్వరునకు, నర్థంబు లేకున్న నతఁడు పూర్ణుఁ
డైన నర్థము లీశ్వరార్పణంబులు గాఁగఁ, జేయుట ధర్మంబు సేసె నేని
నద్దంబుఁ జూచిన నళికలలామంబు, ప్రతిబింబితం బగుపగిది మరల
తే. నర్థములు దోఁచుఁ గావున నధికబుద్ధి, భక్తి సేయంగవలయును భక్తిఁ గాని
మెచ్చఁ డర్థంబులొసఁగెడుమేరలందుఁ, బరమకరుణుండు హరి భక్తబాంధవుండు.

క. కావున నల్పుఁడ సంస్తుతిఁ, గావించెద వెఱపు లేక కలనేరుపునన్
నీవర్ణనమున ముక్తికిఁ, బోవు నవిద్యను జయించి పురుషుఁ డనంతా. 353

సీ. సత్త్వాకరుఁడ వైన సర్వేశ నీయాజ్ఞ, శిరముల నిడుకొని చేయువారు
బ్రహ్మాదు లమరులు భయ మందుచున్నారు, నీభీషణాకృతి నేఁడు సూచి
కోపంబు మాను నీరుచిరవిగ్రహములు, కల్యాణకరములు గాని భీతి
కరములు గావు లోకములకు వృశ్చిక, పన్నగంబులభంగి భయముఁ జేయు
తే. నసుర మర్దించితివి సాధుహర్షమయ్యె, నవతరించినపని దీఱె నలుక యేల
కలుషహారివి సంతోషకారి వనుచు, నిన్నుఁ దలఁతురు లోకులు నిర్మలాత్మ.

మ. ఖరదంష్ట్రాభ్రుకుటీసటానఖయు నుగ్రధ్వానయున్ రక్తకే
సరయున్ దీర్ఘతరాంత్రమాలికయు భాస్వన్నేత్రయు న్నైననీ
నరసింహాకృతిఁ జూచి నే వెఱవఁ బూర్ణక్రూరదుర్వారదు
ర్భరసంసారదవాగ్నికిన్ వెఱతు నీపాదాశ్రయుం జేయవే. 355

వ. దేవా సకలయోనులందును సుఖవియోగదుఃఖసంయోగసంజనితం బైనశోకానలంబున దందహ్యమానుండ నై దుఃఖనివారకంబు గాని దేహాద్యభిమానంబున మోహితుండనై పరిభ్రమించుచున్నయేను నాకుం బ్రియుండవు సఖుండవుఁ బరదేవతవు నైననీ వగుబ్రహ్మగీతంబు లయినలీలావతారకథావిశేషంబులఁ బఠియించుచు రాగాదినిర్ముక్తుండ నై దుఃఖపుంజంబులఁ దరియించి భవదీయచరణకమలస్మరణసేవానిపుణు లైనభక్తులం జేరి యుండెద బాలునిఁ దల్లిదండ్రులును రోగిని వైద్యదత్తం బయినయౌషధంబును సముద్రంబున మునింగెడువాని నావయును దక్కొరులు రక్షింప నేరనితెఱంగున సంసారతాపసంతప్యమానుం డై నీచేత నుపేక్షితుం డయినవాని నుద్ధరింప నీవుదక్క నన్యుండు సమర్థుండుగాఁడు జగంబుల 'నెవ్వం డేమికృత్యంబు నెవ్వనిచేతం బ్రేరితుం డై యేయింద్రియంబులం జేసియే మిటికొఱకు నెవ్వనికి సంబంధి యై యేస్థలంబున నేసమయంబునం దేమిరూపంబున నేగుణంబున'' నపరం బయినజనకాదిభావంబున నుత్పాదించి పరం బయినబ్రహ్మాదిభావంబున రూపాంతరంబు నొందించు నట్టివివిధప్రకారంబు లన్నియు నిత్యముక్తుండవు రక్షకుండవు నైననీవ నీయంశం బైనపురుషునికి నీయనుగ్రహంబునఁ గాలంబుచేతం బ్రేరిత యై కర్మమయంబును బలయుతంబును బ్రధానలింగంబును నైనమనంబును నీమాయ సృజియించు నవిద్యార్పితవికారంబును వేదోక్తకర్మప్రధానంబును సంసారచక్రాత్మకం బైనయీమనమును నిన్ను సేవింపక నియమించి తరియింప నొక్కండును సమర్థుండు లేఁడు [1]విజ్ఞాననిర్జితబుద్ధిగుణుండవు నీవు నీవలన వశీకృతకార్యసాధనశక్తి యైనకాలంబు మాయతోడం గూడ షోడశవికారయుక్తం బయినసంసారచక్రంబుఁ జేయుచుండు సంసారదావదహనతంతప్యమానుండ నగునన్ను రక్షింపుము. 356

సీ. జనులు దిక్పాలురసంపదాయుర్విభ,వములు గోరుదురు భవ్యంబు లనుచు
నవి యంత రోషహాసవిజృంభితం బైన, మాతండ్రి బొమముడిమహిమఁ జేసి
విహతంబు లగు నట్టివీరుండు నీచేత, నిమిషమాత్రంబున నేఁడు మడిసెఁ
గావున ధ్రువములు గావు బ్రహ్మాదుల, శ్రీవిభవంబులు జీవితములుఁ

తే. గాలరూపకుఁ డగునురుక్రమునిచేత, విదళితము లగు నిలువవు వేయు నేల
యితరమేనొల్ల నీమీఁదియెుకగొంత, గలిగియున్నదిగొలుతుఁ గింకరుఁడనగుచు.

మత్తకోకిలము. ఎండమావులవంటిభద్రము లెల్ల సార్థము లంచు మ
ర్త్యుండు రోగనిధానదేహముతో విరక్తుఁడు గాక యు
ద్దండమన్మథవహ్ని నెప్పుడుఁ దప్తుఁ డై యెుకనాఁడుఁ జే
రండు పారము దుష్టసౌఖ్యపరంపరాక్రమణంబునన్. 358

---

1 ఈవాక్యము మూలవిరుద్ధము. 'విజ్ఞా...గుణుండవు వశీ...కాలంబ వగునీవు మాయతోడం గూడి...చక్రంబునఁ బరిభ్రమించుచున్ననన్ను రక్షింపుము' అని మూలము.

ఉ. శ్రీమహిళామహేశసరసీరుహగర్భుల కైన నీమహో
ద్దామకరంబుచే నభయదానము సేయవు నేను బాలుఁడం
దామసవంశసంభవుఁడ దైత్యుఁడ నుగ్రరజోగుణుండ ని
స్సీమదయం గరాంబుజము శీర్షముఁ జేర్చుట చోద్య మీశ్వరా. 359

వ. మహాత్మా సుజను లయిన బ్రహ్మాదులందును దుర్జను లైన మాయందును సేవానురూపంబుగం బక్షపాతంబులు లేక కల్పవృక్షంబుచందంబునం ఫలప్రదానంబు సేయుదువు కందర్పసమేతం బగుసంసారకూపంబునం గూలు చున్నమూఢజనులం గూడి కూలెడినేను భవదీయభృత్యుం డగునారదునియనుగ్రహంబునం జేసి నీకృపకుఁ బాత్రుండ నైతి నన్ను రక్షించి మజ్జనకుని వధియించుట నాయందులఁ బక్షపాతంబు గాదు దుష్టదనుజసంహారంబును శిష్టభృత్యమునిజనరక్షాప్రకారంబును నీకు నైజగుణంబులు విశ్వంబు నీవ గుణాత్మకం బయిన విశ్వంబు సృజియించి యందుం బ్రవేశించి హేతుభూతగుణయుక్తుండ వై రక్షకసంహారకాదినానారూపంబుల నుండుదువు సదసత్కారణకార్యాత్మకం బయిన విశ్వంబునకుం బరమకారణంబు నీవ నీమాయచేత వీఁడు దా నని యెడిబుద్ధివికల్పంబు దోఁచుఁ గాని నీకంటె నొం డెద్దియు లేదు బీజంబునందు వస్తుమాత్రభూతసౌక్ష్మ్యంబును వృక్షంబునందు నీలత్వాదివర్ణంబునుం గలుగుతెఱంగున విశ్వంబునకు నీయంద జన్మస్థితిప్రకాశనాశంబులుం గలుగు నీచేత నయిన విశ్వంబు నీయంద నిలుపుకొని తొల్లి ప్రళయకాలపారావారంబునఁ బన్నగేంద్రపర్యంకంబునఁ గ్రియారహితుండ వై నిజసుఖానుభవంబు సేయుచు నిద్రితుని భంగి యోగనిమీలితలోచనుండ వై మెలంగుచుఁ గొంతకాలంబునకు నిజకాలశక్తిచేతం బ్రేరితంబు లై ప్రకృతిధర్మంబు లయినసత్త్వాదిగుణంబుల నంగీకరించి సమాధి చాలించి విలసించుచున్ననీనాభియందు వటబీజంబువలన నుద్భవించు వటంబుతెఱంగున నొక్కకమలంబు సంభవించె నట్టికమలంబువలన నాల్గుమోముల బ్రహ్మ జన్మించి దిశలు వీక్షించి కమలంబునకు నొం డయినరూపంబు లేకుండుటఁ జింతించి జలాంతరాళంబుఁ బ్రవేశించి జలంబులందు నూఱుదివ్యవత్సరంబులు వెదకి తనజన్మంబునకు నుపాదానకారణం బైననిన్ను దర్శింప సమర్థుండు గాక మగిడి కమలంబుకడకుం జని విస్మయంబు నొంది చిరకాలంబు నిర్భరతపంబు సేసి పృథివియందు గంధంబు గనుచందంబునఁ దనయందు నానాసహస్రవదనశిరోనయననాసాకర్ణవక్త్రభుజకరచరణుండును బహువిధాభరణుండును మాయాకలితుండును మహాలక్షణలక్షితుండును నిజప్రకాశదూరీకృతతముండును బురుషోత్తముండును నయిననిన్నుదర్శించె నయ్యవసరంబున.

క. ఘోటకవదనుఁడ వై మధు, కైటభులం ద్రుంచి నిగమగణముల నెల్లం
బాటించి యజున కిచ్చిన, కూటస్థుఁడ వీశ్వరుఁడవు కోవిదవంద్యా. 361

వ. ఇవ్విధంబునఁ గృతత్రేతాద్వాపరంబు లనుమూఁడుయుగంబులందును దిర్యఙ్మానవమునిజలచరాకారంబుల నవతరించి లోకంబుల నుద్ధరించుచు ధరించుచు హరించుచు యుగానుకూలధర్మంబులం బ్రతిష్ఠించుచు నుండుదువు దేవా యవధరింపుము. 362

సీ. కామహర్షాదిసంఘటితమై చిత్తంబు, భవదీయచింతనపదవి సొరదు
మధురాదిరసముల మరగి చొక్కుచు జిహ్వ, నీవర్ణనమునకు నిగుడ నీదు
సుందరీముఖములఁ జూడఁ గోరెడిచూడ్కి, తావకాకృతులపైఁ దగులువడదు
వివిధదుర్భాషలు విన గోరువీనులు, వినవు యుష్మత్కథావిరచనములు

తే. ఘ్రాణ మురవడిఁ దిరుగు దుర్గంధములకుఁ
దనివు గొలుపదు వైష్ణవధర్మములకు
నడఁగి యుండవు కర్మేంద్రియములు పురుషుఁ
గలఁచు సవతులు గృహమేధిఁ గలఁచునట్లు. 363

వ. ఇవ్విధంబున నింద్రియంబులచేతఁ జిక్కువడి స్వకీయపరకీయశరీరంబులందు మిత్రామిత్రభావంబులు సేయుచు జన్మమరణంబుల నొందుచు సంసారవైతరణీ నిమగ్నం బయినలోకంబు నుద్ధరించుట లోకసంభవస్థితిలయకారణుండ వైన నీకుం గర్తవ్యంబు భవదీయసేవకుల మయినమాయందుఁ బ్రియభక్తు లయిన వారల నుద్ధరింపుము. 364

మ. భగవద్దివ్యగుణానువర్తనసుధాప్రాప్తైకచిత్తుండ నై
బెగడన్ సంసరణోగ్రవైతరణికిన్ భిన్నాత్ము లై తావకీ
యగుణస్తోత్రపరాఙ్ముఖత్వమున మాయాసౌఖ్యభావంబులన్
సుగతిం గాననిమూఢులం గని మదిన్ శోకింతు సర్వేశ్వరా. 365

వ. దేవా మునీంద్రులు నిజవిముక్తికాము లయి విజనస్థలంబులం దపంబు లాచరింతురు కాముకత్వంబు నొల్లరు విశ్వంబున వీరికి నీకంటె నొండు శరణంబు లేదు గావున నిన్ను సేవించెదరు కొందఱు కాముకులు గరద్వయకండూతిచేతం దని యనిచందంబునఁ దుచ్ఛం (బయి పశుపక్షిక్రిమికీటసామాన్యం బయిన) మైథునాదిగృహమేధిసుఖంబులం దనియక కడపట నతిదుఃఖవంతు లగుదురు నీప్రసాదంబు గలసుగుణుండు నిష్కాముం డయి యుండు మౌనవ్రతజపతపశ్శ్రుతాధ్యయనంబులును నిజధర్మవ్యాఖ్యానవిజనస్థలనివాససమాధులును మోక్షహేతువు లగు నయిన నివి పదియు నింద్రియజయంబు లేనివారికి భోగార్థంబు లయి విక్రయించువారికి జీవనోపాయంబు లయియుండు డాంబికులకును వార్తాకరంబు లయినఫలంబులు గావు భక్తి లేక భవదీయజ్ఞానంబు లేదు రూపరహితుండ వైననీకు బీజాంకురంబులకైవడిఁ గారణకార్యంబు లయిన సదసద్రూపంబులు

రెండును బ్రకాశమానంబు ల
మంతులు మథనంబున దారువు
గందురు పంచభూతతన్మాత్రంబ
ద్ధ్యహంకారచిత్తంబులును నీవ
లయి జన్మమరణంబుల నొందువి
వైనని స్నెఱుంగరు తత్త్వజ్ఞు ల
బులు మాని వేదాంతప్రతిపాద్యం
వింతు రది గావున.

సీ. నీగృహాంగణభూమి ¶ నిటలంబు మో
నీమంగళస్తవ¶నికరవర్ణంబులు, ప
నీయధీనములుగా ¶ నిఖిలకృత్యంబ
నీపదాంబుజముల ¶ నిర్మలహృదం

తే. నిన్నుఁ జెవులార వినఁడేని ¶ నీకు
యోగి యైనఁ దపోవ్రత¶యోగి

వ. కావున భవదీయదాస్యయోగంబ
వర్ణనంబులకు మెచ్చి నిర్గుణుం

శా. సంతోషించితి నీచరిత్రమునకుఁ
యంతర్వాంఛితలాభ మెల్లఁ గ
జింతం బెందకు భక్తకాముఁడ
జంతుశ్రేణికి నన్నుఁ జూచినఁ బ

ఆ. సకలభావములను ¶ సాధులు వి
గోర్కు లిమ్మటంచుఁ ¶ గోరుదు

వ. అని పరమేశ్వరుండు ప్రహ్లాదు
వంచించి యిట్లానతిచ్చిన
గామంబు భక్తియోగంబునకు
మొదలు కామాద్యనుభవాసక్తి
సారబీజంబులును హృదయబంధ
త్ముండ నై నేమంబుకొఱకు నేమఁ
బులును మనశ్శరీరధైర్యంబుల
లక్ష్మీసత్యతేజోవిశేషంబులును
లయి రాజుల సేవింతురు రాజులు
బు లోసంగుదు రవ్విధంబు గా

1. 'ఆయుష్మకామాపకృష్టంతః[illegible]'

ద వేనిఁ గామంబులు వృద్ధిఁ బొం
డిచినపురుషుండు నీతోడ సమాన
త్తమ యని ప్రణవపూర్వకంబుగా
371

లు నాయందుఁ గోర నొల్ల
సాగి మన్వంతర సమయ మెల్ల
ణబుద్ధి నాకథలు వినుము
న్ను, యజ్ఞేశు నీశ్వరు నాత్మ నిలిపి
మాచరింపు మీశ్వరార్పణముగ
, బాపసంచయములు పాయు నిన్ను.
బరంబు విడిచి త్రైలోక్యవిరాజమా
పూరితదశదిశంబును న ఘనయశంబు
వినుము. 373
, నియుదారగీతనికరములను
బంధచయముఁ గడచిపోవు. 374
375

వు సంపుటఁ జేసి నిగ్రహమున
రుఁ బరము నిన్నెఱుఁగ లేక
రములు సేసె నతఁడు నేఁడు
వునఁ బాపసంఘుంబువలనఁ
రము వేఁడెద నాకిమ్ము వనజనేత్ర
ల్మషవల్లికాపటులవిత్ర. 376
377

ంద్రి త్రిసప్తపూ
రించు విజ్ఞానదీ
నోదించు దే
త్యంబు దైత్యోత్తమా. 378
వాంఛలు మాని యెవ్వరయిన
ద్భక్తు లగుదురు మత్పరులకు
ద, వేదచోదిత మైన విధముతోడఁ
ప్రేతకార్యములు సంప్రీతిఁ జేయు
మున నిర్మలదేహుఁడై సవ్యామహిమ

నపగతాఖిలకల్మషుఁ డై తనర్చి, పుణ్యలోకంబులకు నేఁగుఁ బుణ్యచరిత.

వ. అని యిట్లు నరసింహదేవుం డాన తిచ్చిన హిరణ్యకశిపునకుం బ్రహ్లాదుండు పరలోకక్రియలు సేసి భూసురోత్తములచేత నభిషిక్తుం డయ్యె నయ్యెడం బ్రసాదసంపూర్ణముఖుం డైన శ్రీనృసింహదేవునిం జూచి దేవతాప్రముఖసహితుం డైన బ్రహ్మదేవుం డి ట్లనియె. 380

సీ. దేవదేవాఖిలదేవేశ భూతభావన వీఁడు నాచేత వరము వడసి
మత్సృష్టజనులచే మరణంబు నొందక, మత్తుఁ డై సకలధర్మములుఁ జెఱచి
నేఁడు భాగ్యంబున నీచేత హతుఁ డయ్యెఁ, గల్యాణ మమరె లోకముల కెల్ల
బాలు నీతని మహాభాగవతశ్రేష్ఠు, బ్రదికించితివి మృత్యుభయముఁ బాపి

తే. వరము గృప సేసితివి మేలు వారిజాక్ష, నీనృసింహావతారంబు నిష్ఠతోడఁ
దగిలి చింతించువారలు దండధరుని, బాధ నొందరు మృత్యువుబారిఁ బడరు.

వ. అనిన నరసింహదేవుం డి ట్లనియె. 382

క. మన్నించి దేవశత్రుల, కెన్నఁడు నిటువంటివరము లీకుము పాపో
త్పన్నులకు వరము లిచ్చుట, పన్నగముల కమృత మిడుట పంకజగర్భా. 383

వ. అని యి ట్లానతిచ్చి బ్రహ్మాదిదేవతాసమూహంబుచేఁ బూజితుం డై భగవంతుం డైన శ్రీనృసింహదేవుండు దిరోహితుం డయ్యెఁ బ్రహ్లాదుండును శూలికిఁ బ్రణమిల్లి తమ్మిచూలికి వందనంబులు సేసి ప్రజాపతులకు మ్రొక్కి భగవత్కళ లైన దేవతలకు నమస్కరించినం జూచి బ్రహ్మదేవుండు శుక్రాదిమునీంద్రసహితుం డై దైత్యదానవరాజ్యంబునకుం బ్రహ్లాదుం [1]బట్టంబు గట్టి యతనిచేతఁ బూజితుం డై దీవించె నంత నీశానాదినిఖిలదేవతలు వివిధంబు లగునాశీర్వాదంబులచేత నా ప్రహ్లాదునిఁ గృతార్థుం జేసి తమ్మిచూలిని ముందట నిడుకొని నిజస్థానంబులకుఁ జని రిట్లు విష్ణుదేవుండు నిజపార్శ్వచరు లిరువురు బ్రాహ్మణశాపంబునం జేసి ప్రథమజన్మంబున దితిపుత్త్రు లైనహిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులను వరాహనారసింహరూపంబుల నవతరించి వధియించె ద్వితీయభవంబున రాక్షసజన్మంబు దాల్చినరావణకుంభకర్ణులను శ్రీరామరూపంబున సంహరించెఁ దృతీయజన్మంబున శిశుపాలదంతవక్త్రు లను పేరులం బ్రసిద్ధి నొందినవారలను శ్రీకృష్ణరూపంబున ఖండించె నివ్విధంబున మూఁడుజన్మంబుల గాఢవైరానుబంధంబున నిరంతరసంభావితధ్యాను లై వారలు హరినిందాదిపాపవిముక్తు లై హరిం గదిసి రని చెప్పి నారదుం డి ట్లనియె. 384

ఉ. శ్రీరమణీయ మైననరసింహవిహారము నింద్రశత్రుసం
హారముఁ బుణ్యభాగవతుఁ డైననిశాచరనాథపుత్త్రుసం
చారము నెవ్వఁ డైన సవిచారత విన్నఁ బఠించినన్ శుభా

---

1 'బట్టంబు గట్టె నతనిచేతం బ్రతిపూజితు లై దీవించి బ్రహ్మాదులు నిజస్థానంబులకుం జనిరి' వ్రా. ప్ర.

కారముతోడ నేభయముఁ గల్గనిలోకముఁ జెందు భూవరా. 385

మ. జలజాతప్రభవాదులున్ మనములోఁ జర్చించి భాషావళిం
బలుకన్ లేనిజనార్దనాహ్వయపరబ్రహ్మంబు నీయింటిలోఁ
జెలి యై మేనమఱంది యై సచివుఁ డై చిత్తప్రియుం డై మహా
ఫలసంధాయకుఁ డై చరించు టది నీభాగ్యంబు రాజోత్తమా! 386

త్రిపురాసురసంహారము.

క. బహుమాయుఁ డైన మయుచే, విహతం బగుహరునియశము విఖ్యాతజయా
వహముగ నీభగవంతుఁడు, మహితాత్ముఁడు మున్నొనర్చె మనుజవరేణ్యా.

వ. అనిన ధర్మనందనుం డిట్లనియె. 388

క. ఏకర్మంబున విభుఁ డగు, శ్రీకంఠునియశము మయునిచే సుడివడియెన్
వైకుంఠుఁ డెవ్విధంబునఁ, గైకొని తత్కీర్తి చక్కఁగా నొనరించెన్. 389

వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె. 390

క. చక్రాయుధబలయుతు లగు, శక్రాదుల కోహటించి క్రమమున నసురుల్
సాక్రోశంబున నరిగిరి, విక్రమములు మాని మయునివెనుకకు నధిపా. 391

వ. ఇట్లు రక్కసులు దనవెనుకఁ జొచ్చిన మాయానిలయుండును దుర్నయుండును నైనమయుండు దనవిద్యాబలంబున నయోరజతసువర్ణమయంబు లై యెవ్వరికిని లక్షింప రానిగమనాగమనంబులును వితర్కింప రానికర్కశపరిచ్ఛదంబులును గలిగినత్రిపురంబుల నిర్మించి యిచ్చిన నక్తంచరులందఱు నందుంబ్రవేశించి కామసంచారు లై పూర్వవైరంబుఁ దలంచి సనాయకానీకంబు లయిన లోకంబుల నస్తోకంబు లయిననిజబలాతిరేకంబున శోకంబు నొందించిన. 392

క. లోకాధినాథు లెల్లను, శోకాతురు లగుచు శరణుఁ జొచ్చిరి దుష్టా
నీకవిదళనాకుంఠున్, శ్రీకంఠున్ భువనభరణచిత్తోత్కంఠున్. 393

వ. ఇట్లు సకలలోకేశ్వరుం డగుమహేశ్వరుం జేరి లోకపాలకులు ప్రణతు లై పూజించి కరకమలంబులు ముకుళించి. 394

క. త్రిపురాలయు లగుదానవు, లపరాజితు లగుచు మాకు నశ్రాంతంబున్
వపురాదిపీడఁ జేసెద, రపరాధికులను వధింపు మగజాధీశా. 395

క. దీనులము గాక యుష్మద,ధీనుల మై యుండుమేము దేవాహితదో
ర్లీనుల మైనారము బల, హీనుల మగుమమ్ముఁ గావు మీశాన శివా. 396

వ. అనిన భక్తవత్సలుం డగుపరమేశ్వరుండు శరణాగతు లైనగీర్వాణుల వెఱవకుం డని దుర్వారబలంబున బాణాసనంబుఁ గేల నందికొని యొక్కదివ్యబాణంబు సంధించి త్రిపురంబులపయి నేసిన మార్తాండమండలంబున వెలువడు మయూఖజాలంబులచందంబునఁ దద్బాణంబువలన దేదీప్యమానంబు లై యనేక

బాణసహస్రంబు [1]ఉప్పతిల్లి కకుప్పులు నిండి మండి తెప్పలుగాఁ గుప్పలుగొని
త్రిపురంబులఁ గప్పె నప్పుడు తద్బాణపావకహేతిసందోహదందహ్యమాను లై
గతాసు లైనత్రిపురనివాసులం దెచ్చి మహాయోగి యైనమయుండు సిద్ధరస
కూపంబున వైచిన. 397

క. సిద్ధామృతరసమహిమను, శుద్ధమహావజ్రతుల్యశోభితతను లై
వృద్ధిం బొందిరి దానవు, లుద్ధతనిర్ఘాతపావకోపము లగుచున్. 398

క. కూపామృతరససిద్ధిని, దీపితు లై నిలిచి యున్న దేవాహితులన్
రూపించి చింత నొందెడు, గోపధ్వజుఁ జూచి చక్రి కుహనాన్వితుఁ డై. 399

శా. ఉత్సాహంబున నొక్కపాఁడిమొద వై యూధంబు ఘూర్ణించుచున్
వత్సం బై తనవెంట బ్రహ్మ నడవన్ వైకుంఠుఁ డేతెంచి యు
ద్యత్సత్త్వంబునఁ గూపమధ్యరసముం ద్రావెన్ విలోకించుచుం
దత్సౌభాగ్యనిమగ్ను లై మఱచి రాదైత్యుల్ నివారింపఁగన్. 400

వ. ఇట్లు విష్ణుండు మోహనాకారంబున ధేను వయి వచ్చి త్రిపురమధ్యకూపామృ
తరసంబు ద్రావిన నెఱింగి శోకాకులచిత్తు లయినరసకూపపాలకులం జూచి మ
హాయోగి యైనమయుండు వెఱఁగుపడి దైవగతిం జింతించి శోకింపక యిట్లనియె.

ఆ. అమరు లైన దనుజు లైనను నరు లైన, నెంతనిపుణు లైన నెవ్వ రైన
దైవికార్థచయముఁ దప్పింపఁగా లేరు, వలదు దనుజులార వగవ మనకు.

వ. అని పలికె నంత విష్ణుండు నైజంబు లైనధర్మజ్ఞానవిద్యాతపోవిరక్తిసమృద్ధిక్రియా
శక్తివిశేషంబుల శంభునికిఁ బ్రాధాన్యంబు సమర్పించి రథసూతకేతువర్మబాణా
సనప్రముఖసంగ్రామసాధనంబులు సేసినం గైకొని. 403

మ. శరి యై కార్ముకి యై మహాకవచి యై సన్నాహి యై వాహి యై
సరథుం డై సనియంత యై సబలుఁ డై సత్కేతనచ్ఛత్రిఁ డై
పరమేశుం డొకబాణమున్ విడిచెఁ దద్బాణానలజ్వాలలం
బురముల్ గాలె ఛటచ్ఛటధ్వని నభోభూమధ్యముల్ నిండఁగన్. 404

వ. ఇట్లు హరుండు దురవగాహంబు లైనత్రిపురంబుల నభిజిన్ముహూర్తంబున భస్మం
బు సేసి కూల్చిన నమరగరుడగంధర్వసిద్ధసాధ్యయక్షవల్లభులు వీక్షించి జయ
జయశబ్దంబులు సేయుచుఁ గుసుమవర్షంబులు వర్షించిరి ప్రజలు హర్షిం
చిరి బ్రహ్మాదులు గీర్తించి రప్సరసలు నర్తించిరి దివ్యకాహళదుందుభిరవంబు
లును మునిజనోత్సవంబులును బ్రచురంబు లయ్యె నిట్లు విశ్వజనీనం బగు
త్రిపురాసురసంహారంబున నఖిలలోకులును సంతసిల్లి యుండ నయ్యవసరంబున.

ఆ. తృణకణములభంగిఁ ద్రిపురంబుల దహించి, పరముఁ డవ్యయుండు భద్రయశుఁడు
శివుఁడు పద్మజాదిజేగీయమానుఁ డై, నిజనివాసమునకు నెమ్మిఁ జనియె. 406

---

1 ఁలు సంభవించి భూనభోంతరాళంబులు నిండి' అ. ప్ర.

వ. ఇట్లు నిజమాయావిశేషంబున మర్త్యలోకంబున విడంబించుచున్న విష్ణునిపరాక్రమవిధానంబులు మునిజనవంద్యమానంబులై సకలలోకకల్యాణప్రదానంబులై యుండు ననిన విని నారదునకు ధర్మనందనుం డిట్లనియె. 407

—— నారదుండు ధర్మరాజునకు వర్ణాశ్రమధర్మంబులు దెలుపుట. ——

సీ. అనఘాత్మ సకలవర్ణాశ్రమాచారసమ్మతధర్మ మెయ్యది మానవులకు
నేధర్మమున నరుం డిద్ధవిజ్ఞానము, భక్తియుఁ బ్రాపించుఁ బద్మజునకు
సాక్షాత్సుతుండవు సర్వజ్ఞుఁడవు నీవు, నెఱుఁగరానిది ధర్మ మింత లేదు
నారాయణపరాయణస్వాంతు లనఘులు, శాంతులు సదయులు సాధువృత్తి

ఆ. మెఱయుచున్నఘనులు మీవంటివా రెద్ది, పరమధర్మమనుచు భక్తిఁ దలఁతు
రట్టిధర్మరూప మఖిలంబు నెఱిఁగింపు, వినఁగ నిచ్చ గలదు విమలచరిత. 408

వ. అనిన నారదుండు ధర్మరాజుం జూచి దాక్షాయణియందు నిజాంశంబున నవతరించి భువనశోభనంబుకొఱకు బదరికాశ్రమంబునఁ దపోనిరతుం డయి యున్ననారాయణునివలన సనాతనధర్మంబు వింటి నది సెప్పెద సకలవర్ణంబులజనులకు సత్యంబును దయయును నుపవాసాదితపంబును శౌచంబును సైరణయు సదసద్వివేకంబును మనోనియమంబును బహిరింద్రియజయంబును హింస లేమియు బ్రహ్మచర్యంబును దానంబును యథోచితజపంబును సంతోషంబును మార్దవంబును సమదర్శనంబును మహాజనసేవయు గ్రామ్యంబు లయిన కోరికలు మానుటయు నిష్ఫలక్రియలు విడుచుటయు మితభాషిత్వంబును దేహంబు గానితన్ను వెదకికొనుటయు నన్నోదకంబులు ప్రాణులకుం బంచి యిచ్చుటయుఁ బ్రాణులందు దేవతాబుద్ధియు నాత్మబుద్ధిం జేయుటయు శ్రీనారాయణచరణస్మరణకీర్తనశ్రవణసేవార్చననమస్కారదాస్యాత్మసమర్పణసఖ్యంబు లనియెడిత్రింశల్లక్షణంబులు గలుగ వలయు నందు సత్కులాచారుం డయి మంత్రవంతంబులై నగర్భాధానాదిసంస్కారంబు లవిచ్ఛిన్నంబులు గాఁ గలవాఁడు ద్విజుండు ద్విజునకు యజనయాజనాధ్యయనాధ్యాపనదానప్రతిగ్రహంబు లనుషట్కర్మంబులు విహితంబులు రాజునకుఁ బ్రతిగ్రహవ్యతిరిక్తంబు లయిన యజనాదికర్మంబు లయిదును బ్రజాపాలనంబును బ్రాహ్మణులు గానివారివలన దండశుల్కాదులు గొనుటయు విహితకర్మంబులు వైశ్యునికిఁ గృషివాణిజ్యగోరక్షణాదికర్మంబులును బ్రాహ్మణకులానుసరణంబును విహితంబులు శూద్రునకు ద్విజశుశ్రూష సేయ వలయు. 409

సీ. విను కర్షణాదికవృత్తికంటెను మేలు, యాచింప నొల్లనియట్టివృత్తి
ప్రాప్తంబుఁగైకొని బ్రదుకుకంటెను లెస్స, యనుదినంబును ధాన్యమడిగికొనుట
యాయావరముకంటె నధికకల్యాణంబు, పఱిగ యెన్నులధాన్యభక్షణంబు

శిలవృత్తికంటెను శ్రేయ మాపణములఁ, బడ్డగింజలు దిని బ్రదుకుఁ గనుట
ఆ. యెడరుచోట నృపతి కీనాల్గువృత్తులుఁ, దగుఁ బ్రతిగ్రహంబు దగదు తలఁప
నాపదవసరముల నధముఁ డెక్కువజాతి,వృత్తి నున్న దోషవిధము గాదు.

వ. వినుము శిలవృత్తియు నుంఛవృత్తియు ఋత మనియు నయాచితవృత్తి యమృత మనియు యాయావరవృత్తి మృతమనియుఁ గర్షకవృత్తి ప్రమృత మనియు నెన్నదు రట్టివృత్తు లెఱింగి జీవించుట మేలు వాణిజ్యంబు సత్యానృత మనియు శ్వవృత్తి నీచసేవ యనియుఁ బలుకుదురు సర్వవేదమయుండు బ్రాహ్మణుండు సర్వదేవమయుండు క్షత్త్రియుండు బ్రాహ్మణక్షత్త్రియులకు నీచసేవనంబు గర్తవ్యంబు గాదు. 411

క. దమమును శౌచముఁ దపమును, శమమును మార్దవముఁ గృపయు సత్యజ్ఞాన
క్షమలును హరిభక్తియు హా, ర్షము నిజలక్షణము లగ్రజాతికి నధిపా. 412

ఉ. శౌర్యము దానశీలముఁ బ్రసాదము నాత్మజయంబుఁ దేజముం
ధైర్యము దేవభక్తియును ధర్మము సర్థముఁ గామముం బుధా
చార్యముకుంద సేవలును సత్కృతియుం బరితోషణంబు స
ద్వీర్యము రక్షణంబుఁ బృథివీపరశేఖర రాజచిహ్నముల్. 413

క. ధర్మార్థకామవాంఛయు, నిర్మలగురుదేవవిప్రనివహార్చనముల్
నిర్మదభావముఁ బ్రమదము, శర్మకరత్వమును వైశ్యజనలక్షణముల్. 414

ఉ. స్తేయము లేనివృత్తియు శుచిత్వము సన్నుతియుం ద్విజేశులం
మాయలు లేక డాయుటయు మంత్రము సెప్పక పంచయజ్ఞముల్
సేయుటయుం ధరామరులసేవయు గోవులరక్షణంబు న
న్యాయము లేమియుం మనుజనాథ యెఱుంగుము శూద్రధర్మముల్. 415

సీ. నిలయము వాటించి నిర్మలదేహి యై, శృంగార మేప్రొద్దుఁ జేయవలయు
సత్యప్రియాలాపచతుర యై ప్రాణేశు, చిత్తంబు ప్రేమ రంజింప వలయు
దాక్షిణ్యసంతోషధర్మమేధాదుల, దైవత మని ప్రియుఁ దలఁప వలయు
నాథుఁ డేపద్ధతి నడచు నాపద్ధతి, నడచి తద్బంధుల నడప వలయు
ఆ. మార్దవమునఁ బతికి మజ్జనభోజన, శయనపానరతులు జరప వలయు
విభుఁడు పతితుఁ డైన వెలఁది పాతివ్రత్య,మహిమఁ బుణ్యుఁ జేసి మనుపవలయు.

క. తరుణి దనప్రాణవల్లభు, హరిభావముగా భజించి యతఁడును దానుం
సిరికైవడి వర్తించును, హరిలోకమునందు సంతతానందమునన్. 417

క. ఉపవాసంబులు వ్రతములుఁ, దపములు వేలేల భర్త దైవత మని ని
ష్కపటతఁ గొల్చిన సాధ్వికి, నృపవర దుర్లభము లేదు నిఖిలజగములన్. 418

వ. మఱియు సంకరజాతు లయినరజక చర్మకారక నట బురుడక కైవర్తక మ్లేచ్ఛ భిల్లు లనునంత్యజాతు లేద్వురకును చండాల పుల్కస మాతంగజాతులకును

నాయాకులాగతంబు లయినవృత్తులఁ జౌర్యహింసాదులు వర్జించి సంచరింప
వలయు మానవులకుఁ బ్రతియుగంబున నైసర్గికంబు లైనధర్మంబులు రెండు
లోకంబులందును సుఖకరంబు లని వేదవిదు లైనపెద్దలు సెప్పుదురు కాఱుకా
ఱున దున్నదుక్షేత్రంబు లావు సెడు నందుఁ జల్లినబీజంబులు నిస్తేజంబు లై
యుండి లెస్సగ నంకురింపవు నిరంతరఘృతధారావర్షంబున దహనునకు
దాహకత్వంబు లేక శాంతిం జెందు నందు వేల్చినహవ్యంబులు ఫలింపవు తద్వి
ధంబున ననవరతకామానుసంధానంబునఁ గామోన్ముఖం బైనచిత్తంబు కామం
బులం దనిసి నిష్కామం బై విరక్తి నొందుం గావున సత్త్వస్వభావంబుతోడ
నెప్పుడుఁ దప్పక నిజవంశాచారవిహితధర్మంబున వర్తించునరుండు మెల్లన
స్వాభావికకర్మపరత్వంబు విడిచి ముక్తి నొందు జాతిమాత్రంబునఁ బురుషునికి
వర్ణంబు నిర్దేశింపం బని లేదు శమదమాదివర్ణలక్షణవ్యవహారంబులఁ గన
వలయు నని మఱియు నారదుం డిట్లనియె. 419

క. క్రమమున వర్ణంబులచి,హ్నము లెల్లను జెప్పఁబడియె ♦ నాశ్రమములధ
ర్మము లెఱిఁగించెద నన్నియు, సమదాహితహృదయశూల ♦ సదమలశీలా. 420

వ. వినుము బ్రహ్మచారి మౌంజీకౌపీనయజ్ఞోపవీతకృష్ణాజినపలాశదండకమండలు
ధరుండును సంస్కారహీనశిరోరుహుండును దర్భహస్తుండును శీలప్రశస్తుం
డును మౌనియు నై త్రిసంధ్యంబును బ్రహ్మగాయత్రి జపియించుచు సాయం
ప్రాతరవసరంబుల నర్కపావకగురుదేవతోపాసనంబులు సేయుచు గురుమందిరం
బునకుం జని దాసునిచందంబున భక్తివినయసౌమనస్యంబులు గలిగి వేదంబులు
సదువుచు నధ్యయనోపక్రమావసానంబుల గురుచరణంబులకు నమస్కరించుచు
రేపు మాపును విహితగృహంబుల భిక్షించి భైక్షంబు గురువునకు నివేదించి య
నుజ్ఞ గొని మితభోజనంబు గావించుచు స్వార్థకాలంబుల నుపవసించుచు నంగన
లందు నంగనాసక్తులందుం బ్రయోజనమాత్రభాషణంబు లొనర్చుచు గురు
పరాంగనలవలన నభ్యంగనకేశప్రసాధనశరీరమర్దనమజ్జనరహస్యయోగంబులు
వర్జించుచు గృహంబున నుండక జితేంద్రియత్వంబున సత్యభాషణుం డయి
సంచరింపవలయు. 421

ఆ. పొలఁతి దావవహ్ని ♦ పురుషుఁ డాజ్యఘటంబు, కరఁగ కుండ రాదు ♦ కదిసె నేని
బ్రహ్మ యైనఁ గూఁతుఁ ♦ బట్టక మానఁడు, వడుగు కింతిపొత్తు ♦ వలదు వలదు.

వ. వినుము స్వరూపసాక్షాత్కారంబున దేహ బహిరింద్రియాదికం బయినయింత
యు నాభాసమాత్రంబుగా నిశ్చయించి యెందాఁక జీవుండు స్వతంత్రుం డయిన
యీశ్వరుండు గాకుండు నంతదడవు సంగన యిది పురుషుండ నే నని యెడిభేదబు
ద్ధిమానుట కర్తవ్యంబు గాదు బ్రహ్మచారియతిగృహస్థులం దెవ్వఁ డైనఁ జిత్తంబు

పరిపక్వంబు గాక యద్వైతానుసంధానంబు సేసిన మూఢుం డగుం గావున రహస్యంబునఁ బుత్త్రిక నైనం డాయ కుండ వలయు. 423

చ. శిరమున మేన సంస్కృతులు సేయక చందనభూషణాద్యలం
కరణము లెల్ల మాని ఋతుకాలములన్ నిజభార్యఁ బొందుచుం
దరుణులఁ జూడఁ బాఱక దృఢవ్రతుఁ డై మధుమాంసవర్జి యై
గురుతరవృత్తితో మెలఁగుఁ గోవిదుఁ డొక్క గృహస్థు భూవరా. 424

వ. మఱియు ద్విజుండు గృహస్థుం డై గురువులవలన నుపనిషదంగసహితం బైన వేదత్రయంబును బఠియించి నిజాధికారానుసారంబుగ నర్థవిచారంబు సేసి తన బలంబుకొలంది గురువులకు నభీష్టంబు లొసంగి గృహంబున నొండె వనంబున నొండె నైష్ఠికత్వంబు నాశ్రయించి యొండెఁ బ్రాణులతోడ జీవించుచు గురువునం దు నగ్నియందు నాత్మయందు సర్వభూతంబులందు నచ్యుతదర్శనంబు సేయుచు నింద్రియవ్యసనాదిమగ్నుండు గాక యెఱుకగలిగి వర్తించుచు బ్రహ్మంబు నొందు.

క. వినుము వనప్రస్థునకున్, మునికథితము లైననియమములు గల వాచో
ప్పున వనగతుఁ డై మెలఁగెడి, ఘనుఁడు మహర్లోకమునకు గమనించు నృపా.

వ. అటమీఁద గృహస్థాశ్రమంబు విడిచి వనంబునకుం జని దున్నక పండెడినీవారాదికంబు లగ్నిపక్వంబు సేసి యొండె నామంబులు సేసి యొండె నర్కపక్వంబు లైనఫలాదు లొండె భక్షించుచు వన్యాహారంబుల నిత్యకృత్యంబు లయినచరు పురోడాశంబు లొనర్చుచుఁ బ్రతిదినంబును బూర్వసంచితంబులు పరిత్యజించి నూతనద్రవ్యంబులు సంగ్రహించుచు నగ్నికొఱకుఁ బర్ణశాల యైనఁ బర్వతకందరం బయిన నాశ్రయించుచు హిమ వాయు వహ్ని వర్షాతపంబులకు సహించుచు నఖశ్మశ్రుకేశతనూరుహంబులు ప్రసాధితంబులు సేయక జటిలుం డై వసియించుచు దండాజినకమండలువల్కలపరిచ్ఛదంబులు ధరియించి పండ్రెం డైన నెనిమి దైన నాలు గైన రెం డైన నొకవత్సరం బయినఁ దపఃప్రయాసంబున బుద్ధినాశంబు గా కుండ ముని యై చరించుచు దైవవశంబున జరారోగంబుల చేతఁ జిక్కి నిజధర్మానుష్ఠానసమర్థుండు గానిసమయంబున నిరశనవ్రతుం డయి యగ్నుల నాత్మారోపణంబు సేసి సన్న్యసించి యాకాశంబునందు శరీరరంధ్రంబులును గాలియందు నిశ్శ్వాసంబును దేజంబులోపల నూష్మంబును జలంబుల రసంబును ధరణియందు శల్యమాంసప్రముఖంబులును వహ్నియందు వక్తవ్యంబుతోడ వాక్కును నింద్రునియందు శిల్పంబుతోడఁ గరంబులును విష్ణునియందు గతితోడఁ బదంబులును బ్రజాపతియందు రతితోడ నుపస్థంబును మృత్యువందు విసర్గంబుతోడఁ బాయువును దిక్కులందు శబ్దంబుతోడ శ్రోత్రంబును వాయువందు స్పర్శంబుతోడఁ ద్వక్కును సూర్యునియందు రూపంబుతోడఁ

జక్షువులును సలిలంబులందుఁ బ్రచేతస్సహిత యయినజిహ్వయు క్షితియందు
గంధసహితం బయినఘ్రాణంబును జంద్రునియందు మనోరథంబులతోడ మనం
బును గవి యైనబ్రహ్మయందు బోధంబుతోడ బుద్ధియు రుద్రునియం దహంకా
రంబుతోడ మమత్వంబును క్షేత్రజ్ఞునియందు సత్త్వంబుతోడఁ జిత్తంబును
బరంబునందు గుణంబులతోడ వైకారికంబును డిందించి యటమీఁదఁ బృథివిని
జలంబునందు జలంబును దేజంబునందుఁ దేజంబును వాయువునందు వాయువును
గగనంబునందు గగనంబును నహంకారతత్త్వంబునందు నహంకారంబును మహ
తత్త్వంబునందు మహత్తత్త్వంబును బ్రకృతియందుఁ బ్రకృతిని నక్షరుం డైనపర
మాత్మయందు లయంబు నొందించి చిన్మాత్రావశేషితుం డయినక్షేత్రజ్ఞుని నక్ష
రత్వంబున నెఱింగి ద్వయరహితుం డై దగ్ధకాష్ఠుం డైనవహ్నిచందంబునఁ బర
మాత్మ యైననిర్వికారబ్రహ్మంబునందు లీనుండు గా వలయు. 427

క. అనఘ వనప్రస్థుం డై, చని తద్ధర్మంబు లిట్లు సలుపుచు మఱియున్
మనె నేని సన్న్యసింపం, జను నటమీఁదటను ముక్తసంగత్వమునన్. 428

వ. ఇట్లు వానప్రస్థాశ్రమంబు జరిపి సన్న్యసించి దేహమాత్రావశిష్టుండును నిర
పేక్షుండును భిక్షుండును నిరాశ్రయుండును నాత్మారాముండును సర్వభూత
సముండును శాంతుండును సమచిత్తుండును నారాయణపరాయణుండును నై కౌ
పీనంబునకు నాచ్ఛాదకమాత్రం బైనవస్త్రంబు ధరియించి దండాదివ్యతిరిక్తం
బులు విసర్జించి యాత్మపరంబులు గానిశాస్త్రంబులు వర్జించి గ్రహనక్షత్రాది
విద్యల నభ్యసింపక భేదవాదంబు లైనతర్కంబులు దర్కింపక యెందును బక్షిక
రింపక శిష్యులకు గ్రంథంబులు వంచించి యుపన్యసింపక బహువిద్యల జీవింపక
మత్తాదివ్యాపారంబుల నుల్లసిల్లక పెక్కుదినంబు లొక్కయెడ వసియింపక
యూరూర నొక్కొక్కరాత్రి నిలుచుచుఁ గార్యకారణవ్యతిరిక్తం బైనపరమాత్మ
యందు విశ్వంబు దర్శించుచు సదసన్మయం బైనవిశ్వంబునందుఁ బరబ్రహ్మం
బయినయాత్మ నవలోకించుచు జాగరణస్వప్నసంధిసమయంబుల నాత్మ నిరీక్ష
ణంబు సేయుచు నాత్మకు బంధమోక్షణంబులు మాయామాత్రంబులు గాని
వస్తుప్రకారంబున లేవనియును దేహంబునకు జీవితంబు ధ్రువంబు గా దనియును
మృత్యువు ధ్రువం బనియు నెఱుంగుచు భూతదేహంబులసంభవనాశంబులకు
మూలం బయినకాలంబుఁ బ్రతీక్షించుచు నివ్విధంబున జ్ఞానోత్పత్తిపర్యంతంబుఁ
జరియించి యటమీఁద విజ్ఞానవిశేషంబు సంభవించినఁ బరమహంసుం డై దండా
దిచిహ్నంబులు ధరియించి యొండె ధరియింపక యొండె బహిరంగవ్యక్త
చిహ్నుండు గాక యంతరంగవ్యక్తం బైనయాత్మానుసంధానంబు గలిగి మనీషి
యై బాహ్యానుసంధానాభావంబున మనుష్యులకుఁ దనవలన నున్మత్తబాల
మూకులతెఱంగుఁ జూపు చుండ వలయును. 429

—ప్రహ్లాదాజగరసంవాదము.—

క. మునివల్లభుఁ డజగరుఁ డను, సునయుండు హిరణ్యకశిపుసూనుండును ము
న్నొనరించినసంవాదము, విను మీయర్థంబునందు వెలయు నరేంద్రా. 430

వ. తొల్లి భగవత్ప్రియుం డయినప్రహ్లాదుండు గతిపయామాత్యసమేతుం డయి లౌకికతత్త్వంబు నెఱింగెడికొఱకు లోకంబుల సంచరించుచు నొక్కనాఁడు కావేరీతీరంబున సహ్యపర్వతతటంబున ధూళిధూసరితంబు లయినకరచరణాద్యవయవంబులతోడ గూఢం బైననిర్మలతేజంబుతోఁ గర్మాకారవచోలింగవర్ణాశ్రమాదుల నెవ్వరికి నెఱుంగఁ బడక నేల నిద్రించుచు నజగరవ్రతధరుం డైన మునిం గని డాయం జని విధివత్ప్రకారంబున నర్చించి మునిచరణంబులకు శిరంబు మోపి మ్రొక్కి యతనిచరిత్రంబు దెలియ నిచ్ఛయించి యి ట్లనియె. 431

సీ. భూమి నుద్యోగి వై భోగి వై యుండెడి, నరుని కై వడి మునినాథ నీవు
ఘనశరీరము దాల్చి కదలవు చిత్రము, ద్యమయుక్తునకుఁ గాని ధనము లేదు
ధనవంతునకుఁ గాని తగుభోగములు లేవు, భోగికిఁ గాని సంపూర్ణ మైన
తనువు లే దుద్యోగధనభోగములు లేక, నేల నూరక పడి నిద్ర వోవు

ఆ. నీకు నెట్లు గలిగె నిరుపమదేహంబు, సముఁడ వార్యుఁడవు విశారదుఁడవు
బుద్ధినిధివి జనులఁ బొగడవు దెగడవు, నిద్ర ప్రతిదినంబు నిలుప నేల. 432

వ. అని యిట్లు ప్రహ్లాదుం డడిగిన వికసితముఖుం డయి మునీంద్రుండు దదీయమధురాలాపసుధారసప్రవాహంబులు గర్ణంబులఁ బరిపూర్ణంబు లైన నతని నవలోకించి యి ట్లనియె. 433

సీ. అంతరంగికదృష్టి నంతయు నెఱుఁగుదు, వార్యసమ్మతుఁడ వీ వసురవర్య
విశ్వజంతువులప్రవృత్తినివృత్తుల,ఫలములు నియెఱుంగనివి లేవు
భగవంతుఁ డగుహరి పాయక నీమనో,వీధి రాజిల్లుచు వెలుఁగుతేని
క్రమమున బహుళాంధకారంబుఁ బరిమార్చుఁ, బరమసాత్త్వికుఁడవు భద్రబుద్ధి

ఆ. వై ననీవు నన్ను నడిగెదు గావున, విన్నధర్మ మెల్ల విస్తరింతు
నిన్నుఁ జూడఁ గలిగె నీతోడిమాటల, నాత్మశుద్ధి గలిగె ననఘచరిత. 434

వ. వినుము ప్రవాహకారిణి యై విషయంబులచేతం బూరింప రానితృష్ణచేతం బడి కర్మంబులఁ బరిభ్రామ్యమాణుండ నై ననేను నానావిధయోనులందుఁ బ్రవేశించుచు వెడలుచు నెట్టకేలకు మనుష్యదేహంబు ధరియించి యందు ధర్మంబున స్వర్గద్వారంబును నధర్మంబున శునకసూకరాదితిర్యగ్జంతుయోనిద్వారంబుల నొందిక్రమ్మఱ మనుష్యుండై పుట్టవలయు నని వివేకించి సుఖరక్షణదుఃఖమోక్షణంబులకొఱకు ధర్మంబు సేయుదంపతులవ్యవహారంబు గని సర్వక్రియానివృత్తి గలిగినజీవుండు స్వతంత్రుం డై ప్రకాశించు నని నిర్ణయించి భోగంబులు

మనోరథజాతమాత్రంబులు గాని శాశ్వతంబులు గావని పరీక్షించి నివృత్తుం
డనై యుద్యోగంబు లేక నిద్రించుచుఁ బ్రారబ్ధభోగంబుల ననుభవించుచు
నుండుదు నివ్విధంబునఁ దనకు సుఖరూపం బైనపురుషార్థంబు దనయందుఁ
గలుగుట యెఱుంగక పురుషుండు శైవాలజాలనిరుద్ధంబు లైనశుద్ధజలంబుల
విడిచి యెండమావులు జలంబు లని పాఱెడుమూఢునివడువున సత్యంబు గాని
ద్వైతంబుఁ జొచ్చి ఘోరసంసారచక్రపరిభ్రాంతుం డై యుండు దైవతంత్రంబు
లైనదేహాదులచేత నాత్మకు సుఖంబును దుఃఖనాశంబునుం గోరుచు నిరీశుం డైన
వానిప్రారంభంబులు నిష్ఫలంబు లగు నదియునుం గాక మర్త్యునకు ధనంబు
ప్రాప్తం బయిన నది దుఃఖకరంబు గాని సుఖకరంబు గాదు లోభవంతు లయిన
ధనవంతులు నిద్రాహారంబులు లేక రాజ చోర యాచక శత్రుమిత్రాదిసర్వస్థలంబు
లందును శంకించుచు దానభోగంబులు మఱచి యుందుదురు ప్రాణార్థవంతు
లకు భయంబు నిత్యంబు శోకమోహభయక్రోధరాగశ్రమాదులు వాంఛా
మూలంబులు వాంఛ లేకుండ వలయును. 435

మ. సరఘల్ గూర్చినతేనె మానవులకున్ సంప్రాప్త మైనట్లు లో
భరతుల్ గూర్చినవిత్తముల్ పరులకుం బ్రాపించుఁ బ్రాప్తాశి నై
తిరుగం బోనిమహోరగంబు బ్రదుకున్ దీర్ఘాంగ మై యుండియుం
జిరకాలం బగునానివర్తనము నేఁ జింతించి యేకాంతి నై. 436

క. అజగరమును జుంటీఁగయు, నిజగురువులుగాఁ దలంచి నిశ్చింతుఁడ నై
విజనస్థలిఁ గర్మంబుల, గజిబిజి లేకున్నవాఁడ గౌరవవృత్తిన్. 437

సీ. అజినవల్కలదుకూలాంబరంబులు గట్టి, యైనఁ గట్టక యైన నలరుచుందు
నాందోళికారథహయనాగముల నెక్కి, యైన నెక్కక యైన నరుగుచుందుఁ
గర్పూరచందనకస్తూరికాలేప, మైన భూరజ మైన నలఁదికొందు
భర్మశయ్యల నైనఁ బర్ణశిలాతృణ, భస్మంబులం దైనఁ బండుచుందు

ఆ. మానయుక్త మైన మానహీనం బైనఁ, దీయ నైన మిగులఁ దిక్త మైనఁ
గుడుతు సగుణ మైన గుణవర్జితం బైన, నల్ప మైనఁ జాల నధిక మైన. 438

క. లే దని యెవ్వరి నడుగను, రా దని చింతింపఁ బరులు రప్పించినచోఁ
గా దని యెద్దియు మానను, ఖేదము మోదమును లేక క్రీడింతు మదిన్.

క. నిందింపఁ బరుల నెన్నఁడు, వందింప ననేకపీడ వచ్చిన మది నా
క్రందింప విభవముల కా,నందింపఁ బ్రకామవర్తనంబున నధిపా. 440

వ. ఇట్లు గోరికలు లేక యొక్కసమయంబున దిగంబరుఁడనై పిశాచంబుచందంబున
నుండుచుఁ బెక్కుదినంబులం గోలెఁ బెనుఁబాపవర్తనంబుఁ గైకొని నిమీలితలో
చనత్వంబున నేకాంతభావంబున విష్ణునియందుఁ జేర్చి వికల్పంబు భేదగ్రాహకచి
త్తవృత్తులఁ జిత్తంబు నర్థరూపవిభ్రమంబు గలమనంబునందు మనంబును నహం

కారంబునందు నహంకారంబును మాయయందు మాయను నాత్మానుభూతియం
దు లయింబు నొందించి సత్యంబు దర్శించుచు విరక్తినొంది స్వానుభవంబున
నాత్మస్థితుండ నై యుండుదు నీవు భగవత్పరుండవు గావున రహస్యం బైనపరమ
హంసధర్మంబు (స్వానుభవగోచరం బైన తెఱంగున నీకు హృద్గోచరం బగునట్లు)
సెప్పితి ననిన విని. 441

క. ఘను నజగరమునివల్లభు, దనుజేంద్రుఁడు పూజసేసి ♦ తగ వీడ్కొవి నె
మ్మనమున సంతోషించుచుఁ, జనియెన్ నిజగేహమునకు ♦ శశికులతిలకా. 442

వ. అనిన యుధిష్ఠిరుం డి ట్లనియె. 443

క. ననుబోఁటిజడగృహస్థుఁడు, మునివల్లభ యిట్టిపదవి ♦ మోదంబున నే
యనువునఁ జెందును వేగమ, వినిపింపుము నేఁడు నాకు ♦ విజ్ఞాననిధీ. 444

వ. అనిన నారదుం డి ట్లనియె గృహస్థుం డయినవాఁడు వాసుదేవార్పణంబుగా
గృహోచితక్రియ లనుసంధించుచు మహామునుల సేవించి వారలవలన నారా
యణదివ్యావతారకథాకర్ణనంబు సేయుచు నవ్యైవిహితకాలంబుల శాంత
జనులం గూడి మెలంగుచుఁ బుత్రమిత్రకళత్రాదిసంగంబులు గలలవంటి వని
యెఱుంగుచు లోపల నాసక్తి లేక సక్తునికైవడి వెలుపలఁ బురుషకారంబు
లొనర్చుచుఁ దగులంబు లేక విత్తంబు లిచ్చి జనక సుత సోదర సఖ జ్ఞాతిజనుల
చిత్తంబులు సమ్మదాయత్తంబులు గావించుచు ధనధాన్యనిధానాదివలబ్ధంబుల
వలన నభిమానంబు మాని యనుభవించుచు గృహక్షేత్రంబులఁ జొచ్చి యుదర
పూరణమాత్రంబు దొంగిలినవాని దండింపక భుజగమృగమూషికమర్కట
మక్షికాఖరోష్ట్రంబుల హింసింపక పుత్త్రులభంగి నీక్షించుచు దేశకాలదైవం
బులకొలందిని ధర్మార్థకామంబులఁ బ్రవర్తించుచు శునకపతిత చండాలాదులకైన
భోజ్యపదార్థంబులు దగినభంగి నిచ్చుచు నిజవృత్తిలబ్ధంబు లగునశనాదులచేత
దేవఋషిపితృభూతమానవుల సంతర్పించుచుఁ బంచమహాయజ్ఞావశేషంబుల
నంతర్యామిపురుషయజనంబును నాత్మజీవనోపాయంబును సమర్థించుచు నుండ
వలయు. 445

ఆ. జనకగురుల నైనఁ ♦ జంపు నర్థమునకై, ప్రాణ మైన విడుచు ♦ భార్యకొఱకు
నట్టిభార్యఁ బురుషుఁ ♦ డతిథిశుశ్రూష సేయించి గెలుచు నజితు ♦ నీశు నైన.

ఆ. పరముఁ డీశ్వరుండు ♦ బ్రాహ్మణముఖమున, నాహరించి తుష్టుఁ ♦ డయినభంగి
నగ్నిముఖమునందు ♦ హవ్యరాసులు గొని,యైనఁ దుష్టి నొందఁ ♦ డనఘచరిత.

వ. కావున గృహస్థుండు బ్రాహ్మణులందును దేవతలందును మర్త్యపశుప్రముఖ
జాతులందును నంతర్యామియు బ్రాహ్మణాననుండును నైనక్షేత్రజ్ఞునందు నవ్యై
కోరికలు సమర్పించి సంతర్పణంబు సేయ వలయు భాద్రపదంబునఁ గృష్ణ
పక్షంబునందును దక్షిణోత్తరాయణంబులందును రేయుంబగలు సమ మైనకా

లంబులందును వ్యతీపాతంబులందును దినక్షయంబులందును సూర్యచంద్ర
గ్రహణంబులందును శ్రవణద్వాదశియందును వైశాఖశుక్లతృతీయయందును
గార్తికశుక్లనవమియందును హేమంతశిశిరంబులలోని నాలు గష్టకలందును
మాఘశుక్లసప్తమియందును మాసనక్షత్రంబులతోడం గూడినపున్నమలందును
ద్వాదశితోడం గూడినయుత్తరాత్రయశ్రవణానూరాధలందును నుత్తరాత్రయ
సహితంబు లయినయేకాదశులయందును జన్మనక్షత్రయుక్తదివసంబులందును
మఱియుఁ బ్రశస్తకాలంబులందును జననీజనకబంధుజనులకు శ్రాద్ధంబులును జప
హోమస్నానవ్రతంబులును దేవబ్రాహ్మణసమారాధనంబులును నాచరింప
వలయు భార్యకుఁ బుంసవనాదికంబును నపత్యంబునకు జాతకర్మాదికంబును
దనకు యజ్ఞదీక్షాదికంబును బ్రేతజనులకు దహనాదికంబును మృతదివసంబున
సాంవత్సరికంబును జరప వలయు. 448

మ. విను మేదేశములన్ దయాగుణతపోవిద్యాన్వితం బైనవి
ప్రనికాయంబు వసించు నేస్థలములన్ భాగీరథీముఖ్యవా
హిను లుండున్ హరిపూజ లెయ్యెడల భూయిష్ఠప్రకారంబులం
దనరున్ భూవర యట్టిచోటులఁ దగున్ ధర్మంబులం జేయఁగన్. 449

క. హరియందు జగములుండును, హరిరూపము సాధుపాత్రమం దుండు శివం
కర మగుపాత్రము గలిగిన, నరయఁగ నది పుణ్యదేశ మనఘచరిత్రా. 450

వ. మఱియుఁ గురుక్షేత్రంబును గయాశీర్షంబును బ్రయాగంబును బులహాశ్ర
మంబును నైమిశంబును ఫాల్గునంబును సేతువును బ్రభాసంబును గుశస్థలి
యును వారణాసియు మధురాపురియును బంపాబిందుసరోవరంబులును నారా
యణాశ్రమంబును సీతారామాశ్రమంబును మహేంద్రమలయాదు లైన
కులాచలంబులును హరిప్రతిమార్చనప్రదేశంబులును (హరిసేవాపరు లైనపరమ
భాగవతులు వసించెడుపుణ్యక్షేత్రంబులును) శుభకాముం డైనవాఁడు సేవింప
వలయు. 451

ఆ. భూవరేంద్ర యిట్టిపుణ్యప్రదేశంబు,లందు నరుఁడు సేయునట్టిధర్మ
మల్ప మైన నది సహస్రగుణాధిక, ఫలము నిచ్చు హరికృపావశమున. 452

వ. వినుము చరాచరం బయినవిశ్వ మంతయు విష్ణుమయం బగుటం జేసి పాత్రనిర్ణ
యనిపుణు లైనవిద్వాంసులు నారాయణుండు ముఖ్యపాత్రం బని పలుకుదురు
దేవఋషులును బ్రహ్మపుత్త్రు లైనసనకాదులును నుండ భవదీయరాజసూయం
బున నగ్రపూజకు హరి సమ్మతుం డయ్యె ననేకజంతుసంఘాతసంకీర్ణం బైన
బ్రహ్మాండపాదపంబునకు నారాయణుండు మూలంబు దన్నిమిత్తంబు నారా
యణసంతర్పణంబు సకలజంతుసంతర్పణం బని యెఱుంగుము ఋషినరతిర్యగ
మరశరీరంబులు పురంబులు వానియందుఁ దారతమ్యంబులతోడ జీవరూపం

బున భగవంతుం డయినహరి వర్తించుటంజేసి పురుషుం డనం బ్రసిద్ధుం డయ్యె నందుం దిర్యగ్జాతులకంటె నధికత్వంబు పురుషునియందు విలసిల్లుటంజేసి పురుషుండు పాత్రంబు పురుషులలోన హరితను వైన వేదంబును ధరించుచు సంతోషవిద్యాతపోగరిష్ఠుం డైన బ్రాహ్మణుండు పాత్రంబు బ్రాహ్మణులలోన నాత్మజ్ఞానపరిపూర్ణుం డయినయోగి ముఖ్యపాత్రం బని పలుకుదురు పరస్పర పాత్రంబులకు సహింపనిమనుష్యులకుం బూజనార్థంబుగాం ద్రేతాయుగంబు నందు హరిప్రతిమలు గల్పింపంబడియెం గొందఱు ప్రతిమార్చనంబు సేయుదురు పాత్రపురుషద్వేషు లైనవారలకు నట్టిప్రతిమార్చనంబు ముఖ్యార్థప్రదంబు గాదు మందాధికారులకుం బ్రతిమార్చనంబు పురుషార్థప్రదం బగును. 453

ఆ. అఖిలలోకములకు హరి దైవతము సూడ, హరికి దైవతము ధరాధినాథ
పదపరాగలేశపంక్తిచేం ద్రైలోక్య, పావనంబు సేయువిప్రుండు. 454

వ. అట్టి బ్రాహ్మణజనులందుం గర్మనిష్ఠులుం దపోనిష్ఠులు వేదశాస్త్రనిష్ఠులు జ్ఞానయోగనిష్ఠులు నై కొందఱు వర్తింతు రందు జ్ఞాననిష్ఠునికి ననంతఫలకామి యైన గృహస్థుండు పితృజనుల నుద్దేశించి కవ్యంబులును దేవతల నుద్దేశించి హవ్యంబులును బెట్టుట ముఖ్యంబు దైవకార్యంబునకు నిరువుర నైన నొకరి నైనం బితృకార్యంబునకు మువ్వుర నైన నొకరి నైన భోజనంబు సేయింప వలయు ధనవంతుని కైనను శ్రాద్ధవిస్తారంబు గర్తవ్యంబు గాదు దేశకాలప్రాప్తకంద మూలఫలాదికం బయినహరినైవేద్యంబున విధిచోదితప్రకారంబుగా శ్రద్ధతోడం బాత్రంబునందుం బెట్టినయన్నంబు గామదం బయి యక్షయఫలకారి యగు ధర్మతత్త్వవేది యైనవాఁడు శ్రాద్ధంబులందు మాంసప్రదానంబు సేయక భక్షింపక చరింపవలయుం గందమూలాదిదానంబున నయ్యెడిఫలంబు పశుహింసనంబున సంభవింపదు ప్రాణిహింస సేయక వర్తించుటకంటె మిక్కిలి ధర్మంబు లేదు యజ్ఞవిదు లై నిష్కాము లయినప్రోడలు బాహ్యకర్మంబులు విడిచి యాత్మజ్ఞానదీపంబులందుం గర్మమయంబు లయినయజ్ఞంబుల నాచరింతురు.

క. పశువులం బొరిగొని మఖములు, విశదములుగం జేయుబుధుని వీక్షించి తముం
విశసనము సేయునో యని, క్రశిమం బెగ డొందు భూతగణము నరేంద్రా.

వ. అది గావున ధర్మవేది యయినవాఁడు దైవప్రాప్తంబు లయినకందమూలాదికంబులచేత నిత్యనైమిత్తికక్రియలం జేయ వలయు నిజధర్మబాధకం బయిన ధర్మంబును బరధర్మప్రేరితం బయినధర్మంబును నాభాసధర్మంబును బాషండ ధర్మంబును గపటధర్మంబును ధర్మజ్ఞుం డయినవాఁడు మానవలయు నైసర్గిక ధర్మంబు దురితశాంతిసమర్థం బగు నిర్ధనుండు ధర్మార్థంబు యాత్ర సేయుచు నైన ధనంబు గోర వలవదు జీవనోపాయంబునకు నిట్టట్టుం దిరుగక కార్పణ్యంబు లేక జీవించుచు మహాసర్పంబుతెఱంగున సంతోషంబున నాత్మారాముండై యెద్ది

యుం గోరక బ్రదికెడిసుగుణునికిం గలసుఖంబు గామలోభంబుల దశదిశలం బరిధావనంబుసేయువానికి సిద్ధింపదు పాదరక్షలు గలవానికి శర్కరాకంటకాదుల వలనభయంబు లేక మెలంగ నలవడుభంగిఁ గామంబులవలన నివృత్తి గలవానికి నెల్లకాలంబును భద్రం బగునుపస్థమునకును జిహ్వాదైన్యంబునకును బురుషుండు గృహపాలకశునకంబుకై వడి సంచరించుచు సంతుష్టి లేక చెడు సంతోషి గాని విప్రునివిద్యాతపోవిభవయశంబులు నిరర్థకంబు లగు నింద్రియలోలత్వంబున విజ్ఞానంబు నశించు సకలభూలోకభోగంబులు భోగించియు దిగ్విజయంబు సేసి యు బుభుక్షాపిపాసలవలనఁ గామపారంబును హింసవలనఁ గ్రోధపారంబును జేరుట దుర్లభంబు సంకల్పవర్జనంబునఁ గామంబును గామవర్జనంబునఁ గ్రోధం బును నర్థానర్థదర్శనంబున లోభంబును దద్త్వతానుసంధానంబున భయం బును నాత్మానాత్మవివేకంబున శోకమోహంబులును సాత్త్వికసేవనంబున దంభంబును మౌనంబున యోగాంతరాయంబును శరీరవాంఛ లేమిని హింస యు హితాచరణంబున భూతజం బయినదుఃఖంబును సమాధిబలంబున దైవిక వ్యథయుఁ బ్రాణాయామాదికంబున మన్మథవ్యథయు సాత్త్వికాహారంబుల నిద్ర యు సత్త్వగుణంబున రజస్తమంబులును నుపశమంబున సత్త్వంబును గురు భజనకుశలుఁడై (శీలంబున) జయింపవలయు. 457

క. హరిమహిమ దనకుఁ జెప్పిన, గురువుఁ నరుఁ డనుచుఁ దలఁచి కుంఠితభక్తిం దిరుగుపురుషుశ్రమ మెల్లను, గరిశౌచముక్రియ నిరర్థకం బగు నధిపా. 458

ఉ. ఈవనజాతనేత్రుఁ బరమేశు మహాత్ముఁ బ్రధానపూరుషున్
దేవవరేణ్యు సజ్జనవిధేయు ననంతుఁ బురాణయోగిసం
సేవితపాదపద్ముఁ దమచిత్తములన్ నరుఁ డంచు లోకు లి
చ్ఛావిధిఁ జూచు చుండుదురు సన్మతి లేక నరేంద్రచంద్రమా. 459

వ. వినుము షడింద్రియంబులలోన నొకటియందుఁ దత్పరులై యిచ్ఛాపూరణ విధానంబులఁ జరితార్థుల మైతి మనువారలు ధారణాభ్యాససమాధియోగం బుల సాధింప లేరు కృషిప్రముఖంబులు సంసారసాధనంబులు గాని మోక్షసా ధనంబులు గావు కుటుంబసంగంబునఁ జిత్తవిక్షేపం బగుఁ జిత్తవిజయప్రయత్నం బున సన్న్యసించి సంగంబు వర్జించి మితం బయినభిక్షాన్నంబు భక్షించుచు శుద్ధవివిక్తసమప్రదేశంబున నొక్కరుండు నాసీనుం డై సుస్థిరత్వంబునఁ బ్రణ వోచ్చారణంబు సేయుచు రేచకపూరకకుంభకంబులఁ బ్రాణాపానంబుల నిరో ధించి కామహతం బయినచిత్తంబునఁ బరిభ్రమణంబు మాని కామవిసర్జనంబు సేసి మరలునంతకు నిజనాసాగ్రనిరీక్షణంబు సేయుచు నిర్విఘ్నంబున యోగా భ్యాసంబు సేయువానిచిత్తంబు గాష్ఠరహితం బయినవహ్నితెఱంగున శాంతిం జెందుఁ గామాదులచేత వేధింపంబడక ప్రశాంతసమస్తవృత్తం బయినచిత్తంబు

బ్రహ్మసుఖసమ్మర్శనంబున లీనం బై మఱియు నెఱయ నేరదు. 460

మ. ధరణీదేవుఁడు సన్న్యసించి యతి యై § ధర్మార్థకామంబులం
బరివర్జించి పునర్విలంబమునఁ దత్త్వారంభి యౌ నేని లో
భరతిం గ్రక్కునఁ గూడు మంచి దనుచున్ § భక్షించి జీవించుదు
ర్నరుచందంబున హాస్యజీవనుఁ డగున్ § నానాప్రకారంబులన్. 461

క. మలమునఁ గ్రిమియును బడుక్రియ, నిలఁబడునొడలాత్మ గాదు § హేయం బనుచుం
దలఁతురు తజ్జ్ఞులు వొగడుదు, రలసత నొడలాత్మ యనుచు § నజ్ఞు లిలేశా.

ఆ. వ్రతము మానఁ దగదు § వడుగుఁగుఱ్ఱనికిని, గ్రియలు మానఁ దగదు § గృహగతునికిఁ
దపసి కూర నుండఁ § దగదు సన్న్యాసికిఁ, దరుణితోడిపొత్తు § దగదు తగదు.

సీ. రథము మే నెల్ల సా§రథి బుద్ధి యింద్రియ, గణము గుఱ్ఱములు ప§గ్గములు మనము
ప్రాణాదిదశవిధ§పవనంబు లిరుసు ధ, ర్మాధర్మగతులు ర§థాంగకములు
బహుళతరం బైన§బంధంబు చిత్తంబు, శబ్దాదికములు సం§చారభూము
లభిమానసంయుతుం§ డయినజీవుఁడు రథి, ఘనతర ప్రణవంబు § కార్ముకంబు

తే. శుద్ధజీవుండు బాణంబు § శుభదమైన, బ్రహ్మ మంచితలక్ష్యంబు § పరులు రాగ
భయమదద్వేషశోకలోభ ప్రమోహ, మానమత్సరముఖములు § మానవేంద్ర.

వ. ఇట్లు మనుష్యశరీరరూపం బయినరథంబు దనవశంబు సేసికొని మహాభాగవత
చరణకమలసేవానిశితం బయినవిజ్ఞానఖడ్గంబు ధరియించి శ్రీమన్నారాయణకరు
ణావలోకనబలంబున రాగాదిశత్రునిర్మూలనంబు గావించి ప్రణవబాణాసనంబున
శుద్ధజీవశరంబును సంధించి బ్రహ్మ మనియెడిగుఱియందుఁ బడ వేసి యహంకార
రథికుండు రథకత్వంబు మాని నిజానందంబున నుండ వలయు నట్టివిశేషంబు
సంభవింపనిసమయంబున బహిర్ముఖంబు లయినయింద్రియఘోటకంబులు బుద్ధి
సారథిసహితంబు లై స్వాభిమానరథికుని ప్రమత్తత్వంబు దెలిసి ప్రవృత్తిమార్గం
బు నొందించి విషయశత్రుమధ్యంబునం గూల్చిన. 465

ఆ. విషయశత్రు లెల్ల § విక్రాంతితోడ సా, రథిసమేతుఁ డయిన § రథికుఁ బట్టి
యుగ్రతిమిరమృత్యు § యుత మగుసంసార, కూపమధ్యమందుఁ § గూల్తు రధిప.

వ. వినుము వైదికకర్మంబు ప్రవృత్తంబును నివృత్తంబును నన రెండుదెఱంగు లయ్యె
నందుఁ బ్రవృత్తంబునఁ బునరావర్తనంబును నివృత్తంబున మోక్షంబును సిద్ధిం
చుఁ బ్రవృత్తకర్మంబులోన నిష్టాపూర్తంబు లన రెండుమార్గంబులు గల వందు
హింసాద్రవ్యమయకామ్యరూపంబు లయినదర్శ పూర్ణమాస పశు సోమయాగ
వైశ్వదేవ బలిహరణప్రముఖంబు లైనయాగాదికంబు లిష్టంబులు దేవతాలయ
వన కూప తటాకప్రముఖంబులు పూర్తంబులు ప్రవృత్తకర్మంబున దేహంబు
విడిచి దేహాంతరారంభంబు నొందుదేహి హృదయాగ్రంబు వెలుంగ వాని

తోడ నింద్రియంబులం గూడి భూతసూక్ష్మయుక్తుం డై ధూమదక్షిణాయన కృష్ణపక్షరాత్రి దర్శంబులవలన సోమలోకంబుఁ జేరి భోగావసానంబున విలీన దేహుం డై వృష్టిద్వారంబునఁ గ్రమంబున నోషధిలతాన్నశుక్లరూపంబులం బ్రాపించి భూమియందు జన్మించు నిది పునర్భవరూపం బయినపితృమార్గంబు నివృత్తకర్మనిష్ఠుం డయినవాఁడు జ్ఞానదీప్తంబు లయినయింద్రియంబులందుఁ గ్రియాయజ్ఞంబుల యజించి యింద్రియంబుల దర్శనాదిసంకల్పమూలం బయిన మనంబునందు వికారయుక్తం బయినమనంబును వాక్కునందు విద్యావిలక్షణ యయినవాక్కును వర్ణసముదాయంబునందు వర్ణసముదాయంబును నకారాది స్వరత్రయాత్మకం బయినయోంకారంబునందు నోంకారంబును బిందువందు బిందువును నాదంబునందు నాదంబును బ్రాణంబునందుఁ బ్రాణంబును బ్రహ్మ మందు నిలుప వలయును దేవమార్గం బయినయుత్తరాయణ శుక్లపక్ష దివా ప్రాహ్ణ పూర్ణిమా రాకలవలన సూర్యద్వారంబున బ్రహ్మలోకంబునందుఁ జేరి భోగావసానంబున స్థూలోపాధి యైనవిశ్వుం డై స్థూలంబును సూక్ష్మంబునందు లయించి సూక్ష్మోపాధి యైనతైజసుండై సూక్ష్మంబును గారణంబునందు లయించి కారణోపాధి యైనప్రాజ్ఞుం డై కారణంబును సాక్షిస్వరూపంబునందు లయించి తుర్యుండై సూక్ష్మలయంబునందు శుద్ధాత్ముండై యివ్విధంబున ముక్తుండగును.

ఆ. అమరనిర్మితంబు లై యొప్పుపితృదేవ, నరులు లెవ్వఁ డెఱుఁగు శాస్త్రదృష్టి
నట్టివాఁడు దేహి యై మోహమున నొందఁ, డతిశయించి బుద్ధి నవనినాథ.

వ. వినుము దేహాదులకుఁ గారణత్వంబున నాదియందును నవధిత్వంబున నంతమం దును గలుగుచు బహిరంగంబున భోగ్యంబును నంతరంగంబున భోక్తయుఁ బరంబు నపరంబును జ్ఞానంబును జ్ఞేయంబును వచనంబును వాచ్యమును నప్రకా శమును బ్రకాశంబును నై నవస్తువునకు వేఱొండు లేదు ప్రతిబింబాదికంబు వస్తు త్వంబునం జేసి వికల్పితంబై తలంపంబడుభంగి నైంద్రియకంబై నసర్వంబును నర్థ త్వంబున వికల్పితం బయి తోఁచుం గాని పరమార్థంబు గాదు దేహాదికంబులు మిథ్యాత్మకంబులు వానికి హేతువు లయినక్షిత్యాదిప్రముఖంబులకును మిథ్యా త్వం బగుట సిద్ధంబు పరమాత్మకు నవిద్యచేత నెంతదడవు వికల్పంబు దోఁచు నంతదడవును భ్రమంబునుం దోఁచు నవిద్యానివృత్తి యైన సర్వంబును మిథ్య యని శాస్త్రవిధినిషేధంబులు కలలోపల మేలు గన్నతెఱం గగు భావాద్వైతక్రియాద్వైతద్రవ్యాద్వైతంబులు మూఁడు గల వందుఁ బటతంతు న్యాయంబునఁ గార్యకారణంబులందు వస్త్వైకత్వాలోచనంబు సేసి వికల్పంబు లే దని భావించుట భావాద్వైతంబు మనోవాక్కాయకృతంబు లైనసర్వకర్మంబులను ఫలభేదంబు సేయక పరబ్రహ్మార్పణంబు సేయుట క్రి యాద్వైతంబు పుత్రమిత్రకళత్రాదిసర్వప్రాణులకుం దనకును దేహంబునకుం

బంచభూతాత్మకత్వంబున భోక్త యొక్కఁడనుపరమార్థత్వంబున నర్థకామం
బులయెడ నైక్యదృష్టిఁ జేయుట ద్రవ్యాద్వైతంబు నేర్పున నాత్మతత్త్వానుభవం
బున నద్వైతత్రయంబును విలోకించి వస్తుభేదబుద్ధియుఁ గర్మభేదబుద్ధియు స్వ
కీయపరకీయబుద్ధియు స్వప్నంబులుగాఁ దలంచి ముని యైనవాఁడు మానవలయు.

క. వాదములు వేయు నేటికి, వేదోక్తవిధిం జరించు విబుధుఁడు గృహమం
దాదరమున నారాయణ, పాదంబులు గొలిచి ముక్తిపదమున కేఁగున్. 470

శా. భూపాలోత్తమ మీరు భక్తిగరిమన్ స్ఫూర్తిన్ సరోజేక్షణ
శ్రీపాదాంబుజయుగ్మమున్ నియతులై సేవించి కాదే మహో
గ్రాపత్సంఘములోనఁ జిక్కక సమస్తాశాంతనిర్జేతలై
నేపారంగ మఖంబు సేసితివి దేవేంద్రప్రభావంబునన్. 471

—✿ నారదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతము. ✿—

వ. వినుము పోయినమహాకల్పంబునందు గంధర్వులలోన నుపబర్హణుం డనుపేర
గంధర్వుండ నైననేను సౌందర్యమాధుర్యగాంభీర్యాదిగుణంబుల సుందరులకుఁ
బ్రియుండనై క్రీడించుచు నొక్కనాఁడు విశ్వస్రష్టలైన బ్రహ్మలు దేవసత్త్రి
మనియెడియాగంబులోన నారాయణకథలు గానంబు సేయుకొఱకు నప్సరో
జనులను గంధర్వులనుం జీరిన. 472

ఆ. క్రతువులోని కేఁగు గంధర్వగణముతోఁ, గలసి పోయి విష్ణుగాథ లచటఁ
గొన్ని పాడి సతులఁ గూడి మోహితుఁడనై, తలఁగి చనితి నంత ధరణినాథ.

క. వారిజగంధులపొత్తున, వారిం గైకొనక తలఁగి వచ్చిన బుద్ధిన్
వారెఱిఁగి శాప మిచ్చిరి, వారింపఁగ రానిరోషవశమున నధిపా. 474

ఆ. పంకజాక్షు నచటఁ బాడక కామినీ, గణముఁ గూడి చనిన కల్మషమున
దగ్ధకాంతి వగుచు ధరణీతలంబున, శూద్రజాతిసతికి సుతుఁడ వగుము. 475

వ. అని యిట్లు విశ్వస్రష్టలు శపించిన నొక్కబ్రాహ్మణదాసికిఁ బుత్త్రుండనై జన్మిం
చి యందు బ్రహ్మవాదు లయినపెద్దలకు శుశ్రూష సేసినభాగ్యంబున నిమ్మహా
కల్పంబునందు బ్రహ్మపుత్త్రుండనై జన్మించితి. 476

ఆ. కౌశలమున మోక్షగతికి గృహస్థుఁడే, ధర్మ మాచరించి తగిలి పోవు
నట్టిధర్మ మెల్ల నతివిశదంబు గాఁ, బలుకఁబడియె నీకు భవ్యచరిత. 477

మ. అఖిలాధారుఁ డజాదిదుర్లభుఁడు బ్రహ్మం బైనవిష్ణుండు నీ
మఖమం దర్చితుఁడై నివాసగతుఁడై మర్త్యాకృతిన్ సేవ్యుఁడై
సఖియై చారకుఁడై మనోదయితుఁడై సంబంధియై మంత్రియై
సుఖదుం డయ్యె భవన్మహామహిమ దాఁ జోద్యంబు ధాత్రీశ్వరా. 478

వ. అని యిట్లు నారదుండు సెప్పినవృత్తాంతం బంతయు విని ధర్మనందనుండు ప్రేమ
విహ్వలుండై వాసుదేవునిం బూజించె వాసుదేవధర్మనందనులచేతఁ బూ

జితుం డై నారదమునియు దేవమార్గంబునం జనియె నని శుకయోగీంద్రుండు
పాండవపౌత్రునకుం జెప్పె నని సూతుండు శౌనకాదులకుం జెప్పిన. 479

క. రాజీవసదృశలోచన, రాజీవభవాదిదేవ। రాజివినుత వి
భ్రాజితకీర్తిలతావృత, రాజీవభవాండభాండ। రఘుకులతిలకా. 480

మాలిని. ధరణిదుహితృరంతా। ధర్మమార్గానుగంతా
నిరుపమనయవంతా। నిర్జరారాతిహంతా
గురుబుధసుఖకర్తా। కుంభినీచక్రభర్తా
సురభయపరిహర్తా। సూరిచేతోవిహర్తా. 481

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్రసహజపాండిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబునందు ధర్మనందనునకు నారదుండు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపుల పూర్వజన్మవృత్తాంతంబు సెప్పుటయు హిరణ్యకశిపుదితిసంవాదంబును సుయజ్ఞోపాఖ్యానంబును యమసల్లాపంబును బ్రహ్మవరలాభగరిష్ఠుం డైనహిరణ్యకశిపుచరిత్రంబును ప్రహ్లాదవిద్యాభ్యాసకథయును ప్రహ్లాదహిరణ్యకశిపులసంవాదంబును బ్రహ్లాదువచనంబు ప్రతిష్ఠింప హరి నరసింహరూపంబున నావిర్భవించి హిరణ్యకశిపుని సంహరించి ప్రహ్లాదునకు నభయం బిచ్చి నిఖిలదేవతానివహప్రహ్లాదాదిస్తూయమానుం డై తిరోహితుం డగుటయుఁ ద్రిపురాసురవృత్తాంతంబును నీశ్వరుండు ద్రిపురంబుల దహించుటయు వర్ణాశ్రమధర్మవివరణంబును బ్రహ్లాదాజగరసంవాదంబును స్వధర్మప్రవర్తకుఁ డగుగృహస్థుండు ముక్తుం డగుమార్గంబు నారదుండు ధర్మజునకుఁ దెలుపుటయు నారదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతంబును ననుకథలం గలసప్తమస్కంధము. 482

ఓం తత్స ద్బ్రహ్మార్పణ మస్తు.

శ్రీరస్తు.

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభాగవతము.

అష్టమస్కంధము.

—❖—

మన్నామ పయోద

శ్యామ ధరాభృల్లలామ జగదభిరామా

రామాజనకామ మహో

ద్దామ గుణస్తోమధామ దశరథరామా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగు నమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డైన సూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డైన పరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రుం గనుంగొని. 2

క. వినఁబడియెను స్వాయంభువ, మనువంశము వర్ణధర్మమర్యాదలతో
మనుజులకనుజులవేల్పుల, జననంబులు సృష్టు లెల్ల జనియించుటయున్. 3

ఉ. ఏ మనుకాలమందు హరి యీశ్వరుఁ డేటికి సంభవించె నే
మేమి యొనర్చె నమ్మనువు లే రతఁ డేక్రియఁ జేయుచున్నవాఁ
డేమి నటించు మీఁద గత మెయ్యది సజ్జను లైనవారు ము
న్నేమని చెప్పుచుందురు మునీశ్వర నాకెఱిఁగింపవే దయన్. 4

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 5

క. ఈకల్పంబున మనువులు, ప్రాకటముగ నార్వురైరి పదునలువురలో
లోకములజనులపుట్టువు, లాకథితము లయ్యె వరుస నఖిలము నృపా. 6

వ. ప్రథమమను వైన స్వాయంభువునకు నాకూతిదేవహూతు లనునిరువురుగూఁతులు గలరు వారికిఁ గ్రమంబునఁ గపిలయజ్ఞనామంబుల లోకంబులకు ధర్మజ్ఞానబోధంబు సేయుకొఱకు హరి పుత్రత్వంబు నొందె నందుఁ గపిలునిచరిత్రంబు మున్న చెప్పంబడియె యజ్ఞునిచరిత్రంబు సెప్పెద వినుము. 7

మ. శతరూపాపతి గామభోగవిరతిన్ సంత్యక్తభూభారుఁ డై
సతియుం దాను[1]ను గాన కేఁగి శతవర్షంబుల్ సునందానదిన్
వ్రతి యై యేకపదస్థుఁ డై నియతుఁ డై [2]వాచంయమస్ఫూర్తితో
గతదోషుండు దపంబు సేసె భువనఖ్యాతంబుగా భూవరా. 8

---

1 వనంబు కేఁగి. 2 వాక్సంయమ.

వ. ఇట్లు తపంబు సేయుచు స్వాయంభువమనువు దనమనంబులోన. 9

సీ. సృష్టిచే నెవ్వఁడు [1]చేతనపడకుండు, సృష్టి యెవ్వనిచేతఁ జే జనించు
జగములు నిద్రింప జాగరూకత నొంది, యెవ్వఁడు బ్రహ్మాండ మెఱుఁగుచుండు
నాత్మ కాధారంబు నఖిలంబు నెవ్వఁడే, నెవ్వనినిజధనం బింతవట్టుఁ
బొడగాన రాకుండఁ బొడగను నెవ్వఁడే, నెవ్వనిదృష్టికి నెదురు లేదు

ఆ. జననవృద్ధివిలయసంగతిఁ జెందక, యెవ్వఁ డెడఁ కుందు నెల్ల యెడలఁ
సన్మహత్త్వతత్త్వసంజ్ఞ నెవ్వఁడు దాన, విశ్వరూపుఁ డనఁగ విస్తరిల్లు. 10

వ. అని మఱియు నిరహంకృతుండును నిర్గతబుద్ధుండును నిరాశియుఁ బరిపూర్ణుండును ననన్యప్రేరితుండును నృశిక్షాపరుండును నిజమార్గసంస్థితుండును నిఖిలధర్మభావనుండును నైనపరమేశ్వరునకు నమస్కరించెద నని యుపనిషదర్థంబులు పలుకుచున్నమనువుం గనుంగొని. 11

క. రక్కసులు దినఁగఁ గడఁగిన, వెక్కసముగ యజ్ఞనామవిష్ణుఁడు వారిం
జక్కడిచెఁ జక్రధారల, మిక్కుటముగ వేల్పు లెల్ల మే లని పొగడన్. 12

వ. ఇది ప్రథమమన్వంతరం బింక ద్వితీయమన్వంతరంబు వినుము. 13

సీ. స్వారోచిషుం డన సప్తార్చిబిడ్డఁడు, మనువు వానికి నాద్యుమత్సుషేణ
రోచిష్మదాదు లారూఢపుత్త్రులు ధాత్రి, నేలిరి రోచనుఁ డింద్రుఁ డయ్యె
నధికులు తుషితాదు లమరు లూర్జస్తంబ,ముఖ్యులాధ్యులు సప్తమునులు వాఁడు
వేదశిరుం డనువిప్రునిదయితకుఁ, దుషితకుఁ బుత్త్రుఁ డై తోయజాక్షుఁ

ఆ. డవతరించెను విభుఁ డన నశీత్యష్టస, హస్రమునులు నధికు లయినవారు
ఘను లనుగ్రహింపఁ గౌమారకబ్రహ్మ,చారియగుచు నతఁడు సలిపె వ్రతము.

వ. తదనంతరంబ. 15

సీ. మనువుమూఁడవవాఁడు మనుజేంద్రయుత్తముం, డనఁ బ్రియవ్రతునకు నాత్మజుండు
పాలించె నిల యెల్లఁ బవనసృంజయయజ్ఞ, హోత్రాదు లాతనిపుత్త్రు లధిక
గుణులు వసిష్ఠునికొడుకులు ప్రమథాదు, లైరి సప్తర్షులు నమరవిభుఁడు
సత్యజిత్తనువాఁడు సత్యభద్రాద్యులు, సురలు ధర్మునికిని సూనృతకును

ఆ. బుట్టి సత్యనియతిఁ బురుషోత్తముఁడు సత్య,సేనుఁ డనఁగ దుష్టశీలయుతుల
దనుజయక్షపతుల దండించె సత్యజి, న్మిత్త్రుఁ డగుచు జగము మే లనంగ.

—గజేంద్రమోక్షణకథాప్రారంభము.—

వ. చతుర్థమనువుకాల(ప్రసంగ)ంబు వివరించెద. 17

సీ. మానవాధీశ్వర మనువు నాలవవాఁడు, తామసుం డనఁగ నుత్తమునిభ్రాత
పృథివీపతులు కేతువృషనరఖ్యాత్యాదు, లతనిపుత్త్రులు పద్గు రధికబలులు
సత్యకహరివీరసంజ్ఞులు వేల్పులు, త్రిశిఖనామమువాఁడు దేవవిభుఁడు

1 చేపడకుండును.

మునులుజ్యోతిర్వ్యోమముఖ్యులుహరివుట్టె, హరిమేధునకుఁబ్రీతిహారిణియందు.

ఆ. గ్రాహబద్ధుఁ డయినగజరాజు విడిపించి, ప్రాణభయమువలనఁ బాపి కాచె
హరి దయాసముద్రుఁ డఖిలలోకేశ్వరుఁ, డనిన శుకునిఁ జూచి యవనివిభుఁడు.

క. నీరాటవనాటములకుఁ, బోరాటం బెట్లు గలిగెఁ బురుషోత్తముచే
నారాట మెట్లు మానెను, ఘోరాటవిలోనిభద్రకుంజరమునకున్. 19

క. మునినాథ యీకథాస్థితి, వినిపింపుము వినఁగ నాకు వేడుక పుట్టెన్
వినియెడఁ గర్ణేంద్రియముల, పెనుఁబండువు సేయ మనముఁ బ్రీతిం బొందన్.

క. ఏకథలయందుఁ బుణ్య,శ్లోకుఁడు హరి సెప్పఁబడును సూరిజనముచే
నాకథలు పుణ్యకథ లని, యాకర్ణింపుదురు పెద్ద లతిహర్షమునన్. 21

వ. ఇవ్విధంబునఁ బ్రాయోపవిష్టుండైనపరీక్షిన్నరేంద్రుండు బాదరాయణి నడిగె
నని చెప్పి సభాసదు లయినమునుల నవలోకించి సూతుండు పరమహర్షసమే
తుండై చెప్పినట్లు శుకుండు రాజున కిట్లనియె. 22

సీ. రాజేంద్ర విను సుధారాశిలో నొకపర్వ,తము త్రికూటం బనఁ దనరుచుండు
యోజనాయుత మగు నున్నతత్వంబును, నంతియ వెడలుపు నతిశయిల్లుఁ
గాంచనాయస్సార కలధౌతమయములై, మూఁడుశృంగంబులు మొనసియుండుఁ
గటశృంగబహురత్న ధాతుచిత్రితములై, దిశలు భూనభములుఁ దేజరిల్లు

తే. భూరిభూజలతాకుంజ పుంజములును, మ్రోసి పఱతెంచు సెలయేటి మొత్తములును
మరగితిరిగెడుదివ్యవిమానములును, జఱులఁ గ్రీడించుకిన్నర చయముఁ గలిగి.

వ. అది మఱియును మాతులుంగ లవంగ లుంగ చూత కేతకీ భల్లాత కామ్రాతక
సరళ పనస బదరీ వకుళ వంజుళ వట కుటజ కుంద కురవక కురంటక కోవిదార
ఖర్జూర నారికేళ సిందువార చందన పించుమంద మందార జంబూ జంబీర
మాధవీ మధూక తాల తక్కోల తమాల హింతాల రసాల సాల ప్రియాళు
బిల్వామలక క్రముక కదంబ కరవీర కదళీ కపిత్థ కాంచన కందరాళ శిరీష
శింశుపాశోక పలాశ నాగ పున్నాగ చంపక శతపత్త్రి మరువక మల్లికామతల్లికా
ప్రముఖనిరంతరవసంతసమయసౌభాగ్యసంపదంకురిత | పల్లవిత కోరకిత కుసుమిత
ఫలితలలితవిటపవిటపివీరున్నివహాలంకృతంబును| మణివాలుకానేకవిమలపులిన
తరంగిణీసంగతవిచిత్ర(విద్రుమ) లతామహోద్యానశుకపికనికరనిశితసమంచితచం
చూపుటనిర్దళితశాఖిశాఖాంతర పరిపక్వఫలరంధ్రప్రవర్షితరసప్రవాహ బహుళం
బును| గనకమయసలిలకాసారకాంచనకుముదకహ్లారకమలపరిమళమిళితకబళా
హారసంతతాంగీకారభారపరిశ్రాంతకాంతాసమాలింగితకుమార మత్తమధుకర
విటసముదయసమీపసంచారసముదంచిత శకుంత కలహంస కారండవ జల
కుక్కుట చక్రవాక బక బలాక కోయష్టికముఖరజలవిహంగసరవివిధకోలా
హాలబధిరీభూతభూనభోంతరాళంబును'తుహినకర కాంతమరకత కమలరాగ వజ్ర

వైడూర్య (నీలగోమేధిక పుష్యరాగ మనోహర)కనక కలధౌతమయానేకశిఖర
తటదరీవిహరమాణ విద్యాధర విబుధ సిద్ధ చారణ గరుడ గంధర్వ కిన్నర
కింపురుషమిథునసంతతసరససల్లాపసంగీతప్రసంగమంగళాయతనంబును గంధగజ
గవయ గండభేరుండ ఖడ్గకంఠీరవ శరభ శార్దూల శశ చమర శల్య భల్ల సారంగ
సాలావృక వరాహ మహిష మర్కట మహోరగ మార్జాలాదినిఖిలమృగ
నాథసమూహ సమరసన్నాహసంరంభసంచకితశరణాగతశమనకింకరంబు నై
యొప్పు నప్పర్వతసమీపంబునందు. 24

క. భిల్లీ భిల్లు లులాయక, భల్లుక ఫణి ఖడ్గ గవయ § వలిముఖ చమరీ
ఝిల్లీ హరి శరభక కిటి, మల్లాద్భుత కాక ఘూక § మయ మగు నడవిన్. 25

శా. అన్యాలోకనభీకరంబులు జితానేకానేకపానీకముల్
వన్యేభంబులు గొన్ని మత్తతను లై § వర్జ్యావిహారాగతో
దన్యత్వంబున భూరిభూధరదరీ § ద్వారంబులం దుండి సౌ
జన్యక్రీడల నీరుగాలి పడి కా § సారావగాహార్థ మై. 26

ఆ. అంధకార మెల్ల § నద్రిగుహాంతర, వీథులందుఁ బగలు § వెఱచి డాఁగి
యెడరు వేచి సంధ్య § నినుఁడు వృద్ధతనున్న, వెడలె ననఁగ గుహలు § వెడలెఁ గిటులు.

క. తలఁగవు కొండల కైనను, మలఁగవు సింగముల కైన § మార్కొను కడిమిం
గలఁగవు పిడుగుల కైనను, నిల బలసంపన్నవృత్తి § నేనుఁగుగున్నల్. 28

సీ. పులుల మొత్తంబులు § పొదరిండ్లలోఁ దూఱు, ఘోర భల్లూకముల్ § గుహలు సొచ్చు
భూదారములు నేల § బొఱియలలో డాఁగు, హరిదంతముల కేఁగు § హరిణచయము
మడువులఁ జొరఁబాఱు § మహిషసంఘంబులు, గండశైలంబుల కేఁగు § హరిణచయము
వల్మీకములు సొచ్చు § వనభుజంగంబులు, నీలకంఠంబులు § నింగి కెగయు

తే. వెఱచి చమరీమృగంబులు § విసపు వాల, చామరంబుల విహరణ § శ్రమము వాయ
భయదపరిహేల విహరించు § భద్రకరుల, గాలి వాఱినమాత్రాన § జాలిఁ బొంది.

క. మదగజదానామోదము, గదలనితమకములఁ ద్రావి § కడుపులు నిండం
బొదలుచుఁ దుమ్మెదకొదమల, కదుపులు[1] జుంజు మ్మటంచు § గానము సేసెన్. 30

క. తేఁటి యొకటి యొరుప్రియకును, మాటికిమాటికిని నాగ § మదజలగంధం
బేటి కని తన్నుఁ బొందెడి, బోటికి నందిచ్చు నిండు § బోటుఁదనమునన్. 31

క. అంగీకృతరంగన్మా, తంగీమదగంధ మగుచుఁ § దద్దయు వేడ్కన్
సంగీతవిశేషంబుల, భృంగీగణ మొప్పె వ్రాను § పెట్టెడిమాడ్కిన్. 32

క. వల్లభలు వాఱి మునుపడ, వల్లభ మని ముసరి రేని § వారణదానం
బొల్లక మధుకరవల్లభు, లుల్లంబులఁ బొంది రెల్ల § యుల్లాసంబుల్. 33

వ. అప్పుడు. 34

---

1 ఝుం ఝు మ్మటంచు.

మ. కలభంబుల్ సెరలాడుఁ బల్వలములోఁ ఘూర్ణించి మట్టాడుచున్
ఫలభూజంబులు రాయుచుం జివురుజొంపంబుల్ వడిన్ మేయుచుం
బులులం గాసెనుపోతులన్ మృగములం బోనీక శిక్షించుచుం
గొలఁకుల్ సొచ్చి కలంచుచున్ గిరులపైఁ గొబ్బిళ్లు గోరాడుచున్. 35

క. తుండంబుల మదజలవృత, గండంబులఁ గుంభములను ఘట్టన సేయం
గొండలు దలక్రిందై పడు, బెండుపడున్ దిశలు సూచి బెగడున్ జగముల్.

క. ఎక్కడఁ జూచిన లెక్కకు, నెక్కువ యై యడవి నడచు నిభయూథములో
నొక్కకరినాథుఁ డెడతెగి, చిక్కె నొకక రేణుకోటి సేవింపంగన్. 37

వ. ఇట్లు వెనుక ముందట నడుమ నుభయపార్శ్వంబులఁ దృషార్దితంబు లై యగు గుదెంచు నేనుంగుగములం గానక తెఱంగు తప్పి తొలంగుడుపడి యాశ్వారాయత్తం బైనచిత్తంబు సంవిత్తంబు గా కుండుటం జేసి తానును దనకరేణుసముదయంబును నొక్కతెరు వై పోవుచు. 38

సీ. పల్వలంబుల లేఁత పచ్చిక మచ్చికఁ, జెలుల కందిచ్చు నచ్చికము లేక
నివురుజొంపములఁ గ్రొవ్వేలయుపూఁగొమ్మలఁ, బ్రాణవల్లభలకుఁ బాలువెట్టు
ఘనదానశీతల కర్ణతాళంబుల, వనితల చెమ టార్చుఁ దనువు లరసి
మృదువుగాఁ గొమ్ముల మెల్లన గళములు, నివురుచుఁ బ్రియలతో [1]నెఱపువలపు

తే. పెఱుఁదుచక్కట్ల దగ్గఱి ప్రేమతోడ, డాసి మూర్కొని దివికిఁ దొండంబు సాఁచు
వెద వివేకించుఁ గ్రీడించు విశ్రమించు, మత్తమాతంగమల్లంబు మహిమతోడ.

సీ. తనకుంభములపూర్ణతకు డిగ్గి యువతుల, కుచములు పయ్యెదఁ గొంగు లీఁగఁ
దనయానగంభీరతకుఁ జాల కబలల,యానంబు లందెల నండగొనఁగఁ
దనకరశ్రీఁ గని తలఁకి బాలలచిఱు, దొడలు మేఖలదీప్తిఁ దోడు పిలువఁ
దనదంతరుచి కోడి తనునులనగవులు, ముఖచంద్రదీప్తుల ముసుఁగు దిగువఁ

తే. దనదులావణ్యరూపంబుఁ దలఁచి చూడ, నంజనాభ్రముకపిలాదిహరిదిభేంద్ర
దయితలం డఱఁదన వెంటఁ దగిలి నడవఁ, గుంభివిభుఁ డొప్పె నొప్పులకుప్పవోలె.

వ. మఱియు నానాగహనవిహారణమహిమతో మదగజేంద్రంబు మార్గంబుఁ దప్పి పిపాసాపరాయత్తచిత్తంబున మత్తకరేణువులమొత్తంబునుం దానునుం జనిచని.

మ. అట గాంచెం గరిణీవిభుండు నవఫుల్లాంభోజకహ్లారమున్
నటదిందీవరవారముం గమరమీనగ్రాహదుర్వారమున్
వట హింతాల రసాల సాల సుమనోవల్లీకుటీతీరముం
జటులోద్ధూతమరాళచక్రబకసంచారంబుఁ గాసారమున్. 42

వ. ఇట్లనన్యపురుషసంచారం బై నిష్కళంకం బై నయప్పంకజాకరంబుఁ బొడగని.

---

1 'సెలవు గఱపు' అ. ప్ర.

వైడూర్య (నీలగోమేధిక పుష్యరాగ మనోహర) కనక కలధౌతమయానేకశిఖర తటదరీవిహరమాణ విద్యాధర విబుధ సిద్ధ చారణ గరుడ గంధర్వ కిన్నర కింపురుషమిథునసంతతసరససల్లాపసంగీతప్రసంగమంగళాయతనంబును గంధగజ గవయ గండభేరుండ ఖడ్గకంఠీరవ శరభ శార్దూల శశ చమర శల్య భల్ల సారంగ సాలావృక వరాహ మహిష మర్కట మహోరగ మార్జాలాదినిఖిలమృగ నాథసమూహ సమరసన్నాహసంరంభసంచకితశరణాగతశమనకింకరంబు నై యొప్పు నప్పర్వతసమీపంబునందు. 24

క. భిల్లీ భిల్ల లులాయక, భల్లుక ఫణి ఖడ్గ గవయ బలిముఖ చమరీ
ఝిల్లీ హరి శరభక కిటి, మల్లాద్భుత కాక ఘూకమయ మగు నడవిన్. 25

శా. అన్యాలోకనభీకరంబులు జితాశానేకపానీకముల్
వన్యేభంబులు గొన్ని మత్తతను లై వజ్రజ్యావిహారాగతో
దన్యత్వంబున భూరిభూధరదరీద్వారంబులం దుండి సౌ
జన్యక్రీడల నీరుగాలి పడి కాసారావగాహార్థమై. 26

ఆ. అంధకార మెల్ల నద్రిగుహాంతర, వీథులందుఁ బగలు వెఱచి డాఁగి
యెడరు వేచి సంధ్య నినుఁ బ్రవృద్ధతనున్న, వెడలెననఁగ గుహలు వెడలెఁ గరులు.

క. తలఁగవు కొండలకైనను, మలఁగవు సింగములకైన మార్కొను కడిమిం
గలఁగవు పిడుగులకైనను, నిల బలసంపన్నవృత్తి నేనుఁగు గున్నల్. 28

సీ. పులుల మొత్తంబులు పొదరిండ్లలోఁ దూఱు, ఘోరభల్లూకముల్ గుహలు సొచ్చు
భూదారములు నేలబొఱియలలో డాఁగు, హరిదంతముల కేఁగు హరిణచయము
మడువులఁ జొరఁబాఱు మహిషసంఘంబులు, గండశైలంబుల కేఁగు హరిణచయము
వల్మీకములు సొచ్చు వనభుజంగంబులు, నీలకంఠంబులు నింగి కెగయు

తే. వెఱచి చమరీమృగంబులు విసరు వాల, చామరంబుల విహరణశ్రమము వాయ
భయదపరిహేల విహరించు భద్రకరుల, గాలి వాఱినమాత్రాన జాలిఁ బొంది.

క. మదగజదానామోదము, గదలనితమకములఁ ద్రావి కడుపులు నిండం
బొదలుచుఁ దుమ్మెదకొదమల, కదుపులు[1] జుంజుమ్మటంచు గానము సేసెన్. 30

క. తేఁటి యొకటి యొరుప్రియకును, మాటికిమాటికిని నాగమదజలగంధం
బేటి కని తన్నుఁ బొందెడి, బోటికి నందిచ్చు నిండుఁబోఁటుఁదనమునన్. 31

క. అంగీకృతరంగన్మా, తంగీమదగంధ మగుచుఁ దద్దయు వేడ్కన్
సంగీతవిశేషంబుల, భృంగీగణ మొప్పె మ్రాను పెట్టెడిమాడ్కిన్. 32

క. వల్లభలు వాఱి మునుపడ, వల్లభ మని ముసరి రేని వారణదానం
బొల్లక మధుకరవల్లభు, లుల్లంబులఁ బొంది రెల్ల యుల్లాసంబుల్. 33

వ. అప్పుడు. 34

---

1 ఝుం ఝు మ్మటంచు.

మ. కలభంబుల్ సెరలాడుఁ బల్వలము లాఘ్రాణించి మట్టాడుచున్
ఫలభూజంబులు రాయుచుం జివురుజొంపంబుల్ వడిన్ మేయుచుం
బులులం గాఱెనుపోతులన్ మృగములం బోనీక శిక్షించుచుం
గొలఁకుల్ సొచ్చి కలంచుచున్ గిరులపై గొబ్బిళ్లు గోరాడుచున్. 35

క. తుండంబుల మదజలవృత, గండంబులఁ గుంభములను ఘట్టన సేయం
గొండలు దలక్రిందై పడు, బెండుపడున్ దిశలు సూచి బెగడున్ జగముల్.

క. ఎక్కడఁ జూచిన లెక్కకు, నెక్కువయై యడవి నడచు నిభయూథములో
నొక్కకరినాథుఁ డెడతెగి, చిక్కె నొకక రేణుకోటి సేవింపంగన్. 37

వ. ఇట్లు వెనుక ముందట నడుమ నుభయపార్శ్వంబులం దృషార్దితంబు లై యగు
గుదెంచు నేనుంగుగములం గానక తెఱంగు తప్పి తొలంగుడుపడి యాశ్వారా
యత్తం బైన చిత్తంబు సంవిత్తంబు గాకుండుటం జేసి తానును దనక రేణుసము
దయంబును నొక్కతెరువై పోవుచు. 38

సీ. పల్వలంబుల లేఁత పచ్చిక మచ్చికఁ, జెలుల కందిచ్చు న చ్చికము లేక
నివురుజొంపములఁ గ్రొవ్వేలయుపూఁగొమ్మలఁ, బ్రాణవల్లభలకుఁ బాలువెట్టు
ఘనదానశీతల కర్ణతాళంబుల, దయితల చెమ టార్చుఁ దనువు లరసి
మృదువుగాఁ గొమ్ముల మెల్లన గళములు, నివురుచుఁ బ్రియలతో [1]నెఱపువలపు

తే. పెఱుఁదుచక్కట్ల డగ్గఱి ప్రేమతోడ, డాసి మూర్కొని దివికిఁ దొండంబు సాఁచు
వెద వివేకించుఁ గ్రీడించు విశ్రమించు, మత్తమాతంగమల్లంబు మహిమతోడ.

సీ. తనకుంభములపూర్ణతకు డిగ్గి యువతుల, కుచములు పయ్యెద కొంగు లీఁగఁ
దనయానగంభీరతకుఁ జాల కబలల, యానంబు లందెల నండగొనఁగఁ
దనకరశ్రీఁ గని తలఁకి బాలలచిఱు, దొడలు మేఖలదీప్తిఁ దోడు పిలువఁ
దనదంతరుచి కోడి తిగుణులనగవులు, ముఖచంద్రదీప్తుల ముసుఁగు దిగువఁ

తే. దనదులావణ్యరూపంబుఁ దలఁచి చూడ, నంజనాభ్రముకపిలాదిహారిదిభేంద్ర
దయితలందఱుఁ దన వెంటఁ దగిలి నడవఁ, గుంభివిభుఁ డొప్పె నొప్పులకుప్పవోలె.

వ. మఱియు నానాగహనవిహారణమహిమతో మదగజేంద్రంబు మార్గంబుఁ దప్పి
పిపాసాపరాయత్తచిత్తంబున మత్తకరేణువులమొత్తంబునుం దానునుం జనిచని.

మ. అట కాంచెం గరిణీవిభుండు నవపుల్లాంభోజకల్హారమున్
నటదిందీవరవారముం గమరమీనగ్రాహదుర్వారమున్
వట హింతాల రసాల సాల సుమనోవల్లీకుటీతీరముం
జటులోద్ధూతమరాళచక్రబకసంచారంబుఁ గాసారమున్. 42

వ. ఇట్లనన్యపురుషసంచారం బై నిష్కళంకం బై నయప్పంకజాకరంబుఁ బొడగని.

---

1 'సెలవు గఱపు' అ. ప్ర.

సీ. తోయజగంధంబు దోఁగినచల్లని, మెల్లనిగాడ్పుల మేను లలరఁ
గమలనాళాహారవిమలవాఃకలహంస, రవములు సెవులపండువులు సేయ
ఫుల్లదిందీవరాంభోరుహామోదంబు, ఘ్రాణరంధ్రంబుల గారవింప
నిర్మలకల్లోలనిర్గతాసారంబు, వదనగహ్వరములవాడు దేర్పఁ
తే. ద్రిజగదభినవసౌభాగ్యదీప్తమైన, విభవ మీక్షణములకును విందుసేయ
నరిగిపంచేంద్రియవ్యవహారములను, మఱచిమత్తేభయూథంబుమడుఁగుసొచ్చె.
క. తుండంబులఁ బూరించుచు, గండంబులఁ జల్లుకొనుచు గళగళరవముల్
మెండుకొన వలుఁదకడుపులు, నిండన్ వేదండకోటి నీటిం ద్రావెన్. 45
వ. అప్పుడు. 46
మ. ఇభలోకేంద్రుఁడు హస్తరంధ్రముల నీ రెక్కించి పూరించి చం
డభమార్గంబున కెత్తి నిక్కి వడి నుగ్గాడించి పింజింప నా
రభటిన్ నీరములోనఁ బెల్లెగసి నక్రగ్రాహపాఠీనముల్
నభమం దాడెడుమీనకర్కటముల న్బట్టెన్ సురల్ మ్రాన్పడన్. 47
వ. మఱియు నగ్గజేంద్రంబు నిరర్గళవిహారంబున. 48
సీ. కరిణీకరోజ్ఝితకంకణచ్ఛటఁ దోఁగి, సెలయేటినీలాద్రిచెలువు దెగడు
హస్తినీహస్తవిన్యస్తపద్మంబుల, వేయిగన్నులవానివెరవు సూపుఁ
గలభీసముత్కీర్ణకల్హారరజమునఁ, గనకాచలేంద్రంబు ఘనతఁ దాల్చుఁ
గుంజరీపరిచితకుముదకాండంబుల, ఫణిరాజమండనప్రభ వహించు
ఆ. మదకరేణుముక్తమౌక్తికశుక్తుల, మెఱుఁగుమొగిలుతోడ మేలమాడు
నెదురు లేనిగరిమ నిభరాజమల్లంబు, వనజగేహకేళి వ్రాలునపుడు. 49
వ. మఱియు నాసరోవరలక్ష్మి మదగజేంద్రవివిధవిహారవ్యాకులితనూతనలక్ష్మీవిభవయై యనంగవిద్యానిరూఢపల్లవప్రబంధపరికంపితశరీరాలంకార యగుకుసుమకోమలియునుంబోలె వ్యాకీర్ణచికురమత్తమధుకరనికరయు విగతరసవదనకమలయు నిజస్థానచలితకుచరథాంగయుగళయు లంపటితజఘనపులినతలయు నై యుండె నంత. 50
సీ. భుగభుగాయితభూరిబుద్బుదచ్ఛటలతోఁ, గదలుచో దివికి భంగంబు లెగయ
భువనభయంకరపూత్కారరవమున, ఘోరనక్రగ్రాహకోటి బెగడ
వాలవిక్షేపదుర్వారఝంఝానిల, వశమున ఘుమఘుమావర్త మడరఁ
గల్లోలజాలసంఘట్టనంబులఁ దటీ, తరు లమూలంబు లై ధరణిఁ గూల
తే. సరసిలోనుండి పొడగని సంభ్రమించి, యుదరి కుప్పించి లంఘించి హుంకరించి
భానుఁ గబళించి పట్టుస్వర్భానుపగిది, నొక్కమకరేంద్రుఁ డిభరాజు నొడిసిపట్టె.
క. వడిఁ దప్పించి కరీంద్రుఁడు, నిడుదకరం బెత్తి వ్రేయ నీరాటంబుం
బొడ వడఁగినట్లు జలములఁ, బడి కడువడిఁ బట్టెఁ బూర్వపదయుగళంబున్. 52

చ. పదములఁ బట్టినం దలఁకుఁ బాటొకయింతయు లేక శూరతన్
మదగజవల్లభుండు ధృతిమంతుఁడు దంతయుగాంతఘట్టనం
జెదరఁగ జిమ్మె నమ్మకరిచిప్పలు పాదులు దప్ప నొప్పఱన్
వదలి జలగ్రహంబు కరివాలముమూలముఁ జీరెఁ గోఱలన్, 53

క. కరిఁ దిగుచు మకరి సరసికిఁ, గరిదరికిని మకరిఁ దిగుచుఁ గరకరి బెరయం
గరికి మకరి మకరికిఁ గరి, భర మనుచును నతలకుతలభటు లరుదుపడన్. 54

వ. ఇట్లు కరిమకరంబులు రెండును నొండొండ సముద్దండదండంబులై తలపడి నిఖిలలోకాలోకనభీకరంబులై యన్యోన్యవిజయశ్రీవశీకరంబులై సంక్షోభితకమలాకరంబులై హరిహరియును గిరిగిరియునుం దాఁకి పిఱుతివియక పెనంగు తెఱంగున నీరాటం బయినపోరాటంబునం బట్టుచు వెలికి లోనికిం దిగుచుచుఁ గొలంకు గలంకం బొందఁ గడువడి నిట్టట్టుఁబడి తడఁబడి బుడబుడానుకారంబులై బుగులుబుగు ల్లనుచప్పుళ్లతో నురువులు గట్టుచు జలంబు లుప్పరం బెగయం జప్పరించుచుఁ దప్పక వదనగహ్వరంబుల నప్పళించుచు నిశితనితాంతదురంతదంతకుంతంబుల నింతింతలుతునియ లయి నప్పళంబునం బునుకచిప్పలు గుముల్లుదప్పి రక్తంబులు గ్రమ్ముదేర హుమ్మని యెక్కుమ్మడిం జిమ్ముచు నితరేతరసమాకర్షణంబులం గదలక పదంబులమొదలిపట్టు వదలక కుదురై వర్తించుచుఁ బరిభ్రమణవేగంబున జలంబులం దిరుగుచు మకరకమఠకర్కటగండకమండూకాదిసలిలనిలయంబులప్రాణంబులు శీర్ణంబులుగా నొండొంటిం [3]దాఁకురభసంబున నిక్కలువడ మ్రక్కం ద్రొక్కుచు మెండుచెడి బెండుపడి నాఁచుగుల్లసిప్పతండంబులఁ బరస్పరతాడనంబులకు నడ్డంబుగా నొడ్డుచు నోలమాస గొనక గెలుపుఁ దలంపులు బెట్టిదంబులై రెట్టింప నహోరాత్రంబులుం బోలెఁ గ్రమక్రమవిజృంభమాణంబులై బహుకాలకలహవిహారంబులై నిర్గతనిద్రాహారంబులై యవక్రపరాక్రమఘోరంబులై పోరుచున్నసమయంబున. 55

క. జవమును జలమును బలమును, వివిధములుగఁ బోరుకరటి వీరతకు భువిన్
దివి మకరమీనకర్కట, నివహము లొక్కటన మిత్రనిలయముఁ బొందెన్. 56

శా. ఆటోపంబునఁ జిమ్మె నా మ్మొసల వజ్రాభీలదంతంబులం
దాటించున్ మెడఁ గట్టి బిట్టు హరిదోర్దండాభశుండాహతిన్
నీటన్ మాటికి మాటికిం దిగువఁగా నీరాటము న్నీటిపో
రాట [4]న్నోటమిపాటుఁ జూపుట కరన్యాటంబు వాచాటమై. 57

వ. అప్పుడు. 58

ఆ. మకరితోడఁ బోరు మాతంగవిభుని నొ, క్కరుని డించి పోవఁ గాళ్లు రాక
తీరి చూచుచుండెఁ గుంజరీయూథంబు, మగలు దగులుగారె మగువలకును.

1 గోరులన్. 2 మనఁగా నతలకుతలపతు లరుదుపడన్. 3 దాఁకుచు. 4 ంబోటమిపాటు.

వ. అంత. 60

ఆ. జీవనంబు దనకు § జీవనం బై యుంట, నలవుఁ జలము నంత § కంత కెక్కె
మకర మొప్పె డస్సె § మత్తేభమల్లంబు, బహుళపక్షశీత § భానుపగిది. 61

మ. ఉఱుకుం గుంభయుగంబుపై హరిక్రియన్ § హుమ్మంచుఁ బాదంబులన్
[1]నెఱయుం గంఠము వెన్ను దన్ను నెగయు § న్వ్రేలాగతిన్ వాలముం
జఱచున్ నుగ్గుగఁ దాఁకు ముంచు మునుఁగున్ § శల్యంబులున్ దంతముల్
విఱుగన్ వ్రేయుచుఁ బొంచి పొంచి కదియున్ § వేదండయూథోత్తమున్. 62

మ. పొడగానంబడ కుండ డాఁగు వెలికిం § [2]బోవంగఁ దా నడ్డ మై
పొడిసూపుం జరణంబులం బెనఁగొనుం § బోరాక రారాక బె
గ్గడిలం గూలఁగఁ దాఁచు లేచుతఱి ను § ద్ఘాటించు లంఘించు బ
ల్విడిఁ జీరుం దలఁగున్ మలంగు నొడియున్ § వేధించుఁ గ్రోధించుచున్. 63

వ. ఇట్లు విస్మితనక్రచక్రంబయి నిర్వక్రవిక్రమంబున నల్పహృదయజ్ఞానదీపంబు నతిక్రమించుమహామాయాంధకారంబునుం బోలె నంతకంతకు నుత్సాహకలహసన్నాహబహువిధజలావగాహం బయిన గ్రాహంబు మహాసాహసంబున. 64

శా. పాదద్వంద్వము నేల మోపి పవనున్ § బంధించి పంచేంద్రియో
న్మాదంబుం బరిమార్చి బుద్ధిలతికన్ § మారాకు [4]హత్తించి ని
ష్ఖేదబ్రహ్మపదావలంబనరతిం § గ్రీడించుయోగీంద్రుమ
ర్యాదన్ నక్రము[5] విక్రమించెఁ గరిపా § దాక్రాంతినిర్వక్ర మై. 65

ఆ. వనగజంబు నెగచు § వనచారిఁ బొడగని, వనగజంబకాన § వక్రిగజము
వెల్ల నై సురేంద్రు § వేచి సుధాంధులు, పట్టఁ బట్ట నీక § బయలు ప్రాఁకె. 66

ఉ. ఊహ గలంగి జీవనపు § టోలమునం బడి పోరుచున్ మహా
మోహలతానిబద్ధపద § ముల్ విడిపించుకొనంగ లేక సం
దేహముఁ బొందు దేహిక్రియ § దీనదశన్ గజ ముండె భీషణ
గ్రాహదురంతదంతపరి § ఘట్టితపాదఖురాగ్రశల్య మై. 67

వ. ఇవ్విధంబున. 68

క. అలయక సొలయక వేసట, నొలయక కరి మకరితోడ § నుద్దండత రా
త్రులు సంధ్యలు దివసంబులు, సలిపెం బో రొక్కవేయి § సంవత్సరముల్. 69

మ. పృథుశక్తిన్ గజ మాజలగ్రహముతోఁ § బెక్కేండ్లు పోరాడి సం
శిథిలం బై తనలావు వైరిబలముం § జింతించి మిథ్యామనో
రథ మిం కేటికి దీని గెల్వ సరిఁ బో § రం జాల రా దంచు న
వ్యథ మై యిట్లనుఁ బూర్వపుణ్యఫలదీ § వ్యజ్ఞానసంపత్తితోన్. 70

---

1 దిరుగుం. 2 బోఁ బోవఁగా. 3 దూఁటు. 4 లొత్తించి. 5 మతిక్రమించె.

శా. ఏరూపంబున దీని గెల్తు నిట మీఁద న్[1]దేవెంటఁ జింతింతు నె
వ్వారిం జీరుదు నెవ్వ రడ్డ మిఁక నివ్వారిప్రచారోత్తముల్
వారింపం దగువారి లెవ్వ రఖిలవ్యాపారపారాయణుల్
లేరే మ్రొక్కెద దిక్కుమాలినమొఱాలింపం బ్రపుణ్యాత్మకుల్. 71

శా. నానానేకపయూథముల్ వనములోనం బెద్దకాలంబు స
న్మానింపన్ దశలక్షకోటికరిణీనాథుండ నై యుండి మ
ద్దానాంభఃపరిపుష్టచందనలతాంతచ్ఛాయలం దుండ లే
కీనీరాశ ని టేల వచ్చితి భయంబెల్లం గదే యీశ్వరా. 72

ఉ. ఎవ్వనిచే జనించు జగ మెవ్వనిలోపల నుండు లీన మై
యెవ్వనియందు డిందుఁ బరమేశ్వరుఁ డెవ్వఁడు మూలకారణం
బెవ్వఁ డనాదిమధ్యలయుఁ డెవ్వఁడు సర్వముఁ దాన యైనవాఁ
డెవ్వఁడు వాని నాత్మభవు నీశ్వరు నే శరణంబు వేఁడెదన్. 73

క. ఒకపరి జగములు వెలి నిడి, యొకపరి లోపలికిఁ గొనుచు నుభయముఁ దా నై
సకలార్థసాక్షి యగున,య్యకలంకుని నాత్మమూలు నర్థిఁ దలంతున్. 74

క. లోకంబులు లోకేశులు, లోకస్థులుఁ దెగినఁ దుది నలోకం బగు పెం
జీఁకటి కవ్వల నెవ్వం, డేకాకృతి వెలుఁగు నతని నే సేవింతున్. 75

క. నర్తకునిభంగిఁ బెక్కగు, మూర్తులతో నెవ్వఁ డాడు మునులు దివిజులుం
గీర్తింప నేర రెవ్వని, వర్తన మొరు లెఱుఁగ రట్టివాని నుతింతున్. 76

ఆ. ముక్తసంగు లైన మునులు దిదృక్షులు, సర్వభూతహితులు సాధుచిత్తు
లసదృశవ్రతాఢ్యు లై కొల్తు రెవ్వని, దివ్యపదము వాఁడు దిక్కు నాకు. 77

సీ. భవము దోషంబు రూపంబుఁ గర్మంబు నా,హ్వయములు గుణము నెవ్వనికి లేక
జగములఁ గలిగించు సమయించు కొఱకు నై, నిజమాయ నెవ్వఁడిన్నియును దాల్చు
[2]నా పరేశునకు ననంతశక్తికి బ్రహ్మ, కిద్ధరూపికి రూపహీనునకును
జిత్రచారునికి సాక్షికి నాత్మరుచికిని, బరమాత్మునకుఁ బరబ్రహ్మమునకు

ఆ. మాటల నెఱుకల మనములఁ జేరంగఁ, గానిశుచికి సత్త్వగమ్యుఁ డగుచు
నిపుణుఁ డైనవాని నిష్కర్మతకు మెచ్చు, వాని కే నొనర్తు వందనములు. 78

సీ. శాంతున కపవర్గసౌఖ్యసంవేదికి, నిర్వాణభర్తకు నిర్విశేషు
నకు ఘోరునకు గూఢునకు గుణధర్మికి, సౌమ్యున కధికవిజ్ఞానమయున
కఖిలేంద్రియద్రష్ట కధ్యక్షునకు బహు,క్షేత్రజ్ఞునకు దయాసింధుమతికి
మూలప్రకృతి కాత్మమూలున కఖిలేంద్రి, యజ్ఞాపకునకు దుఃఖాంతకృతికి

ఆ. నెఱి నసత్య మనెడి నీడతో వెలుఁగుచు, నుండు నేకటికి మహోత్తరునకు
నిఖిలకారణునకు నిష్కారణునకు న,మస్కరింతు నన్ను మనుచుకొఱకు. 79

1 దెవేల్పుఁ. 2 నాపరమేశునకనంత.

క. యోగాగ్నిదగ్ధకర్ములు, యోగీశ్వరు లేమహాత్మునొం దెలుఁగక స
ద్యోగవిభావితమనముల, బాగుగ వీక్షింతు రట్టిపరము భజింతున్. 80

సీ. సర్వాగమామ్నాయజలధికి నపవర్గమయునికి నుత్తమమందిరునకు
సకలగుణారణిచ్ఛన్నబోధాగ్నికిఁ, దనయంత రాజిల్లుధన్యమతికి
గుణలయోద్దీపితగురుమానసునకు సం, వర్తితకర్మనిర్వర్తితునకు
దిశ లేనినాబోఁటిపశువులపాపంబు, లడఁచువానికి సమస్తాంతరాత్ముఁ
ఆ. డై వెలుంగువాని కచ్ఛిన్నునకు భగ, వంతునకుఁ దనూజపశునివేశ
దారసక్తు లయినవారి కందఁగ రాని, వాని కాచరింతు వందనములు. 81

వ. మఱియును. 82

సీ. వరధర్మకామార్థవర్జితకాములై, విబుధు లెవ్వాని సేవించి యిష్ట
గతిఁ బొందుదురు చేరి కాంక్షించువారి క, వ్యయదేహ మిచ్చు నెవ్వాఁడు కరుణ
ముక్తాత్ము లెవ్వని మునుకొని చింతింతు, రానందవార్ధిమగ్నాంతరంగు
లేకాంతు లెవ్వని నేమియుఁ గోరక, భద్రచరిత్రంబుఁ బాడుచుందు
ఆ. రామహేశు నాద్యు నవ్యక్తు నధ్యాత్మ, యోగగమ్యుఁ బూర్ణు నున్నతాత్ము
బ్రహ్మ మయినవానిఁ బరము నతీంద్రియు, నీశు [1]స్థూలు సూక్ష్ము నే భజింతు.

వ. అని మఱియు ని ట్లని వితర్కించె. 84

సీ. పావకుం డర్చుల భానుండు దీప్తుల, నెబ్భంగి నిగిడింతు రెట్లడంతు
రా క్రియ నాత్మకరావళిచేత బ్రహ్మాదుల వేల్పుల నఖిలజంతు
గణముల జగముల ఘననామరూపభేదములతో మెఱయించి తిరుగ నడంచు
నెవ్వఁడు మనము బుద్ధీంద్రియంబులుఁ దానయై గుణసంప్రవాహంబు నెఱపు
తే. స్త్రీనపుంసకపురుషమూర్తియును గాక, తిర్యగమరనరాదిమూర్తియును గాక
కర్మగుణభేదసదసత్ప్రకాశి గాక, వెనుక నన్నియుఁ దా నగువిభుఁ దలంతు.

క. కలఁ డందురు దీనులయెడఁ, గలఁ డందురు పరమయోగిగణములపాలం
గలఁ డందు రన్నిదిశలను, గలఁడు కలం డనెడువాఁడు గలఁడో లేఁడో. 86

సీ. కలుగఁడే నాపాలి కలిమి సందేహింపఁ, గలిమిలేములు లేక కలుగువాఁడు
నా కడ్డపడ రాఁడె నలినసాధువులచేఁ, బడినసాధుల కడ్డపడెడువాఁడు
చూడఁడే నాపాటుఁ జూపులఁ జూడక, [2]చూచువారలఁ గృపఁ జూచువాఁడు
లీలతో నామొఱా లింపఁడే మొఱఁగుల, మొఱ లెఱుంగుచుఁ దన్ను మొఱఁగు [వాఁడు
తే. అఖిలరూపముల్ దనరూప మైనవాఁడు
[3]ఆదిమధ్యాంతములు లేక యడరువాఁడు
భక్తజనములదీనులపాలివాఁడు
వినఁడె చూడఁడె తలఁపఁడె వేగ రాఁడె. 87

1 దూరు సూక్ష్ము. 2 చూచెడువారలఁ జూచు. 3 ప్రథమమధ్యాంతములు గానఁబడనివాఁడు.

క. విశ్వకరు విశ్వదూరుని విశ్వాత్ముని విశ్వవేద్యు విశ్వు నవిశ్వున్
శాశ్వతు నజు బ్రహ్మప్రభు, నీశ్వరునిం బరమపురుషు నే భజియింతున్. 88

వ. అని పలికి తనమనంబున నగ్గజేంద్రుం డీశ్వరసన్నిధానంబు గల్పించుకొని (యి ట్లనియె.) 89

శా. లా వొక్కింతయు లేదు ధైర్యము విలోలం బయ్యెఁ బ్రాణంబులున్
ఠావుల్ దప్పెను మూర్ఛ వచ్చెఁ దనువుఁ డస్సెన్ శ్రమం బయ్యెడిన్
నీవే తప్ప నితఃపరం బెఱుఁగ మన్నింపం దగున్ దీనునిన్
రావే యీశ్వర కావవే వరద సంరక్షింపు భద్రాత్మకా. 90

క. విను దఁట జీవులమాటలు, చను దఁట చనరానిచోట్ల శరణార్థులకో
యను దఁట పిలిచిన సర్వముఁ, గను దఁట సందేహ మయ్యెఁ గరుణావార్ధీ. 91

ఉ. ఓకమలాప్త యోవరద యోప్రతిపక్షవిపక్షదూర కు
య్యోకవియోగివంద్యసుగుణోత్తమ యోశరణాగతామరా
నోకహ యోమునీశ్వరమనోహర యోవిమలప్రభావ రా
వే కరుణింపవే తలఁపవే [1]శరణార్థిని నన్నుఁ గావవే. 92

వ. అని పలికి మఱియు నరక్షితరక్షకుం డైనయీశ్వరుం డాపన్నుం డైననన్నుఁ గాచుం గాక యని నింగి నిక్కి చూచుచు నిట్టూర్పులు నిగిడించుచు బయ లాలకించుచు నగ్గజేంద్రుండు మొఱ సేయుచున్నసమయంబున. 93

ఆ. విశ్వమయత లేమి వినియు నూరక యుండి, రంబుజాసనాదు లడ్డపడక
విశ్వమయుఁడు విభుఁడు విష్ణుండు జిష్ణుండు, భక్తియుతున కడ్డపడఁ దలంచె. 94

మ. అల వైకుంఠపురంబులో నగరిలో నా మూలసౌధంబు దా
పల మందారవనాంతరామృతసరఃప్రాంతేందుకాంతోపలో
త్పలపర్యంకరమావినోది యగు నాపన్నప్రసన్నుండు వి
హ్వలనాగేంద్రము పాహి పాహి యనఁ గుయ్యాలించి సంరంభి యై. 95

మ. సిరికిం జెప్పఁడు శంఖచక్రయుగముం జేదోయి సంధింపఁ డే
పరివారంబును జీరఁ డభ్రగపతిం [2]బన్నింపఁ డాకర్ణికాం
తరధమ్మిల్లముఁ జక్క నొత్తఁడు వివాదప్రోత్థితశ్రీకుచో
పరిచేలాంచల మైన వీడఁడు గజప్రాణావనోత్సాహి యై. 96

వ. ఇట్లు భక్తజనపాలనపరాయణుండును నిఖిలజంతుహృదయారవిందసదాయనుండును నగు నారాయణుండు కరికులేంద్రవిజ్ఞాపితనానావిధదీనాలాపంబు లాకర్ణించి లక్ష్మీకాంతావినోదంబులం దనివి సాలించి సంభ్రమించి దిశలు నిరీక్షించి గజేంద్రరక్షాపరత్వంబు నంగీకరించి నిజపరికరంబు మరల నవధరించి గగనంబున కుద్గమించి వేంచేయునప్పుడు. 97

1. వినవే శరణార్థిఁ గావవే. 2 బల్లింపఁ.

మ. తనవెంటన్ సిరి లచ్చి వెంటనవరోధవ్రాతమున్ దాని వె
న్కను బక్షీంద్రుఁడు వానిపొంతను ధనుఃకౌమోదకీశంఖచ
క్రనికాయంబును నారదుండు ధ్వజినీకాంతుండు రా వచ్చి రొ
య్యన వైకుంఠపురంబునం గలుగువా రాబాలగోపాలమున్. 98

వ. తదనంతరంబ ముఖారవిందమకరందబిందుసందోహపరిష్యందమానానందిందిందిర యగునయ్యిందిరాదేవి గోవిందకరారవిందసమాకృష్యమాణసంవ్యానచేలాంచల యయి పోవుచు. 99

మ. తనవేంచేయుపదంబుఁ బేర్కొనఁడనాథస్త్రీజనాలాపముల్
వినెనో మ్రుచ్చులు మ్రుచ్చిలించిరొ ఖలుల్ వేదప్రపంచంబులన్
దనుజానీకము దేవతానగరిపైఁ దండెత్తెనో భక్తులం
గని చక్రాయుధుఁ డేఁడి చూపుఁ డని ధిక్కారించిరో దుర్జనుల్. 100

వ. అని వితర్కించుచు. 101

శా. తాటంకాచలనంబుతో భుజనటద్ధమ్మిల్లబంధంబుతో
శాటీముక్తకుచంబుతో నదృఢచంచత్కాంచితో శీర్ణలా
లాటాలేపముతో మనోహరకరాలగ్నోత్తరీయంబుతోఁ
గోటీందుప్రభతో నురోజభరసంకోచద్విలగ్నంబుతోన్. 102

క. అడిగెద నని కడు వడిఁ జను, నడిగినఁ దను మగుడ నుడువఁడని నడ యుడుగున్
వెడవెడ సిడిముడి తడఁబడ, నడుగిడు నడుగిడదు జడిమ నడుగిడు నెడలన్. 103

సీ. నిటలాలకము లంట నివురఁ జుంజుమ్మని, ముఖసరోజము నిండ ముసరుఁ దేంట్లు
నళులఁ జోపఁగఁ జిల్క లల్లన చేరి, యోష్ఠబింబద్యుతు లొడియ నుఱుకు
శుకములఁ దోలఁ జక్షుస్సీనములకు మం, దాకినీపాఠీనలోక మెసఁగు
మీనపంక్తుల దాఁట మెఱుదీఁగతో రాయ, శంపాలతలు మింట సరణిఁగట్టు

ఆ. శంపలను జయింపఁ జక్రవాకంబులు, కుచయుగంబుఁ దాఁకి క్రొవ్వు సూపు
మెలఁత మొగులుపిఱిఁది మెఱుఁగుఁదీవయుఁబోలె, జలదవర్ణు వెనుక జరుగునపుడు.

మ. వినువీథిన్ జనుదేరఁ గాంచి రమరుల్ విష్ణున్ సురారాతిజీ
వనసంపత్తినిరాకరిష్ణుఁ గరుణావర్ధిష్ణు యోగీంద్రహృ
ద్వనవర్తిష్ణు సహిష్ణు భక్తజనబృందప్రాభవాలంకరి
ష్ణు నవోఢోల్లసదిందిరాపరిచరిష్ణున్ జిష్ణు రోచిష్ణునిన్. 105

వ. ఇట్లు వొడగని. 106

మ. చనుదెంచెన్ ఘనుఁ డల్లవాఁడె హరిపజ్జం గంటిరే లక్ష్మి శం
ఖనినాదం బదె చక్ర మల్లదె భుజంగధ్వంసియున్ వాఁడె క్ర
న్నన యేతెంచె నటంచు వేల్పులు నమోనారాయణాయేతిని
స్వనులై మ్రొక్కిరి మింట హస్తిదురవస్థావక్రికిం జక్రికిన్. 107

వ. అయ్యవసరంబునఁ గుంజరేంద్రపాలనపారవశ్యంబున దేవతానమస్కారంబు లంగీకరింపక మనస్సమానసంచారుం డై పోయి పోయి కొంతదూరంబున శింశుమారచక్రంబునుంబోలె గురుమకరకుళీరమీనమిథునం బై కిన్నరేంద్రునిభాండాగారంబునుంబోలె స్వచ్ఛవరకచ్ఛపం బై భాగ్యవంతునిభాగధేయంబునుంబోలె సరాగజీవనం బై వైకుంఠపురంబునుంబోలె శంఖచక్రకమలాలంకృతం బై సంసారప్రకరంబునుంబోలె ద్వంద్వసంకులపంకసంకీర్ణం బై యొప్పునప్పంకజాకరంబుఁ బొడగని. 108

మ. కరుణాసింధుఁడు శౌరి వారిచరముం ఖండింపఁగాఁ బంపె స
త్వరితాకంపితభూమిచక్రము మహోద్యద్విస్ఫులింగచ్ఛటా
పరిభూతాంబరశుక్రముం బహువిధబ్రహ్మాండభాండచ్ఛటాం
తరనిర్వక్రముఁ బాలితాఖిలసుధాంధశ్చక్రముం జక్రమున్. 109

వ. ఇట్లు పంచిన. 110

శా. అంభోజాకరమధ్యనూతననళిన్యాలింగనక్రీడనా
రంభుం డైన వెలుంగుఱేనిచెలు వారన్ వచ్చి నీటన్ గుభుల్
గుంభధ్వానముతోఁ గలంకువు కలంకం బొందఁగాఁ జొచ్చి దు
ష్టాంభోవర్తి వసించుచక్కటికి డాయం బోయి హృద్వేగ మై. 111

శా. భీమం బై తలఁ ద్రుంచి ప్రాణములఁ బాపెం జక్ర మాశుక్రియన్
హేమక్ష్మాధరదేహముం జకితవన్యేభేంద్రసందోహముం
గామక్రోధనగేహముం గరటిరక్తస్రావగాహంబు ని
స్సీమోత్సాహము వీతదాహము జయశ్రీమోహముం గ్రాహమున్. 112

వ. ఇట్లు నిమిషస్పర్శనంబున సుదర్శనంబు మకరితలఁ ద్రుంచునవసరంబున. 113

క. మకర మొకటి రవిఁ జొచ్చెను, మకరము మఱియొకటి ధనదుమాటున డాఁగెన్
మకరాలయమునఁ దిరిగెడు, మకరంబులు కూర్మరాజుమఱువున కరిగెన్. 114

మ. తమముం బాసినరోహిణీవిభుక్రియన్ దర్పించి సంసారదుః
ఖము వీడ్కొన్నవిరక్తచిత్తునిగతిన్ గ్రాహంబుపట్టూడ్చి పా
దము లల్లార్చి కరేణుకావిభుఁడు సౌందర్యంబుతో నొప్పె సం
భ్రమదాశాకరిణీకరోజ్ఝితసుధాంభస్స్నానవిశ్రాంతుఁ డై. 115

శా. పూరించెన్ హరి పాంచజన్యముఁ గృపాంభోరాశిసౌజన్యమున్
భూరిధ్వానచలాచలీకృతమహాభూతప్రచైతన్యమున్
సారోదారశితప్రభాచకితపర్జన్యాదిరాజన్యమున్
దూరీభూతవిపన్నదైన్యమును నిర్ధూతద్విషత్సైన్యమున్. 116

మ. మొరసెన్ నిర్జరదుందుభుల్ జలరుహామోదంబు లై వాయువుల్
దిరిగెం బువ్వులవానజల్లు గురిసెన్ దేవాంగనాలాస్యము

ల్వారఁగన్ దిక్కులయందు జీవజయశ§బ్దధ్వానముల్ నిండె సా
గర ముప్పొంగెఁ దరంగచుంబితనభో§గంగాముఖాంభోజ మై. 117

క. నిడుద యగు కేల గజమును, మడువున వెడలంగఁ దిగిచి § మదజలరేఖల్
దుడుచుచు మెల్లన పుడుకుచు, నుడిపెన్ విష్ణుండు దుఃఖ § ముర్వీనాథా. 118

క. శ్రీహరికరసంస్పర్శను, దేహము దాహంబు మాని § ధృతిఁ గరిణీసం
దోహంబుఁ దాను గజపతి, మోహనఘీంకారశబ్ద§ములతో నొప్పెన్. 119

క. కరముల మెల్లన నివురుచుఁ, గర మనురాగమున నొరసి § కలయంబడుచుం
గరి హరికతమున బ్రదికినఁ, గరపీడనఁ మాచరించెఁ § గరిణులు మరలన్. 120

సీ. జననాథ దేవల§శాపవిముక్తుఁ డై, పటుతరగ్రాహరూ§పంబు మాని
ఘనుఁడు హూహూనామ§గంధర్వుఁ డప్పుడు, దనతొంటినిర్మల§తనువుఁ దాల్చి
హరికి నవ్యయునకు § నతిభక్తితో మ్రొక్కి, తవిలి కీర్తించి గీ§తములు పాడి
యా దేవుకృప నొంది § యందంద మఱియును, వినతశిరస్కుఁ డై § వేడ్కతోడ

ఆ. దళితపాపుఁ డగుచుఁ § దనలోకమున కేఁగె, నపుడు శౌరి గేల § నంటి తడవ
హస్తిలోకనాథుఁ§డజ్ఞానరహితుఁ డై, విష్ణురూపుఁ డగుచు § వెలుఁగుచుండె.

మ. అవనీనాథ గజేంద్రుఁ డామకరితో § నాలంబు గావించె మున్
ద్రవిళాధీశుఁ డతండు పుణ్యతముఁ డిం§ద్రద్యుమ్ననాముండు వై
ష్ణవముఖ్యుండు గృహీతమౌనియతిన్ § సర్వాత్ము నారాయణు-
సవిశేషంబుగఁ బూజ సేసెను మహా§శైలాగ్రభాగంబునన్. 122

మ. ఒకనాఁ డానృపుఁ డచ్యుతున్ మనములో § నూహించుచున్ మౌని యై
యకలంకస్థితి నున్నచోఁ గలశజుం § డచ్చోటికిన్ వచ్చి లే
వక పూజింపక యున్నవానిఁ గని న§వ్యక్రోధుఁ డై మూఢలు
బ్ధ కరీంద్రోత్తమయోనిఁ బుట్టు మని శా§పం బిచ్చె భూవల్లభా. 123

క. మునిపతి నవమానించిన, ఘనుఁ డింద్రద్యుమ్నవిభుఁడు § గుంజరయోనిం
జననం బందెను విప్రులఁ, గని యవమానింపఁ దగదు § ఘనపుణ్యులకున్. 124

క. కరినాథుఁ డయ్యె నాతఁడు, కరు లైరి భటాదు లెల్ల § గజ మై యుండిన్
హరిచరణసేవకతమునఁ, గరివరునకు నధికముక్తి § గలిగె మహాత్మా. 125

ఆ. కర్మతంత్రుఁడగుచుఁ § గమలాక్షుఁ గొల్చుచు,నుభయనియతవృత్తి§నుండుచుండఁ
జెడును గర్మ మెల్ల § శిథిల మై మెల్లన, ప్రబల మగుచు విష్ణు§భక్తి సెడదు. 126

క. చెడుఁ గరులుహరులుధనములుఁ, జెడుదురు నిజసతులుసుతులుఁ§జెడుచెనఁటులకుం
జెడక మనునెఱసుగుణులకుఁ, జెడనిపదార్థములు విష్ణు§సేవానిరతుల్. 127

వ. అప్పుడు జగజ్జనకుం డగునప్పరమేశ్వరుండు దరహసితముఖకమల యగున
క్కమల కిట్లనియె. 128

క. బాలా నావెనువెంటను, హేలన్ వినువీధినుండి ॥ యేతెంచుచు నీ
చేలాంచలంబుఁ బట్టుట, కాలో నే మంటి నన్ను ॥ నంభోజముఖీ. 129

క. ఎఱుఁగుదు తెఱవా యెప్పుడు, మఱవను సకలంబు నన్ను ॥ మఱచినయెడలన్
మఱతునని యెఱిఁగి మొఱఁగక, మఱవక మొఱ యిడిర యేని ॥ మఱియున్యములన్.

వ. అని పలికిన నరవిందమందిర (యగునయ్యిందిరాదేవి) మందస్మితచంద్రికా
సుందరవదనారవింద యగుచు ముకుందున కిట్లనియె. 131

క. దేవా దేవరయడుగులు, భావంబున నిలిపి కొలుచు ॥ పని నాపని గా
కో వల్లభ యేమనియెద, నీవెంటను వచ్చుచుంటి ॥ నిఖిలాధిపతీ. 132

క. దీనులకుయ్యాలింపను, దీనుల రక్షింప మేలు ॥ దీవనఁ బొందన్
దీనావన నీకొప్పును, దీనపరాధీన దేవ ॥ దేవ మహేశా. 133

వ. అని మఱియును సముచితసంభాషణంబుల నంకించుచున్నయప్పరమవైష్ణవీ
రత్నంబును సాదరసరససల్లాపమందహాసపూర్వకంబుగా నాలింగనంబు గావించి
సపరివారుండై గరుడగంధర్వసిద్ధవిబుధగణజేగీయమానుండై (గరుడారూఢుం
డగుచు) హరి నిజసదనంబునకుం జనియె నని చెప్పి శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె.

సీ. నరనాథ నీకును ॥ నాచేత వివరింపఁ, బడిన యీకృష్ణాను ॥ భావ మైన
గజరాజమోక్షణ ॥ కథ వినువారికి, యశము లిచ్చును గల్మ ॥ షాపహంబు
దుస్స్వప్ననాశంబు ॥ దుఃఖసంహారంబుఁ, బ్రొద్దున మేల్కాంచి ॥ పూతవృత్తి
నిత్యంబుఁ బఠియించు ॥ నిర్మలాత్మకు లైన, విప్రులకును బహు ॥ విభవ మమరు

తే. సంపదలు గల్గుఁ బీడలు ॥ శాంతిఁ బొందు
సుఖము సిద్ధించు వర్ధిల్లు ॥ శోభనములు
మోక్ష మఱచేతి దై యుండు ॥ ముదము సేరు
ననుచు విష్ణుండు ప్రీతుఁడై ॥ యాన తిచ్చె. 135

వ. అని మఱియు నప్పరమేశ్వరుం డిట్లని యాన తిచ్చె నెవ్వరేనియు నపరరా
త్రాంతంబున మేల్కాంచి సమాహితమనస్కు లయి నన్నును నిన్నును నీసరోవరం
బును శ్వేతద్వీపంబును నాకుం బ్రియం బైన సుధాసాగరంబును హేమనగంబును
నిగ్గిరికందరకాననంబులను వేత్రకీచకవేణులతాగుల్మసురపాదపంబులను నేనును
బ్రహ్మయు ఫాలలోచనుండును నివసించి యుండునక్కొండశిఖరంబులను గౌ
మోదకీ కౌస్తుభ సుదర్శన పాంచజన్యంబులను శ్రీదేవిని శేష గరుడ వాసుకి ప్ర
హ్లాదనారదులను మత్స్యకూర్మవరాహాద్యవతారంబులను దదవతారకృతకార్యం
బులను సూర్యసోమపావకులను బ్రణవంబును ధర్మతపస్సత్యంబులను వేదంబును
వేదాంగంబులను శాస్త్రంబులను గోభూసురసాధుపతివ్రతాజనంబులను జంద్రకా
శ్యపజయాసముదయంబును గౌరీ గంగా సరస్వతీ కాళిందీ సునందాప్రముఖపు
ణ్యతరంగిణీనిచయంబును నమరులను నమరతరువులను నైరావతంబును నమృతం

బును ధుర్రుని బ్రహ్మర్షినివహంబును బుణ్యశ్లోకు లగుజనమానవులను సమాహిత
చిత్తులై తలంతురు వారలకుఁ బ్రాణావసానకాలంబున మదీయం బగువిమలగతి
నిత్తు నని హృషీకేశుండు నిర్దేశించి శంఖంబు పూరించి(సకలామరవందితచరణార
విందుండై) విహగపరివృఢవాహనుండై వేంచేసె విబుధానీకంబు సంతోషించె
నని చెప్పి శుకుండు రాజున కిట్లనియె. 136

క. గజరాజమోక్షణంబును, నిజముగఁ బఠియించునట్టినియతాత్ములకున్
గజరాజవరదుఁ డిచ్చును, గజతురగస్యందనములుఁ గైవల్యంబున్. 137

క. తామసుతమ్ముఁడు రైవత, నామకుఁడై వెలసె మనువు నలువురమీఁదన్
భూమికిఁ బ్రతివింధ్యార్జున, నామాదులు నృపులు మనువునందనులు నృపా.

సీ. మునులు హిరణ్యరోముఁడు నూర్ధ్వబాహుండు, వేదశీర్షుం డనువీరు మొదలు
నమరులు భూతరయాదులు శుభ్రుని, పత్ని వికుంఠాఖ్య పరమసాధ్వి
యాయిద్దఱకుఁ బుత్రుఁడై తనకళలతో, వైకుంఠుఁ డనఁ బుట్టి నారిజాక్షుఁ
డవనిపై వైకుంఠ మనియెడిలోకంబుఁ, గల్పించె నెల్లలోకములు మొక్క-

తే. రమయెదుర్కోలు సేకొనె రాజముఖ్య, తదనుభావంబుగుణములుదలఁప నరుడ
యీధరారేణుపటలంబు నెఱుఁగవచ్చుఁ, గాని రాదయ్య హరిగుణగణముసంఖ్య.

వ. తదనంతరంబు. 140

సీ. చక్షుస్తనూజుండు చాక్షుషుం డనువీరుఁ, డాఱవమను వయ్యె నవనినాథ
భూమీశ్వరులు పురుపురుషసుద్యుమ్నాదు, లాతనినందను లమరవిభుఁడు
మంత్రద్యుమాఖ్యుఁ డమర్త్యు లాప్యాదికు, లాహవిష్మద్వీరకాదిమునులు
మును లందు విభుఁడు సంభూతికి వైరాజు, నకుఁ బుట్టి యజితుండు నాఁగనొప్పి

ఆ. నతఁడ కాఁడె కూర్మమై మందరాగంబు, నుదధిజలములోన నుండి మోచె
నతఁడ చువ్వె దివిజు లర్థింప నమృతాబ్ధిఁ, ద్రచ్చి యిచ్చె నాసుధారసంబు.

క్షీరసాగరమథనకథాప్రారంభము.

వ. అని పలికినం బరీక్షిన్నరేంద్రుండు మునీంద్రున కిట్లనియె. 142

మ. విను మున్నేటికిఁ ద్రచ్చె పాలకడలిన్ విష్ణుండు గూర్మాకృతిన్
వనధిం జొచ్చి యదెట్లు మోచె బలుగవ్వం బైన శైలంబు దే
వనికాయం బమృతంబు నెట్లు వడసెన్ వారాశి నేమేమి సం
జనితం బయ్యె మునీంద్ర చోద్యము గదా సర్వంబుఁ జెప్పం గదే. 143

క. అప్పటనుండి బుధోత్తమ, చెప్పెదుభగవత్కథావిశేషంబులు నా
కెప్పుడుఁ దనివి జనింపదు, సెప్పఁ గదే చెవులు నిండ శ్రీహరికృతముల్. 144

వ. అని మఱియు నడుగంబడినవాఁడై యతని నభినందించి హరిప్రసంగంబు సెప్ప
నుపక్రమించె నని సూతుండు ద్విజుల కిట్లనియె నట్లు శుకుండు రాజుం జూచి.

క. కసిమసఁగి యసురవిసరము, లసిలతికల సురల నెగవ ◊ నసువులు వెడలం
బసఁ జెడిరి పడిరి కెడసిరి, యసమసమరవిలసనముల ◊ నను వెడలి నృపా. 146
క. సురపతివరుణాదులతోఁ, సురముఖ్యులు గొంద ఱరిగి ◊ సురశైలముపై
సురనుతుఁ డగుసజుఁ గని యా,సురదుష్కృతిఁ జెప్పి రపుడు◊సొలయుచు నతులై.
క. దుర్వాసుశాపవశమున, నిర్వీర్యత జగము లెల్ల ◊ నిశ్శ్రీకము లై
పర్వతరిపుతోఁ గూడ న,పర్వము లయి యుండె హతసు◊పర్వావళు లై. 148
వ. అప్పుడు. 149
ఆ. నెలవు వెడలి వచ్చి ◊ నిస్తేజు లైనట్టి, వేల్పుగములఁ జూచి ◊ వేల్పుఁబెద్ద
పరమపురుషుఁ దలఁచి◊ప్రణతుఁడై సంఫుల్ల,పద్మనయనుఁడగుచుఁ◊బలికెఁ దెలియ.
క. ఏనును మీరును గాలము, మానవతిర్యగ్లతాద్రు◊మస్వేదజముల్
మానుగ నెవ్వనికళలము, వానికి మ్రొక్కుదము గాక ◊ వగవఁగ నేలా. 151
క. వధ్యుం... రక్షణీయుఁడు, సాధ్యుఁడు మాన్యుఁ డని లేక ◊ సర్వత్రానా
వధ్యాదు లొనర్చునతం, డాధ్యంతవిధానమునకు ◊ నధ్యుఁడు మనకున్. 152
క. వరదునిఁ బరము జగద్గురుఁ, గరుణాపరతంత్రు మనము ◊ గనుఁగొన దుఃఖ
జ్వరములు సెడు నని సురలకు, సరసిజజని చెప్పి యజితు◊సదనంబునకున్. 153
వ. తానును దేవతాసమూహంబును నతిరయంబునం జని వినయంబునఁ గానం
బడనియవ్విభు నుద్దేశించి దైవికంబు లగువచనంబుల నియతేంద్రియుం డై
యి ట్లని స్తుతియించె. 154
సీ. ఎవ్వనిమాయకు ◊ నింతయు మోహించుఁ, దఱిమి యెవ్వనిమాయ◊దాఁట రాదు
తనమాయ నెవ్వఁ డిం◊తయు గెల్చినట్టివాఁ, డెవ్వనిఁ బొడగాన ◊ రెట్టిమునులు
సర్వభూతములకు ◊ సమవృత్తి నెవ్వఁడు, చరియించుఁ దనచేత ◊ జనిత మయిన
ధరణి పాదములు చి◊త్తము సోముఁ డగ్నిము,ఖంబుగన్నులుసో మ◊కమలహితులు
తే. సెవులు దిక్కులు రేతంబు ◊ సింధుజలము
మూఁడుమూర్తులపుట్టిల్లు ◊ మొదలినెలవు
గర్భ మఖిలంబు మూర్ధంబు ◊ గగన మగుచు
మలయు నెవ్వఁడు వాని న◊మస్కరింతు. 155
వ. మఱియు నెవ్వనిబలంబున మహేంద్రుండును బ్రసాదంబున దేవతలును గోపం
బున రుద్రుండును బరుషంబున విరించియు నింద్రియంబులవలన వేదంబులును
మునులును మేఢ్రంబునఁ బ్రజాపతియును వక్షంబున లక్ష్మియు ఛాయవలనఁ బితృ
దేవతలును స్తనంబులవలన ధర్మంబును బృష్ఠంబువలన నధర్మంబును శిరంబు
వలన నాకంబును విహారంబువలన నప్సరోజనంబులును ముఖంబువలన విప్రులు
ను గుహ్యం బైన బ్రహ్మంబును భుజంబులవలన రాజులును బలంబును నూరువుల
వలన వైశ్యులును నైపుణ్యంబును బదంబులవలన శూద్రులును నవేదంబును

నధరంబున లోభంబును నుపరిరదచ్ఛదంబువలనఁ బ్రీతియు నాసాపుటంబు
వలన ద్యుతియు స్పర్శంబునఁ గామంబును భ్రూయుగళంబున యమంబును
బక్ష్మంబునఁ గాలంబును సంభవించె నెవ్వనియోగమాయాజనితంబులు ద్రవ్య
వయఃకర్మగుణవిశేషంబులు చతుర్విధభూతసర్గం బెవ్వనియాత్మతంత్రం బెవ్వని
వలన సిద్ధించి లోకంబులును లోకపాలురుఁ బ్రదుకు చుందురు పెరుఁగు చుం
దురు దివిజులకు నాయువు నంధంబు బలంబు నై నగంబులకు నీశుం డై ప్రజ
లకుఁ బ్రజనుం డై (ప్రజావన)క్రియాకాండనిమిత్తసంభవుం డగుజాతవేదుం డై
యంతస్సముద్రంబున ధాతుసంఘాతంబులం [1]బ్రపంచించుచు బ్రహ్మమయుం డై
ముక్తికి ద్వారం బై యమృతమృత్యుస్వరూపుం డై చరాచరప్రాణులకుఁ బ్రాణం
బై యోజస్సహోబలవాయురూపంబు లైనప్రాణేంద్రియాత్మాసుశరీరకేతనుం డై
పరమవిభూతి యగునప్పరమేశ్వరుండు మాకుం బ్రసన్నుం డగుం గాక యని
మఱియును. 156

క. మొదల జల మిడిన భూజము, దుది నడుమను జల్లఁదనము । దొరకొనువాడ్కిన్
మొదలను హరికిని మ్రొక్కిన, ముద మొందుదు మెల్ల వేల్పు । మూఁకలు నేనున్.

క. ఆపన్ను లగుదిదృక్షుల, కోపుణ్య భవన్ముఖాబ్జ । మొయ్యన తఱితోఁ
బ్రాపింపఁ జేయు సంపద, నోపరమదయానివాస । యుజ్జ్వలతేజా. 158

వ. అని యిట్లు దేవగణసమేతుం డై యనేకవిధంబులం గీర్తించుచు నున్నపరమేష్ఠి
యందుఁ గరుణించి దయాగరిష్ఠుం డగువిశ్వగర్భుం డావిర్భవించె. 159

మ. ఒకవేయర్కులు గూడి గట్టి[2]కరు లై । యుద్యత్ప్రభాభూతితో
నొకరూ పై చనుదెంచుమాడ్కి హరి దా । నొప్పారె నా వేలుపుల్
వికలాలోకను లై విషణ్ణమతు లై । విభ్రాంతు లై మ్రోలఁ గా
నక శంకించిరి కొంతప్రొద్దు విభుఁ గా । నం బోలునే వారికిన్. 160

వ. అప్పుడు. 161

సీ. హారకిరీటకే । యూరకుండలపాద, కటకకాంచీలతా । కంకణాది
కౌస్తుభోపేతంబుఁ । గౌమోదకీశంఖ, చక్రశరాసన । సంయుతంబు
మరకతశ్యామంబు । సరసిజనేత్రంబుఁ, గర్ణాభరణకాంతి । గండయుగముఁ
గలితకాంచనవర్ణ । కౌశేయవస్త్రంబు, శ్రీవనమాలికా । సేవితంబు

ఆ. నై మనోహరంబు । నై దివ్యసౌభాగ్య, మైనయతనిరూపు । హర్ష మెసఁగఁ
జూచి బ్రహ్మహరుఁడు । సురలును దానును, బొంగి నమ్రుఁ డగుచుఁ । బొగడఁదొడఁగె.

క. జననస్థితిలయదూరుని, మునినుతు నిర్వాణసుఖస । ముద్రుని సుగుణుం
దనుతనునిఁ బృథులపృథులుని, ననఘాత్ము మహానుభావు । నభినందింతున్. 163

---

1 బచరించుచు బ్రహ్మ. 2 కరు పై.

క. పురుషోత్తమ నీరూపము, పరమశ్రేయంబు భువనపంక్తుల కెల్లన్
స్థిరమై దికయోగంబున, వరుసను మాయందు గానవచ్చెను మాకున్. 164

క. మొదలును నీలోఁ దోఁచెను, దుదియును నటఁ దోఁచె నడుము దోఁచెను నీవే
మొదలునడుముదుది సృష్టికి, గదియఁగ ఘటమునకుమన్ను గతియగుమాడ్కిన్.

క. నీమాయచేత విశ్వము, వేమాఱు సృజింతు వనుచు విష్ణుఁడ వనుచున్
ధీమంతులు గుణపదవిని, నేమంబున సగుణుఁ డైననినుఁ గాంతు రొగిన్. 166

ఆ. అన్న మవనియందు నమృతంబు గోవుల,యందు వహ్నిసమిధలందు నరులు
యోగవశతఁ బొందునోజను బుద్ధిచే, నగుణు నిన్నుఁ గాంతు రాత్మఘనులు.

మత్తకోకిలము. పట్టు లేక బహుప్రకారవిపన్నచిత్తుల మైత్రి మే
మెట్టకేలకు నిన్నుఁ గంటి మభీప్సితార్థ[1]ము నంచుఁ బె
న్వొట్ట మైనదవానలంబున వేఁగునేనుఁగుమొత్తముల్
నిట్ట వేర్చినగంగలోపల నీగు గాంచినచాడ్పునన్. 168

మత్తకోకిలము. నీకు నే మని విన్నవింతుము నీవు సర్వమయుండ వై
లోక మెల్లను నిండి యుండఁగ లోకలోచన నీపదా
లోకనంబు శుభంబు మాకును లోకపాలకు లేను నీ
నాకవాసులు నీవ వహ్నిఁ దనర్చు కేతుతతిక్రియన్. 169

వ. అని కమలసంభవప్రముఖులు వినుతి సేసి రని చెప్పి నరేంద్రునకు శుకుం డిట్లనియె.

శా. ఈరీతిం జతురాననాదినుతుఁడై యా పార జీమూతగం
భీరం బైన రవంబునం బలికె సంప్రీతాత్ముఁడై యీశ్వరుం
డారోమాంచితకాయులార నవవిముక్తాపాయులం బ్రేయులం
బ్రారబ్ధోగ్రమహార్ణవోన్మథనపాంథానల్పులార వేల్పులన్. 171

క. ఓనలువ యోసురేశ్వర, యోనిటలతటాక్ష యోసురోత్తములారా
దానవులతోడ నిప్పుడు, మానుగఁ బోరామి గలిగి మనుట యొప్పున్. 172

వ. అది యె ట్లంటి రేని. 173

క. ఎప్పుడు దనకును సత్త్వము, సొప్పడు నందాఁక రిపులఁ జూచియుఁ దనమైఁ
గప్పికొని యుండవలయును, నొప్పఁగ నహి మూషికమున కొదిఁగినభంగిన్.

క. అమృతోత్పాదనయత్నము, విమృష్టమతిఁ జేయు టొప్పు వేల్పులు వినుఁడీ
యమృతంబుఁ ద్రావి జంతువు, లమృతగతిఁ బ్రతుకుచుండు నాయుర్వృద్ధిన్.

సీ. పాలమున్నీటిలోపల సర్వతృణలతౌ,షధములు దెప్పించి చాల వైచి
మందరశైలంబు మంథానముగఁ జేసి, తనర వాసుకిఁ దరిత్రాడు సేసి
నాసహాయంబున నలి నిందఱును మీరు, తరువుఁడు వేగ మతంద్రు లగుచు
ఫలము మీఁదయ్యెడు బహుళదుఃఖంబులఁ, బడుదురు దైత్యులు పాపమతులు

1 ము వచ్చుఁ.

ఆ. అలసటేమి లేక | యఖిలార్థములుఁ గల్గు, విషధిలోన నొక్క | విషము పుట్టు
గలఁగి వెఱవ వలదు | కామరోషంబులు, వస్తుచయమునందు | వలదు చేయ

వ. అని యాదేశించి. 177

క. అంతాదిరహితుఁ డచ్యుతుఁ, డంతర్ధానంబు నొందె | నజఫాలాక్షుల్
సంతోషంబునఁ దమతమ, కాంతాలయములకుఁ జనిరి | గౌరవ మొప్పన్. 178

క. కయ్యంబు సేయ నొల్లక, నెయ్యంబున నతులు వెట్టి | నిర్జరనికరం
బియ్యప్పనములు వెట్టుచుఁ, దియ్యంబునఁ గొల్చె బలిని | దేవద్వేషిన్. 179

క. పస సెడి తనకును వశమై, సుసరపుగతిఁ గొల్చుచున్న | సురసంఘములన్
గసిమసఁగి చంపఁ బూనిన, నసురుల వారించె బలియు | నతినయయుక్తిన్. 180

వ. అట్లు వారించి వైరోచని రాక్షససముదయంబున కిట్లనియె. 181

క. పగవారు శరణు చొచ్చిన, మగతనములు నెఱపఁ దగునె | మగవారలకుం
దగుసమయ మెఱుఁగ వలదే, మగఁటిమిఁ బాటింప వల | దమర్త్యులతోడన్.

వ. అని పలికి కొలువుకూటంబున సురనికరపరివృతుం డై నిఖిలలోకరాజ్యలక్ష్మీసహితుం డై యఖిలవిబుధవీరవిజయాహంకారనిజాలంకారుం డై సుఖంబునం గొలువున్న విరోచననందనుం గని శచీవిభుం డుత్తమసచివుండునుం బోలె సాంత్వనవచనంబుల శాంతిం బొందించి పురుషోత్తమశిక్షితం బైననీతిమార్గంబున శంబరునికిం బ్రియంబు సెప్పి యరిష్టనేమి ననునయించి త్రిపురవాసు లగుదానవుల నాదరించి జంభునిసమ్మతంబు సేకొని హయగ్రీవునివిగ్రహంబు మాన్చి నముచితారకబాణాదులతో సఖ్యంబు నెఱపి విప్రచిత్తికిం బొత్తు హత్తించి శకుని విరోచన ప్రహేతులకుఁ బోరామి సూపి మయ మాలి సుమాలి ప్రముఖులకు మైత్రి యెఱింగించి కుంభనికుంభులకు సౌజన్యంబు గైకొలిపి పౌలోమకాలకేయనివాతకవచాదులయెడ బాంధవంబు ప్రకటించి వజ్రదంష్ట్రికి [1]వశుం డై యితరదానవదైత్యసమూహంబువలన నతిస్నేహంబు సంపాదించి మనకు నక్కసెలియండ్రబిడ్డలకు నొడ్డారంబు లేమిటికి నేకకార్యపరత్వంబున నడ్డంబు లేక బ్రదుకుద మన్యోన్యవిరోధంబు లేల తొల్లి యన్యోన్యవిరోధంబున నలంగితి మిది మొదలు దనుజదివిజసముదయంబులకు రాజు విరోచననందనుండు మన మందఱ మతనిపంపు సేయం గలవార ముభయకులంబును వర్ధిల్లునట్టియుపాయం బెఱింగింతు నని యమృతజలధిమథనప్రారంభకథనంబు దెలియం జెప్పె నట్లు సురాసురయూథంబులు బలిబలారాతిప్రముఖంబు లై పరమోద్యోగంబున సుధాసంపాదనాయత్తచిత్తు లై యైకమత్యంబు నొంది యమందగమనంబున మందరనగంబునకుం జని 183

1 వశ్యుం డై.

సీ. వాసవవర్ధకి § వాఁడిగాఁ జఱచిన, కుద్దాలముఖములఁ § గొంత ద్రవ్వి
ముసలాగ్రములు సొన్పి § మొదలిపాఁ తగలించి, దీర్ఘపాశంబుల § ద్రిండు సుట్టి
పెకలించి బాహులఁ § బీడించి కదలించి, పెల్లార్చి తమతమ § పేరు వాడి
పెటికి మీఁదికి నెత్తి § పృథులహస్తంబులఁ, దలల భుజంబులఁ § దరల కుండ
తే. నాని మెల్లన కుఱుదప్పు § టడుగు లిడుచు, భారమధికంబు[1] మఱవక § పట్టుఁడనుచు
మందరాగంబుఁ దెచ్చి ర § మందగతిని, దేవదైత్యులు జలరాశి § తెరువు వట్టి.
క. మందరము మోవ నోపమి, నందఱుపైఁ బడియె నదియు § నతిచోద్యముగాఁ
గొందఱు నేలం గలిసిరి, గొందఱు నుగ్గయిరి చనిరి § కొందఱు భీతిన్. 185
క. ఏలా హరికడ కేఁగితి, మేలా దొరఁకొంటి మథన § హేలన శైలో
న్మూలనము సేసి తెచ్చితి, మేలా పెక్కండ్రు మడిసి § రేలా నడుమన్. 186
క. ఏటికి మముఁ బని పంచెను, నేటికిఁ దమబోఁటివారి § కింతలు పను లిం
కేటికి రాఁడు రమేశ్వరుఁ, డేటి కుపేక్షించె మఱవ § నేటికి మనలన్. 187
వ. అని కులకుధరపతనజన్యం బగు దైన్యంబు సహింప నోపక పలవించు చున్నదివిజ దితిజులభయంబు మనంబున నెఱింగి సకలవ్యాపకుం డగుహరి దత్సమీపంబున.
మ. గరుడారోహకుఁడై గదాధరుఁడై § కారుణ్యసంయుక్తుఁడై
హరికోటిప్రభతో నొహో [2]వెఱవకుం § డంచుం బ్రదీపించి త
ద్గిరిఁ గేలన్ నవకుందకందుకము మా § డ్కిం బట్టి క్రీడించుచు
న్గరుణాలోకసుధన్ సురాసురులప్రా § ణంబుల్ సమర్థించుచున్. 189
క. వారలు గొలువఁగ హరియును, వారాన్నిధి కరుగు మనఁగ § వసుధాధరమున్
వారిజనయనునిఁ గొంచు న, వారితగతిఁ జనియె విహగ § వల్లభుఁ డఱుతన్. 190
క. చని జలరాశితటంబున, వనజాక్షుని గిరిని డించి § వందనములు స
ద్వినుతులు సేసి ఖగేంద్రుఁడు, పనివినియెను భక్తి నాత్మ § భవనంబునకున్. 191
వ. అప్పుడు. 192
సీ. భూనాథ వినవయ్య § భోగీంద్రు వాసుకిఁ, బిలిపించి యతనికిఁ § బ్రియము సెప్పి
ఫలభాగ మీ నొడఁ § బడి సమ్మతునిఁ జేసి, మెల్లన చేతుల § మేను నివిరి
నీవ కా కెవ్వరు § నేర్తు రీపని కియ్య, కొమ్మని యతనికై § కోలు వడసి
కవ్వంపుఁగొండ ని § ష్కంటకంబుగఁ జేసి, [3]ఘూర్ణించి యతనిభో § గంబుఁ జుట్టి
ఆ. కడఁగి యమృతజలధిఁ § గలశంబుఁ గావించి, త్రచ్చునచ్చలమునఁ § దలఁపులమర
బద్ధవస్త్రకేశ § భారులై యారెండు, గములవారు తరువఁ § గదిసి రచట. 193
వ. తదనంతరంబ. 194
క. హరియును దేవానీకము, నురగేంద్రునితలలు పట్ట § నుద్యోగింపన్
హరిమాయాపరవశులై, సురవిమతులు గూడి పలుకఁ § జొచ్చిరి కడిమిన్. 195

---

1. 'మఱకుఁడీ. 2 వెఱకుఁడీ' వ్రా. ప్ర. 3 గర్జించునతని.

మత్తకోకిలము. స్వచ్ఛమైనఫణంబు మీరలు । సక్కఁ బట్టి మథింపఁగాఁ
బుచ్ఛ మేటికి మాకుఁ బట్టఁగఁ । బూరుషత్వము గల్గి మే
మచ్ఛమైనతపోబలాఢ్యయ । నాన్వయంబులవారమై
[1]యిచ్ఛయింతుమె తుచ్ఛవృత్తికి । నిందు మాకు ఫణాగ్రముల్. 196

వ. అని పలుకుదనుజులం జూచి. 197

క. విస్మయముఁ బొంది దానవ,ఘస్మరుఁ డహిఫణము విడువఁ । గైకొని యసురుల్
సస్మితముఖులై యార్చి ర,విస్మరతఁ గొనిరి సురలు । వీఁకం దోఁకన్. 198

వ. ఇట్లు సమాకర్షణస్థానభాగనిర్ణయంబు లేర్పఱచుకొని దేవతలు పుచ్ఛంబును బూర్వదేవతలు ఫణంబులుం బట్టి పయోరాశిమధ్యంబునం బర్వతంబు వెట్టి పరమాయత్తచిత్తులై యమృతార్థంబు త్రచ్చుచున్నసమయంబున. 199

క. విడువిడుఁ డని ఫణి పలుకఁగఁ, గడుభరమున మొదలఁ గుదురు । గలుగమి [2]గడవై
బుడబుడరవమున నఖిలము, వడవడ వడఁకఁగ మహాద్రి । వనధి మునింగెన్. 200

ఉ. గౌరవమైనభారమునఁ । గవ్వపుఁగొండ ధరింప లేక దో
స్సారవిహీనులై యుభయ । సైనికులుం గడుసిగ్గుతో నకూ
పారతటంబునం బడిరి । పౌరుషముం జెడి పాండవేయ యె
వ్వారికి నేరఁ బోలు బల । వంతపుదైవము నాక్రమింపఁగన్. 201

క. వననిధిజలములలోపల, మునిఁగెడిగిరిఁ జూచి దుఃఖ । మునఁ జింతాబ్ధిన్
మునిఁగెడివేల్పులఁ గనుఁగొని, వనజాక్షుఁడు నార్ధినదుమ । వారలు సూడన్.

కూర్మావతారకథాప్రారంభము.

సీ. సవరనై లక్షయోజనములవెడలుపై, కడుఁగఠోరమునైన । కర్పరమును
నదనైనబ్రహ్మాండ । మైన నాహరించు, ఘనతరం బగుముఖ । గహ్వరంబు
సకలచరాచర । జంతురాసుల నెల్ల, మ్రింగి లోఁగొనునట్టి । మేటికడుపు
విశ్వంబుపై వేఱు । విశ్వంబు పైఁబడ్డ, నాఁగినఁ గదలని । యట్టికాళ్లు

తే. వెలికి లోనికిఁ జనుదెంచు । విపులతుండ, మంబుజంబులఁ బోలెడు । నక్షియుగము
సుందరంబుగ విష్ణుండు । సురలతోడి,కూర్మి సెలువొంద నొకమహా । కూర్మ మయ్యె.

మ. కమఠంబై జలరాశిఁ జొచ్చి లఘుము । క్తాశుక్తి చందంబునన్
సమదద్రీంద్రము నెత్తె వాసుకిమహా । నాగంబుతో లీలతో
నమరేంద్రాదులు మాళికంపములతో । నౌ నౌఁ గదే బాపురే
కమలాక్షా శరణంచు భూదిశలు నా । కాశంబునున్ మ్రోయఁగన్. 204

వ. ఇవ్విధంబున. 205

క. తరిగొండ్రలోన నొకఁ డఁట, తరిగడవకుఁ గుదురు నాఁక । త్రాడఁట చేరుల్
దరిగవ్వంబును దా నఁట, హరిహరి హరిచిత్రలీల । హరియే యెఱుఁగున్. 206

---

1. 'ఇచ్ఛయింతుము' అనియే పోతనప్రయోగము. 2 కడఁగై.

ఆ. జలధిఁ గడవ సేయ శైలంబుఁ గవ్వంబు, సేయ భోగిఁ ద్రాడు సేయఁ దరువ
సిరియుసుధయుఁబడయ శ్రీవల్లభుఁడుదక్క, నొరుఁడుశక్తిమంతుఁడొకఁడుగలఁడె.

ఆ. గొల్లవారి బ్రదుకు గొఱఁ దన వచ్చునె, గొల్లరీతిఁ బాలుగుప్పఁ ద్రచ్చి
గొల్ల లైరి సురలు గొల్లయ్యె విష్ణుండు, సేటు లేనిమందు సిరియుఁ గనిరి.

వ. ఇట్లు సురాసురయూథంబులు హరిసనాథంబు లయి కవచంబులు నెట్టబులు వెట్టికొని పుట్టంబులు పిరిచుట్లు సుట్టికొని కరంబులు గరంబుల నప్పళించుచు భుజంబులు భుజంబుల నొరయించుచు లెండు లెండు దరువఁదొడంగుఁడు (రండని యమందగతిం) బెరుఁగుఁ ద్రచ్చుమందగొల్లలచందంబున మహార్ణవమధ్యంబున మంథాయమానమందరమహీధరవిలగ్నభోగిభోగాద్యంతంబులం గరంబులం దెమల్చుచుఁ బెనుబొబ్బలం బ్రహ్మాండ[1]కుడ్యంబు నిబ్బరం బయి గుబ్బగు బ్బని యురులఁ గొండకవ్వంబు గ్రిత్తి జుఱజుఱం దిరుగువేగంబున ఘటచ్ఛటాయమానంబు లయి బుగులుబుగుల్లనుచప్పుళ్లుప్పరం బెగసి లెక్కకు మిక్కిలిచుక్కల క్రొమ్ములచెక్కుల నిక్కలువవడుమీసిమిగలమీఁదిమీఁగడపాల తేటనిగ్గుఁదుంపరలపరంపరలవలన నిజకరక్రమక్రమాకర్షణపరిభ్రాంతఫణిఫణాగర్భసముద్భూతనిర్భరవిషకీలికీలాజాలంబుల నప్పటప్పటికి నుప్పతిల్లి నడప్పిం గొండొక మందగతిం జెందక యకూపారవేలాతటకుటజకుసుమగుచ్ఛపిచ్ఛిలస్వచ్ఛమకరందసుగంధగంధవహంబులం గ్రొంజెమటనీటి పెనువఱదగము లొడళ్ల నిగుర నొండొరులం బరిహసించుచుఁ బేసనాడి విలసించుచు మేలుమే లని యగ్గించుచుఁ (గాదు కాదని భంగించుచు) నిచ్చ మెచ్చనిమచ్చరంబులవలన వనధివలమానవైశాఖవసుంధరాధరపరివర్తనసముజ్జనితఘుమఘుమారావంబును మథనగుణాయమానమహాహీంద్రముఖముహుర్ముహురుచ్చరితభూరిఘోరఫూత్కారఘోషంబును గులకుధరపరిక్షేపణక్షోభితసముల్లంఘితసమాకులితంబు లై వెలిచఱచి గుబురుగుబురు లై యొరలుకమఠకర్కటకాకోదరమకరతిమితిమింగిలమరాళచక్రవాకబలాకభేకసారసానీకంబులమొఱలునుం గూడికొని ముప్పిరిగొని దనుజదివిజభటాట్టహాసతర్జనగర్జనధ్వనులు నలువురి యై మొత్తిన శైలన దిశదిగంతభిత్తులును బేఁటెత్తి పెల్లడుల్లం దుల్లుచుఁ గికురు పొడుచుచు నొకఁ డొకని కంటె వడియునుం [2]గడపునుం గలుగఁ ద్రచ్చుచుఁ బంతంబు లిచ్చుచు సుధాజననంబుఁ జింతించుచు నూతనపదార్థంబులకు నెదుళ్లు సూచుచు నెంతదడవు దరిత్తుమని హరి నడుగుచు నెడపడనితమకంబుల నంతకంతకు మురువుడింపక త్రచ్చు సమయంబున.

1 కటాహంబు. 2 దడవునుం.

క. అప్పాలవెల్లిలోపల, నప్పటి కప్పటికి మందరాగము దిరుగం
జప్పుడు నిండె నజాండము, సెప్పెడి దేమజుని చెవులు సిందఱగొనియెన్. 210

వ. అంత నప్పయోరాశిమధ్యంబున. 211

క. ఎడమం గుడి మునుపు దిరుగుచుం, గుడి నెడమను వెనుకం దిరుగు కులగిరి గడలిం
గడలెడల సురులు నసురులుం, దొడితొడి ఫణిఫణము మొదలుం దుదియు నుదిగువన్.

క. వడిగొని కులగిరిం దిరుగంగ, జడనిధి ఖగమకరకమఠ ఝషఫణిగణముల్
సుడివడం దడంబడుం గెలంకులం, బడు భయపడి నెగసి బయలం బడు నురలిపడున్.

క. అమరాసురకరవిపరి, భ్రమణధరాధరవరేంద్ర బంభ్రమణము దాం
గమఠేంద్రు వీంపు తీంటను, శమియింపంగం జాల దయ్యె జగతీనాథా. 214

వ. తదనంతరంబ. 215

క. ఆలోలజలధిలోపల, నాలో నహి విడిచి సురలు నసురలుం బఱవం
గీలాకోలాహల మై, హాలాహలవిషము పుట్టె నవనీనాథా. 216

వ. అదియునుం బ్రళయకాలాభీలఫాలలోచనలోచనానలశతంబుచందంబున సమందంబై విలయదహనసహస్రంబులకై వడి వడి యై కడపటిపట్టపగలింటివెలుంగుల లక్షతెఱంగున దుర్లక్షితంబై తుదిరేయి వెలింగినమొగిలుగములవలనం బడు బలుపిడుగులవడువున బెడిదంబై పంచభూతంబులుం దేజోరూపంబు లైనచాడ్పున దుస్సహంబై భుగభుగాయమానంబు లైనపొగలును జిటచిటాయమానంబు లైనవిస్ఫులింగంబులును ధగధగాయమానంబు లైనయెఱమంటలును గలిగి మహార్ణవమధ్యంబున మందరనగంబు మంధరంబుగం దిరుగునెడ జనియించి పటాపటాయమానంబై నింగికి నుప్పొంగి దిశలకుం దీంగలు సాంగి బయళ్లు ప్రబ్బికొని తరగవ్రాంపుంగొండ నండగొనక నిగిడి కడలినలుగడలకుం బఱచి దరుల కుఱికి సురాసురసముదయంబులం దరికొని గిరివరగుహాగహ్వరంబుల సుడివడక కులశిఖరిశిఖరంబుల నెరగలివడి గహనంబుల దహించి కుంజమంజరీపుంజంబుల భస్మంబుసేసి జనపదంబు లేర్చి నదీనదంబు లెరియించి దిక్కుంభికుంభంబులు నిక్కలువడ నిక్కి తరణితారామండలంబులపై మిట్టించి మహర్లోకంబు సంటుకొని యుపరిలోకంబునకు మాఱుగొన లిడి సుడివడి ముసరుకొని బ్రహ్మాండగోళంబు సిటిలిపడం దాంటి పాతాళాదిలోకంబులకు వెల్లువాఱి సర్వలోకాధికంబై శక్యంబు గాక యెక్కడం జూచినం దానయై కురంగంబుక్రియం గ్రేళ్లుఱుకుచు భుజంగంబువిధంబున నోడియుచు సింగంబుభంగి లంఘించుచు విహంగంబుపగిది నెగయుచు మాతంగంబుపోలికి నిలువంబడుచు నిట్లు హాలాహలదహనంబు జగంబులం గోలాహలంబు సేయుచున్నసమయంబున మెలంగ మిడుకం జాలక సీత్తైన దేవతలును నేలం గూలినరక్కసులును దుల్లినతారకంబులును గీటడంగినకిన్నరమిథునంబులును గమరినగంధర్వవిమానంబులును జీకాకుపడినసిద్ధచయంబులు

ను జిక్కువడినగ్రహంబులును [1]జిందఱవందఱ లయినవర్ణాశ్రమంబులును నిగిరి
పోయిననదులును నింకినసముద్రంబులును గాలినకాననంబులును బొగిలినపురంబు
లును బొనుఁగుపడినపురుషులును బొక్కి పడినపుణ్యాంగనాజనంబులును బగిలి
పడినపర్వతంబులును భస్మంబు లైనప్రాణిసంఘంబులును వేఁగినలోకంబులును
వివశ లైనదిశలును నొడ్డగెడవు లైనభూజచయంబులును నఱవఱ లైనభూము
లును నై యకాలవిలయకాలం బై తోఁచు చున్నసమయంబున. 216

క. ఒడ్డారించి విషంబున, కడ్డము చనుదెంచి కావ ✱ నధికులు లేమిన్
గొడ్డేటి మ్రంది రాలన, బిడ్డన నెడ లేక జనులు ✱ పృధ్వీనాథా. 217

వ. అప్పుడు. 218

మ. చని కైలాసముఁ జొచ్చి శంకరునివా✱సద్వారముం జేరి యా
సున దౌవారికు లడ్డపెట్టఁ దల మం✱చుం జొచ్చి కుయ్యో మొఱో
విను మాలింపుము చిత్తగింపుము దయన్ ✱ వీక్షింపు మం చంబుజా
సనముఖ్యుల్ గని రార్తరక్షణకళా✱సంరంభునిన్ శంభునిన్. 219

క. వారలు దీనత వచ్చుటఁ, గూరిమితో నెఱిఁగి దక్షు✱కూఁతుపుఁ దానుం
బేరోలగమున నుండి ద, యారతుఁ డై చంద్రజూటుఁ ✱ [2]డవసరి మిచ్చెన్.

వ. అప్పుడు భోగిభూషణునకు సాష్టాంగదండప్రణామంబు గావించి ప్రజాపతి
ముఖ్యు లి ట్లని స్తుతియించిరి. 221

సీ. భూతాత్మ భూతేశ ✱ భూతభావనరూప, దేవ మహాదేవ ✱ దేవవంద్య
యీలోకముల కెల్ల ✱ నీశ్వరుండవు నీవ, బంధమోక్షములకుఁ ✱ బ్రభుఁడ వీవ
యార్తశరణ్యుండ ✱ వగుగురుండవు నిన్నుఁ, గోరి భజింతురు ✱ కుశలమతులు
సకలసృష్టిస్థితి✱సంహారకర్త వై, బ్రహ్మవిష్ణుశివాఖ్యఁ ✱ బరఁగు దీవు

ఆ. పరమగుహ్య మయిన✱బ్రహ్మంబు సదసత్త, మంబు నీవ శక్తి✱మయుఁడ వీవ
శబ్దయోని వీవ ✱ జగదంతరాత్మవు, నీవ ప్రాణ మరయ ✱ నిఖిలమునకు. 223

క. నీయంద సంభవించును, నీయంద వసించి యుండు ✱ నిఖిలజగములున్
నీయంద లయముఁ బొందును, నీయుదరము సర్వభూత✱నిలయము రుద్రా. 224

సీ. అగ్ని ముఖంబు ప✱రాపరాత్మక మాత్మ, కాలంబు గతి రత్న✱గర్భ పదము
శ్వసనంబు నీయూర్పు ✱ రసన జలేశుండు, దిశలు కర్ణంబులు ✱ దివము నాభి
సూర్యుండు గన్నులు ✱ శుక్లంబు సలిలంబు, జఠరంబు జలధులు ✱ సదలు శిరము
సర్వౌషధులు రోమ✱చయములు శల్యంబు, లద్రులు మానస ✱ మమృతకరుఁడు

తే. ఛందములు ధాతువులు ధర్మ✱సమితి హృదయ
మాస్యపంచక ముపనిష✱దాహ్వయంబు

---

1 వరుస లెడలినవర్ణా. 2 డవసరమించెన్.

నయినసీరూపు పరతత్త్వ మై శివాఖ్య
మై స్వయంజ్యోతి వై యొప్పు నాద్య మగుచు. 225

క. కొందఱు గలఁ డందురు నినుఁ, గొందఱు లేఁ డందు రతఁడు గుణిగాఁ డనుచుం
గొందఱు గలఁ డని లేఁ డని, కొందఱ మందుదురు నిన్నుఁ గూర్చి మహేశా.

సీ. తలఁపఁ బ్రాణేంద్రియ ద్రవ్యగుణస్వభా,వుఁడవు కాల క్రతువులును నీవ
సత్యంబు ధర్మ మక్షరము ఋతంబును, నీవ ముఖ్యుండవు నిఖిలమునకు
ఛందోమయుఁడవు సత్త్వరజస్తమ,శ్చక్షుండ వై యుందు సర్వరూప
కామపురాధ్వర కాలగరాదిభూ,త [1]ద్రోహభయము చోద్యంబు గాదు

తే. లీల లోచనవహ్నిస్ఫులింగశిఖల, నంతకాదులఁ గాల్చిన యట్టినీకు
రాజఖండావతంస పురాణపురుష, దీనరక్షక కరుణాత్మ దేవదేవ. 227

ఆ. మూఁడుమూర్తులకును మూఁడులోకములకు
మూఁడుకాలములకు మూల మగుచు
భేద మగుచుఁ దుది నభేద మై యొప్పారు
బ్రహ్మ మనఁగ నీవ ఫాలనయన. 228

క. సదసత్తత్త్వపరావర, సదనం బగునిన్నుఁ బొగడ జలజభవాదుల్
పెదవులు గదలుప వెఱతురు, వదలక నినుఁ బొగడ నెంత వారము రుద్రా.

మత్తకోకిలము. బాహుశక్తి సురాసురుల్ నని పాలవెల్లి మథింప హా
లాహలంబు జనించె నేరి కలంఘ్య మై భువనంబు గో
లాహలంబుగఁ జేసి చిచ్చును లాగముం గొని ప్రాణిసం
దోహముల్ బ్రదికింపవే దయ దొంగలింపఁగ నీశ్వరా. 230

క. లంపటము నివారింపను, సంపదఁ గృపసేసి జయము సంపాదింపం
జంపెడివారి హరింపను, సొం పారఁగ నీక చెల్లు సోమార్ధధరా. 231

క. నీకంటె నొం డెఱుంగము, నీకంటెం బరులు గావ నేరరు జగముల్
నీకంటె నొడయఁ డెవ్వఁడు, లోకంబుల కెల్ల నిఖిలలోకస్తుత్యా. 232

వ. అని మఱియు నభినందించు చున్నప్రజాపతిముఖ్యులం గని సకలభూతసముం
డగు నద్దేవదేవుండు దనప్రియసతి కిట్లనియె. 233

—శివుండు దేవప్రార్థితుం డై హాలాహలమును బానము సేయుట.—

క. కంటే జగములదుఃఖము, వింటే జలజనితవిషము వేఁడిమి ప్రభు వై
యుంటకు నార్తులయాపద, గెంటించుట ఫలము దానఁ గీర్తి మృగాక్షీ. 234

క. ప్రాణేచ్ఛ వచ్చి చొచ్చిన,ప్రాణుల రక్షింప వలయుఁ బ్రభువుల కెల్లం
బ్రాణుల కిత్తురు సాధులు, ప్రాణంబులు నిమిషభంగురము లని మగువా. 235

1 ద్రోహచయము.

క. పరహితము సేయు నెవ్వఁడు, పరమహితుం డగును భూతపంచకమునకుం
బరహితమె పరమధర్మము, పరహితునకు నెదురు లేదు పర్వేందుముఖీ. 236

క. హరి మది నానందించిన, హరిణాక్షీ జగంబు లెల్ల నానందించున్
హరియును జగములు మెచ్చఁగ, గరళము వారించు టొప్పుఁ గమలదళాక్షీ.

క. శిక్షింతు హాలహలమును, భక్షింతును మధురసూక్ష్మఫల[1]రసము క్రియన్
రక్షింతుఁ బ్రాణికోట్లను, వీక్షింపుము నీవు నేఁడు వికచాబ్జముఖీ. 238

వ. అని పలికిన ప్రాణవల్లభునకు వల్లభ దేవా దేవరచిత్తంబుకొలంది నవధరింతు గాక యని పలికె ననిన నరేంద్రుం డిట్లనియె. 239

మ. అమరన్ లోకహితార్థ మంచు నభవుం డౌఁ గాక యం చాడెఁ బో
యమరుల్ భీతిని మ్రింగవే యనిరి వో యంభోజగర్భాదులుం
[2]దమ కేమీ హర లెమ్ము లెమ్మనిరి వో తాఁ జూచి కన్గంట న
య్యుమ ప్రాణేశ్వరు నెట్లు మ్రింగు మనె నయ్యుగ్రానలజ్వాలలన్. 240

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 241

క. మ్రింగెడువాఁడు విభుం డని, మ్రింగెడిదియు గరళ మనియు మే లని ప్రజకున్
మ్రింగు మనె సర్వమంగళ, మంగళసూత్రంబు నెంత మది నమ్మినదో. 242

మ. తనచుట్టున్ సురసంఘముల్ జయజయధ్వానంబులన్ బొబ్బిడన్
ఘనగంభీరరవంబుతో శివుఁడు లోకద్రోహి హుం పోకు ర
మ్మని కెంగేలఁ దెమల్చి కూర్చి కడిగా నంకించి జంబూఫలం
బని సర్వంకషమున్ మహావిషము నాహారించె హేలాగతిన్. 243

వ. అయ్యవిరళ(మహా)గరళదహనపానసమయంబున. 244

మ. కదలం బాఱవు పాఁపపేరు లొడలన్ ఘర్మాంబుజాలంబు పు
ట్టదు నేత్రంబుల కెంజ రాదు నిజజూటార్ధేందుఁడుం గందఁడున్
వదనాంభోజము వాడ దావిషము నాహ్వానించుచో డాయుచోఁ
బదిలుం డై కడి సేయుచోఁ దిగుచుచో భక్షించుచో మ్రింగుచోన్. 245

క. ఉదరము లోకంబులకును, సదనం బగు టెఱిఁగి శివుఁడు చఱుల విషాగ్నిం
గుదురుకొనఁ గంఠబిలమునఁ, బదిలంబుగ నిలిపె సూక్ష్మఫల[3]రసము క్రియన్.

క. మెచ్చిన మచ్చిక గలిగిన, నిచ్చిన నీ వచ్చుఁ గాక యిచ్చ నొరులకుం
జిచ్చుఁ గడిగొనఁగ వచ్చునె, చిచ్చఱచూ పచ్చుపడిన శివునకుఁ దక్కన్. 247

ఆ. హరుఁడు గళమునందు హాలాహలము వెట్టఁ, గప్పుగలిగి తొడవు కరణి నొప్పె
సాధురక్షణంబు సజ్జనులకు నెన్న, భూషణంబు గాదె భూవరేంద్ర. 248

వ. తదనంతరంబ. 249

---

1 ముక్కియన్ శే గక్షింతు. 2 'దమ గావన్' అ. ప్ర. 3 గతి నధిపా.

క. గరళంబుఁ గంఠబిలమున, హరుఁడు ధరించుటకు మెచ్చి ♦ యా నా ననుచున్
హరియు విరించియు నుమయును,సురనాథుఁడుఁ బొగడి రంత ♦ సుస్థిరమతితోన్.
క. హాలాహలభక్షణకథ, హేలాగతి నైన విన్న ♦ నెలమిఁ బఠింపన్
వ్యాళానలవృశ్చికముల, పా లై చెడ రెట్టిజనులు ♦ భయవిరహితు లై. 251
వ. మఱియు నారత్నాకరంబు సురాసురులు ద్రచ్చునెడ. 252

—✿ పాలకడలిం దరుచునెడ నైరావతాదులు జనించుట. ✿—

క. తెల్లనిమేనును నమృతము, జిల్లున జల్లించుపొదుఁగు ♦ శితశృంగములుం
బెల్లుగ నర్థులకోర్కులు, వెల్లిగొలుపు మొదవు పాల ♦ వెల్లిం బుట్టెన్. 253
ఆ. అగ్నిహోత్రి యనుచు ♦ నాసురభిని దేవ,మునులు పుచ్చికొనిరి ♦ మున్న యడిగి
విబుధసంఘములకు ♦ వెరవుతో నధ్వర, హవులు వెట్టుకొఱకు ♦ నవనినాథ. 254
వ. మఱియు నాజలరాశియందు. 255
క. సచ్చంద్రపాండురం బై, యుచ్చైశ్శ్రవ మనఁగఁ దురగ ♦ మొగి జనియించెం
బుచ్చికొనియె బలిదైత్యుం, డిచ్చగొనం డయ్యె నింద్రుఁ ♦ డీశ్వరశిక్షన్. 256
క. ఒఱ పగునురమును బిఱుఁదును, నెఱేఁదోఁక యుముఖము సిరియు ♦ నిర్మలఖురముల్
కుఱుచచెవులుఁ దెలిగన్నులుఁ, దఱ చగుకందంబుఁ జూడఁ ♦ దగు నాహరికిన్.
వ. అంత నప్పాలకుప్పయందు. 258
క. దంతచతుష్టాహతి శై, లాంతంబులు విఱిగి పడఁగ ♦ నవదాతరుచి
త్కాంతం బగునైరావణ, దంతావళి ముద్భవించె ♦ ధరణీనాథా. 259
క. తెడ లేనినడపువడి గల, యొడలును బెనునిడుదకరము ♦ నురుకుంభముల్
బెడఁ గై యునతులమురిపపు, నడపులకున్ మూలగురువ ♦ నన్ గజ మొప్పెన్.
వ. మఱియు న త్తరంగిణీవల్లభు మథించునయ్యెడ. 261
ఆ. ఎల్లఋతువులందు ♦ నెలరారి పరువ మై, యింద్రువిరులతోఁట ♦ కేపు దెచ్చి
కోరి వచ్చువారి ♦ కోర్కుల నీనెడు, వేల్పుమ్రాను పాల ♦ వెల్లిఁ బుట్టె. 262
వ. మఱియునుం గొండకవ్వంబునం గడలి గిలకరింప నప్సరోజనంబు జనించె నంత.
క. క్రొక్కారుమెఱుఁగుమేనులుఁ, గ్రిక్కిఱిసినచన్నుఁగవలుఁ ♦ గ్రిస్సినసడుముల్
పిక్కటిలి యున్నతుఱుములుఁ, జక్కనిచూపులును దివిజ ♦ సతులకు నొప్పెన్.
వ. వెండియు నారత్నాకరంబునందు (సుధాకరుం డుద్భవించి విరించియనుమతం
బునఁ దనయథాస్థానంబునం బ్రవర్తించుచుండె నంత.) 265
క. తొలుకారుమెఱుఁగుకై వడిఁ, దళతళ మని మేను మెఱవ ♦ ధగధగ మనుచుం
గలుముల నీనెడుచూపులఁ, జెలువంబుల మొదలిటెంకి ♦ సిరి పుట్టె నృపా. 266
సీ. పాలమున్నీటిలో ♦ పలిమీఁదిమీఁగడ,మిసిమి[1]జిడ్డునఁ జేసి ♦ మేను వడసి
క్రొక్కారుమెఱుఁగుల ♦ కొనలక్రొత్తళుకుల,మేనిచే గలనిగ్గు ♦ మెఱుఁగు సేసి

1 జిడ్డుఱసేసి,

నాఁటినాఁటికి బోఁద § నవకంపుఁదీవల, నునుఁబోఁద నెయ్యంబు § నూలుకొలిపి
క్రొవ్వారు కెందమ్మి § కొలఁకునఁ బ్రొద్దునఁ, బొలసినవలపులఁ § బోరిది వెట్టి
తే. పసిఁడిచంపకదామంబు § బాగుఁ గూర్చి, వాలుక్రొన్నెల[1] చెలువున § వాఁడి దీర్చి
జాణతనమునఁ జేతుల § జడ్డు విడిచి, నలువ యీకొమ్మ నొగిఁ జేసి § నాఁడు నేఁడు.
క. కెం పారెడునధరంబును, జం పారెడినడుము సతికి § శంపారుచులన్
సొం పారుమోముఁ గన్నులుఁ, బెం పారుచు నొప్పు గొప్ప § పిఱుఁదును గుచముల్.
వ. అని జనులు పొగడు చుండ. 269

సీ. తరుణికి మంగళ § స్నానంబు సేయింత, మని పెట్టె నింద్రుఁ డ § నర్ఘ మైన
మణిమయపీఠంబు § మంగళవతు లైన, వేలుపుగరితలు § విమలతోయ
పూర్ణంబు లై యున్న § పుణ్యాహకలశంబు, లిడిరి పల్లవముల § నిచ్చె భూమి
గడిమి గోవులు పంచ § గవ్యంబులను నిచ్చె, మలసి వసంతుండు § మధు వొసంగె
తే. మునులు గల్పంబుఁ జెప్పిరి § మొగిలుగములు, పణవగోముఖకాహళ § పటహమురజ
శంఖవల్లకీవేణుని § స్స్వనము లిచ్చెఁ, గాడి రాడిరి గంధర్వ § పతులు సతులు. 270
క. పండితసూక్తులతోడుతఁ, దుండంబులు సాఁచి తీర్థ § తోయము లెల్లం
గుండముల ముంచి దిగ్వే, దండంబులు జలక మార్చెఁ § దరుణీమణికిన్. 271
సీ. కట్టంగఁ బచ్చని § పట్టుఁబుట్టపుదోయి, ముదితకుఁ దెచ్చి స § ముద్రుఁ డిచ్చెఁ
మత్తాళినికరంబు § మధు వాన మూఁగిన, వైజయంతీమాల § వరుణుఁ డిచ్చెఁ
గాంచనకేయూర § కంకణకింకిణీ, కటకాదులను విశ్వ § కర్మ యిచ్చె
భారతి యొకమంచి § తారహారము నిచ్చెఁ, బాణిపద్మము నిచ్చెఁ § బద్మభవుఁడు
ఆ. కుండలివ్రజంబు § గుండలముల నిచ్చె, శ్రుతులు భద్ర మైన § నుతులు సేసె
నెల్లలోకములకు § నేలికసాని వై, బ్రదికె దనుచు దిశలు § పలికె నధిప. 272
వ. మఱియును. 273

సీ. పలుకుల నమృతంబు § సిలుక నెవ్వానితో, భాషించె వాఁడెపో § బ్రహ్మ యనఁగ
నెలయించి కెంగేల § నెవ్వాని వరియించె, వాఁడె లోకములకు § వల్లభుండు
మెయిదీఁగె నెవ్వాని § మేనితోఁ గదియించె, వాఁడె పో పరమస § ర్వజ్ఞమూర్తి
నెలఁతుక యెప్పుడు § నివసించె నేయింట, నాయిల్లు పరమగు § నమృతపదము
ఆ. నింతిచూపు వాఱె § నెచ్చోటి కచ్చోటు, జిష్ణుధనదధర్మ § జీవితంబు
గొమ్మపిన్నసగవు § గురుతరదుఃఖని, వారణంబు సృష్టి § కారణంబు. 274
వ. మఱియు నక్కొమ్మ నెమ్మనంబున. 275

సీ. భావించి యొకమాటు § బ్రహ్మాండ మంతయు, నాటలబొమ్మరి § ల్లని తలంచుఁ
బోలించి యొకమాటు § భువనంబు లన్నియుఁ, దనయింటిలోఁదొంతు § లని తలంచుఁ

---

1 చెన్నువ.

పాటించి యొకమాటు బ్రహ్మాది[1]సురులను, దనయింటిలో బొమ్మ లని తలంచు
గొనకొని యొకమాటు కుంభినీచక్రంబు, నలవడ బొమ్మపీఁట యని తలంచు
అ. సొలసి యొక్కమాటు సూర్యేందురోచుల, నచటిదీపకళిక లని తలంచు
భామ యొక్కమాటు భారతీదుర్గల, నాత్మసఖు లటంచు నాదరించు. 276

వ. తదనంతరంబ. 277

ఆ. చంచరీకనికర ఝుంకారనినదంబు, దనరునుత్పలముల దండఁ బట్టి
మేఘకోటినడిమి మెఱుఁగుఁబుత్తడిమాడ్కి, సురలనడుమ నిల్చె సుందరాంగి.
క. ఆకన్నులు నాచన్నులు, నాకురు లాపిఱుఁదు నడుము నాముఖ మానన
వ్యాకారముఁ గని వేల్పులు, సీకాకునఁ బడిరి కలఁగి శ్రీహరి దక్కన్. 279
వ. అట్లు నిలిచి దశదిశలం బరివేష్టించి యున్నయక్షరక్షస్సిద్ధసాధ్యదివిజగరుడగం
ధర్వచారణప్రముఖనిఖిలయూథంబులం గనుంగొని యప్పురాణప్రౌఢకన్య
కారత్నంబు దనమనంబున నిట్లని వితర్కించె. 280

సీ. ఐదువ నై యుండ నలవడ దొకచోట, నొకచోట సవతితో నోర్వరాదు
తగ నొకచోట సంతతవైభవంబు గా, దొకచోట వేడిమి నుండఁ బోల
దొకచోటఁ గరుణ లే దొక్కింత వెదకిన, నొకచోట డగ్గఱి యుంట బెట్ట
నెఱయంగ నొకచోట నిలుకడ సాలదు, చర్చింప నొకచోట జడత గలదు
ఆ. కొన్నిచోట్లు కామగుణగరిష్ఠంబులు, క్రోధసంయుతములు గొన్ని యెడలు
గొన్ని మోహలోభకుంఠితంబులు గొన్ని, ప్రమదమత్సరానుభావకములు.
వ. అని సకలసత్పురుషజనవర్తనంబులు మానసించి పరిహరించి. 282

సీ. అమర ముత్తైదువ నై యుండవచ్చును, వరుసకు సవతు లెవ్వరును లేరు
వెలయంగ నశ్రాంతవిభవ మీతనియిల్లు, శృంగారచందనశీతలుండు
గలఁగఁ డెన్నఁడు శుద్ధకారుణ్యమయమూర్తి, విమలుండు గదిసి సేవింప వచ్చు
నెఱి నాడి తిరుగఁడు నిలుకడ గలవాఁడు, సకలకార్యములందు జడత లేదు
ఆ. సాధురక్షకుండు షడ్వర్గరహితుండు. నాథుఁ డయ్యె నేని నడప నోపు
నితఁడె భర్త యనుచు నింతి సరోజాక్షుఁ, బుష్పదామకమునఁ బూజ సేసె.
క. ఇందీవరదామమున ముకుందునిఁ బూజించి తనకుఁ గూడి వసింపన్
మందిరముగఁ దద్వక్షము, నందంద సలజ్జదృష్టి నాలోకించెన్. 284
ఆ. మోహరుచులవలన ముద్దియ దల యెత్తు, సిగ్గువలన బాల శిరము వంచు
నింతి వెఱఁగువలన నెత్తదు వంపదు, తనదుముఖము ప్రాణదయితుఁ జూచి.
క. హరి సూచిన సిరి సూడదు, సిరి సూచిన హరియుఁ జూడ సిగ్గునఁ బొందున్
హరియును సిరియును దమలో, సరిఁ జూపులఁ జూడ మరుఁడు సందడి వెట్టెన్.

---

1 జంతువు లనువందులో బొమ్మ.

చ. జగములతండ్రి యై తనరు శౌరి జగంబులతల్లి నిందిరం
దగ నురమందుఁ దాల్చె నటఁ దత్కరుణారసదృష్టిచేఁ బ్రజల్
మగుడఁగఁ దొంటిభంగి నతిమంగళసాధ్విపతిత్వసంపదన్
నెగడినలోకముల్ గని రనేకశుభంబులఁ బొంది రత్తఱిన్. 287

వ. (అట మున్న యబ్ధిరాజు తనయందు నున్నయమూల్యం బయినకౌస్తుభంబు పేరిటి యనర్ఘమణిరాజంబు నయ్యంబుజాక్షునకు సమర్పించిన దానిం దనవక్షస్స్థలం బున ధరియించె నప్పు డయ్యాదిలక్ష్మియు శ్రీవత్సకౌస్తుభవైజయంతీవనమాలి కాతారహారాద్యలంకృతం బైనపుండరీకాక్షువక్షస్స్థలంబున వసియించె నయ్యవ సరంబున.) 288

శా. మ్రోసెన్ శంఖమృదంగవేణువిపముల్ మున్నాడి పంజీకటుల్
వాసెన్ నర్తనగానలీలల సురల్ భాసిల్లి రాయ్యల్ జగ
ద్వ్యాసుల్ విష్ణుని బ్రహ్మరుద్రముఖరుల్ దల్లింగమంత్రంబులం
బ్రాసక్తిన్ వినుతించి రుల్లసితపుష్పశ్రేణి వర్షించుచున్. 289

క. ఆపాలవెల్లికూఁతురు, గీపులచూపులను నోఁగి తిలకించి ప్రజల్
చేపట్టిరి సంపదలను, శాపించెను మేలు జగము బ్రదికె నరేంద్రా. 290

క. పాలేటిరాచకన్నియ, మేలారెడుచూపు లేక [1]మిడుమిడు కంచుం
జాలిం బురపురఁ బొక్కుచుఁ, దూలిరి రక్కసులు కీడు దోఁచిన నధిపా. 291

క. వారిధిఁ దరువఁగ నంతట, వారుణి యన నొక్క కన్య వచ్చిన నసురుల్
వారిజలోచనుసమ్మతి, వారై కైకొనిరి దాని వారిజనేత్రన్. 292

వ. మఱియుఁ దరువం దరువ నప్పయోరాశియందు. 293

సీ. తరుణుండు దీర్ఘదోర్దండుండు కంబుకం,ధరుఁడు పీతాంబరధారి స్రగ్వి
లాసితభూషణాలంకృతుం డరుణాక్షుఁ, డున్నతోరస్కుఁ డత్యుత్తముండు
నిలకుంచితకేశనివహుండు జలధర,శ్యాముండు మృగరాజసత్త్వశాలి
మణికుండలుఁడు రత్నమంజీరుఁ డచ్యుతు,నంశాంశసంభవుం డమలమూర్తి

ఆ. భూరియాగభాగభోక్త ధన్వంతరి, యనఁగ నమృతకలశహస్తుఁ డగుచు
నిఖిలవైద్యశాస్త్రనిపుణుఁ డాయుర్వేది, వేల్పువెజ్జు గడలి వెడలి వచ్చె. 294

వ. తదనంతరంబ. 295

ఆ. అతనిచేత నున్నయమృతకుంభము సూచి, కెరలు వొడిచి సురలఁ గికురువెట్టి
పుచ్చికొనిరి యసురపుంగవు లెల్లను, మాఱు లేనిబలిమి మానవేంద్ర. 296

వ. వెండియు. 297

ఆ. చావు లేనిమందు చక్కఁగ మన కబ్బె, ననుచుఁ గడవ నసురు లాఁచికొనిన
వెఱచిసురలుహరికి మొఱలువెట్టిరి సుధా,పూర్ణఘటమువోయెఁ బోయె ననుచు.

---

1. మిడుక మిడుకుచుం.

—✽ శ్రీవిష్ణుమూర్తి మోహినీస్వరూపంబు నొందుట. ✽—

వ. ఇట్లు శరణాగతులైన వేల్పుల దైన్యంబు వొడగని భృత్యజనకామదుం డగు నప్పరమేశ్వరుండు మీరలు దుఃఖింపవలవ దేను నామాయాబలంబునం జేసి మీయర్థంబు మరల సాధించెద నని పలికెం దత్సమయంబున నయ్యమృతపూర్ణంబు నేమ త్రాఁపుదు మని తమకించు దైత్యదానవజనంబులలోపల నమంగళం బగు కలి సంభవించినకతంబునఁ బ్రబలు లగు రక్కసులు విలోకించి సత్త్రయాగంబు(నందు నడచు)చందంబునఁ దుల్యప్రయాసహేతువు లగు సురలును సుధాభాగంబున కర్హు లగుదురు గావునఁ బంచి కుడుచుట కర్తవ్యం బిది సనాతనం బగు ధర్మం బగుటం జేసి యియ్యమృతకుంభంబు విడువుం డని దుర్బలు లగు నిశాచరుల(జాతమత్సరులై తమవారల) వారించుచున్న సమయంబున. 299

ఆ. ఒకనిచేత నుండ ✽ నొకఁడు బలిష్ఠుఁడై, పుచ్చికొనిన వాని ✽ బోదుగఁ బట్టి
యంతకంటె నధికుఁ ✽ డమృతకుంభము నెత్తి, కొంచుఁ బాఱెఁ బరులు ✽ గుయ్యిడంగ.

వ. అంత. 300

సీ. మెత్తనియడుగులు ✽ మెఱుఁ గారుజానువు, లరఁటికంబములఁ బో ✽ లైనతొడలు
ఘన మగుజఘనంబుఁ ✽ గడు లేఁతనడుమును, బల్లవారుణకాంతి ✽ పాణియుగముఁ
గడుఁ గ్రొవ్వుఁ బాలిండ్లుఁ ✽ గంబుకంఠంబును, బింబాధరముఁ జంద్ర ✽ బింబముఖముఁ
దెలిగన్నుఁగవయును ✽ నలికుంతలంబులు, బాలేందుసన్నిభ ✽ ఫాలతలము

తే. నమరఁ గుండలకేయూర ✽ హారకంక, ణాదు లేపార మంజీర ✽ నాద మొప్ప
[1]నల్లనవ్వులఁ బద్మద ✽ ళాక్షుఁ డసుర, పతుల నడఁగింప నాఁడురూ ✽ పంబు దాల్చె.

వ. అయ్యవసరంబున జగన్మోహనాకారంబున. 303

సీ. పాలిండ్లపై నున్న ✽ పయ్యెద జాఱించు, జాఱించి మెల్లనఁ ✽ జక్క నొత్తుఁ
[2]దళ్కుదళ్కనుగండ ✽ ఫలకంబు లోలయించు, నోలయించి కెంగేల ✽ నుజ్జగించుఁ
గడు మెఱుంగులు [3]వాఱు ✽ కడకన్ను లల్లార్చు, నల్లార్చి ఱెప్పల ✽ నండగొలుపు
నవరనిదరహాస ✽ చంద్రికఁ జిలికించుఁ, జిలికించి కెమ్మోవిఁ ✽ జిక్కుపఱచు

తే. దళితధమ్మిల్లకుసుమగం ✽ ధమ్ము నెఱపుఁ, గంకణాదిఝణంకృతుల్ ✽ గడలుకొలుపు
నొడలికాంతులు పట్టులే ✽ కులుకఁ బాఱు, [4]సన్నవలిపెంపుఁ బయ్యెద ✽ సౌకళింప.

వ. ఇవ్విధంబున నక్కపటయువతీరత్నంబు జగన్మోహనదేవతయునుం బోలె నెమ్మొగంబు తావికి మత్తిల్లిన తేఁటిమొత్తంబులఁ గెలిచి చిగురుజొంపంబుల నెడగలుగ జడియుచు మురియుచుండ రాక్షసవరులు గనుంగొని. 305

సీ. ఔఁ గదే లావణ్య ✽ మాఁ గదే మాధుర్య, మాఁ గదే సతి నవ ✽ యౌవనాంగి
యెటనుండి వచ్చితి ✽ వే మిచ్చగించెదు, నీనామ మెయ్యది ✽ నీరజాక్షి

1 నల్ల నగుచుఁ. 2 దళు దళుక్కన గండ. 3 వాఱఁ గడ. 4 సన్నవలిపెంబు వెలువడి.

యమరగంధర్వవి§ద్యాధరచారణ,మనుజకన్యలకు నీ§మహిమ గలదె
ప్రాణచిత్తేంద్రియ§పరిణామదాయి వై, నిర్మించె బో విధి § నిన్నుఁ గరుణ
తే. వనిత కశ్యపసంతతి§వార మేము, భ్రాతలము [1]కృతసమయత్న§పౌరుషులము
జ్ఞాతులకు మాకు నేకార్థ§సంగతులకుఁ, బాలు దేఱనియర్థంబు§పంచియిమ్ము. 306
క. సభ వై యుండెద మిందఱ, మభయంబున వచ్చు కొలఁది § నమృతంబునుని
విభరాజగమన తప్పక, విభజింపు విపక్షపక్ష§విరహితమతి వై. 307
వ. అని నిమంత్రించుదైత్యులం గని మాయాయువతీరూపుం డగుహరి తనవాఁడి వాలుఁజూపుటంపఱవలన వారలతాలుముల నగలించి చిఱునగవు లెగయ మొగ మెత్తి యి ట్లనియె. 308
క. సుందరు లగుపురుషులఁ గని, పొందెదునాయందు [2]నిజము § వుట్టునె మీకున్
బృందారకరిపులారా, చెందరు కామినుల విశ్వ§సింపరు పెద్దల్. 309
క. పలుకులు మధురసధారలు, దలఁపులు నానాప్రకార§దావానలముల్
చెలుములు సాలావృకములు, చెలువల సమ్మోటలు వేద§సిద్ధాంతము లే. 310
క. నా నేర్చుకొలఁది మీకును, మానుగ విభజించి యిత్తు § మానుఁడు శంకం
గా నిం డనవుడు నిచ్చిరి, దానవు లమృతంపుఁగడవఁ § దరుణీమణికిన్. 311
క. ఆశాంతాలోకనములు, నాశీతలభాషణములు § నాలాలితముల్
రాశిపరంపర లగుచుం, బాశము లై వారినోళ్లు § బంధించె నృపా. 312
వ. ఇట్లు సుధాకలశంబు కేల నందికొని మందస్మితభాషణంబుల సుందరీరూపుం డగుముకుందుండు మేలు గీడనక యేను బంచి(యిచ్చి)న తెఱంగున నంగీకరించుట కర్తవ్యం బనవుడు నగుం గాక యని సురాసురదైత్యదానవసమూహం బుపవసించి కృతస్నాను లై హోమంబు లాచరించి విప్రులకు గోభూహిరణ్యాది దానంబులు సేసి తదాశీఃప్రవచనంబులు గైకొని ధవళపరిధాను లై గంధమాల్యధూపదీపాలంకృతం బగుకనకరత్నశాలామధ్యంబునఁ బ్రాగగ్రకుశపీఠంబులం బూర్వదిశాభిముఖు లై పంక్తులు గొని యున్నసమయంబున. 313
క. శ్రోణీభరకుచయుగభర, వేణీభరములను డస్సి § వివిధాభరణ
శ్రేణి యయి యువిద వచ్చెను, పాణిసరోజమున నమృత§భాండముఁ గొంచున్.
క. భాసురకుండలభాసిత, నాసాముఖకర్ణగండ§నయనాంచల యై
శ్రీసతి యగుసతిఁ గని దే, వాసురయూథంబు మోహ § మందె నరేంద్రా. 315
వ. అప్పుడు. 316
క. అసురుల కమృతము వోయుట, పొసఁగదు పాములకుఁ బాలు§వోసినమాడ్కిన్
దొసఁ గగు నంచును వేఱొక, దెసఁ గూర్చుండంగఁ బెట్టె § దేవాహితులన్. 317
వ. ఇట్లు రెండుపంక్తులుగా నేర్పరించి. 318

---

1 'సురలకు నిర్థపౌరు' అ. ప్ర. 2 బుద్ధి.

సీ. వెగిరపడకుఁడీ వినుఁడు దానవులార, తడవుసేయక వత్తు దైత్యులార
యటు సక్కఁ గూర్చుండుఁడని కన్ను లల్లార్చి, చనుఁగవపయ్యెద జాఱుఁదిగిచి
[1]వదినెమఱందుల వావులు కల్పించి, మర్మంబు లెడలించి మఱుఁగు సేసి
మెల్లనినగవుల మేనులు మఱపించి, కడుజాణమాటలఁ గాకుపఱిచి
ఆ. యసురవరుల నెల్ల నడకించి సురలను, దడవు సేయ వలదు దాఁవుఁ డనుచు
వచ్చుకొలఁది నమృతవారి విభాగించెఁ, దరుణి దివిజు లెల్లఁ దనిసి పొగడ.

వ. అయ్యవసరంబున. 320

సీ. మనకు వేల్పులకును మందట లేకుండఁ, బంచి పెట్టెద నని పడఁతి పూనెఁ
దా నేల తప్పును దప్పదు తరళాక్షి, గాక రమ్మనుచు వేగంబ చీర
మఱుమాట లాడదో మఱి చూడకుండునో, చనుఁగవఁ గప్పునో చాలు ననుచు
నొండెడ కేఁగునో యొక్కింత సొలయునో, మనయెడఁ గందునో మగువ యనుచు
ఆ. నెలఁతచూడ్కిగముల నీరై కరంగుచుఁ
బ్రణయభంగభీతి బద్ధు లగుచు
నూరకుండ్రి గాని యువిద తే తెమ్మని
యడుగఁ జాలరైరి యసురవరులు. 321

వ. అప్పుడు. 322

మ. అమరవ్రాతములోనఁ జొచ్చి దివిజుండై రాహు పీయూషపా
నము సేయం గని చంద్రభాస్కరులు సన్నల్ సేయ నారాయణుం
డమరారాతిశిరంబు చక్రహతిఁ దున్మాడెన్ సుధాసిక్తమై
యమరత్వంబును జెందె మూర్ధము దదీయాంగంబు నేలం బడెన్. 323

ఆ. అజుఁడు వానిశిరము నంబరవీథిని, గ్రహము సేసి పెట్టి గారవించె
వాఁడు పర్వములను వైరంబు దప్పక, భానుచంద్రములను బట్టు చుండు.

క. ఒకబొట్టుఁ జిక్కకుండఁగ, సకలసుధారసము నమర[2]సంఘంబులకుం
బ్రకటించి పోసి హరి దన, సుకరాకృతిఁ దాల్చె నసురసుభటులు బెగడన్.

మ. అమరుల్ రక్కసులుం బ్రయాసబలసత్త్వార్థాభిమానంబులన్
సము లై లబ్ధవికల్పు లైరి యమరుల్ సంశ్రేయముం బొంది ర
య్యమరారుల్ బహుదుఃఖముల్ గనిరి తా మత్యంతదోర్గర్వులై
కమలాక్షున్ శరణంబు వేఁడనిజనుల్ గల్యాణసంయుక్తులే. 326

—దేవాసురయుద్ధము—

క. దానవు లమృతము ద్రావం, బూని పయోరాశిఁ ద్రచ్చి పొగిలినమాడ్కిన్
శ్రీనాథపరాఙ్ముఖు లగు, హీనులు పొందంగఁ జాల రిష్టార్థంబుల్. 327

క. శోధించి జలధి నమృతము, సాధించి నిలింపవైరిచక్షుర్గతులన్

---

1 'వదినెమఱందలి' అ. ప్ర. 2 సంఘము కల్లం.

రోధించి సురల కిడి హరి, బోధించి ఖగేంద్రు నెక్కి పోయె నరేంద్రా, 328

క. శుద్ధముగ సురల కమృతము, సిద్ధించిన నసురవరులు సిడిముడిపడుచుం
గ్రుద్ధులు నానాయుధస,న్నద్ధులు నయి యుద్ధమునకు నడచిరి బలిమిన్. 329

క. ధన్యులు వైరోచనిశత,మన్యుప్రముఖులు మదాభిమానులు దమలో
నన్యోన్యరణము బాహా, సిన్యాసంబులను జేర్చి చేసిరి కడిమిన్. 330

మ. అరుదై కామగమై మయాసురకృతంబై లోకితాలోక్యమై
వరశస్త్రాస్త్రసమేతమై తరళమై వైహాయసంబై మహా
సురయోధాన్వితమైనయానమున సంక్షోభిల్లెఁ బూర్ణేందుసు
స్థిరకాంతిన్ బలి చామరధ్వజచమూసందీప్తస్థితిన్ ముందటన్. 331

వ. మఱియు నముచి శంబర బాణ ద్విమూర్ధ కాలనాభ శకుని జంభాయోముఖ ప్రహేతి హేతి భూతసంత్రాస హయగ్రీవ కపి లేల్వలోత్కల మేఘదుందుభి మయ త్రిపురాధిప విప్రచిత్తి విరోచన వజ్రదంష్ట్ర తారకారిష్టారిష్టనేమి శుంభ నిశుంభ శంకుశిరః ప్రముఖులును పౌలోమ కాలేయులును నివాతకవచప్రభృతులును దక్కనదండయోధులునుం గూడికొని యరదంబులం దురగంబుల మాతంగంబుల హరిణంబుల హరి కిరి శరభ మహిష గవయ ఖడ్గ గండభేరుండ చమరీ జంబుక శార్దూల గో వృషాదిమృగంబులను గంక గృధ్ర కాక కుక్కుట బక శ్యేన హంసాదివిహంగంబులను దిమి తిమింగిలాదిజలచరంబులను నరులను నసురసురనికరవికృతవిగ్రహరూపంబు లగుజంతువులను నారోహించి తమకు నడియాలంబు లగుగొడుగులు పడగలు జోడుఁగైదువులు పక్కెరలు బొమిడికంబులు మొద లగుపోటుము ట్లాయితంబుగఁ గైకొని వేఱువేఱ మొనలై విరోచననందనుం డగుబలిముందట నిలువంబడిరి దేవేంద్రుండును నైరావతారూఢుండై వైశ్వానరవరుణవాయుదండధరాద్యనేకనిర్జరవాహినీసందోహంబును దాను నెదురుపడి పిఱుతివియక మోహరించె నట్లు సంరంభసన్నాహసముత్సాహంబుల రెండుదెఱంగులవారునుం బోరాడువేడుకల మీఁ టగుమాటల సందడించుచున్నసమయంబున. 332

సీ. వజ్రదంష్ట్రాంచితవ్యజనంబులును బర్హ,చామరంబులు సితచ్ఛత్రములును
చిత్రవర్ణధ్వజచేలంబులును వాత,చలితోత్తరోష్ణీషజాలములును
జప్పళ్ల నెసఁగుభూషణకంకణంబులుఁ, జండాంశురోచులశస్త్రములును
వివిధఖేటకములు వీరమాలికలును, బాణపూర్ణములైనతూణములును

ఆ. నిండి పెచ్చు రేఁగి నిర్జరాసురవీర, సైన్యయుగ్మకంబు సాల నొప్పె
గ్రాహతతులతోడఁ గలహంబునకు వచ్చు, సాగరములభంగి జనవరేణ్య.

క. భేరీభాంకారంబులు, వారణఘీంకారములును వరహరిహేషల్
భూరిరథనేమిరవములు, ఘోరములై పెల్లగించెఁ గులశైలములన్. 334

వ. ఇవ్విధంబున నుభయబలంబులును మోహరించి బలియు నింద్రుండును దారకుండును గుహుండును హేతియు వరుణుండును బ్రహేతియు మిత్రుండును గాలనాభుండును యముండును మయుండును విశ్వకర్మయు శంబరుండును ద్వష్టయు విరోచనుండును సవితయు నముచియుఁ బరాజితుండును వృషపర్వుండును నశ్వి దేవతలును బలిసుతబాణాదిపుత్రశతంబును సూర్యుండును రాహువును సోముండును బులోముండును ననిలుండును శుంభనిశుంభులును భద్రకాళీదేవియు జంభుండును వృషాకపియును మహిషుండు విభావసుండును నిల్వలవాతాపులును బ్రహ్మపుత్రులును దుర్మర్షణుండునుఁ గామదేవుండును నుత్కలుండును మాతృకాగణంబును శుక్రుండును బృహస్పతియు నరకుండును శనైశ్చరుండును నివాతకవచులు మరుత్తులును గాలేయులును వసువులు నమరులును బౌలోములును [1]విశ్వేదేవగణంబును గ్రోధవశులును రుద్రులును నివ్విధంబునం గలసి పెనంగి ద్వంద్వయుద్ధంబు సేయుచు మఱియు రథికులు రథికులను పదాతులు పదాతులను (వాహనారూఢులు వాహనారూఢులనుం) దాఁకి సింహనాదంబులు సేయుచు నట్టహాసంబు లిచ్చుచు నాహ్వానంబు లొసంగుచు నన్యోన్యతిరస్కారంబులు సేయుచు బాహునాదంబుల విజృంభించుచుఁ బెనుబొబ్బల నుబ్బి రేఁగుచు హుంకరించుచు నహంకరించుచు ధనుర్గుణంబులఁ డంకరించుచు శరంబుల నాటించుచుఁ బరశువుల నఱకుచుఁ జక్రంబులం జెక్కుచు శక్తులం దునుముచుఁ గశలం బెట్టుచుఁ గుఠారంబులఁ బొడుచుచు గదల నడుచుచుఁ(గరంబులఁ బొడుచుచుఁ) గరవాలంబుల వ్రేయుచుఁ బట్టిసంబుల నొంచుచుఁ బ్రాసంబులం ద్రెంచుచుఁ బాశంబులం గట్టుచుఁ బరిఘంబుల మొత్తుచు ముసలంబుల మోఁదుచు ముద్గరంబులఁ జళిపించుచు ముష్టివలయంబుల ఘట్టించుచుఁ దోమరంబుల నుఱుముచు శూలంబులఁ జిమ్ముచు నఖంబులం జీరుచుఁ దరుశైలంబుల నువ్వుచు నుల్ముకంబులం జూఁడుచు నిట్లు బహువిధంబులం గలహవిహారంబులు సలుపు నవసరంబున భిన్నంబు లైనశిరంబులును విచ్ఛిన్నంబు లైనకపాలంబులును వికలంబు లైనకపోలంబులును జిక్కువడినకేశబంధంబులును భగ్నంబు లైనదంతంబులును గృత్తంబు లైనభుజంబులును ఖండితంబు లైనకరంబులును విదళితంబు లైనమధ్యంబులును వివృతంబు లైనవదనబింబంబులును వికలంబు లైన నయనంబులును వికీర్ణంబు లయినకర్ణంబులును విశీర్ణంబు లైననాసికలును విఱిగిపడినయూరుదేశంబులును విసంధు లయినపదంబులును జిరిఁగినకంకటంబులును రాలినభూషణంబులును వ్రాలినకేతనంబులును గూలినఛత్త్రంబులును మ్రొగ్గినగజంబులును నుగ్గయినరథంబులును నుఱుమైనహయంబులును జింద

---

1 సక్రోధవశు లైన రుద్రవిశ్వేదేవతలును గ్రోధవశు లై తక్కినరక్కసులను దక్కినసురలను దాఁకి

అవందఱైనభటసమూహంబులును నోరలెడుకొఱప్రాణంబులును నుబ్బి యూ
డెడుభూతంబులును బాఱెడురక్తప్రవాహంబులును గట్టలు గొన్నమాంసంబు
లును నెగసి తిరిగెడికబంధంబులును గలకలంబులు సేయుకంకగృధ్రాదివిహంగం
బులు నయి యొప్పనప్పో రతిఘోరం బయ్యె నప్పుడు. 335

శా. నాకాధీశుఁ బదింట మూఁట గజమున్ నాల్గింట గుఱ్ఱంబులన్
ఏకాస్త్రంబున సారథిం జొనిపె దైత్యేంద్రుండు దా నావియ
ల్లోకాధీశుఁడు ద్రుంచి యన్నిటిని దోర్దో నన్నిభల్లంబులన్
రా కుండన్ [1]రిపువర్గముం దునిమె గీర్వాణారి యగ్గింపఁగన్. 336

సీ. తనతూపు లన్నియుఁ దర మిడి శక్రుండు, నఱకిన జోదువిన్ననువు మెఱసి
బలి మహాశక్తి చేఁ బట్టిన నదియును, నతఁడు ఖండించె నత్యద్భుతముగ
మఱి ప్రాసశూలతోమరములు గైకొన్నఁ, దోర్దోడ నవియును దునిమి వైచె
నంతటఁ బోక యొయ్యది వాఁడు సారించెఁ, దొడరి తా నదియును దుమురు సేసె

ఆ. నసురభర్త విరథుఁ డై పోయి పగఱకుఁ, గానఁబడక వివిధకపటవృత్తి
నేర్పు మెఱసి మాయ నిర్మించె మింటను, వేల్పుగములు గూడి వెఱఁగుపడఁగ.

వ. ఇట్లు దానవేంద్రునిమాయావిశేషవిధానంబున సురానీకంబుపైఁ బర్వతంబులు
వడియె దావాగ్నిదందహ్యమానతరువర్గంబులు గురిసె సటంకశిఖరనికరశిలా
సారంబులు గప్పె మహోరగదందశూకంబులు గఱచె వృశ్చికంబులు నిగ్గా
లె వరాహవ్యాఘ్రసింహంబులు గదిసి విదళింపన్ దొరఁకొనియె వనగజంబులు
మట్టి మల్లాడం జొచ్చె శూలహస్తులు దిగంబరులు నై రండు రండని బలురక్క
సులు శతసహస్రసంఖ్యలు ఛేదనచ్ఛేదనభాషణంబు లాడం దొడంగిరి వికృత
వదనులు గదాదండధారులు నాలంబితకేశభారులు విహాసులు నై యనేకరా
క్షసవీరులు పోనీకు పోనీకుఁడు తునుము తునుముం డని వెనుతగిలిరి పరుషగం
భీరనిర్ఘాతసమేతంబు లయినజీమూతసంఘాతంబులు (వాతాహతంబు లై)
యుప్పతిల్లిన నిప్పులకుప్పలు మంటలప్రోవులుం గురిసె మహాపవనవిజృంభితం
బైనకార్చిచ్చు ప్రళయానలంబుచందంబునం దరికొనియెఁ బ్రచండఝంఝానిల
ప్రేరితసముత్తుంగతరంగావర్తభీషణం బయినమహార్ణవంబు సెలియలికట్ట దాఁటి
వెల్లివిరిసిన ట్లయి యుండె నాసమయంబునం బ్రళయకాలంబునుంబోలె మిన్ను
మన్నును రేయుం బగలు నెఱుంగ రా దయ్యె నయ్యవసరంబున. 338

క. ఆయసురేంద్రునిబహుతర,మాయాజాలంబులకును మా ఱెఱుఁగక వ
జ్రాయుధముఖరాదిత్యు, లపాయంబునఁ బొంది చిక్కువడిరి నరేంద్రా. 339

వ. అప్పుడు. 340

క. ఇయ్యసురులచేఁ జిక్కితి, మెయ్యది వెర వెందుఁ జొత్తు మిటు వొలయఁ గదే

1 రిపుసర్వముం దునుము నిర్వాణార్థభంగిన్ వేసన్.

యయ్యో దేవ జనార్దన, కుయ్యో కుయ్యో యటంచుఁ గూయిడి రమరుల్.

వ. అయ్యెడ. 342

మ. విహగేంద్రాశ్వనిరూఢుఁ డై మణిరమావిభ్రాజితోరస్కుఁ డై
బహుశస్త్రాస్త్రమహాభుజాకలితుఁ డై భాస్వత్కిరీటాదిదు
స్సహుఁ డై నవ్యపిశంగవస్త్రధరుఁ డై సంఫుల్లపద్మాక్షుఁ డై
విహితాలంకృతితోడ మాధవుఁడు దా వేంచేసె నచ్చోటికిన్. 343

చ. అసురులమాయ లన్నియును నబ్జదళాక్షుఁడు వచ్చినంతటన్
గసిబిస లై నిరర్థమయి గ్రక్కునఁ బోయెను నిద్ర నొంది సం
తసమున మేలుకొన్నగతిఁ దాల్చి చెలంగిరి వేల్పు లందఱుం
బస సెడ కేల యుండు హరిపాదపరిష్కృతి సేయ నాపదల్. 344

వ. అయ్యెడ. 345

ఆ. కాలనేమిఘోరకంఠీరవము నెక్కి, తార్క్ష్యశిరము శూలధారఁ బొడువ
నతనిపోటుముట్టు హరి గేల నంకించి, దానఁ జావఁ బొడిచె దానవునిని. 346

క. పదపడి మాలిసుమాలులు, బెదరించినఁ దలలు ద్రుంచెఁ బృథుచక్రహతిన్
గదఁ గొని గరుడుని ఱెక్కలు, సెదరించినమాల్యవంతుశిరమున్ ద్రెసెన్. 347

వ. ఇట్లు పరమపురుషుం డగుహరికరుణాపరత్వంబునం బ్రత్యుపలబ్ధమనస్కు లై వరుణవాయువాసవప్రముఖులు పూర్వంబున నెవ్వ రెవ్వరితోఁ గయ్యంబు సేయుదురు వారు వారలం దలపడి నొప్పించి రయ్యవసరంబున. 348

క. బాహుబలంబున నింద్రుఁడు, సాహసమున బలిని గెలువ సమకట్టి సము
త్సాహమున వజ్ర మెత్తిన, హాహానినదంబు సేసి రఖిలజనములున్. 349

వ. ఇట్లు సముద్యతభిదురహస్తుం డై యింద్రుండు దనపురోభాగంబునం బరాక్రమించు చున్నవిరోచననందను నుపలక్షించి యి ట్లనియె. 350

మ. జగతిన్ వైరి మొఱంగి గెల్చుట యిసీ శౌర్యంబె ధైర్యంబె తా
మగవాఁ డయ్యును దన్నుఁ దా నెఱిఁగి సామర్థ్యంబునుం గల్గియున్
బగవానిం గని డాఁగెనేని మెయి సూపం జాలఁడేనిం గటా
నగరే బంధులు దిట్టరే బుధులు గన్యల్ గూర్తురే దానవా. 351

శా. మాయల్ సేయఁగ రాదు పో నగవులే మాతోడిపోరాటముల్
దాయా చిక్కితి వ్రక్కలించెద వడిన్ దంభోళిధారాహతిన్
నీయిష్టార్థము లెల్లఁ జూడుము వెసన్ నీవారలం గూడుకో
నీయాటోపము నిర్జరేంద్రుఁ డడఁచున్ నేఁ డాజిలో దుర్మతీ. 352

వ. అని యుపాలంభించిన విని విరోచననందనుం డి ట్లనియె. 353

శా. నీవే పోటరివే సురేంద్ర జగతిన్ నీ కేల గెల్పోటముల్
లేవే యెవ్వరిపాలఁ బోయినవి మే లీడుల్ విరించాదులుం

ద్రోవం జాలుదు రెవ్విధానమున సం‡తోషింప శోకింప నా
దైవం బేమి కరస్థలామలకమే ‡ దర్పోక్తులుం బాడియే. 354

ఆ. జయము లపజయములు ‡ సంపద లాపద, లనిలచలితదీపి‡కాంచలములు
చంద్రకళలు మేఘ‡చయములు దరఁగలు, మెఱుఁగు లమరవర్య ‡ మిట్టిపడకు.

వ. అని యిట్లాక్షేపించి. 356

క. వీరుఁడు దానవనాథుఁడు, నారసముల నింద్రు మేన ‡ నాటించి మహా
ఘోరాయుధకల్పము లగు, శూరాలాపములు సెవులఁ ‡ జొనిపెన్ మఱియున్.

వ. ఇట్లు తథ్యవాది యైనబలిచే నిరాకృతుం డై. 358

క. శత్రువునాక్షేపంబునఁ, దోత్త్రాహతగజముభంగిఁ ‡ ద్రుళ్లుచు బలి నా
వృత్రారి వీచి వైచిన, గోత్రాకృతి యతఁడు నేలఁ ‡ గూలె నరేంద్రా. 359

వ. అప్పుడు. 360

క. చెలికానిపాటు గనుఁగొని, బలిసఖుఁ డగుజంభుఁ డతుల‡గాహోశక్తిం
జెలితనము సాల నెఱపుచు, నిలు నిలు మని వీఁకఁ దాఁకె ‡ నిర్జరనాథున్. 361

క. పంచాననవాహనుఁ డై, చంచద్గద జంభుఁ డెత్తి ‡ శైలారిని దాఁ
కించి సురేభంబును నో, ప్పించి విజృంభించి యార్చి ‡ పేర్చెం గడిమిన్. 362

క. వీఁక సెడి ఘనగదాహతిఁ, దోఁకయుఁ గదలింప లేక ‡ దుస్సహపీడన్
మోఁకరిలఁ బడియె నేలను, సోఁకోర్వక దిగ్గజంబు ‡ సుడిసుడిగొంచున్. 363

వ. అయ్యెడ. 364

క. సారథి వేయుహయంబుల, తేరాయితపఱిచి తేర ‡ దేవేంద్రుఁడు దా
నారోహించెను దైత్యుఁడు,దారత మాతలిని శూల‡ధారం బొడిచెన్. 365

ఆ. శూలనిహతి నొంది ‡ స్రుక్కక యార్చిన, సూతు వెఱకు మంచు ‡ సురవిభుండు
వానిశిరముఁ దునిమె ‡ వజ్రఘాతంబున, దైత్యసేన లెల్లఁ ‡ దల్లడిల్ల. 366

చ. చని సురనాథుచేఁ గలన ‡ జంభుఁడు సచ్చుట నారదుండు సె
ప్పిన విని వానిభ్రాతలు గ‡భీరబలాధికుఁ డాబలుండు పా
కనముచు లాపురందరునిఁ ‡ గాంచి ఖరోక్తులఁ దూల నాడుచున్
ఘనజలధారలన్ నగముఁ ‡ గప్పినచాడ్పునఁ గప్పి రమ్ములన్. 367

సీ. విబుధలోకేంద్రుని ‡ వేయుగుఱ్ఱంబుల, నన్నికోలల బలుఁ ‡ డదర నేసె
నిన్నూట మాతలి ‡ నిన్నూట రథమును, నారీతి నింద్రుప్ర‡త్యంగకమును
వేధించెఁ బాకుండు ‡ వింట వాఁడస్త్రంబు, లేయుట దొడుగుట ‡ యెఱుఁగరాదు
కనకపుంఖంబుల‡కాండంబు లొక పది, నేనింట నముచియు ‡ నేసి యార్చె

ఆ. బలిమి నిట్లు ముగురు ‡ పగవాని రథసూత, సహితు ముంచి రస్త్ర‡జాలములను
వనజలోకసఖుని ‡ వానకాలంబున, మొగిలుగములు ముసుఁగ ‡ ముంచునట్లు.

వ. అయ్యవసరంబున. 369

మ. అమరారాతులబాణజాలములపా § లై పోయితే చెల్లరే
యమరాధీశ్వర యంచు ఖిన్నతరు లై § యంభోధిలోఁ జంచల
త్వమునం గ్రుంకువణిగ్జనంబుల క్రియన్ § దైత్యాధిపవ్యూహమ
ధ్యమునం జిక్కిరి వేల్పు లందఱు విప § ద్ధ్వానంబులం జేయుచున్. 370

వ. అంత. 371

శా. ఓహో దేవతలార కు య్యిడకుఁ డే § నున్నాఁడ నం[1]చంబుభృ
ద్వాహుం డాశరబద్ధపంజరము సం § తం జించి తేజంబునన్
వాహోపేతరథంబుతోడ వెలికిన్ § వచ్చెన్ నిశాంతోల్లస
న్మాహాత్మ్యంబునఁ దూర్పునం బొడుచునా § మార్తాండుచందంబునన్. 372

వ. ఇట్లు వెలువడి. 373

చ. విఱిగినసేనఁ గాంచి సుర § వీరుఁ డోహో యని బిట్టు చీరి క్ర
మ్మఱఁ బురికొల్పి పాకబల § మస్తకముల్ నిశితాస్త్రధారలన్
నెఱసినతీక్ష్ణవజ్రమున § నేలకు వ్రాల్చెను వానిచుట్టముల్
వెఱచిరితిచ్చమూపతులు § విహ్వలు లై చెడి పాఱి రార్తితోన్. 374

వ. అప్పుడు నముచి నిలువంబడి. 375

మ. తనచుట్టంబులఁ జంపె వీఁ డనుచు నుద్య § త్క్రోధశోకాత్ముఁ డై
కనకాంతంబును నశ్మసారమయమున్ § ఘంటాసమేతంబు నై
జనదృగ్దుస్సహ మైనశూలము నొగిన్ § సారించి వైచెన్ సురేం
ద్రునిపై దీఁ హతుండ వౌ దని మృగేం § ద్రుం బోలి గర్జించుచున్. 376

శా. ఆకాశంబున వచ్చుశూలమును జం § భారాతి ఖండించి నా
నాకాండంబుల వానికంఠము దెగ § న్దంభోళియున్ వైచె న
స్తోకేంద్రాయుధమున్ సురారిగళముం § ద్రుంపంగ లే దయ్యె వాఁ
డాకంపింపక నిల్చె దేవవిభుఁ డ § త్యాశ్చర్యముం బొందఁగన్. 377

వ. ఇట్లు నిలిచి యున్ననముచిం గనుంగొని వజ్రంబు ప్రతిహతం బగుటకు శంకించి బలభేది దనమనంబున. 378

సీ. కొండలఱెక్కలు § ఖండించి వైచుచో, వజ్ర మెన్నఁడు నింత § వాఁడి సెడదు
వృత్రాసురాదుల § విదళించుచో నిది, దిరుగ దెన్నఁడు పనిఁ § దీర్చి కాని
యింద్రుండఁ గానొకో § యేను దంభోళియుఁ, గాదొకో యిది ప్రయో § గంబు సెడెనొ
దనుజాధముఁడు మొన § తాఁకుఁ దప్పించెనో, భిదురంబు నేఁ డేల § బెండుపడియె

ఆ. ననుచు వజ్రి వగవ § నార్ద్రశుష్కంబులఁ, జావ కుండఁ దపము § సలిపె నీతఁ
డితర మెద్ది యైన § నింద్ర ప్రయోగింపు, వైళ మనుచు దివ్య § వాణి వలికె. 379

వ. ఇట్లాదేశించినదివ్యవాణిపలుకు లాకర్ణించి (పురందరుండు) 380

---

1 చుం బృహద్బాహుం.

ఆ. ఆత్మబుద్ధిఁ దలఁచి ~ యార్ద్రంబు శుష్కంబు, గానిసాధనంబు ~ ఫేన మనుచు
నది యమర్చి దాన ~ నమరులు మెచ్చంగ, నముచిశిరముఁ ద్రుంచె ~ నాకవిభుఁడు.

వ. అయ్యవసరంబున. 382

సీ. పురుహూతు నగ్గించి ~ పుష్పాంజలులు సేసి, మునులు దీవించిరి ~ ముదముతోడ
గంధర్వముఖ్యులు ~ ఘనుఁడు విశ్వావసుఁ, డును బరావసుఁడు నిం ~ పెనయఁ బాడి
రమరాంగనాజను ~ లాడిరి దేవతా, దుందుభులును మ్రోసె ~ దురములోన
వాయ్వగ్నిసమవర్తి ~ వరుణాదులులును బ్రతి, ద్వంద్వుల గెల్చి రు ~ గ్రదండవృత్తి

తే. నల్పమృగముల సింహంబు ~ లట్ల తోలి, రమరవర్యులు దనుజుల ~ నదఁటు వాయ
నజుఁడు పుత్తేర నారదుఁ ~ డరుగుదెంచె, దైత్యహరణంబు వారింప ~ ధరణినాథ.

వ. వచ్చి సురలకు నారదుం డిట్లనియె. 384

శా. సిద్ధించెన్ సురలార మీ కమృతమున్ ~ శ్రీనాథసంప్రాప్తులై
వృద్ధిం బొందితి రెల్లవారలును వి ~ ద్వేషుల్ మృతిం బొంది రీ
యుద్ధం బేటికి నింకఁ జాలుఁ బని లే ~ దోహో పురే యంచు నం
బద్ధాలాపము లాడి మాన్చె సురలం ~ బాండవ్యవంశాగ్రణీ. 385

వ. ఇట్లు నారదవచననియుక్తులై రాక్షసులతోడిసంగ్రామంబు సాలించి సకలదేవముఖ్యులును ద్రివిష్టపంబునకుం జనిరి హతశేషులైన దైత్యదానవులు విషణ్ణుండైనబలిం దోడ్కొని పశ్చిమశిఖరిశిఖరంబుఁ జేరిరి విధ్వంసమానకంధరులై వినష్టదేహు లగుయామినీచరుల నెల్లను శుక్రుండు మృతసంజీవని యైనతనవిద్యపెంపునం జేసి బ్రదికించె బలియును భార్గవానుగ్రహంబున విగతశరీరవేదనుండై పరాజితుం డయ్యును లోకకాలవిచక్షణుం డగుటం జేసి దుఃఖపడక యుండె నన్ని చెప్పి రాజునకు శుకుం డిట్లనియె. 386

సీ. కైలాసగిరిమీఁద ~ ఖండేందుభూషణుం, డొకనాడు గొలువున ~ నున్న వేళ
నంగనయై విష్ణుఁ ~ డసురుల వంచించి, సురలకు నమృతంబు ~ సూఱలిడుట
విని దేవియును దాను ~ వృషభేంద్రగమనుఁడై. కడువేడ్క భూతసం ~ ఘములు గొలువ
మధుసూదనుం డున్న ~ మందిరంబున కేఁగి, పురుషోత్తమునిచేతఁ ~ బూజ వడసి

తే. తానుగూర్చుండిపూజించె ~ దనుజవైరిఁ, గుశలమే మీకు మాకును ~ గుశలమనుచు
మధురభాషలహరిమీఁద ~ మైత్రి నెఱపి, హరుఁడు పద్మాక్షుఁ జూచి యి ~ ట్లనియెఁ బ్రీతి.

సీ. దేవ జగన్మయ ~ దేవేశ జగదీశ, కాలజగద్వ్యాప ~ కస్వరూప
యఖిలభావములకు ~ నాత్మయు హేతువు, నైనయీశ్వరుఁడ వా ~ ద్యంతములకు
మధ్యంబు బహియును ~ మఱి లోపలయు లేక, పూర్ణమై యమృతమై ~ భూరిసత్య
మానందచిన్మాత్ర ~ మవికార మాద్య మ, నన్య మశోకంబు ~ నగుణ మఖిల

తే. సంభవస్థితిలయమూల ~ దంభకంబు, నైనబ్రహ్మంబు నీవ నీ ~ యంఘ్రియుగము
నుభయసంగవిసృష్టులై ~ యున్న మునులు, గోరి కైవల్యకాములై ~ కొల్తు రెపుడు.

సీ. భావించి కొందఱు బ్రహ్మంబు నీ వని, తలపోసి కొందఱు ధర్మ మనియుఁ
జర్చించి కొందఱు సదసదీశ్వరుఁ డని, సరవిఁ గొందఱు శక్తిసహితుఁ డనియుఁ
జింతించి కొందఱు చిరతరుం డవ్యయుఁ, డాత్మతంత్రుఁడు పరుం డధికుఁ డనియుఁ
దొడరి యూహింతురు తుది నద్వయద్వయ, సదసద్విశిష్టసంశ్రయుఁడ వీవ
తే. తలఁప నొక్కింతవస్తుభేదంబు గలదె, కంకణాదులుఁ బసిఁడి యొక్కటియ కాదె
కడలు పెక్కైన వార్ధి యొక్కటియ కాదె, భేద మంచును నినువికల్పింపవలను.
సీ. యద్విలాసము మరీచ్యాదు లెఱుంగరు, నెన్నఁడుఁ జెడకుండు నేను నెఱుఁగ
యన్నాయ నంధులై యమరాసురాదులు, వనరెద రఁట యున్నవార లెంత
యేరూపమునఁ బొంద కేపారుదువు నీవు, రూపివై సకలంబు రూపు సేయ
రక్షింపఁ జెఱుపఁ గారణ మైన సచరాచ, రాఖ్యమై విలసిల్లు దంబరమున
తే. ననిలుఁ డేరీతి విహరించు నట్ల నీవు, గలసి వర్తింతు సర్వాత్మకత్వ మొప్ప
జగములకు నెల్ల బంధమోక్షములు నీవ, నీవ సర్వంబు దలపోయ నీరజాక్ష.
మ. ఘనతన్ నీమగపోఁడుముల్ పలుమఱుం గన్నారమున్ వేమఱున్
నిను విన్నారముఁ జూడ మెన్నఁడును మున్ నీయాఁడుఁజందంబు మో
హిని వై దైత్యులఁ గన్నుఁబ్రామి యమృతం బింద్రాదిదేవాళి కి
చ్చిన నీరూపముఁ జూపుమా కుతుకముం జిత్తంబునం బుట్టెడిన్. 391
క. మగవాఁడ వయ్యు జగములఁ, దగులం జిక్కులను బెట్టుదంటవు నీవున్
మగువతనంబున జగములఁ, దగులము బొందింప [1]నెంతదడవు ముకుందా. 392
వ. అని పలుకుచున్న శూలపాణిచే నపేక్షితుం డై విష్ణుండు భావగంభీరం బగు నవ్వు నివ్వటిల్ల నవ్వామదేవున కిట్లనియె. 393
శా. శ్రీకంఠా నిను నీవ నేమఱకుమీ చిత్తంబు రంజించెదన్
నాకద్వేషుల డాఁగురించుటకునై నాఁ డేను గైకొన్న కాం
తాకారంబు జగన్నిమజ్జనము నీ కై వై చూచెదేఁ జూపెదం
గైకో నర్హము లంద్రు కాముకులు సంకల్పప్రభూతాత్ములే. 394

హరి దన మోహినీరూపంబుచే నీశ్వరుని మోహింపఁ జేయుట.

వ. అని పలికి కమలలోచనుం డంతర్హితుం డయ్యె; నయ్యుమాసహితుం డయిన భవుండు విష్ణుం డెట్టు వోయెనో యెందుఁ జొచ్చెనో యని దశదిశలం గలయ నవలోకించుచుండం దనపురోభాగంబున. 395
సీ. ఒకయెలదోఁటలో నొకవీథి నొకనీడఁ, గుచకుంభములమీఁది కొంగు దలఁగఁ
గబరికాబంధంబు గంపింప నుదుటిపైఁ, జికురజాలంబులు సిక్కువడఁగ
ననుమానమైన మధ్య మల్లాడఁ జెక్కులఁ, గర్ణకుండలకాంతి గంతులిడఁగ
నారోహభరమున నడుగులు దడఁబడ, దృగ్దీప్తిసంఘంబు దిశలఁ గప్ప

1 గొంతదడవె.

తే. వామకరమున జాఱినవలువఁ బట్టి, కనకనూపురయుగళంబు ఘల్లనంగఁ
గంకణంబులఝుణఝుణత్కార మెసఁగ, బంతిచే నాడుప్రాయంపుఁబడఁతిఁ గనియె.

వ. కని మున్ను మగువ మరగి సగ మయినమగవాఁ డమ్మగువవయోరూపగుణ విలాసంబులు దన్ను నూరింపం గనుఱెప్ప వ్రేయక తప్పక చూచి మెత్తనయిన చిత్తంబున. 397

శా. ఈకాంతాజనరత్న మెవ్వరిదొకో యీయీడురూపంబు ము
న్నేకల్పంబులయందుఁ గాన మజుఁ డీయింతిన్ సృజింపంగఁ దా
లేకుం డెల్ల నిజంబు వల్లభత నీలీలావతిం జేరఁగా
నేకాంతుండు గలండొ క్రీడలకు నాకీయింతి సిద్ధించునే. 398

వ. అని మఱియుం జెఱకువిలుతుని మెఱవడిఁ దరపిన నెఱబిరుదు వెలుంగుపడం దెఱవ దుఱిమికొనినతుఱుముబిగిముడి వదలి కదలి భుజముల మొదల నొడల నదిరి చెదరి నకురులు నొసలిమృగమదతిలకంపుటసలు మసలిన విసవిస నగుమొగము మెఱుంగులు దశదిశలం బసలుకొలుపఁ జఱునగవు మెఱయ నునుఁజెమటం దడంబడి పులకరములు కులకరములు గొన హృదయానందకందం బగుకందుకంబు గరారవిందంబునం దమర్చి యక్కునం జేర్చి చెక్కున హత్తించి చుబుకంబు మోపి చూచుకంబులం గదియించి నఖంబుల మీటుచు మెల్ల(మెల్లన)గెల్లాడుకర(కమలంబుల) కనకమణివలయంబులు ఝణఝణ యనం గుచకలశంబు లొండొంటి నొరయ నెడమఁ గుడిం దడంబడఁ గ్రమమ్మున నెగురఁ జిమ్ముచు నెగురఁజిమ్మి తనకుఁ దానె కొన్నిచిన్నిపన్నిదంబులు సేసికొని బడుగునడుము బెడఁకి వడవడ వడంక నఱితిసరులు గలయంబడఁ దిరుగుచు (తిరుగునెడఁ) బెనఁకువలుగొనఁ జెవులతొడవులరుచులు [1]గటముల నటనములు సలుపఁ బవిరితిరిగియొడియుచు నొడిసి కెలంకులకున్ జడియుచు జడిసి జడనుపడక వలువ నెలవెడలి దిగంబడం [2]గటిస్థలంబునఁ గాంచీకనకమణికింకిణులు మొరయఁ జరణకటకమ్ములు గల్లుగల్లుమనం గరకంకణమణిగణములు మెఱయ వెనుకొని యుఱికి పట్టుచుఁ బట్టి పుడమిం బడనైచి పాటువెంటన మింటికెగసి కెంటక కరంబునం గరంబు దిరం బయి పలుమఱు మఱల నడుచుచు నెగయునెడం దిగంబడుతఱిని నీలంపుమెఱుంగునిగ్గుసోగపగ్గంబుల వలలు వైచి రాఁ దిగిచినపగిది వెనుకొనంగ విలోకనజాలంబులు నిగిడించుచు మగిడించుచుఁ గరలాఘవంబున నొకటి పది నూఱు వేయి సేసి నేర్పు వాటించుచు నరుణచరణకమలరుచుల నుదయశిఖరిశిఖరతరణికరణి సేయుచు ముఖచంద్రచంద్రికలం జంద్రమండలంబులు గావించుచు నెడనెడ నురోజదుర్గనిర్గతచేలాంచలంబుఁ జక్కనొత్తుచుఁ గపోలపాలికాలోలఘర్మజలబిందుబృందంబుల నఖాంకురంబుల నోసరించుచు నధరబింబఫలభ్రాంతిసమాగతరాజకీరంబులం జోపుచు

1 గటీరముల. 2 గటిగుణంబు మొరయ.

ముఖసరోజపరిమళాసక్తమత్తమధుకరంబుల నివారించుచు మందగమనాభ్యాస కుతూహలాయత్తమరాళయుగళంబులకుం దలంగుచు విలాసవీక్షణానందితమయూరమిథునంబులకు నెడగలుగుచుఁ బొదరిండ్ల[1]యిఱ్ఱుములకుం బోక మలంగుచు సరసకిసలయాస్వాదకాముకకలకంఠదంపతులకు దూరించుచుఁ దీఁగయుయ్యెలల నూఁగుచు మాధవీమండపంబు లెక్కుచుఁ గుసుమరేణుపటలంబులగుబ్బళ్లు ప్రాఁకుచు మకరందస్యందబిందుబృందంబు నుత్తరించుచుఁ గృతకశైలంబులఁ బొడసూపుచు నున్నతకేతకీస్తంభంబుల నొరగుచుఁ బుష్పశిఖచితవాతాయనంబులందొంగిచూచుచుఁ గమలకాండపాలికల నాలంబించుచుఁ జంపకదేహళీమధ్యంబుల నిలువంబడుచుఁ గదళికాపత్రికవాటంబుల నుద్ఘాటించుచుఁ బరాగనిర్మితసాలభంజికానివహంబుల నాదరించుచు మణికుట్టిమంబుల మురియుచుఁ జంద్రకాంతవేదికల నొలయుచు రత్నపంజరశారికానివహంబులకుం జదువులు సెప్పుచుఁ గోరినక్రియం జూచుచుఁ జూచినక్రియ మెచ్చుచు మెచ్చినక్రియ వెఱఁగుపడుచు వెఱఁగుపడినక్రియ మఱచుచు మఱవక యేకాంతం బగునవ్వనాంతంబున ననంతవిభ్రమంబుల జగన్మోహిని యై విహరించుచు నున్నసమయంబున.

ఆ. వాలుఁగంటివాఁడి । వాలారుఁజూపుల, శూలి ధైర్య మెల్లఁ । గొలుపోయి
తఱలి మెఱుక లేక । మఱచె గుణంబుల, నాలి మఱచె నిజగ । ణాలి మఱచె.

వ. అప్పుడు. 401

ఆ. ఎగురవైచి పట్టు । నెడలేమిఁ జే దప్పి, ప్రాలుబంతిఁ గొనఁగ । వచ్చునెడను
బడఁతివలువ వీడి । పడియె మారుతహతిఁ, జంద్రధరునిమనము । సంచలింప.

మ. రుచిరాపాంగిని వస్త్రబంధనపరన్ । రోమాంచవిభ్రాజితం
గుచభారానమితం గరద్వయపుటీ । గూఢీకృతాంగిం జల
త్కచబంధం గని మన్మథాతురత నా । కంపించి శంభుండు ల
జ్జ చలింపం దనకాంత సూడఁ గదిసెం । జంద్రాస్యకేలిమ్మికిన్. 403

ఆ. పదము సేర వచ్చు । ఫాలాక్షుఁ బొడగని, చీర వీడి పడిన । సిగ్గుతోడ
మగువ నగుచుఁ దరుల । మాటున డాఁగెను, వేల్పుఱేఁడు నబల । వెంటఁ బడియె.

మ. ప్రబలోద్యత్కరిణిం గరీంద్రుఁడు రమింపన్ వచ్చులీలన్ శివుం
డబలా పోకుము పోకవే యనుచు డా । యం బాటి కెంగేలఁ ద
త్కబరీబంధము వట్టి సంభ్రమముతోఁ । గౌఁగిళ్ల నోలార్చె సం
త[2]బహిఃప్రక్రియ నెట్టకేనిఁ గదియం । దద్బాహునిర్ముక్త యై. 405

సీ. వీడి వెన్నున నాడు । వేణీభరంబుతో, జఘనభారాగత । శ్రాంతితోడ
మాయావధూటియై । మరలిచూచుచుఁ బాఱు, విష్ణు నద్భుతకర్ము । వెంటఁ దగిలి
యీశాను మరల జ । యించె మరుం డనఁ, గరిణి వెన్నుకరి । కరణిఁ దాల్చి

---

1 యిఱుములకుం. 2 బహుప్రక్రియ.

కొండలు నేఱులుఁ గొలఁకులు వనములు, హరుఁడు దాఁటి చనంగ నమ్మహాత్ము

తే. నిర్మలామోఘరేతంబు నేలమీఁదఁ, బడినచో నెల్ల వెండియుఁ బసిఁడియయ్యె
ధరణీవీర్యంబువడఁ దన్నుఁ దానెఱింగి, దేవమాయాజడత్వంబు దెలిసె హరుఁడు.

క. జగదాత్మకుఁ డగుశంభుఁడు, మగిడెను హరి నెఱిఁగి తనదు మాహాత్మ్యమునన్
విగతత్రపుఁడై నిలిచెను, మగువతనం బుడిగి హరియు మగవాఁడయ్యెన్. 407

ఆ. కాముగెలువవచ్చుఁ గాలారి గావచ్చు, మృత్యుజయముగలిగి మెఱయవచ్చు
నాఁడువారిచూపు లంపఱ గెలువంగ, వశము గాదు త్రిపురవైరి కైన. 408

వ. ఇట్లు పురుషాకారంబు వహించినహరి హరున కిట్లనియె. 409

సీ. నిఖిలదేవోత్తమ నీవొక్కరుఁడు దక్క, నెవ్వఁడు నామాయ నెఱుఁగ నేర్చు
మానిని యైననామాయచే మునుఁగక, ధృతిమోహితుండ వై తెలిసి తీవు
కాలరూపంబునఁ గాలంబుతోడ నా, యందును నీమాయ యధివసించు
నీమాయ నన్ను జయింప నేరదు నిజ, మకృతాత్ములకు నెల్ల ననుపలభ్య

తే. నేఁడు నీనిష్ఠపెంపున నిలిచి తనుచు, సత్కరించిన సఖ్యంబు సాల నెఱపి
దక్షసుతయునుగణములుఁ దన్నుఁ గొలువ, భవుఁడువిచ్చేసెఁ దగనిజభవనమునకు.

శా. పారావారము దచ్చుచో గిరిసముద్ధారార్థమై కచ్ఛపా
కారుండై నరమేశువర్తనము నాకర్ణింపఁ గీర్తింప సం
సారాంభోనిధిలో మునుంగక జనుల్ సంశ్రేయముం బొంది వి
స్తారోదారసుఖంబుఁ జెందుదురు తథ్యం బెంతయున్ భూవరా. 411

మ. ఎలమిన్ దైత్యుల నాఁడురూపమున మోహింపించి పీయూషముం
జలితాపన్నులకున్ సురోత్తములకుం జక్కన్ విభాగించి ని
ర్మలరేఖల్ విలసిల్లుశ్రీవిభునిఁ దన్మాయావధూరూపముం
దలఁతున్ మ్రొక్కుదు నాత్మలోన దురితధ్వాంతప్రదీపంబుగన్. 412

వ. అని చెప్పి శుకుం డి ట్లనియె. 413

తే. నరవరాధీశ యిప్పుడు నడచుచున్న, వాఁడు సప్తమనువు వైవస్వతుండు
శ్రాద్ధదేవుండు నందురు జనులు వానిఁ, బదురు నందను లతనికిఁ బ్రకటబలులు.

వ. వార లిక్ష్వాకుండును నభగుండును ధృష్టుండును శర్యాతియు నరిష్యంతుండును నాభాగుండును దిష్టుండును గరూశకుండును బృషధ్రుండును వసుమంతుండు ను నను వారు పదుగురురాజులు పురందరుం డనువాఁ డింద్రుం డాదిత్యమరుదశ్వి వసురుద్రసంజ్ఞులు గలవారు దేవతలు గౌతమకశ్యపాత్రివిశ్వామిత్రజమదగ్నిభరద్వాజవసిష్ఠు లనువారు సప్తర్షు లయి యున్నవా రందుఁ గశ్యపున కదితిగర్భంబున విష్ణుండు వామనరూపుం డై జనియించి యింద్రావరజుం డయ్యె నిప్పు డేడుమన్వంతరంబులు సెప్పంబడియె రాఁ గలమన్వంతరంబులును (శ్రీహరిపరాక్రమంబునుం) జెప్పంబడియెడు(దత్తావధానుండ వై) విను మని శుకుం డిట్లనియె.

సీ. జననాథ సంజ్ఞయుఁ ✽ ఛాయయు ననువారు, గల రర్కునకు విశ్వ ✽ కర్మతనయ
లిరువురు వల్లభ ✽ లిట మున్న చెప్పితిఁ, బరఁగుఁ దృతీయయు ✽ బడబ యనఁగ
సంజ్ఞకు యముఁడును ✽ శ్రాద్ధదేవుండును, యమునయుఁ బుట్టిరి ✽ హర్ష మెసఁగ
ఛాయకుఁ దపతియు ✽ సావర్ణియును శనై,శ్చరుఁడును గలిగిరి ✽ సంవరణుఁడు
తే. దపతి నాలిఁగఁ గైకొనెఁ ✽ దా వరించి, యశ్వియుగళంబు బడబకు ✽ నవతరించె
వచ్చునష్టమవసువు సావర్ణి వాఁడు, తపము సేయుచు నున్నాఁడు ✽ ధరణినాథ.
క. ఒకపరి సూచిన నుండియు, నొకపరి సూడంగ లేక ✽ యుండుసిరులకై
యొకనొకని చేటువేళకు, నొకఁ డొక్కఁడు మనువుఁ గాచి ✽ యుండు నరేంద్రా.
వ. సూర్యసావర్ణిమన్వంతరంబున నతనితనయులు నిర్మోహవిరజస్కాద్యులు రాజులును సుతపోవిరజోమృతప్రభు లనువారు దేవతలును గాఁ గలరు గాలవుండును దీప్తిమంతుండును పరశురాముండును ద్రోణపుత్త్రుం డగునశ్వత్థామయుఁ గృపుండును మజ్జనకుం డగు బాదరాయణుండును ఋశ్యశృంగుండును సప్తఋషు లయ్యెదరు వార లిప్పుడు గమతమయోగబలంబుల నిజాశ్రమమండలంబులం జరియించు చున్నవారు విరోచననందనుం డగు బలి యిందుఁ డయ్యెడు నని చెప్పి శుకుం డిట్లనియె. 418
సీ. బలి మున్న నాకంబు ✽ బలిమిమైఁ జేకొన్న, వామనుం డై హరి ✽ వచ్చి వేఁడఁ
బాదత్రయం బిచ్చి ✽ భగవన్నిబద్ధుఁ డై, సురమందిరముకంటె ✽ సుభగ మైన
సుతలలోకంబున ✽ సుస్థితి నున్నాఁడు, [1]వెత లేక యటమీఁద ✽ వేదగుహికి
నానరస్వతికిఁ దా ✽ నట సార్వభౌముండు, నాఁ బ్రభు వయి హరి ✽ నాకవిభునిఁ
ఆ. బదవిహీనుఁ జేసి ✽ బలిఁ దెచ్చి నిలుపును, బలియు నిర్జరేంద్ర ✽ పదము నొందు
నింద్రపదము హరికి ✽ నిచ్చినకతమున, దానఫలము సెడదు ✽ ధరణినాథ. 419
వ. అట మీఁదటి కాలంబున వరుణనందనుం డగుదక్షసావర్ణి తొమ్మిదవమను వయ్యెడు నతనికొడుకులు ధృతకేతుదీప్తకేతుప్రముఖులు రాజులును బరమరీచిగర్గాదులు నిర్జరులును నద్భుతుం డనువాఁ డింద్రుండును ద్యుతిమత్ప్రభృతు లగు వారలు ఋషులును నయ్యెద రందు. 420
ఆ. దనుజహరణుఁ డంబు ✽ ధారకాయుష్మంతు, నకు జనించి రక్ష ✽ ణంబు సేయ
మూఁడులోకములను ✽ మోదంబుతో నేలు, నద్భుతాఖ్యునొప్పు ✽ నమరవిభుఁడు.
వ. మఱియు నుపశ్లోకసుతుం డగు బ్రహ్మసావర్ణి దశమమను వయ్యెడిఁ దత్పుత్త్రులు భూరిషేణాదులు భూపతులును హవిష్మత్ప్రముఖులు మునులును శంభుం డనువాఁ డిందుండును విబుద్ధాద్యులు నిర్జరులును నయ్యెద రందు. 422
ఆ. విశ్వసృజునియింట ✽ విభుఁడు విషూచికి, సంభవించు నంశ ✽ సహితుఁ డగుచుఁ
జెలిమి శంభుతోడఁ ✽ జేయువిష్వక్సేనుఁ, డనఁగ జగముఁ గాచు ✽ నవనినాథ.

---

1 తెలుఁ గొప్పనటమీఁద దేవగుహికి.

వ. మఱియుం దదాగమిష్యత్కాలంబున ధర్మసావర్ణి పదునొకండవమను వయ్యెడి మనుతనూజులు సత్యధర్మాదులు పదుండ్రుధరణిపతులును విహంగమకామగమన నిర్వాణరుచు లనువారు సురలును వైధృతుం డనువాఁ డింద్రుండును నరుణాదులు ఋషులును నయ్యెద రందు. 424

ఆ. అంబుజాతనేత్రుఁ డార్యసూనుఁ డై, ధర్మసేతు వనఁగఁ దగ జనించి
వైభవాఢ్యుఁడగుచు వైధృతుఁ [1]డలరంగఁ, గరుణఁ ద్రిజగములను గావఁగలఁడు.

వ. మఱియుఁ దద్భవిష్యత్సమయంబున భద్రసావర్ణి పండ్రెండవమను వయ్యెడి నతనినందనులు దేవవదుపదేవదేవశ్రేష్ఠాదులు వసుధాధిపతులును ఋతుధాముం డనువాఁ డిందు్రిండును హరితాదులు వేల్పులును దపోమూర్తితపాగ్నీధ్రిగాదులు ఋషులును నయ్యెద రందు. 426

ఆ. జలజలోచనుండు సత్యతపసూనృ, తలకు సంభవించుఁ దనయుఁ డగుచు
ధరణిఁ గాచు నంచితస్వధామాఖ్యుఁ డై, మనువు సంతసింప మానవేంద్ర.

వ. మఱియుం దదేష్యత్కాలంబున నాత్మవంతుం డగుదేవసావర్ణి పదుమూఁడవ మను వయ్యెడి మనుకుమారకులు చిత్రసేనవిచిత్రాదులు జగతీనాయకులును సుకర్మసుత్రామసంజ్ఞలు గలవారు బృందారకులును దివస్పతి యనువాఁ డింద్రుండును నిర్మోహతత్త్వదర్శాద్యులు ఋషులును నయ్యెద రందు. 428

ఆ. ధరణి దేవహోత దయితకు బృహతికి, యోగవిభుఁడు నాఁగ నుద్భవించి
వనజనేత్రుఁ డాదివస్పతి కెంతయు, సౌఖ్య మాచరించు జగతినాథ. 429

వ. మఱియు నట వచ్చుకాలంబున నింద్రసావర్ణి పదునాలవమను వయ్యెడి మనునందనులు గంభీరవస్వాదులు రాజులును బవిత్రచాక్షుష లనువారు దేవగణంబులును శుచి యనువాఁ డింద్రుండును నగ్నిబాహుశుచిశుక్రమాగధాదులు ఋషులును నయ్యెద రందు. 430

తే. తనర సత్త్రాయణునకు వితానయందు, భవమునొందెడిహరిబృహద్భానుఁడనగఁ
విస్తరించుఁ గ్రియాతంతువిసరములును, నాకవాసులు ముద మంద నరవరేణ్య.

క. జగతీశ త్రికాలములను, బొగ డొందుమను ప్రకారములు సెప్పఁబడెం
దగఁ బదునలువురుమనువులుఁ, దెగ యుగములు వేయి నడవదివ మజునకగుఁ.

వ. అనినఁ బరీక్షిన్న రేంద్రుండు శుకయోగీంద్రున కి ట్లనియె. 433

ఆ. ఈపదంబు లందు నీమనుప్రముఖుల, నెవ్వ రనుచు వార లేమికతన
నధికవిభవు లైరి హరి యేల జనియించె, నెఱుఁగఁ బలుక

వ. అనినం బారాశర్యకుమారుం డి ట్లనియె.

సీ. మనువులుమునులును మనుసుతు లింద్రులు, నమరుఁ
యాజ్ఞాదు లందఱు హరిపౌరుషాకృతు, లామనువులు

1 తేలంగ.

జగముల నడపుచు రోగి నాల్గుయుగముల, కడపటఁ గాలసంగ్రస్త మైన
నిగమచయంబును నిజతపోబలముల, మరలఁ గాంతురు ఋషివరులు దొంటి
తే. పగిది ధర్మంబు నాలుగుపాదములును, గలిగి వర్తిల్లు మనువులు కమలనేత్రు
నాజ్ఞఁదిరుగుదు రేలుదురవనిపతులు, జగతి భాగించి తమతమసమయములను.

వ. మఱియుం బ్రాప్తు లయినవారల నింద్రపదంబులను (బహుప్రకారంబుల దేవ పదంబులను) హరి ప్రతిష్ఠించు చుండు వారలు విహితకర్మంబుల జగత్త్రయం బునుం బరిపాలింతురు లోకంబులు సువృష్టు లై యుండు. M. App. 437

సీ. యోగీశరూపుఁ డై యోగంబుఁ జూపుచు, మౌనిరూపమునఁ గర్మంబు దాల్చు
సర్గంబు సేయుఁ బ్రజాపతిరూపుఁ డై, యింద్రుఁ డై దైత్యుల నే పడంచు
జ్ఞానంబు నెఱిఁగించుఁ జతురసిద్ధాకృతిఁ, గాలరూపమునఁ బాకంబు సేయు
నానావిధాకారనామగుణంబులఁ, గర్మలోచనులకుఁ గలఁడు లేఁడు
ఆ. చనినరూపములను జనురూపముల నింకఁ, జనఁగ నున్నరూపచయము నతఁడు
వివిధుఁ డై యనేకవృత్తుల వెలిఁగించు, విష్ణుఁ డవ్యయుండు విమలచరిత.

—✤ వామనచరిత్రకథాప్రారంభము. ✤

వ. అనిన భూవరుం డి ట్లనియె. 439

మ. బలి నంభోరుహనేత్రుఁ డేమికొఱకై పాదత్రయిన్ వేఁడె ని
శ్చలుఁడున్ బూర్ణుఁడు లబ్ధకాముఁడు రమాసంపన్నుఁ [1]డై తాఁ బర
స్థలికిన్ దీనునిమాడ్కి నేల చనియెం ద ప్పేమియున్ లేక ని
ష్కలుషున్ బంధన మేల చేసెను వినం గౌతూహలం బయ్యెడిన్. 440

వ. అనిన మునినందనుం డి ట్లనియె. 441

సీ. పురుహూతుచే నొచ్చి పోయి భార్గవులచే, బలి యెట్టకేలకు బ్రదికి వారి
చిత్తంబు రాఁ గొల్చి శిష్యుఁ డై వర్తింప, వారు నాతనిభక్తివలన మెచ్చి
విశ్వజిద్యాగంబు విధితోడఁ జేయింప, భవ్యకాంచనపట్టబద్ధరథము
నర్కవాజులఁ బోలుహరులుఁ గంఠీరవ,ధ్వజము మహాదివ్యధనువుఁ బూర్ణ
తే. తూణయుగళంబుఁ గవచంబుఁ దొలుతహోమ, పావకుం డిచ్చె నమ్లానపద్మమాలఁ
[2]గలుషహరుఁ డగుతనతాతకరుణ నొసఁగె, సోమసంకాశశంఖంబుశుక్రుఁ డిచ్చె.

వ. ఇవ్విధంబున. 443

...యుఁ గృపాణియుఁ, దూణియు ధన్వియును స్రగ్వి తురగియు దేహ
...విమత, ప్రాణియు మణికనకవలయపాణియు నగుచున్. 444

...ం దనిపి తద్భద్రోక్తులం బొంది పె
...దేవతల నంతర్భక్తిఁ బూజించి ని
...రి నమ్రశిరుఁ డై రాజద్రథారూఢుఁ డై.

...మలజుం డిచ్చె నతనికిఁ గరుణతోడ.

వెలిఁగెన్ దానవభర్త శైలశిఖరోద్వేల్లద్దవాగ్నిప్రభన్. 445

క. దండితమృత్యుకృతాంతులు, ఖండితసురసిద్ధసాధ్యగంధర్వాదుల్
పిండితదిశు లమరాహిత, దండాధీశ్వరులు సములు దన్నుం గొలువన్. 446

క. చూపుల గగనము మ్రింగుచు, నేపున దివి భువియు నాతలీతల సేయన్
రూపించుచు దనుజేంద్రుఁడు, ప్రాపించెను దివిజనగరపథము నరేంద్రా. 447

వ. ఇట్లు బలవంతుం డగుబలి సురేంద్రుని సాధింప సమకట్టి దండగమనంబు సేసి నిడుదపయనంబులం జని చని. 448

మ. కనియెం బుణ్యజనాకమున్ విగతరోగస్వప్నపీడాన్నఖా
దనసంశోకముఁ బుష్పపల్లవఫలోద్దామద్రుమానీకమున్
స్వనితోద్ధూతపతాకముం బ్రవిచరద్దైవ్యమానికానీకమున్
ఘనగంగాసలిలైకమున్ మఘవయుక్తశ్రీకమున్ నాకమున్. 449

వ. కని రక్కసులఱేఁడు వెక్కసంబై చాల్పు గలవేల్పులనెలవులం దఱియం జొచ్చి చెచ్చెర ముందటికిం జనిచని ముందట నెడపడక మొనమోసి యిగురుచు చిగురు తలిరాకుజొంపంబు నన మొగుడుమొగ్గ యరవిరి నెఱవిరి గుత్తి పిందె పూఁప దోరగాయ పండు గెలకతండంబులవ్రేఁగు లాఁగ లేక మూఁగి వీఁగి వ్రేఁక లగు మాఁకులప్రోకలకుఁ జేట లగు పెంపోఁటలును దోఁటల గాటంబులై నివ్వటిల్లుమవ్వంపుఁ గ్రొవ్విరులకుఁ గవలు విచ్చక కసిమసలు గలిగి ముసరి కొసరి పూని పోని తేనియలాని విసరు గొని మసకు కవిసి క్రొవ్వి [1]రిమ్మగొని జుమ్ము జుమ్మనుచు జంజాటించు తేఁటిదాఁటులును దాఁటువడక నాటుకొని పూవిడుచుకూడి జోడువీడకక్రొమ్మావులకమ్మనికొమ్మ. నిమ్ములముసరి మిసిమి గలకిసలయమ్ములువొసంగ మెసంగి కిసరువడక కసరుపెడి బిట్టురట్టడితనంబు లలమి మింగి కరాళించుకో... లలమొత్తంబులును మొత్తంబులై చిత్తంబుల న... లగుత న... నొయ్యనఁ దియ్యనిపండ్లకుఁ గయ్యంబడి చయ... బులుఁగాఁ గొని వాసి కెక్కి పలుబాస గాఢ... లును గీరంబులకు సరి గడచి మింట నంట నెగసి ఒట్టు... నెట్టుకొని నెలవుల నాఁకలుచు నింపు గలరవమ్ములు గ... రవమ్ము[2]లలరం దొలంకులకొలంకుల కెలంకులఁ గడంక... దొమ్మిసేసి యెలదమ్మితూఁడుల వాఁడులగుచంచువుల... లికలఁకలం బడుచు నలబలంబులు సేయుకలహంస... నముల వికవిక నగుచుం బస గలిగి మిసమిస మెఱ... దిరమ్ములచందమ్ములు గ... నందమ్ము లగుకొలఁ... వడవడ వడంకుచు నల్లిబిల్లులు గొని సాఁగినతీఁ...

---

1 రిమ్మలుగొని. 2 లమరం దలఁకొని కొలంకుల,

ములు సెడి వలువిరులకమ్మవలపుల వేడ్కనం దూఁగలేక యీడిగిలంబడుగాడ్పు
లును గాడ్పులవలన నెగసి గగనమున విరిసి పలువన్నెలం జెన్నగుమేలుకట్టుఁబు
ట్టంబుల తెఱంగున దట్టంబు లగుచునకుసుమపరాగంబులును బరాగంబుల సరా
గంబు లగువాఁగు వ్రంతల చెంతలగుంపులుగొనిగఱికిజొంపంబులలంపులు దిని మం
పులుగొని పెల్లునెమ్మగ్లు వెట్టుచు నొదుఁగులపొదుగులు గదల వాడలవాడలజాడ
లం బరుగులిడుదూడల క్రీడల వేడుకలం గూడుకొని యిండ్లవాకిండ్లకుం జేరి పౌరు
లకోరికల కనుసారిక లగుచు నమృతంబు గురియుకామధేనువులును గామధేనువు
లకు నిలువనీడ లగుచు నడిగినజనమ్ములకు ధనమ్ములు ఘనమ్ముగఁ బుడుకుకల్ప
తరువులును గల్పతరువులపల్లవమంజరులఁ గుంజరులకు విఱిచి యిచ్చుచు మచ్చిక
లకలిమి నిచ్చమెచ్చుచుఁ గృతకగిరులచఱుల సిరులనడరుపడఁతులనడలకుగురువు
లగుచుమెఱయుమురువుల నొత్తరించుమత్తేభంబులును నిభంబుల సరస నొరసి
కొని వరుసఁ బరుసఁదనము వెడలి సుకరము లగుమకరతోరణస్తంభంబులు
ను దోరణస్తంభంబులచేరువ నిలిచి చెఱకువిలుతుం డొఱవెఱకిన బెడిదములగు
నవకంపుమెఱుఁగుంజిగురుటడిదముల తెఱంగున నిలుకడసంపదలు గలుగుశంపల
సొంపునం గరచరణాదిశాఖలు గలచంద్రరేఖలపోఁడిమిని వాహిని గలమోహినీ
విద్యల గ్రద్దనఁ జూపులకుం దీపు లొదవించుచు మర్మకర్మంబులవశంబు లరయు
యశంబులు గలిగి యసమానంబు లగువిమానంబు లెక్కి చచ్చివచ్చినసచ్చరితు
లకుం జెచ్చెర నెమరుచని తూకొని తోకొనిపోవురంభాదికుంభికుంభకుచలకల
కలంబులును గలహంసకారండవకోకసారసబృందసుందరసుందరియు నిందీవ
రారవిందనందదిందిందిరయు నభంగయు సభంగయు నగుగంగ నింగికిం బొంగె
నో యని మిగ దిగులుపడఁ బొగడ్తల కెక్కినయగడ్తలును నగడ్తల మిన్నేటి
నూటిచల్లులాటల ...టువలు గొనుచు నేచిన
నారవనితాసుస్రాజితవిరాజితదేహాళిపాటవంబు లగు
...టవేదికాఘటితమణిగణకిరణోదారంబు లగునిం
...ను గంభీరవిమలకమలరాగపాలికావాలికావారంబులగు
ద్వారదేశంబులచావిళ్లం గావ ళ్లుండి పొడ్డు వోక
...వ్యాంబులు నెయ్యాంబులం జెప్పికొను చున్నయస్త్ర
నయినమహాద్వారపాలకవీరులును వీరరసజలధి
శుద్ధస్ఫటికబద్ధమహోత్తాలసోపానసుకుమారంబులును
ప్రంబులు నగువప్రంబులును వపోపరివజ్రకుడ్య
...మకరకిరణముఖరంబు లగుసాలశిఖరంబులును
...బులును ధారకారమణిశిలాకతోరంబు లగు

ఆ. ఏదురాత్మకునకు నెవ్వఁడు దోడయ్యె, నింక వీని గెల్వ నేది త్రోవ
యేమి సేయువార మెక్కుడుమగఁటిమి, నెదురు మోహరింప నెవ్వఁడోపు.

క. మ్రింగెడు నాకాశంబును, బొంగెడు నమరాద్రికంటెఁ బొడవై వీఁడున్
మ్రింగెడుఁ గాలాంతకుక్రియ, భంగించును మరలఁబడ్డఁ బంకజగర్భున్. 456

క. ఈ రాదు రాజ్య మెల్లను, బో రాదు రణంబు సేయఁ బోయితి మేనిన్
రా రాదు దనుజుచేతను, జారా దిట మీఁద నేమి జాడ మహాత్మా. 457

వ. అనినసురరాజునకు సురాచార్యుం డిట్లనియె. 458

సీ. వినవయ్య దేవేంద్ర వీనికి సంపద, బ్రహ్మవాదులు భృగుప్రవరు లర్థి
నిచ్చిరి రాక్షసు నెదుర సంచారింప, హరి యీశ్వరుఁడు దక్క నన్యజనులు
నీవును నీసముల్ నీకంటె ఘనులును, జాలరు రాజ్యంబు సాలు నీకు
విడిచి పోవుట నీతి విబుధనివాసంబు, విమతులు నలఁగెడు వేళ సూచి

తే. మరలి మఱునాఁడు వచ్చుట మామతంబు, విప్రబలమున వీనికి వృద్ధి వచ్చె
వారిఁగైకొన కిటమీఁద వాఁడిసెడును, దలఁగుమందాఁక రిపుపేరు దడవవలదు.

క. పరు గెలువ వలయు నొండెను, సరిఁ బోరఁగ వలయు నొండెఁ జావలె నొండెన్
సరిగెలుపు మృతియు దొరకమి, సరసంబుగ మున్న తొలఁగి చనవలె నొండెన్.

వ. అనినఁ గార్యకాలప్రదర్శి యగుబృహస్పతివచనంబులు విని కామరూపులై దివి
జులు త్రివిష్టపంబు విడిచి తమతమపొందుపట్లకుం జనిరి బలియునుం బ్రతిభట
వివర్జిత యగుదేవధాని [1]నధిష్ఠించి జగత్త్రయంబునుం దనవశంబు సేసికొని విశ్వ
విజయుం డై పెద్దకాలంబు రాజ్యంబు సేయు చుండె శిష్యవత్సలు లగుభృగ్వా
దు లతనిచేత శతాశ్వమేధంబులు సేయించిరి తత్కాలంబున. 461

శా. అర్థుల్ వేఁడరు దాతలుం జెడరు సత్కార్యారంభముల్ పండుఁ బ్ర
త్యర్థుల్ లేరు మహోత్సవంబులను దేవాగారముల్ వొల్చుఁ బూ
ర్ణార్థుల్ విప్రులు వర్షముల్ గురియుఁ గాలార్హంబులై ధాత్రికిన్
సార్థం బయ్యె వసుంధరాత్వ మసురేంద్రాధీశురాజ్యంబునన్. 462

వ. అంత. 463

సీ. తనతనూజులప్రోలు దనుజులు గొనుటయు, వేల్పులెల్లను డాఁగ వెడలుటయును
భావించి సురమాత పరితాపమునఁ బొంది, వగ ననాథాకృతి వనరు చుండ
నాయమ్మపెనిమిటి యగుకశ్యపబ్రహ్మ, మఱి యొకనాఁడు సమాధి మాని
తనకుటుంబిని యున్నధామంబునకు నేఁగి, నాతిచే విహితార్చనములు వడసి

ఆ. వంది వ్రాలి కుంది వాడినయిల్లాలి, వదనవారిజంబు వడువుఁ జూచి
చేరఁ దిగిచి మగువచిబుకంబు వుడుకుచు, వారిజాక్షి యేల వగచె దనుచు.

వ. అమ్మహాత్ముం డిట్లనియె. 465

---

1 ప్రతిష్ఠించి.

మ. తెలవా విప్రులు పూర్ణులే జరగునే దేవార్చనాచారముల్
తతితో వేలుతురే గృహస్థులు సుతుల్ ధర్మానుసంధానులే
నెఱి నభ్యాగతకోటి కన్న మిడుదే నీరంబునుం బోయుదే
మఱి లేకర్థుల దాసులన్ సుజనులన్ మన్నింపుదే పైదలీ. 466

ఆ. అన్న మైనఁ దక్ర మైనఁ దోయం బైన, శాక మైనఁ దనకు జరగుకొలఁది
నతిథిజనుల కడ్డ మాడక యిడరేని, లేమ వారు కలిగి లేనివారు. 467

వ. మఱియు. 468

ఆ. నెలఁత విష్ణునకును నిఖిలదేవాత్మున, కాననంబు శిఖియు నవనిసురులు
వారు దనియఁ దనియు వనజాతలోచనుఁ, డతఁడు దనియ జగము లన్ని దనియు.

క. బిడ్డలు వెఱతురె నీ కొఱ, గొడ్డంబులు సేయ కెల్లకోడండ్రును మా
ఱొడ్డారింపక నడతురె, యెడ్డము గా కున్నదే మృగేక్షణ యింటన్. 470

వ. అని పలికినం బతికి సతి యిట్లనియె. 471

ఉ. ప్రేమ యొకింత లేక దితిబిడ్డలు బిడ్డలబిడ్డలున్ మహా
భీమబలాఢ్యులై తిసము బిడ్డల నందఱఁ దోలి సాహసా
క్రామితవైరు లయ్యు నమరావతి నేలుచు నున్నవారు నీ
కేమని విన్నవింతు హృదయేశ్వర మేలు దలంచి చూడవే. 472

క. అక్కాచెల్లెం డ్రయ్యును, దక్కదు నాతోడిపోరు దానును దితియున్
రక్కసులు సురల మొత్తఁగ, నక్కట వల దనదు చూచు నానాననుచున్.

సీ. ఎండక న్నెఱుఁగని యింద్రుని యిల్లాలు, పలుపంచలును జాలిఁబడియె నేఁడు
త్రిభువనసామ్రాజ్యవిభవంబుఁ గోల్పోయి, దేవేంద్రుఁ డడవులఁ దిరిగె నేఁడు
గలిమి గారాబుబిడ్డలు జయంతాదులు, శబరార్భకులవెంటఁ జనిరి నేఁడు
నమరుల కాధార మగు నమరావతి, యసురుల కాటప ట్టయ్యె నేఁడు

ఆ. బలి జగముల నెల్ల బలియుచు నున్నాఁడు, వాని గెలువ రాదు వాసవునకు
యాగభాగ మెల్ల నతఁ డాహరించును, గడఁగి సురల కొక్కకడియు నీఁడు.

క. ప్రజలకు నెల్లను సముఁడవు, ప్రజలను గడు పారఁ గన్నబ్రహ్మవు నయ్యాం
బ్రజలందు దుష్టమతులను, నిజముగ శిక్షింప వలదె నీవు మహాత్మా. 475

మ. సురలన్ సభ్యుల నార్తులన్ [1]విరథులన్ శోకంబు వారించి ని
ర్జరధానిన్ నిలువంగ రాత్రిచరులన్ శాసింప సత్కార్య మీ
వెర బవేరీతి ఘటిల్లు నట్టిక్రమమున్ వేగంబ చింతింపవే
కరుణాలోక[2]సుధార్ఝరిం దనుపవే కల్యాణసంధాయకా. 476

వ. అనిన మనోవల్లభపలుకు లాకర్ణించి ముహూర్తమాత్రంబు చింతించి విజ్ఞానదృష్టి నవలంబించి భావికాలకార్యంబు విచారించి కశ్యపబ్రహ్మ యిట్లనియె.

1 విరతులన్. 2 'సుధాంబుధిం' వ్రా. ప్ర.

జనకుం డెవ్వఁడు జాతుఁ డెవ్వఁడు జనిస్థానంబు లెచ్చోటు సం
జననం బెయ్యది మేను లేకోలఁది సంసారంబు లేరూపముల్
వినుమా యింతయు విష్ణుమాయ దలఁపన్ వే తేమియున్ లేదు మో
హనిబంధంబు నిధాన మింతటికి జాయా విన్నఁబో నేటికిన్. 478

వ. అగు నయిననుం గాలోచితకార్యంబు సెప్పెద. 479

మ. భగవంతుం బరముం జనార్దనుఁ గృపాపారీణు సర్వాత్మకున్
జగదీశున్ హరి సేవ సేయు మతఁడున్ సాంగత్యముం బొంది నీ
కగునిష్టార్థము లెల్ల నిచ్చు నిఖిలార్థావాప్తి సేకూరెడిన్
భగవత్సేవలఁ బొంద రాదె బహుసౌభాగ్యంబులం బ్రేయసీ. 480

వ. అనిన గృహస్థునకు గృహిణి యి ట్లనియె. 481

క. నారాయణుఁ బరమేశ్వరు, నేరీతిఁ దలంతు మంత్ర మెయ్యది విహితా
చారంబు లే ప్రకారము, లారాధనకాల మెద్ది యానతి యీవే. 482

వ. అనినం (గశ్యప) ప్రజాపతి సతికిఁ బయోభక్షణం బను వ్రతం బుపదేశించి తత్కా
లంబును దన్మంత్రంబును దద్విధానంబును దదుపవాసదానభోజన ప్రకారంబు
లును నెఱింగించిన నదితియును ఫాల్గునమాసంబున శుక్లపక్షంబునఁ బ్రథమదివ
సంబునన్ దొరఁకొని పండ్రెండుదినంబులు హరిసమర్పణంబుగా వ్రతంబు సేసి
వ్రతాంతంబున నియత మై యున్నయెడఁ జతుర్బాహుండును బీతవాసుండును
శంఖచక్రగదాధరుండును నై నేత్ర(ంబులక)గోచరుం డై నారాయణదేవుం(డు
ప్రత్యక్షం బై నం) గనుంగొని. 483

క. కన్నులసంతోషాశ్రులు, చన్నులపైఁ బఱవఁ బులకజాలము లెసఁగన్
సన్నతులును సన్నుతులును, నున్నతకుచఁ జేసె నిటలయుక్తాంజలి యై. 484

క. చూపుల శ్రీపతిరూపము, నాపోవక త్రావి త్రావి హర్షోద్గత యై
వాపుచ్చి మందమధురా, లాపంబులఁ బొగడె నదితి లక్ష్మీనాథున్. 485

సీ. యజ్ఞేశ విశ్వంభ రాచ్యుత శ్రవణమం,గళనామధేయ లోకస్వరూప
యాపన్నభక్తజనార్తివిఖండన, దీనలోకాధార తీర్థపాద
విశ్వోద్భవస్థితివిలయకారణభూత, [1]సంతతానంద శశ్వద్విలాస
యాయువు దేహంబు ననుపమలక్ష్మియు, వసుధయు దివముఁ ద్రివర్గములును

తే. వైదికజ్ఞానమును ముక్తివైరిజయము, నిన్నుఁ గొలువనినరులకు నెఱయఁ గలదె
వినుతమందార గుణహార వేదసార, ప్రణతవత్సల పద్మాక్ష పరమపురుష.

ఆ. అసురవరులు సురల నదలించి బెదరించి, నాక మేలు చున్ననాఁటనుండి
కన్నకడుపు గాన కంటఁ గూరుకురాదు, కడుపుఁబొక్కు మాన్పి కావవయ్య.

వ. అనిన విని దరహసితవదనుం డయి యాశ్రితకామధేను వయినయప్పరమేశ్వరుం

---

[1] సంతతైశ్వర్య.

డి ట్లనియె. 488

శా. నీకోడండ్రును నీకుమారవరులున్ నీనాథుఁడున్ నీవు సం
శ్లోకింపన్ సతులుం బతుల్ మిగుల సమ్మోదింప రాత్రించరుల్
శోకింపన్ భవదీయగర్భమునఁ దేజోమూర్తి జన్మించెదన్
నాకున్ వేడుక పుట్టు నీసుతుఁడ నై నర్తించి వర్తింపఁగాన్. 489

మ. బలిమిన్ దైత్యులఁ జంప రాదు వినయోపాయంబునం గాని సం
చలనం బొందకు నేను నీనియతికిన్ సద్భక్తికిన్ మెచ్చితిన్
బలివిద్వేషణుఁడున్ నిలింపగణముం బౌలోమియున్ మెచ్చ దై
త్యులరాజ్యంబు హరింతు నింద్రునికి నిత్తున్ దుఃఖ మిం కేటికిన్. 490

క. నీరమణుని సేవింపుము, నారూపము మానసించి నలి నీగర్భా
గారంబు వచ్చి చొచ్చెద, గారామునఁ బెంప వమ్మ కరుణన్ నన్నున్. 491

క. ఏలింతు దివము సురలను, బాలింతు మహేంద్రయువతిభాగ్యశ్రీలం
దూలింతు దానవుల ని, ర్మూలింతు రిపుప్రియాంగములభూషణముల్. 492

వ. అని యిట్లు భక్తజనపరతంత్రుం డగుపురాణపురుషుం డాన తిచ్చి తిరోహితుం
డయ్యె నయ్యదితియుఁ గృతకృత్య యై సంతోషంబునఁ దనమనోవల్లభుం డగు
కశ్యపు నాశ్రయించి సేవించు చుండె నంత నొక్కదినంబున. 493

ఆ. ఘనసమాధినుండి కశ్యపుఁ డచ్యుతు, నంశ మాత్మ నొలయ నదితియందుఁ
దనదువీర్య మధికతరము సేర్చెను గాలి, శిఖిని దారువందుఁ జేర్చినట్లు. 494

వ. ఇట్లు కశ్యపచిరతరతపస్సంభృతవీర్యప్రతిష్ఠగర్భ యై సురలతల్లి యుల్లంబున
నుల్లసిల్లుచు నుండె నంత. 495

క. చలచల నై పిదపిద నై, [1]గలలం బై కరుడు గట్టి గళనాళముతోఁ
దల యేర్పడ గర్భం బై, నెలమసలం జీరచిక్కె నెలఁతకు నధిపా. 496

క. నెలఁతకుఁ జూ లై నెల రె, న్నెల లై మఱి మూఁడు నాల్గునెల లై వరుసన్
నెల లంత కఠత కెక్కఁగ, నెలలును డగ్గఱియె నసురనిర్మూలతకున్. 497

క. మహితతరమేఘమాలా, పిహితాయుతచండభానుబింబప్రభతో
విహితాంగంబులఁ గశ్యపు, గృహిణీగర్భమున శిశువు గ్రీడించె నృపా. 498

క. తనకడుపున నొకయిఱుమునఁ, గొనకొని జగములును నిముడుకొను పెనుముదుకం
డనిమిషులజననికడుపునఁ, దనుగతిఁ గడు నడఁగి ముడిఁగి తనరెడు బెడఁ గై.

వ. అంత సత్కాంతాతిలకంబు క్రమక్రమంబున. 500

మ. నిలిపెన్ రెప్పల బృందిమన్ విశదిమన్ నేత్రంబులం జూచుకం
బుల నాకాళిమ మేఖలం [2]ద్రఢిమ నెమ్మో మారఁగాఁ బాండిమ
న్వలిమిం జన్నుల శ్రోణిపాళిఁ [3]బ్రథిమన్ మధ్యంబునన్ బృంహిమ

---

1 కలకల మై. 2 గ్రశిమన్ 3 గరిమన్,

న్లలితాత్మకలక్షిమన్ మహామహిమ మేరన్ గర్భదుర్వార మై. 501

క. పెట్టుదురు నుదుట భూతిని, బొట్టిడుదురు మేనఁ బొట్టుఁ బుట్టపుదోయిం
బెట్టుదురు వేల్పులమ్మకుఁ, గట్టుదురు సురక్ష పడఁతి గర్భంబునకున్. 502

వ. ఇవ్విధంబున. 503

తే. విశ్వగర్భుఁడు దనగర్భ వివరమందుఁ, బూఁటపూఁటకుఁ బూర్ణుఁడై పొటకరింప
వ్రేకమూలాలితనమున వేల్పుఁబెద్ద, పొలఁతి మెల్లన నీళ్లాడఁ బ్రొద్దు లయ్యె.

వ. తదనంతరంబునం జతురాననుం డరుగుదెంచి యదితిగర్భపరిభ్రమవిభ్రముం డగునప్పరమేశ్వరు నుద్దేశించి యిట్లని స్తుతియించె. 505

సీ. త్రిజగజ్జయోన్నత దేవ యురుక్రమ, పృథులాత్మ శిపివిష్ట పృశ్నిగర్భ
ప్రీత త్రిణాభ త్రిపృష్ఠ జగంబుల, కాద్యంతమధ్యంబు లరయ నీవ
జంగమస్థావరజననాదిహేతువు, నీవ కాలంబ వై నిఖిల మాత్మ
లోపల ధరియింతు లోనిజంతుల నెల్ల, స్రోతంబులోఁ గొని సుందరతను

తే. బ్రహ్మలకు నెల్ల సంభవభవన మీవ, దివమునకుఁ బాసి దుర్దశ దిక్కులేక
శోకవార్ధి మునింగినసురల కెల్లఁ, దేల నాధార మగు చున్న తెప్ప నీవ.

క. విచ్చేయు మదితిగర్భము, చెచ్చెర వెలువడి మహాత్మ చిరకాలంబుల్
విచ్చలవిడి లే కమరులు, ముచ్చటపడి యున్నవారు ముద మందింపన్. 507

వామనమూర్త్యావిర్భావఘట్టము.

వ. అని యిట్లు కమలసంభవుండు వినుతి సేయునయ్యవసరంబున. 508

మ. రవి మధ్యాహ్నమునం జరింప గ్రహతారాచంద్రభ
శ్రవణద్వాదశినాఁడు శ్రోణ నభిజిత్సంజ్ఞాతలగ్నంబునన్
భువనాధీశుఁడు పుట్టె వామనగతిం బుణ్యవ్రతోపేతకున్
దివిజాధీశ్వరుమాతకుం బరమపాతివ్రత్యవిఖ్యాతకున్. 509

వ. మఱియు నద్దేవుండు శంఖచక్రగదాకమలకలితచతుర్భుజుండ[illegible]శంగవర్ణవస్త్రుండును మకరకుండలమండితగండభాగుండును శ్రీవత్సవ[illegible]ను నలినచక్షుండును నిరంతరశ్రీవిరాజితరోలంబకదంబవిలంబితవన[illegible]పరిష్కృతుండును కనకకంకణకాంచీకిరీటవలయాంగదనూపురాలంకృతు[illegible]మనీయ కంఠకౌస్తుభాభరణుండును నిఖిలజనమనోహరుండును నై య[illegible]సమయంబున. 510

శా. చింతం బాసిరి యక్షతార్క్ష్యసుమనస్సిద్ధోరగాధీశ్వరుల్
సంతోషించిరి సాధ్యచారణమునీశబ్రహ్మవిద్యాధరుల్
గాంతిం జెందిరి భానుచంద్రములు రంగద్గీతవాద్యంబులన్
గంతుల్ వైచిరి మింటఁ గింపురుషులున్ గంధర్[illegible] 511

క. దిక్కులకావిరి వాసెను, నెక్కుడునిర్మలత నొందె [illegible]ఘుల్

విదుఁ డజ్ఞాతుఁడు సూక్ష్మరూపమున నా వేశించె నిశ్శ్వాసరం
ధ్రదిశన్ దైత్యహృదంతరాళమునఁ బ్రత్యక్షక్రియాభీరుఁ డై. 561

వ. అంత నద్దైత్యవల్లభుండు వైష్ణవాలయంబు సొచ్చి వెదకి హరిం గానక కోపంబు
మానక మిన్ను మన్ను నన్వేషించి త్రిదివంబున నరసి దిశలం బరికించి భూవివ
బులు వీక్షించి సముద్రంబులు వెదకి పురంబులు శోధించి వనంబులు విమర్శిం
పాతాళంబు పరికించి జగంబున నదృష్టశత్రుండై మార్గణంబు సాలించి
ఇ ట్లనియె. 562

డియ నోపును, దగఁ డేనియు నెదురుపడఁడె దేహధరులకుం
గలమిఁదను, బగ గొనఁ దగ దనుచు నుడిగెఁ బ్రాభవశక్తిన్.

మహుం డతనిగుణంబు లనేకంబులు గల వవి యట్లుండనిమ్ము.
,హూతాదులు దన్ను వేఁడ నొగిఁ గొనుఁ డనుచున్
పు, నేతన్మాత్రుఁడవె నీవు నీలోకమునన్. 565

కొలితి వింద్రాదిసురలఁ దొల్లిటివారిం
పిశాచరాక్షసుల రక్షింపన్. 566

567

లకును యాచకులకు భూమిసురులకున్
బుల [illegible] ధన గేహంబుల్. 568

[illegible] త్రిభువనేశుం డనుచు
ఁ బెట్టు మనుచు [1]నిం[illegible]ము సేయన్.

మేర యిమ్ము సొమ్ము మేర యొల్లఁ
నకుతుకసాంద్ర దానవేంద్ర. 570

ట్లనియె. 571

త్యాగతులు వృద్ధసమ్మతంబు
, దాతపెంపుసొంపుఁ దలఁప వలదె.

573

వాంఛించితో వాజులన్
[2]వీక్షించి కాంక్షించితో
ంబు లీపాటి గా
ల్పంబు నీ నేర్చునే. 574

కలొత్త గృహమేధికి మేధావి యిట్లనియె.
నాకున్ ముంజియో దండమో

వడుగం డెక్కడ భూము లెక్కడ కరుల్ § వామాత్ము లక్ష్యంబు లె
క్కడ నిత్యోచితకర్మ మెక్కడ మదా§కాంక్షామితం బైనమూఁ
డడుగుల్ మేరయ త్రోవ కిచ్చు టది బ్ర§హ్మాండంబు నాపాలికిన్. 576

వ. అదియునుం గాక. 577

క. వ్యాప్తిం బొందక వగవక, ప్రాప్తం బగులేశ మైనఁ § బదివే లనుచుం
దృప్తిం జెందనిమనుజుఁడు, సప్తద్వీపముల నయినఁ § జక్కం బడునే. 578

శా. ఆశాపాశము దాఁ గడున్ నిడుపు లే § దంతంబు రాజేంద్రవా
రాశిప్రావృతమేదినీవలయసా § మ్రాజ్యంబు సేకూరియున్
గాసిం బొందిరి గాక వైన్యగయభూ § కాంతాదులు న్నర్థకా
మాశన్ బాయఁగ నేర్చిరే మును నిజా § శాంతంబులం జూచిరే. 579

సీ. సంతుష్టుఁ డీమూఁడు§జగములఁ బూజ్యుండు, సంతోషి కెప్పుడు § జరగుసుఖము
సంతోషి గాకుంట § సంసారహేతువు, సంతసంబున ముక్తి § సతియు దొరకుఁ
బూఁటపూఁటకు జగం§బుల యదృచ్ఛాలాభ, తుష్టిని దేజంబు § దోన పెరుఁగుఁ
బరితోషహీనతఁ § బ్రభ సెడిపోవును, జలధార ననలంబు § సమయునట్లు

ఆ. నీవు రాజ వనుచు § నిఖిలంబు నడుగుట, దగవు గాదు నాకుఁ § దగినకొలఁది
యేను వేఁడికొనిన§యీపదత్రయమును, జాల దనక యిమ్ము § చాలుఁ జాలు.

వ. అని యిట్లు పలుకుచున్నఖర్వునకు నుర్వీదానంబు సేయం దలంచి కరకలిత సలిలకలశుం డైనయవ్వితరణగుణముఖరునిం గని నిజవిచారయుక్తదనుజరాజ్య చక్రుం డగుశుక్రుం డి ట్లనియె. 581

సీ. దనుజేంద్ర యీతఁడు § ధరణీసురుఁడు గాఁడు, దేవకార్యంబు సా§ధించుకొఱకు
హరి విష్ణుఁ డవ్యయుం § డదితిగర్భంబునఁ, గశ్యపసూనుఁ డై § కలిగినాఁడు
ఎఱుఁగ వీతనికోర్కి § నిచ్చెద నంటివి, దైత్యసంతతి కుప§ద్రవము వచ్చె
నీలక్ష్మిఁ దేజంబు § నీవు నైశ్వర్యంబు, వంచించి యిచ్చుఁ దా § వాసవునకు

ఆ. మొనసి జగము లెల్ల § మూఁడుపాదంబుల,నఖిలకాయుఁ డగుచు § నాక్రమించు
సర్వధనము విష్ణు§సంసర్జనము సేసి, బడుగుపగిది నెట్లు § బ్రదికె దీవు. 582

క. ఒక్కపదంబున భూమియు, నొక్కటఁ ద్రిదివంబుఁ ద్రొక్కి § యున్నతమూర్తిన్
దిక్కులు గగనముఁ దా నై, వెక్కస మై యున్న నెందు § వెడలెదు చెపుమా.

సీ. ఇచ్చెద నని పల్కి § యీకున్న నరకంబుఁ, ద్రోవ నీవును సమ§ర్థుఁడవు గావ
యేదానమున నాశ § మే తెంచు నదియును, దానంబు గా దండ్రు § తత్త్వవిదులు
దానంబుయజ్ఞంబుఁ § దపముఁ గర్మంబును, దా విత్తవంతుఁ డై § తలఁపవలయుఁ
దనయింటఁ గలసర్వ§ధనమును నైదుభా,గములుగా విభజించి § కామమునకు

ఆ. నర్థమునకు ధర్మ§యశముల కాశ్రిత, బృందములకు సమతఁ § బెట్టునట్టి
పుణ్యుఁడిందు నందుఁ § బూజ్యుఁడై మోదించుఁ,దన్ను మాని చేత § దగవు గాదు,

వ. అదియునుం గాక యీయర్థంబునందు బహ్వృచగీతార్థంబు గల దొక్కటి సావధానుండవై యాకర్ణింపుము. 585

సీ. [1]అంగీకరించిన నఖిలంబుఁ బోవుచో, ననృతంబు గాదు లేదనిన నధిప
యాత్మవృక్షము మూల మనృతంబు నిశ్చయ మనృతమూలము గల్గ నాత్మ సెడదు
పుష్పఫలములాత్మభూజంబునకు సత్య, మాత్మ మ్రాను బ్రదుకమి నదియుఁ జెడును
ఫలపుష్పములు లేక పస సెడి వృక్షంబు, మూలంబుతో వృద్ధిఁ బొందుఁ గాదె

తే. చేటుఁ గొఱఁతయు లఘిమయుఁ జెందకుండ
నిచ్చుపురుషుండు సెడకుండు నిద్ధచరిత
కాక యంచితసత్యసంగతి నటంచు
నిజధనం బర్థి కిచ్చిన నీకు లేదు. 586

ఆ. సర్వ మయినచోట సర్వధనంబులు, నడుగ లేదటంచు ననృత మాడఁ
జెనఁటిపంద నేమి సెప్పఁ బ్రాణముతోడి శవము వాఁడు వానిజన్మ మేల. 587

వ. మఱియు నిం దొక్క విశేషంబు గలదు వివరించెద. 588

ఆ. వారిజాక్షులందు వైవాహికములందుఁ, బ్రాణవిత్తమానభంగమందుఁ
జకితగోకులాగ్రజన్మరక్షణమందు, బొంకవచ్చు నఘము వొందదధిప. 589

మ. కులముం రాజ్యముఁ దేజమున్ నిలుపు మీకుబ్జుండు విశ్వంభరుం
డలఁతిం బోఁడు త్రివిక్రమస్ఫురణవాఁ డై నిండు బ్రహ్మాండముం
గలఁడే మాన్ప నొకండు నా పలుకు లాకర్ణింపు కర్ణంబులన్
వల దీదానము గీనముం బనుపుమా వర్ణిన్ వదాన్యోత్తమా. 590

వ. అని యిట్లు హితంబు వలుకుచున్న కులాచార్యునకు క్షణమాత్రనిమీలితలోచనుండయి యశస్వి యిట్లనియె. 591

సీ. నిజ మానతిచ్చితి నీవు మహాత్మక, మహితగృహస్థధర్మంబు నిదియ
యర్థంబుఁ గామంబు యశమును వృత్తియు, నెయ్యది ప్రార్థింప నిత్తు ననియు
నర్థలోభంబున నర్థిఁ బొమ్మను టెట్లు, పలికి లే దనుకంటెఁ బాప మెద్ది
యెట్టిదుష్కర్ముని నే భరించెదఁ గాని, సత్యహీనుని మోవఁ జాల ననుచుఁ

తే. బలుకదే తొల్లి భూదేవి బ్రహ్మతోడ; సమరమం దడ్డు తిరుగక చచ్చుకంటెఁ
బలికి బొంకక నిజమునఁ బరఁగుకంటె, మానధనులకు భద్రంబు మఱియుఁ గలదె.

క. ధాత్రిని హలికునకును సు,క్షేత్రము బీజము[2]లు నొకటఁ జేకుఱుభంగిం
[3]జిత్రముగ దాత కీవియుఁ, బాత్రము సమకూరునట్టి భాగ్యము గలదే. 593

శా. కారే రాజులు రాజ్యముల్ గలుగవే గర్వోన్నతిం బొందరే
వారేరీ సిరి మూటఁ గట్టికొని పోవం జాలిరే భూమిపైఁ
బేరైనం గలదే శిబిప్రముఖులుం బ్రీతిన్ యశఃకాములై

---

1 అంగీకరించెద నన్న సత్యం బైన. 2 ల నలుకఁ. 3 జిత్రంబుగ రాజునకును.

యీరే కోర్కులు వారలన్ మఱచి రే ♦ యిక్కాలమున్ భార్గవా. 594

క. ఉడుగని క్రతువులఁ దపములఁ, బొడగనఁ జననట్టిపాడవు ♦ పాడవునఁ గుఱుచై
యడిగెడి నటఁ ననుబోఁటికి, నిడ రాదె మహానుభావ ♦ యిష్టార్థంబుల్. 595

శా. ఆదిన్ శ్రీసతికొప్పుపైఁ దనువుపై ♦ నంసోత్తరీయంబుపైఁ
బాదాబ్జంబులపైఁ గపోలతటిపైఁ ♦ బాలిండ్లపై నూత్నమ
ర్యాదం జెందుకరంబు గ్రింద గుట మీఁ ♦ దై నాకరం బుంట మేల్
గాదే రాజ్యము గీజ్యమున్ సతతమే ♦ కాయంబు నాపాయమే. 596

మ. నిరయం బైన నిబంధ మైన ధరణీ♦నిర్మూలనం బైనదు
ర్మరణం బైనఁ గులాంత మైన నిజమున్ ♦ రానిమ్ము కా నిమ్ము పో
హరి యైనన్ హరుఁ డైన నీరజభవుం ♦ డభ్యాగతుం డైన నాఁ
దిరుగన్ నేరదు నాదుజిహ్వ వినుమా ♦ ధీవర్య వే యేటికిన్. 597

ఆ. నొడివినంతవట్టు ♦ నుసలక యిచ్చుచో, నేల కట్టు విష్ణుఁ ♦ డేటిమాట
గట్టె నేనిఁ దాన ♦ కరుణించి విడుచును, విడువ కుండనిమ్ము ♦ విమలచరిత. 598

క. మేరువు దలక్రిందై నను, బారావారంబు లింకఁ ♦ బాఱిన లోలో
ధారుణి రజ మై పోయినఁ, దారాధ్వము [1]బద్ధ మైనఁ ♦ దప్పక యిత్తున్. 599

మ. త్రైలోకిలము ఎన్నఁడుం బరు వేఁడఁ బోఁ డట ♦ [2]యేకలం బఁట కన్నవా
రన్నదమ్ములు నైన లే రఁట ♦ యన్నివిద్యలమూలగో
ష్ఠి న్నెఱింగినప్రోడగు జ్జఁట ♦ చేతు లొగ్గి వసింప నీ
చిన్నిపాపనిఁ ద్రోసి పుచ్చఁగఁ ♦ జిత్త మొత్తదు సత్తమా. 600

వ. అని యిట్లు సత్యపదవీప్రమాణతత్పరుండును । వితరణకుతూహలసత్వరుండును విమలయశస్కుండును దృఢమనస్కుండును నియతసత్యసంధుండును నర్థిజనకమలబంధుండును నైనబలిం జూచి శుక్రుండు గోపించి మదీయశాసనం బతిక్రమించుటం జేసి శీఘ్రకాలంబునఁ బదభ్రష్టుండవు గమ్మని శాపం బిచ్చె బలియును గురుశాపతప్తుం డయ్యు [3]నన్నృతమార్గంబున కభిముఖుండు గాకుండె నప్పుడు. 601

ఆ. బ్రదుక వచ్చుఁ గాక ♦ బహుబంధనము లైన, వచ్చుఁ గాక లేమి ♦ వచ్చుఁ గాక
జీవధనము లైనఁ ♦ జెడుఁగాక పడుఁ గాక, మాటఁ దిరుగ లేరు ♦ మానధనులు.

వ. (అయ్యవసరంబున.) 603

ఆ. దనుజలోకనాథు♦దయిత వింధ్యావళి, రాజవదన మదమ♦రాళగమన
వటునికాళ్లు గడుగ ♦ వరహేమఘటమున, జలము దెచ్చె భర్త♦కంబు♦మేరగాదె

వ. అయ్యవసరంబునఁ గపటవటునకు నర్ఘ్యదానవేంద్రుం డిట్లనియె. వారి♦నేఁడువలదు.

క. రమ్మా! నుతావర్ణోత్తమ, లెమ్మా నీవాంఛితంబు ♦ లే దః 640

[1] బద్ధవిం. [2] యేకతం బఁట. [3] నూనృత...కభిము

దెమ్మా యడుగుల నీఁ రా, నిమ్మా కడుగంగవలయు నేటికిఁ దడయన్. 606

వ. అనిన విని. 607

మ. బలిదైత్యేంద్రకరద్వయీకృతజల ప్రక్షాళనవ్యాప్తికిన్
జలజాతాక్షుఁడు సాఁచె యోగిసుమన స్సంప్రార్థితశ్రీదముం
గలితానమ్రరమాలలాటపదవీ కస్తూరికాశాదమున్
నలినామోదము రత్ననూపురితనా నావేదముం బాదమున్. 608

క. సురలోకసముద్ధరణము, నిరతశ్రీకరణ మఖిల నిగమాంతాలం
కరణము భవసంహరణము, హరిచరణము నీటఁ గడిగె నసురోత్తముఁడున్.

వ. ఇట్లు ధరణీసురదక్షిణచరణ ప్రక్షాళనంబు సేసి వామపాదంబు గడిగి తత్పావన
జలంబు శిరంబునం జల్లుకొని వార్చి దేశకాలాదిపరిగణనంబు సేసి. 610

శా. విప్రాయ ప్రకటవ్రతాయ భవతే విష్ణుస్వరూపాయ వే
దప్రామాణ్య[1]విదే త్రిపాదధరణిం దాస్యామి యంచుం గ్రియా
క్షిప్రుండై దనుజేశ్వరుండు వడుగుం జే సాఁచి పూజించి బ్ర
హ్మప్రీతమ్మని ధార వోసె భువనం బాశ్చర్యముం బొందఁగన్. 611

(వ. తత్కాలంబున. 612

ఆ. నీరధారఁ బడఁగ నీక యడ్డంబుగాఁ, గలశరంధ్రి మాఁపఁ గాను దెలిసి
హరియుఁ గావ్యు నేత్ర మటఁ గుశాగ్రంబున, నడువ నేక నేత్రుఁ డయ్యె నతఁడు.

వ. అంత.) 614

మ. అమరారాతికరాక్షతోజ్ఝితపవిత్రాంభఃకణశ్రేణికిం
గమలాధీశ్వరుఁ డొడ్డె ఖండితదివౌకస్స్వామిజిష్ణుత్వముం
గమలాకర్షణసుప్రశస్తము రమాకాంతాకుచోపాస్తమున్
విమలశ్రీకుచశాతమూచుకతటీవిన్యస్తమున్ హస్తమున్. 615

క. మునిజననియమాధారను, జనితాసురయువతినేత్రజలకణధారన్
దనుజేంద్రనిరాధారను, వనజాక్షుఁడు గొనియె బలివివర్జితధారన్. 616

ఆ. కమలనాభు నెఱిఁగి కాలంబు [illegible]ంబు
నెఱిఁగి శుక్రుమాట లెఱిఁగి నాశ
మెఱిఁగి పాత్ర మనుచు నిచ్చె దానము బలి
మహి వదాన్యుఁ డొరుఁడు మఱియుఁ గలఁడె. 617

క. బలి సేసినదానమునకు, నలినాక్షుఁడు నిఖిలభూతనాయకుఁ డగుటం
దని దశదిక్కులు, బళిబళి యని పొగడె భూతపంచక మనఘా. 618

యిచ్చునతఁడును, నతికాంతుఁ బరిగ్రహించునతఁడును దురిత
సంవత్సరములు, శతమఖలోకమునఁ గ్రీడ సలుపుదు రెలమిన్.

వ. అట్లు గావున నేదానంబును భూదానంబునకు సదృశంబు గానేరదు గావున వసుంధరాదానం బిచ్చితి వుభయలోకంబులం గీర్తిసుకృతంబులు పడయు మని పలికి యమ్మాయావటుం డిట్లనియె. 620

క. ఇది యేమి వేఁడి తని నీ, మది వగవక ధార వోయుమా సత్యము పెం
పొదవఁగఁ గోరినయర్థం, బిది యిచ్చుట ముజ్జగంబు లిచ్చుట మాకున్. 621

వ. అని పలికినవటునిపలుకులకు హర్షనిర్భరచేతస్కుం డై వైరోచనుండు. 622

ఆ. పుట్టి నేర్చుకొనెనో పుట్టక నేర్చెనో, చిట్టిబుద్ధు లిట్టిపొట్టివడుగు
పొట్ట నున్నవెల్ల బూమెలు నని నవ్వి, యెలమి ధరణిదాన మిచ్చె నపుడు.

—✿వామనమూర్తి విశ్వరూపము నొంది విజృంభించుట.✿—

ఆ. గ్రహమునీంద్రసిద్ధగంధర్వకిన్నర, యక్షపక్షిదేవతాహిపతులు
పొగడి రతనిపెంపుఁ బుష్పవర్షంబులు, గురిసె దేవతూర్యకోటి మొరసె.

వ. ఇట్లు ధారాప్రతిగ్రహంబు సేసి. 625

శా. ఇంతింతై వటుఁ డింతయై మఱియుఁ దా నింతై నభోవీథిపై
నంతై తోయదమండలాగ్రమున కల్లంతై ప్రభారాశిపై
నంతై చంద్రుని కంతయై ధ్రువునిపై నంతై మహర్వాటిపై
నంతై సత్యపదోన్నతుం డగుచు బ్రహ్మాండాంతసంవర్ధియై. 626

మ. రవిబింబం బుపమింపఁ బాత్ర మగుఛత్రంబై శిరోరత్న మై
శ్రవణాలంకృతి యై గళాభరణ మై సౌవర్ణ కేయూర మై
ఛ[illegible]ంకణ మై కటిస్థలి నుదంచద్ఘంట యై నూపుర
ప్ర[illegible] దా బ్రహ్మాండమున్ నిండుచోన్. 627

వ. ఇట్లు [illegible]ండ[illegible]యాంత[illegible]విశ్వరూపంబు ధరియించిన భువియును
నభంబును దివంబును దిశలును [illegible]ంబులును సముద్రంబులు[illegible]
ఖిలభూతనివహంబులుం దాన [illegible]
నకుం బాడ.వై భువర్లోకంబు[illegible]
ర్లోకంబు దాఁటి జనోలోక[illegible]
కంబుకంటె నౌన్నత్యంబు[illegible]
కుండ నిండి (మహాదేహము[illegible]
మహియును జంఘల మ[illegible]
నూరువుల నింద్రసేన[illegible]

బురందరాదిదేవతలును గర్ణంబుల దిశలును శిరంబున నాకంబును శిరోజంబుల మేఘంబులును నాసాపుటంబున వాయువును నయనంబుల సూర్యుండును వదనంబున వహ్నియు వాణి నఖిలచ్ఛందస్సముదయంబును రసజ్ఞను జలేశుండును భ్రూయుగళంబున విధినిషేధంబులును ఱెప్పల నహోరాత్రంబులును లలాటంబున మన్యువును నధరంబున లోభంబును స్పర్శంబునఁ గామంబును రేతంబున జలంబును బృష్ఠంబున నధర్మంబును గ్రమణంబుల యజ్ఞంబులును ఛాయల మృత్యువును నగవులవలన ననేకమాయావిశేషంబులును రోమంబుల నోషధులును నాడీప్రదేశంబుల నదులును నఖంబుల శిలలును బుద్ధి నజుండును బ్రాణంబుల దేవర్షిగణంబులును గాత్రంబున జంగమస్థావరజంతుసంఘంబులును గలవాఁ డయ్యె జలధరనినదశంఖశార్ఙ్గసుదర్శనగదాదండఖడ్గాక్షయబాణతూణీరవిభ్రాజితుండును మకరకుండలకిరీటకేయూరహారకటకకంకణకౌస్తుభమణిమేఖలాంబరవనమాలికావిరాజితుండును సునంద నంద జయ విజయప్రముఖ పరిచరవాహినీసందోహపరివృతుండును నమేయతేజోవిలసితుండును నై బ్రహ్మాండంబు దనమేనికప్పు రెఱంగున నుండ విజృంభించి. 628

మ. ఒకపాదంబున భూమిఁ గప్పి దివి వేఱొంటన్ నిరోధించి యొం
డొకటన్ మీఁదిజగంబు లెల్లఁ దొడి నొండొంటన్ విలంఘించి ప
ట్టక బ్రహ్మాండకటాహముం [1]బెటిలి [2]వేంఱద్రం బై పగుల్ గాన రా
నొకఁ డై వాగ్ద్రగలభ్యుఁ డై హరివిభుం డొప్పారె విశ్వాకృతిన్. 629

ఆ. ఒకపదంబు క్రింద నుర్వి పద్మము నంటి, కొన [illegible]
నొకటిమీఁదఁ దమ్మికొదిఁగిన తేఁటి నా[illegible]మున. [illegible]

తత్సమయంబున. 631

[illegible]నఖరచంద్రచంద్రికలను
దివసకరునిరుచుల దివియభంగి.
[illegible]రంబులు సేయుఘనులు రాజు
[illegible]ంద్రు లచట నెపుడు
[illegible]న్నయనియమేతిహాసధర్మ
[illegible]యును గలుగునట్టి
[illegible] మొక్కి రధికభక్తిఁ
[illegible]నేఁడు[illegible]చు.

[1] [illegible]

వినువీధిం [1]బ్రవహించె దేవనది నా విశ్వాత్ముకీర్తిప్రభన్. 634

వ. తత్సమయంబున. 635

సీ. యోగమార్గంబున నూహించి బహువిధ, పుష్పదామంబులఁ బూజ సేసి
దివ్యగంధంబులు దెచ్చి సమర్పించి, ధూపదీపములఁ దోడ్తోడ నిచ్చి
భూరిలాజాక్షతంబులు సల్లి ఫలములు, గానిక లిచ్చి రాగమునఁ బొంది
శంఖాదిరవములు జయఘోషములుఁ జేసి, కరుణాంబునిధి త్రివిక్రమ యటంచు

ఆ. బ్రహ్మ మొదలు లోకపాలురు గొనియాడి, రెల్లదిశల వనచరేశ్వరుండు
జాంబవంతుఁ డరిగి చాటె భేరిధ్వని, వెలయఁ జేసి విష్ణువిజయ మనుచు. 636

క. అన్నిజగంబులఁ దా నై, యున్నజగన్నాథుఁ జూడ నొగి భావింపం
గ న్నందక మన మందక, సన్నుతులం జేసి రపుడు సభ్యులు బలియున్. 637

వ. అంత నయ్యన పూర్వాకారంబున నున్నవామనునిం గని పదత్రయవ్యాజంబున నితండు సకలమహీమండలంబు నాక్రమించెఁ గపటవటురూపతిరోహితుం (డగు విష్ణుం) డని యెఱుంగక మనదానవేంద్రుండు సత్యసంధుండు గావున మాట దిరుగక యిచ్చెనతనివలన నేరంబు లేదీకుబ్జుం (డప్రతిహత తేజఃప్రభావంబున) [2]సజ్జకంబుగా నిజ్జగంబులం బరిగ్రహించి పర్జన్యాదులకు విసర్జనంబు సేయం దలంచి యున్నవాఁడీపాపునిం దూఱి పాఱనీక నిర్జించుట కర్జం బని తర్జనంబులును గర్జనంబులును జేయుచు వజ్రాయుధాదిమరుజ్జేత లగు హేతిప్రహేతివిప్రచిత్తి ముఖ్యు లయినరక్కసులు పెక్కండ్రు క్రుక్కి మిగిలి యుద్ధంబునకు సన్నద్ధులై పరశుపట్టిసభల్లాదిసాధనంబులు ధరియించి కసిమసంగి మొసరికొని దశదిశలం బ్రసరించిన[illegible] జూచి హరి[illegible]రిచరులు సునంద నంద జయ జయంతవిజయ ప్రబలోద్బల కుముద కుముదాక్ష తార్క్ష్య పుష్పదంత విష్వక్సేన శ్రుతదేవ సాత్వత ప్రముఖు లగుదండనాథు లయుతవేదండసముద్దండబలులు దమతమయూథంబుల నాయుధంబులతోడం గూర్చుకొని దానవానీకంబులఁ బరలోకంబున కనుచువార లై వారల నెదుర్కొని కదనంబునకుఁ బరవసంబు సేయుచున్నం గనుంగొని శుక్రశాపంబుఁ దలంచి దనుజవల్లభుం డిట్లనియె. 638

సీ. రాక్షసోత్తములార రండు పోరాడక, కాలంబు గా దిది కలహమునకు
సర్వభూతములకు సంపదాపదలకుఁ, బ్రభు వైనదైవంబుఁ బరిభవింప
మన మోపుదుమె తొల్లి మనకు రాజ్యంబును, సురలకు నాశంబు సొరిది నిచ్చి
వి[illegible]రీతముగఁ జేయు వేల్పు నే మందము, మనపాలిభాగ్యంబు మహిమ కాక

తే. వె[illegible] పలుమాఱుఁ బాఱెడి విష్ణుభటులు, మిమ్ము నెగచుట దైవంబు మేర గాదె
మనకు[illegible]దైవంబు మంచి దగును, నాఁడు గెలుతము పగవారి నేఁడు వలదు.

వ. అదియు[illegible] 640

---

1 ప్రభవించె [illegible]జ్జంబుగా' వ్రా. ప్ర.

క. బలుదుర్గంబులు సచివులు, బలములు మంత్రౌషధములు ‡ బహుశేముషియుం
గలిగియు సామోపాయం, బులఁ గాల మెఱింగి నృపుఁడు ‡ పోరుట యొప్పున్.

వ. అట్లు గావున రణంబున శత్రులకిప్పు డెదురు మోహరించుట కార్యంబు గాదుమ
నకు నుఱ వగుకాలంబున జయింతము నలంగక తొలంగుం డనినఁ గలంగి భాగ
వతభటపలాయితులై చిక్కి రక్కసులు రసాతలంబునకుం జని రంత హృదయం
బెఱింగి తార్క్ష్యనందనుండు యాగసుత్యాహంబున వారుణపాశంబుల నసుర
వల్లభుని బంధించెనంత. 642

క. బాహులుఁ బదములుఁ గట్టిన, శ్రీహరికృప గాక యేమి ‡ సేయుదు నని సం
దేహింపక బలి నిలిచెను, హాహారవ మెసఁగె దశది‡గంతములందున్. 643

క. సంపద సెడియును దైన్యముఁ, గంపంబును లేక తొంటి‡కంటెను బెంపుం
దెంపును నెఱుకయు ధైర్యము, వంపని సురవైరిఁ జూచి ‡ వటుఁ డిట్లనియెన్.

సీ. దానము త్రిపదభూ‡తల మిత్తు నంటివి, [1]తరుణచంద్రార్కు లెం‡దాఁక నుందు
రంతభూమియు నొక్క‡యడుగయ్యె నాకును, స్వర్లోకమును నొక్క‡చరణమయ్యె
నన్న నీసొమ్ము రెం‡డడుగులఁ గలసెను, గడమపాదమునకుఁ ‡ గలదె చోటు
నిచ్చెద నన్నర్థ ‡ మీనిమరాత్ముండు, నిరయంబుఁ బొందుట ‡ నిజముగాదె

తే. కాన దుర్గతికిని గొంత‡కాల మరుగు, కాక యిచ్చెద వేని వే‡గంబ నాకు
నిపుడు మూఁడవపదమున‡కిమ్ముఁ జూపు, బ్రాహ్మణాధీనములు దోర్వ‡బ్రహ్మవశము.

వ. అని యిట్లు వామనుండు వలుక సత్యభంగసందేహవిషదిగ్ధశల్యనికృత్తహృద
యుం డయ్యును విషణ్ణుండు గాక వైరోచని ప్రసన్నవదనంబుతోడఁ జిన్నిపొట్ట
వడుగున కిట్లనియె. 646

ఆ. సూనృతంబు గాని ‡ సుడియదు నాజిహ్వ, బొంకఁ జాల నాకు ‡ బొంకు లేదు
నీతృతీయపదము ‡ నిజము నాశిరమున, నెలవు సేసి పెట్టు ‡ నిర్మలాత్మ. 647

ఆ. నిరయమునకుఁ బ్రాప్త‡నిగ్రహంబునకును, బదవిహీనతకును ‡ బంధనమున
కర్థభంగమునకు ‡ నావ్యసనమునకు, వెఱవ దేవ బొంక ‡ వెఱచినట్లు. 648

వ. అదియునుం గాక. 649

సీ. తల్లిదండ్రులు నన్న‡దమ్ములుఁ జెలికాండ్రు, గురువులు శిక్షింపఁ ‡ గొఱఁతవడునె
పిదప మేలగుఁగాక ‡ పృథుమదాంధులకును, దానవులకు మాకుఁ ‡ దఱి యెఱింగి
విభ్రంశచక్షువు ‡ వెలయ నిచ్చుటఁ జేసి, గురువులలో నాది‡గురువ వీవ
నీవు బంధించిన ‡ నిగ్రహమో లజ్జయో నష్టియో బాధ‡యో తలంప

తే. నిన్ను నెదిరించి పోరాడి ‡ నిర్జరారు
లాదియోగీంద్రు లందెదు‡నట్టి కెంకి
నందరే తొల్లి పెక్కండ్రు ‡ హర్షమూర్తి

1 'ధరణిఁ జంద్రా. 2 నీసొమ్ము సకలంబు నేఁడు రెండడుగులు.' అ. ప్ర[illegible] చిత్తుం డయ్యు.

త్రిదశగణముఁ గన్న యదితి గానుపు దీఱఁ, జిన్ని మేటివడుగుఁ గ[illegible]ల్లి.

వ. ఇట్లు దేవేంద్రుండు వామనభుజపాలితం బగు త్రిభువనసామ్రాజ్యవిభవ[illegible]రల నంగీకరించె నప్పుడు బ్రహ్మయు శర్వుండును గుమారుండును భృగ[illegible] లయినమునులును బితృదేవతలును దక్షాదిప్రజాపతులును సిద్ధులును వై[illegible] కులును మఱియుం దక్కినవారలు నద్భుతప్రకారుం డైనవిష్ణుని ప్రచారంబుల కాశ్చర్యంబు నొందుచుఁ బ్రశంసించుచు నాడుచుం బాడుచుఁ దమతమనివాసంబులకుం జని రని చెప్పి శుకుం డిట్లనియె. 690

తే. మనుజనాథ త్రివిక్రముమహిమ కొలఁది, యెఱుఁగఁ దర్కింప లెక్కింప నెవ్వఁ డోపుఁ
గుంభినీరేణుకణములు గుఱుతువెట్టు, వాఁడు నేరఁడు దక్కినవారివశమె.

క. అద్భుతవర్తనుఁ డగుహరి, సద్భావిత మైనవిమలచరితము వినువాఁ
డుద్భటవిక్రముఁ డై తుది, నుద్భాసితలీలఁ బొందు నుత్తమగతులన్. 692

తే. తగిలి మానుషపైతృకదైవకర్మ, వేళలందుఁ ద్రివిక్రమువిక్రమంబు
లెక్కడెక్కడఁ గీర్తింతు రెవ్వరేనిఁ, బొందుదురు నిత్యసౌఖ్యంబు భూవరేంద్ర.

మ. [1]జడు లై నాకము గోలుపోవుసురలం జంభారినిం బ్రోవఁగా
వడు గై భూమిఁ బదత్రయం బిడుట కై వైరోచనిన్ వేఁడి రెం
డడుగుల్ సాఁచి త్రివిక్రమస్ఫురణ బ్రహ్మాండంబుఁ దా నిండుచుం
గడు మోదంబున నుండువామనున కేకాలంబునన్ మ్రొక్కెదన్. 694

—మత్స్యావతారకథాప్రారంభము.—

వ. అని యిట్లు శుకుండు రాజునకు వామనావతారచరితంబు సెప్పె నని సూతుండు మునులకుం జెప్పిన విని వార లతని కిట్లనిరి. 695

సీ. విమలాత్మ వినమాకు వేడ్క యయ్యెడి మున్ను, హరిమత్స్య మైనవృత్తాంత మెల్లఁ
గర్మబద్ధునిభంగి ఘనుఁ డీశ్వరుఁడు లోక, నిందితం బై తమో[2]నిలయ మైన
మీనరూపము నేల మే లని ధరియించె, నెక్కడ వర్తించె నేమి సేసె
నాద్యమై వెలయున య్యవతారమునకు నె, య్యది కారణంబు గా ర్యాంశ మెట్లు

ఆ. నీవు దగుదు మాకు నిఖిలంబు నెఱిఁగింపఁ, దెలియఁ జెప్పవయ్య దేవదేవు
చరిత మఖిలలోకసౌభాగ్యకరణంబు, గాదె విస్తరింపు క్రమముతోడ. 696

వ. అని మునిజనంబులు సూతు నడిగిన నతం (డిట్లనియె) మీర లడిగినయీయర్థంబుఁ బరీక్షిన్నరేంద్రుం డడిగిన భగవంతుం డగు బాదరాయణి యిట్లనియె. 697

సీ. విభుఁ డీశ్వరుఁడు వేదవిప్రగోసురసాధు, ధర్మార్థములఁ గావఁ దనువుఁ దాల్చి
గాలిచందంబున ఘనరూపములయందుఁ, దనురూపములయందుఁ దగిలియుండు
నెక్కువ దక్కువ యెన్నఁడు నొందక, నిర్గుణత్వంబున నెఱయుఘనుఁడు
గురుతయుఁ గొఱఁతయు గుణసంగతి వహించు, మనుజేశ చోద్యమే మత్స్య మగుట

1. ఈపద్య మొకానొక ప్రతియందుఁ గనుపట్టెడి. 2. నియత మైన.

తే. విన[illegible] పోయినకల్పాంత|వేళఁ దొల్లి, ద్రవిళదేశపురాజు స|త్యవ్రతుండు
[illegible]వుచు హరిఁగూర్చి |నిష్ఠతోఁ, దపముఁగావించెనొక యేటి|తటమునందు.
[illegible]యు నొక్కనాఁ డమ్మేదినీకాంతుండు కృతమాలిక యను నేటిపొంత హరిసమ
ర్పణంబుగా జలతర్పణంబు సేయుచున్నసమయంబున నారాజుదోసిట నొక్కమీ
నుపిల్ల దవిలి వచ్చిన నులికిపడి మరలం దరంగిణీజలంబునందు శకులశాబకంబు
విడిచె నట్లు విడివడి నీటిలోనుండి జలచరపోతంబు భూతలేశ్వరున కిట్లనియె.

మత్తకోకిలము. పాటు వచ్చినజ్ఞాతిఘాతులు | పాపజాతిఝషంబు లీ
యేటఁ గొండొకమీనుపిల్లల | నేఁటి పట్టి హరింప ని
చ్చోట నుండక నీదుదోసిలి | సొచ్చి వచ్చిననన్ను న
ట్టేటఁ ద్రోవఁగఁ బాడిగా కృప | యింత లేక దయానిధీ. 700

ఆ. వలలు దారు నింక | వచ్చి జాలరివేఁట, కాఱు లేఱు గలఁచి | కార వెట్టి
మిడికి పోవ నీక | మెడఁ బట్టుకొనియెద, రప్పు డెందుఁ జొత్తు | ననఘచరిత.

క. భక్షించు నొండె ఝషములు, శిక్షింతురు ధూర్తు లొండెఁ | జెడ కుండఁగ నన్
రక్షింపు దీనవత్సల, ప్రక్షీణులఁ గాచుకంటె | భాగ్యము గలదే. 702

వ. అనిన విని కరుణాకరుం డగునవ్విభుండు మెల్లన యమ్మీనడింభకంబును
గమండలు(జలంబు)నం బెట్టి తననెలవునకుం గొనిపోయె నదియు నొక్కరాత్రం
బునం గుండిక నిండి తనకు నుండ నిమ్ము సాలక రాజన్యున కిట్లనియె. 703

క. ఉండ నిది గొంచె మెంతయు, నొండొకటిం దెమ్ము భూవ|రోత్తమ యనుచున్
గండకముఁ దెచ్చి విడిచెను, మండలపతి కలశసలిల|మధ్యమున నృపా. 704

వ. అదియును ముహూర్తమాత్రంబునకు మూఁడుచేతులనిడుపై యుదంచనంబు
నిండి పట్టు లేక వేఱొండు దెమ్మనవుడు నారాచపట్టి కరుణాగుణంబునకు నాట
పట్టు గావున గండకంబు నొండొక్కచిఱుతమడుఁగున నునిచె నదియు నాసరో
వర(జల)ంబునకు సగ్గలంబై తనకు సంచరింప నది గొంచెం బని పలికినం బుడమి
ఱేఁడు మంచివాఁ డగుటం జేసి యాకంచరంబు నుదంచితజలాస్పదంబైనహ్ర
దంబునందు నిడియె నదియు నాజలాశయంబునకు నధికంబై పెరుఁగ నిమ్ము
సాల దనిచెప్పికొనిన నప్పుణ్యుం డొప్పిడినడవడిం దప్పనివాఁడై నకతంబున నమ్మ
హామీనంబును మహార్ణవంబున విడిచె నదియును మకరాకరంబునం బడి రాజు
న కిట్లనుఁ బెనుమొసళ్లు ముసరికొని కసిమసంగి మ్రింగెడి నింతకాలంబు నడపి
కడపట దిగవిడువకు వెడలఁ దిగువు మని యెలుంగింప నన్నీటిపొడవునకుం
బుడమిఱేఁడు దెలిసి యిట్లనియె. 705

సీ. ఒకదినంబున శత|యోజనమాత్రము, విస్తరించెదు నీవు | వినము చూడ
మిటువంటిఝషముల | నెన్నఁడు నెఱుఁగము, మీనజాతుల కిట్టి|మేను గలదె
యేమిటి కెవ్వఁడ | వేల త్రిప్పించెదు, కరుణ నాపన్నులఁ | గావ వేఁడి

యంభశ్చరం బైన హరివి నే నెఱిఁగితి, నవ్యయ నారాయణాభిధాన
తే. జననసంస్థితిసంహారచతురచిత్త, దీనులకు భక్తులకు మాకు దిక్కు నీవ
నీదులీలావతారంబు లఖిలభూత, భూతిహేతువు లెయ్యవి పురుషవర్య.
క. ఇతరులము [1]గాము చిత్సం, గతులము మాపాల నీవు గలిగితి భక్త
స్థితుఁడ వగునిన్ను నెప్పుడు, నతి సేసినవాని కేల నాశము గలుగున్. 707
క. శ్రీలలనాకుచవీథిని, గేళీపరతంత్రబుద్ధిఁ గ్రీడించుసుఖా
లోలుఁడవు దామసాకృతి, నేలా మత్స్యంబ వైతి వెఱిఁగింపు హరీ. 708
వ. అని పలుకుసత్యవ్రతమహారాజునకు నయ్యుగంబుకడపటఁ బ్రళయసమయసము
గ్రంబున నేకాంతజనప్రియుం డయి విహరింప నిచ్ఛయించుమీనరూపధరుం
డైనహరి యిట్లనియె. 709
సీ. ఇట మీఁద నీరాత్రి కేడవదినమునఁ, బన్నగశ్వాన నొక్కపగలు నిండు
భూర్భువాదికజగంబులు మూఁడు విలయాబ్ధిలోన మునుంగు నాలోనఁ బెద్ద
నావ సేరఁగ వచ్చు నాపంపుపెంపున, దానిపై నోషధితతులు బీజ
రాసులు నిడి పయోరాశిలో విహరింపఁ, గలవు సప్తర్షులుఁ గలిసి తిరుగ
ఆ. మ్రోలఁ గాన రాక ముంచుపెంజీఁకటి, [2]మినుకుచుండు మునులమేనివెలుఁగు
దూలఁకుచుండు జలధి దోధూయమానమై, నావ దేలుచుండు నరవరేణ్య.
వ. మఱియు నన్నావ మున్నీటికరళ్లకు లోనుగాకుండ నిరుగెలంకుల వెనుక ముం
దట నేమఱకుండఁ బెన్నెఱు లగునాగులఁ జడియుచుఁ బొడువ వచ్చినజల
గ్రహంబుల నోడియుచు సంచరించెద నొక్కెనుఁబాము చేరువ (నాయను
మతిం) బొడసూపెదు దానంజేసి సుడిగాడ్పులకతంబున నావ [3]వడిందిరుగంబడ
కుండ నాకొమ్మునందిం బదిలముగా లంకించి నీకును దపసులకును నలజడి సెంద
కుండ మున్నీట నిప్పాటం దమ్మిచూలి రేయి వేగునంతకు మెలంగెద నది కారణం
బుగా జలచరరూపంబుఁ గయికొంటి మఱియునుం బ్రయోజనంబు గలదు నామ
హిమ పరబ్రహ్మం బని తెలియుము నిన్ను ననుగ్రహించితి నని సత్యవ్రతుండు
సూడ హరి దిరోహితుం డయ్యె నయ్యవసరంబున. 711
ఆ. మత్స్యరూపమైనమాధవునడుగులు, దలఁచికొనుచు రాచతపసి యొక్క
దర్భశయ్యఁ దూర్పు దలగడగాఁ బండి, కాచి యుండె నాఁటికాలమునకు.
వ. అంతఁ గల్పాంతంబు డాసిన. 713
క. ఉల్లసితమేఘపంక్తులు, జల్లించి మహోగ్రవృష్టి జడిగొని కురియన్
వెల్లి విరిసి జలరాసులు, సెల్లెలికట్టలకు దాఁటి [4]సీమల ముంచెన్. 714
వ. తదనంతరంబ. 715
తే. మున్నుపోయినకల్పాంతమున నరేంద్ర, బ్రాహ్మమనఁగ నైమిత్తికప్రళయమైన

---

1 మిడుకుచుండు. 2. కదాచిత్సంగతులము. 3 దిరుగుడు వడకుండ. 4 జీవుల.

నింగిపై [1]నిట్టతోఁ గుసుముసన్నీటిలోనఁ, గూలె భూతాళి జగములు గోలుఁ దెడలి.
వ. అంత నమ్మహారాత్రియందు. 717
మ. నెఱి నెల్లప్పుడు నిల్చి ప్రాణిచయముల్ నిర్మించి నిర్మించి వీ
పిఱియల్ నిల్గుచు సావులించుచు నజుం డేసృష్టియుల్ మాని మే
నొఱగల్ ఱెప్పలు మూసి కేల్ దలగ డైయుండంగ నిద్రించుచుల్
గుఱువెట్టం దొడఁగెం గలల్ గనుచు నిర్ఘోషించుచుల్ భూవరా. 718
ఆ. అలసి సొలసి నిదుర నందినపరమేష్ఠి, ముఖమునందు వెడలె మొదలిశ్రుతులు
నపహరించె నొకహయగ్రీవుఁడను దైత్య, భటుఁడు దొంగఁ దొడరఁ బరులవశమె.
క. చదువులు దనచేపడినం, జదువుచుఁ బెక్కు బయల నుండ శంకించి వడిం
జదువులముదుకఁడు గూరుకఁ, జదువులతస్కరుఁడు సొచ్చె జలనిధికడుపున్.
వ. ఇట్లు వేదంబులు దొంగిలి దొంగరక్కసుండు మున్నీట మునింగిన వాని
జయింప వలసియు మ్రానుదీఁగెల విత్తనంబుల [2]పొత్తరలు పెన్నీట నాని చెడ
కుండ నునుప వలసియు నెల్లకార్యంబులకుం గావలి యగునాపురుషోత్తముం
డప్పను రేయిఁ జొరఁగలయందు. 721
క. కుఱుగఱులు వలుఁద మీసలు, చిఱుదోఁకయుఁ బసిఁడియొడలు సిరి గలపొడలున్
నెఱిమొగము నొక్కకొమ్మును, మిఱుచూపులుఁ గలిగి యొక్కమీనంబయ్యెన్.
వ. అట్లు లక్షయోజనాయతం బయినపాఠీనం బై విశ్వంభరుండు జలధి సొచ్చి. 723
సీ. ఒకమాటు జలజంతుయూథంబుతోఁ గూడు
నొకమాటు దరులకు నుఱికి వచ్చు
నొకమాటు మింటికి నుదరి యుల్లంఘించు
నొకమాటు లోపల నొదిఁగి యుండు
నొకమాటు వారాశి నొడలు ముంపమిఁ జూచు
నొకమాటు బ్రహ్మాండ మొరయఁ దలఁచు
నొకమాటు ఝషకోటి నొడిసి యాహారించు
నొకమాటు జలముల నుమిసివైచు
తే. గఱులు సారించు మీసల గడలు నివురుఁ
బొడలు మెఱపించుఁ గన్నులఁ బొలప మార్చు
నొడలు జళిపించుఁ దళుకున నోలయుమీన
వేషి పెన్నీట నిగమగవేషి యగుచు. 724
వ. అంతకు మున్న సత్యవ్రతుండు మహార్ణవంబులు మహీవలయంబు ముంచునవ
సరంబున భక్తపరాధీనుం డగుహరిం దలంచుచు నుండ నారాయణప్రేరిత యై
యొక్కనావ వచ్చినం గనుంగొని. 725

---

1 మెట్టి; దొట్టి. 2 పొత్తంబులు.

మ. చని సత్యవ్రతమేదినీవిభుఁడు నోజం బూని మార్న్దిఁ గవి
త్తనముల్ పెక్కులు నావపై నిడి హరిధ్యానంబుతో దానిపై
మునిసంఘంబులు దాను నెక్కి వెఱతో మున్నీటిలోఁ దేలుచుం
గనియెన్ ముందట భక్తలోకహృదలంకర్మీణమున్ మీనమున్. 726

వ. కని జలచరేంద్రునికొమ్మున నొక్కపెనుఁబాఁపత్రాట నన్నావఁ గట్టి సంతసించి డెందంబు నివురుకొని తపస్వులుం దాను నారాచపెద్ద మీనాకారుం డగువేల్పు తేని ని ట్లని పొగడె నపుడు. 727

మ. తమలోఁ బుట్టునవిద్య గప్పికొనుడుం దన్మూలసంసారవి
భ్రమము లై కొందఱు దేలుచుం గలఁగుచున్ బల్వెంటలన్ దైవయో
గమునం దేవరమేశుఁ గొల్చి ఘను లై కైవల్యసంప్రాప్తు లై
ప్రమదం బందుదు రట్టినీవు కరుణం బాలింపు మమ్మీశ్వరా. 728

ఉ. కన్నులు లేనివాఁడు మఱి కాననివానికిఁ ద్రోవఁ జూపఁగాఁ
జన్న తెఱంగు మూఢున కసన్మతి దా గురుఁ డౌట సూర్యుఁడే
కన్నులు గాఁగ భూతములఁ గాంచుచు నుండురమేశ మాకు ను
ద్యన్నయమూర్తి వై గురువ వై యలసద్గతిజాడఁ జూపవే. 729

క. ఇంగలముతోడిసంగతి, బంగారము వన్నెగలుగుభంగిని త్వత్సే
వాంగీకృతులయఘంబులు, భంగంబులఁ బొందు ముక్తిఁ బ్రాపించు హరీ. 730

క. హృదయేశ నీప్రసన్నత, పదివేలవపాలిలేశభాగము కతసం
ద్రిదశేంద్రత్వము గల దఁట, తుది నిను మెప్పింప నేది దొరకదు శ్రీశా. 731

క. పెఱవాఁడు గురుఁ డటంచును, గొఱగానిపదంబు సూపఁ గుజనుం డగు నీ
నెఱత్రోవ నడవ నేర్చిన, గఱగొఱ లేకున్నపదము గలుగు దయాబ్ధీ. 732

మ. చెలి వై చుట్టమ వై మనస్స్థితుఁడ వై చిన్మూర్తి వై యాత్మ వై
వల నై కోర్కులపంట వై విభుఁడ వై వర్తిల్లుని న్నొల్లకే
పలువెంటం బడి లోక మక్కట వృథాబద్ధాశమై పోయెడిన్
నిలువన్ నేర్చునె హేమరాశిఁ గనియున్ నిర్భాగ్యుఁ డంభశ్శయా. 733

ఆ. నీరరాశిలోన నిజకర్మబద్ధ మై, యుచితనిద్రఁ బొంది యున్నలోక
మేమహాత్ముచేత నెప్పటి మేల్కాంచు, నట్టినీవు గురుఁడ వగుట మాకు. 734

క. ఆలింపుము విన్నప మిదె, వేలుపుగమితేని నిన్ను వేఁడికొనియెదన్
నాలోనిచిక్కు మానిచి, నీలోనికిఁ గొంచుఁ బొమ్ము నిఖిలాధీశా. 735

వ. అని యిట్లు సత్యవ్రతుండు వలికిన సంతసించి మత్స్యరూపంబున మహాసముద్రం బున విహరించుహరి పురాణపురుషుం డగుటం జేసి సాంఖ్యయోగక్రియాసహిత యగుపురాణసంహిత నుపదేశించె నమ్మహారాజు మునిసమేతుం డై భగవన్నిగ దితం బై సనాతనం బగుబ్రహ్మస్వరూపంబు విని కృతాత్ముం డయ్యె నతం డిమ్మహా

కల్పంబున వివస్వంతుం డనం బరఁగిన సూర్యునకు శ్రాద్ధదేవుం డన జన్మించి శ్రీహరి కృపావశంబున నేఁడవ మను వయ్యె నంత నవ్విధంబునం బెనురేయి నిండునంతకు సంచరించి జలచరాకారుం డగు నారాయణుండు దన్నిశాంతసమయంబున. 736

మ. ఉఱ కంభోనిధి రోసి వేదములకున్ యున్కిన్ దైన్యముం జూచి వే
గఱు లల్లార్చి ముఖంబు సాఁచి బలువీఁకం దోఁక సారించి మే
న్మెఱయన్ దాడలు దీటి మీస లదరన్ మీనాకృతిన్ విష్ణుఁ డ
క్కఱటిం దాఁకి వధించె ముష్టిదళితగ్రావున్ హయగ్రీవునిన్. 737

వ. అంతం బ్రళయావసానసమయంబున. 738

సీ. ఎప్పుడు వేగునం చెదురుసూచుచునుండు, మునులడెందంబులు ముదముఁ బొందఁ
దెలివితోఁ బ్రక్కనిద్రించుభారతి లేచి, యోరపయ్యెదఁ జక్కనొత్తికొనఁగ
మలిన మై పెనురేయి మ్రక్కిన తేజంబు, దొంటిచందంబునఁ దొంగలింపఁ
బ్రాణులసంచితభాగధేయంబులు, గన్నులకొలుకులఁ గానఁబడఁగ

తే. నవయవంబులు గదలించి యావులించి
నిదురఁ దెప్పిఱి మేల్కాంచి నీల్గి మలఁగి
యొడలు విఱుచుచుఁ గనుఁగవ లుసుముకొనుచు
ధాత గూర్చుండె సృష్టిసంధాత యగుచు. 739

వ. అయ్యవసరంబున. 740

ఆ. వాసవారిఁ జంపి వానిచేఁ బడియున్న, వేదకోటిచిక్కు విచ్చి తెచ్చి
నిదుర మాని యున్న నీరజాసనునకు, నిచ్చెఁ గరుణ విష్ణుఁ డీశ్వరుండు. 741

క. జలగుహనాభునికొఱకై, జలతర్పణ మాచరించి సత్యవ్రతుఁ డా
జలధి బ్రదికి మను వయ్యెను, జలజాక్షునిఁ గొలువ లేని సంపద గలదే. 742

ఆ. జనవిభుండు దపస్వి సత్యవ్రతుండును, మత్స్యరూపి యైన మాధవుండు
సంచరించినట్టి సదమలాఖ్యానంబు, వినినవాఁడు బంధవిరహితుండు. 743

క. హరిజలచరావతారముఁ, బరువడిఁ బ్రతిదినము జదువఁ బరమపదంబున్
నరుఁ డొందు వానికోర్కులు, ధరణీశ్వర సిద్ధిఁ బొందుఁ దథ్యము సుమ్మీ.

మ. ప్రళయాంభోనిధిలోన మేన్మఱచి నిద్రం జెందువాణీశుమో
ములవేదంబులు గొన్నదైత్యుని మృతిం బొందించి సత్యవ్రతుం
డలరన్ బ్రహ్మము మాటలం దెలిపి సర్వాధారుఁ డై మీన మై
జలధిం గ్రుంకుచుఁ దేలుచున్ మెలఁగురాజన్మాత్రికిన్ మ్రొక్కెదన్. 745

వ. అని చెప్పి. 746

క. రాజేంద్రదైత్యదానవ, రాజమహాగహనదహన రాజస్తుత్యా
రాజావతంస మానిత, రాజధరార్చితగుణాఢ్య [1]రాఘవరామా. 747

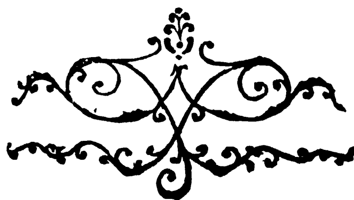
---

1 రాజార్కనిభా.

మాలిని. దివిజరిపువిదారీ § దేవలోకోపకారీ
భువనభరనివారీ § పుణ్యరక్షానుసారీ
ప్రవిమలశుభమూర్తీ § బంధుపోషప్రవర్తీ
ధవళబహుళకీర్తీ § ధర్మనిత్యానువర్తీ. 748

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజ
పాండిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతపురాణం బనుమహా
ప్రబంధంబునందు స్వాయంభువ స్వారోచి షోత్తమ తామసమనువులచరిత్రం
బును గరిమకరంబులయుద్ధంబును గజేంద్రరక్షణంబును రైవతచాక్షుషమను
వులవర్తనంబును సముద్రమథనంబును గూర్మావతారంబును గరళభక్షణం
బును నమృతాదిసంభవంబును దేవాసురకలహంబును హరి గపటకామినీ
రూపంబున నసురుల వంచించి దేవతల కమృతంబు వోయుటయు రాక్షసవధం
బును హరిహరసల్లాపంబును హరికపటకామినీరూపవిభ్రమణంబును వైవస్వత
సూర్యసావర్ణి దక్షసావర్ణి బ్రహ్మసావర్ణి భద్రసావర్ణి దేవసావర్ణీంద్రసావర్ణి
మనువులవృత్తాంతంబులును బలియుద్ధయాత్రయును స్వర్గవర్ణనంబును దేవపలా
యనంబును వామనావతారంబును శుక్రబలిసంవాదంబును త్రివిక్రమవిస్ఫు
రణంబును రాక్షసులసుతలగమనంబును సత్యవ్రతోపాఖ్యానంబును మీనావ
తారంబును ననుకథలు గలయష్టమస్కంధము. 749

ఓం తత్స ద్బ్రహ్మార్పణ మస్తు.

శ్రీరస్తు.

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము.

నవమస్కంధము.

—✿—

రాజిత మునిపూజిత
వారిధిగర్వాతిరేక వారణబాణా
సూరిత్రాణమహోజ్జ్వల
సారయశస్సాంద్ర రామచంద్రనరేంద్రా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డయినసూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డయినపరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రుం గనుంగొని. 2

సీ. మనువులనడవళ్లు మర్యాదలును వింటి, మన్వంతరంబుల మాధవుండు
దిరిగినజాడలు దెలిసె సత్యవ్రతుం, డనురాజు ద్రవిళదేశాధిపుండు
పోయినకల్పాంతమున విష్ణు సేవించి, విజ్ఞానమునఁ బొంది వెలుఁగుతేని
కతఁడు వైవస్వతుం డై పుట్టి మను వయ్యె, నతనికి నిక్ష్వాకుఁ డాది గాఁగఁ

తే. బదురు గొడుకులు గల రంటి పరఁగ వారి,వంశ మేరీతి వర్తిల్లె వారిలోనఁ
జనినవారిని జనువారిఁ, జననివారిఁ, జెప్పవే వ్యాసనందన చిత్తగించి. 3

క. చెవులార నేఁడు వినియెద, రవివంశమునందుఁ గలుగురాజులకీర్తుల్
వివరింపు వరుసతోడను, భువిఁ బుణ్యులకీర్తి వినినఁ బుణ్యము గాదే. 4

వ. అనినం బరాశరమునిమనుమం డిట్లనియె. 5

ఆ. వినుము మనువుకులము వేయినూఱేండ్లును, బరఁగ విస్తరించి పలుక రాదు
నాకుఁ దోఁచినంత నరనాథ వేగంబ, యెఱుకపడఁగ నీకు నేర్పరింతు. 6

క. ఎక్కువదక్కువపొడవుల, కెక్కటి పొడ వయినపురుషుఁ డింతయుఁ జెడఁ దా
నొక్కఁడుఁ గల్పాంతంబున, నక్కజ మై యుండి విశ్వ మంతయు నిల్పున్. 7

సీ. భూమీశ యమ్మహాపురుషునినాభిమ,ధ్యమున బంగారుఁగెందమ్మి మొలచె
నాతమ్మిపూవులో నటమీఁదఁ దనయంత, నాలుగుమోములనలువ పుట్టె

నా బ్రహ్మమనమున నట మరీచి జనించెఁ, గశ్యపుం డతనికిఁ గలిగె నంత
నా కశ్యపునికి దక్షాత్మజ యదితికిఁ, గొమరుఁడై చీఁకటిఁగొంగ వొడమె

తే. జలజబంధుని పెండ్లాము సంజ్ఞయందు
శ్రాద్ధదేవుఁడు మనువు సంజాతుఁ డయ్యె
మనువునకు శ్రద్ధ యనియెడి మగువయందుఁ
బదురు గొడుకులు గలిగిరి భద్రయశులు. 8

వ. వార లిక్ష్వాకుండును నృగుండును శర్యాతియు దిష్టుండును ధృష్టుండును గరూశకుండును నరిష్యంతుండును బృషధ్రుండును నభగుండును గవియు నన నెగడి రట మున్న మనువు గొడుకులు లేనివాఁడై మిత్రావరుణుల నుద్దేశించి.

సీ. మనువు బిడ్డలు వుట్ట మఖమాచరించుచోఁ, నతనిభార్యయు హోత నాశ్రయించి
కూఁతురు వుట్ట నాకుం జేయు మని పల్కి, వరభక్తితోఁ బయోవ్రతముసలిపె
నా సతి సెప్పిన ట్లధ్వర్యుఁడును [1]హోత, నగుఁ గాక వేలువు మనుచుఁ బలికె
హవి సందుకొని కూఁతు రయ్యెడు మని వషట్కారంబు సెప్పుచుఁ గదిసి వేల్వ

తే. హోత పెడచేఁత నిల యను నువిద పుట్టె, దానిఁ బొడగని మనువు సంతాపమంది
కొడుకు మేల్గాక యేటికిఁ గూఁతు రకట, చెప్పవే యని పోయె వసిష్ఠుకడకు.

వ. చని యి ట్లనియె. 11

క. అయ్యా కొడుకులకొఱకై, యియ్యాగము నియమనుష్ఠ నేఁ జేయంగా
నియ్యాఁడు దేల పుట్టెను, మీయంతలవారి కొండుకమేరలుఁ గలవే. 12

వ. అదియునుం గాక మీరు బ్రహ్మవాదులరు మంత్రవాదులరు వేదవాదులుఁ బాపంబు లందకుండం జేయువార లిది యేమి యనవుడు మాతాత వసిష్ఠుండు హోతృవ్యభిచారం బెఱింగి మనువున కి ట్లనియె. 13

తే. అధిప సంకల్పవైషమ్య మగుటఁ జేసి, హోతకల్లఁదనంబున నువిద గలిగె
నైనఁ గలిగింతు నీకుఁ బ్రియాత్మజునిని, నీవు మెచ్చంగఁ జూడు నా నేర్పుబలిమి.

వ. అని పలికి (భగవంతుం డగు) వసిష్ఠుండు (కీర్తితత్పరుండు గావున) మనువుకొమరాలి మగతనంబుకొఱకు నేకచిత్తంబున నాదిపురుషుం డగు హరిం బొగడిన నప్పరమేశ్వరుండు మెచ్చి తపసి కోరిన వరం బిచ్చె నది నిమిత్తంబుగా నిలాకన్యక సుద్యుమ్నుం డను కుమారుం డయి రాజ్యంబు సేయుచు. 15

సీ. ప్రొద్దు వో కొకనాఁడు పోయి పేరడవుల, వెంట వేఁటాడెడి వేడ్కతోడఁ
గొందఱుభృత్యులు గూడ రా సైంధవ, బయిన గుఱ్ఱము నెక్కి యడవికేఁగి
బలువిల్లుఁ గ్రొవ్వాఁడి బాణంబులును దాల్చి, పెనుమెకంబుల వెంటఁ బెఱుకుతోడ
నుత్తరదిశకు మహోగ్రుఁడై చనిచని, మేరువుపొంతఁ గుమారవనముఁ

1 కూఁతు రగుఁ గాక.

తే. [1]జేరె నందు మహేశుండు శివయు నెపుడు
రతి సలుపు చుందు రందుఁ జొరంగఁ బోవ
నాఁడు దయ్యెను రాజు రాజానుచరులుఁ
బడఁతు లైరి తదశ్వంబు బడబ యయ్యె. 16

వ. ఇట్లు మగతనంబు సెడి మగువ లై యొండొరుల మొగంబులు సూచి [2]మఱుఁగు చుండి రనిన విని శుకునకు రా జిట్లనియె. 17

ఆ. రాజుఁ దోడివారు రమణు లై రంటివి, కాంత లగుట కేమి కారణంబు
[3]నిట్టిదేశ మెఱుఁగ మెన్నఁ డాకథ యెల్ల, వేడ్క దీర నాకు విస్తరింపు. 18

వ. అదియునుం గాక. 19

ఆ. మగువతనము మాని మగవాఁడు గా వచ్చుఁ, గాక పేరుఁ బెంపు గాసిగాఁగ
మగతనంబు మాని మగువ గా వచ్చునె, మానవంతుఁ డైన మానవునకు. 20

వ. అని యడిగిన నర్జునపౌత్రునకు వ్యాసపుత్రుం డి ట్లనియె. 21

సీ. పురవైరి కొకనాఁడు పొడసూపు వేడుకఁ, దద్దయు దిక్కుల తమము లెల్లఁ
దమతమ వెలుఁగులు దగిలి గొందులు సొరఁ, గొందఱుపధికులు గొలిచి రాఁగఁ
బ్రాణేశుతొడలపై భాసిల్లునంబిక, వారలఁ జూచి మై వలువ లేమి
సిగ్గు పుట్టిన లేచి చీరఁ గట్టినఁ జూచి, దేవియు దేవుండు దీర్ఘలీల
తే. నొంటి దమలోనఁ గ్రీడించు చున్నవారు
మనకు సమయంబు గా దని మరలి మునులు
నరుఁడు నారాయణుండు ననారతంబు
మెలఁగుచోటికి నడచిరి మేదినీశ. 22

వ. అది కారణంబుగా భగవంతుం డగుశివుండు దనప్రియురాలివేడుకలకొఱకు. 23

క. [4]ఈనెల వెవ్వఁడు సొచ్చిన, మానిని యగు ననినతొంటిమాటకతమునఁ
మానవుఁడు మగువపోఁడిమి, మానక పేరడవులందు మఱియుం దిరిగెన్. 24

వ. ఇట్లు చెలికత్తియలమొత్తంబులుం దానును నారాచపూబోఁడి వాఁడిచూపుల నాఁడుపోఁడిమి నెఱపుచు దైవయోగంబున సోమసుతుండును భగవంతుండును నగుబుధునియాశ్రమంబు సేరి మెలంగు చున్నయెడ. 25

ఆ. రాజుకొడుకుఁ జూచె రాజీవదళనేత్ర, రాజవదనఁ జూచె రాజుపట్టి
దొంగకాముఁ డంతదొందడిఁ జిగురాకు,వాలు వెఱికి యుఱికి వారి మోఁదె.

వ. ఇట్లు పూవుంగైదువులు గలనెఱబిరుదుచిగురుటడిదంబు మొనకు నోహటించి వార లిరువురుం బైపడి వేడుకలకుం జొచ్చిన వారలకుం బురూరవుం డను కుమారుండు పుట్టె నివ్విధంబున. 27

---

1 'చేరె నవ్వేళ శంభుండు శివయుఁ దాను, నంతఁ గ్రీడింపఁ జొచ్చినయంతమాత్ర, నాఁట దయ్యెను'—వ్రా. ప్ర. 2 నగుచు. 3 నిట్టి దే మెఱుంగ. 4 ఈనే లెవ్వఁడు.

ఆ. మనుసుతుండు ఘనుఁడు మగనాలితనమునఁ, గొడుకుఁ గాంచి విసివి కుంది కుంది
చింతఁ బొంది గురు వసిష్ఠుని భావించె, నతనితలఁపుతోన యతఁడు వచ్చె.

వ. వచ్చి సుద్యుమ్నుండు మగవాఁ డగుకొఱకు నమ్మునిపుంగవుండు శంకరు నారాధింప నీశ్వరుండును దపసిప్రయాసంబునకు మెచ్చి యి ట్లనియె. 29

మ. తన ము న్నాడినమాటయున్ నిజముగాఁ దన్మానికిం బ్రీతిగా
[1]మనుజుండున్ నెల వో నెలం బురుషుఁ డై మాసాంతరం బైనఁ గా
మిని యై యీగతి వీడుపా టమర భూమిం దాన రక్షించుఁ బొ
మ్మనినన్ వచ్చె వసిష్ఠుఁ డామనుసుతుం డారీతి రాజ్యస్థుఁ డై. 30

ఆ. మగువ యగుచు మరల మగవాఁడు నగుచును, నవనిఁ గొంతకాల మాతఁ డేలెఁ
బ్రజలు సంతసింప బాహాబలముతోడ, గురునికరుణఁ జేసి కువలయేశ. 31

వ. ఆతనికి నుత్కలుండును గయుండును విమలుండును ననుకొడుకులు మువ్వురు గలిగి ధర్మపరు లై యుత్తరాపథంబునకు రాజు లయిరి సుద్యుమ్నుండు ముదుసలి యై ప్రతిష్ఠానపురంబు విడిచి పురూరవునకు భూమి యిచ్చి వనంబునకుం జనియె నివ్విధంబున. 32

సీ. కొడుకుసుద్యుమ్నుండు ఘోరాటవుల కేఁగ, వందుచు మనువు వైవస్వతుండు
దనకు బిడ్డలు గల్గఁ దప మాచరించెను, హరిఁ గూర్చి నూఱేండ్లు యమునలోన
హరియును నిక్ష్వాకుఁ డాదిగాఁ బదురు పుత్త్రుల నిచ్చె మనువుతోఁ దొరయువారి
నందులోనఁ బృషధ్రుఁ డను వాఁడు గురునాజ్ఞ, విమలధర్మంబుగా వెలయఁ బూని

తే. పసులకదుపులఁ గాచుచు బలుమొగిళ్లు, వచ్చి నడురేయి బోరునఁ వాన గురియ
మందవిడియించి చుట్టు నేమఱక యుండె, నడవిమెకములు సొరకుండ నరసికొనుచు.

వ. (అంత.) 34

క. ప్రబ్బికొనిన పంజీఁకటి, నిబ్బరముగ నడిఁకి నడిఁకి నింగికి వడితోఁ
గొబ్బున నెగసి తటాలున, బెబ్బులి మందావుఁ బట్టెఁ [2]బెలుకుఱి యఱవన్.

క. ఉల్లములు గలఁగి మొదవుల, వెల్లువ లన్నియును లేచి విచ్చలవిడితోఁ
జెల్లాచెద రై పాఱెను, బెల్లుగ నంభా యటంచు బెబ్బులిగాలిన్. 36

వ. అయ్యవసరంబున. 37

శా. ఆపెంజీఁకటి మ్రోలఁ గాన కడిదం బంకించి శార్దూల మం
చాపుల్లావుశిరంబుఁ ద్రుంచి తెగదో యంచుం బులిన్ వెండియున్
వాపోవం దెగ వ్రేసి భూవరుఁడు ద్రోవన్ ఖడ్గరక్తంబు చేఁ
బై పై గీఱుచు వచ్చి చూచెఁ దల ద్రెవ్వంబడ్డయద్ధేనువున్. 38

వ. చూచి దుఃఖితుం డై యున్నపృషధ్రునిం గని కులగురుం (డగువసిష్ఠుండు) కోపించి నీవు రాజత్వంబునకుఁ బాసి యీయపరాధంబున శూద్రుండవు గ మ్మని

1. 'మనుజేంద్రుండు నెలన్ నెలం' అ. ప్ర. 2. 'బెంబడి నఱవన్' వ్రా. ప్ర.

శపియించె నతండును గృతాంజలి యై తనకులాచార్యునివలన మరలం గైకోలు వడసి యతనియనుమతంబున. 39

సీ. అఖిలాత్ముఁ డగు చున్న హరియందుఁ బరునందు, భక్తితోఁ జాలఁ దత్పరతఁ జేసి
యూర్ధ్వరేతస్కుఁ డై యున్న ప్రాణుల కెల్ల, నాప్తుఁ డై సర్వేంద్రియములు గెల్చి
సంగంబునకుఁ బాసి శాంతుఁ డై యపరిగ్రహుండు నై కోరక యుండి తనకు
వచ్చినయదియ జీవనము గావించుచుఁ, దనుఁ దాన నిలుపుచు ధన్యబుద్ధి

తే. జడుని తెఱఁగున నంధుని చందమునను
జెవిటిభంగిని మహి నెల్లఁ జెల్లఁ దిరిగి
యడవులకు నేఁగి కార్చిచ్చునందుఁ జొచ్చి
చిక్కి నియతుఁ డై బ్రహ్మంబుఁ జెందె నతఁడు. 40

క. కవి యనుకడపటికొమరుఁడు, భవనము రాజ్యంబు విడిచి బంధులతో నేఁ
గి వనమునఁ బరమపురుషునిఁ, బ్రవిమలమతిఁ దలఁచితలఁచి పరముం బొందెన్.

వ. మఱియుఁ గరూశుం డనుమానవునివలనం గొందఱు కారూశులు క్షత్రియులు గలిగి ధర్మంబుతోడఁ బ్రియంబున బ్రహ్మణ్యు లై యుత్తరాపథంబునకు రాజు లైరి ధృష్టునివలన ధార్ష్టం బనువంశంబు గలిగి భూతలంబున బ్రాహ్మణం బై నెగడె నృగునివంశంబున సుమతి పుట్టె నతనికి భూతజ్యోతి పుట్టె నతనికి వసువు జనించె వసువునకుం బ్రతీకుండు గలిగెఁ బ్రతీకునికి నోఘవంతుండు జనించె నతని కూఁతు నోఘవతి యనుదాని సుదర్శనుండు వివాహం బయ్యె నరిష్యంతుం డనుమనుపుత్రునికిఁ జిత్రసేనుం డావిభునకు దక్షుం డాపుణ్యునకు మీఢ్వాంసుం డాసుజనునికి శర్యం డమ్మహాత్మునికి నింద్రసేనుం డారాజునకు వీతిహోత్రుం డాసుమతికి సత్యశ్రవుం డాఘనునికి నురుశ్రవుం డావీరునకు దేవదత్తుం డాపండితునకు నగ్నివేశుండు సుతు లయి జనియించి రయ్యగ్నివేశుండు గానీనుం డన నెగడి జాతకర్ణుం డనుమహర్షి యై వెలసె నతనివలన నాగ్నివేశ్యాయనంబు నాఁ బరఁగు బ్రహ్మకులంబు గలిగె నివ్విధంబున. 42

క. తెలుపఁబడె నరిష్యంతుని, కుల మెల్లను నీకు దిష్టకులమును వరుసం
దెలిపెద రాజేంద్రోత్తమ, తెలియుము సర్వంబు నీకుఁ దేటపడంగన్. 43

వ. దిష్టునికొడుకు నాభాగుం డనువాఁడు కర్మవశంబున వైశ్యత్వంబు నొందె నానాభాగునికి హలంధనుండు గలిగె నతనికి వత్సప్రీతియు వత్సప్రీతికిఁ బ్రాంశువు నతనికిఁ బ్రమతియుఁ బ్రమతికి ఖమిత్రుండు ఖమిత్రునికిఁ జాక్షుషుండు నతనికి వివింశతియు వివింశతికి రంభుండు రంభునికి ధార్మికుం డైనఖనినేత్రుండు నతనికిఁ గరంధనుండుఁ గరంధనున కవిక్షిత్తు నాయవిక్షిత్తునకు మరుత్తుండు జనియించి రామరుత్తుండు చక్రవర్తి యయ్యె నతనిచరిత్రంబు వినుము. 44

సీ. [1]అంగిరస్సుతుఁడు మ§హాయోగి సంవర్తుఁ, డతనియాగమునకు § యాజకుండు
దిరిగి యుండెడివారు § మరుదాఖ్యగణము లొ, ప్పారువిశ్వేదేవు § లచటిసభ్యు
లధికదక్షిణల బ్రా§హ్మణకోటిఁ దనిపెను, సోమపానంబున § సురవరుండు
మత్తిల్లి బంగారు§మయము గావించెను, యాగవస్తువు లెల్ల § నధికనియతి
తే. నామరుత్తుఁడు సేసిన§యట్టిభంగి, ధీరభావంబుఁ జాగంబుఁ§దెంపుఁ గలిగి
మఖముసేసినవారిని § మఱియు నెఱుఁగ, మెల్లలోకములందు న§రేంద్రముఖ్య.

వ. ఆమరుత్తునకు దముండును దమునకు రాజవర్ధనుండును రాజవర్ధనునకు సుధృతియు సుధృతికి సౌధృతేయుండును సౌధృతేయునకు గేవలుండును గేవలునకు బంధుమంతుండును నతనికి వేదవంతుండును వేదవంతునికి బంధుండును బంధునకు దృణబిందుండును సంభవించి రంత. 46

క. అచ్చరకన్య యలంబుస, గ్రచ్చుఱఁ దృణబిందుఁ జూచి § కామించి తుదిం
బచ్చవిలుతుపువుటమ్ముల, ముచ్చిచ్చున వెచ్చి పొందె § మోహాతుర యై. 47

వ. ఆదంపతులకు నిలబిల యనుకూఁతురు జన్మించె నాకొమ్మను విశ్రవసుండు వొందిన నైలబిలుం డనం గుబేరుండు పుట్టె మఱియు నాతృణబిందునకు విశాలుండును శూన్యబంధుండును ధూమ్రకేతుండును నను వారు మువ్వురుగొడుకులు గలిగి రందు విశాలుండు వంశవర్ధనుం డై వైశాలి యనునగరంబు నిర్మించె నారాజునకు హేమచంద్రుం డానరేంద్రునకు ధూమ్రాక్షుం డాపుడమిఱేనికి సహదేవుం డాబలిష్ఠునకుఁ గృశాశ్వుం డతనికి సోమదత్తుండు జనించె నతండు. 48

ఆ. అమరవిభుఁడు మెచ్చ § నశ్వమేధము సేసి, భూరిపుణ్యగతికిఁ § బోయె నెలమి
సోమదత్తుకొడుకు § సుమతికి జనమేజ, యుం డనంగఁ గొమరుఁ § డుప్పతిల్లె. 49

వ. వీరలు వైశాలురనం బరఁగి తృణబిందునికీర్తి వహించి రాజ్యంబుసేసిరి మఱియును.

సీ. శర్యాతి యనురాజు § జనియించె బ్రహ్మపరుం[2]డై నమనువుకు § రూఢితోడ
నతఁ డంగిరునిసత్త్ర§మందు రెండవనాఁటి, విహితకర్మము లెల్ల § వెలయఁ జెప్పె
నతనికూఁతురు సుక§న్యక యనుపేరిటి, వనజాక్షి తండ్రితో § వనము కేఁగి
చ్యవనాశ్రమముఁ జేరి § సఖులును దానును, ఫలపుష్పములు గోయఁ§బాఱఁదిరిగి
ఆ. యొక్కపుట్టలోన § నొప్పారుజోతుల, రెంటిఁ గాంచి వాఁడి§ముంటఁ బొడిచెఁ
గన్య ముగుద మఱచి § ఖద్యోతయుగ మంచు, దైవవశముకతనఁ§దమకియగుచు.

క. జ్యోతుల ముంటం బొడిచిన, వాతుల నెత్తురులు గురిసె § వసుధేశభట
వ్రాతముల కెల్ల నచ్చట, నాతఱి మలమూత్రబంధ § మయ్యె నరేంద్రా. 52

వ. వారలం జూచి రాజర్షి యగుశర్యాతి విస్మితుం డై మీర లియ్యాశ్రమంబున నకృత్యంబు సేయ నోపుదు రది కారణంబు గా మీ కీనిరోధంబు సిద్ధించె నని పలుకునవసరంబునఁ దండ్రికి సుకన్య కయి ట్లనియె. 53

---

1. ఆంగీరసుండు. 2 డు నై మన్నన రూఢి. వ్రా. ప్ర.

తే. అయ్యొ యీపుట్టచేరువ § నాడి యాడి, యిందులో రెండుజోతుల § నేను గాంచి
కంటకంబునఁబొడువ ర § క్తంబు గురిసె, నేవిధంబునఁ గురిసెనో § యెఱుఁగుమీవు.

వ. అనిన విని శర్యాతి భీతుండై కూఁతుం దోడ్కొని వల్మీకంబుకడకుం జని యందు లోఁ దపంబు సేయు చున్నచ్యవనమునిం గని తన నేర్పున నతనివలనఁ బ్రసన్నత వడసి తపసిచిత్తంబు నెఱింగి తనపుత్త్రిక నిచ్చి యెట్టకేలకుఁ బ్రదికినవాఁడై మునీశ్వరుని వీడ్కొని పురంబునకుం జనియె నంత. 55

ఆ. పరమకోపుఁ డయిన § భార్గవుఁ బతిఁ జేరి, మిగులఁ బనులయెడల § మెచ్చఁ దిరిగి
యతనిపర్ణశాల § నాసుకన్యక యను, మగువ గొన్నియేండ్లు § మనువు మనియె.

వ. అంత నొక్కనాఁ డయ్యాశ్రమంబునకు వేల్పువెజ్జు లైననాసత్యు లిద్దఱు వచ్చిన వారలం బూజించి తనముదిమి సూపి చ్యవనుం డిట్లనియె మీకు మున్న యాగ భాగంబుల లేనిసోమపానంబు నేను గల్పించి యిచ్చెద సోమపానసమయంబునఁ బానపాత్రంబు మీకు నందిచ్చెద నాముదిమి మానుపుం డని యి ట్లనియె. 57

క. నవకం బగుప్రాయంబున, జవరాండ్రఁ గరంగఁ జేయు § చక్కఁదనంబున్
శివకరముగఁ గృప సేయుఁడు. దివిజాధిపవైద్యులార § దీవింతు మిమున్. 58

వ. అనిన [1]శ్వీదేవతలు సంతోషించి సిద్ధనిర్మితం బయినయామడుఁగున మునుఁగు మని పలికి. 59

సీ. ముసలితాపసుఁ బట్టి § మొగి నెత్తుకొని పోయి, ముగురునామడుఁగున § మునిఁగి లేచి
వనితాజనుల నెల్ల § వలపించువార లై, సుందరమూర్తు లై § సుభగు లగుచుఁ
గమలమాలికలతోఁ § గనకకుండలముల, తో మంచిచీరల § తోడఁ దుల్యు
లై సూర్యతేజస్కు § లై యున్నవారల, ముప్పురఁ బొడగాంచి § ముగుద బాల

తే. యిందుఁ బెనిమిటి వీఁ డని § యెఱుఁగ లేక, గరిత గావున నిజనాథుఁ § గానఁ గోరి
సుభగమతులార నానాథుఁ § జూపుఁ డనుచు, [1]శ్వీదేవతలకప్పు డ § య్యబల మ్రొక్కె.

వ. వార లాపతివ్రత [2]నిజమరితనంబునకు మెచ్చి వయోరూపసంపన్నుం డయిన చ్యవనుం జూపి దంపతుల వీడ్కొని విమానారూఢు లై వేలుపులప్రోలికిం జనిరంత.

సీ. యాగంబు సేయంగ § నర్థించి శర్యాతి, చ్యవనమునీంద్రు నా § శ్రమముకడకుఁ
గూఁతు నల్లునిఁ దోడు § కొని పోవువేడుక, వచ్చి పుత్త్రికకుఁ బా § ర్శ్వంబునందు
సూర్యతేజంబున § సొంపారువరుఁ గని, వీఁ డెవ్వఁడో దీని § విభుఁడు గాఁడు
చెల్లరే యని పుత్త్రి § సేసినప్రియములు, మ్రొక్కులు నొల్లక § మోము వాంచి

తే. మాఱుమాటాడ దీవింప § మనసు రోసి, చ్యవనుఁ డధికుండు మునిజన § సత్తముండు
భువనసన్నుతుఁ డతఁ డెందుఁ § బోయె నాతఁ, డెట్లు వంచింపఁబడియె వీఁ § డెవ్వఁ డబల.

మ. తగవే ధర్మమె శీలమే కులజవై § తప్పన్ వినోదింప నా
జగదారాధ్యునిఁ బుణ్యశీలుఁ దపసిన్ § సాధ్వీమనస్సమ్మతున్

1 'నశ్వినీదేవతల కయ్యబల. 2 నిజగరితతనంబునకు' వ్రా. ప్ర.

మగనిఁ మాని భుజంగుఁ బొందఁ దగునే మానంబు వాటింపఁగాఁ
దగదే దుర్గతిఁ ద్రోచితే కఠిన వై తండ్రిం బతిం గూఁతురా. 63

ఆ. ప్రమదనయన మగఁడు ప్రాయంపువాఁ డైనఁ, గాపువెట్టి కొంతఁ గావ నేర్చుఁ
[1]గడఁగి ముసలితపసి గావంగ నేర్చునే, యువతి ముదుకఁ గూర్పనొప్పదెందు.

వ. అని పలికిన నప్పరమపతివ్రతాలలామంబు చిఱునగవు సెక్కుటద్దంబులఁ జిడిముడి
పడఁ దండ్రి కిట్లనియె. 65

క. నీయల్లుఁ డితఁడు భార్గవుఁ, డయ్యా జారుండు గాఁడు హర్షముతోడన్
నెయ్యంబు సల్పు మంచును, దొయ్యలి సర్వంబుఁ దండ్రితో వినిపించెన్. 66

వ. అంత శర్యాతియు నప్రమత్తుం డై కూఁతుం గౌఁగిలించుకొని గారవంబున నయి
దువవు గమ్మని దీవించె (నంత భార్యాసహితుం డై) చ్యవనుండు (నని) తనమా
మకు యాగంబు సేయించి యొక్కపాత్రంబున సోమభాగంబుఁ బట్టి నిజతపో
బలంబున నశ్వి దేవతల కర్పించినం జూచి. 67

క. కోపముతోడను వాసవుఁ, డేపున ముని వైవ వజ్ర మెత్తిన మరలం
దాపసుఁడు వజ్రిభుజమున, నాపవి నిలిపెఁ జగంబు లాశ్చర్యపడన్. 68

వ. ఇవ్విధంబున నశ్వి దేవత లిద్దఱు వైద్యు లై సోమభాగంబు లేనివా రయ్యుఁ జ్య
వనుసామర్థ్యంబునఁ బ్రాప్తభాగు లయి చనిరి శర్యాతికి నుత్తానబర్హియు నాన
ర్తుండును భూరిషేణుండు నను మువ్వురు గొడుకులు గలిగి రందు. 69

సీ. ఆనర్తునకు రైవతాహ్వయుం డుదయించె, నతఁడు కుశస్థలి యనుపురంబు
నీరధిలోపల నిర్మించి యందులో, నానర్తముఖవిషయంబు లేలెఁ
గనియెఁ గకుద్మిముఖ్యం బైననందన, శతము రైవతుఁడు విశాలయశుఁడు
దనకూఁతు రేవతి ధాత ముందటఁ బెట్టి, తగువరు నడిగెడితలఁపుతోడఁ

తే. గన్య దోడ్కొని బ్రహ్మలోకమున కేఁగి, యచట గంధర్వకిన్నరు లజునిమ్రోల
నాటపాటలుసలుపఁగ నవసరంబు, గాక నిలుచుండె నతఁ డొక్కక్షణముతడవు.

వ. అంత నవసరం బయిన నజునికి నమస్కరించి రైవతుండు రేవతిం జూపి యిట్లనియె.

ఆ. చాల ముద్దరాలు జవరాలుఁ గోమరాలు, నీశుభాత్మురాలి కెవ్వఁ డొక్కొ
మగఁడు సెప్పు మనిన మదిఁ జూచి పకపక, నవ్వి భూమిపతికి నలువ వలికె.

సీ. మనుజేశ దీని కై మదిలోనఁ దలఁచిన, వార లెల్లను గాలవశతఁ జనిరి
వారలబిడ్డల వారలమనుమల, వారలగోత్రంబువారి నైన
వినము మేదినిలోన వెలయ నీవచ్చిన, యీలోన నిరువదియేడుమాఱు
లొండొండ నాలుగుయుగములుఁ జనియె నీ, వటుగాన ధరణికినరుగు మిపుడు

తే. దేవదేవుండు హరి బలదేవుఁ డనఁగ, భూమిభారంబు వారింపఁ బుట్టినాఁడు
సకలభూతాత్మకుఁడు నిజాంశంబుతోడ, యువతిమణి నిమ్ము జనమణి కున్నతాత్మ.

---

1 'గపతిముసలి' వ్రా. ప్ర.

వ. అని యానతిచ్చిన బ్రహ్మకు నమస్కరించి భూలోకంబునకుం (జనుదెంచి) సోదర స్వజనహీనం బగుతననగరంబున కారాజు వచ్చి బలభద్రుం గాంచి రేవతీకన్య నతని కిచ్చి నారాయణాశ్రమం బగుబదరికావనంబునకు నియమంబునం దపంబు సేయం జనియె. 74

క. నభగుం డనుమానవునకును, శుభమతి నాభాగుం డనంగ సుతుం డుదయించెం
బ్రభు లై కవి యనుతలంపున, విభజించిరి భ్రాత లతనికీవీకేఁడిధనముల్. 75

వ. అంత నాభాగుండు బ్రహ్మచారి యై తనతోడంబుట్టువులను ధనంబుపా లడిగిన వారలు దండ్రి చెప్పినక్రమంబున నిచ్చెద మనిన నాభాగుండు తండ్రి యగునభగు కడకుం జని విభాగంబు సేయు మని పలికిన నతం డిందు నంగిరసులు మేధ గలవార లయ్యును సత్త్రయాగంబు సేయుచు నాఱవదినంబున సర్వకర్మంబులు దోఁపక మూఢు లయ్యెదరు వారలకు నీవు వైశ్వదేవసూక్తంబులు రెం డెఱింగించినం గవి యనం బ్రసిద్ధి కెక్కెదవు దానం జేసి వారు కృతకృత్యు లై స్వర్గంబునకుం బోవుచు సత్త్రపరిశేషం బైనధనంబు నీ కిచ్చెద రని పలికినం దండ్రి వీడ్కొని నాభాగుండు సని యట్లు సేసిన నంగిరసులు సత్త్రపరిశేషధనంబు లతని కిచ్చి నాకంబునకుం జని రంత. 76

క. అంగిరసు లిచ్చుపైఁడికి, మంగళమతిఁ జేరునృపుని మానిచి యొకఁ డు
త్తుంగుఁడు [1]కృష్ణాంగుఁడు దగ, ముంగల నిలుచుండి విత్తము జేకొనియెన్.

వ. వానిం జూచి మానవుండు దనకు మును లిచ్చుటం జేసి తనధనం బని పలికిన నమ్మహాపురుషుండు మీతండ్రి సెప్పినక్రమం బకర్తవ్యం బనిన నాభాగుండు నభగు నడిగిన నతండు యజ్ఞమందిరగతం బై యుచ్ఛిష్టం బగుధనంబు ద్రొల్లి మునులు రుద్రున కిచ్చి రది గారణంబుగా నాదేవుండు సర్వధనంబునకు స్వామిం డనిన విని వచ్చి మానవుండు మహాదేవునకు నమస్కరించి దేవా యీధనంబు నీయధీనం బని మాతండ్రి నాకుం జెప్పె నే నపరాధంబు సేసితి సహింపు మనవుడు భక్తవత్సలుం డగునమ్మహాపురుషుండు నభగుసత్యవచనంబునకు నాభాగునినిజంబునకు మెచ్చి నీవు దప్పక పలికితివి కావున సత్త్రపరిశేషం బగు ధనంబు నీకు నిచ్చితి నని పలికి యంతర్దర్శిత్వంబును సనాతనం బగు బ్రహ్మజ్ఞానంబును నుపదేశించి తిరోహితుం డయ్యె నివ్విధంబున. 78

క. భువిలో నాభాగునికథ, తవిలి మతిన్ రేపు మాపుఁ దలఁచినమాత్రిం
గవి యగు మంత్రజ్ఞుం డగుఁ, బ్రవిమలగతిఁ బొందు నరుఁడు భద్రాత్మకుఁ డై.

వ. అంత నాభాగునకు నంబరీషుండు జనియించె నతనియందు జగదప్రతిహతం బైన బ్రాహ్మణశాపంబు నిరర్థకం బయ్యె ననిన విని యేమికారణంబున దురంతం బైన బ్రహ్మదండంబువలన నతండు విడువంబడియె ననిన నప్పుడమితేనికి శుకుం డిట్లనియె.

1 'జలదనిభాంగుఁడు' వ్రా. ప్ర.

అంబరీషోపాఖ్యానము.

శా. సప్తద్వీపవిశాలభూభరము దోస్స్తంభంబునం బూన్చి సం
ప్రాప్తశ్రీయుతుఁడై మహావిభవసంపచ్చాతురిం గల్గి దు
ర్వ్యాప్తిం జెందక వైష్ణవార్చనలమేరం గాలముం బుచ్చుచున్
సుప్తిం బొందక యొప్పె సద్గుణగరిష్ఠుం డంబరీషుం డిలన్. 81

సీ. చిత్తంబు మధురిపుశ్రీపాదములయంద, పలుకులు హరిగుణపఠనమంద
కరములు విష్ణుమందిరమార్జనములంద, చెవులు మాధవకథాశ్రవణమంద
చూపులు గోవిందరూపవీక్షణమంద, శిరము కేశవనమస్కృతులయంద
పదము లీశ్వరగేహపరిసర్పణములంద, కామంబు చక్రికైంకర్యమంద

తే. సంగ మచ్యుతజనతనుసంగమంద, ఘ్రాణ మసురారిభక్తాంఘ్రికమలమంద
రసన తులసీదళములంద రతులుపుణ్య,సంగతులయంద యారాజచంద్రమునకు.

వ. మఱియు నమ్మహీవిభుండు. 83

సీ. ఘనవైభవంబునఁ గల్మషదూరుఁడై, యజ్ఞేశు నీశు నజ్ఞాత్ముఁ గూర్చి
మొనసి వసిష్ఠాదిమునివల్లభులతోడఁ, దగిలి సరస్వతీతటమునందు
మేధతో బహువాజిమేధంబు లొనరించె, గణుతింప రానిదక్షిణలు వెట్టి
సమలోష్టహేముఁడై సర్వకర్మంబులు, హరిపరంబులుగాఁగ నవని యేలె

ఆ. విష్ణుభక్తులందు విష్ణువునందుఁ గ,లంక యెడల మనసు లంకె వెట్టి
విహితరాజ్యవృత్తి విడువనివాఁడునై, యతఁడు రాచతపసి యనఁగ నొప్పె.

వ. వెండియు నమ్మహాభాగవతుండు. 85

క. హరి యని సంభావించును, హరి యని దర్శించు నంటు నాఘ్రాణించున్
హరి యని రుచిగొనఁ దలఁచును,హరి హరిఘను నంబరీషు నలవియె పొగడన్.

వ. ఇట్లు పుణ్యచిత్తుండు నీశ్వరాయత్తుండునై యధికరాజ్యంబు సేయుచున్నసమ
యంబున. 87

ఆ. అతని కిహ మానె హరులందుఁ గరులందు, ధనములందుఁ గేలివనములందుఁ
బుత్త్రులందు బంధుమిత్త్రులయందును, బురమునందు నంతిపురమునందు. 88

వ. అంతఁ గొంతకాలంబున కమ్మేదినీకాంతుండు సంసారంబువలనితగులంబు విడిచి
నిర్మలుండై యేకాంతంబున భక్తిపరవశుం డయి యుండ నారాచతపసికి భక్త
లోకవత్సలుం డగుపురుషోత్తముండు ప్రతిభటశిక్షణంబును నిజజనరక్షణంబును
నిఖిలజగదవక్రంబును నగుచక్రంబు నిచ్చి చనియె నంత. 89

క. తనతోడినీడకైవడి, ననురూపగుణాఢ్యయైనయాత్మమహిషితో
జనవిభుఁడు ద్వాదశీవ్రత, మొనరఁగ హరిఁ గూర్చి చేసె నొకయేఁ డధిపా.

వ. ఇట్లు వ్రతంబు సేసి యావ్రతాంతంబునం గార్తికమాసంబున మూఁడురాత్రు
లుపవసించి కాళిందీజలంబుల స్నాతుం డయి మధువనంబున మహాభిషేకవి

ధానంబున విహితపరికరసంపన్నుండయి హరి నభిషేకంబు సేసి మనోహరంబు లయినగంధాక్షతంబులు సమర్పించి యభినవామోదంబు లైనపుష్పంబులం బూజించి తదనంతరంబ. 91

శా. పాలేఁ త్రై[1]పలువంగ డగ్గఱుచు లేఁబ్రాయంబు లై రూపము
ల్మేలై ధూర్తలు గాక వెండిగొరిజ ల్హేమోరుశృంగంబులుం
గ్రాలం గ్రేపులయట్లు నాఁకుచును రంగచ్ఛాయ లై యున్నమం
దాలక్ష న్యర్బుదషట్క మిచ్చె విభుఁ డుద్యద్భద్రదికశ్రేణికిన్. 92

క. పెక్కండ్రువిప్రవరులకు, గ్రక్కున నతిభక్తితోడఁ గడుపులు నిండం
జొక్కపుటన్నం బిడి విభుఁ, డొక్కఁడు పారణము సేయ నుద్యోగించెన్. 93

వ. అయ్యవసరంబున. 94

క. భాసురనిగమపదోప,న్యాసుఁడు సుతపోవిలాసుఁ డనుపమయోగా
భ్యాసుఁడు రవిభాసుఁడు దు,ర్వాసుఁ డతిథి యయ్యెఁ దన్నివాసంబునకున్. 95

వ. (అట్లతిథి యై వచ్చిన)నమ్మునివల్లభునకుఁ బ్రత్యుత్థానంబు సేసి కూర్చుండ గద్దియ యిడి పాదంబులు గడిగి పూజించి సేమం బరసి తనయింట నన్నంబు గుడువు మని నమస్కరించిన నమ్మహాత్ముండు సంతసించి భోజనంబునకు నంగీకరించి నిర్మలంబు లగుకాళిందీజలంబులం బరమధ్యానంబు సేయుచు మునింగి లేచి రాక తడవు సేసిన ముహూర్తార్ధావశిష్ట యగుద్వాదశియందుఁ బారణ సేయ వలయుటఁ జింతించి బ్రాహ్మణాతిక్రమదోషంబునకు శంకించి విద్వజ్జనంబుల రావించి వారల నుద్దేశించి. 96

క. ముని నీరు సొచ్చి వెడలఁడు, చని యెడుద్వాదశియు నింతఁ జనియెను నిలో
నన పారణసేయ వలయు, [2]వినిపింపుం డర్హధర్మవిధ మెట్టిదియో. 97

వ. అని పలుకురాజునకు బుధజను లిట్లనిరి. 98

ఆ. అతిథి వోయి రామి నధిప యీద్వాదశి, పారణంబు మానఁ బాడి గాదు
గుడువ కుంట గాదు కుడుచుటయును గాదు, సలిలభక్షణంబు సమ్మతంబు.

వ. అని ధర్మసందేహంబు వాపిన నారాజర్షిశ్రేష్ఠుండును మనంబున హరిం దలంచి నీరపారణంబు సేసి జలంబుల మునింగినతపసిరాక కెదురుచూచు చున్నసమయంబున. 100

సీ. యమునలోఁ గృతకృత్యుఁ డై వచ్చి రాజుచే, సేవితుం డై రాజుచేష్టితంబు
బుద్ధిలో నూహించి బొమముడిమొగముతో, నదరెడిమేనితో నాగ్రహించి
రెట్టించి యాఁకలి గొట్టు మి ట్టాడంగ, నీసంపదున్మత్తు నీనృశంసు
నీదురహంకారు నిండఁ గంటిరే, విష్ణుభక్తుఁడు గాఁడు వీఁడు నన్నుఁ

తే. గుడువరమ్మనిమునుముట్టఁగుడిచినాఁడు, ధర్మభంగంబు సేసి దుష్కర్ముఁడయ్యె

1 'ప్రవహింప నంగిరుచులుం బ్రాయం' అ. ప్ర. 2 'వినుఁ డర్హం బైనధర్మ' వ్రా. ప్ర.

నయిన నిప్పుడ చూపెదఁ గన్నిదిశల, నేను గోపింప మాన్పువాఁ డెవ్వఁ డనుచు.

చ. పెట పెటఁ బండ్లు గీఁటుచును భీకరుఁ డై కనుఁగ్రేవ నిప్పుకల్
పొటపొట రాల గండములు పొంగ మునీంద్రుఁడు హుంకరించుచున్
జట మొద లంటఁగాఁ బెఱికి చక్కన దానన కృత్య నాయుధో
త్కట[1]వలమానహస్తయుతఁ గా నొనరించి నయించె రాజుపైన్. 102

వ. (అంత.) 103

క. కాలానలసన్నిభ మై, శూలాయుధహస్త యగుచు సుఱుసుఱు స్రుక్కన్
నేలఁ బదంబులఁ ద్రొక్కుచు, వాలి మహాకృత్య మనుజవల్లభుఁ జేరెన్. 104

ఆ. ఆ ప్రకార మెఱిఁగి హరి విశ్వరూపుండు, వెట్టితపసి సేయు వేడబంబుఁ
జక్కఁబెట్టు మనుచుఁ జక్రంబుఁ బంచిన, వచ్చె నదియుఁ బ్రళయవహ్నిపగిది.

వ. వచ్చి మునిసేసినకృత్యను దహించి తనివి సనక మునివెంటం బడిన మునియును మేరుగుహా సొచ్చిన నదియు నురగంబు వెనుకొను దవానలంబు తెఱంగునఁ దోన చొచ్చి మఱియును. 106

మ. భువిఁ దూఱన్ భువిఁ దూఱు నబ్ధిఁ జొర నబ్ధుల్ సొచ్చు నుద్వేగి యై
దివిఁ బ్రాఁకన్ దివిఁ బ్రాఁకు దిక్కులకుఁ బో దిగ్వ్యాఘులం బోవుఁ జి
క్కి వెసం గ్రుంగినఁ గ్రుంగు నిల్వ నిలుచుం గేడింపఁ గేడించు నొ
క్కవడిన్ దాపసువెంట నంటి హరిచక్రం బన్యదుర్వక్ర మై. 107

శా. ఏలోకంబున కైన వెంటఁ బడి తో నేతెంచుచక్రానల
జ్వాలల్ మానుపువారు లేమిఁ జని దేవజ్యేష్ఠు [2]లోకేశు వాఁ
డాలోకించి విధాత విశ్వజనవ్యాపారపారీణ రే
ఖాలీలేక్షణ చూడవే కరుణఁ జక్రంబున్ నివారింపవే. 108

వ. అనిన బ్రహ్మ యి ట్లనియె. 109

మ. కర మర్థిన్ ద్విపరార్ధసంజ్ఞ గలయాకాలంబుఁ గాలాత్ముఁ డై
సొరిదిన్ నిండఁగఁ జేసి లోకములు నాచోటున్ విభుం డెవ్వఁడో
పరిపూర్తిన్ గనుఁగ్రేవఁ గెంపు గొలుపన్ భస్మంబు లై పోవు నా
హరిచక్రానలకీల కన్యుఁ డొకరుం డడ్డంబు గా నేర్చునే. 110

ఆ. ఏను భవుఁడు దక్షుఁ డింద్రాదులును బ్రజాపతులు భృగుఁడు భూతపతులు శిరము
లందుఁ దాల్తు మతనియాజ్ఞ జగద్ధితం, బంచు భూరికార్య[3]మతుల మనుచు.

వ. కావున సుదర్శననివారణంబునకు నోప నని పలికిన సంచలించి దుర్వాసుండు కైలాసంబునకుం జనుదెంచి శర్వు నాలోకించి చక్రిచక్రానుసారంబు తెఱంగెఱింగించిన నమ్మహాదేవుం డి ట్లనియె. 112

సీ. వినవయ్య తండ్రి మే విశ్వేశ్వరునియందుఁ, జతురాస్యజీవకోశములు పెక్కు

1 'వరశూలహస్తయుత' అ. ప్ర. 2 బ్రహ్మన్ బుధుం డాలో. 3 హతుల మగుచు.

వేలసంఖ్యలు గూడి వేళతో నిబ్భంగి, నగు చుండుఁ జనుచుండు నదియుఁగాక
యెవ్వానిచే భ్రాంతి నే మందు చున్నార, మేను దేవళుఁ డసురేంద్రసుతుఁడు
నారదుఁ డజుఁడు సనత్కుమారుఁడు ధర్ముఁ, డా కపిలుఁడు మరీచ్యాదు లన్య

ఆ. పారవిదులు సిద్ధపతులు నెవ్వనిమాయ, నెఱుఁగలేము దాన నింత వడుదు
మట్టినిఖిలనాథునాయుధశ్రేష్ఠంబుఁ, దోలఁగఁజేయ మాకు దుర్లభంబు. 113

వ. మునీంద్రా నీవు నమ్మహాత్మునిశరణంబు వేఁడు మతండు మేలు సేయం గలవాఁ
డని పలికిన నీశ్వరునివలన నిరాశుండై దుర్వాసుండు వైకుంఠనగరంబునకుం జని.

శా. ఆవైకుంఠములోనిధర్మమణిసౌధాగ్రంబుపై లచ్చి దాఁ
గ్రేవన్ మెల్లన నర్మభాషణములం గ్రీడించుపుణ్యున్ హరిన్
దేవాధీశ్వరుఁ గాంచి యోవరద యోదేవేశ యోభక్తర
క్షావిద్యాపరతంత్ర మానుపఁగదే చక్రానలజ్వాలలన్. 115

ఉ. నీమహిమార్ణవంబుతుది నిక్కముగా నెఱుఁగంగ లేక నీ
ప్రేమకు నచ్చుదాసులకుఁ గ్రించుతనంబున నెగ్గు సేసితిన్
నామఱపున్ సహింపు మట నారకుఁడైన మనంబులో భవ
న్నామము చింత సేసిన ననంతసుఖస్థితి నొందకుండునే. 116

వ. అని పలికి పాదకమలంబులకు మ్రొక్కి లేవక యున్నదుర్వాసునిం గని హరి
యి ట్లనియె. 117

చ. చలమున బుద్ధిమంతు లగుసాధులు నాహృదయంబు లీల దొం
గిలి కొని పోవు చుందురు రకిల్బిషభక్తిలతాచయంబులన్
నిలువఁగఁ బట్టి కట్టుదురు నేరుపుతో మదకుంభికైవడిన్
వలలకుఁ జిక్కి భక్తజనవత్సలతం జను చుందుఁ దాపసా. 118

ఆ. నాకు మేలు గోర నాభక్తులకె కాని, భక్తజనుల కేన పరమగతియు
భక్తుఁ డెందు జనినఁ బఱతెంతు వెనువెంట, గోవువెంటఁ దగులుకోడెభంగి.

వ. అదియునుం గాక. 120

ఆ. తనువు మనువు విడిచి తనయులఁ జుట్టాల, నాలి విడిచి సంపదాలి విడిచి
నన్నకాని యన్య మెన్నఁడు నెఱుఁగని, వారి విడువ నెట్టివారి నైన. 121

క. పంచేంద్రియముల తెరువుల, వంచించి మనంబులందు వరమతులు ప్రతి
ష్ఠించి వహింతురు నన్నును, మంచిపతిం బుణ్యసతులు మరగించు క్రియన్.

క. సాధులహృదయము నాయది, సాధులహృదయంబు నేను జగముల నెల్లన్
సాధుల నేన యెఱుంగుదు, సాధు లెఱుంగుదురు నాదుచరితము విప్రా. 123

ఆ. ధారుణీసురులకుఁ దపము విద్యయు రెండు, ముక్తిసేయు చుండుముదముతోడ
దుర్వినీతు లగుచు దుర్జను లగువారి, కివియుఁ గీడు సేయ కేల యుండు. 124

క. నా తేజము సాధులలో, నాతత మై యుండు వారి నలఁచుజనులకున్

హేతిక్రియ భీతి నిచ్చుం, జేతోమోహంబుఁ జెఱుచు ♦ సిద్ధము సుమ్మీ. 125

క. అదె పో బ్రాహ్మణ నీకును, సదయుఁడు నాభాగసుతుఁడు ♦ జనవినుతగుణా
స్పదుఁ డిచ్చు నభయ మాతని, మది సంతసపఱచి వేఁడు ♦ మా శరణంబున్.

మ. అని శ్రీవల్లభుఁ డానతిచ్చిన మహో ♦ ద్యచ్చక్రకీలావళీ
జనితాయాసుఁడు నిర్వికాసుఁ డుదిత ♦ శ్వాసుండు దుర్వాసుఁ డ
ల్లన యేతెంచి సుభక్తిఁ గాంచెఁ గరుణా ♦ లావణ్యవేషున్ విదో
షు నయోదారమనీషు మంజుమితభా ♦ షు న్నంబరీషున్ వెసన్. 127

వ. కని దుఃఖితుం డయి యమ్మహీవల్లభుపాదంబులు వట్టి విడువ కున్న నానరేంద్ర
చంద్రుండు చరణస్పర్శనంబునకు నోడుచుఁ గరుణారసపీడితహృదయుం డయి
హరిచక్రంబు నిట్లని స్తుతియించె. 128

సీ. నీవ పావకుఁడవు ♦ నీవ సూర్యుండవు, నీవ చంద్రుండవు ♦ నీవ జలము
నీవ నేలయు నింగి ♦ నీవ సమీరంబు, నీవ భూతేంద్రియ ♦ నికరములును
నీవ బ్రహ్మంబును ♦ నీవ సత్యంబును, నీవ యజ్ఞంబును ♦ నీవ ఫలము
నీవ లోకేశులు ♦ నీవ సర్వాత్మయు, నీవ కాలంబును ♦ నీవ జగము

తే. నీవ బహుయజ్ఞభోజివి ♦ నీవ నిత్య,మూలతేజంబు నీకు నే ♦ మ్రొక్కువాఁడ
నీరజాక్షుండు చాల మ ♦ న్నించునట్టి,శస్త్రముఖ్యమ కావవే ♦ చాలు మునిని.

మ. హరిచే నీవు విసృష్టమై చనఁగ ము ♦ న్నాలించి నీధారలన్
ధరణిన్ వ్రాలుట నిక్క మంచు మునుపే ♦ దైత్యేంద్రమధ్యంబులో
శిరముల్ పాదములున్ భుజోరుయుగముల్ ♦ చేతుల్ నిజాంగంబు లం
దురులం బ్రాణసమీరముల్ వెడలు నీ ♦ యుద్ధంబులం జక్రమా. 130

ఆ. కలఁగి నిద్ర వోవఁ ♦ గలపోన వచ్చిన, నిన్నుఁ జూచి దీర్ఘ ♦ నిద్ర వోదు
రసురవరులు శయ్య ♦ లం దున్న సతులు ప్ర,భాతమందు లేచి ♦ పలవరింప. 131

ఉ. చీకటిఁ బాపుచున్ వెలుఁగు ♦ సేయుచు సజ్జనకోటి నెల్ల స
శ్రీకులఁ జేయు నీరుచులు ♦ సెల్వుగ ధర్మసమేతలై నినున్
వాకున నిట్టి దట్టి దని ♦ వర్ణన సేయ విధాత నేరఁ డ
[1]స్తోకము నీదురూపు గల ♦ దుం దుది లేదు పరాత్పరాద్య మై. 132

ఆ. కమలలోచనుండు ♦ ఖలుల శిక్షింపఁగఁ, బాలు సేయ నీవు ♦ పాలు వడితి
వైన నింకఁ జాలు ♦ నాపన్నుఁడై యున్న, తపసిఁ గావు మీవు ♦ ధర్మవృత్తి.

వ. అని వినుతించి చేఁదమ్మిదోయి నొసలం బొసంగించి యిట్లనియె. 134

ఆ. ఏ నమస్కరింతు ♦ నింద్రశాత్రవధూమ,కేతువునకు ధర్మ ♦ సేతువునకు
విమలరూపమునకు ♦ విశ్వగోపమునకుఁ, జక్రమునకు గుప్త ♦ శక్రమునకు. 135

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 136

---

1 స్తోకము నీమహామహిమ ♦ దోషనివారి పరాపరాద్యమున్. అ. ప్ర.

ఆ. విహితధర్మమందు విహరింతునేనియు, నిష్టమైనద్రవ్య మిత్తునేని
ధరణిసురుఁడు మాకు దైవతం బగునేని, విప్రునకు శుభంబు వెలయుఁ గాక.

క. అఖిలగుణాశ్రయుఁ డగుహరి, సుఖమై నాకొలువువలనఁ జొక్కెడినేనిన్
నిఖిలాత్మమయుం డగుటను, సుఖమందుం గాక భూమిసురుఁ డివ్వేళన్. 138

వ. అని యివ్విధంబునం బొగడుపుడమిఱేనివలన మన్నించి తపసిని దాహంబు నొందింపక రక్కసులగొంగచక్రంబు తిరిగి చనియె నంత దుర్వాసుండు శాంతిం బొంది మెల్లనిమేలిమాటల నారాజున్ దీవించి యి ట్లనియె. 139

మ. నరనాథోత్తమ మేలు సేసితి కదా నాతప్పు మన్నించి శ్రీ
హరిపాదాబ్జము లింత ముట్టఁ గొలుతే యాశ్చర్య మా నెన్నుచో
నరుఁ డండ్రే నినుబోఁటిసాధునకుఁ దా నై యిచ్చుటల్ గాచుటల్
సొరిదిన్ నైజగుణంబులై సరస వక్షచ్ఛం గాదె మిత్రాకృతిన్. 140

వ. అదియునుంగాక. 141

మ. ఒకమా ఱెవ్వనిపేరు కర్ణములలో నొయ్యార మై సోఁకినన్
సకలాఘంబులు పల్లటించి తొలఁగున్ సంభ్రాంతితో నట్టిస
త్సుకరున్ మంగళతీర్థపాదు హరి విష్ణున్ దేవదేవేశుఁ దా
రకలంకస్థితిఁ గొల్చుభక్తులకు లే దగ్గంబు రాజాగ్రణీ. 142

మత్తకోకిలము. తప్పు లోఁగొని చక్రపావకదాహముం బెడఁబాపి తొ
నొప్పు నొప్పు భవద్దయారస మోనరేశ్వర ప్రాణముల్
సెప్పవున్ మును వోయి క్రమ్మఱఁ జేరె ధన్యుఁడ నైతి నీ
కెప్పుడున్ శుభ మేను గోరెద నింకఁ బోయెద భూవరా. 143

క. అనినవిని రాజముఖ్యుఁడు, మునివల్లభుపాదములకు మ్రొక్కి కడున్ మ
న్నన సేసి యిష్టభోజన, మనువుగఁ బెట్టించెఁ దృప్తుఁ డయ్యె నతండున్.

వ. మఱియు నమ్మునీంద్రుం డి ట్లనియె. 145

శా. కంటిన్ నేఁటికి నిన్ను నీవచనముల్ కర్ణద్వయిం బ్రీతిగా
వింటి న్నన్నముఁ గొంటి నీగృహమునన్ వేడ్కన్ ఫలం బబ్బె నే
మంటిం బోయెద నీచరిత్ర మమరుల్ మర్త్యుల్ సుఖాసీను లై
మింటన్ మేదిని సన్నుతింపఁ గల రీశ్రీమీఁదన్ నరేంద్రాగ్రణీ. 146

వ. అని చెప్పి దుర్వాసుం డంబరీషుని దీవించి కీర్తించి మింటితెరువున బ్రహ్మలోకంబునకుం జనియె మునీశ్వరుండు వచ్చి మగుడం జనువేళకు నొక్కవత్సరంబు నిండి వ్రతంబు పరిపూర్ణం బయ్యె నైన.
147

ఆ. అవనిసురుఁడు గుడువ నతిపవిత్రం బైన, వంటకంబు భూమివరుఁడు గుడిచెఁ
దపసినెగులుమాన్పఁ దా నెంతవాఁ డను, హరికృపామహత్వమనుచుఁ దలఁచి.

వ. మఱియును, 149

క. హరిఁ గొల్చు చుండువారికిఁ, బరమేష్ఠిపదంబు మొదలు § [1]పదభోగంబుల్
నరకసమము లనుతలఁపున, ధరణీరాజ్యంబుతోడి § తగులము మానెన్. 150

వ. ఇట్లు విరక్తుం డై. 151

ఆ. తనకు సదృశు లైన § తనయుల రావించి, ధరణిభరము వారిఁ § దాల్పఁ బంచి
కాననంబు సొచ్చెఁ § గామాదివిజయుఁ డై, నరవిభుండు హరిస § నాథుఁ డగుచు.

క. ఈయంబరీషుచరితముఁ, దీయంబున విన్నఁ జదువఁ § ధీసంపన్నుం
డై యుండును భోగపరుం, డై యుండును నరుఁడు పుణ్యుఁ § డై యుండు నృపా.

వ. విను మయ్యంబరీషునకు విరూపుండును (కేతుమంతుండును శంభుండును నను వారు మువ్వురు కొడుకు లందుఁ గేతుమంతుండును శంభుండును హరిం గూర్చి తపంబు సేయువారై వనంబునకుం జనిరి) విరూపునికిఁ బృషదశ్వుండును బృషదశ్వునకు రథీతరుండును గలిగి రమ్మహాత్మునికి సంతతి లేకున్న నంగిరసుఁ డను మునీంద్రుం డతనిభార్యయందు బ్రహ్మతేజోనిధు లయినకొడుకులం గనియె. వారలు రథీతరగోత్రులు నాంగిరసు లనుబ్రాహ్మణులు నై యితరులందు ముఖ్యు లయి ప్రవర్తిల్లి రని చెప్పి శుకుం డిట్లనియె. 154

ఇక్ష్వాకువంశానుక్రమము.

క. ఒకనాఁడు మనువు దుమ్మిన, వికలుఁడు గా కతనిఘ్రాణ § వివరము వెంటం
బ్రకటయశుం డిక్ష్వాకుం, డకలంకుఁడు పుట్టె రవికు § లాధీశుం డై. 155

సీ. ఇక్ష్వాకునకుఁ బుత్రు § లెలమిఁ బుట్టిరి నూర్వు, రమర వికుక్షియు § నిమియు దండ
కుండు నాతనిపెద్ద § కొడుకులు మువ్వురా, ర్యావర్తమందు హి § మాచలంబు
వింధ్యాద్రిమధ్య ము § ర్వీమండలము గొంత, యేలిరి యిరువది § యేవు రొక్క
పొందున నాతూర్పు § భూమి పాలించిరి, యందఱు పడమటి § కధిపు లైరి

తే. యున్న నలువదియేడ్వురు § నుత్తరోర్వి, దక్షిణోర్వియుఁ గాచిరి § తండ్రియంత
నష్టకాశ్రాద్ధ మొనరింతు § ననుచు నగ్ర, సుతు వికుక్షి నిరీక్షించి § శుద్ధ మైన
మాంసఖండంబు దెమ్మన § మహితయశుఁడు. 156

మ. అగుఁ గా కంచు వికుక్షి వేఁట సని ఘో § రారణ్యభూమిం దగన్
మృగసంఘంబులఁ జంపి బిట్టలసి తా § మే నొల్లఁ బో నాఁకటన్
సగ మై యొక్కశశంబుఁ బట్టి తిని శే § షం బైనమాంసంబు శీ
ఘ్రగతిం దండ్రికిఁ దెచ్చి యిచ్చె నకలం § కస్ఫూర్తి వర్తిల్లఁగాన్. 157

తరలము. కులగురుండు వసిష్ఠుఁ డంత వి § కుక్షి కుందెలు దింట లో
పల నెఱింగి యనర్హ మెంగిలి § పైతృకం బొనరింపఁగా
వలను వీఁడు దురాత్మకుం డన § వానితండ్రియు వానిఁ జెం
తలఁ జరింపఁగ నీక దేశము § దాఁటి పో నడిచెన్ వడిన్. 158

1 ఫలభోగంబుల్.

ఆ. కొడుకుఁ బెడలఁ గొట్టి గుణవంతుఁ డిక్ష్వాకుఁ, డావసిష్ఠుఁ డేమి యానతిచ్చె
నదియుఁ జేసి యోగియై వనంబునఁ గళే, బరము విడిచి ముక్తిపదము నొందె.

చ. జనకుఁడు ముక్తి కేఁగ నయశాలి వికుక్షి శశాదుఁ డంచు భూ
జనులు నుతింప నీధరణిచక్ర మశేషము నేలి యాగముల్
గొనకొని చేసెఁ బ్రీతి హరిఁ గూర్చి పురంజయుఁ బుత్త్రుఁ గాంచెఁ బే
ర్కొనియె సురేంద్రవాహుఁడుఁ గకుత్స్థుఁడు నంచును వాని లోకముల్. 160

సీ. కృతయుగాంతంబున దితిసుతామరులకు, రణ మయ్యె నందులో రాక్షసులకు
నమరవల్లభుఁ డోడి హరితోడఁ జెప్పిన, జలజనేత్రుఁడు పురంజయునియందు
వచ్చి నే నుండెద వాసవ వృషభంబ, వై మోవు మని పల్కె నమరవిభుఁడు
గోరాజమూర్తిఁ గకుత్ప్రదేశంబున, నాపురంజయు మోచె నంత నతఁడు

తే. విష్ణుతేజంబు దనయందు విస్తరింప, దివ్యచాపంబు చేఁ బట్టి దీర్ఘనిశిత
బాణములఁ బూని వేల్పులు ప్రస్తుతింప, నంతఁ గాలాగ్నిచాడ్పున ననికి నడచె.

చ. నడచి శరావళిన్ దనుజనాథులమేనులు సించి కంఠముల్
దొడిఁదొడిఁ ద్రుంచి కాలుపురిత్రోవకుఁ గొందఱఁ బుచ్చి కొందఱిన్
వడి నురగాలయంబున నివాసము సేయఁగఁ దోలి యంత నూ
ఱడక నిశాచరేంద్రులపురంబులు గాల్చెఁ బురంజయాఖ్యతన్. 162

వ. ఇవ్విధంబున శశాదపుత్త్రుండు రాక్షసులపురంబులు జయించినకతనం బురంజయుండును వృషభరూపుం డైనయింద్రుండు వాహనం బగుటం జేసి యింద్రవాహనుండును నతనిమూఁపురం బెక్కి రణంబు సేసినకారణంబున గకుత్స్థుండును నన నీమూఁడునామంబులం బ్రసిద్ధి కెక్కె దైత్యులధనంబుల నింద్రున కిచ్చె నప్పురంజయునిపుత్త్రుం డనేనసుం డతనిపుత్త్రుండు పృథుండు వానికొడుకు విశ్వగంధుండు వానినందనుండు చంద్రుండు వానిసుతుండు యవనాశ్వుండు · వాని తనూభవుండు శవస్తుం డతండు శావస్తినామనగరంబు నిర్మించె వానితనయుండు బృహదశ్వుండు వానికిఁ గువలయాశ్వుండు జనించె [1]నానరేంద్రచంద్రుండు. 163

క. లావు మెఱసి యిరువదియొక, వేవురు నందనులుఁ దాను వీరుఁ డతఁడు భూ
దేవుఁ డుదంకుఁడు వనుప దు, రావహుఁ డై చంపె ధుంధు నమరాబంధున్.

వ. అది కారణంబుగా ధుంధుమారుం డన నెగడె నయ్యసురముఖానలంబునఁ గువలయాశ్వకుమారు లందఱు భస్మంబై రందు దృఢాశ్వుండును గపిలాశ్వుండును భద్రాశ్వుఁడును ననువారలు ముగ్గురు సిక్కి రందు దృఢాశ్వునకు హర్యశ్వుండును హర్యశ్వునకు నికుంభుండును నికుంభునకు బర్హిణాశ్వుండును బర్హిణాశ్వు

1. 'నానరేంద్రచంద్రుఁ డేకవింశతిసహస్రసంఖ్యలగుపుత్త్రులతోడఁ గూడి యుదంకునకుఁ బ్రియార్థంబుగా ధుంధు వనురాక్షసుని వధియించె నది గారణంబుగాధుంధుమారుం డన' వ్రా. ప్ర.

నకుఁ గృతాశ్వుండును గృతాశ్వునకు సేనజిత్తును సేనజిత్తునకు యువనాశ్వుం
డును జనించి రయ్యువనాశ్వుండు గొడుకులు లేక నూర్వురు భార్యలుం దానును
నివ్వెఱపడి యుండ నారాజునకు మునులు గృప చేసి యింద్రునిఁ గూర్చి సంతతి
కొఱకు నైంద్రయాగంబు సేయించి రందు. 165

సీ. భూమీశుభార్యకుఁ బుత్రలాభము నక్కై, వోయుతలంపున భూమిసురులు
జలములు మంత్రించి జలకలశము డాఁచి, నియమంబుతోఁ గూడి నిద్రవోవ
ధరణీశ్వరుఁడు పేరుదప్పితో నారాత్రి, ధృతి లేక యజ్ఞమందిరముఁ జొచ్చి
యానీరు ద్రావిన నంత మేల్కనివార, లెవ్వఁడు ద్రావె నీ రెందుఁ బోయె

ఆ. ననుచు రాజు ద్రావుటంతయు భావించి, యెఱిఁగి చోద్యమంది యీశ్వరాజ్ఞ
యెవ్వఁడోపుఁ గడవ నీశ్వరునకు నమస్కార మనుచు నేదికార్య మనుచు.

వ. వారలు గుఃఖించు చుండునంతఁ గొంతదడవునకు యువనాశ్వునికడుపు వ్రక్క
లించుకొని చక్రవర్తిచిహ్నంబులు గలకుమారుండు జన్మించి తల్లి లేనికతంబు
నఁ గడుపునకు లేక యేడ్చుచుండ నింద్రుండు వచ్చి శిశువునకు నాఁకలి దీఱు
కొఱకు వానినోరం [1]దన దేశిని నిడినం డావినకతంబున వాని పేరు మాంధాత
యని నిర్దేశించి చనియె నివ్విధంబున. 167

ఆ. కడుపు వగుల ముద్దుకొడుకు జన్మించినఁ, దీఱఁ డయ్యెఁ దండ్రి దేవవిప్ర
కరుణ యట్లుకాదె కడిఁదిదైవములావు, గలుగువాఁడు బ్రదుకుఁగాక చెడునె.

వ. ఇట్లు బ్రదికి యున్నయువనాశ్వుండు గొంతికాలంబునకుఁ దపంబు సేసి సిద్ధిం
బొందె నంత. 169

సీ. పడమటఁబొడమెడుబాలచంద్రునిమాడ్కిఁ, బూఁటపూఁటకువృద్ధిఁబొందెబాలుఁ
డల్లన పరిపూర్ణయౌవనారూఢుఁ డై, రావణాదిరిపుల రాజవరుల
దండించి తనుఁ ద్రసదస్యుఁడంచు సురేంద్రుఁ, డంకింప శూరుఁ డై యఖలదేవ
మయు నతీంద్రియు విష్ణు మాధవు ధర్మాత్ము, నజుని యజ్ఞాధీశు నాత్మఁగూర్చి

తే. చేసెఁ గ్రతువులు భూరిదక్షిణల నిచ్చి, ద్రవ్యయజమానవిధిమంత్రధర్మయజ్ఞ
కాలఋత్త్విక్ప్రదేశముఖ్యంబు లెల్ల, విష్ణురూపంబు లనుచు భావించి యతఁడు.

క. [2]బలిమి నడంచుచు నరులం, జలివెలుఁగుఁ వేఁడివెలుఁగుఁ జనుచోటెల్లన్
జలరుహనయనునికరుణను, జెలువుగ మాంధాత నేలె సిరి నిండారన్. 171

వ. అంత నారాజునకు శశిబిందునికూఁతు రగుబిందుమతియందుఁ బురుకుత్సుండు
నంబరీషుండును ముచుకుందుండును ననువారు ముగ్గురు గొడుకులు నేఁబండ్రు
గూఁతులును జనియించి పెరుఁగు చున్నయెడ. 172

సీ. యమునాజలములోన నధికుఁడు సౌభరి, తపము సేయుచు జలస్థలమునందుఁ
బిల్లలుఁ దనప్రాణవల్లభయును గూడి, మెలఁగ నానందించుమీనరాజుఁ

---

1. బెన్నువ్రే లిడినం. 2. బలిమి నిల యేఁడుకొఱఁగులు.

గనుఁగొని సంసారకాంక్షి యై మాంధాత, నొకకన్య నడుగ నృపోత్తముండు
దరుణి నిత్తును స్వయంవరమునఁ జేకొను, మనవుడు ననుఁ జూచి యౌవనాంగి

ఆ. నేల ముసలిఁ గోరు నిట్టట్టు వడఁకెడి, వాఁడఁ జాల నరసినాఁడ నొడల
జిగియు బిగియు లేనిశిథిలుండఁ గరఁగింప, బాలఁ దిగిచికొనుసుపాయ మెట్లు.

వ. అదియునుం గాక. 174

ఆ. బాల పువ్వుఁబోఁడి ప్రాయంపువానిని, జెన్నువాని ధనముఁ జేర్చువాని
మరగనేనిఁగొంత మరగుఁ గా కెదిరిఁ ద, న్నెఱిఁగి ముసలితపసి నేల మరగు.

వ. అని విచారించి సౌభరి దనతపోబలంబునం జేసి ముసలితనంబు విడిచి యెలప్రాయంపుఁగొమరుం డయి యలంకరించికొని ముందట నిలువంబడిన మాంధాతయుఁ గన్నియలనగరు గాచికొని యున్నవారికి సెలవు సేసిన వా రమ్మునీంద్రుని నారాజపుత్రిక లున్నయెడకుం గొనిపోయి చూపిన. 176

ఉ. కోమలులార వీఁడు నలకూబరుఁడో మరుఁడో జయంతుఁడో
యేమతి వచ్చె వీనిఁ దడ వేల వరింతుము నేమ నేమ యం
చామునినాథుఁ జూచి చలితాత్మిక లై సొరిదిన్ వరించి రా
భామిను లందఱుం గుసుమబాణుఁడు గీ యని ఘంట వ్రేయఁగన్. 177

వ. ఇట్లు రాజకన్యకల నందఱం జేకొని సౌభరి నిజతపఃప్రభావంబున ననేకలీలావినోదంబులఁ గల్పించి. [లందుఁ

సీ. గృహరాజములయందుఁ [1]కృతకాచలములందుఁ, గలువలు విలసిల్లుకొలఁకు
గలకంఠశుభమధుకరనినాదములచే, వర్ణనీయము లైనవనములందు
మణివేదికలయందుఁ మహనీయపర్యంక, పీఠలీలాశైలబిలములందు
శృంగారవతు లగుచెలువలు పలువురు, తనపంపు సేయ సుస్థలములందు

తే. వస్త్రమాల్యానులేపసువర్ణహార, భూరిసంపద నిష్టాన్నభోజి యగుచుఁ
బూఁటపూఁటకు నొకవింతపొలుపుఁ దాల్చి, రాజకన్యల నందఱరతులఁ దేల్చె.

క. పెక్కండ్రు రాజముఖులకు, నొక్కఁడు మగఁడయ్యుఁ దనియకుండె మునీంద్రుం
డెక్కుడుఘృతధారలచే, నక్కజ మై తృప్తి లేనియనలునిభంగిన్. 180

వ. ఇవ్విధంబున. 181

క. ఆరామంబున మునివరుఁ, డారామలతోడ బహువిహారామలుఁ డై
[2]పోరాములఁ దనకిట్టటు, పోరాములు సేసి కొన్నిప్రొద్దులు పుచ్చెన్. 182

వ. అంత నొక్కనాఁడు మాంధాతృమేదినీవల్లభుండు మునీశ్వరుం డెందుఁ బోయెఁ గూఁతు లెక్కడ నలజడి పడు చున్నవారలో యని తలంచి వెదక వచ్చి యొక్కమహాగహనంబున మణిమయసౌధంబులం జక్రవర్తియుంబోలెఁ గ్రీడించు చున్నతాపసరాజుం గని సంతసించి వెఱఁగువడి మన్ననలం బొంది మెల్లన కూఁతు

---

1 'కేళిగృహములందుఁ గుసుమవల్లరులందు' వ్రా. ప్ర. 2 'గారాముల' అ. ప్ర.

లం బొడగని సత్కరించి యిట్లనియె. 183

క. నాతోడులార మీపతి, మీతోడిద పనులయెడల మేలే యనుచున్
నాతోడిద నాతోడిద, తాతా మే లనుచు ననిరి తరుణులు వరుసన్. 184

వ. అంతఁ గొంతకాలంబునకు బహుభార్యాచర్యుం డగుసౌభరి యేకాంతంబునఁ దన్నుఁ దాన చింతించుకొని మీనమిథునసంగదోషంబునం గాఁపురంబు దనకు నగపడుట యెఱింగి పశ్చాత్తాపంబున ని ట్లనియె. 185

మ. ఉపవాసంబుల డయ్యుటో విషయసంయోగంబు వర్జించుటో
తపముం బూని చరించుటో హరిపదధ్యానంబునన్ నిల్చుటో
యపలాపంబున నేల పొందితి హతం బయ్యెం దపం బెల్ల నీ
కపటస్త్రీపరిరంభముల్ మునులకుం గైవల్యసంసిద్ధులే. 186

చ. ముని నఁట తత్త్వవేది నఁట మోక్షము గాని సుఖంబు లెవ్వియుం
జన వఁట కాంత లేఁబ దఁట సౌధచయం బఁట వానదేశముం
దనయులు నైదు వే లఁట నిదానము మీనకుటుంబి సౌఖ్యముం
గను టఁట చెల్లరే నగవు గాక మహాత్ములు సూచి మెత్తురే. 187

ఆ. తపముసేయువాఁడు దత్త్వజ్ఞుఁ డగువాఁడు, నెలమి మోక్ష మిచ్ఛయించువాఁడు
నేకతంబు విడిచి యేర్పడ నేరఁడు, గాఁపురంబు సేయుఁ గఱటితపసి. 188

వ. అని దుఃఖించి తన్నుం దాన నిందించుకొని తనవేడబంబు [1]వివేకించుచు నిహపరసాధకుం డై గాఁపురంబు విడిచి సతులుం దానును వానప్రస్థధర్మంబున నడవికిం జని ఘోరతపంబు సేసి శరీరంబు గుదియించి యగ్నిసహితుం డై పరబ్రహ్మంబు సొచ్చె నంత. 189

క. మునిపతి వనమున కరిగినఁ, వనితలుఁ దో నరిగి ప్రాణవల్లభుగతికిం
జనిరి వెనుతవిలి విడువక, యనలము నన శిఖలు నిలువ కరిగినభంగిన్. 190

వ. అంత మాంధాతపెద్దకొడు కగునంబరీషునిం దత్పితామహుం డగుయువనాశ్వుండు దనకుఁ బుత్త్రుండుగా వలయు నని కోరి పుచ్చుకొనియె నయ్యంబరీషునకు యౌవనాశ్వుం డతనికి హారితుండు జనియించి రది కారణంబుగా నంబరీషయౌవనాశ్వహారితులు మాంధాతృగోత్త్రంబునకుఁ బ్రవరు లైరి మాంధాతరెండవకొడుకు పురుకుత్సు నురగలోకంబునకుఁ గొనిపోయి నాగకుమారులు దమచెలియలి నర్మద యనుకన్యకను వివాహంబు చేసిరి పురుకుత్సుండు నక్కడ ననేకగంధర్వనాథుల వధించి తననాగలోకసంచరణంబు దలంచువారికి నురగభయంబు లేకుండ వరంబు వడసి తిరిగి వచ్చె నాపురుకుత్సునకుఁ ద్రసదస్యుండుఁ ద్రసదస్యునకు ననరణ్యుండు నాయనరణ్యునకు హర్యశ్వుండు హర్యశ్వునకు నరుణుండు నరుణునకుఁ ద్రిబంధనుండుఁ ద్రిబంధనునకు సత్యవ్రతుండును

1 ప్రపంచంబు సేయుచు.

జన్మించి తాసత్యవ్రతుండ త్రిశంకుం డనం బరఁగె నతండు. 191

సీ. గురుశాపవశమునఁ ♦ గూలి చండాలుఁడై, యనఘాత్ముఁ గౌశికు ♦ నాశ్రయించి
యతనిలావున దివి ♦ జాలయంబున కేఁగ, మన్నింప కమరులు ♦ మరలఁ ద్రోయఁ
దలక్రిందుగాఁ బడి ♦ దైన్యంబుతోఁ రాఁగఁ, గౌశికుఁ డెప్పటి ♦ ఘనత మెఱసి
నిలిపె నాకసమున ♦ నేఁడు నున్నాఁడు త్రి, శంకుఁ డాతఁడు హరి ♦ శ్చంద్రుఁగనియె

తే. నాహరిశ్చంద్రుఁ గౌశికుఁ ♦ డర్థిఁ జేరి
యాగదక్షిణామిషమున ♦ నఖిలధనముఁ
గొల్లగొని మీఁదఁ గులహీనుఁ ♦ గొలువఁ బెట్ట
బొంక కలజడిఁ బొందె నా ♦ భూవరుండు. 192

వ. ఇట్లు విశ్వామిత్రుండు హరిశ్చంద్రు నెగులుపఱచుట విని వసిష్ఠుండు విశ్వామిత్రుని [1]గృధ్రిమ్మవు గమ్మని శపించె విశ్వామిత్రుండును వసిష్ఠుని బకంబవు గమ్మని శపించెఁ బక్షిరూపు లయ్యును (వైరంబు మానక) యయ్యిరువురును యుద్ధంబు సేసి రంత హరిశ్చంద్రుండు పుత్రులు లేక నారదునుపదేశంబున (వరుణోపాసనంబు నతిభక్తితోఁ జేయ నా) వరుణు(ండు ప్రత్యక్షుంబైన నత)నికిమ్రొక్కి యిట్లనియె.

ఆ. వరుణదేవ నాకు ♦ వరవీరగుణముల, కొడుకు పుట్టెనేని ♦ కొడుకుఁ బట్టి
పశువుఁ జేసి నీవు ♦ పరిణమింపఁగ వేల్తుఁ, గొడుకు నీఁ గదయ్య ♦ కొసరు లేక.

వ. అని పలికినం గుమారుండు గలిగెడు నని వరం బిచ్చి వరుణుండు సనియె నంత హరిశ్చంద్రునకు వరుణప్రసాదంబున రోహితుం డనుకుమారుండు జన్మించె వరుణుండును హరిశ్చంద్రకుమారు నుద్దేశించి. 195

సీ. పురిటిలోపల వచ్చి ♦ పుత్రు వేలువు మన్నఁ, బురుడువోయినఁగాని ♦ పొసఁగదనియెఁ
బలురాకమును వచ్చి ♦ బాలు వేలువు మన్నఁ, బండ్లు లేకుంట న ♦ భావ్యుఁ డనియెఁ
బండ్లు రాఁ జూచి డిం ♦ భకుని వేలువు మన్నఁ, బడిపండ్లురామి న ♦ భావ్యుఁ డనియెఁ
బడిపండ్లు వొడమినఁ ♦ గొడుకు వేలువు మన్నఁ, బోరుల కొదవక ♦ పోలదనియెఁ

ఆ. దొడరి యిట్లు గొడుకు ♦ తోడిమోహంబునఁ, బొద్దు లెడపు చుండఁ ♦ బుత్రుఁ డపుడు
దండ్రితలఁపుఁ గొలఁదిఁ ♦ దనలోనఁ జింతించి, యింట నుండ కడవి ♦ కేఁగె వెఱచి.

వ. ఇట్లు వనంబునకుం జని శరశరాసనధరుం డయి రోహితుండు దిరుగు చుండి వరుణగ్రస్తుం డై హరిశ్చంద్రుండు [2]మహోదరవ్యాధిచేఁ బీడితుండుగా నుండుట విని పురంబునకుం దిరిగి రా గమకింప నింద్రుండు ముసలితపసి యై వచ్చి యిట్లనియె. 197

ఆ. పుణ్యభూము లరుగు ♦ పుణ్యతీర్థంబులఁ, గ్రుంకు పుణ్యజనులఁ ♦ గోరి చూడు
పుణ్యకథలు వినుము ♦ భూపాలనందన, మేలు గలుగు నింటి ♦ మేర వలదు. 198

వ. అని యిట్లు మగిడించినం దిరిగి చని రోహితుం డొక్కయేఁ డవ్వనంబునం దిరిగి

---

1. 'నాశేలవు'. 2. బరికడుపుతో - బరగడుపుతో నుంట విని.

క్రమ్మఱం జనుదేర నింద్రుండు వచ్చి తొంటియట్ల నివారించె నివ్విధంబున. 199

సీ. ఐదేండ్లు మరలించె నమరేంద్రుఁ డాబాలు, నాఱవయేఁడు వాఁ డడవిఁ బుచ్చి
యింటికి వచ్చుచు నెలమి నజీగర్తు, మధ్యమపుత్త్రు సన్మాన్యచరితు
ఘను శునశ్శేఫునిఁ గొని యాగపశువుగ, నాహరిశ్చంద్రున కాతఁ డిచ్చెఁ
బురుషమేధము సేసి భూపాలవర్యుఁడు, వరుణాదినిఖిలదేవతలఁ దనిపె

తే. హోత కౌశికుఁ డధ్వర్యుఁ డొనర భృగువు
బ్రహ్మ జమదగ్ని సామంబు పాడువాఁడు
ముని వసిష్ఠుఁ డామఖమున ముదముఁ బొంది
కనకరథ మిచ్చె నింద్రుఁ డా మనుజపతికి. 200

వ. శునశ్శేఫునిప్రభావంబు వెనుక వివరించెద నంత భార్యాసహితుం డైన హరిశ్చంద్రువలనం బ్రీతుం డై విశ్వామిత్రుండు నిరస్తదోషుం డైన యతనికి ముఖ్యజ్ఞానంబు గృపసేసిన మనం బన్నమయంబు గావున మనంబున నన్నరూపి యైన పృథివి నెఱింగి పృథివిని జలంబువలన (నడంచి) జలంబుఁ దేజంబువలన (నింకించి) తేజంబు వాయువువలనం జేరిచి వాయువు నాకాశంబునం గలిపి యాకసంబుఁ దామసాహంకారంబునందు లయంబు సేసి యహంకారత్రయంబు మహత్తత్త్వంబునందు డిందించి [1]పరతత్త్వంబునకు లోకంబులు సృజించెద నను తలం పైన మహత్తత్త్వంబునందు విషయాకారంబు నివర్తించి విషయవివర్జితం బైన మహత్తత్త్వంబుగా నెఱుంగుచు నయ్యెఱుకవలన సంసారహేతు వైన ప్రకృతిని భస్మంబు సేసి యయ్యెఱుకను నిర్వాణసుఖపారవశ్యంబునం బరిహరించి సకలబంధవిముక్తుం డై హరిశ్చంద్రుం డవాఙ్మనసగోచరం బయిననిజరూపంబుతో వెలుంగుచుండె నతనికుమారుం డగు రోహితునకు హరితుండు పుట్టె హరితునకుఁ జంపనామధేయుఁడు జనియించె నతండు తనపేరఁ జంపానగరంబు నిర్మించె నా చంపునికి సుదేవుండు సుదేవునికి విజయుండు విజయునకు రురుకుండు రురుకునకు వృకుండు వృకునకు బాహుకుండు జనించి రందు బాహుకుండు.

—•• సగరచక్రవర్తికథాప్రారంభము. ••—

సీ. దండించి పగవాగు దనభూమిఁ జేకొన్న, నంగనలును దాను నడవి కేఁగి
యడవిలో ముసలి యై యాతఁడు సచ్చిన, నాతనిభార్య దా ననుగమింపఁ
గదియుచో నా స్త్రీకి గర్భంబు గలుగుట, యౌర్వమునీశ్వరుఁ డాత్మ నెఱిఁగి
వారించె నంత నవ్వనజాక్షి సవతులు, సూలు నిం డారినఁ జూడఁ జాల

తే. కర్థి నన్నంబు గుడుచుచో నందుఁ గలిపి
విషము వెట్టిరి పెట్టిన విరిసి పడక
గరముతోఁ గూడ సగరుండు ఘనుఁడు పుట్టె

1 తనకుఁ దలం పైన.

వరయశస్స్ఫూర్తితోఁ జక్ర§వర్తి యయ్యె. 202

శా. చండస్ఫూర్తి నతండు తండ్రిపగకై § సంగ్రామరంగంబులం
జెండెన్ హైహయబర్బరాదుల వధిం§చెం దాళజంఘాదులం
ముండీభూతులుగా నిరంబరులుగా § మూర్తుల్ సబీభత్సులై
యుండం జేసె నిజారులన్ సగరనా§మోర్వీవిభుం డల్పుఁడే. 203

క. ఖగరాజరుచులు గలయిల, పగరాజుల నడఁచి యేలె § బాహాశక్తిన్
నగరాజధీరు శూరున్, సగరున్ హతవిమతనగరుఁ § జను వినుతింపన్. 204

సీ. ఔర్వుండు సెప్పంగ § నఖిలవేదాత్మకు, హరి నీశు నమృతు న§నంతుఁ గూర్చి
వాజిమేధంబులు § వసుధేశ్వరుఁడు సేసె, నం దొక్కమఖముస§హాయము విడువ
నగభేది గొనిపోయి § నాగలోకంబునఁ, గపిలునిచేరువఁ § గట్టి తొలఁగె
నంత గుఱ్ఱముఁ గాన § కారాజు దనపుత్ర, నివహంబు దిశలకు § నెమకఁ బంప

తే. వారు నిలయేడుదీవుల § వరుస వెదకి, మఖతురంగంబు లేకున్న § మగిడి రాక
ప్రాభవంబున దోర్దండ§బలము మెఱసి, త్రొచ్చి కోరాడి త్రవ్విరి § కుతల మెల్ల.

వ. ఇట్లు సుమతికొడుకులు నేలం ద్రవ్వి పాతాళంబునం దూర్పుముట్టియున్నయుత్తర భాగంబునం గపిలమహామునిపొంత నున్నతురంగంబుఁ గని. 206

చ. ఎఱిఁగితి మద్దిరయ్య తడ § వేటికి గుఱ్ఱపుదొంగ బంటు నీ
జఱభునిఁ బట్టి చంపుఁ డతి§సాధుమునింద్రుఁడపోలె నేత్రము
దెఱవక [1]బాకినోరు మెద§లింపక బైసుక [2]పట్టె నంచు న
య్యఱువదివేవురున్ నిజక§రాయుధముల్ జళిపించి డాయుచోన్. 207

చ. కపిలుఁడు నేత్రముల్ దెఱవఁ § గాఁ దమమేనుల మంట వుట్టి తా
రపగతధైర్యులై పడి య§ఘాళికతంబున మూఢచిత్తులై
నృపసుతు లందఱున్ ధరణి § నీఱయి రాకుణమంద సాధులం
దపసుల గాసిఁ బెట్టెడిమ§దస్ఫురితాత్ములు నిల్వ నేర్తురే. 208

సీ. కొందఱు కపిలుని§కోపానలంబున, మ్రందిరి సగరకు§మారు లనుచు
నందు రాముని శాంతుఁ§డానందమయమూర్తి, తొడరి కోపించునే § [3]దువ్వనేలఁ
గాక జన్మించునే § గగనస్థలంబున, నేసాంఖ్యమతమున § సిద్ధమతులు
భవసముద్రము మృత్యు§పదమును లంఘింతు, రాబుద్ధిఁ జేయుప§రాత్మభూతుఁ

తే. డఖిలబోధకుఁ డతనికి § నరసి చూడ, సఖు లమిత్రులు నెవ్వారు § సగరసుతులు
దాము దమచేయునేరమిఁ § దనువులందు, ననలకీలలు వుట్టి నీ§ఱైరి గాక. 209

వ. మఱియు సగరుండు గేశినియందుఁ గన్నపుత్త్రుం డసమంజసుం డనువాఁడు సమంజసగుణంబులు లేక పూర్వజన్మంబున యోగీశ్వరుండై యుండి సంగదోషంబు వలన యోగభ్రష్టుం డయి సగరునకు జన్మించి జాతిస్మరజ్ఞానంబు గలిగి లోకం

---

1 సాక్కి నోరు. 2 పెట్టె. 3 దూర నేల,

బువారలకుఁ దమవారలకు నప్రియంబగు వర్తనంబునం దిరుగుచు నొక్కనాఁడు.

చ. వరుస నయోధ్యలోనఁ గల । వారల నాఁడెడుపిన్నవాండ్ర నా
సరయువులోన వైచి జన । సంఘముఁ దండ్రియు బిట్టు దిట్ట వాఁ
డురుమతిఁ గొన్ని ప్రొద్దులకు । యోగబలంబునఁ జేసి బాలురం
దిరిగి పురంబులోపలికిఁ । దెచ్చిన నివ్వెఱఁ గందిరందఱున్. 211

వ. (అయ్యసమంజసునికొడుకు అంశుమంతుం డనువాఁడు వినీతుం డయి తనయొద్దఁ బనులు సేయుచుండు) నంత సగరుం డమ్మనుమని నంశుమంతు నశ్వంబు వెదకి తెమ్మని పంచిన నతండు దనతండ్రులచొప్పునం జని వారలు ద్రవ్వినమహాఖాతంబు సొచ్చి యందు భస్మరాసులపొంత నున్నహయంబుఁ గని యాసమీపంబునం దున్నకపిలాఖ్యుం డయినవిష్ణుదేవునికి దండప్రణామంబు సేసి యిట్లని స్తుతియించె. 212

సీ. మతి సిక్కఁ బట్టి స । మాధిగౌరవమున, బ్రాలియుఁ దనకు స । ర్వజ్ఞల వెలుంగు
నినుఁ గానఁ డొకనాఁడు । నిన్నెఱుంగునె బ్రహ్మ, యజునిమనంబున । నవయవముల
బుద్ధి జన్మించిన । భూరిజంతువులందు, హీనుల మైనమా । కెఱుఁగ వశమె
తమలోన నీవుండఁ । దామెఱుంగరు నిన్ను, గుణములఁ జూతురు । గుణములైనఁ

తే. గాన రొకవేళఁ జీఁకటి । గందు రాత్మ
లందుఁ దెలియరు వెలుపల । నమరుబొందు
లరయుదుర దేహధారు ల । త్యంధు లగుచుఁ
గడిఁదినీమాయ నెన్నఁడుఁ । గడవ లేక. 213

వ. అని వినుతి సేయుచు గుఱ్ఱంబు మనవి సెప్పక తనతండ్రులు నిఱుగుటం దడవక మ్రొక్కి నిలుచున్న యంశుమంతునికిఁ గరుణావిపులుం డగుకపిలుం డిట్లనియె.

క. గుఱ్ఱముఁ గొనిపో [1]బుద్ధుల, కుఱ్ఱఁడ మీతాతయొద్ద । కుఱ్ఱ నీతండ్రుల్
వెఱ్ఱులు నీ త్రైరదె యీ, మిఱ్ఱున గంగాజలంబు । మెలఁగ శుభ మగున్

వ. అని పల్కిన నమస్కరించి తురంగంబుఁ గొని వచ్చి యాసగరుని కిచ్చిన సగరుం డ పశువువలన జన్నంబు కడమ నిండించి యంశుమంతునకు రాజ్యం బిచ్చి ముక్తబంధనుం డై యౌర్వుండు సెప్పినమార్గంబున నుత్తమగతికిం జనియె నంత.

క. జనకులు మ్రగ్గినచోటికి, ననిమిషనదిఁ దెత్తు ననుచు । నటవీస్థలికిం
జని తపము సేయఁ జాలక, మనమున వగ లొలయ నంశు । మంతుఁడు దీఱెన్.

క. ఆతనికొడుకు దిలీపుఁడు, భూతలమున గంగ దెచ్చి । పొందించుట కై
ప్రీతిం దపంబు సేయుచు, భాతిం దే లేక కాల । పరవశుఁ డయ్యెన్. 216

క. అతనిసుతుండు భగీరథుఁ, డతితప మొనరించి కనియె । నమృతాపాంగన్

1 ముద్దుల.

సుతరంగన్ ముఖపవనగుహా, రతిభృంగన్ శివజటాగ్రతరంగన్ గంగన్. 219

వ. కని నమస్కరించిన గంగ కృప చేసి వరంబు వేఁడు మనిన నారాచపట్టి యి
ట్లనియె. 220

క. మావారిభస్మరాసుల, నీవారిం గలిపికొనుము నెఱి మావారల్
నీవారిఁ గలయ నాకము, మావారికిఁ గలుగు నిది ప్రమాణము తల్లీ. 221

ఇంద్ర. చెల్లన్ మదిన్ నిన్ను భజింతు గంగన్, ఫుల్లత్తరంగన్ బహుపుణ్యసంగం
గల్లోలలక్ష్మీజితకాశమల్లిం, దల్లిన్ సుధీకల్పలతామతల్లిన్. 222

వ. అని వినుతి సేయుచున్న రాజకుమారునకు లోకపావని యిట్లనియె. 223

మ. వినువీధిం బడి తెంచి నేలఁ బడు నావేగంబునున్ నిల్పనో
పినవాఁ డెవ్వఁడు మేదినీతలము నే భేదించి పాతాళముం
జనుదున్ వచ్చితి నేని నాజలములన్ సుస్నాతు లై మానవుల్
ననుఁ బొందించు నఘవ్రజం బెచట నే నాశంబుఁ బొందించెదన్. 224

వ. అది కారణంబుగా విచారించెద నని పలుకుచున్న లోకమాతకు రాజన్యవర్యుం
డగు భగీరథుం డిట్లనియె. 225

మ. పరతత్త్వజ్ఞులు శాంతిచిత్తులు తపఃపారీణు లార్యుల్ ఘనుల్
పురుషశ్రేష్ఠులు వచ్చి తల్లి భవదంభోగాహముల్ సేయఁగా
నరసంఘాఘము నిన్నుఁ బొందు నె జగన్నాథుండు నానాఘసం
హరుఁ డావిష్ణుఁడు వారిచిత్తములఁ దా నై యుంట మందాకినీ. 226

మ. తనలో నిన్నిజగంబులుం గలుగుటం దా నిన్నిటం గల్గుటన్
జననీ తంతువులందుఁ జీర గలయాచందంబునన్ విశ్వభా
వనుఁ డై యొప్పుశివుండు గాక మఱి నీవారిన్ నివారింప నే
ర్చినవా రెవ్వరు నిన్ ధరించుకొఱకై శ్రీకంఠునిం గొల్చెదన్. 227

వ. అని యెఱింగించి వీడ్కొని చని భగీరథుండు మహేశ్వరు నుద్దేశించి గ్రద్దనఁ
దపంబు సేసిన. 228

ఆ. భక్తవత్సలుండు ఫాలాక్షుఁ డాభగీ, రథుని మెచ్చి నిజశిరంబునందు
శౌరిపాదపూతసలిల యై దివి నుండి, ధరకు వచ్చుగంగఁ దాల్చె నపుడు.

—❀ శ్రీపరమేశ్వరజటానిర్గతగంగాప్రవాహమహిమానువర్ణనము. ❀—

వ. ఇట్లమ్మహానదీప్రవాహంబు పురారాతిజటాజూటరంధ్రంబులవలన వెలువడి నిర
ర్గళాయమానం బై నేలకు జల్లించి నెఱసి నిండి పెల్లు వెల్లిగొని పెచ్చుపెరిఁగి
విచ్చలవిడిం గ్రేపువెంబడి నుఱక క్రేళ్లుఱుకుప్రాయంపుఁగామధేనువుచందంబున
ముందఱికి నిగుడుచు ముద్దుఁజందురుతోడి నెయ్యంబునఁ గ్రయ్య నడరి చొప్పు
దప్పక సాఁగి చనుదెంచుసుధార్ణవంబు కైవడిఁ బెంపు గలిగి మహేశ్వరువదనగ
హ్వరంబువలన నోంకారంబుపిఱుంద వెలువడుశబ్దబ్రహ్మంబుభంగి సదభ్రవిభ్ర

మం బై యమ్మహీపాలతిలకంబు తెరువు వెంట నంటి వచ్చుచు వెలియేనుఁగుతొం
డంబుల ననుకరించి పఱచువఱద మొగంబులును వఱద మొగంబులపిఱుంద నం
దంద క్రందుకొని పొడచూపి తొలంగు బాలశారదాకుచకుంభంబులపగిది కగ్గ
లం బై నబుగ్గలును బుగ్గలసంగడంబునం బారిజాతకుసుమస్తబకంబులం దెగడు
వెలినురువులును వెలినురువులచెంగట నర్ధోదితకర్పూరతరుకిసలయంబుచక్కం
దనము గేలిగొనుసుళ్లును సుళ్లకెలంకుల ధవళజలధరరేఖాకారంబులబాగు మె
చ్చనినిడుదయేఱులును నేఱులం గలసి వాయువశంబున నొండొంటిం దాఁకి
బిట్టు మిట్టించి మీఁది కెగయుదురితభంగంబు లై నభంగంబులును భంగంబుల
కొనల ఛిన్నభిన్నంబు లై కుప్పించి యుప్పరం బెగసి ముత్తియంపువలలవడువు
న మల్లికాదామంబులబెడంగునఁ గర్పూరఖండంబులచెలువున నిందుశకలంబుల
తేజంబునఁ దారకానికరంబులపొలుపున మెఱయుచు ముక్తికన్యావశీకరంబు
లై నశీకరంబులునుం గలిగి మధ్యమలోకశ్రీకరం బై శ్రీకరంబు లెఱుంగున విష్ణు
పదంబు ముట్టి విష్ణుపదంబుభాతి నుల్లసితహంసరుచిరం బై రుచిరపక్షంబురీతి
నతిశోభితకువలయం బై కువలయంబుచెన్నున బహుజవనం బై జవనంబులాగున
సుమనోవికాసప్రధానం బై ప్రధానపర్వంబుపోలుపున ననేకచక్రబకభీమమహా
భంగసుభద్రార్జునచరిత్రాభిరామం బై రాముచిత్తంబుమెలఁపునం దననారిలోఁ
జొచ్చినదోషాచరుల కభయప్రదానచణం బై ప్రదానచణవర్తనంబుభాతి
సముపాసితమృత్యుంజయం బై మృత్యుంజయురూపంబుపోలిక విభూతిసుకు
మారం బై కుమారచరిత్రంబురేవను గ్రౌంచప్రముఖవిజయం బై విజయర
థంబుబోలిని హరిహనూమంధరం బై మంధరవిచారంబుగ్రద్దన మహారామ
గిరివనప్రవేశకామం బై కామకేతనంబుపెల్లున నుద్దీపితమకరం బై మకరకేతను
బాణంబుకై వడి నిలీనవరవాహినీకలితశంబరం బై శంబరారాతిచిగురుగొంతం
బుసూటి నధ్వగవేదనాశమనం బై శమనదండంబుజాడ నిమ్నోన్నతసమవృ
త్తం బై వృత్తశాస్త్రంబువిధంబున వడి గలిగి సదాగురులఘువాక్యచ్ఛటాపరి
గణితం బై గణితశాస్త్రంబునోలిఁదిని ఘనఘనమూలవర్గమూలసంకలితభిన్న
మిశ్రప్రకీర్ణఖాతభీష్మం బై భీష్మపర్వంబుపెంపున ననేకభగవద్గీతం బై గీతశా
స్త్రంబు నిలుకడను మహాసుషిరతనుఘననానాశబ్దం బై శబ్దశాస్త్రంబుమర్యాద
నచ్చువడి వళులు గలిగి మహాభాష్యరూపావతారవృత్తివృద్ధిగుణసమర్థం బై
యర్థశాస్త్రంబుమహిమను బహుప్రయోజనప్రమాణదృష్టాంతం బై దృష్టాం
తంబు తెఱంగున సర్వసామాన్యగుణవిశేషం బై శేషవ్యాపారంబుకరణిని సుస్థి
రోద్ధరణతత్పరం బై పరబ్రహ్మంబుగరిమ నతిక్రాంతానేకనిగమం బై నిగ
మంబునడవడిని బ్రహ్మవర్ణపదక్రమసంగ్రహం బై గ్రహశాస్త్రంబుపరిపాటిని
కర్కటమీనమిథునమకరరాశిసుందరం బై సుందరీముఖంబుపోఁడిమిని నిర్మల

చంద్రకాంతం బై కాంతాధరంబురుచిని శోణచ్ఛాయావిలాసం బై విలాస
వతికొప్పునొప్పునఁ గృష్ణనాగాధికం బై యధికమతికుశలవాదంబుసొంపున నపార
సరస్వతీవిజయవిభ్రమం బై విభ్రమవతిచనుదోయినటన (నిరంతరపయోవ్యా
ప్తాఖిలలోకజీవనప్రద)తుంగభద్రాత్రిరేఖాసలిలతం బై లలితవతినగవుమించున
నపహసితచంద్రభాగధేయం బై భాగధేయవంతునివివాహంబులీల మహామేఖల
కన్యకావిస్తారం బై తారకెంగేలియొడికంబున నాక్రాంతసూర్యతనయం బై సూ
ర్యతనయుశరవర్షంబుపోలిక భీమరథ్యాటోపవారణం బై వారణంబుపరుసునసం
బుష్కరోన్నతసంరంభం బై రంభకెమ్మోవిడాలున సురసాతిశయదశం బై
దశరథతనయుబాముముడిచాడ్పున సింధుగర్వప్రభంజనం బై ప్రభంజనతనయు
గదపెట్టుమాడ్కిని సమీపగతదుశ్శాసనదుర్మర్మనివారకం బై వారకన్యకముంజే
తిగతిని ముహుర్ముహురుచ్చలితకంకణాలంకృతం బై కృతయుగంబునోజ నపం
కం బై పంకజాసనుముఖంబులోఁ బ్రభూతముఖ్యవర్ణం బై వర్ణగుణి
తంబు తెలుఁగువను బహుదీర్ఘబిందువిసర్గం బై సర్గబంధకావ్యంబువిన్ననువున
గంభీరభావమధురం బై మధురాపురంబుసొబగున మహానందనందనం బై నందన
వనంబుపొందున విహరమాణకౌశికం బై కౌశికహయంబురీతి సుదర్శనధ్రువం బై
ధ్రువుతలంపుక్రియం[1]గ్రియాపరిశీలితవిశ్వంభరం బై విశ్వంభరునిశంఖంబురూపున
దక్షిణావర్తోత్తరం బై యుత్తరావివాహంబుచందంబునఁ బ్రముదితనరం బై నర
సింహునఖరంబులభాతి నాశ్రితప్రహ్లాదగుణవిభవప్రదానం బై దానకాండంబు
సిరిం గామధేనుకల్పలతాద్యభినవం బై నవసూతికాకుచంబు పేర్మిని నిరంతర
పయోవర్ధనం బై ధనదునిలయంబుతూనికను సంభృతమకరపద్మమహాపద్మకచ్ఛప
బై కచ్ఛపకర్పరంబుబలిమిని బతితశైలసముద్ధరణం బై ధరణీధరంబుసాటి నుత్తుం
గతటముఖ్యం బై ముఖ్యవరాహంబుగమనిక నున్నతక్షమం బై క్షమాసుర
హస్తంబుగరగరికను సత్పవిత్రమనోభిరామం బై రామచంద్రుబాణంబుకడింది
నభ్యాగతఖరదూషణమదాపహరణముఖరం బై ముఖరరామకుఠారంబురీతిని
భూభృన్మూలచ్ఛేదనప్రబలం బై బలరామహలంబుభాతిని బ్రతికూలసన్నికర్షణ
ప్రబుద్ధం బై బుద్ధదేవునిమేనియొఱపున నభిమాతిరక్షోదారమనోహరం బై
హారతాండవంబుమేర నుల్లసితానిమిషం బై యనిమిషావతారంబుకీర్తిని శ్రుతి
మంగళప్రదం బై ప్రదాతయాగిసూటి సర్పపరంపరావామనం బై వామనచరణ
రేఖను బలివంశవ్యపనయం బై నయశాస్త్రంబుమార్గంబున సామభేదమాయో
పాయచతురం బై చతురాననాండంబుభావంబున నపరిమితభువనజంతుజాలసే
వ్యమానం బై మానిని యన లోఁతు సూపక గరిత యన సడిచప్పుడు లేక ముగుద
యన బయలుపడక ప్రమద యన గ్రయ్యంబాఱుచుఁ బతివ్రత యన నిట్టట్టుఁజనక

---

1 సుపరిశీలితవిశ్వం బై.

తల్లి యన నెవ్వి ఞైన లోఁగొనుచు దైవం బన భక్తమనోరథంబు లిచ్చుచు నంతకంతకు గుఱి గడచి యవాఙ్మనసగోచరం బై ప్రవహించి. 230

మ. జగతీనాథురథంబుపజ్జ బహుదేశంబుల్ వడిం దాఁటి త
త్సగరాత్మోపకుమారభస్మములమీఁదం ముంచి పాఱిం మహా
న్నగరావాసము వారు పొందిరి నదీనశ్రీలతో గంగనీ
రుగతిం గాక మహోదరంతసుజనద్రోహానలం బాయునే. 231

మ. హరు మెప్పించి మహాతపోనియతుఁడై యాకాశగంగానదిం
ధరకుం దెచ్చి నితాంతకీర్తిలతికాస్తంభంబుగా నవ్యను
స్థిరలీలం బితృకృత్య మంతయు నొనర్చెం దారితానేకదు
స్తరవంశవ్యసనుం డాభగీరథుండు సత్కృత్యశ్రీకరుం డల్పుఁడే. 232

క. హరిఁ దమమనములలో నిడి, పరిపాదాంభోజజనిత యైననదిం ను
స్థిరులై క్రుంకి మునీంద్రులు, హరిఁ గలిసిరి త్రిగుణరహితులై యవ్వేళన్.

వ. అంత నాభగీరథునకు శ్రుతుండును శ్రుతునకు నాభావరుండును నాభావరునకు సింధుద్వీపుండును సింధుద్వీపునికి నయుతాయువును నయుతాయువునకు ఋతుపర్ణుండును జనియించె నతండు. 234

ఆ. నయవిశాలబుద్ధి నలచక్రవర్తితోఁ, సంగడీఁడై తనము సాలఁ జేసి
యక్షహృదయ మతని కభ్యస్తముగ నిచ్చి, యశ్వవిద్య నేర్చె నతనివలన.

వ. ఆఋతుపర్ణునకు సర్వకాముండును సర్వకామునకు మదయంతీవల్లభుండైన సుదాసుండును బుట్టె నారాజశేఖరుని మిత్రసహుండును గల్మాషపాదుండు నని చెప్పుదు రాభూవరుండు వసిష్ఠునిశాపంబున రాక్షసుం డయి నకర్మంబున ననపత్యుం డయ్యె ననిన విని పరీక్షిన్నరేంద్రుం డేమికారణంబున సుదాసునకు గురుశాపంబు ప్రాప్తం బయ్యె నని యడిగిన శుకుం డి ట్లనియె. 236

సీ. ఆసుదాసుఁడు వేటకై వనంబున కేఁగి, గర్వించి యొక్కరక్కసునిఁ జంపి
వానితోఁ బుట్టినవానిఁ బోవిడిచిన, వాఁడును దనతోడివానిచావు
వోనీక కపటియై భూపాలుగృహమున, నడశాలతనమున నరిఁ గొలిచి
యుండ వసిష్ఠున కుర్వీశుఁ డొక్కనాఁ, డన్నంబు సేయంగ నతనిఁ బనుప

తే. వాఁడు మానవమాంసంబువండి తెచ్చి, మునికివడ్డింపఁగోపించిముని నరేంద్రుఁ
బిలిచిమనుజామిషంబును బెట్టితనుచు, నలుకతోరాక్షసుఁడవుగమ్మనిశపించె.

వ. ఇట్లు శపియించి పదంపడి రాక్షసుండు వండి తెచ్చుటయు సుదాసుం డెఱుంగ మియుఁ దనమనంబున నెఱింగి వసిష్ఠుండు పండ్రెండేండ్లు రక్కసుండ వయి యుండు మని నియమించె నయ్యవసరంబున. 238

మ. గురువుం మాఱు శపింతు నంచు జలముల్ కోపంబుతో దోయిటం

---

1 తెప్పించి తనుచు.

నరనాథుండు ధరింపఁ దత్సతి పతిన్ వారింప మిన్నుం దిశల్
ధరయున్ జీవమయంబ కా నిఖలముం దాఁ జూచి చల్లెన్ ధరా
వరుఁ డాత్మీయపదంబులం గరపుటీవాఃపూరముం బొక్కుచున్. 239

వ. ఇట్లు మిత్రసహుండు గావునఁ గళత్రానుకూలుం డై శపియింప నొల్లక సుదా
సుండు రాక్షసభావంబునం బొంది కల్మాషవర్ణంబు లయినపాదంబులతో నడవు
లం దిరుగుచు. 240

క. ఆఁకట మలమల మాఁడుచు, వీఁక నతం డడవిఁ దిరుగు విప్రమిథునముం
దాఁకి తటాలున విప్రునిఁ, గూఁకటి చేఁ బట్టి మ్రింగఁ గొనిపోవుతఱిన్. 241

వ. అంత నాబ్రాహ్మణుని పండ్లము మోఁదికొనుచుం బెగ్గడిల్లి డగ్గుత్తికతోఁ బతికి
నడ్డంబు వచ్చి యేడ్చుచు రాచరక్కసున కి ట్లనియె. 242

క. మానుషదేహము గలుగుట, భూనాయక దుర్లభంబు పుట్టినమీఁదన్
దానముఁ బరోపకారము, భూనుతకీర్తియును వలదె పురుషున కెందున్. 243

మ. రవివంశాగ్రణి వై సమస్తధరణీరాజ్యానుసంధాత వై
భువనస్తుత్యుఁడ వై పరార్థరతి వై పుణ్యానుకూలుండ వై
వివరం బేమియు లేక నాపెనిమిటిన్ విప్రుం దపశ్శీలు స
త్ప్రవరున్ బ్రహ్మవిదున్ [1]జగన్నుతగుణున్ భక్షింపఁగాఁ బాడియే. 244

శా. తండ్రీ మీకు దినేశవంశజులకున్ దైవం బగున్ బ్రాహ్మణుం
డం డ్రామాటలు లేవె భూమిసురగోహత్యాభిలాషంబు గై
కొండ్రే మీయట్టివంటినాథువులు రక్షోభావ మి ట్లేల మీ
తండ్రిం దాతలఁ బూర్వులం దలఁపవే ధర్మంబునం బోఁ గదే. 245

శా. అన్నా చెల్లెల నయ్యెదన్ విడువు నీ కన్నంబు వెట్టింతు నా
ప్రాణనాథున్ ద్విజు [2]గంగికుట్టి నకటా హింసింప నేలయ్య నీ
వెన్నం డింతులతోడఁ బుట్టవె నిజం బి ట్టైన మున్ ముట్ట నా
పన్నన్ నన్ను శిరంబు ద్రుంచి మఱి మద్భర్తన్ వెసన్ భక్షింపవే. 246

క. అని కరుణ పుట్ట నాడుచు, వనితామణి పలవరింప వసుధాదేవుం
దినియె నతఁడు పులి పశువుం, దినుక్రియ శాపంబుకతన ధీరహితుం డై.

వ. అంత నాబ్రాహ్మణి కోపించి కామాతుర నయిన నాదుపెనిమిటిని భక్షించితివి గా
వున నీవు నెలంతలం బొందఁ జేరినవేళ మరణంబుఁ బొందు మని కల్మాషపాదుని
శపించి పతిశల్యంబులతో నగ్నిప్రవేశంబు సేసి సుగతికిం జనియె నంతఁ బం
డ్రెం డేండ్లు సనిన నారాజు మునిశాపనిర్ముక్తుం డై. 248

ఆ. రతులకొఱకు నాలి రావింప నదియును, బెదరి విప్రసతి శపించు టెఱిఁగి

---

1 'జగజ్జనసమున్. 2. ధర్మవర్తి' వ్రా. ప్ర.

మగని నడ్డపెట్టి మైథునకర్మంబు, మాన్చె సతులగోష్ఠి మానె నతఁడు. 249

క. అది కారణముగఁ బుత్రా, భ్యుదయము లేదాసుదాస భూపాలునకుం
దదనుమతి నవ్వసిష్ఠుఁడు, మదయంతికిఁ గడుపు సేసె మదనక్రీడన్. 250

వ. ఇట్లు సుదాసుని భార్య యగు మదయంతి వసిష్ఠువలన గర్భిణి యై యేడేండ్లు గర్భంబు మోసి యీని కల్లాడ సంకటపడుచున్న వసిష్ఠుండు వాఁడి [1]యగు నశ్మంబున నా గర్భంబుఁ జీరిన నశ్మకుం డను కుమారుండు పుట్టె (నతనికి మూలకుండు పుట్టె) నతండు. 251

క. వీరుఁ డగు పరశురాముఁడు, ఘోరకుఠారమున నృపులఁ గూలుచు వేళన్
నారీజనములు డాఁచిన, నారీకవచుం డనంగ నలి నుతికెక్కెన్. 252

వ. ఆ నారీకవచుండు నిర్మూలం బగు నరవివంశంబునకు మూలం బగుటం జేసి మూలకుం డనం బరఁగె నా మూలకునకు [2]విశ్వసహుండు పుట్టె విశ్వసహునకు ఖట్వాంగుండు పుట్టి చక్రవర్తి యయ్యె నతండు. 253

సీ. అమరులు వేఁడిన నసురనాథులఁ జంపి, త్రిదశులతోఁ దన బ్రదుకు కాల
మెంతని యడిగిన నిది నిండు చున్నది, తడవు లేదే మైన నడుగు మనిన
వరములు గోరక వరవిమానం బెక్కి, తనపురి కేతెంచి తత్త్వబుద్ధిఁ
బరమేశ్వరునియందు భావంబుఁ గీలించి, కులదైవతద్విజకులముకంటె

తే. నంగనాప్రాణరాజ్యపుత్రాదు లెల్లఁ
గావు ప్రియములు ధర్మంబు గడచి నాదు
మతి ప్రవర్తింప దెన్నఁడు మది నెఱుంగ
నన్య మాయీశ్వరునిఁ దక్క ననుచు మఱియు. 254

మ. ఇల మీఁదన్ బ్రదు కేల వేల్పులవరం బేలా ధనం బేల చం
చలగంధర్వపురీవిడంబనము లైశ్వర్యంబు లేలా జగం
బులఁ బుట్టించుతలంపునం బ్రకృతితోఁ బొత్తై తుదిం బాసి ని
ర్మల మై వాఙ్మనసామితం బగు పరబ్రహ్మంబు నేఁ జెందెదన్. 255

వ. అని నిశ్చయించి. 256

మ. కలసెన్ సంగము లెల్లఁ బాసి నియతిన్ ఖట్వాంగుఁ డశ్రాంత మై
కల దయ్యున్ మఱి మీఁద లే దనెడి దై కల్యాణ మై యాత్మలోఁ
దలఁపం బల్కఁగ రాని దై పరమ మై తత్త్వజ్ఞు లూహించి హృ
జ్జలజాతంబుల వాసుదేవుఁ డని సంస్థాపించు నాబ్రహ్మమున్. 257

వ. అట్టి ఖట్వాంగుపుత్రుండు దీర్ఘబాహుండు దీర్ఘబాహునకు రఘువు రఘువునకుఁ బృథుశ్రవుండుఁ బృథుశ్రవునకు నజుండు నజునకు దశరథుండును బుట్టె రా దశర

1. యగుతాత నయ్యంగనగర్భంబు. 2. దశరథుం డను కుమారుండు పుట్టె నతనికి నైబలుండును నతనికి విశ్వసహుండు.

ఘనకు సురప్రార్థితుం డై పరబ్రహ్మమయుం డైన హరి నాల్గువిధంబు లై శ్రీరామ
లక్ష్మణభరతశత్రుఘ్ననామంబుల నిజాంశసంభూతుం డై జన్మించె నచ్చరిత్రంబు
వాల్మీకిప్రముఖు లైన మునులచేత వర్ణితం[1]బైనది యైనను జెప్పెద సావధాన
మనస్కుండ వై యాకర్ణింపుము. 258

— శ్రీరామచరిత్రము. —

మ. అమరేంద్రాశకుఁ బూర్ణచంద్రుఁ డుదితుం డైనట్లు నారాయణాం
శమునం బుట్టె మదాంధరావణశిరస్సంఘాతసంఛేదన
క్రమశోద్దాముఁడు రాముఁ డాగరితకుం గౌసల్యకున్ సన్నుతా
సమనైర్మల్యకతుల్యకంచితజనుస్సంసారసాఫల్యకున్. 259

మ. సవరక్షార్థము దండ్రి వంపఁ జని విశ్వామిత్రుఁడుం దోడ రా
నవలీలం దనుమాడె రాముఁ డదయుం డై బాలుఁ డై కుంతల
చ్ఛవిసంపజ్జితహాటకం గపటభాషావిస్ఫురన్నాటకన్
జవభిన్నార్యమఘోటకం గరవిరాజత్ఖేటకం దాటకన్. 260

క. గారామునఁ గౌశికమఖ, మా రాముఁడు గాచి దైత్యు నధికు సుబాహున్
ఘోరాజిఁ ద్రుంచి తోలెను, మారీచున్ నీచుఁ గపటమంజులరోచున్. 261

మ. ఒకమున్నూఱు గదల్చి తెచ్చినలలాటోగ్రాక్షుచాపంబు బా
లకరీంద్రంబు సులీలమైఁ జెఱకుఁగోలం దుంచుచందంబునన్
సకలోర్వీశులు సూడఁగా విఱిచె సంశక్తిన్ విదేహక్ష్మా
పకగేహంబున సీతకై గుణమణిప్రస్ఫీతకై లీలతోన్. 262

క. భూతలనాథుఁడు రాముఁడు, ప్రీతుం డై పెండ్లి యాడెఁ బృథుగుణమణిసం
ఘాతన్ భాగ్యోపేతన్, సీతన్ ముఖకాంతివిజితసితఖద్యోతన్. 263

క. రాముఁడు నిజబాహుబల, స్థేమంబున భంగపఱిచె దీర్ఘకుఠారో
ద్దామున్ విదళీకృతనృప, భామున్ రణరంగభీము భార్గవరామున్. 264

క. దశరథుఁడు మున్ను గైకకు, వశుఁ డై తా నిచ్చినట్టివరముకతన వా
గ్దశ సెడక యడవి కనిచెను, దశముఖముఖకమలతుహినధామున్ రామున్.

క. జనకుఁడు పనిచిన మే లని, జనకజయును లక్ష్మణుండు సంసేవింపన్
జనపతి రాముఁడు విడిచెను, జనపాలారాధ్య ద్విపదసాధ్య నయోధ్యన్. 266

క. భరతున్ నిజపదసేవా, నిరతున్ రాజ్యమున నునిచి నృపమణి యెక్కెన్
సురుచిరరుచిపరిభావిత. గురుగోత్రాచలముఁ జిత్రకూటాచలమున్. 267

ఉ. పుణ్యుఁడు రామచంద్రుఁ డట వోయి ముదంబునఁ గాంచె దండకా
రణ్యముఁ దాపసోత్తమశరణ్యము నుద్ధతబర్హిబర్హలా
వణ్యము గౌతమీవిమలవాఃకణపర్యటనప్రభూతసా

1. 'వినంబడుచుండు నాకర్ణింపుము' వ్రా. ప్ర.

ద్గుణ్యము నుల్లసత్తరుని గుంజవరేణ్యము నగ్రగణ్యమున్. 268

సీ. అవసరంబున రాముఁ డనుజసమేతుఁడై, సతితోడ నాకపర్ణశాల నుండ
రావణు చెలియలు రతిఁ గోరి వచ్చిన, మొగి లక్ష్మణుఁడు దాని ముక్కు గోయ
నది విని ఖరదూషణాదులు పదునాల్గు, వేలు వచ్చిన రామవిభుఁడు గలన
బాణానలంబున భస్మంబు గావింప, జనకనందన మేనిచక్కఁదనము

తే. విని దశగ్రీవుఁ డంగజవివశుఁ డగుచు
నర్థిఁ బంచినఁ బసిఁడిఱ్ఱి యై నటించు
నీచు మారీచు రాముఁడు నెఱి వధించె
నంతలో సీతఁ గొనిపోయె నసురవిభుఁడు. 269

ఉ. ఆయసురేశ్వరుండు వడి నంబరవీధి నిరాతనూజ న
న్యాయము సేసి నిష్కృపుఁడై కొనిపోవఁగ నడ్డమైన ఘో
రాయతహేతిఁ ద్రుంచె నసహాయత రామనరేంద్రకార్యద
త్తాయువుఁ బక్షవేగపరిహాసితవాయువు నజ్జటాయువున్. 270

వ. అంత నా రామచంద్రుండు లక్ష్మణసహితుండై సీత వెదక నరుదెంచి నిజకార్యనిహతుండైన జటాయువునకుఁ బరలోకక్రియలు గావించి ఋశ్యమూకంబునకుఁ జని.

క. నిగ్రహము నీకు వల దిఁక, నగ్రజు వాలిన్ వధింతు నని నియమముతో
నగ్రచరుఁ గాఁగ నేలెను, సుగ్రీవుం జరణఘాతచూర్ణగ్రావున్. 272

క. లీలన్ రామవిభుం డొక, కోలం గూలంగ నేసె గురునయశాలిన్
శీలిన్ సేవితశూలిన్, మాలిన్ వాలిన్ దశాస్యమానోన్మూలిన్. 273

క. ఇలమీఁద సీత వెదకఁగ, నలఘుఁడు రాఘవుఁడు పనిచె హనుమంతు నతి
చ్ఛలవంతున్ మతిమంతున్, బలవంతున్ శౌర్యవంతుఁ బ్రాభవవంతున్. 274

క. [1]అలవాటు కలిమి మారుతి, లలితామితలాఘవమున లంఘించెను శై
వలినీగణసంబంధిన్, జలపూరితధరణిగగనసంధిం గంధిన్. 275

వ. ఇట్లు సముద్రంబు దాఁటి సీతం గని హనుమంతుండు దిరిగి చనుదెంచుచు నక్షకుమారాదుల వధియించి. 276

క. సముదగ్రత ననిలసుతుం, డమరాహితదత్తవాలహస్తాగ్నుల భ
స్మము సేసె నిరాతంకన్, సమదాసురసుభటవిగతశంకన్ లంకన్. 277

వ. ఇట్లు లంకాదహనంబు సేసి వచ్చి వాయుజుండు సీతాకథనంబు సెప్పిన విని రామచంద్రుండు వనచరనాథయూథంబులుం దానును జని చని. 278

శా. ఆరాజేంద్రుఁడు గాంచె భూరివిధరత్నాగారమున్ మీనకుం
భీరగ్రాహకఠోరమున్ విపులగంభీరంబు నభ్రభ్రమ
ద్ఘోరాన్యోన్యవిభగ్నభంగభవనిర్ఘోషచ్ఛటాంధఃకణ

1 'అలవాటు గలిగి' వ్రా. ప్ర.

ప్రారుద్ధాంబరపారముం లవణపాథోరావారముం జేరువన్. 279

వ. కని తనకుం ద్రోవ యిమ్మని వేఁడిన నదియు మార్గంబు సూపక మిన్నందిన నారాచపట్టి రెట్టించినకోపంబున. 280

క. మెల్లనిసగవున నయనము, లల్లార్చి శరంబు విల్లు నందినమాత్రన్
గుల్లలు నాఁచులుఁ జిప్పలుఁ, బెల్లలు నై జలధి పెద్దబీడై యుండెన్. 281

వ. ఇట్లు విపన్నుం డగుసముద్రుండు నదులతోఁ గూడి మూర్తిమంతుం డయి చనుదెంచి రామచంద్రునిచరణంబులు శరణంబుఁ జొచ్చి యిట్లని స్తుతియించె. 282

శా. ఓకాకుత్స్థకులేశ యోగుణనిధీ యోదీనమందార నే
నీకోపంబున కెంతవాఁడ [1]జడధిన్ నీ వేమి భూరాజవే
లోకాధీశుఁడ వాదినాయకుఁడ వీలోకంబు లెల్లప్పుడున్
నీకుక్షిం బ్రభవించు నుండు నడఁగున్ నిక్కంబు సర్వాత్మకా. 283

క. ధాతల రజమున దేవ, వ్రాతము సత్త్వమున భూతరాశిఁ దమమునన్
జాతులఁగా నొనరించుగు,ణాతీతుఁడ వీవు గుణగణాలంకారా. 284

క. కట్టుము సేతువు లంకం, జుట్టుము నీబాణశిఖల సురవైరితలల్
గొట్టుము నేలం బడఁ జే,పట్టుము నీయబల నధికభాగ్యప్రబలన్. 285

ఆ. హరికి మామ నగుదు నట మీఁద శ్రీదేవి, తండ్రి నూర కేల [2]తాఁ గడింపఁ
గట్టఁ గట్టి దాఁటు కమలాప్తకులచంద్ర, నీయశోలతలకు నెలవు గాఁగ. 286

వ. అని విన్నవించిన రామచంద్రుండు సముద్రుని బూర్వప్రకారంబున నుండు పొమ్మని వీడుకొల్పె నంత. 287

క. ఘనశైలంబులుఁ దరువులు, ఘనజవమునఁ బెఱికి తెచ్చి కపికులనాథుల్
ఘనవనరాశిం గట్టిరి, ఘనవాహప్రముఖదివిజగణము నుతింపన్. 288

వ. ఇట్లు సముద్రంబు దాఁటి రామచంద్రుండు రావణానుజుం డైన విభీషణుండు శరణంబు వేఁడిన నభయం బిచ్చి కూడుకొని లంకకుం జని విడిసి వేడెపెట్టించి లగ్గలు పట్టించిన. 289

సీ. ప్రాకారములు ద్రవ్వి పరిఖలు పూడిచి, కోటకొమ్మలు నేలఁ గూలఁ ద్రోచి
వప్రంబు లగలించి వాకిళ్లు వెకలించి, తలుపులు విఱిచి యంత్రములు సెఱిచి
ఘనవిటంకంబులు [3]ఖండించి గోపురం,బులు విప్పి వీథులపొందు సెఱిచి
మకరతోరణములు మహిఁ గూల్చి కేతనం,బులు సించి సోపానములు గదల్చి

ఆ. గృహములెల్ల వ్రచ్చి గృహరాజములఁ గ్రొచ్చి, భర్మకుంభచయము పాఱవైచి
కరులు కొలను సొచ్చి కలఁచిన కైవడిఁ, గపులు లంకఁ జొచ్చి కలఁచి రపుడు.

వ. అంత నయ్యాసురేంద్రుండు పంచినఁ గుంభ నికుంభ ధూమ్రాక్ష విరూపాక్ష సురాం

---

1 జడుఁడన్. 2 'తాకడింప' వ్రా. ప్ర. 3 'ఖండించి పడవైచి' గోపురంబులు నేలఁ గూలఁ దన్ని. అ. ప్ర.

తికనరాంతక దుర్ముఖ ప్రహస్త మహాకాయ ప్రముఖు లగుదనుజవీరులు శరశరాసనతోమరగదాఖడ్గశూలభిండిపాలపరశు పట్టిసప్రాసముసలాదిసాధనంబులు ధరియించి మాతంగతురంగస్యందనసందోహంబుతో బవరంబు సేయ సుగ్రీవ పవనజతనయ పనస గజ గవయ గంధమాదన నీలాంగద కుముద జాంబవదాదులారక్కసుల నెక్కటికయ్యంబులందుఁ దరుగిరికరపదాఘాతంబుల నుక్కడంచి త్రుంచి రంత. 291

క. ఆయెడ లక్ష్మణుఁ డుజ్జ్వల,నాయకములఁ ద్రుంచె శైలసమకాయు సురా
జేయు ననర్గళమాయో,పాయు నయగుణవిధేయు నయ్యతికాయున్. 292

ఆ. రామచంద్రవిభుఁడు రణమున ఖండించె, మేటికడిమి నీలమేఘవర్ణు
బాహుశక్తిపూర్ణుఁ బటుసింహనాదసం,కుచితదిగిభకర్ణుఁ గుంభకర్ణు. 293

క. అలవున లక్ష్మణుఁ డాజి,స్థలిఁ గూల్చెన్ మేఘనాదుఁ జటులాహ్లాదున్
బలభేదిజయవినోదున్, బలజనితసుపర్వసుభటభావవిషాదున్. 294

వ. అంత. 295

క. తనవారందఱు మ్రగ్గిన, ననిమిషపతివైరి పుష్పకారూఢుం డై
యనికి నడచి రామునితో, ఘనరౌద్రముతోడ సంపకయ్యము సేసెన్. 296

వ. అయ్యవసరంబున. 297

క. సురపతిపంపున మాతలి, గురుతర మగుదివ్యరథము గొని వచ్చిన నా
ధరణీవల్లభుఁ డెక్కెను, ఖరకరుఁ డుదయాద్రి నెక్కుకైవడి దోఁపన్. 298

వ. ఇట్లు దివ్యరథారూఢుం డయి రామచంద్రుండు రావణున కిట్లనియె. 299

మ. చపలత్వంబున డాఁగి హేమమృగముం సంప్రీతిఁ బుత్తెంచుటో
కపటబ్రాహ్మణమూర్తి వై యబల నాకాంతారమధ్యంబునం
జపలాపించుటయో మదీయశితదివ్యామోఘబాణాగ్నిసం
తపనం బేగతి నోర్చువాఁడవు దురంతం బెంతయున్ రావణా. 300

క. నీచేసినపాపములకు, నీచాత్మక యముఁడు వలదు నేఁ డిట నానా
రాచములఁ [1]ద్రుంచి వైచెద, ఖేచరభూచరులు గూడి క్రీడం జూడన్. 301

వ. అని పలికి. 302

మ. బలువింటన్ గుణటంకృతంబు నిగుడన్ బ్రహ్మాండభీమంబుగాఁ
బ్రళయోగ్రానలసన్నిభం బగుమహాబాణంబు సంధించి రా
జలలాముం డగురాముఁ డేసె ఖరభాసాశ్రావణున్ దేవతా
బలవిద్రావణు వైరిదారజనగర్భస్రావణున్ రావణున్. 303

క. దశరథసూనుం డేసిన, విశిఖము హృదయంబుఁ దూఱ వివశాంగుం డై
దశకంధరుండు గూలెను, దశవదనంబులను రక్తధారలు దొరఁగన్. 304

---

1. 'నాజ్ఞ సేసెద' వ్రా. ప్ర.

వ. అంత నారావణుండు దెగుట విని. 305

సీ. కొప్పులు బిగి వీడి కుసుమమాలికలతో, నంసభాగంబుల నావరింప
సేసముత్తియములు సెదరఁ గర్ణిక లూడఁ, గంధహారంబులు గ్రందుకొనఁగ
వదనపంకజములు వాడి నాల్క లెండఁ, గన్నీళ్లవఱద లంగములు దడుప
సన్నపునడుములు జవ్వాడఁ గాలిండ్ల, ²బరువులు నడుములఁ బ్రబ్బికొనఁగ

ఆ. నెత్తి మోఁదికొనుచు నేలఁ బయ్యెదలు జాఱ, నట్టు నిట్టుఁ దప్పుటడుగు లిడుచు
నసురసతులు వచ్చి రట భూతవేతాళ, సదనమునకు ఘోరకదనమునకు. 306

వ. ఇట్లు వచ్చి తమతమనాథులం గని శోకించి రందు మందోదరి రావణుం జూచి యి ట్లని విలపించె. 307

ఉ. హా దనుజేంద్ర హా సురగణాంతక హా హృదయేశ నిర్జరేం
ద్రాదుల గెల్చి నీవు కుసుమాస్త్రునికోలల కోర్వలేక సో
న్మాదము గల్ రఘుప్రవరుమానిని నేటికిఁ దెచ్చి తప్పు నేఁ
గా దని చెప్పినన్ వినక కాలవశంబునఁ బొందితక్కటా. 308

ఆ. ఎండఁగాయ వెఱచు నినుఁడు వెన్నెలఁ గాయ, వెఱచు విధుఁడు గాలి వీవ వెఱచు
లంకమీఁద నిట్టి లంకాపురికి మాకు, సధవ విధవభావ మడరె నేఁడు. 309

క. దురితముఁ దలఁపరు గానరు, జనుగుదు రెట కైన నిమిషసౌఖ్యంబులకై
పరవనితాసక్తులకును, బరధనరక్తులకు నిహముఁ బరముం గలదే 310

వ. అని విలపింప నంత విభీషణుండు రామచంద్రునిపంపు వడసి రావణునకు దహనాదిక్రియలు గావించె నంత రఘువేంద్రుండు నశోకవనంబున కేఁగి శింశుపాతరుసమీపంబునందు. 311

శా. దైతేయప్రమదాపరీత పతిభీతన్ గ్రంథబంధాలక
వ్రాతన్ నిశ్శ్వసనానిలాశ్రుకణజీవంజీవదారామభూ
జాతన్ శుష్కకపోలకీలితజరజ్జ్ఞాతం బ్రపూతం గృశీ
భూతం బ్రాణసమేత సీతఁ గనియెన్ భూమీశుఁ డాముందటన్. 312

వ. కని రామచంద్రుండును దాపంబు నొంది భార్యవలన దోషంబు లేకుండుట వహ్నిముఖంబునం బ్రకటంబు సేసి దేవతలపంపున దేవిం జేకొని. 313

ఉ. శోషితదానవుండు నృపసోముఁడు రాముఁడు రాక్షసేంద్రతా
శేషవిభూతిఁ గల్పసమజీవిని గమ్మని నిల్పె నర్థిసం
తోషణుఁ బాపశోషణు సదూషణు శశ్వదరోషణున్ మితా
భాషణు నార్యపోషణుఁ గృపాగుణభూషణు నవ్విభీషణున్. 314

వ. ఇట్లు విభీషణసంస్థాపనుం డై రామచంద్రుండు సీతాలక్ష్మణసమేతుం డై సుగ్రీవ హనుమదాదులం గూడికొని పుష్పకారూఢుం డై వేల్పులు గురియుపువ్వుల

2. 'బరువులు దనుపుల' వ్రా. ప్ర.

సోనలం దడియుచుం దొల్లి వచ్చిన తెరువుజాడలు సీతకు నెఱింగించుచు మరలి నందిగ్రామంబునకు వచ్చె నయ్యవసరంబున. 315

ఆ. రామచంద్రవిభునిరాక వీనుల విని, భరతుఁ డుత్సహించి । పాదుకలను
మోచికొనుచు వచ్చి । ముదముతోఁ బురజను, లెల్లఁ గొలువ నన్న । కెదురువచ్చె.

వ. వచ్చి పాదుకల ముందట నిడికొని యెడ నెడ సాష్టాంగదండప్రణామంబులు సేయుచు మెల్లమెల్లన డాసి రామచంద్రునిపాదంబులు దననొసలం గదియించి తచ్చరణరేణువులు దుడిచి శిరంబునం జల్లికొని తనవి సనక మఱియు నప్పదకమలంబు లక్కునఁ జెక్కున నొత్తికొనుచు సంతసంపుఁగన్నీటం గడిగి సేమంబు లరయుచుండె నంత సీతాలక్ష్మణసహితుం డై విభుండును దన కెదురు వచ్చిన బ్రాహ్మణజనంబులకు నమస్కరించి తక్కినవారలచేత మన్ననలు వొంది వారల మన్నించె నయ్యవసరంబున. 317

చ. నృపవర పెక్కునాళ్లఁ గొలె । [1]నిన్ గన కుండినయట్టినేఁడు మా
తపములు పండె నిండఱము । ధన్యుల మైతి మటంచుఁ బుట్టముల్
చపలతఁ ద్రిప్పి పువ్వులవ । సంతము లాడుచుఁ బాడుచున్ గత
త్రపు లయి యాడుచుం బ్రజలు । దద్దయుఁ బండుగు సేసి రెల్లెడన్. 318

సీ. కవ గూడి యిరుదెసఁ । గపిరాజు రాక్షస, రాజు నొక్కటఁ జామ । రములు వీవ
హనుమంతుఁ డతిధవ । ళాతపత్రముఁ బట్టఁ, బావాలు భరతుండు । భక్తిఁ దేర
శత్రుఘ్నుఁ డమ్ములుఁ । జాపంబుఁ గొనిరాఁగ, సౌమిత్రి భృత్యుఁ డై । చనవుసూప
జలపాత్రి చేఁ బట్టి । జనకజ గూడిరాఁ, గాంచనఖడ్గ మం । గదుఁడు మోవఁ

ఆ. [2]బసిఁడికేడె మర్థి । భల్లూకపతి మోచి
కొలువఁ బుష్పకంబు । వెలయ నెక్కి
గ్రహము లెల్లఁ గొలువఁ । గడు నొప్పుసంపూర్ణ
చంద్రుపగిది రామ । చంద్రుఁ డొప్పె. 319

వ. ఇట్లు పుష్పకారూఢుం డై కపిబలంబులు సేరి కొలువ శ్రీరాముం డయోధ్యకుం జనియె నంతకు మున్న యప్పురంబునందు. 320

సీ. వీథులు నున్నఁ గా । వించి తోయంబులు, సల్లి రంభాస్తంభ । చయము నిలిపి
పట్టుఁజీరలు సుట్టి । బహుతోరణంబులుఁ, గలువడంబులు మేలు । కట్లుఁ గట్టి
వేదిక లలికించి । వివిధరత్నంబుల, ముగ్గులు పలుచంద । ములుగఁ బెట్టి
కలయ గోడల రామ । కథ లెల్ల వ్రాయించి, ప్రాసాదముల దేవ । భవనములను

తే. గోపురంబుల బంగారు । కుండ లెత్తి, యెల్లవాకిండ్లఁ గానిక । లేర్పరించి
జనులు గై సేసితూర్యఘో । షములతోడ, నెదురునడ తెంచి రారాఘు । వేంద్రుకడకు.

క. సమదగజదానధారల, దుమదుమ లై యున్నపెద్ద । త్రోవలతోడన్

1 'నిన్నుఁ గనుంగొనఁ గల్గె నేఁడు. 2 బసిఁడిజోడుఁ బట్టి. వ్రా. ప్ర.

రమణీయ మయ్యె నప్పురి, రమణుండు వచ్చినఁ గరంగు రమణియుఁ బోలెన్. 322

ఆ. రామచంద్రవిభుని రాకఁ దూర్యములతో, రథగజాశ్వసుభట రాజితోడ
నమరెఁ బురము చంద్రుఁ డగు దేర ఘూర్ణిల్లు, జంతుభంగమిళిత జలధి భంగి.

వ. ఇట్లొప్పు చున్న యప్పురంబు ప్రవేశించి రాజమార్గంబున రామచంద్రుం డరుగు చున్న సమయంబున. 324

మ. ఇతఁడే రామనరేంద్రుఁ డీ యబల కా యింద్రారి ఖండించె న
ల్లతఁడే లక్ష్మణుఁ డీతఁడే కపివరుం డా పొంతవాఁడే మరు
త్సుతుఁ డీ చెంగట నా విభీషణుఁ డటంచుం జేతులం జూపుచున్
సతు లెల్లం బరికించి చూచిరి పురీసౌధాగ్రభాగంబులన్. 325

వ. ఇట్లు సమస్తజనంబులు చూచుచుండ (రామచంద్రుండు) రాజమార్గంబునం జని చని. 326

సీ. పటికంపుగోడలఁ బవడంపు వాకిండ్ల, నీలంపుటరుఁగుల నెఱయ నొప్పి
కమనీయ వైడూర్య కస్తంభచయముల, [1]మకరతోరణముల మహిత మగుచుఁ
బడగల పైఁజొక్క బద్ధచేలంబులఁ, జిగురుతోరణముల జెలువు మీఱి
పుష్పదామకముల భూరి[2]వాసనముల, బహుళతరధూపదీపముల మెఱసి

తే. మాఱువేల్పుల భంగిని మలయుచున్న, సతులుఁ బురుషులు నెప్పుడు సందడింప
గుఱుతు లిడ రానిధనముల కుప్ప లున్న, రాజసదనంబునకు వచ్చె రామవిభుఁడు.

వ. ఇట్లు వచ్చి. 328

ఉ. తల్లుల కెల్ల మ్రొక్కి తమ తల్లికి వందన మాచరించి య
ల్లల్ల బుధాళికిన్ వినతుఁ డై చెలికాండ్రను దమ్ములం బ్రసం
ఫుల్లతఁ గౌఁగిలించుకొని భూవరుఁ డోలిఁ గృపారసంబు రం
జిల్లఁగఁ జాల మన్ననలు సేసె నమాత్యులఁ బూర్వభృత్యులన్. 329

వ. తత్సమయంబునఁ దల్లులు. 330

చ. కొడుకులుఁ గోడలును గొబ్బున మ్రొక్కిన నెత్తి చేతులం
బుడుకుచు మోములుం గలలు బోరన ముద్దులు గొంచు నవ్వుచుం
దొడలకు వారిఁ దాఁ దిగిచి తోఁగఁగఁ జేసిరి నేత్రధారలన్
వెడలిన ప్రాణముల్ దగఁ బ్రవిష్టము లయ్యె నటంచు నుబ్బుచున్. 331

వ. అంత వసిష్ఠుం డరుగుదెంచి శ్రీరామచంద్రుని జటాబంధంబు విడిపించి కులవృద్ధులుం దానును సమంత్రకరణంబుగ దేవేంద్రుని మంగళస్నానంబు సేయించు బృహస్పతిచందంబున సముద్రనదీజలంబుల నభిషేకంబు సేయించె రఘువరుండును సీతాసమేతుం డై జలకంబు లాడి మంచిపుట్టంబులు గట్టికొని కమ్మనిపువ్వులు దుఱిమి సుగంధంబు లలందికొని తొడవులు దొడిగికొని తనకు భరతుండు సమర్పించిన

1. మరకతభూమముల్. 2. 'వాసనము' అనియే పోతనప్రయోగము.

రాజసింహాసనంబునం గూర్చుండి యతని మన్నించి కౌసల్యకుఁ బ్రియంబు సే
యుచు (జగత్ప్రాజ్యంబుగ) రాజ్యంబు సేయుచుండె నప్పుడు. 332

సీ. కలఁగు టెల్లను మానెఁ | జలధు లేడింటికి, జలనంబు మానె భూ|చక్రమునకు
జాగరూకత మానె | జలజలోచనునకు, దీనభావము మానె | దిక్పతులకు
మాసి యుండుట మానె | మార్తాండవిధులకుఁ, గావిరి మానె ది|క్తటములకును
నుడికి పోవుట మానె | నుర్వీరుహంబుల, కడఁగుట మానెఁ ద్రే|తాగ్నులకును
ఆ. గడిఁది వ్రేఁగు మానెఁ | గరిగిరికిటినాగ, కమఠములకుఁ బ్రజల|కలఁక మానె
రామచంద్రవిభుఁడు | రాజేంద్రరత్నంబు, ధరణిభరణరేఖఁ | దాల్చునపుడు.

వ. మఱియును. 334

సీ. పోలఁతుల వాలుఁజూ|పులయంద చాంచల్య, మబలలనడుముల|యంద లేమి
కాంతాలకములంద | కౌటిల్యసంచార, మతివలనడపుల|యంద జడిమ
ముగుదలపరిరంభ|ములయంద పీడన, మంగనాకుచముల|యంద పోరు
పడఁతులరతులంద | బంధసద్భావంబు, సతులఁ గాయుటలంద | సంజ్వరంబు
తే. ప్రియులు ప్రియురాండ్ర మనముల | బెరసి తాఁపు
లంద చౌర్యంబు వల్లభు | లాత్మసతుల
నాఁగి క్రొమ్ముళ్లు వట్టులం | దక్రమంబు
రఘువరేణ్యుఁడు పాలించు | రాజ్యమందు. 335

క. తండ్రిక్రియ రామచంద్రుఁడు, తండ్రుల మఱపించి ప్రజలఁ | దా రక్షింపం
దండ్రుల నంగలు మఱచిరి, తండ్రి గదా రామధరణి|నాథుం డనుచున్.

వ. మఱియు నారామచంద్రుండు రాజర్షిచరితుండును నిజధర్మనిరతుండును నేక
పత్నీవ్రతుండును సర్వలోకసమ్మతుండును నగుచు ధర్మవిరోధంబు గాకుండఁ
గోరిక లనుభవించుచుఁ ద్రేతాయుగం బైనఁ గృతయుగధర్మంబుఁ గావించుచు
బాలమరణంబు (మొదలగునరిష్టంబులు ప్రజలకుఁ) గలుగకుండ రాజ్యంబు
సేయుచుండె నయ్యెడ. 337

ఆ. సిగ్గు వడుట గల్గి | సింగారమును గల్గి, భక్తి గల్గి చాల | భయముఁ గలిగి
నయముఁ బ్రియముఁ గల్గి | నరనాథుచిత్తంబు, సీత దనకు వశము|సేసికొనియె.

వ. అనిన విని రాజిట్లనియె. 339

ఆ. భా[illegible] జనులయందు | బంధువులందును, బ్రజలయందు రాజ|భావ మొంది
యొ[illegible] [illegible] రాఘు|వేశ్వరుం డీశ్వరుఁ, గూర్చి క్రతువు లేల | గోరి చేసె. 340

వ. అ[illegible] [illegible] నియె. 341

సీ. భగవ[illegible] [illegible] ామ|భద్రుండు ప్రీతితో, దేవోత్తముని సర్వ|దేవమయునిఁ
జన[illegible] [illegible] య|ధ్వరములు సేసెను, హోతకుఁ దూరుపు | నుత్తరంబు
సా[illegible] [illegible] శమనదిగ్భాగంబు, బ్రహ్మకుఁ గ్రమమునఁ | బడమరెల్ల

నధ్వర్యునకు శేష మాచార్యునకు నిచ్చి, సొమ్ములఁ బంచి భూసురుల కొసఁగి
తే. తనదు రెండుపుట్టంబులుఁ దనకు నయిన, మెలఁత మంగళసూత్రంబు మినుకుఁ దక్క
వినతుఁడై యుండె నారాము వితరణంబు, పాండవోత్తమ యే మని పలుకవచ్చు.
వ. అంత నారామచంద్రుని దానశీలత్వంబునకు మెచ్చి విప్రవరులు దమతమభూములు మరల నిచ్చి యి ట్లనిరి. 343
ఆ. ధరణి వలదు మాకుఁ దపసుల కేల నీ, వఖిలలోకగురుఁడ వైన హరివి
మామనంబులందు మలయుచీఁకటిఁ గాపు, భవదుదారగుచులఁ బార్థివేంద్ర.
వ. అని పలికి బ్రహ్మణ్యదేవుం డైన రామచంద్రుని వినయోక్తులం బూజించి మునులు సని రిట్లు పెద్దకాలంబు రాజ్యంబు సేసి రాఘవేంద్రుం డొక్కదినంబున.
సీ. వసుధపైఁ బుట్టెడు వార్త లాకర్ణించు,కొఱకు నై రాముండు గూఢవృత్తి
నడురేయి దిరుగుచో నాగరజనులలో, నొక్కఁడు దనసతి యొప్ప కున్న
నొరునింటఁ గాఁపుర ముున్నచంచలురాలిఁ, బాయంగ లేక చేపట్టె నేమి
తా వెఱ్ఱి యగు రామధరణీశ్వరుండనే, బేల పొమ్మనుమాట బిట్టు వలుక
ఆ. నాలకించి మఱియు నామాట చారుల,వలన జగములోనఁ గలుగఁ దెలిసి
సీత నిద్రవోవఁ జెప్పక వాల్మీకి,పర్ణశాలఁ బెట్టఁ బనిచె రాత్రి. 346
వ. అంత సీతయు గర్భిణి గావునఁ గుశలవు లనియెడికొడుకులం గనియె వారికి వాల్మీకి జాతకర్మంబు లొనరించె లక్ష్మణునకు నంగదుండును జంద్రకేతుండును భరతునకుఁ దక్షుండును బుష్కలుండును శత్రుఘ్నునకు సుబాహుండును శ్రుతసేనుండును సంభవించి రయ్యెడ. 347
క. బంధురబలుఁ డగు భరతుఁడు, గంధర్వచయంబుఁ ద్రుంచి కనకాదుల స
ద్బంధునకు నన్న కిచ్చెను, బంధువులును మాతృజనులుఁ బ్రజలున్ మెచ్చన్.
ఆ. మధువనంబులోన మధునందనుం డగు, లవణుఁ జంపి భుజబలంబు మెఱసి
మధుపురంబు సేసె మధుభాషి శత్రుఘ్నుఁ, డన్నరామచంద్రుఁ డౌ ననంగ.
వ. అంతఁ గొంతకాలంబునకు రామచంద్రునికొమారు లయినకుశలవు లిద్దఱును వాల్మీకివలన వేదాదివిద్యలయందు నేర్పరు లై పెక్కుసభల [1]సతానంబుగా రామకథాశ్లోకంబులు వాఁడుచు నొక్కనాఁడు రాఘవేంద్రునియజ్ఞశాలకుం జని.
మత్తకోకిలము. వట్టిమ్రాఁకులు పల్లవింప నవారి యై మధుధార -
నుట్టఁ బాడిన నారిపాటకు నుర్వరాధిపుఁడున్ బ్రజల్
బిట్టు సంతస మంది రయ్యెడఁ బ్రీతిఁ గన్నులబాష్పముల్
దొట్ట నొదల లూఁచి వారలతోడిమక్కువ పుట్టఁగాన్. 351
వ. అంత నారామచంద్రుండు కుమారుల కిట్లనియె. 352

1 సుతానకంబుగా,

ఆ. చిన్నియన్నలార । శీతాంశుముఖులార, నళినదళవిశాల।నయనులార
మధురభాషులార । మహిమీఁద నెవ్వరు, దల్లిదండ్రి మీకు । ధన్యులార. 353

వ. అనిన వార లేము వాల్మీకి[1]పౌత్రులము రాఘవేశ్వరునియాగంబు సూడ వచ్చితి మనవుడు మెల్లన నగి యెల్లిప్రొద్దున మీతండ్రి నెఱిఁగెద రుండుం డని యొక్క నివాసంబునకు సత్కరించి పనిచె మఱునాఁడు సీతం దోడ్కొని కుశలవుల ముందట నిడుకొని వాల్మీకి వచ్చి రఘుపుంగవునిం గని (యనేకప్రకారంబుల వినుతించి) యి ట్లనియె. 354

ఆ. సీత [2]ముద్దరాలు । చిత్తవాక్కర్మంబు,లందు సత్యమూర్తి । యమలచరిత
పుణ్యసాధ్వి విడువఁ।బోలదు చేకొను, రవికులాబ్ధిచంద్ర । రామచంద్ర. 355

వ. అని (వాల్మీకి) పలుక రామచంద్రుండు పుత్రార్థి యై విచారింపఁ గుశలవులను వాల్మీకికి నొప్పగించి రామచంద్రచరణధ్యానంబు సేయుచు నిరాశ యై సీత భూవివరంబు సొచ్చె నయ్యెడ. 356

మ. ముదితా నేటికిఁ గ్రుంకి తీవు మనలో । మోహంబు చింతింపవే
వదనాంభోజము సూపవే మృదువు నీ।వాక్యంబు విన్పింపవే
తుది సేయం దగ దంచు నీశ్వరుఁడు నై । దుఃఖించె భూపాలుఁ డా
పద గాదే ప్రియురాలిఁ బాసినతఱిన్ । భావింప నెవ్వారికిన్. 357

వ. అని వగచి రామచంద్రుండు బ్రహ్మచర్యంబు ధరియించి పదుమూఁడువేలయేండ్లెడ తెగకుండ నగ్నిహోత్రంబులు సెల్లించి తా నీశ్వరుండు గావునఁ దన మొదలి నెలవునకుం జనియె నివ్విధంబున. 358

ఆ. ఆదిదేవుఁ డైన।యారామచంద్రుని, కబ్ధి గట్టు టెంత । యసురకోటిఁ
జంపు టెంత కపుల।సాహాయ్య మది యెంత, సురలకొఱకుఁ గ్రీడ । సూపెఁ గాక.

చ. వశుఁడ గ మ్రొక్కెదన్ లవణ।వార్ధివిజృంభణతానివర్తికిన్
దశదిగధీశమౌళిమణి।దర్పణమండితదివ్యకీర్తికిన్
దశశతభానుమూర్తికి సు।ధారుచిభాషికి సాధుపోషికిన్
దశరథరాజుపట్టికిని । దైత్యపతిం బొరిగొన్నజెట్టికిన్. 360

ఉ. నల్లనివాఁడు పద్మనయ।నంబులవాఁడు మహాశుగంబులున్
విల్లును దాల్చువాఁడు గడు । విప్పగువక్షమువాఁడు మేలు పైఁ
జల్లెడువాఁడు నిక్కినభు।జంబులవాఁడు యశంబు దిక్కులం
జల్లెడువాఁడు నైనరఘు।సత్తముఁ డిచ్చుత మా కభీష్టముల్. 361

ఆ. రామచంద్రుతోడ । రాకలఁ బోకలఁ, గదిసి తిరుగువారుఁ । గన్నవారు
నంటికొన్నవారు । [3]నాకోసలప్రజ, లరిగి రాదియోగు । లరుగుగతికి. 362

---

1 శిష్యులము. 2 'సుద్దరాలు' అ. ప్ర. 3 నాకన్నప్రజలుఁ దా, రరిగి.

క. మంతనములు సద్గతులకుఁ, బొంతనములు ఘనము లైన పుణ్యముల కిదా
నీంతనపూర్వమహాఘుని,కృంతనములు రామనామకృతిచింతనముల్. 363

వ. ఆరామచంద్రునకుఁ గుశుండును గుశునకు నతిథియు నతిథికి నిషధుండును నిషధునకు నభుండును నభునికిఁ బుండరీకుండును బుండరీకునకు క్షేమధన్వుండును క్షేమధన్వునకు దేవానీకుండును దేవానీకునకు నహీనుండును నహీనునకుఁ బారియాత్రుండును బారియాత్రునకు బలుండును బలునకుఁ జలుండును జలునకు నర్కసంభవుం డగువజ్రనాభుండును వజ్రనాభునకు శంఖణుండును శంఖణునకు విధృతియు విధృతికి హిరణ్యనాభుండును జనియించి రతండు జైమినిశిష్యుం డైన యాజ్ఞవల్క్యమునివలన నధ్యాత్మయోగంబు నేర్చి హృదయకలుషంబులం బాసి యోగచర్యుం డయ్యె నాహిరణ్యనాభునకుఁ బుష్యుండును బుష్యునకు ధ్రువసంధియు ధ్రువసంధికి సుదర్శనుండును సుదర్శనునకు నగ్నివర్ణుండును నగ్నివర్ణునకు శీఘ్రుండును శీఘ్రునకు మరు వనురాజశ్రేష్ఠుండును బుట్టి రారాజయోగి సిద్ధుం డయి కలాపగ్రామంబున నున్నవాఁడు కలియుగాంతంబున నష్టం బయ్యెడుసూర్యవంశంబుఁ గ్రమ్మఱఁ బుట్టింపం గలవాఁ డామరువునకుఁ బ్రశుశ్రుకుండును నాప్రశుశ్రుకునకు సంధియు నతనికి నమర్షణుండును నాయమర్షణునికి మహస్వంతుండును నామహస్వంతునకు విశ్వసాహ్వుండును నావిశ్వసాహ్వునకు బృహద్బలుండును జనియించి రాబృహద్బలుఁడు భారతయుద్ధంబున (మీతండ్రి యగు నభిమన్యునిచేత) హతుం డయ్యె వినుము. 364

భవిష్యద్రాజేతిహాసము.

తే. పరఁగ నిక్ష్వాకుఁడును బృహద్బలుఁడు మొదలు
నుదయుఁ గాఁ గలరాజులఁ గోడుతోడ
నెఱుఁగఁ జెప్పితి నీవారి నింక మీఁదఁ
బుట్టఁ గలవారిఁ జెప్పెద భూవరేంద్ర. 365

వ. అబృహద్బలునకు బృహద్రణుండును బృహద్రణునకు నురుక్షతుండును నాతనికి వత్సప్రీతుండును వత్సప్రీతునకుఁ బ్రతివ్యోముండును బ్రతివ్యోమునకు భానుండును భానునకు సహదేవుండును సహదేవునకు బృహదశ్వుఁడును బృహదశ్వునకు భానుమంతుండును భానుమంతునకుఁ బ్రతీకాశ్వుఁడును బ్రతీకాశ్వునకు సుప్రతీకుండును సుప్రతీకునకు మేరుదేవుండును మేరుదేవునకు సుతక్షత్రుండును సుతక్షత్రునకు ఋక్షకుండును ఋక్షకునకు నంతరిక్షుండును నంతరిక్షునకు సుతపుండును సుతపునకు నమిత్రజిత్తును నతనికి బృహద్వాజియు నతనికి బర్హియు బర్హికి ధనంజయుండును ధనంజయునకు రణంజయుండును నతనికి సృంజయుండును సృంజయునకు శాక్యుండును శాక్యునకు శుద్ధాదుండును శుద్ధాదునకు లాంగలుండును లాంగలునకుఁ బ్రసేనజిత్తును నతనికి క్షుద్రకుండును క్షుద్ర

కునకు ఋణకుండును ఋణకునకు సురథుండును సురథునకు సుమిత్రుండును
బుట్టుదురు సుమిత్రునియనంతరకాలంబున సూర్యవంశంబు మఱి సాఁగదు వీరలు
బృహద్బలునినుండి క్రమంబునం బుట్టం గలవార లని చెప్పి శుకుం డిట్లనియె.

సీ. ధన్యుఁ డాయిక్ష్వాకుతనయుఁ డౌనిమి యాఁగ, మాచరింపఁగఁ గోరి యావసిష్ఠు
నార్త్విజ్యమునకుఁ దా నర్థింపఁ గని యాతఁ, డింద్రునిమఖము సేయింప నియ్య
కొనినాఁడ మఱి వత్తుఁ గొదవ లే దన వచ్చి, సంసార మెంతయుఁ జంచలంబు
కాలయాపన మేల క్రతువు సేసెద నని, యన్యఋత్విక్కుల నతఁడు గూర్చి
తే. సేయ నింద్రునిమఖ మంతఁ జెల్లఁ జేసి, గురుఁడు సనుదెంచి శిష్యుపైఁ గోపమెత్తి
యోరి నావచ్చునందాఁక నుండవనుచు, నతని దేహంబు వడుగాత మని శపించె.

వ. ఇట్లు వసిష్ఠుండు శపించిన నిమియును వసిష్ఠుని దేహంబు వడుఁ గాక యని మ
రల శపియింప నవ్వసిష్ఠుండు మిత్రావరుణులవలనఁ గడపట నూర్వశికి జన్మించె
గురుశాపంబున బ్రహ్మజ్ఞాని యైననిమి విగతదేహుం డైన నతని దేహంబు మునీ
శ్వరులు గంధ[1]వస్తువులం బొదివి (దాఁచి) దొరఁకొన్న సత్త్రయాగంబు సెల్లిం
చిరి యాగంబుకడపట దేవగణంబులు మెచ్చి వచ్చిన వారలకు నిమిదేహంబు
సూపి బ్రదుకం జేయుం డనవుడు వారలు నిమిప్రాణంబు వచ్చుం గాక యని
పలికిన నిమి దనదేహంబు సార నొల్లక యి ట్లనియె. 368

మ. అతిమోహాకులితంబు సాంద్రమమతాహంకారమూలంబు సం
తతనానాసుఖదుఃఖపీడితమనిత్యం బిట్టిదేహంబు సం
కృతి నా కేటికి మీనజీవనముభంగిన్ భీతిబాహుళ్య మం
చితరుల్ పెద్దలు దీనిఁ జేకొనరు సర్వేశున్ హరిం గొల్చుచున్. 369

వ. అని పలికిన నిమిమాటలు క్రమ్మఱింప నేరక శరీరులు గన్నులు దెఱచినప్పుడును
మూసినప్పుడును నిమి గాన వచ్చుం గాక యని పల్కి దేవతలు చని రంత.

ఆ. పెద్ద లైనమునులు పృథివీస్థలికి రాజు, లేమిఁ జూచి నిమికళేబరంబు
దరువ నొకడు పుట్టెఁ దనయుండు వానిని, జనకుఁ డనుచుఁ బలికె జగము లెల్ల.

వ. మఱియు నతండు విగతదేహుండు గావున వైదేహుం డనియు మథనజాతుండు
గావున మిథిలుం డనియు ననం బరఁగె నమ్మిథిలునిచేత నిర్మితం బయినది మిథిలా
నగరంబు నాఁ బరఁగె నాజనకునకు నుదావసుండును నుదావసునకు నందివర్ధనుం
డును నందివర్ధనునకు సుకేతుండును సుకేతునకు దేవరాతుండును దేవరాతు
నకు బృహద్రథుండును బుట్టె నాతనికి మహావీర్యుండును నతనికి సుధృతియు
నతనికి ధృష్టకేతుండును నతనికి హర్యశ్వుండును నతనికి మరువును నతనికిఁ బ్రతీం
ధకుండును నతనికిఁ గృతరయుండును నతనికి దేవమీఢుండును నతనికి విధృతుం
డును నతనికి మహాధృతియు నతనికిఁ గీర్తిరాతుండును నతనికి మహారోముండును

1 పుష్పంబులం,

నతనికి స్వర్ణరోముండును నతనికి హ్రస్వరోముండును నతనికి సీరధ్వజుండును బుట్టిరి. 372

ఆ. అతఁడు మఖము సేయ ♦ నవని దున్నింపంగ, లాంగలంబుకొనను ♦ లక్షణాంగి
సీత జాత యయ్యె ♦ సీరధ్వజుం డని, దానఁ జెప్పఁబడియె ♦ ధన్యుఁ డతఁడు.

వ. ఆసీరధ్వజునకుఁ గుశధ్వజుండును గుశధ్వజునకు ధర్మధ్వజుండును ధర్మధ్వజునకుఁ గృతధ్వజ మితధ్వజు లనువా రిద్దఱుఁ బుట్టి రందుఁ గృతధ్వజునకుఁ గేశిధ్వజుం డుదయించె నతండు తన్నుఁ దా నెఱింగెడివిద్యయందు నేర్పరి యయ్యె మితధ్వజునకు ఖాండిక్యుం డనువాఁడు జన్మించి తండ్రివలన నెఱుక గలవాఁడై కర్మతంత్రంబు నేర్చి కేశిధ్వజునివలన భీతుండై యేఁగె ఖాండిక్యునకు భానుమంతుండును భానుమంతునకు శతద్యుమ్నుండును శతద్యుమ్నునికి శుచియు శుచికి సనద్వాజుండు సనద్వాజునకు నూర్ధ్వకేతుండును నూర్ధ్వకేతునకు నజుండును నజునకుఁ గురుజిత్తును గురుజిత్తునకు నరిష్టనేమియు నరిష్టనేమికి శ్రుతాయువును శ్రుతాయువునకుఁ బార్శ్వకుండును బార్శ్వకునకుఁ జిత్రరథుండును జిత్రరథునకు క్షేమాపియు క్షేమాపికి హేమరథుండును హేమరథునకు సత్యరథుండును సత్యరథునకు నుపగురుండును నుపగురునకు నగ్నిదేవుప్రసాదంబున నుపగుర్వుం డును నుపగుర్వునకు సావనుండును సావనునకు సువర్చసుండును గల్గి రతండె సుభూషణుం డని వినంబడు నాసుభూషణునకు జయుండును జయునకు విజయుం డును విజయునకు ధృతుండును ధృతునకు ననఘుండును ననఘునకు వీతిహవ్యుం డును వీతిహవ్యునకు ధృతియు ధృతికి బహుళాశ్వుండును బహుళాశ్వునకుఁ గృతియుఁ గృతికి మహావశియును జన్మించిరి వీరలు మైథిలు లగురాజు లని చెప్పంబడుదురు యోగీశ్వరప్రసాదంబున గృహస్థులై యుండియు బంధనిర్ముక్తులై యాత్మజ్ఞానంబు గలిగి నిరంతరబ్రహ్మానుసంధానంబు సేయుచు నుండుదు రని పలికి శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె. 374

చంద్రవంశ్యు లగురాజులయితిహాసము.

ఆ. చంద్రగార మైన ♦ చంద్రవంశమునందుఁ, జంద్రకీర్తితోడ ♦ జనితులైన
యట్టిపుణ్యమతుల ♦ నైళాదిరాజుల, నింక వినుము మానవేంద్రచంద్ర. 375

సీ. ఒకవేయితలలతో ♦ నుండుజగన్నాథు, బొడ్డుఁదమ్మిని బ్రహ్మ ♦ పుట్టె మొదల
నతనికి గుణముల ♦ నతనిఁ బోలినదక్షుఁ, డగునత్రి సంజాతుఁ ♦ డయ్యె నత్రి
కడగంటిచూడ్కులఁ ♦ గలువలసంగడీఁ, డుదయించి విప్రుల ♦ కోషధులకు
[1]నమరఁ దారాతతి ♦ కజునిపంపున నాథుఁ, డై యుండి రాజసూ ♦ యంబు చేసి

తే. మూఁడులోకములను గెల్చి ♦ మోఱకమునఁ
జని బృహస్పతిపెండ్లాముఁ ♦ జారుమూర్తిఁ

---

1. నంబుగర్భములకు నజుని,

దార నిలు సొచ్చి కొనిపోయి తన్ను గురుఁడు
వేఁడునందాఁక నయ్యింతి విడువఁ డయ్యె. 376

వ. అంత వేల్పులతో రక్కసులకుఁ గయ్యం బయ్యె బృహస్పతితోడి వైరంబున సేసి రాక్షసులుం దానును శుక్రుండు చంద్రునిం జేపట్టి సురాచార్యునిం బోఁ దోలిన హరుండు భూతగణసమేతుం డై [1]తనగురుపుత్త్రుం డైనబృహస్పతిం జేపట్టె దేవేంద్రుండు సురగణంబులుం దానును బృహస్పతికి నడ్డంబు వచ్చె నయ్యవసరంబున బృహస్పతిభార్యానిమిత్తంబున రణంబున సురాసురవినాశం బయ్యె నాలోన బృహస్పతితండ్రి యగునంగిరసుండు సెప్పిన విని బ్రహ్మదేవుం డు వచ్చి చంద్రునిం దిట్టి గర్భిణి యైనతారను మరల నిప్పించినం జూచి బృహ స్పతి దాని కిట్లనియె. 377

ఉ. సిగ్గొకయింత లేక వెలచేడియ వై వడి ధర్మకీర్తులన్
బొగ్గులు సేసి జారు శశిం బొంది కటా కడు పేల సేసికొం
టెగ్గు దలంపఁగా వలదె యిప్పుడు గర్భము దించుకొమ్ము నిన్
మ్రగ్గఁగఁ జేసెదం జెనఁటి మానవతుల్ నినుఁ జూచి మెత్తు రే. 378

వ. అని కోపించుచుండ నాచెలువకుఁ బసిండిచాయ[2]మేను గలకుఱ్ఱండు పుట్టె వానిం జూచి మోహంబు సేసి బృహస్పతి దనకొడు కనియునుం జంద్రుండు దనకన్నవాఁ డనియును జగడించి రప్పుడు. 379

ఆ. వారివాదు సూచి వారింపఁగా వచ్చి, గోర్వరింప లేక యెల్లమునులు
నమరవరుల నడుగ నావేడుకలకర్త, యెఱుఁగుఁ గాని యితరు లెఱుఁగ రనిరి.

వ. ఆపలుకులు విని సిగ్గుపడి యున్నతారం జూచి చిన్నికొడుకి ట్లనియె. 381

క. ఇలువరుస చెడఁగ బంధులు, దల వంపఁగ మగఁడు రోయఁ దల్లీ కట్టా
వెలి నేల నన్నుఁ గంటివి, కలిగించినవాఁడు శీతకరుఁడో గురుఁడో. 382

వ. అని పలుకుచున్నకొడుకునకు మఱుమాట లాడ నేరక యూరక యున్నతార నేకాంతంబునకుం జీరి (మంతనంబున) బ్రహ్మ యి ట్లనియె. 383

మ. చెలువా నీయెలసిగ్గు వాపి గురుఁడో శీతాంశుఁడో యెవ్వఁ డీ
లలితాకారుఁ గుమారుఁ గన్నయతఁ డేలా దాఁప నీపాటు నీ
తలనే పుట్టెనె వెచ్చనూర్పకుము కాంతల్ గాముకల్ గారె మా
టల నిం దేమియుఁ బోవ దొండొరులతోడం జెప్ప విన్పింపవే. 384

వ. అని పలికిన బ్రహ్మకు నెదురుమాటాడ వెఱచి మంతనంబున నయ్యింతి చంద్రు నికిం గన్నదాన ననవుడు నాబాలకునకు బుధుం డని పేరు వెట్టి చంద్రున కిచ్చి బ్రహ్మ చనియె నంత. 385

ఆ. బుద్ధిమంతుఁ డయినబుధుఁడు పుత్త్రుం డైన, మేను వెంచి రాజు మిన్నుముట్టె

1 యతని నిమిడికొనియె. 2 మేనితో నొక్కకుమారుండు.' వ్రా. ప్ర.

బుద్ధి గలసుతుండు పుట్టినచోఁ దండ్రి, మిన్ను ముట్ట కేల మిన్నకుండు. 386

వ. ఆబుధునకుఁ దొల్లి చెప్పినయిళాకన్యకవలనఁ బురూరవుండు పుట్టె నాపురూరవు(నకుం గల)శౌర్యసౌందర్యగాంభీర్యాదిగుణంబులు నారదునివలన నింద్రసభలోన నూర్వశి విని మిత్రావరుణశాపంబున మనుష్యస్త్రీరూపంబు దాల్చి భూలోకంబునకు వచ్చి యప్పురూరవుముందట నిలువంబడి. 387

తరలము. సరసిజాక్షు మృగేంద్రమధ్యు విశాలవక్షు మహాభుజున్
సురుచిరాననచంద్రమండలశోభితున్ సుకుమారు నా
పురుషవర్యుఁ బురూరవుం గని పువ్వుటంపఱజోదుచేఁ
దొరఁగుక్రొవ్విరితూపులన్ మది దొందడించినభ్రాంతితోన్. 388

వ. ఊర్వశి నిలుచున్నంత. 389

ఉ. భావజుదీమమో మొగులుఁ బాసి వెలుంగుమెఱుంగొ మోహినీ
దేవతయో [1]సభోరమయొ దీనికరగ్రహణంబు లేనిచో
జీవన మేటి కంచు మరుచేఁ జిగురాకడిదమ్ముజిమ్ములం
దా వడఁకెం బురూరవుఁడు దామరపాకుజలంబుకైవడిన్. 390

వ. ఇట్లా రాచపట్టి చెఱకువింటివానిదాడికి నోఁబవడి యొట్టకేలకు నిలుకడఁ దెచ్చికొని సైరణ నచ్చెలువ కిట్లనియె. 391

ఉ. ఎక్కడనుండి రాక మన కిద్దఱకుం దగు నీకు దక్కితిన్
మ్రొక్కెడి వచ్చెనే యలరుములుకులవాఁ డడిదంబుఁ ద్రిప్పె నే
దిక్కునెఱుంగ నోయబల దేహము దేహముఁ గేలుఁ గేల నీ
చెక్కునఁ జెక్కు మోపి తగుచెయ్వుల నన్ను విపన్నుఁ గావవే. 392

వ. అనినం బోఁడిచేడియ యిట్లనియె. 393

మ. ఇవె నాకూర్చుతగళ్లు రెండు గగ నీ వెల్లప్పుడుం గాచె దే
ని వివస్త్రుండవు గాక నాయెడ సదా నీ వుండు దేనిన్ విశే
షవిలాసాధిక నీకు [2]నాఘృతము భక్ష్యం బయ్యెనేనిన్ మనో
జవినోదంబుల నిన్నుఁ దేల్తు నగునే చంద్రాన్వయగ్రామణీ. 394

వ. అని పలికిన వేల్పులవెలయాలిప్రతినమాటల కియ్యకొని తనమనంబున. 395

క. మంచి దఁట రూపునన్ రతి, నంచిత యఁట దేవగణిక యఁట మరుచేతన్
సంచలితచిత్తయై కా,మించిన దఁట యింతకంటె మేలుం గలదే. 396

వ. అని నిశ్చయించుకొని. 397

ఆ. రాజు రాజముఖిని రతిఁ దేల్చె బంగారు,మేడలందుఁ దరులనీడలందు
[3]డోలలందు రత్నశాలలందును దమ్మి,కొలఁకులందు గిరులకొలఁకులందు. 398

వ. అంత నయ్యిద్దఱకుం దగులంబు నెలకొని. 399

---

1 నభోమణియొ. 2.నాఘృతము పక్షం బయ్యె. 3 దోఁటలందు రత్నకూటంబులందును,కొలఁకు,

క. ఒకదిక్కు గాని చనఁబో, రొకచోటను గాని నిలిచి యుండరు దమలో
నొకటియు గాని తలంపరు, నొకనిమిషముఁ బాయ లేరు నువిదయు విభుఁడున్.

క. దయ్యు మెఱుంగుల్ వారల, నెయ్యంబులు మక్కువలును [1]నిజమరితసముల్
[2]వియ్యములును నెడసందిని, బయ్యెదకొం గడ్డ మైనఁ బ్రాణము వెడలున్. 401

వ. ఇట్లూర్వశియుం బురూరవుండు నొండొరువులవలనిమక్కువలు చెక్కులొత్తం బగళ్లు రేలు నెల్లెడల విహరింప నొక్కనాఁడు దేవలోకంబున దేవేంద్రుండు గొలువుండి తనకొలువున నూర్వశి లేకుండుటం జూచి. 402

క. ఇన్నిదినంబులవలె నా, యున్నసభామధ్యవేది యూర్వశి లేమిన్
విన్నఁదనంబున నున్నది, వన్నె దఱిఁగి యున్నపసిఁడివడువున ననుచున్. 403

వ. ఇంద్రుండు గంధర్వులం బనిచిన వారు నడురేయి సని చీఁకటి నూర్వశి పెంచుచున్నమేడికలం బట్టిన నవి రెండును మొఱ వెట్టిన వానిమొఱ విని రతిఖిన్నుండై మేను మఱచి కూరుకు చున్నపురూరవుకౌఁగిట నుండి యూర్వశి యిట్లనియె. 404

మ. అదె నాబిడ్డలఁ బట్టి దొంగలు మహాహంకారులై కొంచు ను
న్మదు లై పోయెద రడ్డపాటునకు సామర్థ్యంబునన్ హీనుఁడై
కదలం డీమగపంద కూరుకుగతిం గన్మూసి గుర్వెట్టెడిం
బ్రదుకుం జాలఁడు నాదుకౌఁగిలియు సంభీతాత్ముఁడై చెల్ల రే. 405

క. [3]పగతురు దొంగలు నేఁపఁగ, మగఁటిమి వాటింప లేక మగతన మెడలన్
మగువలకౌఁగిట నడఁగెడు, మగవాఁడగుకంటె మగఁడు మగు వగు టొప్పున్.

ఆ. అధముఁడైనవాని కాలగుకంటె నత్యధికునింట దాసి యగుట మేలు
హీనుఁ బొంది యోని హింసింపఁగా నేల, యువతిజనుల కూర కుంట లెస్స.

క. [4]ఏటిది నీరాచఱికం, బాఁటది మొఱవెట్టఁ బశువు లాతురపడ నో
యాఁట దని లేచి దొంగల, గీఁటవు వెడలంగ శవముక్రియ నుండెదిదే.

క. వినియు వినవు రణభీరువు, మనుజాధము నిదురపోతు మందుని నకటా
నినుఁ జక్రవర్తిఁ జేసిన, వనజాసనుకంటె వెఱ్ఱివాఁడును గలఁడే. 409

వ. అని పెక్కుభంగుల నయ్యింతి పరుసనిపలుకు లనుకఱకువాలమ్ములు సెవులఁ జొనుప నారాజశేఖరుం డంకుశంబుపోట్ల నదరుమదగజంబునందంబునఁ జీర మఱచి దిగంబరుండై లేచి వాలు కేల నంకించి యానడురేయి దొంగల నఱికి వైచి మేషంబుల విడిపించుకొని తిరిగి వచ్చునెడ. 410

---

1 'నిజగరితసముల్' అనియే వ్రా. ప్ర. 3 'దియ్యాకు లొనెడ సుందరి, పయ్యెద' వ్రా. ప్ర. 3 పగతురు దొంగల రేఁపఁగ ..మగతనమెల్లన్ కౌఁగిటఁ జూపెడుమగవాఁడు, 4 ఏటికి నీరాచఱికము, బోటులు మొఱవెట్టఁ బశువు బోరన నఱచె-నో, యేటి దనిలేచి దొంగల-వేఁటల నిడ్చెడిదొంగల-గీటడఁచవు వెడలి శవముక్రియ నుండెదిదే.

ఆ. చీర లేనిమగనిఁ జెలువ దా నీక్షించి, కన్ను మొఱఁగి పోవఁ గాన కతఁడు
వెఱ్ఱివానిభంగి వివశుఁడై పడి లేచి, పొరలి తెరలి స్రుక్కి సొక్కి పడియె.

వ. మఱియుఁ బురూరవుండు మదనాతురుండై వెదకుచు సరస్వతీనదీతీరంబునం జెలికత్తెలతోఁ గూడియున్నయూర్వశిం గని వికసితముఖ(కమలుం)డై యిట్లనియె.

మ. తనుమధ్యా యిటు మేల వచ్చి తకటా ధర్మంబె శర్మంబె మున్
మనలో [1]నుంకుగ నాడికొన్న పలుకుల్ మర్యాదలుం దప్పెనే
నిను నేఁ బాసినయంతనుండి తనువున్ నేలం బడం బాఱెడిం
దిను [2]గృధ్రాదులు దీని మున్ను గరుణాదృష్టిన్ విలోకింపవే. 413

వ. అనిన నూర్వశి యి ట్లనియె. 414

క. మగువలకు నింత [3]లోం గాదు, మగవాఁడవె నీవు పశువుక్రమాడ్కిన్ వగవం
దగవే మానుషపశువును, మృగములుఁ గని తోయఁ గాక మే లని తినునే.

వ. అదియునుం గాక. 416

మ. తలఁపుల్ చిచ్చులు మాట లుజ్జ్వలసుధాధారల్ విభుం డైనపు
వ్విలుతున్ మెచ్చర యన్యులన్ వలతు రేకవిశ్వాసమున్ లేదు క్రూ
రలు తోడుం బతి నైనఁ జంపుదు రధర్మల్ నిర్దయల్ చంచలల్
వెలయాం డ్రెక్కడ వారివేడబము లా వేదాంతసూత్రంబులే. 417

ఉ. ఇం కొక యేఁడు పోయిన నరేశ్వర యాతలి రేయి నీవు నా
లంకకు వచ్చె దాత్మజుల లక్షణవంతులఁ గాంచె దేమియుం
గొంకక పొమ్ము నావుడును గొమ్మను గర్భిణిఁ గాఁ దలంచుచున్
శంక యొకింత లేక నృపసత్తముఁ డల్లన పోయె వీటికిన్. 418

వ. ఇట్లు మరలి చని తనపురంబున నొక్కయేఁ డుండి పిదప నూర్వశికడ కేఁగి యొక్కరేయి పురూరవుం డయ్యింతికడ నున్న నావెలందియు గంధర్వవరుల వేఁడికొనుము ని న్నిచ్చెద రనవుడు నతండు గంధర్వవరులం బ్రార్థించిన వార లతండు వొగడుటకు మెచ్చి యగ్నిస్థాలి నిచ్చిన నయ్యగ్నిస్థాలి నూర్వశిం గాఁ దలంచుచు దానితో నడవిం దిరుగుచుండి యొక్కనాఁ డది యూర్వశి గా దగ్నిస్థాలి యని యెఱింగి వనంబున దిగవిడిచి యింటికిఁ జనుదెంచి నిత్యంబు రాత్రి దానిన చింతించుచుండఁ ద్రేతాయుగంబు సొచ్చిన నారాజుచిత్తంబునఁ గర్మబోధంబు లయి వేదంబులు మూఁడుమార్గంబులం దోఁచిన నాభూవరుండు స్థాలి కడకుం జని యందు శమీగర్భజాతం బైనయశ్వత్థంబుఁ (జూచి యాయశ్వత్థంబు) చేత నరణులు రెండు గావించి ముందటియరణి దానును వెనుకటియరణి యూర్వశియును రెంటినడుమ నున్నకాష్ఠంబు పుత్త్రుండు నని మంత్రంబు సెప్పుచుం ద్రచ్చుచుండ జాతవేదుం డనునగ్ని సంభవించి విహితారాధన

1 నుంకువ లాడికొన్న. 2 నుగ్రంపుమృగాళి దీనుఁ. 3 లోఁ గాదు.

సంస్కారంబునంజేసి యాహవనీయాదిరూపంబుల మూఁట నెగడి పురూరవునిపు
త్రుం డని కల్పింపంబడియె నాయగ్ని పురూరవునిఁ బుణ్యలోకంబునకుఁ బనుపం
గారణం బగుటంజేసి. 419

క. ఆయగ్నిచేఁ బురూరవుఁ, డాయజ్ఞేశ్వరు ననంతు హరి వేదమయున్
శ్రీయుతుఁ గూర్చి యజించెను, నాయుతుఁ డూర్వశిఁ గనంగ నరిగెడుకోర్కెన్.

ఉ. ఒక్కఁడ వహ్ని వేల్పు పురుషోత్తముఁ డొక్కఁడ సర్వవాఙ్మయం
బొక్కఁడ వేద మా ప్రణవ మొక్కఁడ వర్ణము గొల్లి త్రేతనుం
డెక్కటి మాన్చి మూఁడుగను నేర్పఱచెం దనబుద్ధి పెంపుచేఁ
జక్కఁగ నాపురూరవుఁ డశేషక్రతులకున్ సులభంబు లట్లు గన్. 421

వ. ఇట్లు వేదవిభాగంబు గల్పించి యాగంబు సేసి పురూరవుం డూర్వశి యున్నగంధ
ర్వలోకంబునకుం జనియె నతనికి నూర్వశిగర్భంబున నాయువు శ్రుతాయువు
సత్యాయువు రయుండు జయుండు విజయుం డన నార్గురు పుత్రులు గలిగి రందు
శ్రుతాయువునకు వసుమంతుండును సత్యాయువునకు శ్రుతంజయుండును రయు
నకు శ్రుతుండు నేకుం డన నిరువురును జయునకు నమితుండును విజయునకు
భీముండును జనించి రాభీమునకుఁ గాంచనుండు కాంచనునకు హోత్రకుండు
హోత్రకునకు గంగాప్రవాహంబు పుక్కిటం బట్టినజహ్నుండు జహ్నునకుఁ
బూరుండు పూరునకు బాలకుండు బాలకునకు నజకుం డజకునకుఁ గుశుండు
కుశునకుఁ గుశాంబుండు ధూర్తయుండు వసువు కుశనాభుం డన నలువురును
సంభవించి రందుఁ గుశాంబునకు గాధి యనువాఁడు గలిగె నాగాధి రాజ్యంబు
సేయుచుండ. 422

సీ. సత్యవతిని గాధిజాతను గన్యను, విప్రుఁడు ఋచికుండు వేఁడికొనిన
గాధియు సుత కీడు గాఁ డని తెల్లని, నవకంపుమేనులు నల్లచెవులు
గలగుఱ్ఱములు వేయి కన్యకు సుంకువ, యిచ్చినఁ గూఁతు నే నిత్తు ననిన
వసుధామరుండును వరుణునికడ కేఁగి, హరులఁ దెచ్చినఁ గూఁతు నాతఁ డిచ్చె

ఆ. నామహాత్మునతియు నత్తయుఁ గొడుకులఁ, గోరి యడుగ నియ్యకొని యతండు
విప్రరాజమంత్రవితతుల వేల్పించి, చరువు సేసి క్రుంక నరిగె నదికి. 423

వ. అయ్యెడం దల్లి యడిగిన సత్యవతి బ్రహ్మమంత్రంబులఁ దనకు వేల్పించినచరువు
దల్లి కిచ్చి క్షాత్త్రమంత్రంబు(లం దల్లికి వేల్పించిన)చరువు దా నందికొని యుండ
నాముని సనుదెంచి చరువు వీడ్వడుట యెఱింగి భార్య కిట్లనియె. 424

ఆ. తల్లిచరువు నీవు దాల్చి నీచరు వేల, తల్లిపాల నిడితి తరళనేత్ర
కొమ్మ యింక నీకుఁ గ్రూరుఁడు పుట్టు మీ, యమ్మ బ్రహ్మవిదుని ననఘుఁ గాంచు.

వ. అనిన నయ్యింతి వెఱచి మ్రొక్కి వినయంబు లాడినం బ్రసన్నుం డై నీకొడుకు
సాధు వై నీమనుమండు క్రూరుం డగుం గాక యని ఋచికుం డనుగ్రహించిన

నాసత్యవతికి జమదగ్ని సంభవించె సత్యవతియుం గౌశికీనది యై లోకపావని యై ప్రవహించె నాజమదగ్నియు రేణువుకూఁతు రయినరేణుకను వివాహం బై వసుమదాదికుమారులం గనియె నందు. 426

క. పురుషోత్తమునంశంబున, ధర జమదగ్నికి జనించి ధన్యుఁడు రాముం
డిరువదియొకమఱి నృపతుల, శిరములఁ జక్కడిచెఁ దనదుచేగొడ్డంటన్. 427

వ. అనిన విని భూవరుండు శుకున కిట్లనియె. 428

—•• పరశురామునిచరిత్రము. ••—

ఉ. ఏటికిఁ జంపె రాముఁ డవనీశుల వేమఱు వారియందుఁ ద
ప్పేటిది విప్రుఁ డయ్యు నతఁ డేటికి రాజసతామసంబులన్
వాటముఁ బొందె భూభరము వారిత మౌ టది యేవిధంబు నా
మాటకు మానిచంద్ర మఱుమాట ప్రకాశము గాఁగఁ జెప్పవే. 429

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 430

సీ. హైహయాధీశ్వరుం డర్జునుం డనువాఁడు, ధరణీశ్వరులలోనఁ దగినవాఁడు
పురుషోత్తమాంశాంశుఁ బుణ్యు దత్తాత్రేయు, నారాధనముసేసి యతనివలనఁ
బరిపంథిజయమును బాహుసహస్రంబు, నణిమాదిగుణములు యశము బలము
యోగీశ్వరత్వంబు నోజయుఁ దేజంబుఁ, జెడనియింద్రియములు సిరియుఁ బడసి

తే. గాలికైవడి సకలలోకంబులందుఁ, దనకుఁ బోరాని రారాని తలము లేక
యెట్టిచో నైనఁ దనయాజ్ఞ యేపుమిగుల, ధరణి వెలుఁగొందె విను పీఁదిఁ దరణిమాడ్కి.

మ. ఒకనాఁ డామనుజేంద్రుఁ డంగనలతో నుద్దాముఁ డై వీట నుం
డక రేవానది కేఁగి యందుఁ దెలినీటం జల్లులాడి దీ
ర్ఘకరాబ్జంబుల నానదీజలములం గట్టెన్ వడిన్ నీరు మో
లకుఁ బెల్లుబ్బి రణాగతుం డయినయాలంకేశు పైఁ దొట్టఁగన్. 432

వ. ఇట్లు దిగ్విజయార్థంబు వచ్చినరావణుం డారాజుచేకట్టం దొట్టినయేటినీటికి సహింపక రోషంబునం బోటరియుంబోలె నమ్మోటిమగనితోడిపోటునకుం దొడరినఁ బాటింపకఁ దనబాహుపాటవంబున. 433

క. వీఁకమెయి నతఁడు రావణుఁ, గూఁకటులు లగలించి పట్టికొని మోఁకాలం
దాఁకించి కోఁతికైవడి, నాఁకం బెట్టించెఁ గింకరావళిచేతన్. 434

వ. అంత నర్జునుండు మాహిష్మతీపురంబున కేతెంచి. 435

క. ఆరాజేంద్రుఁడు రావణు, నోరీ యిట మీఁదఁ నూరకుండుము జగతిన్
వీరుఁడ ననకుము కాచితిఁ, బోరా యని సిగ్గు పఱిచి పుచ్చెన్ మరలన్. 436

వ. అంత. 437

సీ. ధరణీశుఁ డొకనాఁడు దైవయోగంబున, వేఁటకై కాంతారవీథి కేఁగి
తిరిగి వేఁటలశ్రాంతదేహుఁడై జమదగ్ని, మునియాశ్రమముఁ జేరి మ్రొక్కి నిలువ

నామునీంద్రుఁడు రాజు నర్థితోఁ [1]బూజించి, యారాజునకు రాజానుచరులకుఁ
వనహోమధేనువుఁ దడయక రప్పించి, యిష్టాన్నములు గురియింపఁ దడవు

తే. గుడిచి కూర్చుండి మొదవుపైఁ గోర్కెఁ జేసి
[2]సంపద యదేల యీయావు చాలుఁగాక
యిట్టిగోవుల నెన్నండు నెఱుఁగ మనుచుఁ
బట్టి తెం డని తనయోద్ధభటులఁ బనిచె. 438

వ. పంచిన వారలు దర్పంబునం జని. 439

క. క్రేపుం బాపకుఁ డంచును, హా పీడం బడితి ననుచు నంభా యనుమం
జూ పోపరు నృపు లంచును, నాపోవక మొదవుఁ గొనుచు వచ్చిరి పురికిన్.

వ. (అంత నర్జునుండు మాహిష్మతీపురంబునకు) వచ్చునెడ రాముం డాశ్రమంబున
కేతెంచి తద్వృత్తాంతం బంతయు విని. 441

ఆ. అద్దిరయ్య యింట నన్నంబు గుడిచి మా, యయ్య వల దనంగ నాక్రమించి
క్రొవ్వి రాజు మొదవు గొనిపోయినాఁడఁట, యేను రాముఁ డౌట యెఱుఁగఁ

వ. అని పలికి. [డొకొ.

శా. ప్రళయాగ్నిచ్ఛటభంగిఁ గుంభి విదళింపం జాలుసింహాకృతిం
బెలుచన్ రాముఁ డిలేశు వెంట నడచెం బృథ్వీతలం బెల్ల నా
కుల మై క్రుంగఁ గురారి యై కవచి యై కోదండి యై కాండి యై
ఫలి యై సాహసి యై మృగాజినమనోజ్ఞశ్రోణి యై తూణి యై. 444

వ. చని మాహిష్మతీపురద్వారంబుఁ జేరి నిలుచున్నసమయంబున. 445

మ. కనియెన్ ముందటఁ గార్తవీర్యుఁడు సమిత్కాముం బ్రకామున్ శరా
సనతూణీరకుఠారభీము నతిరోషప్రోచ్చలద్భ్రూయుగా
నన నేత్రాంచలసీము నైణపటనానామాలికోద్దాము నూ
తనసంరంభనరేంద్రదారశుభసూత్రత్రాసమునిన్ రామునిన్. 446

వ. కని కోపించి. 447

ఉ. బాలుఁడు వెఱ్ఱిబ్రాహ్మణుఁడు బ్రాహ్మణుకై వడి నుంట మాని భూ
పాలురతోడ భూరిబలభవ్యులతోడ భయంబు దక్కి క
య్యాలకు వచ్చినాఁడు మనయం దిఁకఁ బాపము లేదు లెండు లెం
డేల సహింప భూసురుని నేయుఁడు వ్రేయుఁడు గూల్పుఁ డిమ్మహిన్. 448

వ. అని యదలించి దండనాయకులఁ బురికొల్పిన వారు రథకరిహరిపదాతిసమూ
హంబులతో లెక్కకుం బదినే డక్షౌహిణు లై యెదురునడచి శరచక్రగదాఖడ్గ
భిందిపాలశూలప్రముఖసాధనంబుల నొప్పించిన నవ్విప్రవరుండు గన్నులకొలు
కుల నిప్పులు గుప్పలుగొన రెట్టించినకట్టల్క మిట్టిపడ యజ్ఞోపవీతంబు సక్కనిడి

1 దీవించి. 2 సంప దేటికి నీయావు.

కొనికరాళించి బిట్టు దట్టించి కఠోరం బగు కుఠారంబు సారించి మూఁకలపైఁ కుఱికి [1]తొలకరి మొగంబునం గ్రొచ్చెలికపట్టునం జెట్టులు గొట్టు కృషీవలుని తెఱంగునఁ బదంబులు త్రుంచుచు ననఁటికంబంబులఁ దెగనడుచు నారామకారుని పగిది మధ్యంబులఁ ద్రుంచుచుఁ దాళఫలంబులు రాల్చు వృక్షారోహకునికైవడి శిరంబులు ద్రుంచుచు మృగంబుల వండం ఖండించు సూపకారుని భంగి నవయవంబులం జెక్కుచు నంతటం దనివి సనక విలయకాలకీలి కేలిని మంట లుమియుచు విల్లంది యెల్లెడం బిడుగులసోనలు గురియు బలుమొగిళ్లవడువున నప్రమాణంబు లగు బాణంబులఁ బఱపి సుభటసైన్యంబుల దైన్యంబు నొందించుచు (నడ్డంబు లేని యూర్చ్భటంబులు గల బాణవర్గఘృతంబులతోఁ) రాహుతులం గోపానలంబున కాహుతులు సేయుచు తురంగంబుల నిరంగంబులఁ గావించుచు రథంబుల శ్లథంబులఁగా నొనర్చుచు ద్విరదంబుల నరదంబులై పఱవం దోలుచు నివ్విధంబున సేనల నంపవానల ముంచి రూపు మాపిన. 449

క. మత్తిల్లి భూతజాలము, చిత్తంబులఁ జొక్కి వేడ్కఁ జిందులు వాఱన్
జొత్తిల్లి సమిత్తలమున, నెత్తురు మేఁకంబు పలలనికరం బయ్యెన్. 450

వ. అయ్యవసరంబున. 451

క. మేలీ బ్రాహ్మణుఁ డొక్కఁడు, నేలం బడఁ గూల్చె సైన్యనిచయము నెల్లన్
బాలార్చ నేల యీతనిఁ, దూలించెదఁ గాక నాదు దోర్బలము వడిన్. 452

వ. అని పలికి. 453

మ. ఒకయేనూఱు కరంబులన్ ధనువు లత్యుల్లాసియై తాల్చి వే
ఱొకయేనూట గుణధ్వనుల్ నిగుడ శాతోగ్రాస్త్రముల్ గూర్చి వి
ప్ర కుఠారంబును నిన్నుఁ గూల్తు ననుచున్ భర్జించి పుంఖానుపుం
ఖకఠోరంబుగ నేసి యార్చె జయరేఖాధామునిన్ రామునిన్. 454

క. వడిఁ దూపు లేయ గుడుసులు, పడి కార్ముకపంచశతము పరఁగ విభుఁడు సొం
పడరెఁ బరివేషచయముల, నడుమ ఖరద్యుతుల వెలయు నలినాప్తుక్రియన్.

వ. ఇట్లగ్గలుండు బాణవిలాసంబు సూపిన. 456

మ. ధరణీదేవుఁడు రాముఁ డాఢ్యుఁడు జగద్ధానుష్కరత్నంబు దు
ష్కరచాపం బొక ఎక్కు వెట్టి శరముల్ సంధించి పెల్లేసి భూ
వరుకోదండము లొక్క[2]మాటు దునిమెన్ నాఁ డంతటం బోక వే
తరువుల్ ఉవ్వఁ గుఠారధార నఱకెం దద్బాహుసందోహమున్. 457

క. కరములు దునిసిన నతనికి, శిర మొక్కటి చిక్కె శైలశిఖరముభంగిం
బరశువున నదియుఁ ద్రుంచెను, బరసూదనుఁ డైనఘనుఁడు భార్గవుఁడు వడిన్.

ఆ. తండ్రి వడిన నతనితనయులు పదివేలు, దలఁగిపోయి రతనిఁ దాఁక లేక

---

1 డోలాయిడి మొగంబునం. 2 చూడ్కి.

పరభయంకరుండు భార్గవుం డంత నా, గోవుఁ గ్రేపుతోడఁ గూడఁ దెచ్చె.

వ. ఇట్లు హోమధేనువు మరలం దెచ్చి యిచ్చి తనపరాక్రమంబు దండ్రి కెఱింగిం
చి గోఁబుట్టువులకు సవర్ణంబుగాఁ జెప్పిన జమదగ్ని రాముస కిట్లనియె. 460

క. కలవేల్పు లెల్లఁ దమతమ, చెలువంబులు దెచ్చి రాజుఁ జేయుదు రకటా
బలువేల్పు రాజు వానిం. జలమున ని ట్లేల పోయఁ జంపితి పుత్రా. 461

క. తాలిమి మనకును ధర్మము, తాలిమి [1]మూలంబు మనకు ధన్యత్వమునం
దాలిమి గల దని యీశుం, డేలించును బ్రహ్మపదము నెల్లన్ మనలన్. 462

క. క్షమ గలిగిన సిరి గలుగును, క్షమ గలిగిన వాణి గలుగు సౌరప్రభయున్
క్షమ గలుగఁ దోన కలుగును, క్షమ గలిగిన మెచ్చు శౌరి సదయుఁడు సంప్రీ.

క. పట్టపురాజును జంపుట, గట్టలుకన్ విప్రుఁ జంపుకంటెను బాపం
బట్టి ట్టనకుము నీ వీ, చెట్ట సెడం దీర్థసేవ సేయుము తనయా. 464

క. అని తన్నుఁ దండ్రి పనిచినఁ, బని పూని ప్రసాద మనుచు భార్గవుఁడు రయం
బున నొకయేఁడు ప్రయాణము, సని తీర్థము లెల్ల నాడి చనుదెంచె నృపా.

ఉ. ఆయెడ నొక్కనాఁడు సలిలార్థము రేణుక గంగలోనికిం
బోయి ప్రవాహమధ్యమునఁ బొల్పుగ నచ్చరలేమపిండుతోఁ
దోయవిహారముల్ సలుపు దుర్లభుఁ జిత్రరథున్ సరోజమా
లాయుతుఁ జూచు చుండెఁ బతియాజ్ఞ దలంపక కొంతప్రేమతోన్. 466

వ. ఇట్లు గంధర్వవల్లభునిం జూచుకారణంబునం దడసి. 467

ఉ. అక్కట వచ్చి పెద్దతడ పయ్యెడి హోమమువేళ దప్పె నే
నిక్కడ నేల యుంటి ముని యేమనునో యని భీతచిత్తయై
గ్రక్కునఁ దోయకుంభము శిరస్థలమం దిడి తెచ్చి యిచ్చి వే
మ్రొక్కి కరంబు మోడ్చి పతిముందట సల్లన నిల్చె నల్కుచున్. 468

వ. అప్పుడు. 469

క. చిత్తమున భార్య దడసిన, వృత్తాంతం బెఱిఁగి తపసి వేగమ సుతులన్
మత్తం దీనిం జావఁగ, మొత్తుం డన మొత్త రైరి మునుకుచు వారల్. 470

క. కొడుకులు పెండ్లముఁ జంపమి, గొడుకులఁ బెండ్లాముఁ జంప గురుఁ [2]డానతియీ
నడుగులకు నెఱఁగి రాముం, డడు గిడకుండంగఁ ద్రుంచె నన్నలఁ దల్లిన్. 471

శా. తల్లిన్ భ్రాతల నెల్లఁ జంపు మనుచోఁ దాఁ జంపి రాకున్నఁ బెం
పెల్లం బోవ శపించుఁ దండ్రి తనపం పేఁ జేయుదున్ మెచ్చి నా
తల్లిన్ భ్రాతల నిచ్చు నిక్కము తపోధన్యాత్మకుం డంచు వే
తల్లిన్ భ్రాతలఁ జంపె భార్గవుఁడు లేదా చంపఁ జే యాఁడునే. 472

వ. ఇవ్విధంబున. 473

---

1 'మూల మగు ధర్మతత్త్వంబులకుం' వ్రా. ప్ర. 2. డొసఁగినఁ దా.

క. అడ్డము సెప్పక కడపటి,బిడ్డఁడు రాముండు సుతులఁ § బెండ్లము నచటన్
గొడ్డంటం దెగ నడచిన, జడ్డనఁ దల యూఁచి మెచ్చె § జమదగ్ని మదిన్.

క. మెచ్చినతండ్రిని గనుఁగొని, చెచ్చెర నీపడినవారి§జీవంబులు నీ
విచ్చితి నను మని మ్రొక్కిన, నిచ్చెన్ వారలును లేచి § రెప్పటిభంగిన్. 475

ఆ. పడినవారి మరల § బ్రదికింప నోపును, జనకుఁ డనుచుఁ జంపె § జామదగ్న్యుఁ
డతఁడు సంపె ననుచు § నన్నలఁ దల్లిని, జనకునాజ్ఞ యైనఁ § జంపఁ దగదు.

వ. అంత. 477

సీ. పరశురాముని కోడి § పరుగులు వెట్టిన,యర్జునపుత్రకు § లాత్మయందుఁ
దండ్రి మ్రిగ్గుటకు సం§తప్తులై వ్రేగుచు, నింతట నంతట § నెడరు వేచి
తిరిగి చూడుచు నొక్క§దివసమం దారాముఁ, డడవి కన్నలతోడ§నరుగఁ దెరపఁ
బగఁ దీర్పఁ దఱి యని § పఱతెంచి హోమాల,యంబున సర్వేశు § నాత్మ నునిచి

తే. నిరుపమధ్యానసుఖవృత్తి§నిలిచియున్న,పుణ్యు జమదగ్ని నందఱుఁ§బాదుగఁ బట్టి
కుదులకుండంగఁ దలఁ ద్రెంచి§కొనుచుఁ జనిరి, యడ్డమేతెంచి రేణుక§యడిచికొనఁగ.

వ. మఱియును. 479

మ. జనకుం జంపినవైరముం దలఁచి రా§జన్యాత్మజుల్ నేఁడు మీ
జనకుం జంపిరి రామ రామ రిపులన్ § శాసింతు రమ్మంచు న
మ్మునిపై వ్రాలి లతాంగి మోఁదికొనియెన్ § మున్నేడుమాఱుల్ రయం
బున రాముం డరుదెంచి యెన్నికొన నా§పూర్ణాపదాక్రాంత యై. 480

వ. అప్పుడు తల్లి మొఱ విని జమదగ్నికుమారులు వచ్చి యి ట్లని విలపించిరి. 481

క. వాకిలి వెడలవు కొడుకులు, రా కుండఁగ నట్టినీవు § రాజసుతులచేఁ
జీకాకు నొంది పోవఁగ, నీకాళ్లెట్లాడెఁ దండ్రి § నిర్జరపురికిన్. 482

వ. అని విలపించు చున్నయన్నలం జూచి (రాముం డిట్లనియె). 483

ఉ. ఏడువ నేల తండ్రికిని § వేమఱు కుందుఁడు తోడులార నే
సూఁ డిదె తీర్తు నంచుఁ బర§శుద్యుతిభీముఁడు రాముఁ డుగ్రుఁడై
యోడక యర్జునాత్మభవు § లున్నపురంబున కేఁగి వారు గో
డాడఁగఁ బట్టి చంపె వడి § నర్జునజాతుల బ్రహ్మఘాతులన్. 484

క. ఖండించి రిపులశిరములు, గొండలు గాఁ బ్రోఁగు లిడియె § గురురక్తనదుల్
నిండికొని పాఱ నుబ్బుచు, భండనమున [1]విప్రరిపులు § భయ మంద నృపా.

వ. మఱియు నంతటఁ బోక. 486

ఆ. అయ్యపగకు రాముఁ § డలయక రాజుల, నిరువదొక్కమాఱు § నరసి. చంపె
జగతిమీఁద రాజ§శబ్దంబు లేకుండ, సూడు దీర్ప లేని§సుతుఁడు సుతుఁడె.

వ. మఱియు నారాముండు [2]శమంతపంచకంబున రాజరక్తంబులం దొమ్మిదిమడుఁ

---

1. విపులనృపులు. 2. 'రాజరక్తంబుల శమంతపంచకం బన నేడుమడుఁగులు' వ్రా. ప్ర.

గులు గావించి తండ్రిశిరంబు దెచ్చి శరీరంబుతో సంధించి సర్వదేవమయుం
డగుదేవుండు దాన కావునఁ దన్ను నుద్దేశించి యాగంబు సేసి హోతకుం
దూర్పును బ్రహ్మకు దక్షిణభాగంబును నధ్వర్యునకుఁ బడమటిదిక్కును నుద్గా
తృనకు నుత్తరదిశయు నున్నవారల కవాంతరదిశలును నుపద్రష్ట యైనకశ్యపున
కు నార్యావర్తం బనుమధ్యభూమియు సదస్యులకుం దక్కినయెడలును గలయ
నిచ్చి బ్రహ్మనది యైనసరస్వతియం దవభృథస్నానంబు సేసి కల్మషంబులం
బాసి మేఘవిముక్తుం డయినసూర్యుండునుంబోలె నొప్పుచుండె నంత. 488

క. ఆప్తుఁ డగుపుత్త్రువలనను, బ్రాప్తతనుం డగుచుఁ దపము § బలిమిని మింటన్
సప్తర్షిమండలంబున, సప్తముఁ డై వెలుఁగుచుండె § జమదగ్ని నృపా. 489

క. ఆజమదగ్నితనూజుఁడు, రాజీవాక్షుండు ఘనుఁడు § రాముఁ డధికుఁ డై
యోజను సప్తర్షులలో, రాజిల్లెడు మీఁదిమనువు § రా నవ్వేళన్. 490

ఆ. శాంతచిత్తుఁ డగుచు § సంగవిముక్తుఁ డై, భవ్యుఁ డై మహేంద్ర § పర్వతమున
నున్నవాఁడు రాముఁ § డోజతో గంధర్వ, సిద్ధవరులు నుతులు § సేయుచుండ.

క. భగవంతుఁడు హరి యీక్రియ, భృగుకులమునఁ బుట్టి యెల్ల § పృథివీపతులన్
జగతీభారము వాయఁగఁ, బగగొని పలుమాఱుఁ జంపె § బవరమున నృపా.

వ. అంత గాధికి నగ్నితేజుం డగువిశ్వామిత్త్రుండు జన్మించి తపోబలంబున రాజ
ధర్మంబు దిగనాడి బ్రహ్మర్షి యై నూర్వురుకొడుకులం గనియె నయ్యెడ భృగుకుల
జాతుం డయినయజీగర్తునికొడుకు శునశ్శేపుండు దల్లిదండ్రులచేత హారిశ్చం
ద్రునియాగపశుత్వంబునకు నమ్ముడువడి బ్రహ్మాదుల వినుతిసేయుచు మెప్పించి
దేవతలచేత బంధవిముక్తుం డయిన వానియందుఁ గృప గలిగి చేపట్టుకొని
విశ్వామిత్త్రుండు పుత్త్రుల కిట్లనియె. 493

క. కన్నులఁ గంటిని వీనిని, మన్ననకొమరుండు నాకు § మక్కువ మీలో
నన్నన్న యనుచు నీతని, మన్నింపుం డనినఁ జూచి § మనసంయుతు లై. 494

క. ఇతఁ డన్నఁట మా కఁట కట, కృతకృత్యుల మయితి మనుచు § గేలియొనర్పన్
సుతులన్ మ్లేచ్ఛులు గం డని, ధృతి లేక శపించెఁ దపసి § తిరుగుడువడఁగన్.

వ. అయ్యెడ నతనిశాపంబునకు వెఱచి యానూర్వురయందు మధ్యముం డయిన
మధుచ్ఛందుం డేఁబండ్రు దమ్ములుం దానును నమస్కరించి తండ్రీ నీచెప్పిన
తెఱంగున శునశ్శేపుండు మా కన్న యని మన్నింపంగలవార మనవుడు సంత
సించి మంత్రదర్శి యైనశునశ్శేపుని వారలయందుఁ బెద్దఁ జేసి మధుచ్ఛందున
కిట్లనియె. 496

ఆ. పాడి సెడక వీఁడె § నేఁడు మీకతమునఁ, గొడుకు గలిగె నాకుఁ § గొడుకులార
కడుపు లార మీరు § గొడుకులఁ గనుఁ డింకఁ, బ్రీతితోడ దేవ § రాతుఁ గూడి.

వ. అని పలికె నట్లు శునశ్శేపుండు దేవతలచేత విడివడుటం జేసి దేవరాతుం డయ్యె

మధుచ్ఛందుం డను మొదలయిన యేఁబండ్రు నా దేవరాతునకుఁ దమ్ము లైరి పెద్ద లయిన యష్టకహారీతజయంతసుమదాదు లేఁబండ్రును వేఱై చని యీక్రమంబున విశ్వామిత్రుకొడుకులు రెండువిధంబు లయిన ప్రవరాంతరంబు గలిగె నని చెప్పి శుకుం డిట్లనియె నా పురూరవుకొడు కగు నాయువునకు నహుషుండును క్షత్త్రవృద్ధుండును రజియును రంభుండును ననేనసుండును ననువారు పుట్టి రందు క్షత్త్రవృద్ధునకుఁ గుమారుం డగు సుహోత్రునకుఁ గాశ్యుండుఁ గుశుఁడు గృత్సమదుండు నన ముగ్గురు సంభవించి రా గృత్సమదునకు శునకుండును శునకునకు శౌనకుండును న మ్మహాత్మునికి బహ్వృచప్రవరుండును జన్మించి రా బహ్వృచప్రవరుండు దపోనియతుండై చనియెఁ గాశ్యునకుఁ గాశియుఁ గాశికి రాష్ట్రుండును రాష్ట్రునకు దీర్ఘతపుండును జనియించిరి. 498

క. ఆదీర్ఘతపుని కధికుఁడు, శ్రీదయితాంశమునఁ బుట్టి సేవ్యుం డాయు
ర్వేదజ్ఞుఁడు ధన్వంతరి, ఖేదంబులు వాయు నతనిఁ గీర్తన సేయన్. 499

వ. (వాసుదేవాంశసంభూతుం డగు) నా ధన్వంతరి యజ్ఞభాగంబున కర్హుం డతనికిఁ గేతుమంతుండు గేతుమంతునకు భీమరథుండు నతనికి దివోదాసుం డనం బరఁగు ద్యుమంతుండు నుదయించి రా ద్యుమంతునకుఁ బ్రతర్దనుండు జన్మించె నా ప్రతర్దనుండు శత్రుజితుండును ఋతధ్వజుండు నని చెప్పంబడె నాతనికిఁ గువలయాశ్వుండు సంభవించె. 500

ఆ. వసుమతీశ విను కువలయాశ్వభూభర్త, లలితపుణ్యు ఘను నలర్కుఁ గనియె
నాతఁ డేలె నేల నఱువదియాఱువే, లేండ్లు వానిభంగి నేలఁ డొకఁడు. 501

వ. అయ్యలర్కునకు సన్నతియును నతనికి సునీతుండును నతనికి సుకేతనుండును నతనికి ధర్మకేతువును నతనికి సత్యకేతువును నాతనికి ధృష్టకేతువును నా ధృష్టకేతువునకు సుకుమారుండును సుకుమారునకు వీతిహోత్రుండును వీతిహోత్రునకు భర్గుండును భర్గునకు భార్గభూమియు జనియించిరి. 502

ఆ. వాఁడు తుదయుఁ గాశ్యవసుమతీశుం డాది, యైనవారు కాశు లనఁగ నెగడి
రవనిమీఁద వార లాక్షత్త్రవృద్ధుని, వంశజాతు లగుచు వంశవర్య. 503

వ. మఱియు క్షత్త్రవృద్ధునికి †రెండవకొడు కగు (కుశునికిఁ బ్రీతియును వానికి సంజయుండును సంజయునికి జయుండును జయునికిఁ గృతుండును గృతునికి హర్యశ్వనుండును హర్యశ్వునకు సహదేవుండును సహదేవునికి భీముండును భీమునకు జయత్సేనుండును జయత్సేనునకు సంకృతియు సంకృతికి జయుండును జయునికి క్షత్త్రధర్ముండును బుట్టిరి వీరలు క్షత్త్రవృద్ధాన్వయులు) రంభునికి రభసుండును రభసునికి గంభీరుండును గంభీరునికిఁ గృతుండును గల్గి రా కృతునికి బ్రహ్మకులం

---

† ఈకుండలీకరణములోనిపాఠము 498-వ వచనమున 'ముగ్గురు సంభవించిరి' అనుటకుఁ బిదప వ్రాఁతప్రతులం జూపట్టెడి.

బు పుట్టె నయ్యేనేనునకు శుద్ధుండును శుద్ధునకు శుచియు శుచికి బ్రహ్మసారథి యైన త్రికకుత్తును జనించి రతనికి శాంతరజుండు పుట్టె నతండు విజ్ఞానవంతుండుఁ గృతకృత్యుండు విరక్తుండు నయ్యె. 504

సీ. రజి యనువానికి రాజేంద్ర యేనూఱు, కొడుకులు గలిగిరి ఘోరబలులు
వేల్పు లెల్లను వచ్చి వేఁడిన నారజి, దైత్యులఁ జెక్కాడ్రి ధరణిఁ గూల్చి
నాకంబు దేవేంద్రునకు నిచ్చె నిచ్చిన, రజికాళ్ల కెఱఁగి సురపవిభుండు
వెండియు నతనికి విబుధగేహము నిచ్చి, సంతోషబుద్ధి నర్చన మొనర్చె

ఆ. నంత నారజి మృతుఁడైన నతనిపుత్త్రు, లమరవిభుఁడు తమ్ము నడిగికొనిన
నీక యింద్రలోక మేలిరి యాగభాగములు పుచ్చికొనిరి గర్వ మంది. 505

క. వేలుపులఱేఁడు గురుచే, వేలిమి వేల్పించి బలిమి వెలయఁగ నిజదం
భోళిని రజిసుతులను ని, ర్మూలము గావించి నాకముం గైకొనియెన్. 506

వ. అది యట్లుండె నహుషునకు యతియు యయాతియు సంయాతియు నాయాతియు వియతియుఁ గృతియు నన నార్గురుగొడుకులు దేహికి నింద్రియంబుల చందంబున సంభవించి రందుఁ బెద్దకొడుకగు యతికి రాజ్యం బిచ్చిన నతండు విరక్తుండై. 507

క. రాజ్యంబు పాపమూలము, రాజ్యముతో నొడ లెఱుంగ రాదు సుమతియుఁ
రాజ్యమునఁ బూజ్యు నెఱుఁగఁడు, రాజ్యము గీజ్యమ్ము ముక్తికర్తునకు నేలా.

వ. అని పలికి నాఁడు రాజ్యంబునకుం బాసి చనియె. 509

క. ఆనహుషుఁడు మఖశతమును, మానుగ నొనరించి యింద్రమానినిఁ గవయం
బూని మునీంద్రులు మోచిన, యానముపై నుండి కూలె నహియై నేలన్. 510

ఉ. అన్నయుఁ దండ్రియుం జన యయాతి మహీపతి యై చతుర్దిశల్
ప్రన్ననఁ గావఁ దమ్ములకుఁ బాలిడి శుక్రునికూఁతురుఁ సునం
పన్న గుణాభిరామ వృషపర్వునికూఁతురు నోలి నాండ్రు గా
నన్నయశాలి యై ధరణిచక్రధురంధరుఁ డయ్యెఁ బేర్మితోన్. 511

వ. అనిన విని పరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె. 512

—యయాతిచరిత్రము.—

ఆ. పార్థివుఁడు యయాతి బ్రహ్మర్షి భార్గవుఁ, డల్లుఁ డగుట మామ యగుట యెట్లు
రాజు రాచకూఁతు రతిసేయఁ దగుఁ గాక, విప్రకన్య నొందవిహిత మగునె.

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 514

సీ. దనుజేంద్రుకూఁతురు తరళాక్షి శర్మిష్ఠ, పురమున నొకనాఁడు ప్రొద్దు వోక
వేవురుబోటులు వెంట రా గురుసుత, యగు దేవయానితో నాట మరగి
పూచినయెలదోఁటపొంత జొంపము గొన్న, క్రొమ్మావిసీడల కొలఁకుఁ జేరి
యందుఁదమ్ములతేనెలానిచొక్కుచుమ్రోయు, నళులఝంకృతులకు నదరిపడుచు

ఆ. వలువ లూడ్చి కొలఁకు వడిఁ జొచ్చి తమలోనఁ, బెల్లు రేఁగి నీటఁ జల్లులాడ
నంది నెక్కి మౌళి నిందురోచులు పర్వ, శూలి వచ్చెఁ గొండచూలితోడ.

చ. మలహరుఁ జూచి సిగ్గుపడి మానిను లందఱు సంభ్రమంబునన్
వలువలు గట్టుచోఁ దనుజవల్లభుకూఁతురు దేవయానిదౌ
వ్వలువ ధరించి ముంగటికి వచ్చినఁ జూచి యెఱింగి నా
వలు విది యెట్లు గట్టికొన వచ్చును దాసికి నంచుఁ దిట్టుచున్. 516

వ. దేవయాని యిట్లనియె. 517

శా. ఆలోకేశుముఖంబునం గలిగె బ్రాహ్మణ్యంబు బ్రహ్మంబు నా
మేలై వైదికమార్గముల్ దెలుపుచున్ మిన్నంది యందున్ మహా
శీలుర్ భార్గవు లందు శుక్రుఁడు [1]సుధీసేవ్యుండు నే వానికిం
జూలన్ నావలు వెట్లు గట్టితివి రక్షోజాత వై చేటికా. 518

క. మహిమవతులైనభూసుర, మహిళలవిత్తమ్ములు పఱమగువల కగునే
మహిఁ బసిఁడిగొలుసు లిడినన్, విహితములే కుక్కలకు హవిర్భాగంబుల్.

క. మీతండ్రి మాకు శిష్యుఁడు, మాతండ్రి గురుండు గొంతమాత్రం బైనం
బ్రీతిం గావింపక పరి, భూతం జేయుదువె తులువపోఁడిమిఁ జెనఁటీ. 520

వ. అని భర్జించుచున్నదేవయానిపలుకులు విని కరాళించి మ్రోఁగుచున్నభుజంగి చందంబున నిట్టూర్పులు నిగిడించి పదవులు [2]గొఱుకుచు శర్మిష్ఠ యిట్లనియె.

శా. భిక్షుండై తమతండ్రి మాజనకునిన్ భిక్షించి యుండంగ సం
రక్షింపం దుది నింత యై మఱపుతో రాజప్రసూతాకృతి
న్రక్షోరాజతనూజతో సుగుణతో నాతో సమం బాడెడిం
గుక్షిస్ఫోటము గాఁగ దీనిఁ జెలులీ కూపంబునం ద్రోవరే. 522

వ. అని పలికి. 523

ఆ. బోటిపిండుచేతఁ బొదువంగఁ బట్టించి, రాజసమున దైత్యరాజతనయ
దొడరి దేవయానిఁ ద్రోపించె వలు వీక, క్రుంకి నూతిలోనఁ [3]గుతిలకొనఁగ.

వ. ఇట్లు సేసి శర్మిష్ఠ వోయినవెనుక యయాతిభూపాలుండు వేఁటమార్గంబున నడవిం దిరుగుచు దైవయోగంబున నాదేవయాని యున్ననూయి సేరం జనుదెంచి యందు. 525

క. బంధువుల నెల్లఁ జీరుచు, [4]నంధుజలామగ్నమధ్య యై వగచుచు ని
ర్బంధమునఁ జిక్కి పీడా, సింధువున మునింగి యున్నచేడియఁ గనియెన్. 526

వ. కనుంగొని. 527

—దేవయాని యయాతిని వరించుట.—

శా. సప్తాంభోనిధిమేఖలావృతమహాసర్వంసహాకన్యకా

1 మహా. 2 విఱుచుచు, 3 గుదిలకొనఁగ, 4 నంధుజలామగ్ననగ్న యై.

ప్రాప్తోద్యత్స్వరదక్షదక్షిణకర ప్రాలంబముం జేసి ప్రో
త్థిష్టం జేసె యయాతి గట్టుకొనఁ జైలంబు ము న్నిచ్చి ప
ర్యాప్తస్వేదజలాంగి నాళిసముదాయస్వర్గవిద్ భార్గవిన్. 528

వ. ఇట్లు నూయి వెడలించిన రాజునకు రాజవదన యి ట్లనియె. 529

మ. ననుఁ బాణిగ్రహణంబొనర్చితి కదా నాథ ర్తవుగ్ నీవ దై
వనియోగం [1]బిది తప్ప దప్పురుషతా వాక్యంబు సిద్ధంబు సౌ
ఖ్యనివాసుగ్ నినుఁ జేరునాఁటది పరుం గాంక్షింపఁ గా నేర్చునే
వనజం బానెడి తేఁటి యన్యకుసుమా వాసం బపేక్షించునే. 530

వ. అదియునుం గాక. 531

సీ. సుగుణాఢ్య విను నేను శుక్రునికూఁతుర, దేవయానిని దొల్లి దేవమంత్రి
తనయుండు కచుఁడు మాతండ్రిచేత మృతసం, జీవనిఁ దా నభ్యసించువేళ
నతనిఁ గామించిన నతఁ డొల్ల ననవుడు, నతఁడు నేర్చినవిద్య యడఁగిపోవ
నే శపించిన నాతఁ డెఱిఁగి నాథ ర్త బ్రాహ్మణుఁడు గా కుండెడు మని శపించె

తే. నది నిమిత్తంబు నాకు బ్రాహ్మణుఁడు గాఁడు
ప్రాణనాథుఁడ వీ వని పడఁతి వలుకఁ
దనదుహృదయంబు నెలఁతపైఁ దగులువడినఁ
దమక మొకయింతయును లేక తలఁచి చూచి. 532

మత్తకోకిలము. దైవయోగము గాక విప్రసుతఁ వరించునె నామనం
బేవిధంబున నీశ్వరాజ్ఞయు నిట్టి దంచు వరించె ధా
త్రీవరుండును దేవయానిని ధీరబుద్ధులకుఁ మనో
భావ మొక్కటిగా ప్రమాణ మభావ్యభావ్యపరీక్షకున్. 533

వ. ఇట్లు వరించి యయాతి సనినవెనుక దేవయాని శుక్రునికడకుం జని శర్మిష్ఠ సేసిన
వృత్తాంతం బంతయుం జెప్పి కన్నీరు మున్నీరు గా వగచిన. 534

క. క్రూరాత్ములమందిరములఁ, గారోహిత్యంబుకంటె పాపం బిసఁ
సారముకంటె శిలల్ దినీ, యూరక కాపోతవృత్తి నుండుట యొప్పున్. 535

వ. అని వృషపర్వుకడ నుండుట నిందించుచు శుక్రుం డాకూఁతుం దోడ్కొని
పురంబు వెడలి చన నయ్యసురవల్లభుం డెఱింగి శుక్రునివలనం దేవతల గెలువఁ
దలంచి తెరువున కడ్డంబు వచ్చి పాదంబులపైఁ బడి ప్రార్థించి ప్రసన్నుం జేసిన
నాకోపంబు మాని శుక్రుండు శిష్యున కి ట్లనియె. 536

తరలము. చెలులు వేవురుఁ దాను నీసుత చేటికై వడి నాసుతం
గొలువఁ బెట్టినఁ దీఱుఁ గోపము గొల్వఁ బెట్టెద వేని నీ
వెలఁదిఁ దోకొని వత్తు నావుడు వేగ రమ్మని భార్గవిం

---

[1] బిది పౌరుషంబునకు నావాక్యంబు.

గొలువఁ బెట్టె సురారివర్యుఁడు గూఁతు నెచ్చెలిపిండుతోన్. 537

మ. చల మింకే లని తన్నుఁ దండ్రి వనుపన్ శర్మిష్ఠ సన్నిష్ఠతో
జలజాతాస్యలు సద్వయస్యలు సహస్రంబు న్నజస్రంబుఁ ద
న్నలమన్ దాసి సుదాసి యయ్యెఁ బగ నాయన్ [1]భూరికోపానలా
కలితగ్లానికి దేవయానికి మహాగర్వోద్యమస్థానికిన్. 538

వ. అంత. 539

ఉ. ఆతత మైన వేడ్క దనుజాధిపమంత్రి సురారినందనో
పేతఁ దనూభవం బిలిచి పెండ్లియొనర్చె మహావిభూతికిం
బ్రీతి మహోగ్రజాతికి సభీతికి సాధువినీతికిన్ సిత
ఖ్యాతికి భిన్నదుష్కలహకార్యభియాతికి నయ్యయాతికిన్. 540

వ. ఇట్లు యయాతికి దేవయాని నిచ్చి శుక్రుండు శర్మిష్ఠాసంగమంబు సేయకు మని యతని నియమించి పనిచినపిమ్మట దేవయానియు నయ్యయాతివలన యదుతుర్వసు లనుకుమారులం గనియె నొక్క రేయి సెఱంగు మాసి దేవయాని వెలుపల నున్నయెడ శర్మిష్ఠ యెడరు వేచి యేకాంతంబున యయాతికడకుం జని చెఱకువింటిజోదుపువ్వుటంపఱ కోహటించి తనతలంపు సెప్పిన. 541

—శుక్రాచార్యులు యయాతికి శాపం బొసంగుట.—

ఉ. ఆజవరాలిఁ జూచి మన మాపఁగ లేక [2]మనోభవార్తుఁడై
యాజనభర్త మున్ను కవి యాడినమాట దలంచి యైనఁ జే
తోజసుఖంబులం దనిపెఁ గ్రొవఁగి తప్పునె దైవయోగముల్
రా జఁట సద్రహస్య మఁట రాజకుమారిని మాన నేర్చునే. 542

వ. ఇట్లు యయాతివలన శర్మిష్ఠ గర్భంబై క్రమంబున ద్రుహ్యుండు ననువుఁ బూరువు నన ముగ్గురుతనయులం గాంచె నంత దేవయాని తద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగి కోపించి శుక్రుకడకుం జని క్రోధమూర్ఛిత యై యున్నసమయంబున యయాతి వెంటం జని యి ట్లనియె. 543

ఆ. మామ కేల చెప్ప మా మా సరోజాక్షి, దనుజతనుజఁ బొంది తప్పు వడితిఁ
గామినయిననన్నుఁ గరుణింపు పతిమాట, [3]తండ్రి కెఱుఁగఁ జెప్పఁ దగవె సతికి.

వ. అని పలికి పాదంబుల కెఱఁగిన నయ్యింతి యొడంబడక యుండె నంత నది యెఱింగి శుక్రుం డి ట్లనియె. 545

క. నామాటఁ ద్రోచి దానవ, భామను బొందితివి ధరణిపాలక తగవే
యేమాట యేది రూపము, కాముకులకు లోలుపులకుఁ గలవే నిజముల్. 546

వ. అని పలికి నిన్ను వనితాజనహేయం బయినముదిమి వొందెదు మని శపియించిన

---

1 'పీతచేతస్సమాకలితగ్లానికి' వ్రా. ప్ర. 2 తనూభవార్థి యై. 3 తల్లిఁదండ్రి మోపఁ దగునె అని పాఠాంతరము.

యయాతి యిట్లనియె. 547

క. మామా నాపైఁ గోపము, మామా నీపుత్రియందు మానవు నాకుం
గామోపభోగవాంఛలు, ప్రేమమున రమించి ముదిమిఁ బిదపం దాల్తున్. 548

వ. అని పలికి యనుజ్ఞ గొని (దేవయానిం దోడ్కొని పురంబునకుం జని) పెద్దకొడు కగుయదువుం బిలిచి యయాతి యిట్లనియె. 549

శా. నీతల్లిం గనినట్టిశుక్రువలనన్ నేఁ డీజరం బొందితిన్
నాతండ్రీ యదునామధేయ సదయా నావృద్ధతం దాల్పవే
నీతారుణ్యము నాకు నీవె తనివో నిండారఁ గొన్నేండ్లు నేఁ
జేతోజాతసుఖంబులం దిరిగెదన్ శృంగారి నై పుత్రకా. 550

వ. అనిన విని తండ్రికి యదుం డిట్లనియె. 551

శా. కాంతాహేయము బంధునింద్యము దురాకండూతిమిశ్రంబు హృ
చ్చింతామూలము పీనసాన్వితము ప్రస్వేదవ్రణాకంపన
శ్రాంతిస్ఫోటకయుక్త మీముదిమి వాంఛం దాల్చి నానాసుఖా
పాంతం బైనవయోనిధాన మిది యయ్యా తేర యీ వచ్చునే. 552

వ. అని యదుండు దండంబడకున్న యయాతి దుర్వసుద్రుహ్యానుల నడిగిన వారును
యదువు పలికినట్లు పలికినం గడగొట్టుకొమరుం డైన పూరువున కిట్లనియె. 553

ఉ. అన్నవు గాని నీవు కడుఁబెద్దవు బుద్ధులయందు రమ్ము నా
యన్న మదాజ్ఞ దాఁటవుగదన్న వినీతుఁడ వైననీవు నీ
యన్నలు సెప్పినట్లు పరిహారము సెప్పకు మన్న నాజరన్
మన్ననఁ దాల్చి నీతరుణి[1]మం బొనగూర్పుము నాకుఁ బుత్రకా. 554

వ. అనిన విని గురుభక్తిగుణాధారుం డయినపూరుం డిట్లనియె. 555

శా. అయ్యా యన్నిటు వేఁడ నేల భవదీయాజ్ఞాసముల్లంఘనం
బయ్యుండం బరిహారముల్ నొడువ నే నన్యాయినే నీజరన్
నెయ్యం బొప్పఁగఁ దాల్చి నాతరుణతన్ నీ కిచ్చెదం బంపనం
గ్రయ్యం బాటెడిపుత్రకుండు క్రిమిసంకాశుండు గాకుండునే. 556

వ. అదియునుం గాక. 557

క. మునివృత్తి డయ్య నేటికి, జనపాలక సుగతిఁ గోరు సత్పురుషులకుం
దనకన్నతండ్రి సెప్పిన, పని సేసిన సుగతి గొంగుపసిఁడియ కాదే. 558

క. పనుపక చేయుదు రధికులు, పనిచిన మధ్యములు వొందుపఱతురు తండ్రుల్
పని చెప్పి కోరి పనిచిన, ననిశము మాఱాడుపుత్త్రు లధములు దండ్రీ. 559

వ. అని పలికి పూరుండు ముదిమి సేకొని తనలేఁబ్రాయంబు యయాతి కిచ్చె నయ్యయాతియుం దరుణుం డై. 560

1. 'మంబు రయంబున నిమ్ము పుత్రకా' వ్రా. ప్ర.

శా. ఏడున్ ద్వీపము లేడువాడలు గ సర్వోర్వీతలం బెల్లఁ బె
స్వీ ద్దై [1]పోఁడిగ నేలుచుం బ్రజల నన్వేషించి రక్షించుచుం
దోడన్ భార్గవి రా మనోజసుఖసంతోషంబులం దేలుచుం
గ్రీడించెన్ నియతేంద్రియుం డగుచు [2]నాకక్రీడాతిరేకంబులన్. 561

క. మర్మంబుల నతిసాధ్వి, ధర్మంబుల దేవయాని దనప్రాణేశున్
నర్మముల మనోవాక్తను, కర్మంబుల నొండు లేక కడు మెప్పించెన్. 562

శా. ఆకాశంబున మేఘబృందము ఘనంబై సన్నమై దీర్ఘమై
యేకంబై బహురూపమై యడఁగున ట్లేదేవుగర్భంబులో
లోకశ్రేణి జనించుచున్ మెలఁగుచున్ లోపించు నాదేవు సు
శ్రీకాంతున్ హరిఁ గూర్చి యాగములు సేసెన్ నాహుషుం డిమ్ములన్. 563

వ. మఱియును. 564

మ. చెలికాండ్రన్ భటులన్ రథమ్ములఁ గరిశ్రేణిం దురంగంబులం
గలఁగం గన్నధనాళితో సమములం గాఁ జూచుచున్ భార్యతోఁ
బలువేడ్కన్ మనోజ్ఞభోగలహరీపర్యాప్తుఁ డై తేలియున్
బలుతృష్ణం గడఁ గాన కింద్రియమహాబంధంబులన్ స్రుక్కుచున్. 565

వ. ఒక్కదినంబున నాత్మజ్ఞానంబునం జేసి కాంతానిమిత్తంబున దనమోసపోవుట యెఱింగి యయాతి (యతివిషాదంబు నొంది) దేవయాని కిట్లనియె. 566

— యయాతి దేవయానికి బస్తోపాఖ్యాన మనెడివ్యాజంబు దెలుపుట. —

క. మనచారిత్రమువంటిది, విను మితిహాసంబు గలదు వృద్ధజనములున్
[3]మునులును మెత్తురు నీవును, మనమున నంగీకరింపు మంజులవాణీ. 567

వ. అది యెట్టి దనిన. 568

సీ. అజ మొకం డడవిలో నసఁగుచు దాఁ గర్మ, ఫలమున నూతిలోపలికి జాఱి
లోఁగడఛాగ నాలోకించి కామియై, కొమ్మున దరిఁ గొంత గాలఁ ద్రోచి
వెడలింప నచ్ఛాగి విభునిఁ గాఁగోరిన, నగుఁగాక యని తాను నదియుఁ దిరుగ
[4]నెన్నియానిని దన్ను నెంత కామించిన, నన్నిటికిని భర్త యై తనర్చి

తే. వాని నేప్రొద్దు రతులకు వశలఁ జేసి, సారిదిఁ గ్రీడించి క్రీడించి చొక్కి చొక్కి
కాముఁ డనియెడిదుస్సహాగ్రహముకతనఁ, జిత్త మేమఱి మత్తిల్లి చెల్లఁ జిక్కి.

క. వెడవింటివానిచిగురా, కడిదపువ్రేటునకు లోఁగి యతిమోహితుఁ డై
విడువక సతులం దగిలెడు, జడునకు నెక్కడివి బుద్ధిచాతుర్యంబుల్. 570

వ. అంత నచ్ఛాగంబు దనపదపం దగిలినఛాగీనివహంబులోపలం జూడ నొప్పెడి ఛాగియందుఁ దగిలి క్రీడింపం గని నూతిలోపలం బడి వెలువడినఛాగి తనపతి

1 లోనుగ. 2 'సత్కీర్తిన్ విజృంభించుచున్' వ్రా. ప్ర. 3 మును మన్నింతురు. 4 నజరేని యన్నిచ నంతఁ.

వలని నెయ్యంబు లే కుండుటకు విన్ననై తనమనంబున. 571

క. పలికినఁ బలుకులు వలుకఁడు, కలయఁడు నవకాంతఁ జూచి కడునంచలుఁడై
నిలిచినచోటను నిలువఁడు, నిలు వెల్లను గల్ల కామి నిజమరి గలఁడే. 572

వ. అని పలికి విడిచి చనిన నయ్యజవల్లభుండు సురతపరతంత్రుండై మిసిమిసి యను శబ్దంబు సేయుచుఁ దచ్ఛాగివెంటం జని యొడంబఱుపం జాలకుండె నంత దానికిఁ గర్తయైన బ్రాహ్మణుండు రోషంబున రతిసమర్థంబు గా కుండ నల్లాడుచుండ ఛాగివిభువృషణంబులు ద్రెంచివేసిన నచ్ఛాగంబు గ్రిందఁబడి వేఁడుకొనినఁ బ్రయోజనంబు వోఁడగని యోగవిదుండు గావున బ్రాహ్మణోత్తముండు గ్రమ్మఱ నయ్యజవృషణంబులు సంధించిన. 573

క. వృషణములు మరలఁ గలిగిన, సుషముండై ఛాగివిభుఁడు సుందరితోడన్
విషయసుఖంబులఁ బొందుచుఁ, దృపతుఁడు గాఁడయ్యెఁ బెక్కు దివసము లయ్యున్.

వ. అని యివ్విధంబున యయాతి దేవయానికి నిజవృత్తాంతంబు గథారూపంబున నెఱింగించి యి ట్లనియె. 575

మ. అబలా నీనిబిడాతిదుర్జయసలజ్జాపాంగభల్లంబులం
బ్రబలంబై నమనంబు భగ్నము గ నాత్రప్రావీణ్యముం గోలుపో
యి బలిష్ఠుం డగుకాముబారిఁ బడి నే నట్లోగ్తునే బందిక
త్తెబడిం బాపపుఁదృష్ణ [1]యిప్పు డకటా దీర్ఘాకృతిన్ రొప్పెడిన్. 576

క. అదలదు ప్రాణము లదలినఁ, గదలదు సర్వాంగకములుఁ గదలుచు నుండన్
వదలదు బిగువులు వదలినఁ, దుది లేదీతృష్ణ దీనిఁ ద్రుంపఁగ వలయున్.

క. వెయ్యేం డ్లయ్యెను నీతోఁ, గ్రయ్యంబడి యున్నవాఁడఁ గామసుఖములం
గ్రుయ్యదొ కయించుకైన, నయ్యది కొన లిడియెఁ దృష్ణ నవపద్మముఖీ.

క. ముదిసెను దంతావళియును, ముదిసెను గేశములు దనువు ముదిసెం గనకున్
ముదియనివి రెండు సిక్కెను, బ్రతికెడితీపియును విషయభక్షస్పృహయున్.

క. కడ లేదాశాలతకుం, గడఁ జూడఁగ నేరరాదు కడఁ గని రేనిం
గడుముదమున సంసారము, కడఁ గందురు తత్త్వవిదులు కమలదళాక్షీ. 580

క. మండనహాటకపశువే,దండాశ్వవధూదుకూలధాన్యమ్ములు పె
క్కుండియు నాశాపాశము, ఖండింపఁగ లేవు మఱియుఁ గడమయ చుమ్మీ.

క. కామోపభోగసుఖములు, వేమాఱును బురుషుఁ డనుభవించుచు నున్నం
గామంబు శాంతిఁ బొందునె, ధూమధ్వజుఁ డాజ్యవృష్టిఁ ద్రుంగుడువకునే.

ఆ. అక్క తల్లి చెల్లెలాత్మజ యెక్కిన, పాను పెక్కఁ జనదు పద్మనయన
[2]పరమయోగికైన బలిమిని నింద్రియగ్రామ మధికపీడఁ గలుగఁ జేయు. 583

---

1 'యక్కటకటా బొందెడిన్. 2 పరమయోగికైన బలిమాలునింద్రియగ్రామ మధిక మడఁచి కట్టరాగు' వ్రా. ప్ర.

క. వెంగలివై త్రాయి తిరుగుచుఁ, గంగా రై చెడక ముక్తిఁ గాంక్షించునతం
డంగనలతోడ విడువని, సంగడములు వదల వలయు జలజాతముఖీ. 584

వ. అది గావున నేఁడు మొదలు తృష్ణాఖండనంబు సేసి నిర్విషయుండ నయి యహంకారంబు విడిచి మృగంబులం గలసి వనంబున సంచరించెదఁ బరబ్రహ్మం బునందుఁ జిత్తంబు సేర్చెద బ్రహ్మనిష్ఠ మనుష్యులకు నాశానివారిణి యగు టం జేసి యే నందుఁ దత్పరుండ నై యాహారనిద్రాదియోగంబులం బరిహరించెద నాత్మవిదుండ నై సంసారనాశంబులఁ దలంచినవాఁడె విద్వాంసుం డని పలికి పూరునియౌవనం బతని కిచ్చి ముదిమి దాను గైకొని విగతలోభుండ నై నిజ భుజశక్తిపాలితం బగుభూమండలంబు విభాగించి ద్రుహ్యునకుఁ బూర్వభాగంబును యదువునకు దక్షిణభాగంబును దుర్వసునకుఁ బ్రదీచీభాగంబును ననువునకు నుదీచీభాగంబును సంరక్షింపుం డని యిచ్చి వారలసమక్షంబున. 585

క. నాలుగుచెఱఁగులనేలయుఁ, బాలింపుం డనుచు నగ్రభవులను బంచెన్
భూలోక మేలు మనుచును, బాలార్కాకారుఁ బూరుఁ బట్టము గట్టెన్. 586

వ. ఇట్లు పూరునికి రాజ్యం బిచ్చి పెక్కువర్షంబులందు ననుభూతంబు లయిన యింద్రియసుఖంబులు వర్జించి. 587

క. మిక్కిలి సుజ్ఞానంబునఁ, జక్కఁగ [1]దెగ నడిచి వైరిషడ్వర్గంబున్
ఱెక్కలు వచ్చినవిహగము, గ్రక్కున నీడంబు విడుచుకరణి నుదితుఁ డై. 588

క. కారుణికోత్తముఁ డగుహరి, కారుణ్యముకతన నతఁడు ఘనుఁ డై గెలిచెం
గ్రూరము లగువిషయంబుల, నూరక గెలువంగ శక్తుఁ డొక్కఁడుఁ గలఁడే. 589

వ. మఱియు నిర్మూలితసకలసంగుండై సత్త్వరజస్తమోగుణంబుల దిగనాడి నిర్మలం బయి పరమం బయినవాసుదేవాభిధానబ్రహ్మంబునందు యయాతిభూపాలుండు స్వతస్సిద్ధ యయినభాగవతగతిం జెందె నంత. 590

సీ. ప్రాణేశుఁ డాడినపలుకులు నగవులు, గాఁ జూడ కంతరంగమున నిలిపి
పథికులై పోవుచుఁ బానీయశాలల, జల్లగా నుండెడిజనులయట్ల
సంసారమునఁ గర్మసంబంధులై వచ్చి, యాలుబిడ్డలు మగం డనుచుఁ గూడి
యుండుట గాని సంయోగంబు నిత్యంబు, గా దీశమాయాప్రకల్పితంబు

తే. దీని విడుచుట దగ వని తెగువ మెఱసి, నిద్ర సాలించి మేల్కొన్న నేర్పు సాలఁ
గలిగి భార్గవి సర్వసంగములవిడిచి, హరిపరాధీన యై ముక్తిఁ గరిగె నధిప.

వ. అని యిట్లు యయాతిచరితంబు సెప్పి భగవంతుండును సర్వభూతనివాసుం డును శాంతుండును వేదమయుండును నైనవాసుదేవునికి నమస్కరించెద నని శుకుం డి ట్లనియె. 592

క. భారత నీవు జనించిన, పూరునివంశంబునందుఁ బుట్టినవారిం

---

1 దిగవిడిచి,

జారుయశోలంకారుల, ధీరుల వినిపింతు నధిక తేజోధనులన్. 593

వ. పూరునకు జనమేజయుండు జనమేజయునకుఁ బ్రాచిన్వాంసుండు నాప్రాచిన్వాంసునకుఁ బ్రవిరోధనసమన్యువు నతనికిఁ జారువుఁ బుట్టె రాచారువునకు సుద్యువు సుద్యువునకు బహుగతుండును బహుగతునకు శర్యాతియు శర్యాతికి సంయాతియు సంయాతికి రౌద్రాశ్వుండును రౌద్రాశ్వునకు ఘృతాచి యను నచ్చరలేమయందు ఋతేపువుఁ గక్షేపువు స్థలేపువుఁ గృతేపువు జలేపువు సన్నతేపువు ధర్మేపువు సత్యేపువు వ్రతేపువు వనేపువు ననువారు జగదాత్మభూతుండై నప్రాణునకు నింద్రియంబులచందంబునఁ బదుగురు గొడుకులు జన్మించి రందు ఋతేపువునకు రంతిసారుండును రంతిసారునకు సుమతియు ధ్రువుండు నప్రతిరథుండు నన ముప్వురు పుట్టి రందు నప్రతిరథునికిఁ గణ్వుండును గణ్వునికి మేధాతిథియు నతనికి బ్రస్కందుండు మొద లగుబ్రాహ్మణజాతులును జన్మించి రాసుమతికి రైభ్యుండు పుట్టె రైభ్యునకు దుష్యంతుండు పుట్టె. 594

క. పారావారపరీతో, దారధరాభారదక్షదక్షిణహస్త
శ్రీ రాజిల్లఁగ నొకనాఁ, డారాజేంద్రుండు వేఁటయం దభిరతుఁడై. 595

క. గండకకంఠీరవభే, రుండశశవ్యాళకోలగోహిమరురువే
దండవ్యాఘ్రమృగాదన, చండశరభశల్యభల్లచమరాటవులన్. 596

క. చప్పుడు సేయుచు మృగముల, గొప్పుచు నీరములయందు రోయుచు వలలం
ద్రిప్పుకొని పడఁగఁ జోపుచుఁ, దప్పక వ్రేయుచును వేఁటతమకం బొప్పన్.

క. మృగయూథంబులవెంటను, మృగలాంఛనసన్నిభుండు మృగయాతురుఁడై
మృగయులుగొందఱుగొలువఁగ, మృగరాజపరాక్రమంబు మెఱయుచు వచ్చెన్.

వ. ఇట్లు వచ్చి వచ్చి దైవయోగంబునఁ గణ్వమహామునితపోవనంబు సేరం జని.

సీ. ఉరుతరశాఖాంతాహి యుగళంబులకుఁ బింఛ,ములు విసరెడి కేకిముఖ్యములను
[1]గరిణు లొల్లనికుంభి కలభంబులకు మేఁత, లిడుచు ముద్దాడుమృగేంద్రములను
ఘనమృగాదనములు గాపుగా లేళ్లతో, రతులు సాగించుసారంగములను
ననుపుగా హోమధేనువులకంఠంబులు, దువ్వుచు నాడుశార్దూలములను

తే. దారి కలహించు[2]నుందురు దంపతులకు, మైత్రి లంకించుమార్జాలమల్లములను
మతిని జాతివైరంబులు మాని యిట్లు,గలసి క్రీడించుమృగములఁ గాంచె నతఁడు.

క. ఇత్తెఱఁగున మృగజాతుల, పొత్తులు నే మెఱుఁగ మనుచు భూవల్లభుఁడుం
జిత్తములోపల నామునిస,త్తమునద్వృత్తమునకు సంతసపడుచున్. 601

క. హల్లకబిసగుహానరసీ, కల్లోలోత్ఫుల్లయూథకాగిరిమల్లీ
మల్లీమరువకకురవక, సల్లలితానిలమువలన సంతుష్టుం డై. 602

వ. దుష్యంతుండు వచ్చునవసరంబున. 603

---

1 'కరుణతో మదియుక్తకలభం' అ. ప్ర. 2 మూషిక.

క. ఇం దిందిరాళిసుందరి, యిందిందిరచికుర యున్న ♦ దిందింద శుభం
బిం దిందువంశ యనుక్రియ, నిందీవరవీథి మ్రోసె ♦ నిందిందిరముల్. 604

క. మాకందద్రునికరములు, మాకందము లగుటఁ జేసి ♦ మాకందంబుల్
మా కందము లనుకై వడి, మాకందాగ్రములఁ బికసమాజము లులిసెన్. 605

వ. అంత. 606

క. ఇం దున్న కణ్వమునికిని, వందన మొనరించి తిరిగి ♦ వచ్చెద ననుచుం
బొందుగ [1]ననుచరులను దా, నందఱ నందంద నిలిపి ♦ యటఁ జని త్రోవలన్.

శా. ఆకణ్వాశ్రమమందు నీరజనివా ♦ సాంతప్రదేశంబునన్
మాకందంబులనీడఁ గల్పలతికా ♦ మధ్యంబునన్ మందారం
భాకాండాంచితశాలలోఁ గుసుమసం ♦ పన్నస్థలిం జూచె నా
భూకాంతుండు శకుంతలన్ [2]నవవన ♦ భూపర్యటత్కుంతలన్. 608

క. దట్టపుఁదుఱుమును మీఁదికి, మిట్టించినచన్నుఁగవయు ♦ మిఱుమిఱుచూడ్కుల్
నట్టాడునడుముఁ దేవియ, లుట్టుడుమోవియును మనము ♦ నూరింపంగన్. 609

వ. అంత నారాజకుమారుం డలరుటమ్ములవిలుకానివెడవింట ఘుణఘుణాయమాన లయి మ్రోయుఘంటలకుం బంటించి తనమనంబున. 610

శా. వన్యాహారములన్ జితేంద్రియత నా ♦ వాసించునాకణ్వుఁ డీ
కన్యారత్నము నేగతిం గనియెడిం ♦ గా దీకురంగాక్షి రా
జన్యాపత్యము గాఁగ నోపు నభిలా ♦ షం బయ్యెఁ గా దేని నే
యన్యాయక్రియలందుఁ బౌరవుల కి ♦ ట్లాశించునే చిత్తముల్. 611

క. అడిగిన నృపసుతఁ గా నని, నొడివెడినొ కదే మనంబు ♦ నొవ్వ నని విభుం
డుడురాజవదన నడుగఁగఁ, [3]దడుమునఁ బడికొంత ప్రొద్దు ♦ దడఁబడఁ జొచ్చెన్.

వ. మఱియు నెట్టకేలకుఁ దనచిత్తసంచారంబు సత్యంబు గాఁ దలంచి యిట్లనియె.

క. భూపాలకకన్యక వని, నీపయిఁ జిత్తంబు నాటె ♦ నీవా రేరీ
నీపే రెవ్వరు నిర్జన, భూపర్యటనంబు దగవె ♦ పూర్ణేందుముఖీ. 614

వ. అని పలుకుచున్నరాజకుమారునివదనచంద్రికారసంబు నేత్రచకోరంబులవలనం ద్రావుచు నయ్యువిద విభ్రాంత యయి యున్నసమయంబున. 615

క. కంఠేకాలునిచేతం, గుంఠితుఁ డగు టెట్లు మరుఁడు ♦ కుసుమాస్త్రంబుల్
లుంఠించి గుణనినాదము, ఠంఠ మ్మన బాల నేసె ♦ రవరవ గదురన్. 616

వ. ఇట్లు వలరాజువాఁడిక్రొవ్విరిగోలలవేఁడిమిఁ దాలిమిపోఁడిమి సెడి యావాలుఁ గంటి యి ట్లనియె. 617

మ. అనివార్యప్రభ మున్ను మేనకయు వి ♦ శ్వామిత్రభూభర్తయుం
గని రా మేనక డించి పోయె నడవిం ♦ గణ్వుండు న న్నింతగా

---

1 'నన్నల మాన్యుల' వ్రా. ప్ర. 2 'నవనటమ్మాపర్యటత్కుంతలన్' అ. ప్ర. 3 దడుమన యొక.

మనిచెన్ సర్వము నామునీంద్రుఁ డెఱుఁగున్ § మద్భాగధేయంబునన్
నినుఁ గంటిం బిదపం గృతార్థ నగుదున్ § నే జీవనాంతంబునన్. 618

క. నీవారము ప్రజ లేమును, నీవారము ప్రాజ గొనుము § నిలువుము నీవున్
నీవారును మాయింటను, నీవారాన్నంబు [1]గొనుఁడు § నేఁడు నరేంద్రా. 619

వ. అని పలికిన దుష్యంతుండు మెచ్చి మచ్చెకంటియిచ్చ యెఱింగి యిట్లనియె.

ఆ. రాజతనయ వగుదు § రాజీవదళనేత్ర, మాట నిజము లోని § మాటు లేదు
తనకు సదృశుఁ డయిన § తరుణునిఁ గైకొంట, రాజసుతకుఁ దగవు § రాజవదన.

వ. అని మఱియుఁ దియ్యని నెయ్యంపుఁబలుకులవలన నయ్యువిద నియ్యకొలిపి. 622

క. బంధురయశుఁడు జగన్నుత, సంధుఁడు దుష్యంతుఁ డుచిత § సమయజ్ఞుం డై
గంధగజగమన నప్పుడు, గాంధర్వవిధిన్ వరించె § గహనాంతమునన్. 623

భరతుని చరిత్రము.

వ. ఇవ్విధంబున నమోఘవీర్యుం డగు నారాచపట్టి నపసిరాచూలికిఁ జూలు నెక్కొ-
లిపి మఱునాఁడు తనవీటికిం జనియె న య్యాతియుం గొంతకాలంబునకుఁ గొడు
కుం గనినఁ గణ్వమునీంద్రుం డారాచపట్టికి జాతకర్మాదిమంగళాచారంబు లొనర్చె
నాడింభకుండును దినదినంబునకు బాలచంద్రుండునుంబోలె నెదుగుచు. 624

క. కుంఠితుఁడు గాక నాఁడు, త్కంఠరం దనపిన్ననాఁడె § కణ్వావనచర
త్కంఠీరవముఖ్యంబుల, [2]కంఠములం బట్టి యడుచుఁ § గట్టున్ విడుచున్. 625

వ. అంత నాకణ్వమునీంద్రుండు బాలకుం జూచి శకుంతల కి ట్లనియె. 626

ఉ. పట్టపురాజు నీమగఁడు § పాపఁడు నంతకు నెక్కుడన్నిటం
బట్టపుదేవి వై గలువ § [3]బాగున నుండక పాఱువారితో
[4]గట్టువనంబులో నవయఁ § గాఁ బని లే దిటఁ గర్లి పోఁ గదే
పుట్టినయిండ్ల మానినులు § పోరచి గా ననిశంబు నుందురే. 627

వ. అని పలికిన. 628

క. ఆపిన్నవాని నతుల, వ్యాపారు నుదారు వైష్ణ § వాంశోద్భవునిం
జూపెద నంచు శకుంతల, భూపాలునికడకు వచ్చెఁ § బుత్త్రునిఁ గొనుచున్. 629

వ. వచ్చిదుష్యంతుం డున్నసభామండపంబునకుం జని నిలిచి యున్నయెడ. 630

మ. వలకేల న్నరుచక్రరేఖయుఁ బద § ద్వంద్వంబునం బద్మరే
ఖలు నొప్పారఁగ విందు వచ్చినరమా § కాంతుండు నాఁ గాంతి న
గ్గల మై యున్నకుమారు మారసదృశా § కారున్ విలోకించి తాఁ
బలుకం డయ్యె విభుం డెఱింగి సతి వి § భ్రాంతాత్మ యై వందురన్. 631

వ. ఆసమయంబున. 632

---

1. గుడువు. 2 వెంఱారించుం గలంచు విడుచుం గట్టున్. 3 భావన. 4 టట్టు వనంబులందు నవయం బని,

మ. అదె నీవల్లభ వాఁడు నీసుతుఁడు భా§ర్యాపుత్రులం బాత్రులన్
వదలం గా దలనాఁటికణ్వవనికా§వైవాహికారంభముల్
మది నూహింపు శకుంతలావచనముల్ § మాన్యంబు లౌ భూవరేం
ద్ర దయం జేకొను మంచు మ్రోసెను వియ§ద్వాణీవధూగీతముల్. 633

వ. ఇట్లశరీరవాణి సర్వభూతంబులకుఁ దేటపడ భరింపు మని పలికిన నాకుమారుండు భరతుం డయ్యె నంత నారాజు రాజవదన నంగీకరించి తనూభవుఁ జేకొని కొంత కాలంబు రాజ్యంబు సేసి పరలోకంబునకుం జనియెఁ దదనంతరంబ. 634

క. రెండవహరిక్రియ ధరణీ, మండలభారంబు నిజస§మంచితబాహా
దండమున నిలిపి తనకును, భండనమున నెదురు లేక § భరతుం డొప్పెన్. 635

వ. మఱియు నాదౌష్యంతి యమునాతటంబున దీర్ఘతపుండు పురోహితుండు గా డెబ్బదియెనిమిదియును గంగాతీరంబున నేఁబదేనుం గా నిట్లు నూటముప్పది మూఁ డశ్వమేధయాగంబులు సదక్షిణంబులు గా నొనర్చి దేవేంద్రవిభవంబున నతిశయించి పదుమూఁడువేలు నెనుబదినాలుగింటికదుపు సేరు ద్వంద్వం బనం బరఁగు నట్టివేయిద్వంద్వంబులపాఁడిమొదవులఁ గ్రేపులతోడ నలంకారసహితలం జేసి వేవురు బ్రాహ్మణుల కిచ్చి మష్కారతీర్థకూలంబున విప్రముఖ్యులకుఁ బుణ్యదినంబునఁ గనకభూషణశోభితంబు లయి ధవళదంతంబులు గలనల్లనియేనుంగులం బదునాలుగులక్షల నొసంగె దిగ్విజయకాలంబున శకశబరబర్బరకపకిరాతకహూణమ్లేచ్ఛదేశంబులరాజులఁ బీఁచం బడంచి రసాతలంబున రాక్షసకారాగృహంబులం దున్నవేల్పులగరితలం బెక్కండ్ర విడిపించి తెచ్చి వారలవల్లభులం గూర్చెఁ ద్రిపురదానవుల జయించి నిర్జరుల నిజమందిరంబుల నునిచె నతనిరాజ్యంబున గగనధరణీతలంబులు ప్రజలు గోరినకోరిక లిచ్చుచుండె నివ్విధంబున. 636

ఆ. సత్యచరితమందుఁ § జలమందు బలమందు, భాగ్యమందు లోక§పతులకంటె
నెక్కుడైనపేర్మి § నిరువదియేడువే, లేండ్లు ధరణి భరతుఁ § డేలె నధిప. 637

క. అర్థపతికంటెఁ గలిమిఁ గృ, తార్థుం డై యతులశౌర్య§ మలవడియు నతం
డర్థములను బ్రాణములను, వ్యర్థము లని తలఁచి శాంతుఁ § డయ్యె నరేంద్రా.

క. భరతునిభార్యలు మువ్వురు, వరుసం బుత్రకులఁ గాంచి § వల్లభుతోడన్
సరి గా రని తోడ్తోడను, శిరములు దునుమాడి రాత్మ§శిశువుల నధిపా. 639

వ. ఇట్లు విదర్భరాజపుత్రికలు శిశువులం జంపిన భరతుం డపుత్రకుం డై మరుత్స్తోమం బను యాగంబు పుత్రార్థి యై చేసి దేవతల మెచ్చించె నయ్యవసరంబున.

సీ. అన్నయిల్లాలిఁ జూ§లాలిని మమతాఖ్యఁ, జూచి బృహస్పతి § సురతమునకుఁ
దొరఁకొని పైపడఁ § దొల్లి గర్భంబున, నున్నబాలుఁడు భయం § బొదవి వలదు
తగ దని మొఱసేయఁ § దమకంబుతో వాని, నంధుండ వగు మన్న§నలిగి వాఁడు

యోనిలోపలివీర్య ॥ మురలఁ దన్నిన నేలఁ, బడి బిడ్డఁడై యున్నఁ ॥ బాయలేక
ఆ. నితనిఁ బెంపుకొడుకు ॥ లిరువురు జన్మించి, రనుచు వెలయఁజేయు ॥ మనిన మమతఁ
బెంపఁజాల నీవ ॥ పెంపు భరింపు మీ, ద్వాజు ననుచుఁ జనియె ॥ దాని విడిచి.
వ. ఇట్లు చథ్యునిభార్య యగుమమతయు బృహస్పతియు శిశువుం గని ద్వాజుఁడైన వీని నీవ నీవ భరింపు మని వదినెమఱందులు దమలో నొండొరువులం బలికినకారణంబున వాఁడు భరద్వాజుం డయ్యె గర్భస్థుం డయినవాఁడు బృహస్పతి శాపంబున దీర్ఘతముం డయ్యెనంత నాబృహస్పతియు మమతయు (నుదయించిన)వాని విడిచి నిజేచ్ఛం జనిన మరుత్తులు వానిం బోషించి పుత్రార్థి యయినభరతున కిచ్చి రతండు వానిం జేకొనియె వితథం బయినభరతవంశంబునకు నాభరద్వాజుండు వంశకర్త యగుటంజేసి వితథుం డనం బరఁగె నావితథునికి మన్యువు మన్యువునకు బృహత్క్షత్ర జయ మహావీర్య నర గర్గు లనువా రేగురు సంభవించి రందు నరునికి సంకృతి సంకృతికి గురుండు రంతిదేవుం డన నిరువురు జన్మించి రందు. 642

రంతిదేవుని చరిత్రము.

సీ. రాజవంశోత్తమ ॥ రంతిదేవునికీర్తి, [1]నేల చెప్పఁగ విను ॥ మింపు నందు
నారాజు దనసంచి ॥ తార్థంబు లన్నియు, నెడపక దీనుల ॥ కిచ్చి యిచ్చి
సకుటుంబుఁడై ధైర్య ॥ సంయుతుండై పేద, యై కూడు నీరు లే ॥ కధమవృత్తి
నెందేని నలువది ॥ యెనిమిదిదివసముల్, చరియింప నొకదిన ॥ సంబు రేపు
ఆ. నెయ్యి పాయసంబు ॥ నీరును గలిగిన, బహుకుటుంబభార ॥ భయముతోడ
నలసి నీరువట్టు ॥ నాఁకలియును మిక్కి, లూగవఁ జూచి కుడువ ॥ నుత్సహించె.
వ. అయ్యవసరంబున. 644
సీ. అతిథిభూసురుఁ డొక్కఁ ॥ డాహార మడిగినఁ, గడపక ప్రియముతో ॥ గారవించి
హరిసమర్పణ మంచు ॥ నన్నంబులో సగ, మిచ్చిన భుజియించి ॥ చనఁగ నాతఁ
డంతలో నొకశూద్రుఁ ॥ డశనార్థియై వచ్చి, పొడసూప లే గనఁ ॥ బోక తనకు
నున్నయన్నములోన ॥ నొకభాగ మిచ్చిన, సంతుష్టుఁడై వాఁడు ॥ సనిన వెనుక
ఆ. కుక్కగమియుఁ దాను ॥ నొక్కఁడే తేర నా,యన్నశేష మిచ్చి ॥ సన్నయంబు
లాడి మ్రొక్కి పంప ॥ నోడక చండాలుఁ, డొక్కఁ డరుగుదెంచి ॥ చక్క నిలిచి.
వ. రాజున కిట్లనియె. 646
క. హీనుఁడఁ జండాలుండను, మానవకులనాథ దప్పి ॥ మానదు నవలం
బో నేర నీకుఁ జిక్కిన,పానీయము నాకుఁ బోసి ॥ బ్రతికింపఁగదే. 647
వ. అనిన వానిదీనాలాపంబులకుఁ గరుణించి రా జిట్లనియె. 648
ఉ. అన్నము లేదు కొన్నిమధు ॥ రాంబువు లున్నవి త్రావు మన్న [2]రా

1 'యెలమిఁ జెప్పఁగఁబడు నిందు నందు' వ్రా. ప్ర. 2. 'ర మ్మన్న' అ. ప్ర.

వన్న శరీరధారులకు ◊ నాపద వచ్చిన నారియాపదల్
గ్రన్నన మాన్చి వారికి సుఖంబులు సేయుటకన్న నొండుమే
లున్నదె నాకు దిక్కు పురుషోత్తముఁ డొక్కఁడ చుమ్ము పుల్కసా. 649

వ. అని పలికి. 650

మ. బలవంతం బగునీరువట్టున నిజప్రాణాంత మై యున్నచో
నలయం డేమియు వీనిహృజ్జ్వరము నాయాసంబు ఖేదంబు నా
జలదానంబున నేఁడు మాను ననుచున్ ◊ సర్వేశ్వరాధీనుఁ డై
జలముం బోసెను రంతిదేవుఁడు దయం ◊ జండాలపాత్రంబునన్. 651

వ. తదనంతరంబ బ్రహ్మాదిదేవతలు సంతోషించి రంతిదేవునికి మేలు సేయం దలంచి నిజాకారంబులతో ముంగట నిలువంబడి యారాజుధైర్యపరీక్షార్థంబు దమ చేసినవృషలాదిరూప యగువిష్ణుమాయ నెఱింగించిన నాసరేంద్రుం డందఱకు నమస్కరించి. 652

క. వారల నేమియు నడుగక, నారాయణభక్తి దనమనంబున వెలుఁగన్
ధీరుం డతఁడు మాయా, పారజ్ఞుం డగుచుఁ బరమపదమునఁ బొందెన్. 653

క. ఆరాజర్షిని గొలిచిన, వా రెల్లఁ దదీయయోగవైభవమున శ్రీ
నారాయణచింతను లై, చేరిరి యోగీశు లగుచు ◊ సిద్ధపదంబున్. 654

వ. ఇట్లు రంతిదేవుండు విజ్ఞానగర్భిణి యగుభక్తివలనఁ బరమపదంబునకుం జనియె నంత గర్గునకు శిని జన్మించె శినికి గార్గ్యుండు గలిగె నాతనినుండి బ్రాహ్మణకులం బయ్యె మహావీర్యునికి సురక్షయుండును సురక్షయునకుఁ ద్రయ్యారుణి యుఁ గవియుఁ బుష్కరారుణియు నను ముమ్వురు సంభవించిరి వారును బ్రాహ్మణు లయి చనిరి బ్రహ్మక్షత్త్రునికి సుహోత్త్రుండు సుహోత్త్రునకు హస్తియు జనించి రాహస్తి దనపేర హస్తినాపురంబు నిర్మించె నాహస్తికి నజమీఢుండును ద్విమీఢుండును బురుమీఢుండును నన ముమ్వురు జనియించి రం దజమీఢునివంశంబునం బ్రియమేధాదులు గొందఱు వుట్టి బ్రాహ్మణు లయి చనిరయ్యజమీఢునికి బృహదిషువు నతనిపుత్త్రుండు బృహద్ధనువు నతనికి బృహత్కాయుండు నతనికి జయద్రథుండు నతనికి విశ్వజిత్తు విశ్వజిత్తునకు సేనజిత్తు సేనజిత్తునకు రుచిరాశ్వుండు దృఢహనువుఁ గాశ్యుండు వత్సుండు నన నలుగురు జనించి రందు రుచిరాశ్వునకుఁ బ్రాజ్ఞుండు నతనికిఁ బృథుసేనుండును బృథుసేనునికిఁ బారుండును వానికి నీపుండును నీపునికి నూర్వురు గొడుకులును బుట్టిరి మఱియును. 655

ఆ. శుకునికూఁతు రైన ◊ సుందరి సత్కృతిఁ, బొంది వేడ్క నీపభూవిభుండు
విమలయోగవిత్తు ◊ విజ్ఞానదీపితో, దారచిత్తు బ్రహ్మదత్తుఁ గనియె. 656

వ. ఆబ్రహ్మదత్తుండు జైగిషవ్యోపదేశంబున యోగతంత్రంబునం జేసి[1]గోదేవి యను
భార్యవలన విష్వక్సేనుం డనుకుమారునిం గనియె విష్వక్సేనునకు నుదక్సేనుం
డు నుదక్సేనునకు భల్లాదుండు వీరలు బార్హదిషవు లనురాజు లైరి ద్విమీఢు
నకు యమీనరుండు యమీనరునికిఁ గృతిమంతుండు గృతిమంతునికి సత్యధృతి
సత్యధృతికి దృఢనేమి దృఢనేమికి సుపార్శ్వకృత్తు సుపార్శ్వకృత్తునకు సుపా
ర్శ్వుండు సుపార్శ్వునకు సుమతి సుమతికి సన్నతిమంతుండు సన్నతిమంతునికొ
డుకు కృతి యనువాఁడు హిరణ్యనాభునివలన యోగమార్గం బెఱింగి శోకమో
హంబులు విడిచి తూర్పుదేశంబున సామసంహిత పఠియించె నతనికి నుగ్రాయుధుం
డు నుగ్రాయుధునకు క్షేమ్యుండు క్షేమ్యునకు సువీరుండు సువీరునకుఁ బురంజ
యుండు బురంజయునకు బహురథుండు జన్మించిరి హస్తికొడుకు పురుమీఢుని
కి సంతతి లేదయ్యె నజ్యమీఢునికి నళిని యనుభార్యయందు నీలుండు నీలు
నికి శాంతియు శాంతికి సుశాంతియు సుశాంతికిఁ బురుజుండుఁ బురుజునికి న
ర్కుండు నర్కునికి భర్మ్యాశ్వుండు భర్మ్యాశ్వునకు ముద్గల యవీనర బృహదిషు
కాంపిల్య సృంజయు లనువా రేవురుం బుట్టిరి. 657

క. మించినభర్మ్యాశ్వుఁడు సుత, పంచకమును జూచి విషయపంచకమును వ
ర్జించితిఁ దల మని పల్కినఁ, బాంచాలురు నాఁగ సుతులు పరఁగిరి ధరణిన్.

వ. అంత ముద్గలునినుండి బ్రాహ్మణకులం బై ముద్గలగోత్రంబు నా నెగడె భర్మ్యా
శ్వపుత్త్రుం డైనయాముద్గలునికి దివోదాసుండు నహల్య యనుకన్యకయును
బుట్టె రహల్యయందు గౌతమునికి శతానందుండు పుట్టె శతానందునికి ధను
ర్వేదవిశారదుం డయిన సత్యధృతి పుట్టె నతం డొకనాఁడు వనంబున నూర్వశిం
గనిన నతనికి రేతఃపాతం బై తద్వీర్యంబు శరస్తంబంబునం బడి మిథునం బయ్యె
నాసమయంబున. 659

క. చపలరతి శంతనుం డను, నృపవరుఁ డడవికిని వేఁట నెపమునఁ జనుచుం
గృపతో శిశుయుగముం గని, కృపియుఁ గృపుం డనుచుఁ దెచ్చి గృహమునఁ బెంచెన్.

వ. ఆకృపి ద్రోణునకు భార్య యయ్యె దివోదాసునకు మిత్రాయువు మిత్రాయువు
నకుఁ జ్యవనుఁడుఁ జ్యవనునకు సుదాసుండు సుదాసునకు సహదేవుండు సహదేవు
నకు సోమకుండు సోమకునకు సుజన్మకృత్తు సుజన్మకృతునకు నూర్వురుకొడుకు
లుం గలిగిరి వారిలో జంతు వనువాఁడు జ్యేష్ఠుండు కడచూలు పృషతుండు పృ
షతునకు ద్రుపదుండు ద్రుపదునకు ధృష్టద్యుమ్నాదు లయినకొడుకులును
ద్రౌపది యనుకూఁతురుం గలిగిరి ధృష్టద్యుమ్నునకు ధృష్టకేతువు పుట్టె వీరలు
పాంచాలరాజు లని యెఱుంగుము మఱియు నజ్యమీఢునికొడుకు ఋక్షుండు
ఋక్షునకు సంవరణుం డాసంవరణుండు తపతి యనియెడిసూర్యకన్యయందుఁ

1 సరస్వతివలన.

గురువుం గనియె నాకురువుపేరం గురుక్షేత్రం బయ్యె నాకురువునకుఁ బరీక్షిత్తు సుధనువు జహ్నువు నిషధుండు ననువారు నలువురు పుట్టి రందుఁ బరీక్షిత్తు కొడుకులు లేక చనియె సుధనువునకు సుహోత్రుం డతనికిఁ జ్యవనుండు చ్యవనునకుఁ గృతి గృతికి వసువు వసువునకు బృహద్రథకుసుంభమత్స్యప్రత్యగ్రచేదిపాదులు పుట్టి రందు బృహద్రథునకుఁ గుశాగ్రుండు గుశాగ్రునికి ఋషభుండు ఋషభునికి సత్యహితుండు సత్యహితునికిఁ బుష్పవంతుండు పుష్పవంతునకు జహ్ను వనువాఁడు మఱియును. 661

సీ. ఆబృహద్రథునకు నన్యభార్యాగర్భ, మున రెండు తునుఖండకములు జనించెఁ
దునుకలు గని తల్లి తొలఁగంగ వైచిన, సంధించె నొకటిగా జర యనంగ
నొకదైత్యకాంత వాఁ డొప్పె జరాసంధుఁ, డన గిరివ్రజపుర మాతఁ డేలె
నతనికి సహదేవుఁ డతనికి సోమాపి, తనయుఁ డాతనికి శ్రుతశ్రవుండు

తే. జహ్నుపుత్రుండు సురథుండు జనవరేణ్య, యతనికొడుకు విదూరథుఁ డతనిపట్టి
సార్వభౌముండు వానికి సంభవుండు, విను జయత్సేనుఁ డనువాఁడు విమలకీర్తి.

వ. ఆజయత్సేనునికి రథికుండు రథికునకు నయుతాయువు నయుతాయువునకుఁ గ్రోధనుండుఁ గ్రోధనునకు దేవాతిథియు దేవాతిథికి ఋక్షుండు ఋక్షునికి భీమసేనుండు వానికిఁ బ్రతీపుండుఁ బ్రతీపునకు దేవాపి శంతను బాహ్లకు లన మువ్వురు గొడుకులు పుట్టి రందు. 663

సీ. దేవాపి రాజ్యంబు దీర్ప నొల్లక వనం, బున కేఁగెఁ దమ్ముండు పూర్వజన్మ
మందు మహాభిషుఁ డనియెడువాఁడు శంతనుఁ డయ్యె వాఁడె యీధాత్రి నెల్ల
నేలుచుఁ గరముల నెవ్వృద్ధు ముట్టిన, వాఁ డెల్ల నిండుజవ్వనము నొందు
నతఁడు శాంతిప్రాప్తుఁ డై యున్న దానఁ బం, డ్రెండేండ్లు వజ్రి వర్షింప కున్న

ఆ. వృష్టి లేనిచొప్పు విప్రుల నడిగిన, నన్న యుండఁ దమ్ముఁ డగ్నిహోత్ర-
దారసంగ్రహంబు దాల్చినఁ బరివేత్త, యండ్రు గాన నీవ యతఁడవైతి. 664

వ. అది కారణంబుగా నన్న యుండఁ దమ్ముండు రాజ్యార్హుండు గాఁడు నీవు పరివేత్తవు మీయన్నకు రాజ్యం బిచ్చిన ననావృష్టిదోషంబు సెడు నని బ్రాహ్మణులు పల్కిన శంతనుండు వనంబునకుం జని దేవాపికిఁ బ్రియంబు సెప్పి రాజ్యంబు సేకొమ్మని పల్కె నంతకు మున్న [1]వానితండ్రి దేవాపిని రాజ్యంబున కర్హుం జేయం దలంచి విప్రులం బిలిచిన నావిప్రులు పాషండమతవాక్యంబులు దేవాపికి నుపదేశించిన దేవాపి వేదంబుల నిందించిన పాషండుండును దేవదూషకుండును నయ్యెం గావున దేవాపికి రాజ్యంబు లే దని బ్రాహ్మణులు సెప్పిన శంతనుండు మగిడి వచ్చి రాజ్యంబుఁ జేకొనియె నంత వర్షంబును గురిసె నివ్విధంబున. 665

క. దేవాపి కలాపపురం, బావాసము గాఁగ యోగి యై యున్నాఁడు

1 వానిమంత్రి దేవాపిని బాషండునిం జేసి.

రీశ్వర కలి నష్టం బగు, జైవాతృకకులము మీఁద సంస్థాపించున్. 666

వ. బాహ్లీకుం డనువానికి సోమదత్తుండు పుట్టె సోమదత్తునకు భూరియు భూరిశ్రవసుఁడును శలుండు ననువారు మువ్వురు పుట్టిరి. 667

క. భాతిగ శంతనునకు గం, గాతటినికి వైష్ణవాగ్రగణ్యుఁడు ఘోరా
రాతినయననీలోత్పల, భీతికరగ్రీష్ముఁ డైనభీష్ముఁడు పుట్టెన్. 668

ఆ. పరశురాముతోడఁ బ్రతిఘటించి జయింప, నన్యు నొకని నెఱుఁగ మతనిఁ దక్క
వీరయూథపతి వివేకధర్మజ్ఞుండు, వేల్పుటేటిపట్టి విమలయశుఁడు. 669

వ. ఆశంతనునకు దాశకన్యక (యైనసత్యవతి)యందుఁ జిత్రాంగదవిచిత్రవీర్యులు పుట్టి రందుఁ జిత్రాంగదుండు గంధర్వులచే నిహతుం డయ్యె మఱియును. 670

ఉ. సత్యవతీవధూటి మును శంతనుపెండ్లము గానినాఁడు సాం
గత్యమునం బరాశరుఁడు గర్భము సేసిన బాదరాయణుం
డత్యుదితుండు శ్రీహరికళాంశజుఁ డై [1]ప్రభవించె నిత్యముల్
సత్యము లైనవేదముల సాంగముల్ విభజింప దక్షుఁ డై. 671

ఆ. బాదరాయణుండు భగవంతుఁ డనఘుండు, పరమగుహ్య మైనభాగవతము
నందనుండ నయిననాకుఁ జెప్పెను శిష్య,జనుల మొఱఁగి యేను జదువుకొంటి.

వ. ఆవిచిత్రవీర్యునికిఁ గాశిరాజుకూఁతుల నంబికాంబాలికల భీష్ముండు బలాత్కారంబునఁ దెచ్చి వివాహంబు సేసిన విచిత్రవీర్యుండు వారలం దగిలి మనోజరాగమత్తుం డై చిరకాలంబు నానావిధక్రీడల విహరించుచు రాజయక్ష్మపీడితుం డై మృతుం డయ్యె నంత. 673

క. అతనిసతులవలన సుతుల, సుత కను మని తల్లి వనుప సొరిదిం గనియెన్
ధృతరాష్ట్రపాండువిదురుల, నుతచరితుఁడు బాదరాయణుండు నరేంద్రా. 674

వ. అందు ధృతరాష్ట్రునికి గాంధారియందు దుర్యోధనాదు లగుకొడుకులు నూర్వురును దుశ్శల యనుకన్యకయును జన్మించిరి మృగశాపభయంబునం జేసి భార్యం బొంద వెఱచినపాండునకుఁ గుంతీదేవియందు ధర్మానిలేంద్రుల ప్రసాదంబున యుధిష్ఠిరభీమార్జును లనుమువ్వురును మాద్రిదేవివలన నాసత్యప్రసాదంబున నకుల సహదేవు లనువారిద్దఱును గా నేవురు పుట్టి ర య్యేవురకును ద్రుపదరాజపుత్రి యైన ద్రౌపదియందుఁ గ్రమంబునం బ్రతివింధ్యుండును శ్రుతసేనుండును శ్రుతకీర్తియు శతానీకుండును శ్రుతకర్ముండును నన నేవురు పుట్టిరి. మఱియు యుధిష్ఠిరునకుఁ బౌరవతియందు దేవకుండును భీమసేనునికి హిడింబయందు ఘటోత్కచుండును గాళియందు సర్వగతుండును సహదేవునికి విజయయందు సుహోత్రుండును నకులునకు రేణుమతియందు నిరమిత్రుండును నర్జునునకు నులూపి యనునాగక

1 'జనియించెఁ జోరహృద్దైత్యకరావకృష్టమిళితస్థితవేదవిభాగదక్షుఁ డై' వ్రా. ప్ర.

న్యకయందు నిరావంతుండును మణలూరుపతిపుత్రి యయిన చిత్రాంగదయందు బభ్రువాహనుండును సుభద్రయందు (శౌర్యధైర్య తేజోవిభవంబుల నఖిలరాజనికరంబునం బ్రఖ్యాతుం డైన)యభిమన్యుండును జన్మించి రందు బభ్రువాహనుం డర్జునునియోగంబున మాతామహునిగోత్రంబునకు వంశకర్త యయ్యె. 675

ఉ. అన్యసుపూజ్యు నీజనకుఁ డై యభిమన్యుఁడు భూవరేంద్రమూ
ర్ధన్యుఁడు ధన్యమార్గణకదంబవిదారితవైరివీరరా
జన్యుఁడు జన్యభీతకురుసైన్యుఁడు సైన్యసమూహనాథధృ
ద్యుమ్నుఁడు మాన్యకీర్తిమహిమం దనరెం గురువంశకర్త యై. 676

వ. ఆయభిమన్యునకు నుత్తరయందు నీవు జన్మించితివి. 677

క. ద్రోణసుతుతూపు వేఁడిమిఁ, బ్రాణంబులఁ బాసి హరికృపాదర్శనసం
త్రాణంబున బ్రదికితి కా, క్షోణీశ్వర మున్ను నీశిశుత్వము వేళన్. 678

వ. నీకుమారులు జనమేజయశ్రుతసేనభీమసేనోగ్రసేను లనునల్వురు వీరలయందు.

ఆ. నీవు తక్షకాహినిహతుండ వని విని, సకలసర్పలోకసంహృతము గ
సర్పయాగ మింక జనమేజయుఁడు సేయఁ, గలఁడు పూర్వరోషకలితుఁ డగుచు.

వ. మఱియు నతండు సర్వధరణీమండలంబును జయించి కావషేయుండు పురోహితుండు గా నశ్వమేధంబు సేయంగలవాఁడు వానికి శతానీకుండు జనియించి యాజ్ఞవల్క్యునితోడ వేదంబులు పఠించి కృపాచార్యునివలన విలువిద్య నేర్చి శౌనకునివలన నాత్మజ్ఞానంబుఁ బడయంగలవాఁ డాశతానీకునికి సహస్రానీకుండు వానికి నశ్వమేధజుం డశ్వమేధజునికి నాసీమకృష్ణుం డాసీమకృష్ణునకు నిచకుం (డానిచకుండు గజాహ్వయంబు నదిచే హృతంబు గాఁ గౌశాంబియందు వసియించు) నాతనికి నుప్తుం డుప్తునికిఁ జిత్రరథుండు చిత్రరథునకు శుచిరథుండు శుచిరథునికి వృష్టిమంతుండు వృష్టిమంతునికి సుషేణుండు సుషేణునికి సుపీతుండు సుపీతునికి నృచక్షువు నృచక్షువునకు సుఖానిలుండు సుఖానిలునికిఁ బరిప్లవుండు బరిప్లవునకు మేధావి మేధావికి సునయుండు సునయునికి నృపంజయుండు నృపంజయునికి దూర్వుండు దూర్వునికి నిమి నిమికి బృహద్రథుండు బృహద్రథునకు సుదాసుండు సుదాసునికి శతానీకుండు శతానీకునకు దుర్దమనుండు దుర్దమనునికి విహీనరుండు విహీనరునికి దండపాణి దండపాణికి మితుండు మితునకు క్షేమకుండు క్షేమకునకు బ్రహ్మక్షత్త్రుండు [1]వాఁడు నిర్వంశుం డై దేవర్షిసత్కృతుం డై కలియుగంబునందుఁ జనం గలవాఁడు. 681

క. జగతి నిటమీఁదఁ బుట్టెడు, మగధాధీశ్వరుల నిఖిలమనుజేశ్వరులన్
నిగమాంతవిదులఁ జెప్పెద, సుగుణాలంకార ధీర సుభగవిచారా. 682

వ. జరాసంధపుత్త్రుం డైన సహదేవునికి మార్జాలి మార్జాలికి శ్రుతశ్రవుండు శ్రుత

1 వానివలన వంశంబు సాఁగ దయ్యె మఱియు,

శ్రవునకు నయుతాయువు నయుతాయువునకు నిరమిత్త్రుండు నిరమిత్త్రునకు సున
క్షత్త్రుండు సునక్షత్త్రునికి బృహత్సేనుండు బృహత్సేనునికిఁ గర్మజిత్తు గర్మజిత్తు
నకు శ్రుతంజయుండు శ్రుతంజయునకు విప్రుండు విప్రునకు శుచి శుచికి క్షే
ముండు క్షేమునికి సువ్రతుండు సువ్రతునకు ధర్మనేత్రుండు ధర్మనేత్రునకు
శ్రుతుండు శ్రుతునకు దృఢసేనుండు దృఢసేనునికి సుమతి సుమతికి సుబలుండు
సుబలునకు సునీతుండు సునీతునకు సత్యజిత్తు సత్యజిత్తునకు విశ్వజిత్తు విశ్వజిత్తు
నకుఁ బురంజయుండును జన్మించెద రని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె. 683

ఆ. వినుము మగధదేశ విభులు జరాసంధ, [1]ప్రముఖధరణిపతులు ప్రబలయశులు
వీరు కలియుగమున వేయేండ్లలోపలఁ, బుట్టి గిట్టఁ గలరు భూవరేంద్ర. 684

వ. యయాతికొడు కనువునకు సభానరుండుఁ జక్షువుఁ బరోక్షుండు ననువారు ము
గ్గురు పుట్టి రందు సభానరునికిఁ గాలనాథుండు గాలనాథునకు సృంజయుండు
సృంజయునకుఁ బురంజయుండుఁ బురంజయునకు జనమేజయుండు జనమేజయు
నకు మహాశాలుండు మహాశాలునికి మహామనసుండు మహామనసునకు నుశీన
రుండు తితిక్షు వన నిరువురు జన్మించి రందు నుశీనరునకు శిబివనక్రమిదర్పు లన
నలువురు జన్మించి రందు శిబికి వృషదర్ప సువీర మద్ర కేకయులు నలువురు
పుట్టిరి తితిక్షునకు రుశద్రథుండు రుశద్రథునకు హేముండు హేమునకు సుత
పుండు సుతపునకు బలియుఁ బుట్టె నాబలికి నంగవంగకళింగసింహపుండ్రాం
ధ్రు లను పేళ్లు గలవా రార్వురు కుమారులు పుట్టిరి వారలు దూర్పుదేశంబున
కు రాజు లయి దేశంబులకుఁ దమతమనామధేయంబు లిడి యేలిరి సువీరునకు
సత్యరథుండు సత్యరథునికి దివిరథుండు దివిరథునికి ధర్మరథుండు ధర్మరథునకుఁ
జిత్రరథుండుఁ బుట్టె నాచిత్రరథుండు రోమపాదుండు నాఁ బరఁగె. 685

క. సంతతి లేనికతంబునఁ, జింతించుచు నుండ నతని చెలికాఁ డగుధీ
మంతుఁడు దశరథుఁ డతనికి, సంతతిగా నిచ్చె నాత్మజను శాంతాఖ్యన్. 686

వ. అంత రోమపాదుండు దనకూఁతురు శాంతి యని కైకొని మెలంగుచుండ నా
రాజు రాజ్యంబునఁ గొంతకాలంబు వర్షంబు లేమికిం జింతించి విభాండకసుతుం
డైనఋశ్యశృంగుండు వచ్చిన వర్షంబు గురియు నని పెద్దలవలన నెఱింగి. 687

క. ఆరాజు ఋశ్యశృంగుని, ఘోరతపోనియముఁ దెచ్చుకొఱకై పనిచెన్
వారసతుల నేర్పుల ను, దారస్తనభారభీరుతరమధ్యగలన్. 688

వ. వారును జని. 689

ఆ. కాంతలార మెకము గన్నది మొదలుగా, నాఁడువారి నెఱుఁగఁ డడవిలోన
గోఁచి బిగియఁగట్టుకొనినయాఁవడుగని, మత్తిఁ గాని రతికి మరపవలయు. 690

వ. అని పలుకుచు. 691

---

1 ధరణిపతులు బాహుదర్పయుతులు.

క. ఆడుచుఁ జెవులకు నింపుగఁ, బాడుచు నాలోకనిశితబాణౌఘములన్
వీడుచు డగ్గఱ నోడుచుఁ, జేడియ లాతని బిసివడుగుఁ జేరిరి కలఁపన్. 692

వ. అయ్యవసరంబున వారలం జూచి. 693

సీ. మిళితాళినీలధమ్మిల్లభారంబులు, చారుజటావిశేషంబు లనియు
భర్మాంచలోజ్జ్వలప్రభదుకూలంబులు, తతచర్మవస్త్రభేదంబు లనియు
బహురత్నకీలితభాసురదామంబు, లధికరుద్రాక్షమాలాదు లనియు
మలయజమృగనాభిమహితలేపంబులు, బహువిధభూతిలేపంబు లనియు

తే. మధురగానంబు శ్రుతియుక్తమంత్రజాతు, లనియు వీణెలు దండంబు లనియు సతుల
మూర్తు లెన్నఁడు నెఱుఁగని ముగుదతపసి, వారిఁ దాపసులని యవచ్చి మ్రొక్కె.

వ. ఇట్లు వచ్చి మ్రొక్కిన ఋశ్యశృంగుం జూచి నగుచు డగ్గఱి. 695

సీ. సేమమే యని సతుల్ సేతుల గ్రుచ్చి కర్కశకుచంబులు మోవఁ గౌఁగిలించి
చిరతపోనియతి డస్సితి గదా యని మోముఁ, గందువ యనునాభిఁ గలయఁ బుడికి
క్రొత్తదీవన లివి గొను మని పీనుల, పొంత నాలుకలఁ జప్పళ్లు చేసి
మావనంబులపండ్లు మంచివి తిను మని, పెక్కులడ్వాంబులు ప్రీతి నొసఁగి

ఆ. నూతనాజినంబు నును పిది మే లని, గోఁచి విడిచి మృదుదుకూల మిచ్చి
మాని మరగఁ జేసి మాపర్ణశాలకుఁ, బోద మనుచుఁ గొంచుఁ బోయి రతని.

వ. ఇట్లు హరిణీసుతుండు కాంతాకటాక్షపాశబద్ధుం డై వారలవెంటం జని రోమపాదుకడకుం బోయిన నతండు దనప్రియనందన యైన శాంత నిచ్చి పురంబున నునిచికొనియె నమ్మునీశ్వరుండు వచ్చిన (వర్షప్రతిబంధదోషంబు సెడి) వర్షంబు గురిసె నంత. 697

ఆ. ఆనృపాలచంద్రుఁ డనపత్యుఁ డై యుండ, నెఱిఁగి మునికులేంద్రుఁ డింద్రుఁ గూర్చి
యిష్టి చేసి సుతుల నిచ్చె నాతనికృపఁ, బంక్తిరథుఁడు పిదపఁ బడసె సుతుల.

వ. ఆరోమపాదునకుఁ జతురంగుండును జతురంగునకుఁ బృథులాక్షుండును బృథులాక్షునికి బృహద్రథుండు బృహత్కర్ముండు బృహద్భానుండు ననువారు మువ్వురు పుట్టి రందు బృహద్రథునకు బృహన్మనసుఁడు బృహన్మనసునకు జయద్రథుండు జయద్రథునకు విజయుండు విజయునకు సంభూతి యనుభార్యయందు ధృతియు నాధృతికి ధృతవ్రతుండు ధృతవ్రతునకు సత్యకర్ముండు సత్యకర్మునకు నతిరథుండును జన్మించిరి. 699

ఆ. కుంతి పిన్ననాఁడు గోరి సూర్యునిఁ బొంద, బిడ్డఁ డుదితుఁ డైనఁ బెట్టెఁ బెట్టి
గంగనీట విడువఁ గని యతిరథుఁ డంత, గర్ణుఁ డనుచుఁ గొడుకు గారవించె.

వ. ఇట్లతిరథునకుఁ గానీనుం డైనకర్ణుఁడు కొడు కయ్యెఁ గర్ణునకు వృషసేనుండు పుట్టె

---

1 తే. చర్మవస్త్రము వదలించి చర్మకాంతి, మించి చెలఁగుపీతాంబర మిచ్చి వెసను, మనము పొక్కంగ నతనిఁ జేకొనఁగ వారి, మఱుఁగునకుఁ జేరు నతఁడు వే మరగి వారి.

నయ్యయాతికొడుకైన ద్రుహ్యునకు బభ్రుసేతువు బభ్రుసేతువునకు నారబ్ధుండు నారబ్ధునకు గాంధారుండు గాంధారునకు ఘర్మ్ముండు ఘర్మ్మునకు ఘృతుండు ఘృతునకు దుర్మ్మదుండు దుర్మ్మదునకుఁ బ్రచేతసుండు బ్రచేతసునకు నూర్గురు పుట్టి మ్లేచ్ఛపతులయి యుదగ్దిశ నాశ్రయించిరి తుర్వసునకు వహ్ని వహ్నికి భర్గుండు భర్గునకు భానుమంతుండు భానుమంతునకుఁ ద్రిసానువుఁ ద్రిసానువునకుఁ గరంధముండును గరంధమునకు మరుత్తుండు నతనికి యయాతిశాపంబున సంతతి లే దయ్యె వినుము. 701

యదువంశచరిత్రము.

చ. అనఘ యయాతి పెద్దకొడుకైన యదుక్షితిపాలువంశముం
 బినినఁ బఠించినన్ నరుఁడు వెండియుఁ బుట్టఁడు ముక్తిఁ బొందు న
 య్యనుపమమూర్తి విష్ణుఁడు నరాకృతిఁ బొంది జనించెఁ గావునన్
 వినుము నరేంద్ర నీకు నది వీనులపండువు గాఁగఁ జెప్పెదన్. 702

వ. యదువునకు సహస్రజిత్తుఁ గ్రోష్టువు నలుండు రిపుండు ననువారు నలువురు సంభవించి రందుఁ బెద్దకొడుకైన సహస్రజిత్తునకు శతజిత్తు గలిగె నాశతజిత్తునకు మహాహయ వేణుహయ హేహయు లనువారు ముువ్వురు జనించి రందు హేహయునకు ధర్మ్ముండు ధర్మ్మునకు నేత్రుండు నేత్రునకుఁ గుంతి గుంతికి మహిష్మంతుండు మహిష్మంతునికి భద్రసేనుండు భద్రసేనునకు దుర్మ్మదుండు దుర్మ్మదునికి ధనికుండు ధనికునికిఁ గృతవీర్య కృతాగ్ని కృతకర్మ కృతౌజు లను నలుగురు సంభవించి రందుఁ గృతవీర్యునికి నర్జునుండు జనియించె నతండు మహాబుద్ధిబలంబున.

సీ. హరికళాసంజాతుఁ డైన దత్తాత్రేయు, సేవించి సద్యోగసిద్ధిఁ బడసి
 బహుయజ్ఞదానతపంబులు గావించి, సకలదిక్కులు గెల్చి జయముతోడ
 సతతంబు హరినామసంకీర్తనము సేసి. ధనముల నమ్మ కుదారవృత్తి
 నెనుబదియేను వేలేండ్లు భూచక్రంబు, [1]ఘనకీర్తిఁ దనపేరు గాఁగ నేలె

ఆ. ముదిమి లేక తరుణమూర్తియై యురుకీర్తి,నమరెఁగార్తవీర్యుఁ[2]డనఁగ విభుఁడు
 నిజము వానిభంగి నేల యేలినయట్టి, రాజు నెఱుఁగ మెందు రాజముఖ్య.

వ. అయ్యర్జునునకుం గలవేవురుగొడుకులం బరశురాముని బారికిం దప్పి జయధ్వజుండు శూరసేనుండు వృషణుండు మధువు నూర్జితుండు ననువా రేవురు బ్రదికిరి జయధ్వజునకుఁ దాళజంఘుండును దాళజంఘునకు నౌర్వముని తేజంబున నూర్వురు గొడుకులును గలిగి రందుఁ బ్రథముండు వీతిహోత్రుండు మధువునకు వృష్ణుండు వృష్ణునకుఁ బుత్రశతంబు పుట్టె నావంశంబువారు మాధవులును బ్రథముండు వృష్ణి గాన వృష్ణులు యాదవులు ననం బరఁగిరి యదువు రెండవపుత్రుండైన క్రోష్టువునకు వృజినవంతుండు వృజినవంతునకు శ్వాహితుఁడు శ్వాహితు

1 గలవెల్ల. 2 డర్జునుండు.

నకు రుశేకుండు రుశేకునకుఁ జిత్రరథుండు చిత్రరథునకు శశిబిందుండుఁ బుట్టిరి. 705

మ. కృశమధ్యల్ పదివేవు [1]రంగనలతోఁ గ్రీడం బ్రమోదింప స
త్కుశలుం డై పదివేలలక్షలు సుపుత్రుల్ భక్తి సేయం జతు
ర్దశరత్నుండును యోగి నాఁ బరఁగి సప్తద్వీపరాజేంద్రుఁ డై
శశిబిందుం డురుకీర్తిమంతుఁ డమరెన్ సత్కాంతిపూర్ణేందుఁ డై. 706

వ. అతనికొడుకులమొత్తంబునకు ముఖరు లయినయార్వురలోఁ బృథుశ్రవుం డను వానికి ధర్ముండు పుట్టె ధర్మునకు నుశనుండు పుట్టి నూ అశ్వమేధంబులు సేసె నయ్యుశనునకు రుచికుండు పుట్టె నారుచికునకుఁ బురుజిత్తు రుక్ముండు రుక్మేషువుఁ బృథువు జ్యామఘుండు ననువా రేవురు పుట్టి రందు జ్యామఘుండు. 707

సీ. తొట్రుకొల్పెడుశైబ్యతోడిప్రేమంబున, ననపత్యుఁ డయ్యును నన్యభార్యఁ
గైకొన కొకకొంతకాలంబునకుఁ బోయి, పగవారియింటను బలిమిఁ బట్టి
యొకకన్యఁ దేరిపై నునిచి తోడ్తేరంగ, జననాథుఁ గన్యను శైబ్య సూచి
కోపించి మానవకుహక యీపడుచును, దెచ్చి యే నుండెడి తేరిమీఁదఁ

ఆ. బెట్టినాఁడ వనుచు బిఱుసులు [2]వలుకంగ, నతఁడు వలికె నంత నతివతోడ
నాకుఁ గోడ లింత నమ్ము మీలలితాంగి, సవతి గాదు నీకు సత్య మనుచు.

ఎ. అయ్యవసరంబున శైబ్య కొడుకుం గాంచు నని యెఱింగి విశ్వేదేవతలును బితృదేవతలును సంతసించిరి వారలప్రసాదంబున నంత. 709

క. [3]తనసవతి మొఱఁగి పెనిమిటి, తనుఁ బొందిన శైబ్య మఱి విదర్భునిఁ గనియెం
దనయుఁ గని జ్యామఘుండును, దన తెచ్చినకన్యఁ దెచ్చి తనయున కిచ్చెన్.

వ. ఆకన్యకయందు విదర్భునకుఁ గుశుండును గ్రథుండును రోమపాదుండునుం బుట్టి రారోమపాదునకు బభ్రువు బభ్రువునకు విభువు విభువునకుఁ గృతి గృతికి నుశికుం డుశికునకుఁ జేది చేదికిఁ జైద్యాదులు పుట్టిరి క్రథునకుఁ గుంతి గుంతికి ధృష్టి ధృష్టికి నిర్వృతి నిర్వృతికి దశార్హుండు దశార్హునకు వ్యోముండు వ్యోమునకు జీమూతుండు జీమూతునకు వికృతి వికృతిక భీమరథుండు భీమరథునకు నవరథుండు నవరథునకు దశరథుండు దశరథునకు శకుని శకునికిఁ గుంతి గుంతికి దేవరాతుండు దేవరాతునకు దేవక్షత్రుండు దేవక్షత్రునకు మధువు మధువునకుఁ గురువశుండు గురువశునకు నను వనువునకుఁ బురుహోత్రుం డతనికి నంశు వతనికి సాత్వతుండు సాత్వతునకు భజమానుండును భజియును దివ్యుండును వృష్ణియు దేవావృధుండును నందకుండును మహాభోజుండును నన నేడ్గురు పుట్టి రందు భజమానునకుఁ బ్రథమభార్యయందు నిమ్రోచికంకణవృష్ణులు

1 'రంగనలునుం గ్రీడింప మోదించుతత్కుశలుం. 2 వలుకుచు గోడ్డునీఁగఁ గాంతుఁ గోడుకు నాకుఁ గోడలయ్యె నమ్ము మీలలితాంగి, సవతిగాదు వినుము సత్యమనియె. 3 తనచలువలంతిపెనిమిటి.'

మువ్వురును రెండవభార్యయందు శతజిత్తు సహస్రజిత్తు నయుతజిత్తు నన మువ్వు
రును బుట్టి రందు దేవాపృధునికి బభ్రువు వీర లిరువుర ప్రభావంబులఁ బెద్దలు
శ్లోకరూపంబునఁ బఠియింతు రట్టి శ్లోకార్థం బెట్టి దనిన. 711

తే. వినుము దూరంబునం దేమి వినుచు [1]నుండు
మదియ చూతుము డగ్గఱి నరుగుదేర
నరులలో బభ్రుకంటె నున్నతుఁడు లేఁడు
యోజ దేవాపృధున కెన యొరుఁడు గలఁడె. 712

క. పదునాలుగువేవురు నఱు, వదియేవురు నరులు ముక్తి వడసిరి బభ్రుం
డుదితుఁడు దేవాపృధుఁడును, బదపడి యోగంబుఁ దెలియఁ బలికినకతనన్.

వ. మహాభోజుం డతిధార్మికుండు వానివంశంబువారు భోజు లని పలుకంబడిరి
వృష్ణికి సుమిత్త్రుండు యుధాజిత్తును జన్మించి రందు యుధాజిత్తునకు శినియు
ననమిత్త్రుండును జనించి రనమిత్త్రునికి నిమ్నుండు నిమ్నునికి సత్రాజితుండుఁ బ్రసే
నుండు నన నిరువురు పుట్టిరి మఱియు ననమిత్త్రునికి శిని యనునాఁడు వేఱొ
కండు గలఁ డతనిపుత్త్రుండు సత్యకుండును నతనికి యుయుధానుం డనం బరఁగిన
సాత్యకియు నాసాత్యకికి జయుండును జయునకుఁ గుణియు నాకుణికి యుగంధరుం
డునుం బుట్టిరి మఱియు ననమిత్త్రునకుఁ బృశ్ని యనువేఱొకకొడుకు గలఁడు వా
నికి శ్వఫల్కచిత్రకులు గలిగి రందు శ్వఫల్కునకు గాందినియం దక్రూరుండును
నసంగుండును సారమేయుండును మృదుకుండును మృదుపచ్ఛివుండును వర్మ
దృక్కును ధృష్టవర్మ్మండును క్షేత్రోపేక్షుండును నరిమర్దనుండును శత్రుఘ్నుం
డును గంధమాదనుండును బ్రతిబాహువును ననువారు పన్నిద్దఱు గొడుకులును
సుచారు వనుకన్యకయు జనించిరి వారియం దక్రూరునికి దేవలుండు ననుపదేవుం
డునుం బుట్టిరి మఱియుఁ జిత్త్రునకుఁ బృథుండును విదూరథుండును మొదలుగాఁ
గలవారు పెక్కండ్రు వృష్ణివంశజాతు లైరి భజమానుండు కుకురుఁడు శుచి
కంబళబర్హిషుండు నన నలువు రంధకునకుఁ బుట్టిరి కుకురునికి వృష్ణి వృష్ణికి విలో
మతనయుండు విలోమతయునికిఁ గపోతరోముండు గపోతరోమునికిఁ దుంబురుస
ఖుం డైనయనువును ననువునకు దుందుభి దుందుభికి దవిద్యోతుండు దవిద్యోతు
నకుఁ బునర్వసువు నతనికి నాహుకుం డనుకుమారుండు నాహుకికి యనుకన్యయుం
గలిగె నాయాహుకునికి దేవకుం డుగ్రసేనుండు నన నిరువురు జనించి రందు దేవ
కునికి దేవలుం డనుపదేవుండు సుదేవుండు దేవవర్ధనుం డన నలుగురు గలిగిరి
వారలకు ధృతదేవయు శాంతిదేవయు నుపదేవయు శ్రీదేవయు దేవరక్షితయు
సహదేవయు దేవకియు ననఁ బరఁగినకూఁతు లేడ్వురు గలిగిరి వినుము. 714

క. అసదృశలలితాకారలఁ, గిసలయకరతలల దేవకీముఖ్యల నా

1 నుండు నదియ చూచును డగ్గఱి నరుగుదెంచి,

బిసరుహనయనల నందఱ, వసుదేవుఁడు పెండ్లియాడె ♦ వసుధాధీశా. 715

వ. ఉగ్రసేనునకుఁ గంసుండును న్యగ్రోధుండును సునామకుండును గహ్వుండును శంకుండును సుభువును రాష్ట్రపాలుండును విసృష్టుండును దుష్టిమంతుండును నన గలవారు దొమ్మండ్రు కొడుకులును గంసయుఁ గంసవతియు సురాభువును రాష్ట్రపాలికయు ననుకూఁతులుం బుట్టిరి వారు వసుదేవానుజభార్య లైరి భజమానునికి విడూరథుండును విడూరథునికి శినియు నతనికి భోజుండు భోజునికి హృదికుండునుం గలిగి రందు హృదికునికి దేవమీఢుండు శతధనువు కృతవర్మయు ననుకొడుకులు గలిగి రా దేవమీఢుండు శూరుండు నన బడు శూరునికి మారిష యనుభార్యయందు వసుదేవుండును దేవభాగుండును దేవశ్రవుండును నానకుండును సృంజయుండును శ్యామకుండును గంకుండును నసీకుండును వత్సకుండును వృకుండును ననువారు పదుగురు గొడుకులును బృథయు శ్రుతదేవయు శ్రుతకీర్తియు శ్రుతశ్రవసయు రాజాధిదేవియు ననుకూఁతు లేవురును బుట్టి రందు. 716

వసుదేవునివంశక్రమానువర్ణనము.

ఉ. ధీనయశాలి యైనవసు ♦ దేవుఁడు పుట్టినవెంట మింటిపై
నానకదుందుభుల్ మొరసె ♦ నచ్యుతుఁ డీతనికిం దనూజుఁ డై
మానుగఁ బుట్టు నంచు గరి♦మంబున దేవత లుబ్బ రాజపం
చానన తన్నిమిత్తమున ♦ నానకదుందుభి యయ్యె వాఁ డిలన్. 717

క. తనచెలికాఁ డగుకుంతికిఁ, దనయులు లే కున్నఁ గాంచి ♦ తనతనయఁ బృథం
దనయఁగ నిమ్మన శూరుఁడు, దనయందుల మైత్రి నిచ్చె ♦ ధరణీనాథా. 718

వ. అయ్యింతి కుంతిభోజునింటం బెరుఁగు చుండ నొకనాఁడు దుర్వాసుం డరుగుదెంచిన నమ్మహాత్మునకుఁ గొన్నిదినంబులు [1]పరిచర్యలు సేసి వేల్పులం జేరంజీరువిద్యం బడసి యావిద్యలా వెఱుంగ నొక్కనాఁ డేకాంతంబున వెలుంగుఱేని నాకర్షించిన నాదేవుండు వచ్చినం జూచి వెఱఁగుపడి యి ట్లనియె. 719

క. మంత్రపరీక్షార్థం బభి, మంత్రించితిఁ గాని దేవ ♦ మదనక్రీడా
తంత్రంబుఁ గోరి చీరను, మంత్రించినతప్పు సైఁచి ♦ మరలు దినేశా. 720

వ. అనిన నయ్యువిదకుఁ బద్మినీవల్లభుం డి ట్లనియె. 721

మ. తెఱవా [2]నీపలు కట్ల యౌఁ గ నసదు లే ♦ దేవోత్తమాహ్వానముల్
మొఱఁగం బోలునె వేల్పులం బడయుటల్ ♦ మోఘంబు లే నీకు నీ
తఱి గర్భం బగుఁ బుత్త్రుఁడుం గలుగు నీ♦తారుణ్యముం బూజ్య మౌ
వెఱవం గార్యము లేదు సిగ్గు దగునే ♦ వ్రీడావినమ్రాననా. 722

చ. అని తగ నియ్యకొల్పి లలి♦తాంగికి గర్భము సేసి మింటికిం

---

1 'భక్తింజేసి. 2 నీప్రతిమాగ్రహాటనములే' వ్రా. ప్ర.

జనియె దినేశ్వరుం డపుడు సక్కనిరెండవసూర్యుఁడో యనం
దనరెడుపుత్త్రుఁ గాంచి కృప దప్పి జగజ్జనవాదభీత యై
తనయుని [1]నేటిలో విడిచి తా నరిగెం బృథ దండ్రియింటికిన్. 723

వ. అయ్యువిదను నీప్రపితామహుం డైనపాండురాజు వివాహం బయ్యె నయ్యంగనకుఁ బాండురాజువలన ధర్మజభీమార్జునులు వుట్టి రంత నమ్ముగుదచెల్లె లగుశ్రుతదేవ యనుదానిం గారూషకుం డైనవృద్ధశర్మ పెండ్లియాడె నయ్యిద్దఱకు మునిశాపంబున దంతవక్త్రుఁ డనుదానవుండు జన్మించె దానితోడంబుట్టు వగుశ్రుతకీర్తిని గేకయరా జైనధృష్టకేతుండు వరించె నాదంపతులకుఁ బ్రతర్దనాదు లేవురు వుట్టిరి దానిభగిని యైనరాజాధిదేవిని జయత్సేనుండు పరిణయం బయ్యె నామిథునంబునకు విందానువిందులు సంభవించిరి దానితోఁబుట్టు శ్రుతశ్రవసను జేదిదేశాధిపతి యైనదమఘోషుండు పరిగ్రహించె నాయుగళంబునకు శిశుపాలుం డుదయించె వసుదేవునితమ్ముఁ డైనదేవభాగునికిఁ గంసయందుఁ జిత్రకేతు బృహద్బలు లిరువురు జనించిరి వానిభార్య యగు దేవశ్రవుం డనువానికిఁ గంసవతియందు వీరుండును నిషుమంతుండును నుప్పతిల్లిరి వానిసోదరుం డయినకంకునికిఁ గంక యనుదానికి బకుండు సత్యజిత్తుఁ బురుజిత్తు ననువా రుద్భవిల్లిరి వానిసహజన్ముం డయినసృంజయునికి రాష్ట్రపాలియందు వృషదుర్మర్షణాదు లావిర్భవించిరి వానియనుజాతుం డయినశ్యామకునకు సురభూమియందు హరికేశహిరణ్యాక్షులు ప్రభవించిరి వానితమ్ముం డైనవత్సుండు మిశ్రకేశి యనునప్సరసయందు వృకాదిసుతులం గనియె వానియవరజుం డైనవృకుండు దూర్వాక్షియందుఁ దక్షపుష్కరసాళ్వాదుల నుత్పాదించె వానిజఘన్యజుం డయినయనికుండు సుదామని యనుదానియందు సుమిత్రాసికబాణాదు లయినకొడుకులం బడసె వానియవీయుం డైనయానకుండు కర్ణికయందు ఋతధామజయులం గాంచె వసుదేవునివలన రోహిణియందు బలుండును గదుండును సారణుండును విపులుండును ధ్రువుండును కృతాదులును బౌరవియందు సుభద్రుండును భద్రబాహుండును దుర్మదుండును భద్రుండును భూతాదులుం గూడఁ బన్నిద్దఱును మదిరయందు నందోపనందకృతకశ్రుతశూరాదులును గౌసల్యయందుఁ గేశియు రోచనయందు హస్తహేమాంగాదులును నిళయందు యదుముఖ్యు లయినయురువల్కలాదులును ధృతదేవయందుఁ ద్రిపృష్ఠుండును శాంతిదేవయందుఁ బ్రశ్రమప్రశ్రితాదులును నుపదేవయందుఁ గల్పవృష్ట్యాదులు పదుండ్రును శ్రీదేవయందు వసుహంససుధన్వాదు లార్గురును దేవరక్షితయందు గదాదులు దొమ్మండ్రును సహదేవయందుఁ బురూథశ్రుతముఖ్యాదు లెనమండ్రును దేవకియందుఁ గీర్తిమంతుండును సుషేణుండును భద్రసేనుండును ఋజువును సమదనుండును భద్రుం

1 నీటఁ బో.

డును సంకర్షణుండును ననువారేడ్వురును బుట్టిరి మఱియును. 724

క. దుష్టజననిగ్రహంబును, శిష్టప్రతిపాలనంబు | సేయుటకొఱకు నై
యష్టమగర్భమున గుణో,త్కృష్టుఁడు దేవకికి విష్ణు | దేవుఁడు పుట్టెన్. 725

ఆ. విష్ణుఁ డుదితుఁ డైన | వెనుక నా దేవకి, భద్రమూర్తి యగుసు | భద్రఁ గనియె
నాగుణాఢ్య [1]ముత్త | వగు నీకు నగ్జను, | దయిత యగుటఁ జేసి | ధరణినాథ. 726

క. ఎప్పుడు ధర్మక్షయ మగు, నెప్పుడు పాపంబు వొడము | నీలోకములో
నప్పుడు విశ్వేశుఁడు హరి, దప్పక విభుఁ డయ్యెఁ దన్నుఁ | దా సృజియించున్.

క. తనమాయ లేక పరునకు, ఘనునకు నీశ్వరున కాత్మ | కర్తకు హరికిన్
జననములకుఁ గర్మములకు, మనుజేశ్వర కారణంబు | మఱియును గలదే. 728

క. తలఁపఁగ నెవ్వనిమాయా, విలసనములు జననవృద్ధి | విలయంబులకుం
గలిమి కనుగ్రహమోక్షం, బులకును జీవులకు మూల | ములు నా నెగడున్.

సీ. అట్టిసర్వేశుని | కరయంగ జన్మాది, పరతంత్రభావ మె | వ్వాటఁ గలదు
రాజలాంఛనముల | రాక్షసవల్లభు, లక్షౌహిణీశు లై | యవనిఁ బుట్టి
జనుల బాధింపంగ | శాసించుకొఱకు నై, సంకర్షణునితోడ | జనన మంది
యమరులమనముల | కైన లెక్కింపంగ, రాకుండునట్టిక | ర్మములఁ జేసి

తే. కలియుగంబున జన్మింపఁ | గలుగునరుల, దుఃఖశోకతమంబును | దొలఁగ జడిసి
నేలవ్రేఁ గెల్ల, వారించి | నిఖిలదిశల, విమలకీర్తులు వెదచల్లి | వెలసె శౌరి. 730

సీ. జనకునిగృహమున | జన్మించి మందలోఁ, బెరిఁగి శత్రుల నెల్లఁ | బీఁచ మడఁచి
పెక్కండ్రుభార్యలఁ | బెండ్లియై సుతశతం, బులఁ గాంచి తను నాది | పురుషుఁ గూర్చి
క్రతువులు పెక్కులు | గావించి పాండవ, కౌరవులకు నంతఁ | గలహ మయిన
నందఱ సమయించి | యర్జును గెలిపించి, యుద్ధవునకుఁ దత్త్వ | మొప్పఁ జెప్పి

ఆ. మగధపాండవసృంజయ | మధుదశార్హ, భోజవృష్ణ్యంధకాదిసం | పూజ్యుఁ డగుచు
నుర్వీభరము నివారించి | యుండనొల్ల, కామహామూర్తి నిజమూర్తి | యందుఁ బొం [దె.

క. మంగళహరికీర్తిమహా, గంగామృత మించు కైనఁ | గర్ణాంజలులన్
సంగతము సేసి రేనిఁ గొ, లంగును గర్మంబు [2]లావి | లం బగుచు నృపా. 732

క. వనజాక్షునిమందస్మిత, ఘనకుండలదీప్తిగండ | కలితాననమున్
వనితలుఁ బురుషులుఁ జూచుచు, ననిమిషభావంబు లేమి | కలయుదు రధిపా.

చ. నగుమొగమున్ సుమధ్యమును | నల్లనిదేహము లచ్చి కాటప
ట్టగునురమున్ మహాభుజము | లంచితకుండలకర్ణముల్ మదే
భగతియు నీలవేణియుఁ గృ | పారసదృష్టియుఁ గల్గువెన్నుఁ డి
మ్ముగఁ బొడసూపుఁ గాతఁ గను | మూసినయప్పుడు విచ్చినప్పుడున్. 734

వ. అని చెప్పి. 735

---

1 ముత్త మగు. 2 ప్రవిమలం బగుచు.

క. జనకసుతాహృచ్చోరా, జనకవచోలబ్ధవిపినశైలవిహారా
జనకామితమందారా, జనకాదిమహీశ్వరాతిశయసంచారా. 736

మాలిని. జగదవనవిహారీ శత్రులోకప్రహారీ
సుగుణవనవిహారీ సుందరీమానహారీ
విగతకలుషపోషీ వీరవిద్యాభిలాషీ
స్వగురుహృదయతోషీ సర్వదాసత్యభాషీ. 737

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజపాండిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబునందు సూర్యవంశారంభంబును వైవస్వతమనువుజన్మంబును హైమచంద్ర కథనంబును సుద్యుమ్నాదిమనుసూనులచరిత్రంబును మరుత్త తృణబిందు శర్యాతి కకుద్మి సగర నాభాగప్రముఖులచరిత్రంబులును నంబరీషునియందుఁ బ్రయోగింపం బడినదుర్వాసునికృత్య నిరర్థక యగుటయు నిక్ష్వాకు వికుక్షి మాంధాతృ పురుకుత్స హరిశ్చంద్ర సగర భగీరథప్రముఖులచరిత్రంబులును భాగీరథీప్రవాహవర్ణనంబును కల్మాషపాద ఖట్వాంగప్రముఖులవృత్తాంతంబును శ్రీరామచంద్రకథనంబును దదీయవంశపరంపరాగణనంబును నిమికథయును జంద్రవంశారంభంబును బుధపురూరవులకథయును జమదగ్ని పరశురాములవృత్తాంతంబును విశ్వామిత్ర నహుష యయాతి పూరు దుష్యంత భరత రంతిదేవ పాంచాల బృహద్రథ శంతను భీష్మ పాండవ కౌరవప్రముఖులవృత్తాంతంబును ఋశ్యశృంగవ్రతభంగంబును ద్రుహ్యానుతుర్వసులవంశంబును యదు కార్తవీర్య శశిబిందు జామదగ్న్యాదులచరిత్రంబును శ్రీకృష్ణావతారకథాసూచనంబును ననుకథలు గలనవమస్కంధము. 738

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు.

